

Raport o sytuacji mikro, małych i średnich firm w roku 2020

Temat specjalny:
wpływ COVID-19
na sektor MŚP

Raport o sytuacji mikro, małych i średnich firm w roku 2020

Temat specjalny: Wpływ COVID-19 na sektor MŚP

Warszawa, styczeń 2021

Raport został przygotowany przez zespół w składzie:

Adam Antoniak
Katarzyna Bartoszek (PBS Sp. z o.o.)
Floriana Borino (International Trade Centre)
Korneliusz Bzymek (PBS Sp. z o.o.)
Jakub Fulara
Jerzy Grześkowiak
Tomasz Kierzkowski (redakcja)
Dariusz Kurek (International Trade Centre)
Aissata Boubacar Moumouni (International Trade Centre)
Krzysztof Mrówczyński
Valentina Rollo (International Trade Centre)
Maciej Wójcik (PBS Sp. z o.o.)

Projekt okładki: Magda Rysuje

© Copyright by Bank Pekao SA

ISSN 2657-9618

Raport został przygotowany we współpracy z International Trade Centre w Genewie

Raport w polskiej i angielskiej wersji językowej jest dostępny na stronie internetowej Banku Pekao SA: www.pekao.com.pl/raport-msp

We wszelkich kwestiach związanych z raportem prosimy o kontakt z Jakubem Fularą (Jakub.Fulara@pekao.com.pl) lub Tomaszem Kierzkowskim (Tomasz.Kierzkowski@pekao.com.pl)

Projekt sfinansowany z grantów Komisji Europejskiej przekazanych Bankowi Pekao SA w ramach programu SME Finance Facility

Spis treści

Słowo wstępne – Bank Pekao.....	5	VIII. Ocena zatrudnienia w firmie	88
Słowo wstępne – Centrum Handlu Międzynarodowego.....	7	IX. Inwestycje	101
Streszczenie.....	9	X. Eksport.....	115
Wyniki badania Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa		XI. Innowacje.....	122
w roku 2020.....	12	XII. Bariery prowadzenia działalności	134
I. Liczba MŚP w Polsce.....	14	XIII. Temat specjalny – wpływ pandemii koronawirusa na pol- skie MŚP	137
II. Ogólny Wskaźnik Koniunktury Mikro, Małych i Średnich Przedsiębiorstw.....	23	XIV. Wpływ COVID-19 na polskie MŚP: perspektywa globalna	154
III. Ocena sytuacji gospodarczej	35	Aneks 1. Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa w roku 2020 – wyniki badania na poziomie podregionów	172
IV. Ocena sytuacji branżowej.....	40	Aneks 2. Metodologia badania	353
V. Ocena sytuacji firmy.....	52	Aneks 3. Spis map i wykresów	357
VI. Ocena sytuacji finansowej firmy.....	57		
VII. Ocena dostępności finansowania zewnętrznego.....	79		

Słowo wstępne – Bank Pekao

Jeszcze nigdy w okresie ostatnich kilkudziesięciu lat polskie przedsiębiorstwa nie były zmuszone do działania w tak trudnych warunkach.

Już po raz jedenasty mamy przyjemność przekazać Państwu najnowszą wersję „Raportu o sytuacji mikro, małych i średnich firm w Polsce”. Jest to edycja szczególna z kilku powodów.

Jeszcze nigdy w okresie ostatnich kilkudziesięciu lat polskie przedsiębiorstwa nie były zmuszone do działania w tak trudnych warunkach, jakie obserwujemy od kilku miesięcy w związku z sytuacją epidemiczną. Nigdy jeszcze także instytucje publiczne nie uruchomiły tak gigantycznego wsparcia finansowego dla ratowania płynności rodzimych firm. W Banku Pekao od marca 2020 uruchomiliśmy kilkanaście programów pomocowych we współpracy m.in. z Bankiem Gospodarstwa Krajowego, Polskim Funduszem Rozwoju i Europejskim Funduszem Inwestycyjnym – w sumie na kwotę kilkunastu miliardów złotych.

Ograniczenia w zasadach prowadzenia działalności gospodarczej, trudności w kontaktach z klientami i dostawcami w kraju oraz poza jego granicami, konieczność szybkiego dostosowania się do zewnętrznej sytuacji stały się nową normalnością dla krajowego sektora MŚP. Prowadzone we wrześniu 2020 roku wywiady telefoniczne z ponad 7 tysiącami przedsiębiorców dają dość dobry obraz tego,

jak ta niespotykana sytuacja wpłynęła na nastroje oraz zachowania polskich firm.

Widać to nie tylko w odpowiedziach na pytania, które są przedsiębiorcom zadawane w niezmiennych postaciach od roku 2010, ale także w tej części raportu, która bezpośrednio dotyczy wpływu COVID-19 na funkcjonowanie polskich firm. Jak co roku dużo więcej miejsca w raporcie poświęcamy jednej kwestii, istotnej z punktu widzenia przedsiębiorców. O ile w poprzednich latach koncentrowaliśmy się między innymi na eksporcie, działalności inwestycyjnej czy innowacjach, to nie powinno być chyba szczególnym zaskoczeniem, że tematem specjalnym tegorocznej edycji jest właśnie wpływ COVID-19 na rodzime MŚP.

Do tematu specjalnego podeszliśmy jednak trochę inaczej niż w latach poprzednich. Większość pytań związanych z tematem specjalnym, które były zadawane respondentom, pochodzi bowiem z ankiety prowadzonej na całym świecie przez Centrum Handlu Międzynarodowego (International Trade Centre – ITC). Organizacja ta, działająca pod auspicjami Organizacji Narodów Zjednoczonych oraz Światowej Organizacji Handlu, zajmuje się promocją wymiany handlowej, realizując programy pomocy technicznej dla państw oraz przedsiębiorców. Bardzo cieszymy się,

że w tym roku mogliśmy połączyć siły i ITC jest partnerem najnowszej edycji raportu. Gorąco polecamy tekst przygotowany przez ekspertów tej organizacji, porównujący wyniki naszych badań w odniesieniu do wpływu COVID-19 na działalność polskich firm z wynikami badań prowadzonych przez ITC wśród przedsiębiorców z całego Świata.

Tegoroczny raport różni się od ubiegłorocznych nie tylko tym, że po raz pierwszy przygotowujemy go we współpracy z międzynarodową organizacją. Na rozpoczęcie drugiej dekady raportu znacząco zmieniliśmy jego format, szatę graficzną oraz strukturę. W tegorocznej edycji postawiliśmy na grafikę, przyjmując że czytelnicy na podstawie map i wykresów zamieszczonych w publikacji będą w stanie samodzielnie wyrobić sobie zdanie na temat sytuacji w poszczególnych obszarach objętych tematyką raportu. Komentarz zawęziliśmy do najważniejszych wniosków

oraz tła makroekonomicznego. Zmniejszyliśmy znacząco objętość raportu, ograniczając liczbę dodatkowych artykułów oraz część regionalną. Ponieważ od roku 2018 badaniami objęte są także firmy średnie, zmieniliśmy także sposób prezentacji danych, pokazując je w rozbiciu na trzy kategorie wielkościowe przedsiębiorstw. Mamy nadzieję, że te wszystkie zmiany spotkają się z Państwa pozytywnym odbiorem.

Osoby zainteresowane szczegółowymi danymi, zapraszamy na naszą stronę internetową, na której jest umieszczony interaktywny raport z umieszczonymi w nim wynikami badań od roku 2010 w różnych przekrojach.

Życzymy owocnej lektury i zapraszamy za rok do kolejnej edycji naszej publikacji!

Leszek Skiba
Prezes Zarządu

Magdalena Zmitrowicz
Wiceprezes Zarządu
odpowiedzialna za małe i średnie firmy

Wojciech Werochowski
Wiceprezes Zarządu
odpowiedzialny za mikrofirmy

Słowo wstępne

– Centrum Handlu Międzynarodowego

Jesteśmy jedyną agencją Organizacji Narodów Zjednoczonych w pełni zaangażowaną we wspieranie małych i średnich przedsiębiorstw.

Pandemia COVID-19 spowodowała bezprecedensowy kryzys, wpływając na zdrowie ludzi i dobrobyt gospodarczy na świecie. Biorąc pod uwagę ich ograniczoną zdolność do absorbowania wstrząsów gospodarczych w porównaniu z dużymi firmami i korporacjami, mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa (MMŚP) zostały szczególnie mocno dotknięte tą sytuacją.

W miarę rozwoju kryzysu Centrum Handlu Międzynarodowego przeprowadziło globalne badanie ankietowe przedsiębiorstw COVID-19, aby ocenić skutki kryzysu dla małych i średnich przedsiębiorstw oraz ukierunkować wsparcie na najważniejsze obszary.

Cieszę się, że połączyliśmy siły z Bankiem Pekao, największym w Polsce bankiem komercyjnym obsługującym MMŚP, aby wspólnie ocenić wpływ pandemii na polskie przedsiębiorstwa. Współpraca ta jest wyjątkowa. W naszych badaniach zebraliśmy dane ze 138 krajów na całym świecie, a wyniki globalne opublikowaliśmy w naszym flagowym raporcie – *SME Competitiveness Outlook*. Po raz pierwszy jednak współpracujemy z bankiem komercyjnym, aby wspólnie przeprowadzić badanie COVID-19 w jednym z krajów. Co więcej, po raz pierwszy analizujemy wyniki krajowe i porównujemy je z odpowiednikami regionalnymi i resztą świata.

Dla polskiego czytelnika Centrum Handlu Międzynarodowego może być organizacją, która nie jest bardzo rozpoznawalna. Jesteśmy jedyną agencją Organizacji Narodów Zjednoczonych w pełni zaangażowaną we wspieranie małych i średnich przedsiębiorstw w ich dążeniu do konkurencyjności na rynkach krajowych, regionalnych i światowych.

Jako wspólna agencja Organizacji Narodów Zjednoczonych i Światowej Organizacji Handlu, Centrum Handlu Międzynarodowego współpracuje z decydentami politycznymi, organizacjami wspierającymi biznes i środowiskiem biznesowym pod kątem rozwoju wymiany handlowej. Koncentrujemy się na informacji handlowej i rynkowej, budowaniu otoczenia przyjaznego dla biznesu, wzmocnieniu instytucji wspierających handel i inwestycje, włączaniu do międzynarodowych łańcuchów wartości, handlu inkluzywnym i przyjaznym dla środowiska oraz wspieraniu integracji regionalnej i powiązań południe-południe. Naszym celem jest pomoc małym firmom w zwiększeniu konkurencyjności i przyczynienie się do realizacji Celów Zrównoważonego Rozwoju.

Koronawirus wywarł duży wpływ na polskie MMŚP, zwłaszcza te, które prowadzą działalność eksportową. Jednak wpływ ten był inny

niż wśród przedsiębiorstw europejskich i światowych. W Europie i na całym świecie głównymi skutkami dla MŚP były tymczasowe zamknięcia działalności, problemy płynnościowe i zakłócenia w zaopatrzeniu. W Polsce MŚP borykały się ze stosunkowo większymi obciążeniami administracyjnymi i wstrzymywały inwestycje, zmagając się jednocześnie z problemami logistycznymi.

Aby utrzymać się na rynku, firmy zaczęły masowo pracować na odległość, szybko dostosowywały swoje produkty do nowej rzeczywistości lub znajdowały nowych dostawców. Korzystały także z rządowych

programów wsparcia. Programy te były bardziej hojne, zróżnicowane i bardziej dostępne niż gdzie indziej. W przypadku Polski najważniejszy wniosek w tym obszarze jest taki, że łatwy dostęp do informacji stanowi ogromną różnicę dla małych firm.

Mam nadzieję, że wyniki tego Raportu wskażą nowe możliwości złagodzenia skutków obecnej pandemii i wzmocnienia odporności polskiej gospodarki i jej MŚP. Dziękuję Bankowi Pekao i naszemu zespołowi za umożliwienie tej współpracy i czekam na nowe możliwości współpracy z Polską w „nowej normalności”.

Pamela Coke-Hamilton
Dyrektor wykonawczy
Centrum Handlu Międzynarodowego

Streszczenie

Ogólny Wskaźnik Koniunktury Mikro, Małych i Średnich Firm, który jest syn- tetyczną miarą nastrojów w przedsiębior- stwach wyniósł jedynie 91,4 pkt.

01 We wrześniu i na początku października 2020 roku przeprowadzono wywiady telefoniczne z ponad 7 400 mikro, małymi i średnimi przedsiębiorstwami, którym zadano **49 pytań**. Na tej podstawie przygotowana została **jedenasta edycja „Raportu o sytuacji mikro, małych i średnich firm w roku 2020”**.

02 Sytuacja epidemiczna w kraju i związane z tym problemy z prowadzeniem działalności gospodarczej znacząco wpłynęły na nastroje przedsiębiorców. **Ogólny Wskaźnik Koniunktury Mikro, Małych i Średnich Firm, który jest syntetyczną miarą nastrojów w przedsiębiorstwach wyniósł jedynie 91,4 pkt.** Jest to wynik o ponad 11 punktów gorszy od ubiegłorocznego, rekordowego wyniku 102,6 pkt.

03 Szczególnie słabo przedsiębiorcy ocenili **okres ostatnich 12 miesięcy**. Ogólny Wskaźnik Koniunktury MŚP za ten okres (przedsiębiorcy porównują dzisiejszą sytuację do tej sprzed roku) wyniósł zaledwie **88,3 pkt.** Prognozy na kolejne 12 miesiące są trochę lepsze, ale znacznie poniżej neutralnego poziomu 100 pkt. **Ogólny Wskaźnik Koniunktury na rok 2021 ma wartość 94,5 pkt.**

04 Wszystkie osiem indeksów wchodzących w skład Ogólnego Wskaźnika Koniunktury MŚP obniżyło się w stosunku do roku 2019.

Największe spadki, na poziomie 14–16 punktów, dotyczą **oceny sytuacji gospodarczej, sytuacji branży, firmy, przychodów oraz wyniku finansowego** przedsiębiorstwa. Znacznie mniejsze spadki, w granicach 4–5 punktów, odnotowano przy ocenie **długości oczekiwania na zapłatę za sprzedane towary i usługi, dostępu do finansowania zewnętrznego oraz zatrudnienia**, co należy wiązać z ogromną skalą programów pomocowych uruchomionych przez sektor publiczny, które pozytywnie wpłynęły na płynność finansową przedsiębiorstw oraz zachowanie miejsc pracy.

05 Tradycyjnie od początku prowadzonych przez Bank badań, **sytuacja gospodarcza jest najsłabiej ocenianym obszarem wchodzącym w skład Ogólnego Wskaźnika Koniunktury MŚP.** Wskaźnik oceny sytuacji gospodarczej wyniósł w tym roku zaledwie 81,6 pkt. Na przeciwnym biegunie znalazła się **ocena zatrudnienia z wynikiem 98,9 pkt.** Na ten wynik duży wpływ miały optymistyczne prognozy na rok 2021. Mogą być one zweryfikowane w dół w związku z drugą falą pandemii, która rozpoczęła się krótko po zakończeniu badania.

06 Duże spadki Ogólnego Wskaźnika Koniunktury MŚP odnotowano w regionach.

Wartości Wskaźnika wahają się od 89,7 pkt w województwie warmińsko-mazurskim do 93,2 pkt w województwie opolskim.

07 Rozkład Ogólnego Wskaźnika Koniunktury MŚP jest w miarę równomierny w układzie branżowym. Handel ma najniższą wartość indeksu (90,5 pkt), ale jest on niewiele gorszy od wyniku lidera – branży budowlanej (92,6 pkt).

08 W grupie MŚP pierwsza fala pandemii najbardziej dotknęła średnie firmy. Ogólny Wskaźnik Koniunktury za ostatnie 12 miesięcy wyniósł dla tej grupy firm zaledwie 84,4 pkt. wobec 88,3 pkt dla mikroprzedsiębiorstw.

09 Obserwujemy duży spadek inwestycji w sektorze mikro, małych i średnich przedsiębiorstw spowodowany cięciami kosztów oraz niepewnością. Odsetek firm inwestujących w okresie ostatnich 12 miesięcy zmniejszył się z 52% w roku 2019 do 44% w roku bieżącym. W kolejnych 12 miesiącach projekty inwestycyjne zamierza realizować jedynie 35% ankietowanych MŚP.

10 Spadek odsetka inwestujących firm w roku 2020 był rekompensowany wzrostem nakładów inwestycyjnych, które w okresie ostatnich 12 miesięcy wyniosły średnio 128 tysięcy PLN. Mikroprzedsiębiorstwa, które zrealizowały projekty inwestycyjne, wydały na ten cel średnio 101 tys. PLN, małe firmy – 393 tys. PLN, a średnie 639 tys. PLN. Dominującym źródłem finansowania inwestycji pozostają **środki własne.**

11 W okresie ostatnich 12 miesięcy działalność eksportową zadeklarowało 15% przedsiębiorców. Jest to wynik o 3 punkty procentowe niższy niż w roku ubiegłym, spowodowany przede wszystkim spadkiem odsetka eksporterów w grupie najmniejszych firm.

12 Kryzysowa sytuacja nie spowodowała przełomu we wdrażaniu innowacji. Innowacje produktowe w ostatnim roku wprowadziło 23,7% MŚP, natomiast innowacje procesowe jedynie 18,8% mikro, małych i średnich przedsiębiorstw. Wydatki na innowacje tylko nieznacznie zwiększyły się w porównaniu z ubiegłym rokiem – **średnie nakłady innowacyjne w sektorze MŚP miały wartość prawie 70 tysięcy PLN.**

13 Trzy najważniejsze bariery rozwojowe dla polskich MŚP nie zmieniają się od lat – są to wysokość podatków, koszty pracy oraz obciążenia biurokratyczne. W porównaniu z ubiegłorocznym badaniem wzrosły bariery mające ścisły związek z pandemią: zatory płatnicze, popyt na produkty i usługi firmy, dostęp do finansowania zewnętrznego oraz dostęp do programów pomocowych dla firm.

14 Tematem specjalnym tegorocznej edycji Raportu jest wpływ COVID-19 na polski sektor MŚP. Dzięki współpracy z **International Trade Centre** w Genewie, wyniki polskiego badania mogły zostać pokazane na tle oceny dokonanej przez firmy europejskie i światowe.

15 Wpływ koronawirusa na polski sektor MŚP jest ogromny. 57% respondentów uważa, że pandemia zagraża działalności firmy (wobec 38% w Europie i 39% na świecie). 37% polskich MŚP stwierdziło, że sytuacja epidemiczna miała silny wpływ na działalność firmy wobec 54% firm w Europie oraz 60% na świecie. Wpływ ten jest szczególnie widoczny w grupie firm eksportujących.

16 Epidemia miała wpływ na takie aspekty funkcjonowania firm jak zaopatrzenie w produkty i usługi niezbędne dla działalności biznesowej oraz sprzedaż. 58% firm globalnie, 37% w Europie oraz 36% w Polsce doświadczyło problemów z zaopatrzeniem. Odsetek firm, w których pandemia negatywnie przełożyła się na sprzedaż wyniósł odpowiednio

77% (świat), 74% (Europa) oraz 66% (Polska). W naszym kraju szczególnie mocno dotknięta została sprzedaż na rynku wewnętrznym.

17 Wpływ epidemii nie ograniczał się wyłącznie do kwestii związanych z zaopatrzeniem i sprzedażą. Obejmował on w Polsce takie obszary jak **wydłużenie procedur administracyjnych** (41%), **zmniejszenie się nakładów inwestycyjnych** (32%) czy **ograniczony dostęp do usług logistycznych** (25%). Z innymi problemami borykały się firmy światowe, dla których trzema najważniejszymi problemami była **konieczność czasowego zamknięcia firmy** (61%), **nieregulowanie zobowiązań finansowych przez klientów** (39%) oraz podobnie jak w Polsce **ograniczony dostęp do usług logistycznych** (37%).

18 Firmy przyjęły różnorodne strategie radzenia sobie ze skutkami epidemii. W Polsce szczególnie popularna była praca zdalna, wprowadzanie na rynek nowych lub zmienionych produktów i usług, rozpoczęcie współpracy z nowymi dostawcami oraz czasowe ograniczenie zatrudnienia. Rodzime przedsiębiorstwa dużo rzadziej w porównaniu

ze swoimi europejskimi czy światowymi odpowiednikami korzystały z takich narzędzi jak marketing, sprzedaż internetowa czy zmiana warunków spłaty kredytów.

19 Dużym wsparciem dla sektora MŚP były różnorodne programy pomocowe, z których skorzystało aż 81% ankietowanych polskich firm. Struktura polskich programów pomocowych znacznie różniła się od tej w innych krajach. Dla 53% światowych przedsiębiorstw zwolnienia podatkowe byłyby najbardziej pomocnymi środkami rządowymi w walce z kryzysem, podczas gdy w Polsce beneficjentami takich instrumentów było jedynie 4% badanych firm.

20 Dostęp do informacji o programach pomocowych wyróżnia Polskę na tle innych krajów. Jako łatwy uznało go 39% firm polskich oraz 23% przedsiębiorstw europejskich i światowych. Trudności z dostępem do informacji o instrumentach wsparcia miało 22% firm w Polsce, 32% przedsiębiorstw europejskich i 45% ankietowanych na świecie.

Wyniki badania¹

Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa w roku 2020

W obecnej edycji Raportu zmieniona została znacząco jego struktura.

Wprowadzenie

01 Jedenasta edycja „Raportu o sytuacji mikro, małych i średnich firm” oparta jest na wynikach badań prowadzonych we wrześniu oraz na początku października wśród ponad 7 400 firm. Badaniem telefonicznym objęto 6 006 mikrofirm, 903 małych firm oraz 503 średnich przedsiębiorstw wybranych losowo. Zapewnia to reprezentatywność badania na poziomie krajowym, regionalnym oraz subregionalnym (grup powiatów). Ankieta składała się z 49 pytań i odpowiedzi na wszystkie pytania są przedstawione w kolejnych rozdziałach Raportu.

02 Wyniki badania są przedstawiane za pomocą indeksów oraz wartości procentowych. Zastosowana w raporcie metodologia umożliwia prezentację wyników badań albo w formie indeksów (o wartości od 50 do 150 punktów, gdzie 50 oznacza najgorszą możliwą wartość indeksu, a 150 najlepszą możliwą wartość indeksu) albo w postaci procentowej. Szczegółowe informacje na temat metodologii badań znajdują się w aneksie 2 Raportu.

03 W Raporcie zastosowano identyczną definicję sektora MŚP, jaką stosuje Główny Urząd Statystyczny. Przez mikroprzedsiębiorstwa rozumiane są firmy, w których pracuje do 9 osób, przez małe firmy – przedsiębiorstwa, w których pracuje od 10 do 49 osób, a przez średnie firmy – przedsiębiorstwa o liczbie pracujących od 50 do 249 osób.

04 W porównaniu do wcześniejszych edycji Raportu, zmieniona została znacząco jego struktura. W ankiecie nie pojawiło się 16 pytań dotyczących oceny otoczenia biznesu oraz kilka pytań, które do tej pory były zadawane w ramach poszczególnych bloków tematycznych.

O ile w poprzednich latach w publikacji umieszczone były osobne rozdziały poświęcone analizie makroekonomicznej, danym Głównego Urzędu Statystycznego na temat sektora MŚP oraz omówieniu wyników badań, w najnowszej edycji Raportu krótkie omówienie najważniejszych wyników badań jest zilustrowane wybranymi danymi statystycznymi GUS oraz komentarzem makroekonomicznym przygotowanym przez ekonomistów Banku Pekao. Wyjątkiem od tej zasady jest jedynie pierwszy rozdział, w którym przedstawiona została wyłącznie oficjalna statystyka na temat liczby mikro, małych i średnich firm w Polsce.

¹ Autorzy: Adam Antoniak, Jerzy Grześkowiak, Tomasz Kierzkowski (rozdział I–XIII), Aissata Boubacar Moumouni, Florigia Borino, Valentina Rollo (rozdział XIV)

Zmieniły się także sposób i forma prezentacji danych. Ponieważ od roku 2018 badaniami objęte są średnie przedsiębiorstwa, w Raporcie prezentujemy, o ile nie jest to inaczej wskazane, wyniki wyliczone dla wszystkich firm objętych badaniem. W poprzednich latach osobno prezentowane były dane dla mikro i małych firm, osobno dla średnich przedsiębiorstw.

W celu zapewnienia porównywalności historycznych danych, w tegorocznej edycji Raportu wyniki za cały okres 2010–2020 są przedstawione osobno dla mikro, małych i średnich przedsiębiorstw (te ostatnie od roku 2018).

Wszystkie wyniki są prezentowane **wyłącznie w formie graficznej** – wykresów oraz map. W najnowszym Raporcie nie pojawiają się żadne tabele. Jeśli przy wykresach i mapach nie jest wskazane źródło danych, oznacza to, że odnoszą się one do wyników badań.

Zrezygnowaliśmy także z bardzo szczegółowej prezentacji danych regionalnych oraz subregionalnych, zważywszy że wszystkie wyniki badań począwszy od roku 2010 są prezentowane w **interaktywnej**

wersji Raportu dostępnej na stronie internetowej Banku. W niniejszym Raporcie dane regionalne są przedstawiane zgodnie z obowiązującą od 1 stycznia 2018 roku klasyfikacją jednostek NUTS 2 (15 województw oraz dwa regiony wyodrębnione w ramach województwa mazowieckiego – warszawski stołeczny oraz mazowiecki regionalny).

05 W Raporcie przedstawione są także wyniki badań odnoszące się do tematu specjalnego, **innego w każdej edycji publikacji**. Pytania związane z tematem specjalnym Raportu są zadawane wyłącznie w danym roku. W najnowszej edycji badania przedsiębiorcy odpowiedzieli na **9 pytań dotyczących wpływu COVID-19 na funkcjonowanie firm**. Ponieważ podobne badanie wśród przedsiębiorców z całego świata prowadziło Centrum Handlu Międzynarodowego w Genewie (**ITC – International Trade Centre**), międzynarodowa organizacja działająca pod auspicjami Organizacji Narodów Zjednoczonych oraz Światowej Organizacji Handlu, w badaniu Banku Pekao zostały wykorzystane pytania opracowane przez ITC. Dzięki temu, w rozdziale XIV przygotowanym przez ekspertów Centrum Handlu Międzynarodowego, wyniki badań prowadzonych w Polsce zostały porównane z wynikami europejskimi oraz światowymi.

Liczba MŚP w Polsce

W 2018 roku działało w Polsce ponad 2,15 mln firm, z czego 99,8% należało do sektora MŚP.

W Polsce zarejestrowanych jest 4,5 mln firm, z czego 2,2 mln prowadzi działalność

06 Główny Urząd Statystyczny przedstawia dane o liczbie mikro, małych i średnich firm w Polsce w dwojaki sposób: dla firm zarejestrowanych oraz aktywnych. Pierwszym źródłem danych są wpisy do krajowego rejestru urzędowego podmiotów gospodarki narodowej REGON. Drugim i znacznie bardziej miarodajnym źródłem wiedzy na temat liczby mikro, małych i średnich firm, opartym na pełnych (małe oraz średnie firmy) i reprezentatywnych (mikrofirmy) badaniach prowadzonych przez GUS, są dane dotyczące wyłącznie firm faktycznie prowadzących w danym roku działalność gospodarczą.

07 W roku 2019 w systemie REGON było zarejestrowanych ponad 4,5 mln firm. Największą grupę stanowiło 4,34 mln firm mikro. Oprócz tego zarejestrowanych było prawie 137 tys. małych przedsiębiorstw, 27,65 tys. średnich firm oraz 4 306 dużych. Pomiedzy rokiem 2009 a rokiem 2019 liczba przedsiębiorstw zarejestrowanych w REGON zwiększyła się o prawie 800 tys. (Wykres 1).

08 Znacznie mniejsza jest liczba firm aktywnych – w roku 2018 działało ponad 2,15 mln

tych firm. 96,7% wszystkich firm aktywnych stanowiło 2,08 mln firm mikro, 2,4% prawie 52,6 tys. małych przedsiębiorstw, 0,7% – 15,2 tys. średnich firm, a statystykę uzupełniało 3 674 dużych przedsiębiorstw (0,2%). Łącznie w roku 2018 funkcjonowało 2 146 614 mikro, małych i średnich przedsiębiorstw. Pomiedzy rokiem 2009 a rokiem 2018 liczba przedsiębiorstw aktywnych zwiększyła się o prawie 480 tys. (Wykres 2 i 3).

Według wstępnych danych GUS za rok 2019, w Polsce działało **2,21 mln firm**, w tym 2,144 mln firm mikro, 48,9 tys. firm średnich, 14,8 tys. średnich firm oraz 3 751 dużych.

09 Dominacja najmniejszych firm w strukturze wielkościowej przedsiębiorstw jest typowa dla wszystkich państw unijnych. W roku 2018 w gronie 18 krajów UE, dla których były dostępne dane, udział mikroprzedsiębiorstw w całkowitej liczbie firm wahał się od 86,8% w Austrii do 97,1% na Słowacji (Wykres 4).

Mazowsze regionem z największą liczbą MŚP

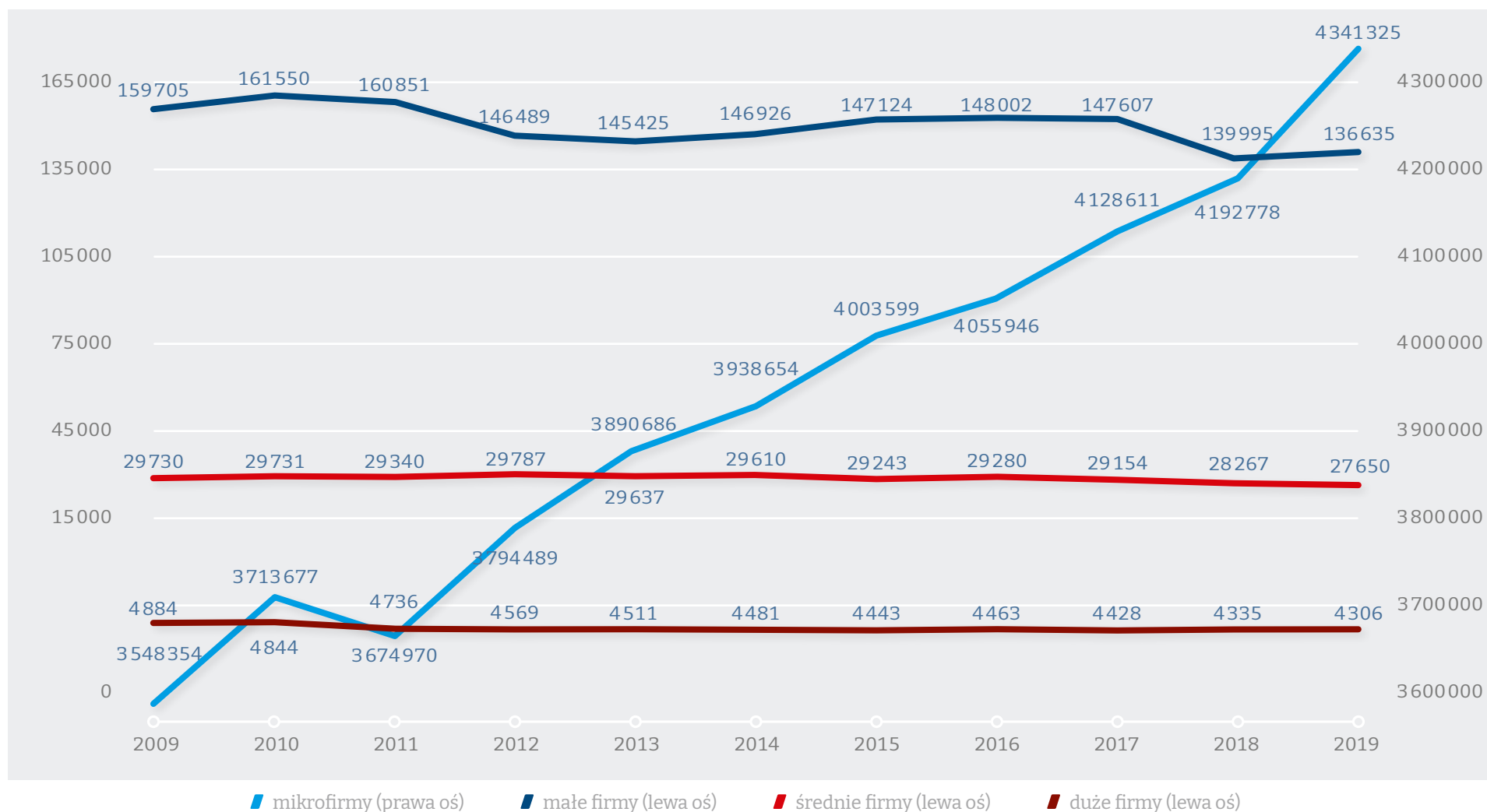
10 Liczba mikro, małych i średnich przedsiębiorstw w poszczególnych województwach

jest dość zróżnicowana. W roku 2018 najwięcej firm z sektora MŚP działało w województwie **mazowieckim** (Mapa 1) – ponad 414 tys. (19,3% wszystkich polskich MŚP), najmniej w województwie **opolskim** – prawie 42,5 tys. (2%).

11 Lepszym miernikiem rzeczywistej aktywności gospodarczej w poszczególnych regionach jest liczba aktywnych MŚP na 1000

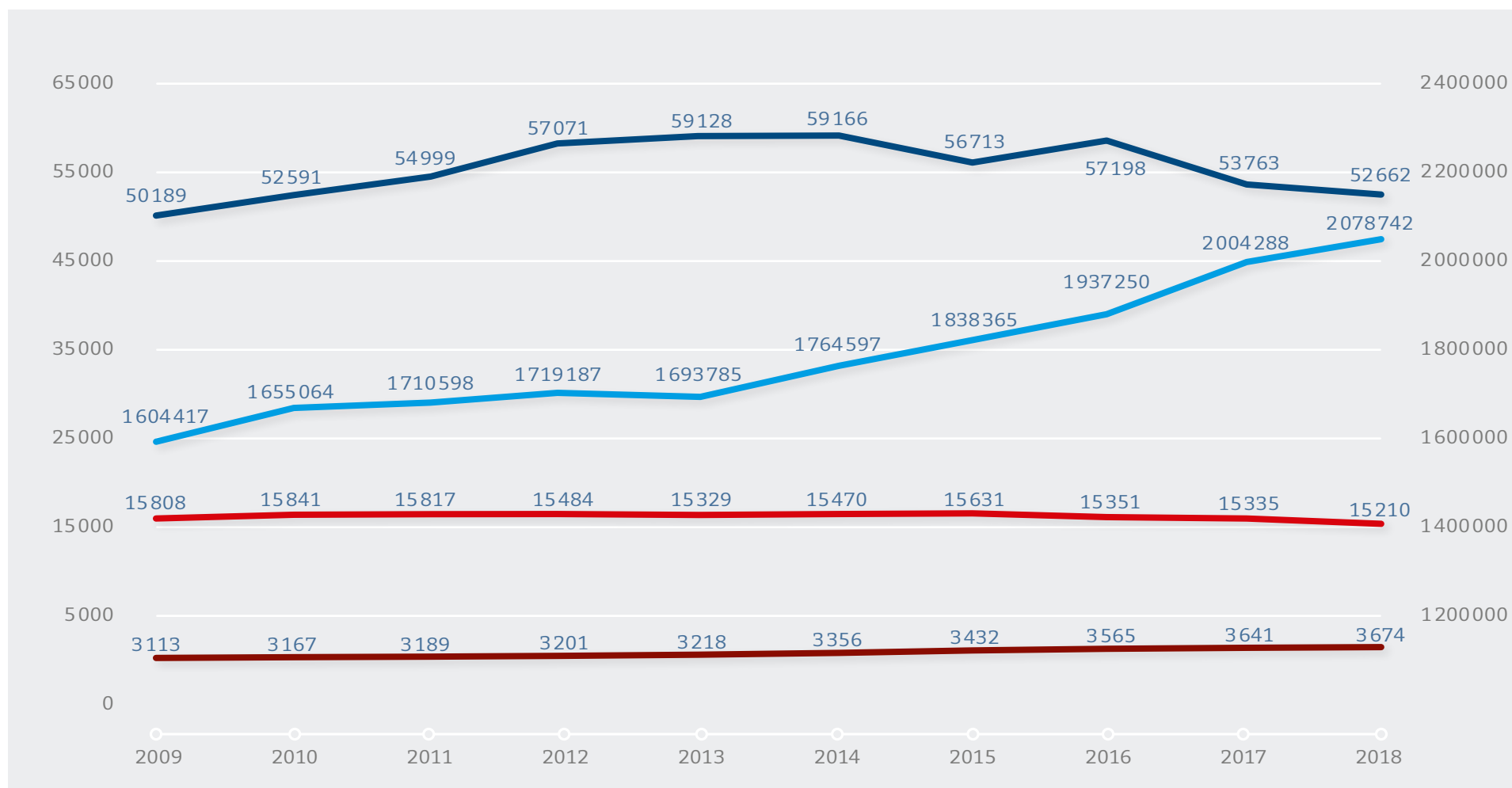
mieszkańców. Wskaźnik ten w latach 2009–2018 wzrósł z 43,8 w roku 2009 do 55,9 w roku 2018 (Wykres 5). W układzie regionalnym wskaźnik ten wahał się w roku 2018 od 40,7 MŚP na 1000 mieszkańców w województwie podkarpackim do 76,8 MŚP na 1000 mieszkańców w województwie mazowieckim (Mapa 2).

Wykres 1. Liczba mikro, małych, średnich i dużych firm wg REGON w latach 2009–2019

Źródło: GUS

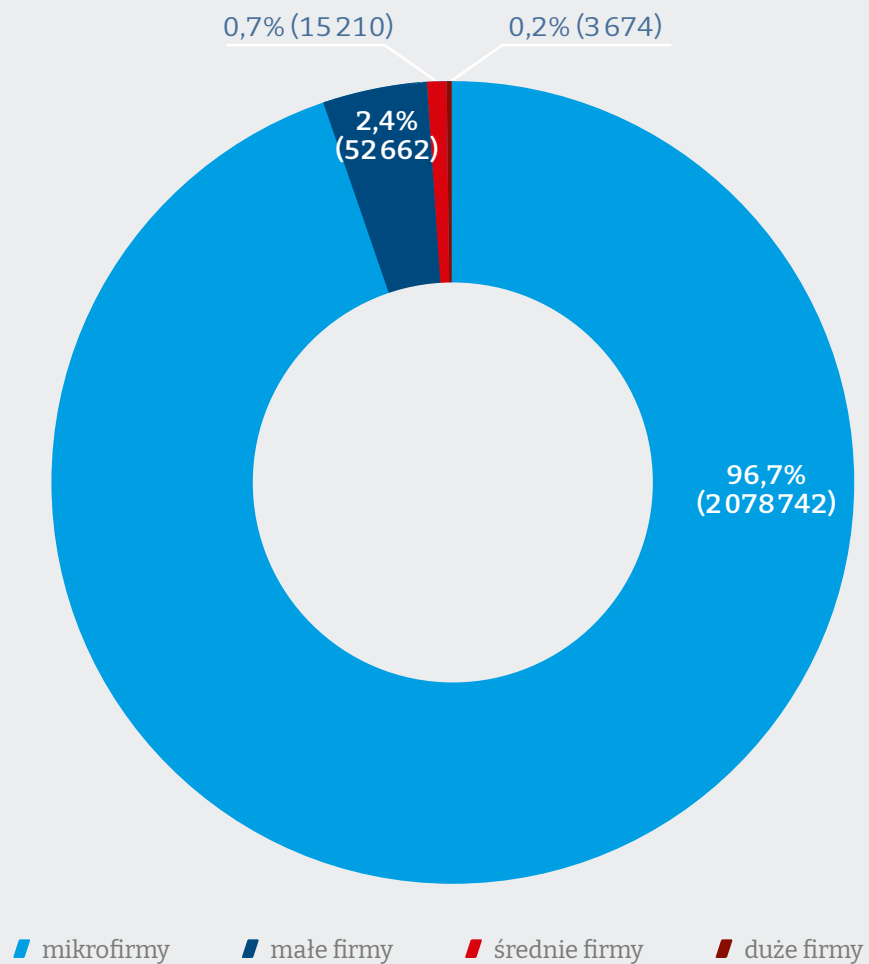
Wykres 2. Liczba aktywnych mikro, małych, średnich i dużych firm w latach 2009–2018

Źródło: GUS

■ mikrofirmy (prawa oś)
 ■ małe firmy (lewa oś)
 ■ średnie firmy (lewa oś)
 ■ duże firmy (lewa oś)

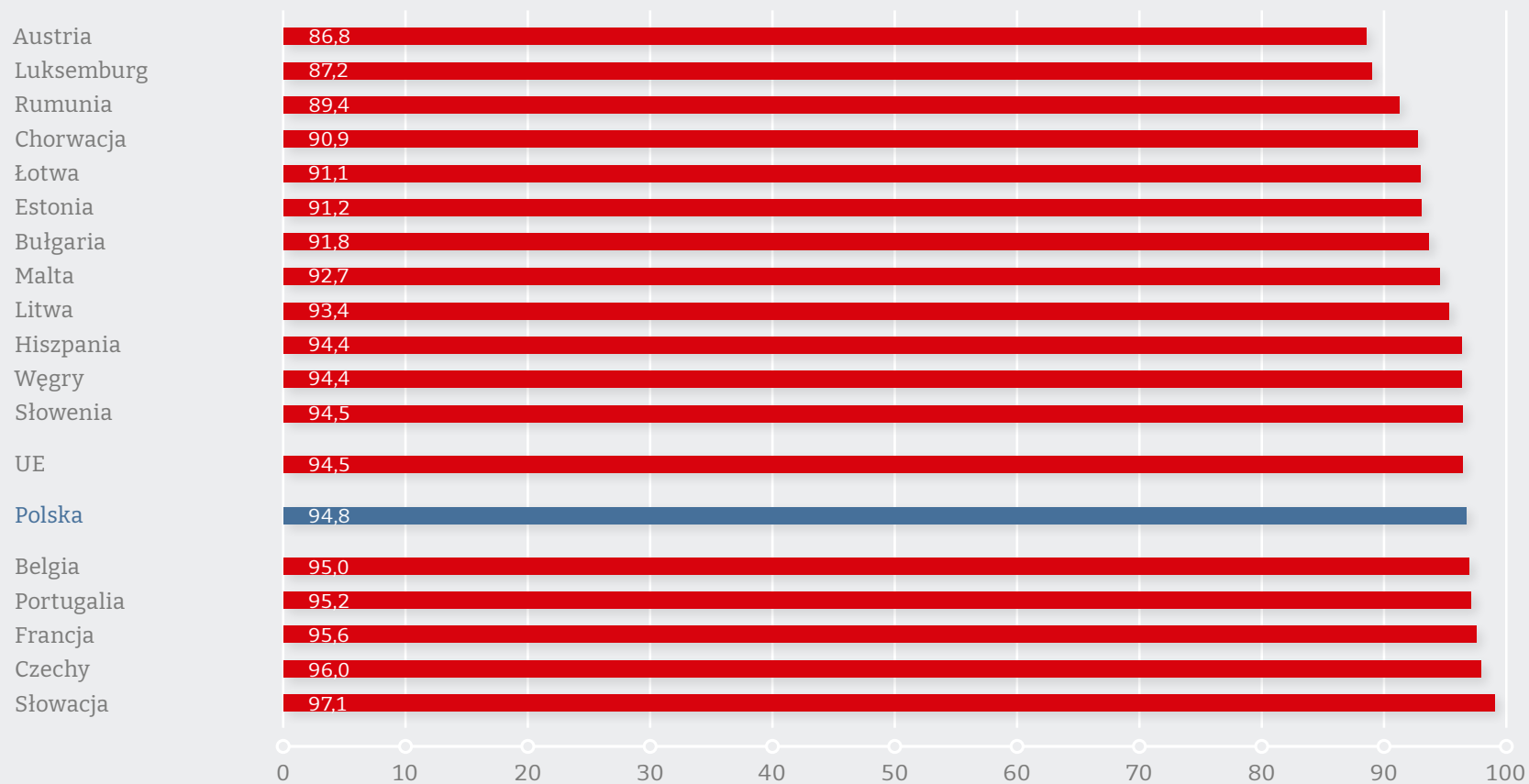
Wykres 3. Procentowy udział aktywnych mikro, małych, średnich i dużych firm w roku 2018

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS

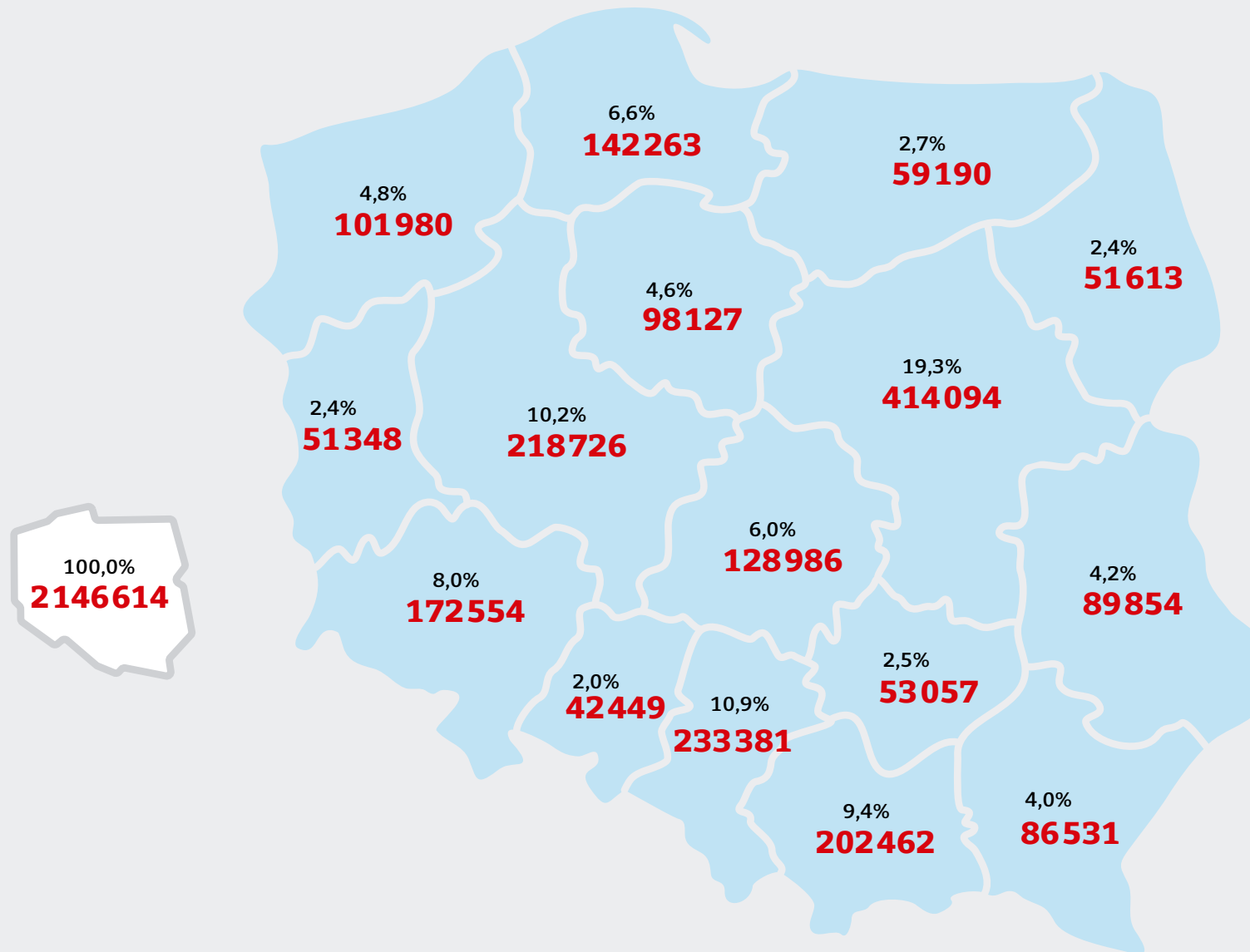
Wykres 4. Procentowy udział mikro firm w strukturze firm w wybranych krajach Unii Europejskiej

[W %]

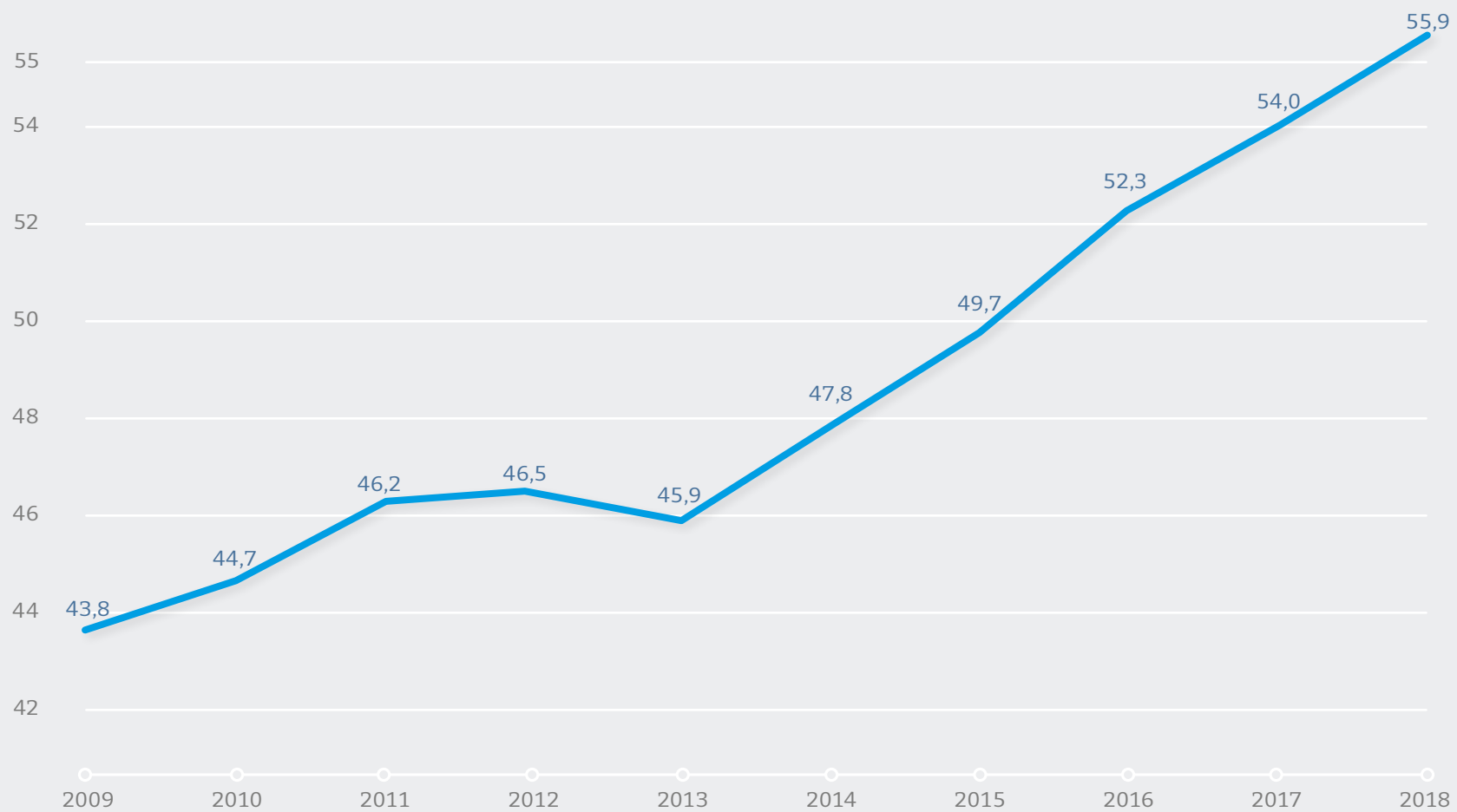

Źródło: Eurostat. Ze względu na inną metodologię stosowaną przez Eurostat, odsetek firm podawanych przez Eurostat oraz GUS różni się.

Mapa 1. Liczba aktywnych mikro, małych i średnich firm w roku 2018 według województw

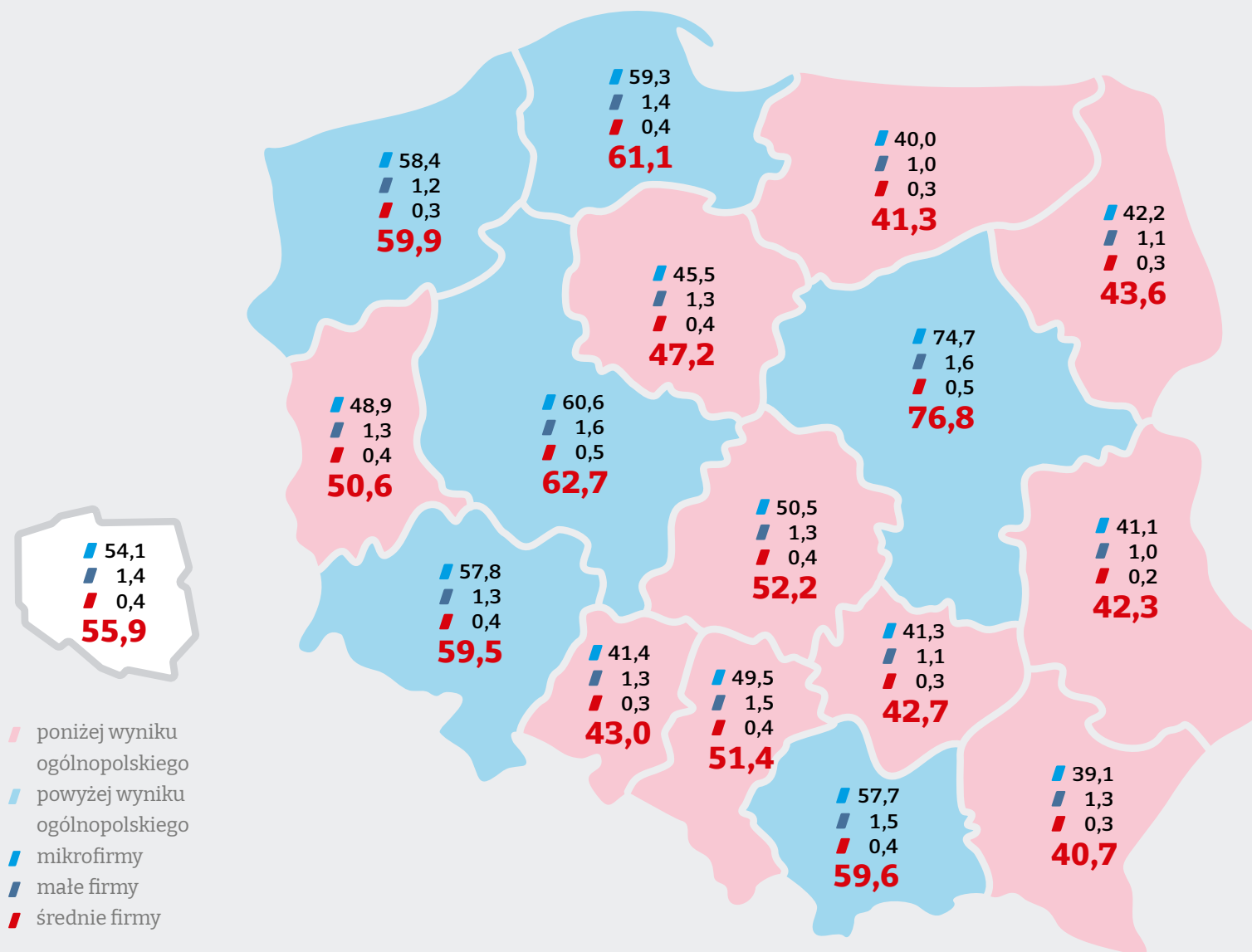

Wykres 5. Liczba aktywnych mikro, małych i średnich firm na 1 000 mieszkańców w latach 2009–2018

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS

Mapa 2. Liczba aktywnych mikro, małych i średnich firm na 1000 mieszkańców

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS

Ogólny Wskaźnik Koniunktury

Mikro, Małych i Średnich Przedsiębiorstw

Sytuacja epidemiczna w kraju znacząco wpłynęła na nastroje przedsiębiorców w 2020 roku.

Jak interpretować
Ogólny Wskaźnik Koniunktury?

12 Ogólny Wskaźnik Koniunktury jest syntetyczną miarą nastrojów firm. Jest on wyliczany w oparciu o odpowiedzi przedsiębiorców na osiem pytań dotyczących oceny:

1. Sytuacji gospodarczej,
2. Sytuacji branży, w której działa firma,
3. Przychodów firmy,
4. Przychodów finansowych firmy,
5. Wyniku finansowego firmy,
6. Długości oczekiwania na zapłatę za sprzedane towary/usługi,
7. Dostępności zewnętrznego finansowania,
8. Zatrudnienia w firmie.

13 Przedsiębiorcy dokonują oceny ostatnich 12 miesięcy oraz perspektyw na kolejne 12 miesięcy dla każdego z ośmiu wymienionych powyżej obszarów. Wyliczane indeksy mogą przyjmować wartości od 50 punktów (duże pogorszenie) do 150 punktów (duża poprawa), gdzie 100 punktów jest wartością neutralną. Jeśli nie jest to inaczej wskazane, w raporcie przedstawiane są średnie indeksy wyliczone na podstawie danych za ostatnie 12 miesięcy (sytuacja dzisiaj względem tej sprzed roku) i przyszłe 12 miesięcy (sytuacja za rok względem tej dzisiejszej). Indeks skalkulowany na podstawie wyników

dla wszystkich ośmiu obszarów jest Ogólnym Wskaźnikiem Koniunktury. Indeksy dla poszczególnych obszarów będą omawiane w kolejnych rozdziałach Raportu.

Duży spadek
Ogólnego Wskaźnika Koniunktury
MŚP w warunkach pandemii

14 Ogólny Wskaźnik Koniunktury Mikro, Małych i Średnich Firm w roku 2020 wyniósł jedynie 91,4 pkt. Sytuacja epidemiczna w kraju i związane z tym problemy z prowadzeniem działalności gospodarczej znacząco wpłynęły na nastroje przedsiębiorców. Jest to bowiem wynik aż o ponad 11 punktów gorszy od ubiegłorocznego, rekordowego wyniku 102,6 pkt. Zaskakiwać może fakt, że pomimo tak negatywnych uwarunkowań, nastroje przedsiębiorców są zbliżone do tych z roku 2012, kiedy wzrost gospodarczy jedynie spowolnił. (Wykres 6).

15 Warunki, w jakich obecnie przyszło działać firmom są zdecydowanie gorsze od tych sprzed ośmiu lat. Wiosną 2020 r. pandemia COVID-19 zmusiła władze do wprowadzenia szeregu obostrzeń epidemiologicznych, które „zamroziły” aktywność gospodarczą w wielu branżach, zwłaszcza usługowych.

Globalny zasięg epidemii spowodował w drugim kwartale 2020 roku także istotne zaburzenia w globalnych łańcuchach dostaw, co uderzyło w obroty handlu zagranicznego. Znacząco ucierpiał eksport (Wykres 7) i produkcja przemysłowa. Odnotowano najgłębszy spadek PKB od 25 lat (-8,4% r/r). W 2020 r. Polska gospodarka doświadczyła pierwszej od ponad dwóch dekad recesji (Wykres 8).

Optymizm dotyczący kolejnych 12 miesięcy z pewnymi zastrzeżeniami

16 Ogólny Wskaźnik Koniunktury na kolejne 12 miesięcy osiągnął wartość 94,5 pkt wobec 88,3 pkt za ostatnie 12 miesięcy. Jest to wynik co prawda poniżej neutralnego poziomu 100 punktów, ale przedsiębiorcy dużo lepiej oceniali perspektywy na kolejny rok niż obecną sytuację odniesioną do tej sprzed roku. Jest to także wynik dużo lepszy niż w roku 2012. Wskaźnik za ostatnie 12 miesięcy spadł o 14 punktów r/r wobec spadku o 8 punktów r/r dla wskaźnika wyprzedzającego.

17 Względny optymizm ankietowanych przedsiębiorstw w kwestii perspektyw na kolejne miesiące może być przedwczesny. Jedną z przyczyn relatywnie niezłego odczytu Ogólnego Wskaźnika Koniunktury w stosunku do lat wcześniejszych może być wrześnieowy termin prowadzonych badań. Zbiegł się on z dynamicznym odbiciem koniunktury, które nastąpiło w trzecim kwartale 2020 roku po zdjęciu obostrzeń epidemiologicznych, a przed uderzeniem jesiennej fali zachorowań i nałożeniem kolejnych obostrzeń. W trzecim kwartale 2020 roku PKB oczyszczony sezonowo wzrósł o 7,7% kwartał do kwartału, po spadku o 9,0% kwartał do kwartału w drugim kwartale 2020 roku.

Ocena zatrudnienia, dostępności zewnętrznego finansowania oraz oczekiwania na zapłatę zmieniła się nieznacznie w stosunku do roku 2019

18 Wszystkie osiem indeksów wchodzących w skład Ogólnego Wskaźnika Koniunktury MŚP obniżyło się w stosunku do roku 2019. Na Wykresie 9 wyróżniają się dwa obszary. W pierwszym z nich spadki rok do roku są bardzo wysokie. Ocena sytuacji gospodarczej, sytuacji branży, firmy, przychodów oraz wyniku finansowego przedsiębiorstwa zmniejszyła się o 14–16 punktów w stosunku do ubiegłorocznego badania.

W drugim obszarze: ocenie dostępności finansowania zewnętrznego, zatrudnienia oraz długości oczekiwania na zapłatę, spadki te są już nieznaczne i oscylują wokół 4 punktów. Zapewne na taki rozkład wyników wpłynęły liczne programy pomocowe uruchomione przez rząd, które pomogły przedsiębiorcom zachować płynność finansową oraz utrzymać miejsca pracy.

Województwo opolskie z najwyższą wartością Ogólnego Wskaźnika Koniunktury MŚP

19 Duże spadki Ogólnego Wskaźnika Koniunktury MŚP odnotowano także w regionach. W stosunku do ubiegłego roku obniżył się on o 8–13 punktów. Ogólny Wskaźnik Koniunktury MŚP waha się od 89,7 pkt w województwie warmińsko-mazurskim do 93,2 pkt w województwie opolskim (Mapa 3).

Najgorzej ostatnie 12 miesięcy oceniły firmy z województwa lubuskiego (Wykres 10). W poprzednich latach województwo to wielokrotnie

było regionem z najwyższym odsetkiem eksporterów wśród MŚP i to może tłumaczyć fakt tak słabego wyniku – zamknięcie granicy polsko-niemieckiej spowodowało nagłe odcięcie od zagranicznych rynków zbytu dla produktów i usług oferowanych przez przedsiębiorców z tego regionu, w tym wymiany przygranicznej. Z kolei największymi optymistami jeśli chodzi o rok 2021 są firmy z regionu **opolskiego i śląskiego**. To również tradycyjne regiony eksportowe, zwłaszcza na rynek niemiecki. Normalizacja sytuacji w okresie letnim (m.in. w sektorze motoryzacyjnym) mogła przełożyć się na wysoką w stosunku do pozostałych regionów ocenę perspektyw na najbliższe miesiące.

Niewielkie różnice Ogólnego Wskaźnika Koniunktury MŚP pomiędzy branżami...

20 Rozkład Ogólnego Wskaźnika Koniunktury MŚP jest w miarę równomierny w układzie branżowym. W stosowanym w badaniu podziale na 4 branże: handel, usługi, budownictwo i przemysł, nie widać większych różnic pomiędzy sektorami. Na pierwszy rzut oka świadczyć to może o tym, że epidemia w podobny sposób wpłynęła na każdy obszar działalności gospodarczej (Wykres 11). Ale jak to zostało wskazane w rozdziale IV, w ramach każdego z sektorów były branże szczególnie mocno dotknięte epidemią, ale także takie, które poprawiły swą sytuację w tym okresie.

Handel ma najniższą wartość średniego indeksu, ale jest on niewiele gorszy (2 pkt) od budownictwa. Warto poza tym zauważyć, że w każdej z dotychczasowych edycji Raportu indeksy dla firm z branży handlowej były najniższe.

Różnice są większe w przypadku ostatnich 12 miesięcy (handel 87 pkt, budownictwo 90 pkt), ale wynikają one z rzeczywistego oddziaływania

ograniczeń nałożonych na firmy w trakcie pierwszej fali epidemii, które to ograniczenia najbardziej dotknęły właśnie handel. Ogólny Wskaźnik Koniunktury MŚP na kolejne 12 miesięcy jest dla każdej z czterech branż bardzo podobny.

...znacznie większe w zależności od wielkości firmy

21 W grupie MŚP pierwsza fala pandemii najbardziej dotknęła średnie firmy. Ogólny Wskaźnik Koniunktury za ostatnie 12 miesięcy wyniósł dla tej grupy firm zaledwie 84,4 pkt (Wykres 12). Może to trochę zaskakiwać, biorąc pod uwagę zdecydowanie większe w stosunku do mniejszych przedsiębiorstw możliwości finansowe oraz organizacyjne dostosowania do szybko zmieniającej się sytuacji rynkowej. Te ostatnie dysponują przeważnie znacznie mniej zdywersyfikowaną ofertą produktową czy usługową, ograniczoną liczbą klientów, jak również słabszym zapleczem finansowym i w związku z tym są znacznie bardziej wrażliwe na radykalną zmianę warunków prowadzenia biznesu. Mimo to wartość Ogólnego Wskaźnika Koniunktury za ostatnie 12 miesięcy dla mikroprzedsiębiorstw była dużo wyższa niż dla średnich firm (88,3 pkt).

Rynkowi weterani największymi pesymistami

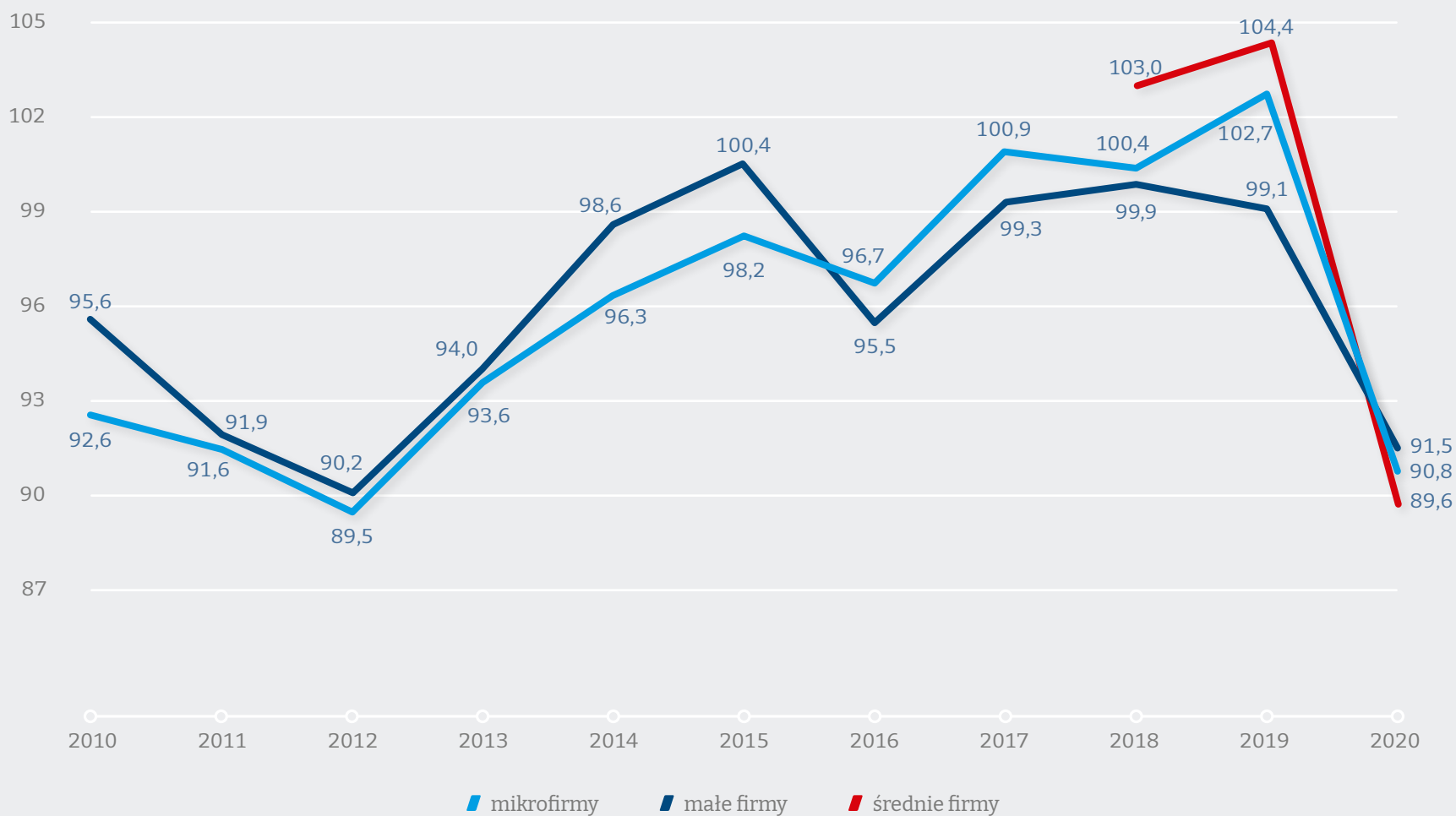
22 Ogólny Wskaźnik Koniunktury różni się dość mocno w zależności od liczby osób pracujących w firmie, obszaru działania przedsiębiorstwa oraz okresu prowadzenia działalności gospodarczej. O ile wartości poszczególnych indeksów wchodzących w skład Ogólnego Wskaźnika Koniunktury są w kolejnych rozdziałach prezentowane w układzie regionalnym, branżowym oraz według wielkości firm, o tyle wyłącznie w tym rozdziale przedstawiono wyniki badania według przychodów

firm, liczby pracujących, obszaru działania oraz czasu funkcjonowania na rynku.

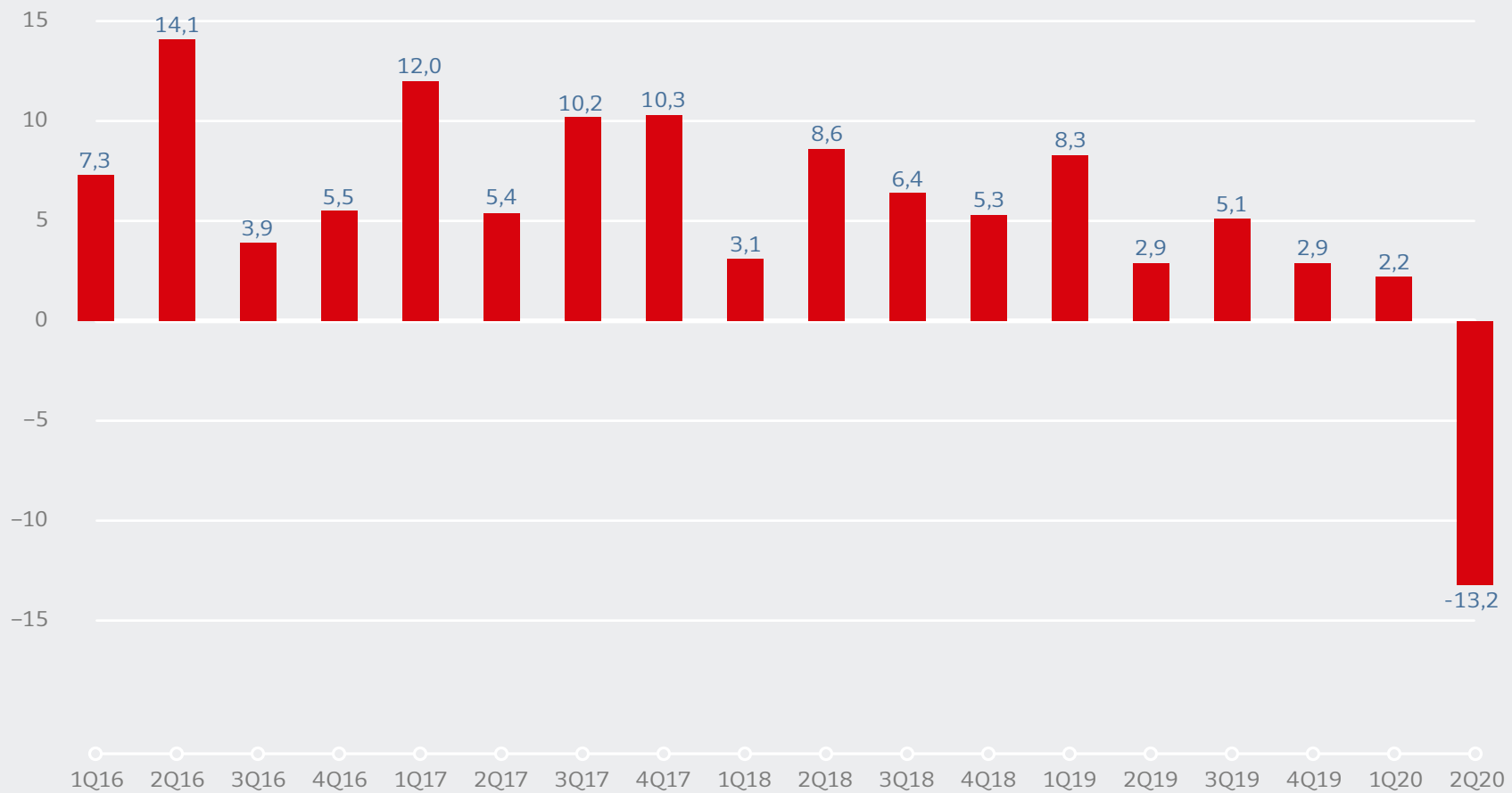
Warto zwrócić uwagę na duże zróżnicowanie w ocenie ostatnich 12 miesięcy w zależności od liczby osób pracujących w przedsiębiorstwie

(zaskakujące dobre wyniki w grupie firm jednoosobowych), optymizm dotyczący roku 2021 wśród firm działających na rynkach międzynarodowych (eksporterzy), jak również wyraźny spadek nastrojów proporcjonalnie do długości prowadzenia działalności gospodarczej.

Wykres 6. Ogólny Wskaźnik Koniunktury Mikro, Małych i Średnich Przedsiębiorstw w latach 2010–2020

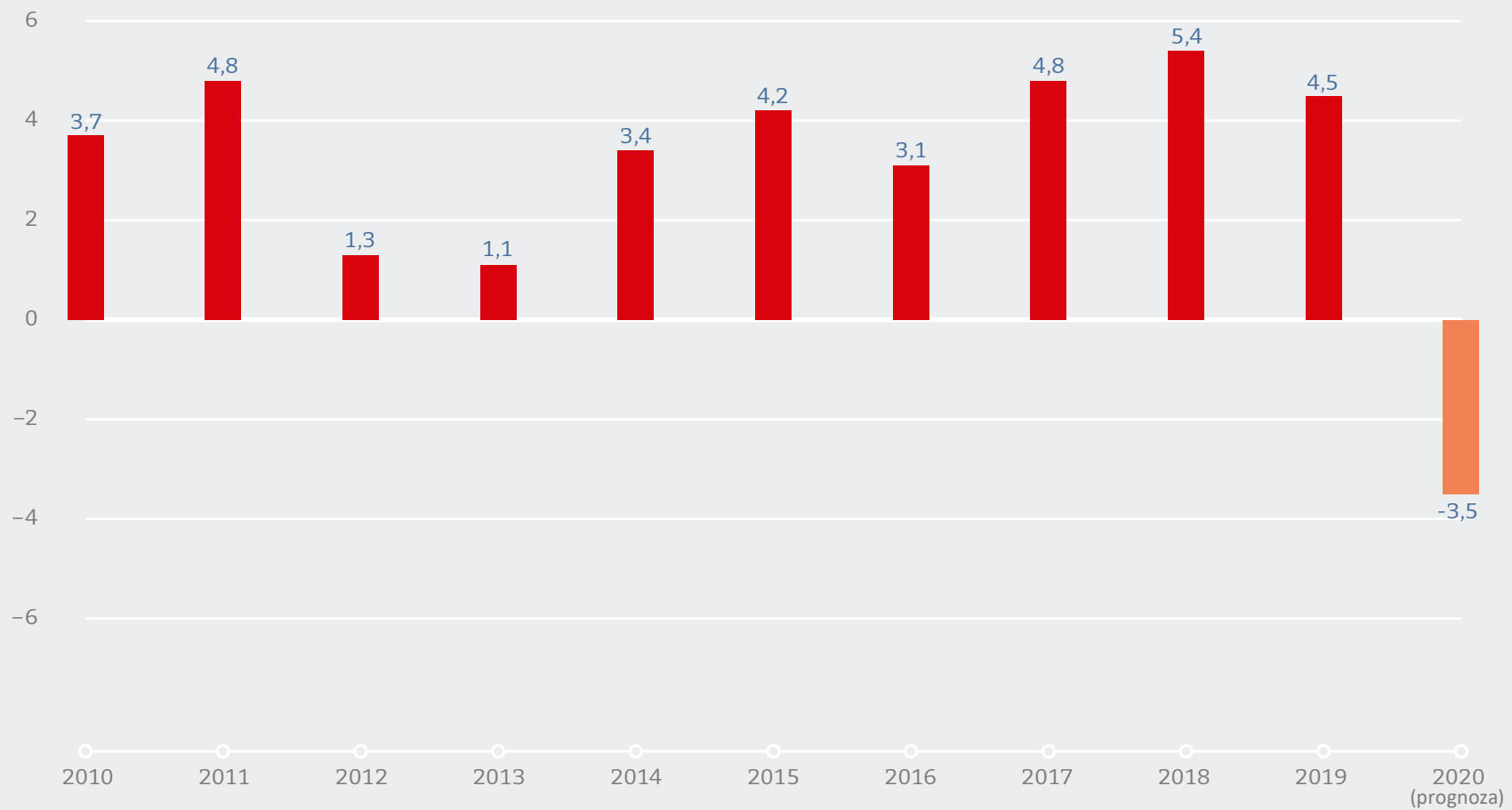

Wykres 7. Eksport towarów (realnie), % r/r

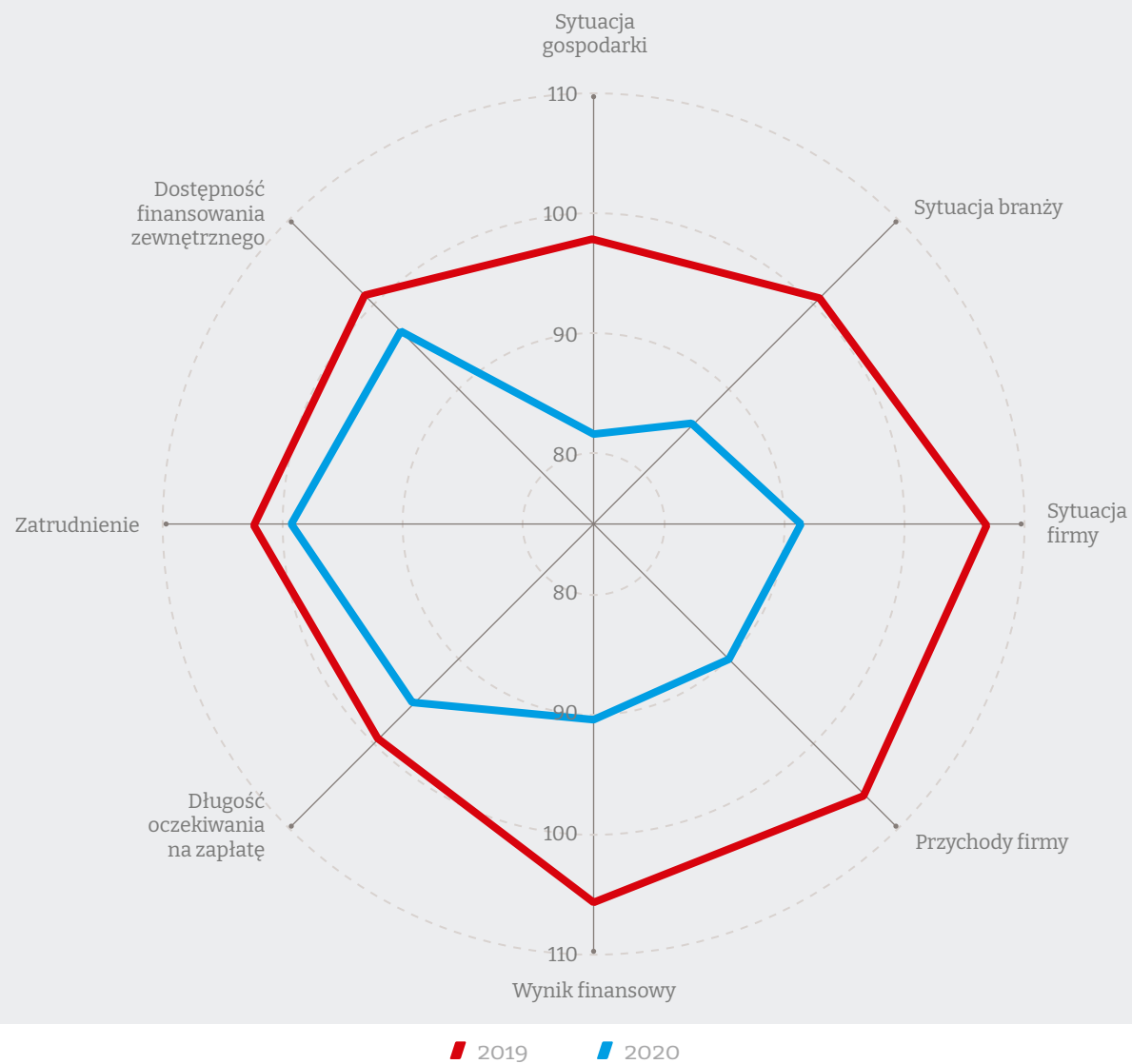
Źródło: Eurostat

Wykres 8. Produkt Krajowy Brutto (PKB), %

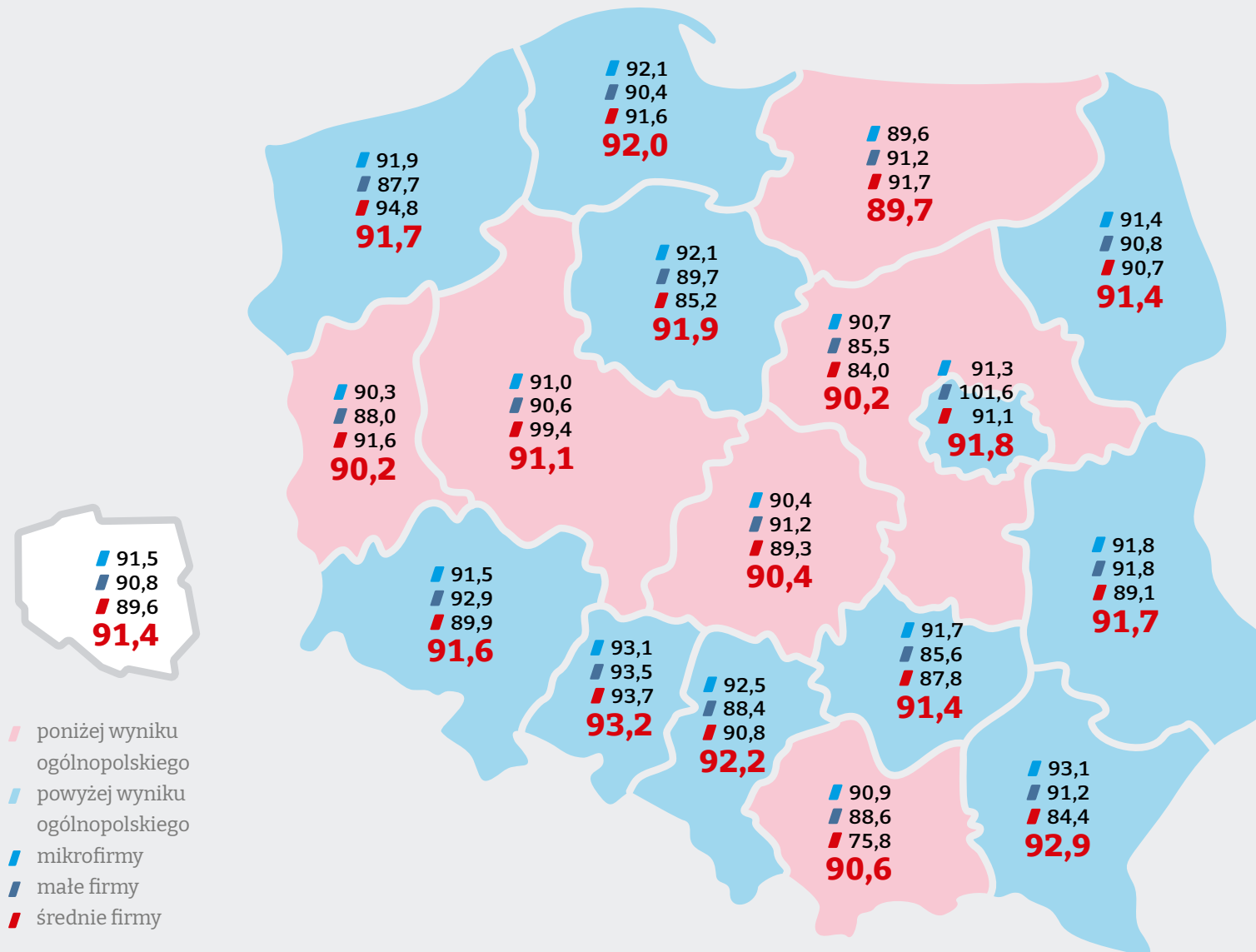

Źródło: Główny Urząd Statystyczny (GUS)

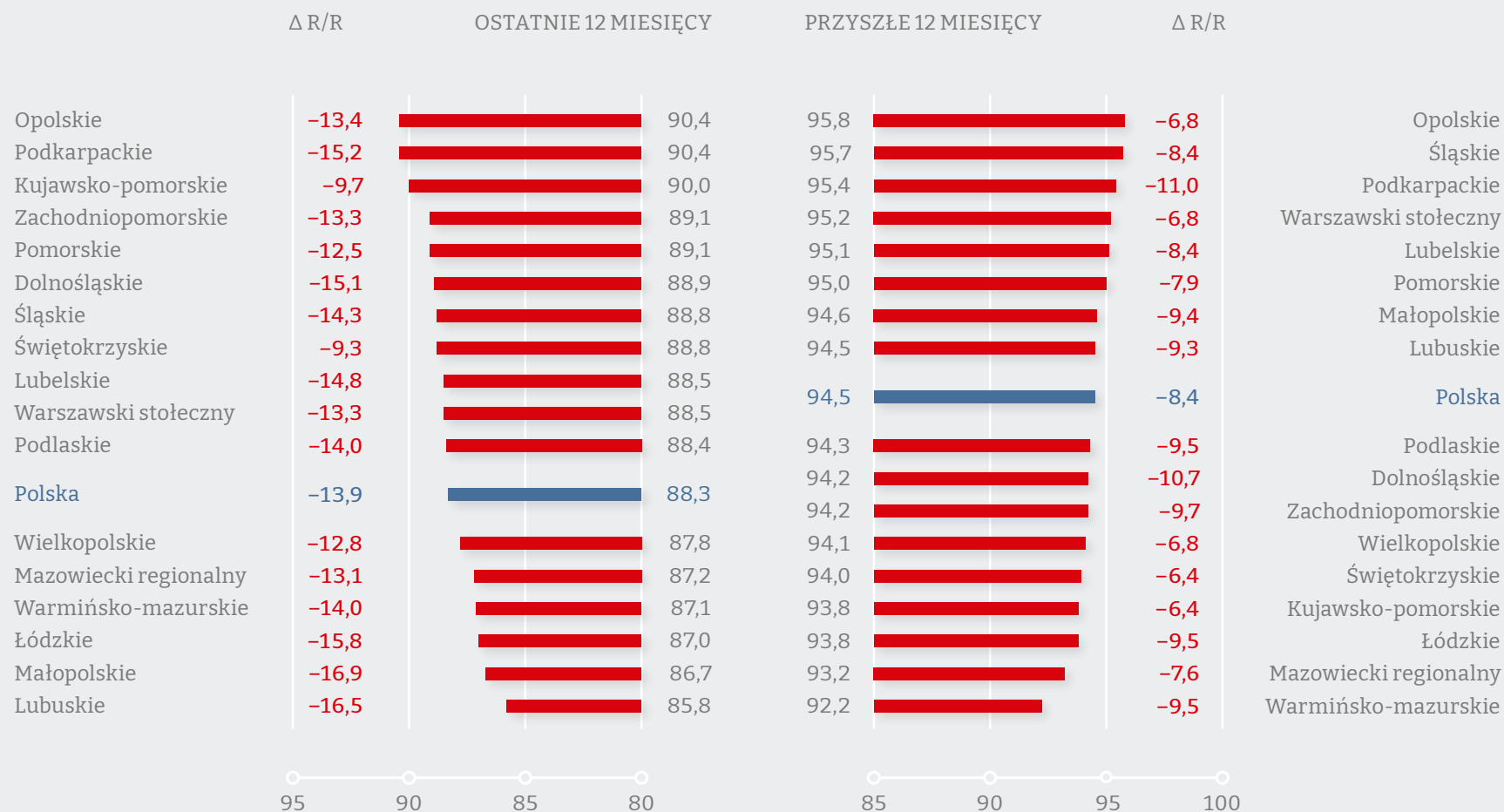
Wykres 9. Porównanie indeksów wchodzących w skład Ogólnego Wskaźnika Koniunktury MŚP w latach 2019 i 2020

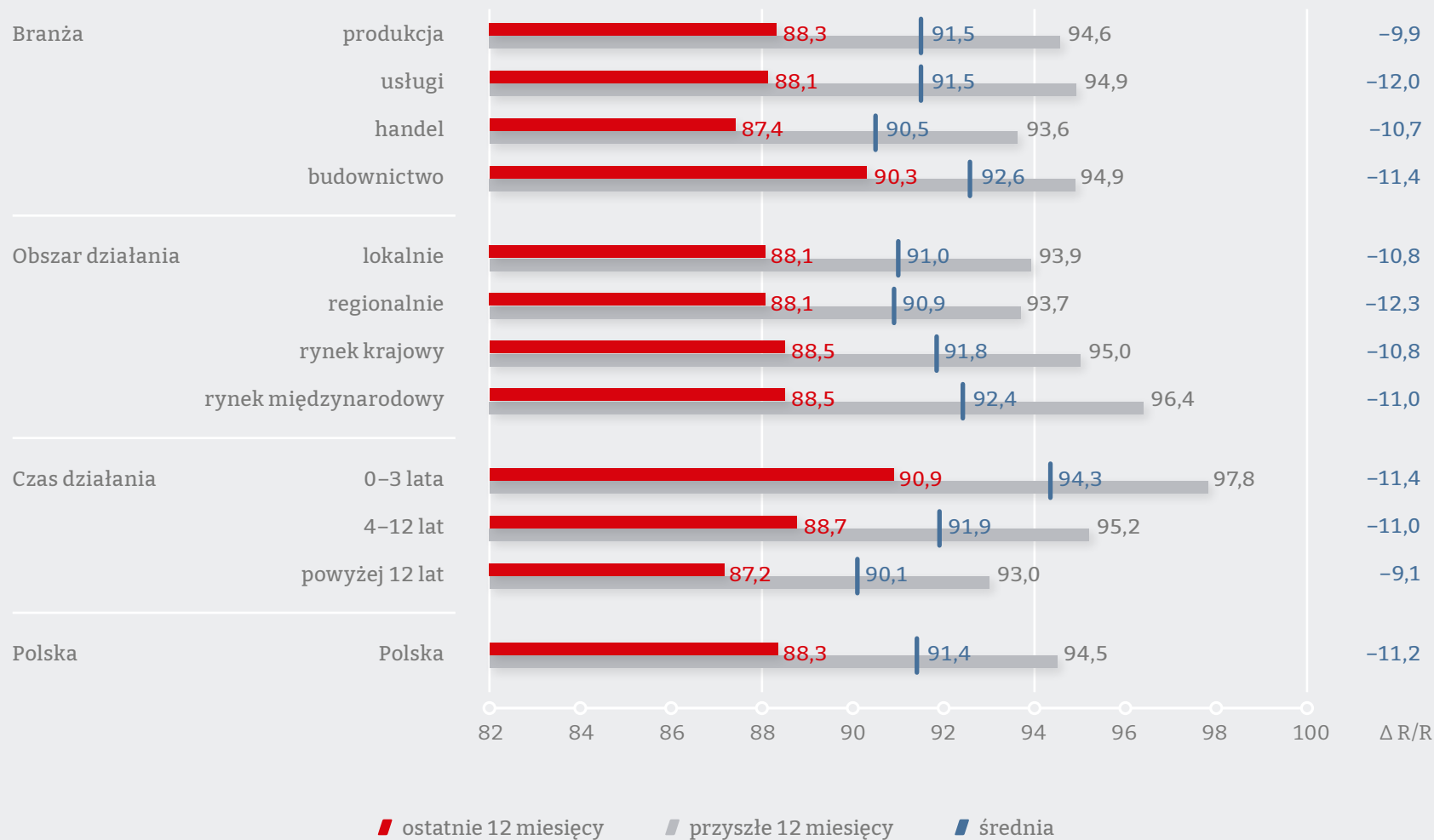
Mapa 3. Ogólny Wskaźnik Koniunktury Mikro, Małych i Średnich Przedsiębiorstw w roku 2020 według regionów

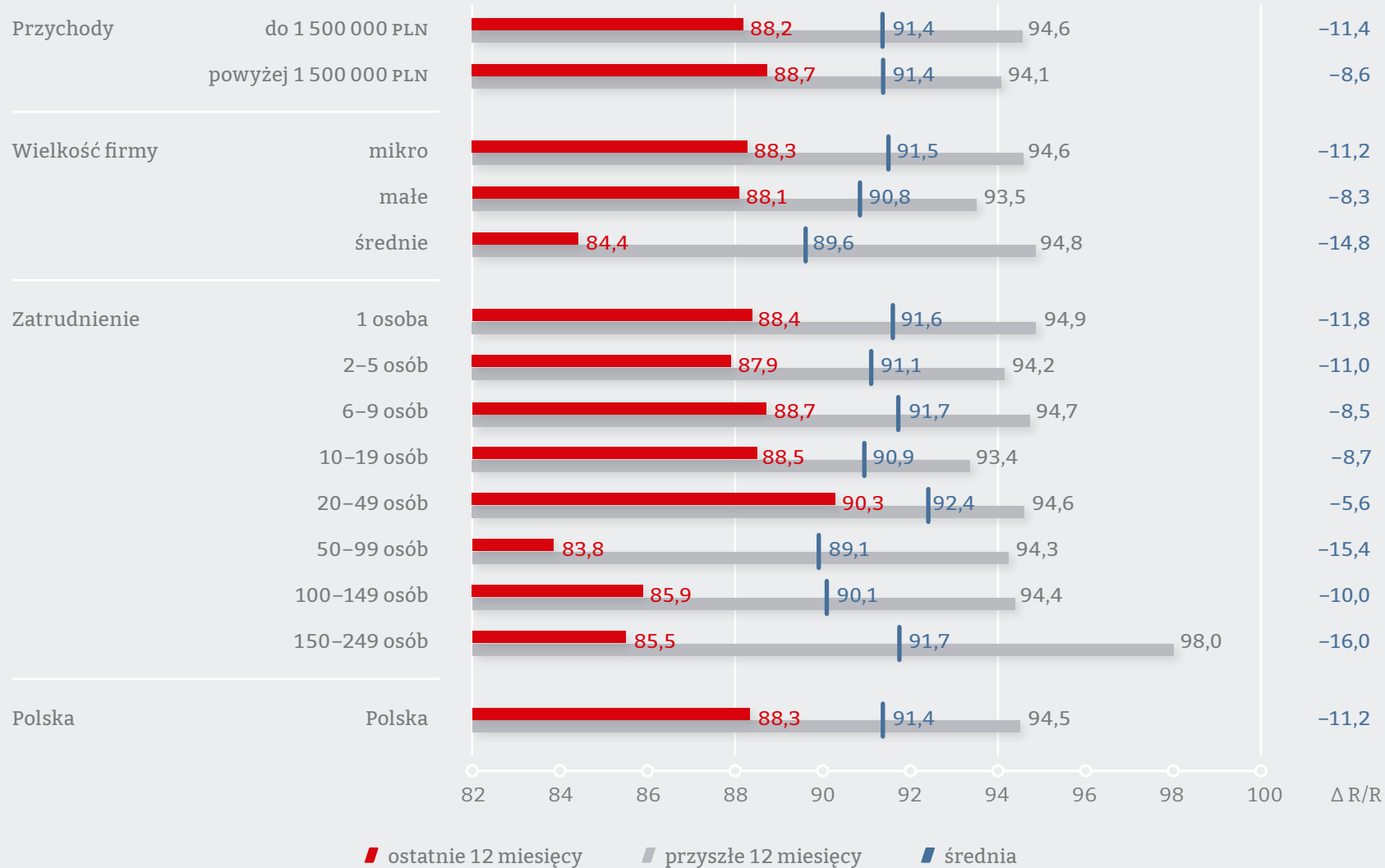
Wykres 10. Ogólny Wskaźnik Koniunktury MŚP za ostatnie i przyszłe 12 miesięcy według regionów

Wykres 11. Ogólny Wskaźnik Koniunktury MŚP za ostatnie i przyszłe 12 miesięcy według branży, obszaru działania i czasu funkcjonowania

Wykres 12. Ogólny Wskaźnik Koniunktury MŚP za ostatnie i przyszłe 12 miesięcy według przychodów, wielkości firmy oraz zatrudnienia

Ocena sytuacji gospodarczej

Wskaźnik oceny sytuacji gospodarczej wyniósł w tym roku zaledwie 81,6 pkt.

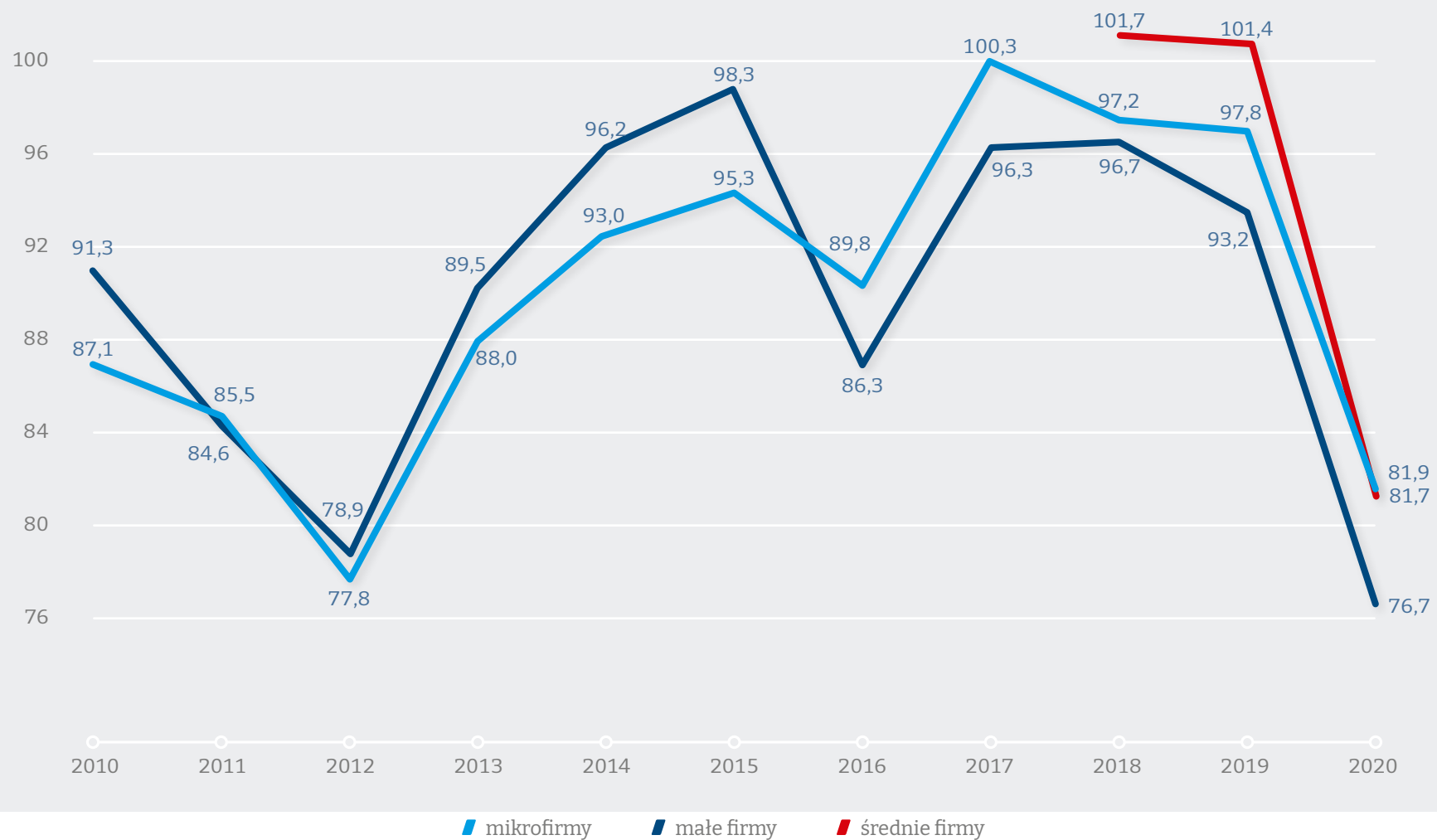
Sytuacja gospodarcza obszarem najgorzej ocenionym przez przedsiębiorców

23 Tradycyjnie od początku prowadzonych przez Bank badań, sytuacja gospodarcza jest najslabiej ocenianym obszarem wchodzącym w skład Ogólnego Wskaźnika Koniunktury – wskaźnik oceny sytuacji gospodarczej wyniósł w tym roku zaledwie 81,6 pkt. Ocena ostatnich 12 miesięcy była bardziej surowa – indeks znalazł się na poziomie zaledwie **78,1 pkt.** Jest to aż o 22 punktów mniej niż w roku poprzednim (w przypadku średnich firm spadek był jeszcze głębszy – 28 punktów). Za wyjątkiem roku 2012, nie notowano do tej pory równie słabych wyników (Wykres 13). Bezprecedensowe w skali ostatnich prawie 30 lat hamowanie gospodarki związane z obostrzeniami epidemicznymi w kraju i zagranicą w jednoznaczny sposób wpłynęły na taką ocenę. Porównując sytuację

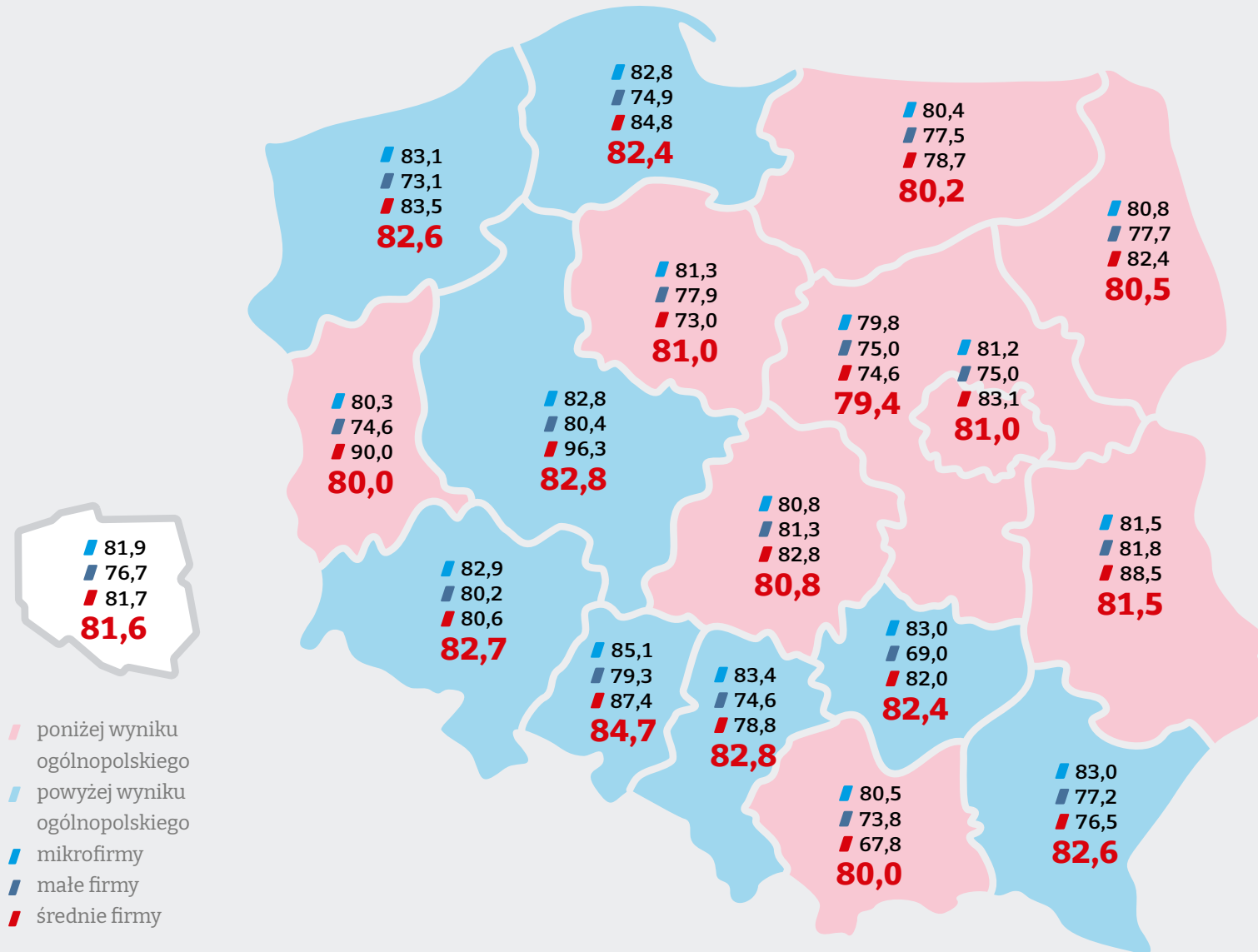
gospodarczą w roku 2012 i 2020 można nawet stwierdzić, że przedsiębiorcy dokonali stosunkowo łagodnej oceny.

24 Wskaźniki za ostatnie 12 miesięcy rzadko przekraczają poziom 80 punktów, z kolei indeksy wyprzedzające znajdują się poniżej 90 punktów, co wskazuje że przedsiębiorcy liczą się z dłuższym okresem pogorszenia sytuacji gospodarczej. Negatywna ocena sytuacji gospodarczej jest obserwowana w przekroju regionalnym (Mapa 4 i Wykres 14), branżowym oraz według wielkości firm (Wykres 15). Nawet jeśli branża budowlana czy średni przedsiębiorcy wyróżniają się na tle innych firm (indeksy wyprzedzające na poziomie odpowiednio 86 i 89 punktów), trudno mówić o optymizmie, w sytuacji gdy rok temu analogiczne indeksy przekraczały 100 punktów.

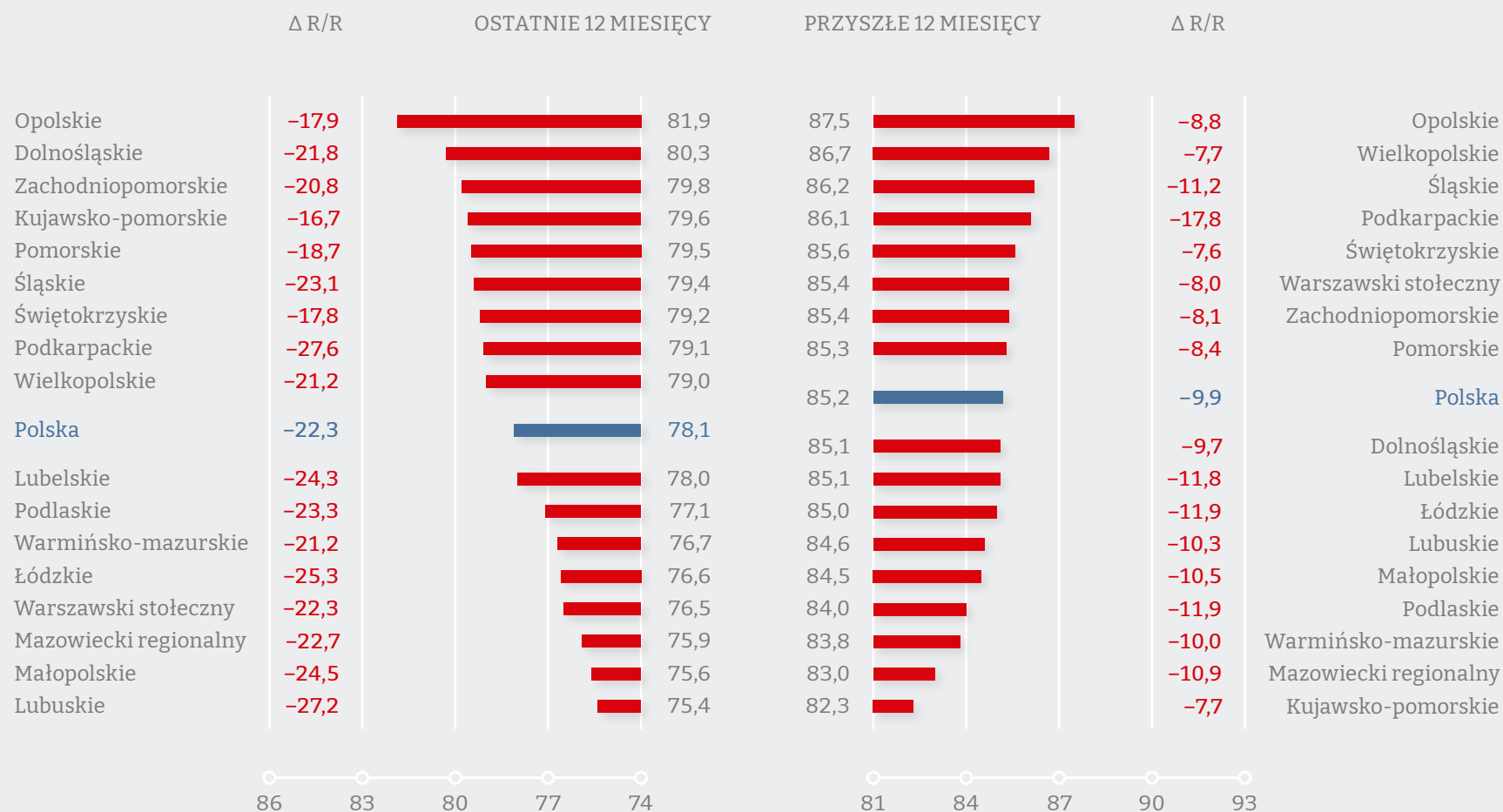
Wykres 13. Ocena sytuacji gospodarczej w latach 2010–2020

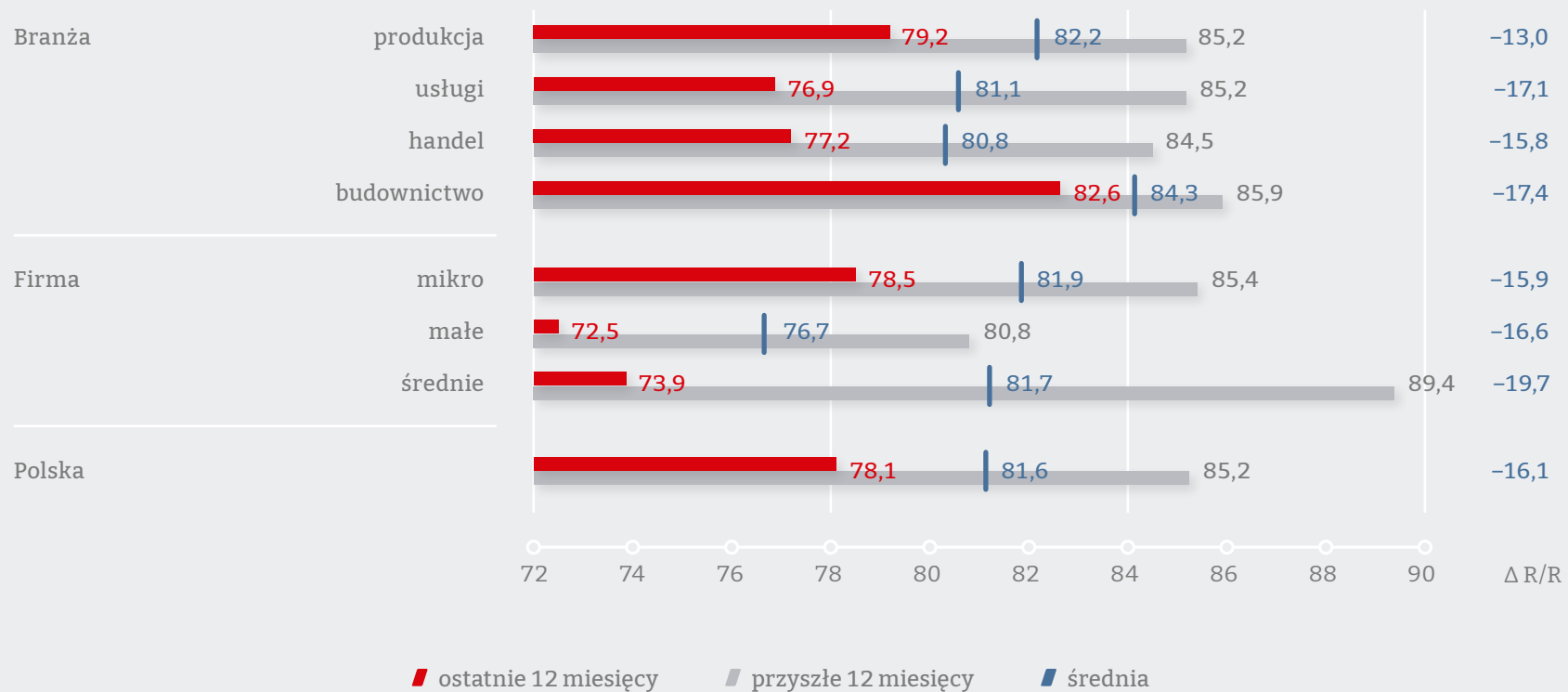
Mapa 4. Ocena sytuacji gospodarczej według regionów

Wykres 14. Ocena sytuacji gospodarczej w ostatnich i kolejnych 12 miesiącach według regionów

Wykres 15. Ocena sytuacji gospodarczej według wielkości firmy oraz branży

Ocena sytuacji branżowej

We wszystkich głównych sektorach gospodarki wyniki badania były wyraźnie słabsze niż przed rokiem.

Handlowcy najslabiej oceniają swoją branżę, ale największe spadki ocen w budownictwie

25 Sytuacja branżowa została oceniona przez przedsiębiorców trochę lepiej niż sytuacja gospodarcza, ale wyniki są znacząco gorsze niż w ostatnich kilku latach – wskaźnik oceny sytuacji branżowej wyniósł 86,3 pkt. Przedsiębiorcy nie zakładają poprawy w perspektywie najbliższych 12 miesięcy, gdyż indeks wyprzedzający znajduje się znacznie poniżej neutralnego poziomu 100 punktów (89,9 punktów).

26 Najslabiej sytuację swojej branży ocenili handlowcy. Jest to w pełni uzasadnione, zważywszy że ograniczenia w prowadzeniu działalności gospodarczej wprowadzone w związku z sytuacją epidemiczną mocno dotknęły tę właśnie branżę (np. ograniczenia w liczbie osób przebywających w sklepach, czasowe zamknięcie większości placówek, unikanie placówek handlowych przez klientów w obawie przed zakażeniem). Warto jednak zauważyć, że w poprzednich edycjach Raportu przedsiębiorcy zajmujący się handlem każdorazowo najslabiej oceniali sytuację swojej branży. Mimo niewątpliwie ciężkiej sytuacji handlowej, spadek ocen w stosunku do roku 2019 był najmniejszy spośród

wszystkich branż analizowanych w badaniu (o 13 punktów; Wykres 16–19).

27 Największy spadek ocen rok do roku odnotowano w branży budowlanej. Jest to zaskakujące, biorąc pod uwagę, że ograniczenia działalności w tej branży w stosunku choćby do handlu były stosunkowo niewielkie, a jednocześnie popyt na usługi przedsiębiorstw z tej branży utrzymywał się na stabilnym poziomie, zarówno ze strony sektora publicznego (projekty finansowane ze środków unijnych), jak i sektora prywatnego (budownictwo mieszkaniowe, projekty komercyjne). Taka ocena może być związana z pewnym przesunięciem czasowym efektów pandemii – przedsiębiorstwa budowlane na początku kryzysu realizowały inwestycje rozpoczęte wcześniej.

Być może taką ocenę należy wiązać z wysoką bazą. W poprzednich latach firmy z branży budowlanej były liderem jeśli chodzi o ocenę sytuacji branżowej. Przykładowo w ubiegłorocznym badaniu wskaźnik oceny sytuacji w branży na kolejne 12 miesięcy wynosił ponad 104 punkty. Optymistyczne prognozy rozwoju branży sprzed kilku miesięcy w konfrontacji z szybko zmieniającą się od marca 2020 roku rzeczywistością rynkową, która wymusiła korektę tych pozytywnych prognoz,

spowodowały, że w przypadku branży budowlanej ta zmiana była najbardziej radykalna, a jednocześnie nieproporcjonalna w stosunku do rzeczywistej aktualnej sytuacji i perspektyw dla tej branży, także w kontekście sytuacji w pozostałych branżach.

28 Wyniki badania dobrze korespondują z badaniami koniunktury sektorowej prowadzonej przez GUS – we wszystkich głównych sektorach gospodarki były one też wyraźnie słabsze niż przed rokiem. W październiku najgorsze nastroje panowały w budownictwie i usługach (Wykres 20).

29 W październikowym badaniu GUS w blisko połowie branż przetwórstwa występowała już jednak przynajmniej minimalna przewaga optymistów. Wśród gałęzi wykazujących najlepsze nastroje znalazły się zarówno sektory charakteryzujące się dużą stabilnością w pierwszym okresie pandemii (farmaceutyczny, chemiczny), jak i te, które po okresie silnego załamania wiosną w miesiącach letnich odnotowały mocne odbicie (np. meblarski, tekstylny, wyrobów z tworzyw sztucznych i gumy). Najsłabsze odczyty wykazały branże szczególnie dotknięte przez restrykcje (głównie przemysł odzieżowy i skórzaný), jak również te zależne od popytu inwestycyjnego firm (m.in. produkcja maszyn i pozostałego sprzętu transportowego; Wykres 21).

Pomimo utrzymującego się optymizmu, ocena koniunktury GUS była w październiku wciąż gorsza rok do roku. Najsilniejszy spadek odnotowały małe firmy (-13 pkt r/r), słabsze pogorszenie nastrojów wystąpiło u średnich i dużych firm (odpowiednio -9 i -6 pkt).

30 U progu drugiej fali kryzysu firmy z branży budowlanej charakteryzowały już jedne z gorszych nastrojów w całej gospodarce. W październiku najlepsze nastroje panowały wśród największych

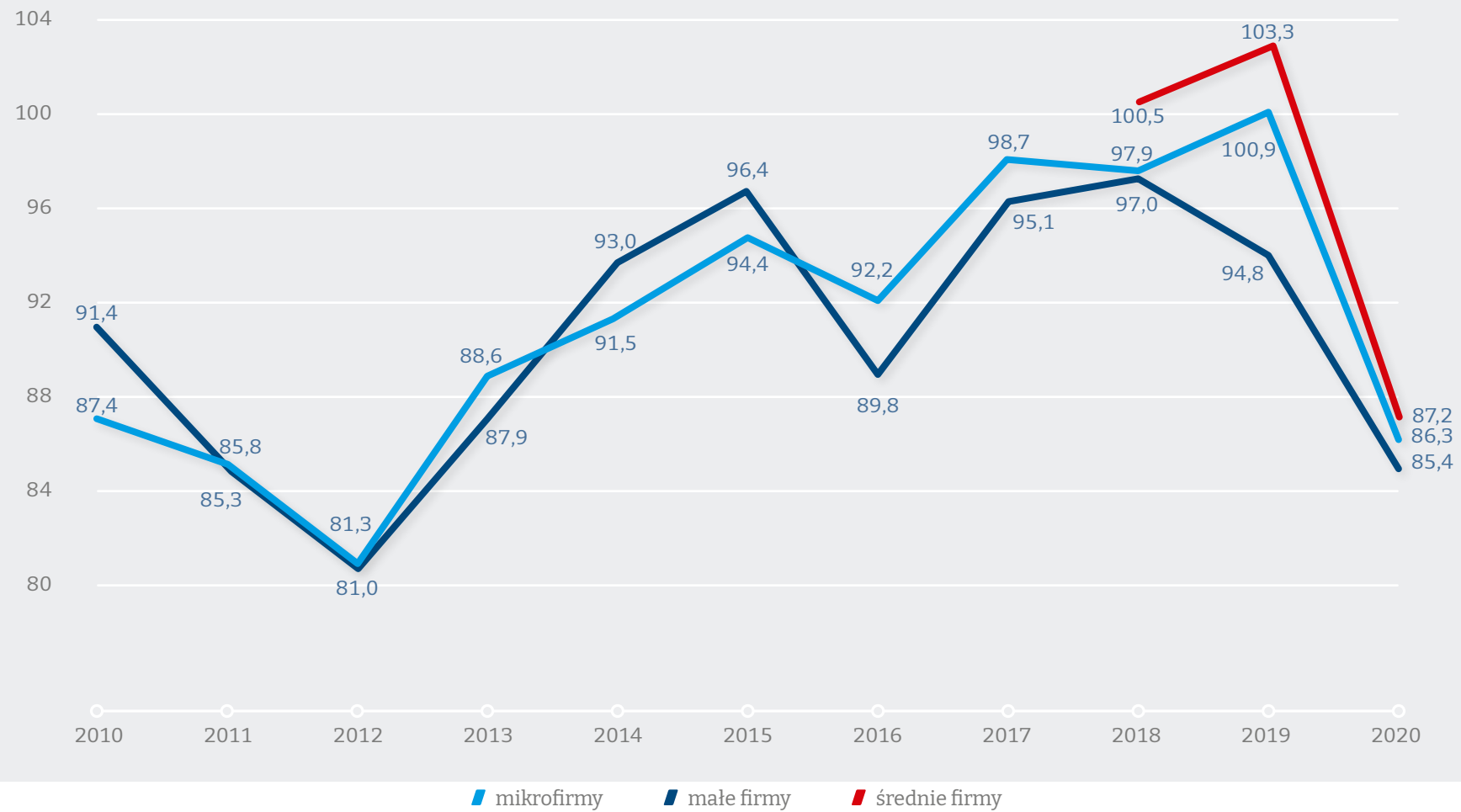
firm budowlanych, które realizują duże długoterminowe kontrakty, co przynajmniej częściowo stabilizuje ich sytuację w obecnym kryzysie (Wykres 22). Październikowe nastroje były gorsze r/r we wszystkich grupach firm według wielkości, a najgłębszy spadek odnotowano wśród mikro firm.

31 W październiku postrzeganie koniunktury w handlu było bardzo zróżnicowane. Niezłym ocenom w handlu hurtowym oraz detalicznym artykułami gospodarstwa domowego, towarzyszył spory pesymizm i obawy wśród firm handlujących odzieżą i obuwiem, dystrybutorów pojazdów, a nawet kojarzonych ze stabilnym popytem firm handlujących żywnością (Wykres 23).

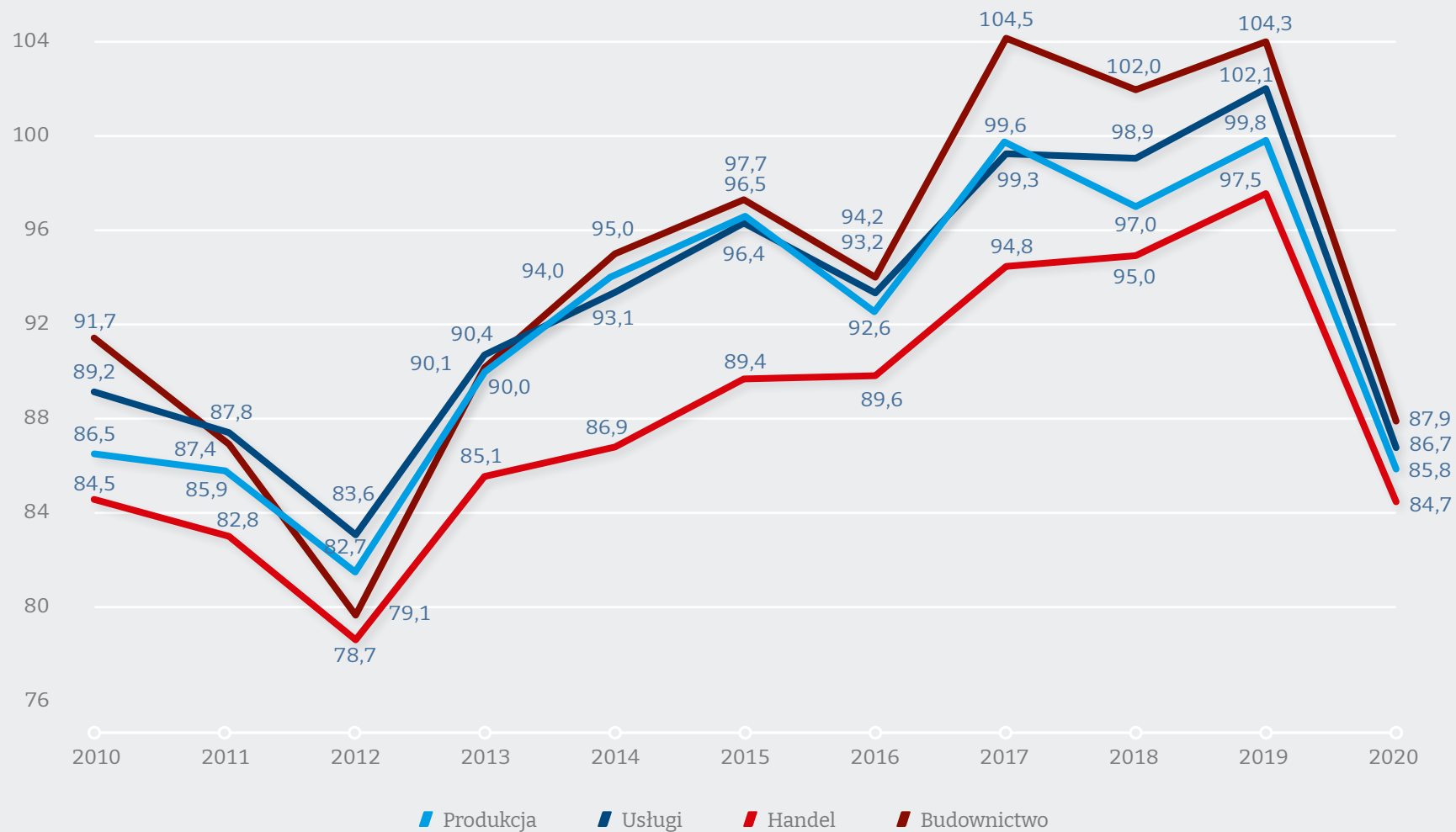
Większy optymizm hurtowni vs. sklepów detalicznych, wynikał głównie z mniejszego wpływu restrykcji na działalność operacyjną, jak również z szybko odbudowującego się popytu ze strony przemysłu. Zwraca uwagę pogorszenie ocen koniunktury w handlu detalicznym tekstyliami, odzieżą i obuwiem, związane z obawami klientów przed przebywaniem w skupiskach ludzkich.

32 W przededniu drugiej fali kryzysu w usługach utrzymywał się wyraźny podział na sektory mocno dotknięte pandemią i towarzyszącymi jej restrykcjami (wymagające bezpośredniego kontaktu i obsługujące duże skupiska ludzkie) oraz te względnie odporne. Ocena koniunktury była gorsza niż przed rokiem wśród wszystkich sekcji usługowych, w większości z nich wykazując wartości mocno ujemne (Wykres 24). Najgłębsze obniżenie nastrojów odnotowano wśród firm prowadzących działalność w obszarze edukacji, kultury i rozrywki czy branży HoReCa. Pomimo i tak pesymistycznych nastrojów, wraz z powrotem obostrzeń działalność usługowa znalazła się jesienią pod ponowną presją.

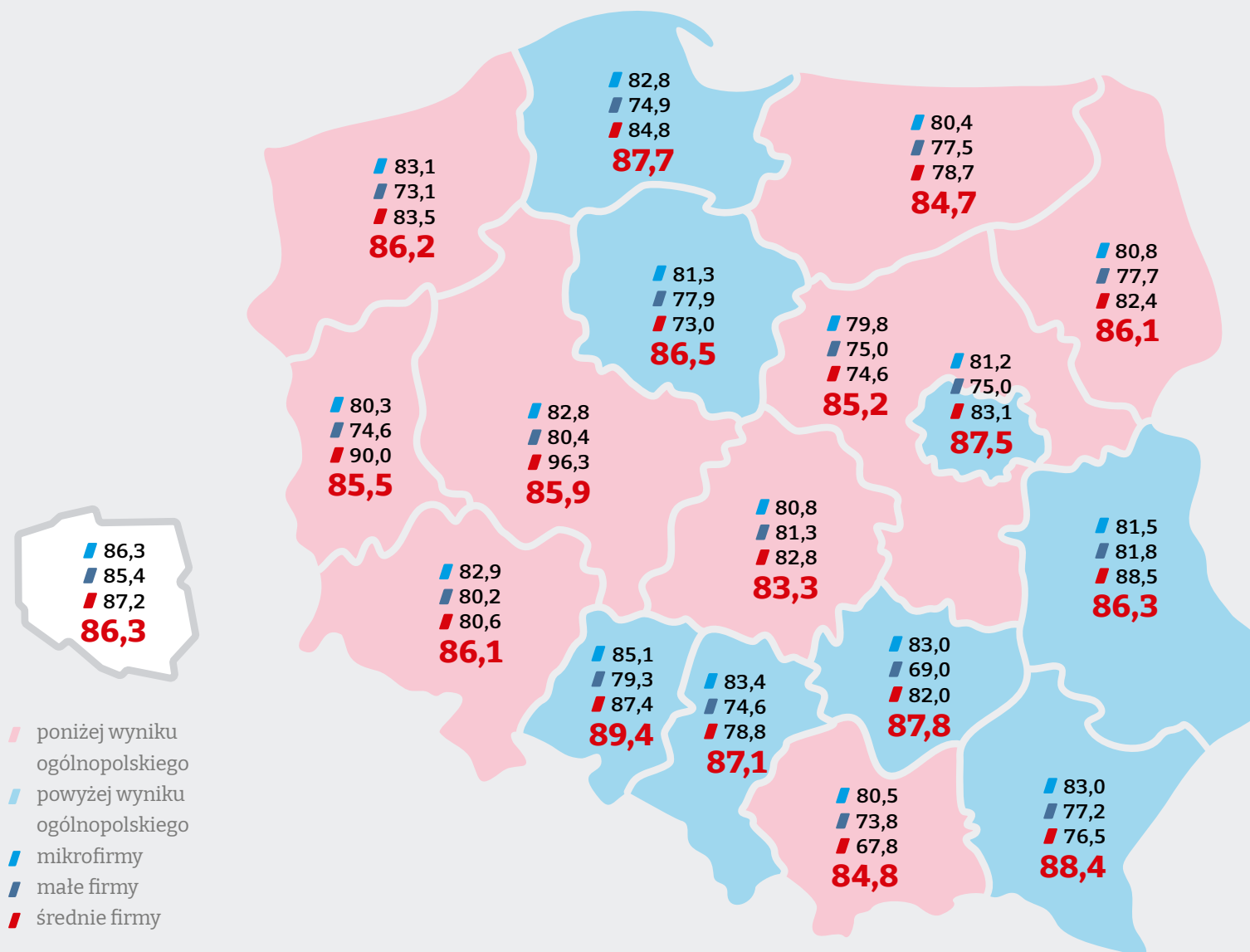
Wykres 16. Ocena sytuacji branżowej w latach 2010–2020

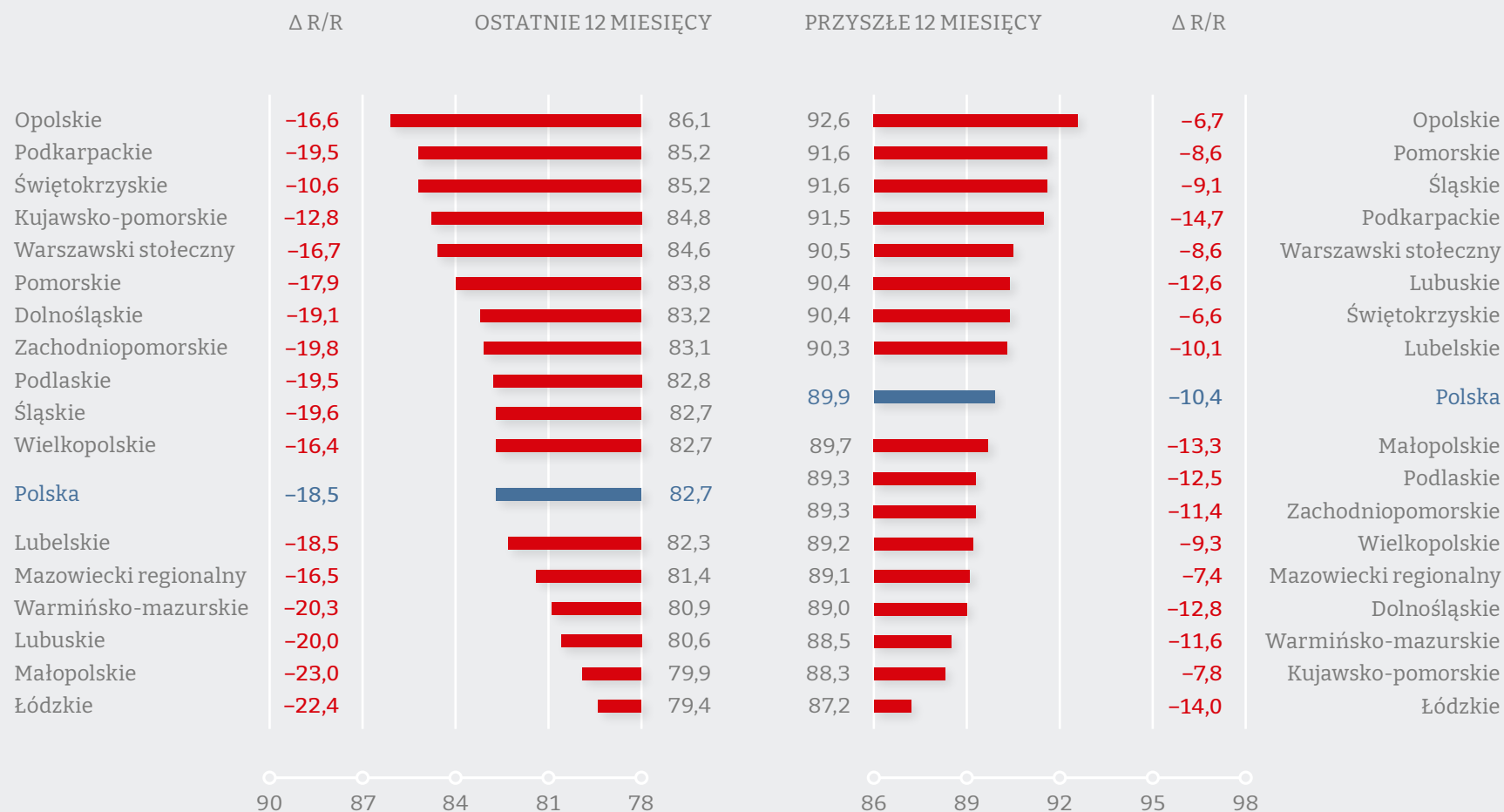
Wykres 17. Ocena sytuacji w branży produkcyjnej, handlowej, usługowej i budowlanej w latach 2010–2020

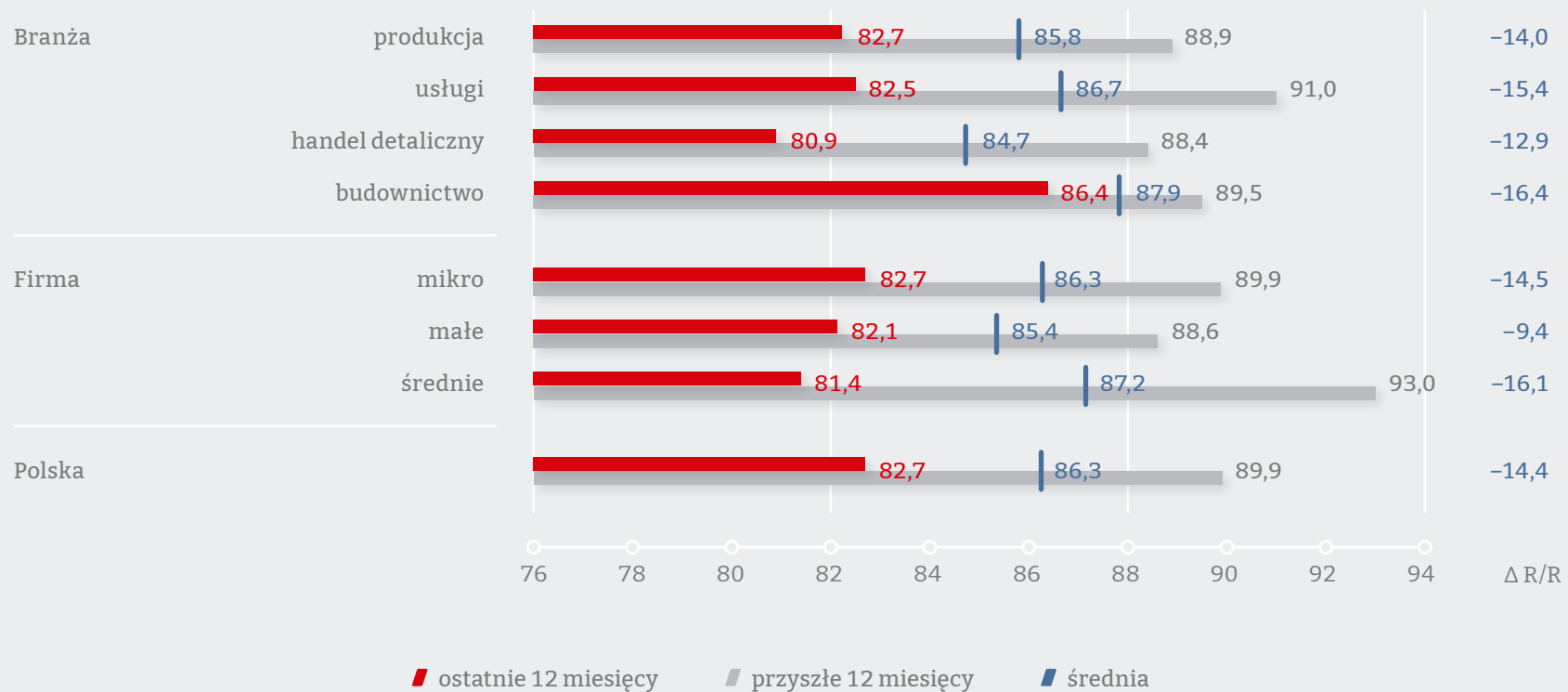
Mapa 5. Ocena sytuacji branżowej według regionów

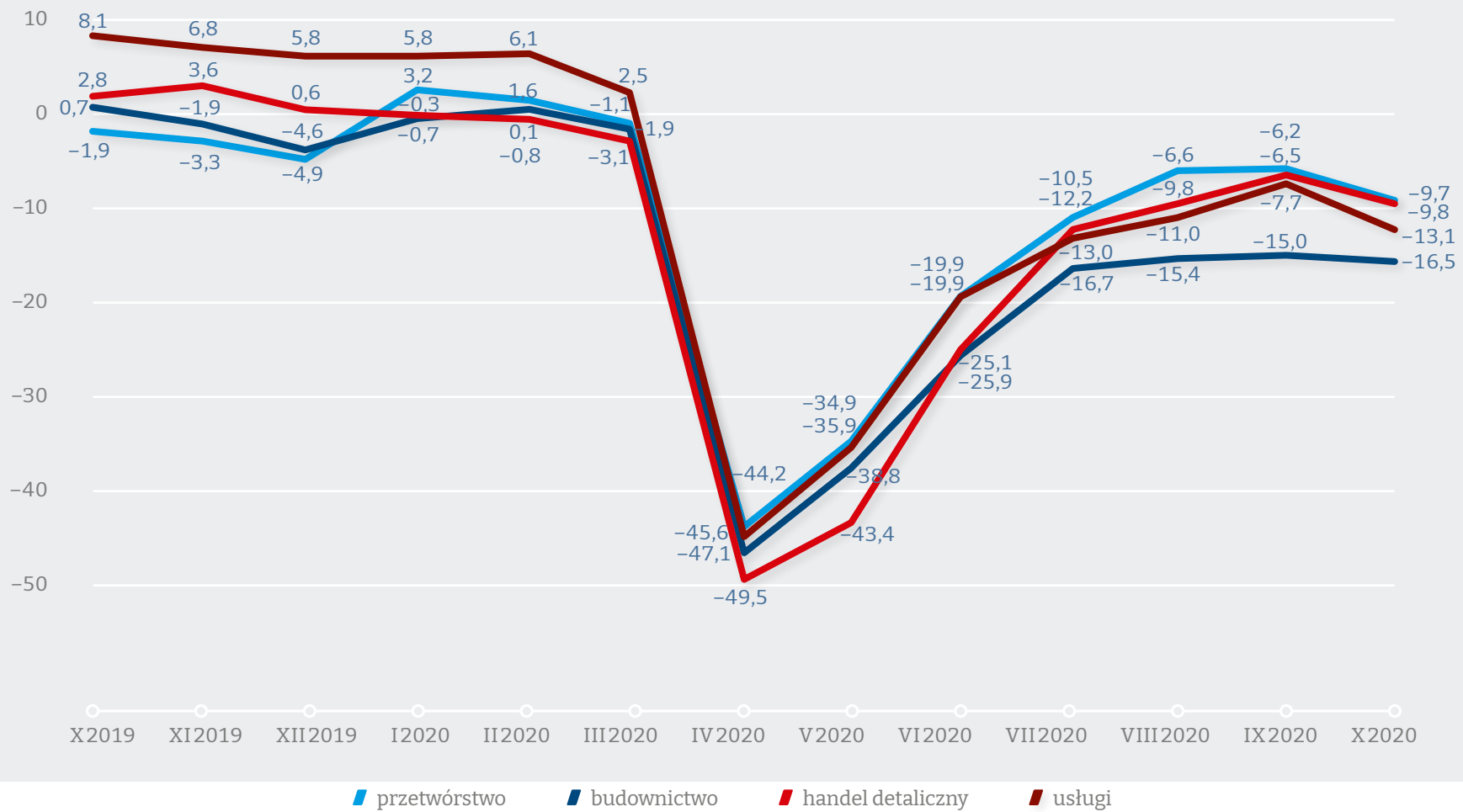
Wykres 18. Ocena sytuacji branżowej w ostatnich i kolejnych 12 miesiącach według regionów

Wykres 19. Ocena sytuacji branżowej według wielkości firmy oraz branży

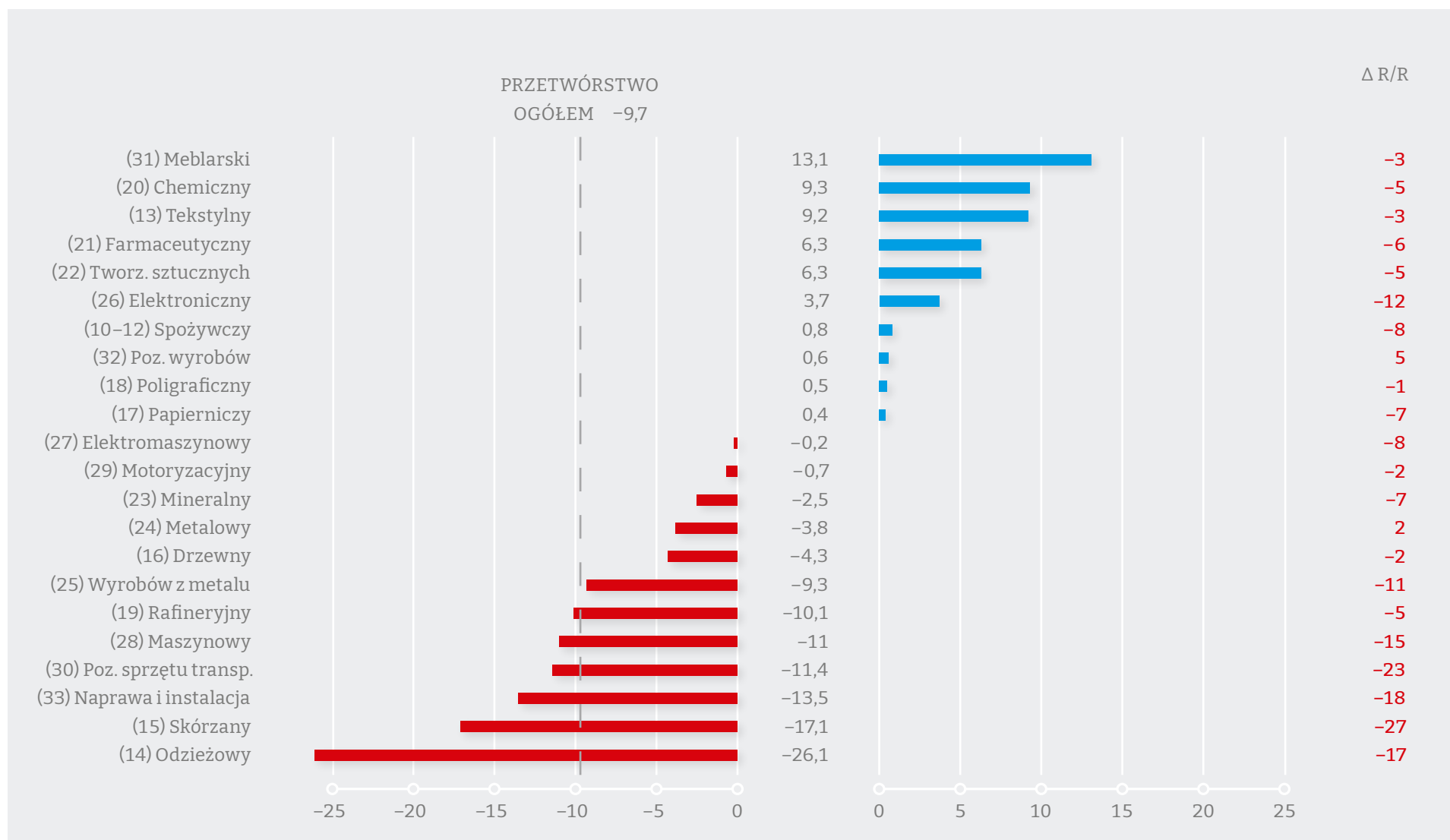

Wykres 20. Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury GUS wg głównych sektorów gospodarki (pkt)

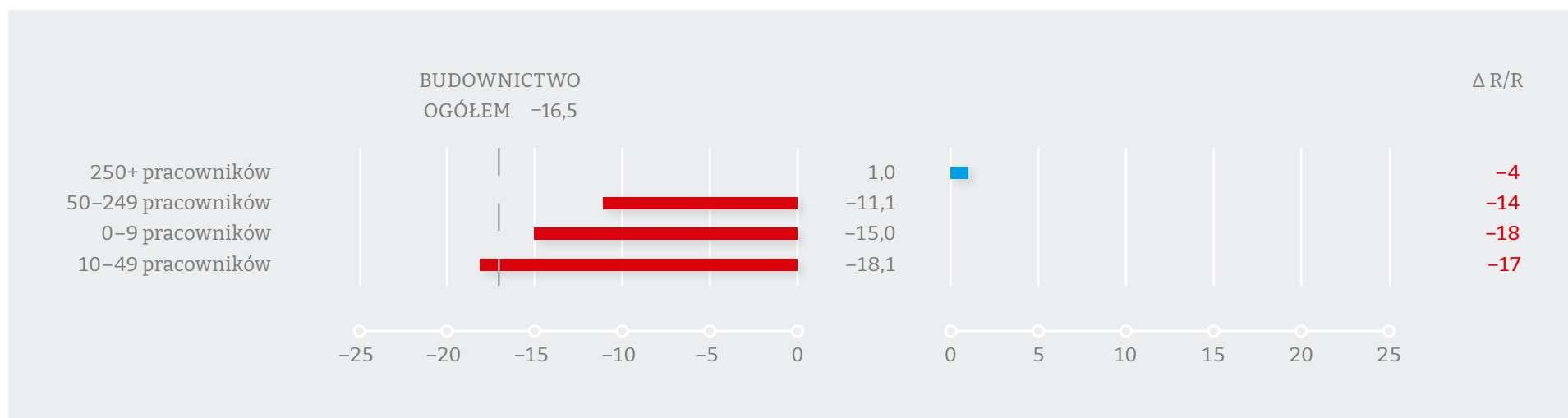
Źródło: GUS, Analizy Pekao

Wykres 21. Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury GUS w październiku 2020 r.
w przetwórstwie przemysłowym wg branży (pkt)

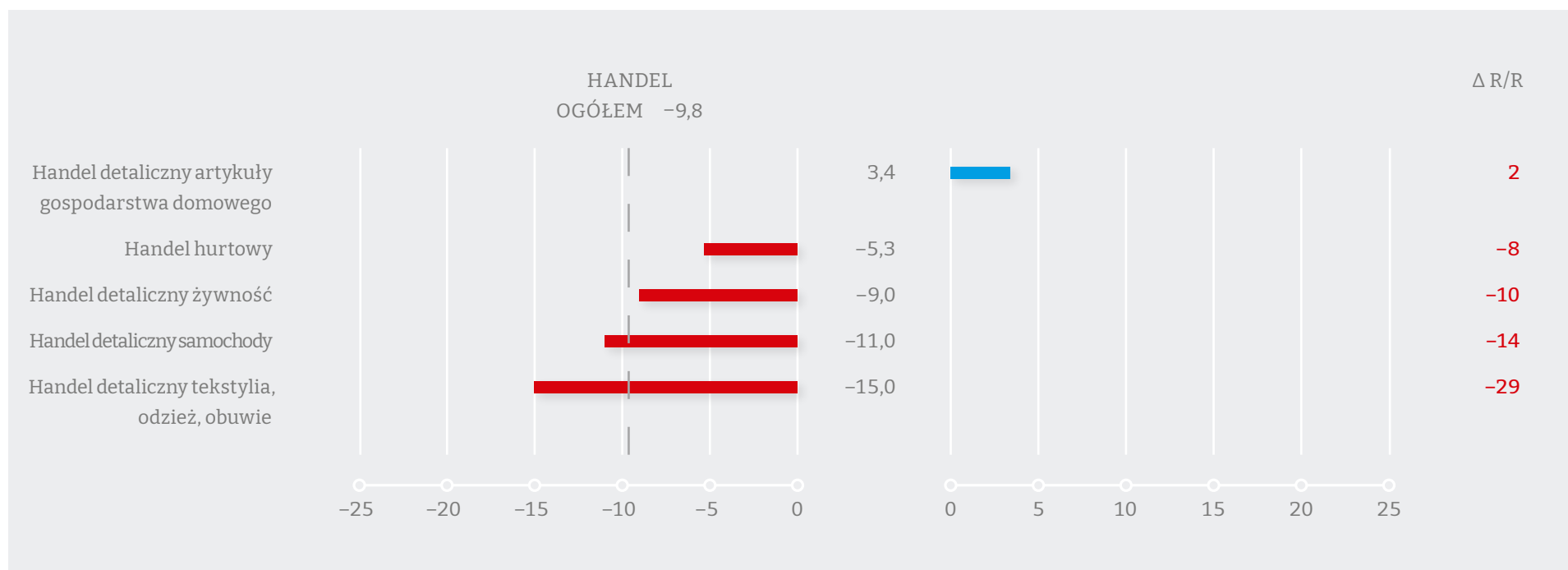
Źródło: GUS, Analizy Pekao

Wykres 22. Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury GUS w październiku 2020 r. w budownictwie wg wielkości firm (pkt)

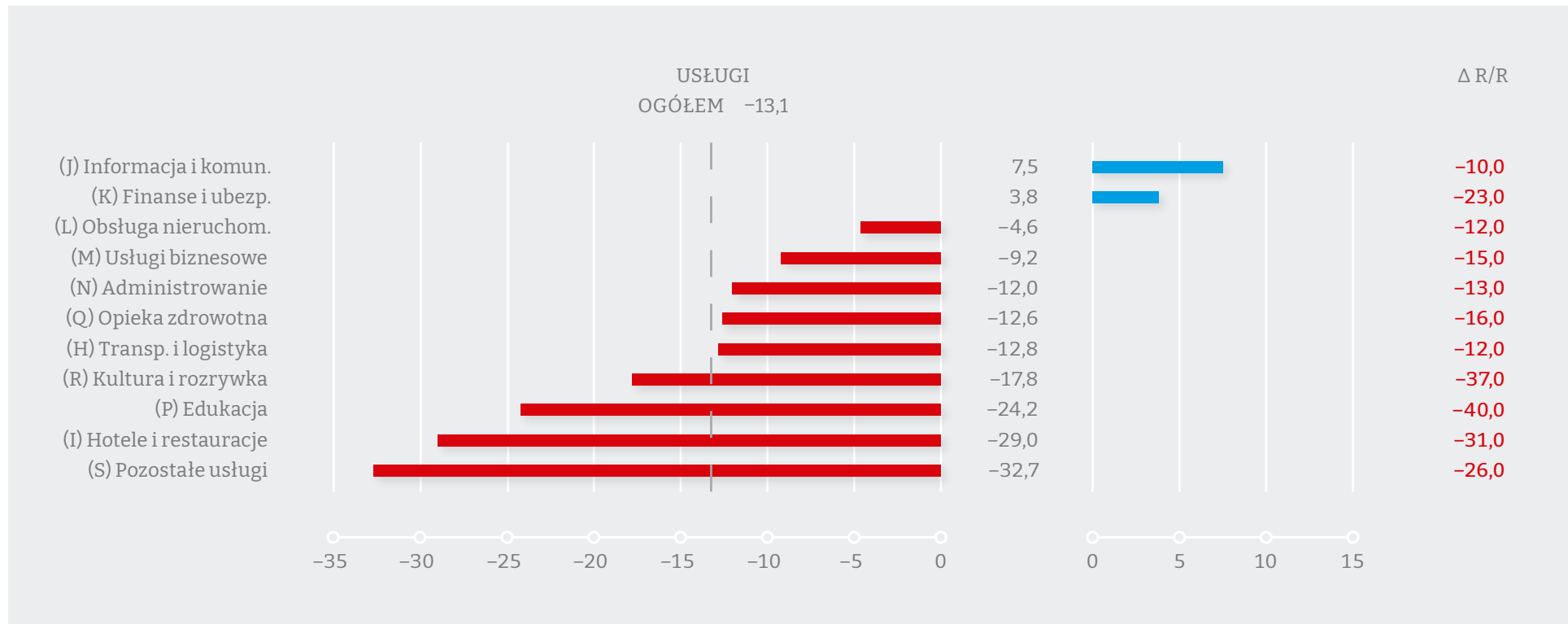
Źródło: GUS, Analizy Pekao

Wykres 23. Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury GUS w październiku 2020 r. w handlu wg rodzaju działalności (pkt)

Źródło: GUS, Analizy Pekao

Wykres 24. Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury GUS w październiku 2020 r.
w wybranych sekcjach usługowych (pkt)

Źródło: GUS, Analizy Pekao

Ocena sytuacji firmy

Ocena sytuacji własnego przedsiębiorstwa wydaje się być najbardziej miarodajnym wskaźnikiem opisującym sytuację MŚP w Polsce.

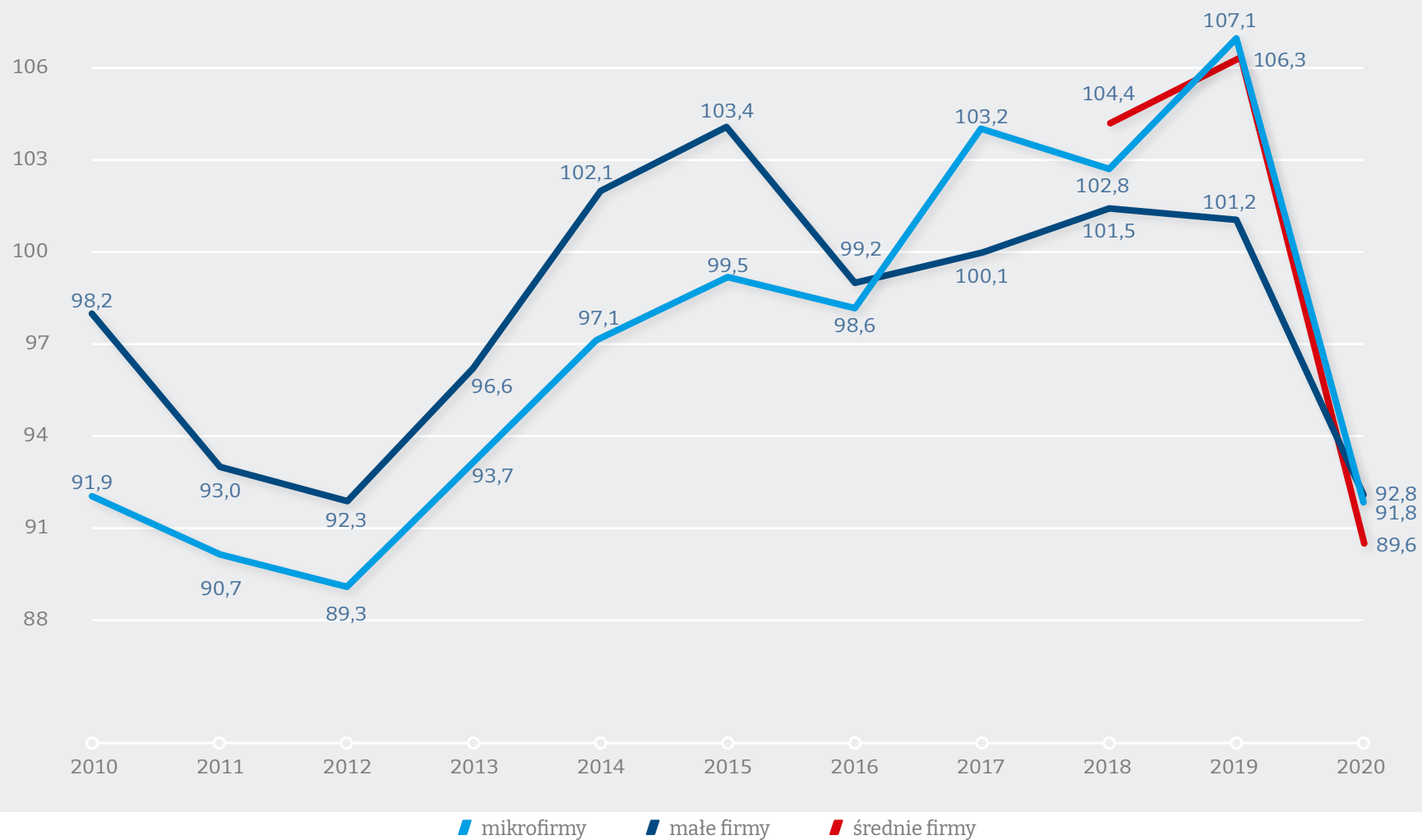
Wpływ COVID-19 najlepiej ilustruje niska ocena sytuacji firmy

33 Podobnie jak w latach poprzednich, właściciele firm ocenili sytuację swoich przedsiębiorstw lepiej niż sytuację gospodarki i branży, ale indeks na poziomie 91,8 punktów pokazuje jak bardzo kryzys epidemiczny dotknął polskie przedsiębiorstwa (spadek o 15 pkt rok do roku). O ile ocena przez przedsiębiorców sytuacji gospodarczej czy sytuacji branży jest zawsze obciążona pewną dozą subiektywizmu, ocena sytuacji własnego przedsiębiorstwa wydaje się być najbardziej miarodajnym wskaźnikiem opisującym sytuację sektora MŚP w Polsce. Przedsiębiorca odpowiadając na pytanie o sytuację swojej firmy bierze pod uwagę wszystkie czynniki, które wpływają na aktualną i przyszłą sytuację własnego biznesu (Wykres 25).

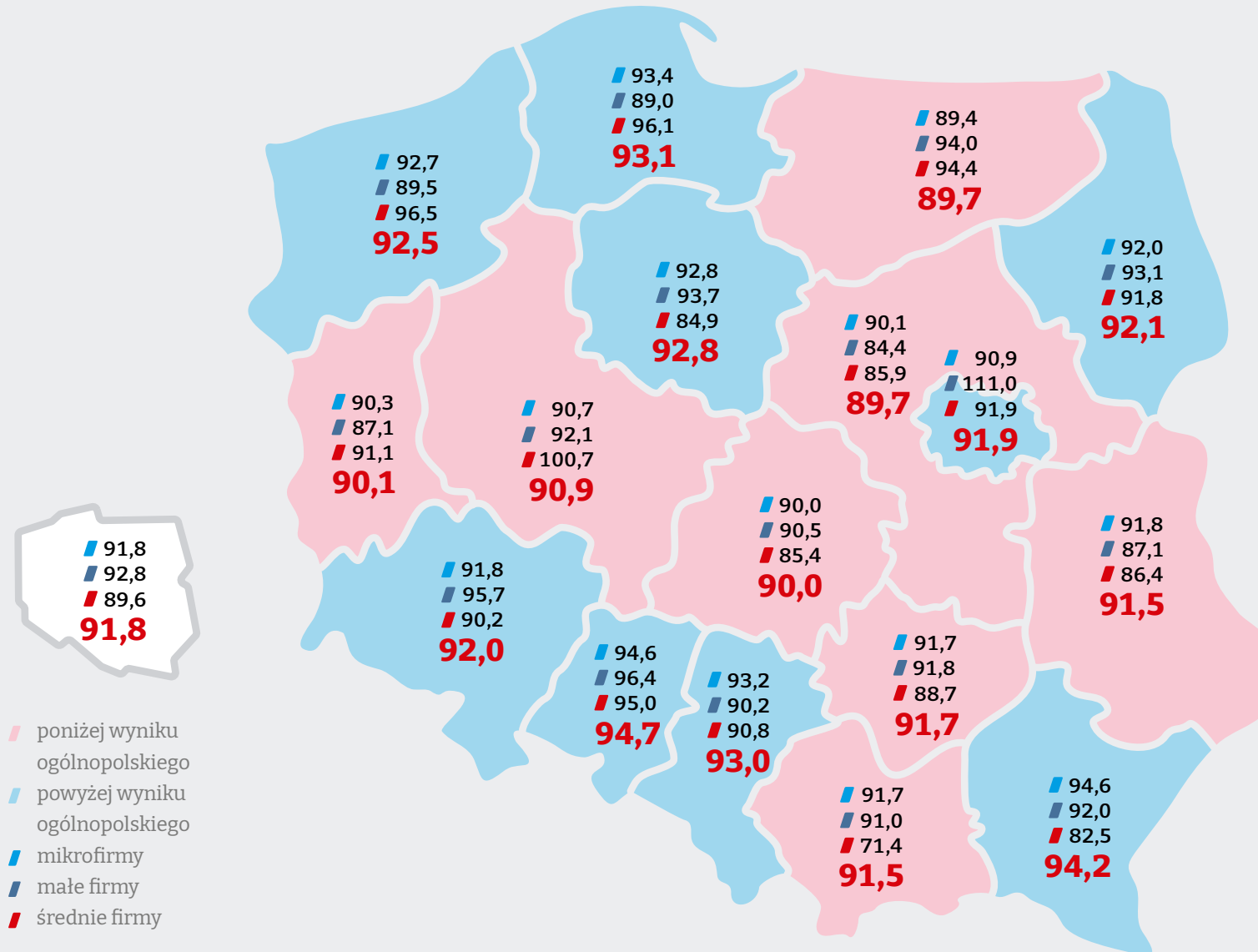
34 W grupie MŚP kryzys najmocniej odczuły średnie firmy. Indeks oceny sytuacji firmy za ostatnie 12 miesięcy (83,3 pkt)

spadł o 22 punkty rok do roku. Znacznie lepiej sytuację swoich przedsiębiorstw ocenili właściciele firm mikro (87,3 pkt) i małych (88,8 pkt). Patrząc jednocześnie na w miarę jednolite wartości wskaźników wyprzedzających (96–97 punktów), można postawić tezę, że po szoku związanym z pierwszą falą ograniczeń i trudności w prowadzeniu działalności gospodarczej, które najsilniej dotknęły średnie firmy, przedsiębiorstwa dostosowały się do tej nowej rzeczywistości i na przyszłość swoich biznesów patrzą znacznie bardziej optymistycznie niż na sytuację gospodarki czy branży, w której funkcjonują. Taki obraz wyłania się także z analizy regionalnej (Mapa 6 i Wykres 26) oraz branżowej (Wykres 27). Ponieważ wskaźniki na kolejne 12 miesięcy nie przekraczają poziomu 100 punktów (w ubiegłym roku analogiczne indeksy wahały się między 102 a 112 pkt), przedsiębiorcy szykują się na kolejny trudny rok, tym bardziej, że już po zakończeniu badań rozpoczęła się druga fala zachorowań i związanych z tym problemów w prowadzeniu biznesu.

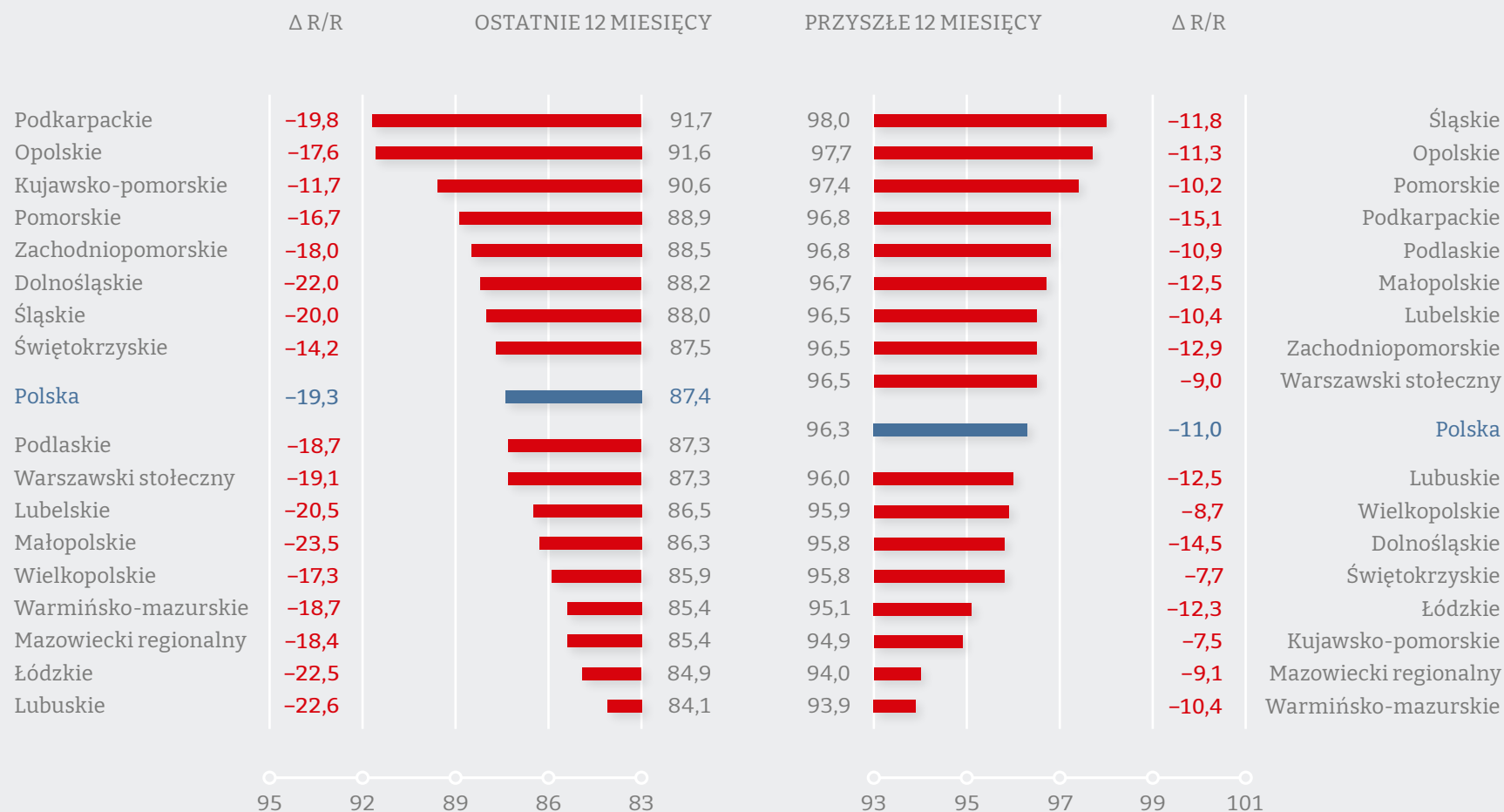
Wykres 25. Ocena sytuacji firmy w latach 2010–2020

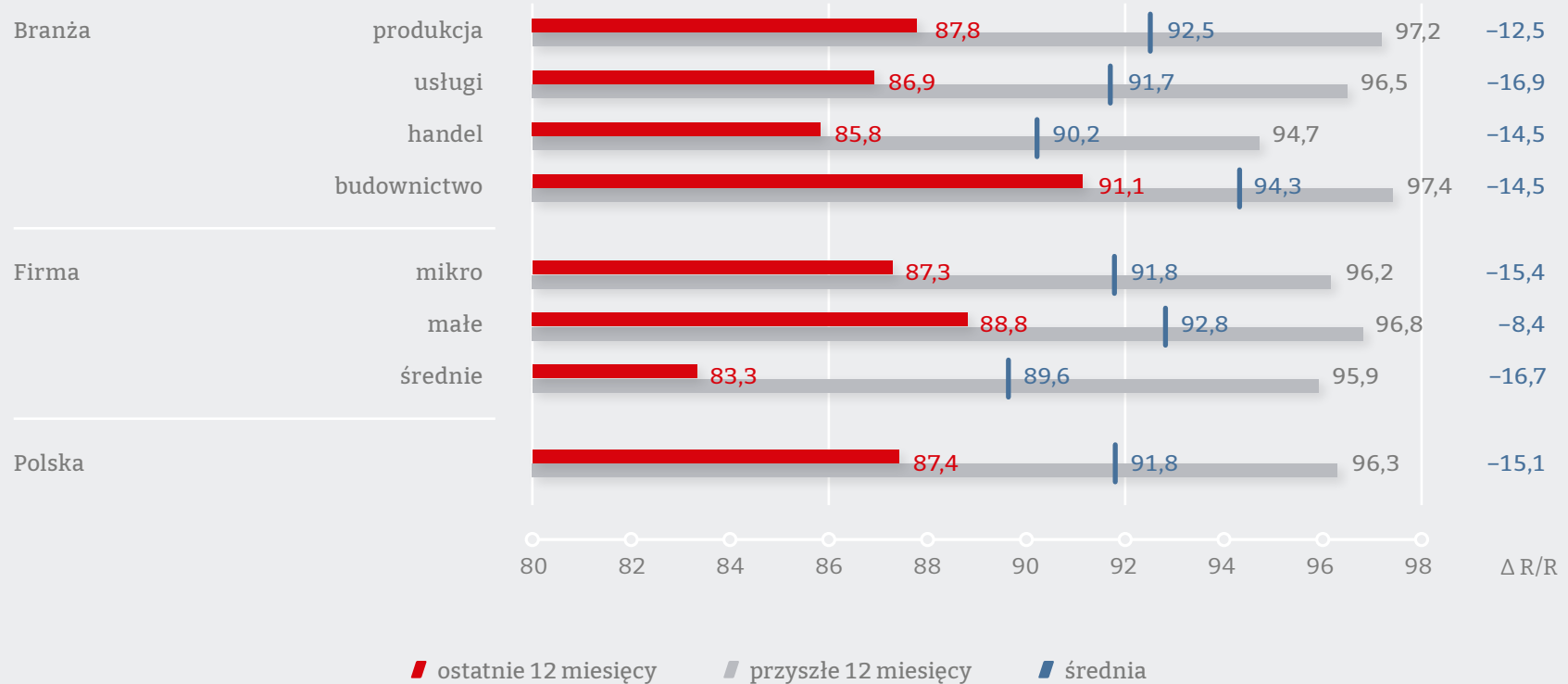
Mapa 6. Ocena sytuacji firmy według regionów

Wykres 26. Ocena sytuacji firmy w ostatnich i kolejnych 12 miesiącach według regionów

Wykres 27. Ocena sytuacji firmy według wielkości firmy oraz branży

Ocena sytuacji finansowej firmy

Firmy uruchomiły programy cięcia wszelkich kosztów, których zmniejszenie nie ma wpływu na utrzymanie działalności firmy.

35 Ankieta w części poświęconej sytuacji finansowej firmy składa się z trzech części. Przedsiębiorcy są proszeni o **ocenę przychodów, wyniku finansowego** (zysk lub strata) oraz **długości oczekiwania na zapłatę za sprzedane towary i usługi**.

Przychody firm przed pandemią według GUS

36 W roku 2018 przychody osiągnięte w sektorze MŚP – 2 728 mld PLN, stanowiły 55% przychodów wszystkich aktywnych przedsiębiorstw działających w Polsce. Udział w zysku brutto – 316 mld PLN, był jeszcze wyższy i wynosił 73% (Wykres 28). Największe przychody były generowane w sekcji handel i naprawa samochodów (Wykres 29).

Duży spadek przychodów i wyniku finansowego firm

37 Skoro ankietowani właściciele firm negatywnie ocenili sytuację swoich przedsiębiorstw, zwłaszcza w porównaniu z ubiegłorocznym badaniem, równie słaba musiała być i faktycznie była ocena przychodów i wyniku finansowego. Trudno bowiem oderwać ocenę sytuacji przedsiębiorstwa

od kluczowych dla kształtowania tej sytuacji czynników finansowych (Wykresy 30–35, Mapy 7–8). Jednocześnie uczestnicy badania wskazali, że mimo dużych problemów rynkowych, **zatory płatnicze nie były tak poważnym problemem** jak można byłoby przypuszczać, biorąc pod uwagę ogromne zaburzenia popytowe i podażowe na całym rynku (Wykresy 38–40, Mapa 9).

38 Indeks oceny przychodów oraz wyniku finansowego osiągnął poziom odpowiednio 90,1 oraz 90,5 pkt. Średni wynik nie pozwala na uchwycenie ciekawej prawidłowości, którą pokazują tegoroczne badania. W pierwszych edycjach Raportu ocena wyniku finansowego była każdorazowa lepsza niż ocena przychodów. Firmy miały spore możliwości ograniczania kosztów, co przekładało się na poprawę wyniku finansowego. W kolejnych latach koszty firm, związane choćby z rosnącymi wynagrodzeniami, rokrocznie się zwiększały i elastyczność kosztowa stawała się coraz mniejsza. W latach 2016 i 2017 ocena przychodów i wyniku finansowego była już identyczna, a w dwóch ostatnich latach ocena przychodów dość znacznie przewyższała ocenę wyniku finansowego – przedsiębiorcy nie byli w stanie zahamować zmniejszającej się rentowności.

W tym roku doszło do ponownego odwrócenia trendu. Ale jest to odwrócenie pozorne, jeśli spojrzeć na ocenę ostatnich i przyszłych 12 miesięcy. **Wynik finansowy za ostatnie 12 miesięcy (86 pkt) jest znacznie wyższy od przychodów (84,8 pkt)**. Ten ostatni wskaźnik jest zrozumiały, gdyż duża część firm doświadczyła sporego ograniczenia przychodów w ostatnich miesiącach. Różnicę pomiędzy oboma wskaźnikami można wyjaśnić efektami uruchomionych programów pomocowych, które poprzez bezpośredni zastrzyk finansowy (np. w formie tarczy finansowej PFR), poprawiły wyniki firm. Dodatkowo firmy uruchomiły programy cięcia wszelkich kosztów, których zmniejszenie nie ma wpływu na utrzymanie działalności firmy, celem zrekompenzowania kurczących się przychodów.

W kolejnych miesiącach te instrumenty mogą już nie funkcjonować i przedsiębiorcy pokazali to odpowiadając na pytania o ocenę przychodów i wyniku finansowego. **Indeks dla przychodów w kolejnych 12 miesiącach jest bowiem ponownie wyższy (95,3 pkt) niż wskaźnik oceny wyniku finansowego (95,1 pkt)**. Firmy zakładają, że w perspektywie najbliższych kilkunastu miesięcy będą musiały ponosić koszty, które będą negatywnie wpływać na ich zyski.

39 Skalę spadku przychodów w wyniku bezprecedensowego zamrożenia działalności społeczno-gospodarczej ilustrują dane makro – krajowe firmy odnotowały spadek przychodów w pierwszym półroczu 2020 roku na poziomie 5% rok do roku. Spadek obrotów w skali całej gospodarki jest zjawiskiem rzadkim – ostatni raz taką sytuację odnotowano w pierwszym półroczu 2013 r. Należy także zauważyć, iż oddziaływanie kryzysu na stronę przychodową w pierwszym półroczu 2020 było złagodzone wysoką inflacją (średnio 4% r/r) i programami pomocowymi rządu.

Kryzys wywarł szczególnie silny wpływ na obroty największych podmiotów, co było spowodowane silnym zorientowaniem na popyt zagraniczny i mniejszym wpływem (vs. MŚP) pakietów pomocowych rządu.

40 W całej gospodarce najgłębszy spadek przychodów doświadczyła działalność przemysłowa. Restrykcje w sprzedaży stacjonarnej przełożyły się również na spadek obrotów w handlu – przedsiębiorcy nie byli w stanie w krótkim czasie przenieść sprzedaży do kanału online, choć odnotowano dynamiczne wzrosty e-commerce. Obniżenie obrotów było widoczne także w działalności usługowej, przy czym sytuacja branż nie dotkniętych restrykcjami silnie kontrastowała z działalnościami najbardziej doświadczonymi przez obostrzenia. Niewielki wzrost przychodów zanotowało budownictwo, które w pierwszym półroczu 2020 nie odczuło jeszcze pełnych skutków spowolnienia (Wykres 36).

41 W grupie MŚP badanej przez Bank największe spadki przychodów w okresie ostatnich 12 miesięcy odnotowano w handlu. Branżą, która najmniej odczuła spadek przychodów była, podobnie jak w badaniach GUS, branża budowlana.

42 W pierwszym półroczu 2020 roku sektor przedsiębiorstw zanotował także spadek wyniku netto do 65,2 mld zł (-18% r/r). Erozją zysków w pierwszym półroczu były dotknięte głównie duże podmioty. Małe i średnie firmy odnotowały nawet delikatny wzrost (+2% r/r). Silniejsza wrażliwość wyników dużych firm na pierwszą falę wynikała z negatywnego wpływu wyniku na działalność finansowej (księgowe efekty kryzysu), większej ekspozycji na eksport, koncentracji działalności w branżach najbardziej dotkniętych przez kryzys (m.in. przemysł ciężki, górnictwo, transport, produkcja paliw) czy charakterze niektórych rozwiązań pomocowych rządu, skoncentrowanych głównie na MŚP.

43 Najsilniejszego wpływu pandemii na wynik finansowy netto doświadczył w pierwszym półroczu 2020 roku sektor usług (-24% r/r) – szczególnie działalność związana z kulturą, rozrywką, turystyką, zakwaterowaniem czy gastronomią. Kryzys odcisnął także piętno na wyniku sektora przemysłowego (spadek o 23% r/r) – choć jego skala była różna w zależności od branży. Dzięki kontynuacji inwestycji rozpoczętych przed pandemią i przy ograniczonym wpływie restrykcji na sektor, aż o 15% r/r wzrosły w pierwszym półroczu 2020 r. zyski budownictwa (przy niewielkim spadku wśród MŚP). Delikatną erozję zysków (-2% r/r) odnotowano ponadto w sektorze handlu (Wykres 37).

44 Podobnie jak w przypadku przychodów, w okresie ostatnich 12 miesięcy największe spadki wyniku finansowego wśród ankietowanych MŚP odnotowano w branży handlowej, najmniejsze w budownictwie.

Zatory płatnicze mniejszym problemem niż spadające przychody

45 Uruchomione programy pomocowe miały jeszcze większy wpływ na długość oczekiwania na zapłatę za sprzedane towary i usługi – wskaźnik oceny dla tego obszaru wynosi 95,2 pkt i jest znacznie wyższy od indeksów dla przychodów oraz wyniku finansowego. Przy wyraźnym zmniejszeniu się przychodów firm, należało się liczyć z podobnym

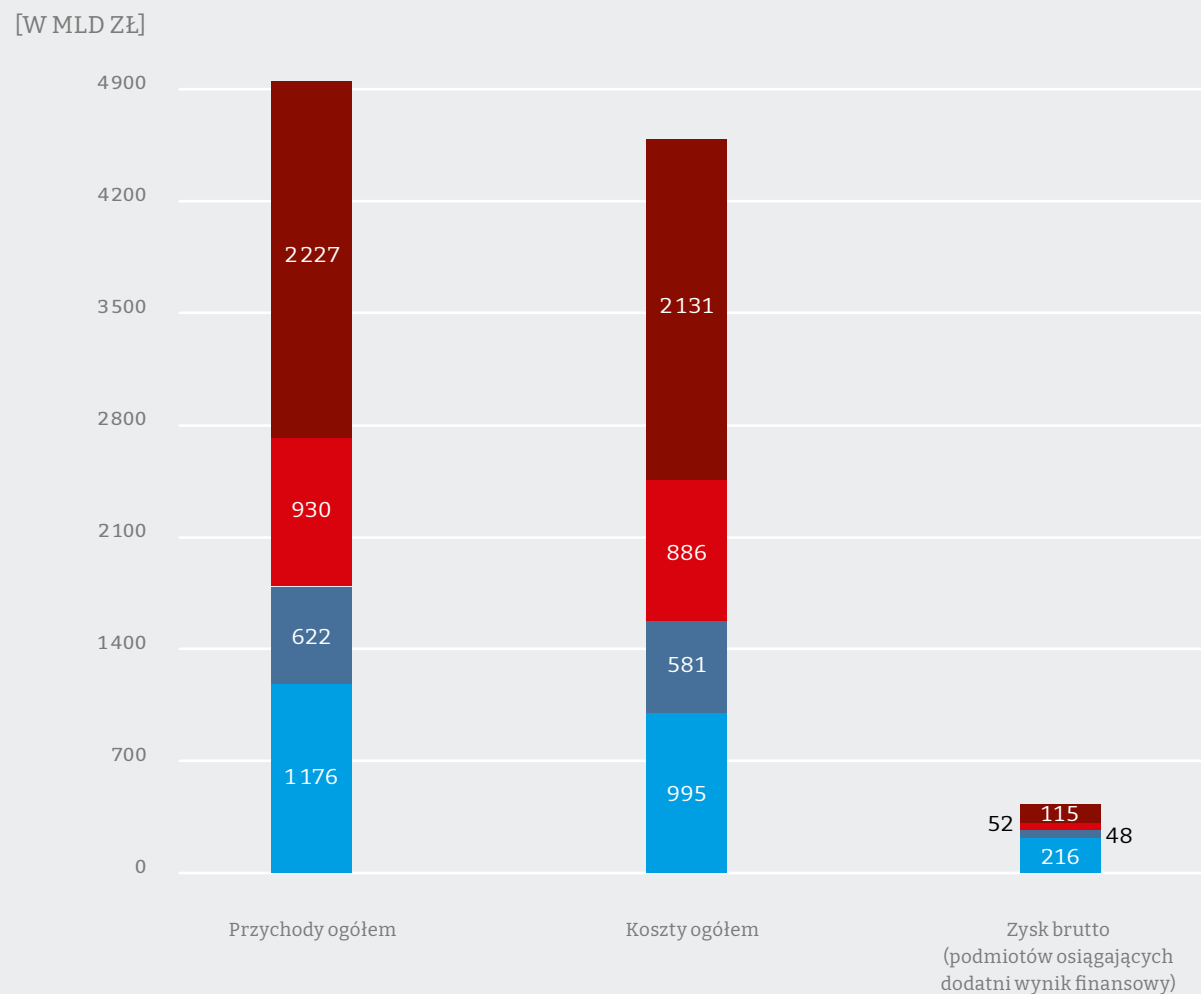
obniżeniem się tego wskaźnika. Programy pomocowe takie jak tarcza PFR, jak również liczne instrumenty finansowe uruchomione od marca 2020 i ukierunkowane na podtrzymanie płynności finansowej firm (np. wakacje kredytowe, gwarancje kredytów obrotowych, dopłaty do oprocentowania kredytów) spowodowały, że wskaźnik ten obniżył się jedynie o 4 punkty w stosunku do ubiegłorocznego badania. Dla porównania, ocena przychodów oraz wyniku finansowego zmniejszyła się rok do roku o odpowiednio 16 i 15 punktów.

46 Dane makro potwierdzają, że sektor przedsiębiorstw (szczególnie MŚP) poprawił swoją zdolność do regulowania bieżących zobowiązań. Płynność szybka² wzrosła w pierwszej połowie 2020 roku do najwyższego poziomu od końca 2017 r. (do ok. 106%). O ile zagregowane wskaźniki dla ogółu gospodarki są dość korzystne, to sytuacja w poszczególnych sektorach jest silnie zróżnicowana (Wykres 41 i 42). Płynność szybka pogorszyła się najbardziej w branży hotelarskiej i restauracyjnej.

47 Pomimo kryzysu skala bankructw firm w pierwszych 9 miesiącach była umiarkowana. Zgodnie z danymi GUS, liczba upadłości przedsiębiorstw w pierwszym półroczu 2020 roku wzrosła o 5% r/r, a w trzecim kwartale odnotowano spadek o niemal 8% względem analogicznego okresu w roku 2019.

² Należności i inwestycje krótkoterminowe w relacji do zobowiązań krótkoterminowych

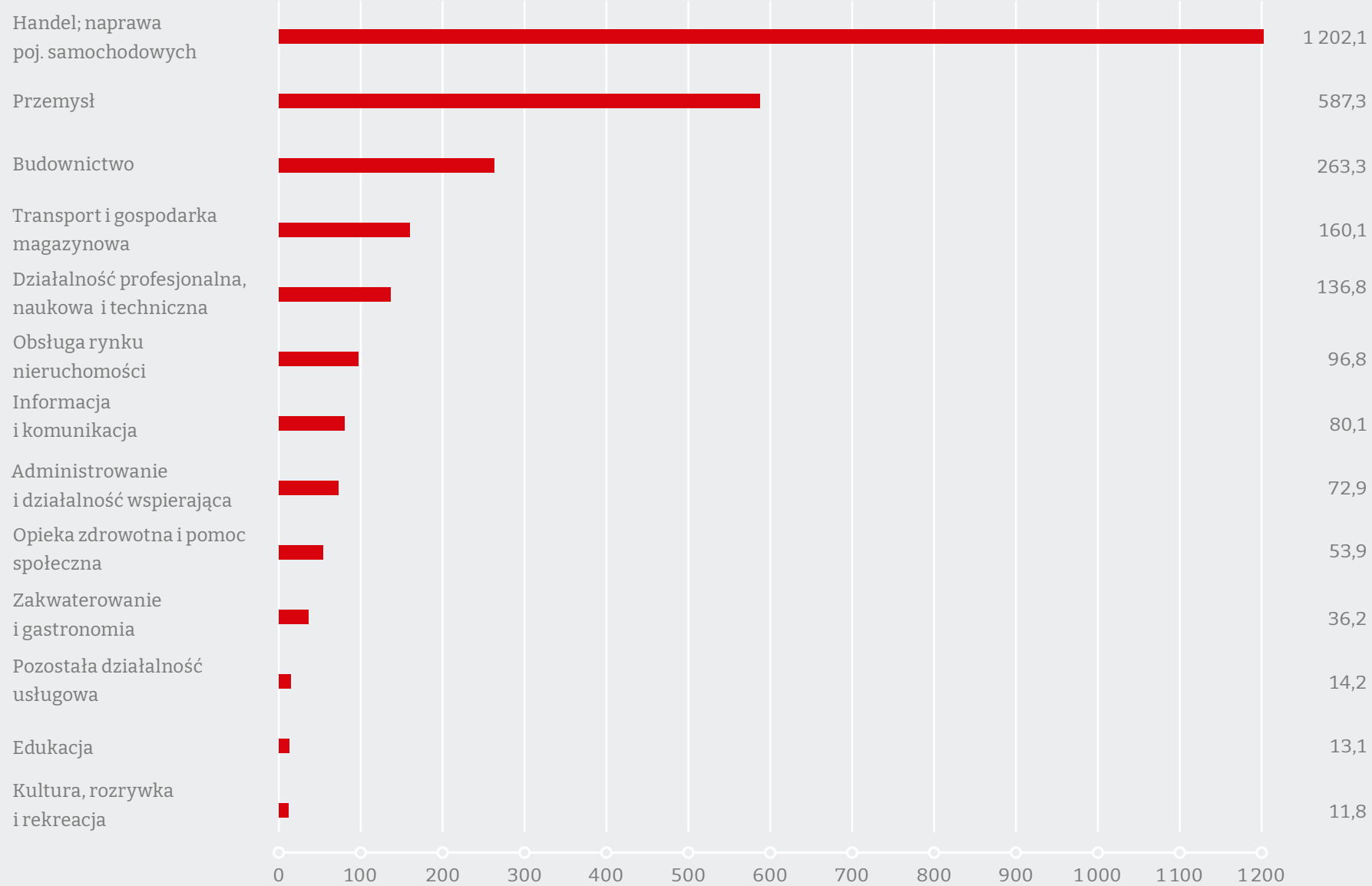
Wykres 28. Przychody, koszty i zysk brutto aktywnych przedsiębiorstw w roku 2018

Źródło: GUS

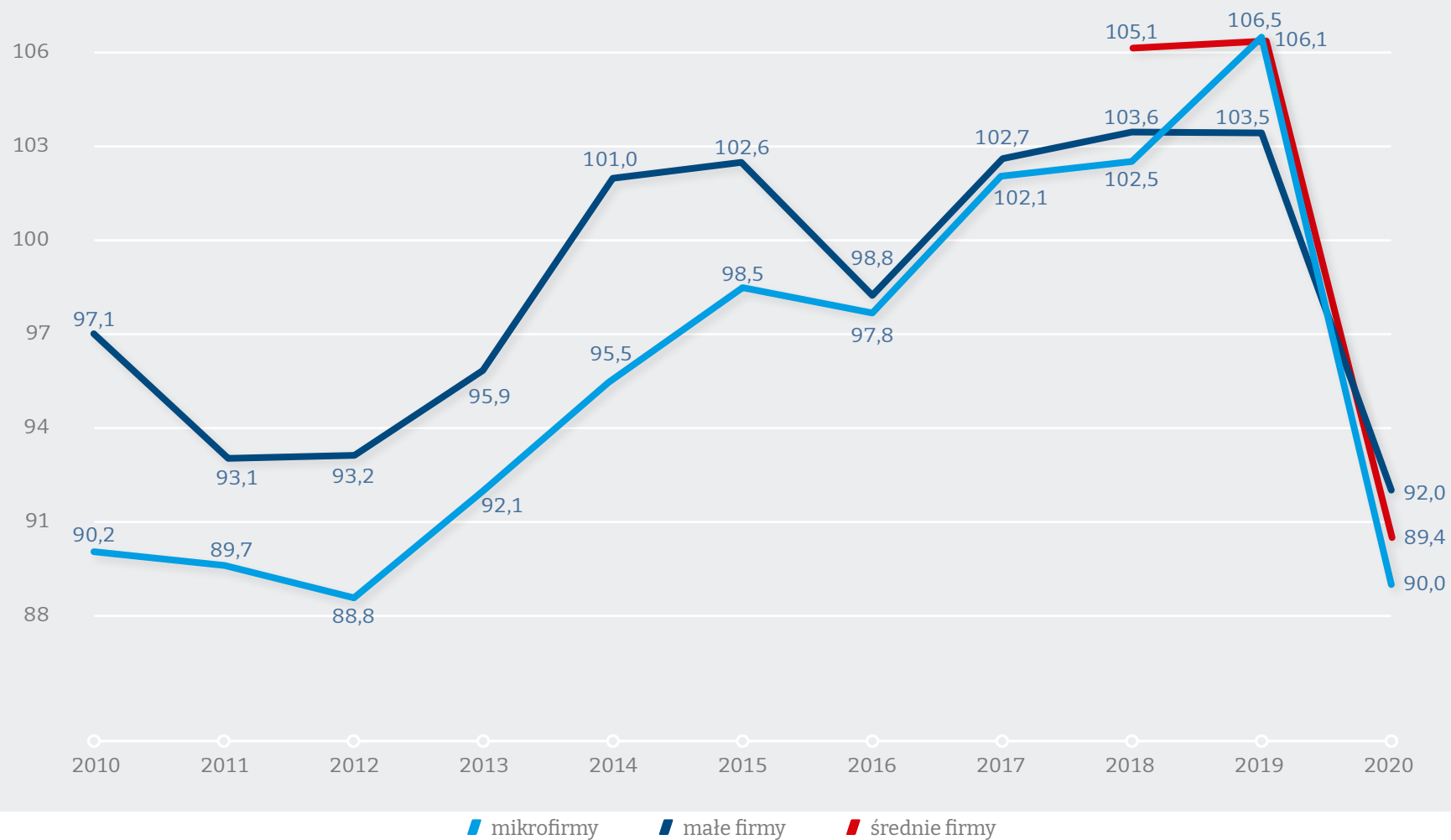
■ mikrofirmy
 ■ małe firmy
 ■ średnie firmy
 ■ duże firmy

Wykres 29. Przychody MŚP według podstawowego rodzaju działalności w roku 2018 (w mld PLN)

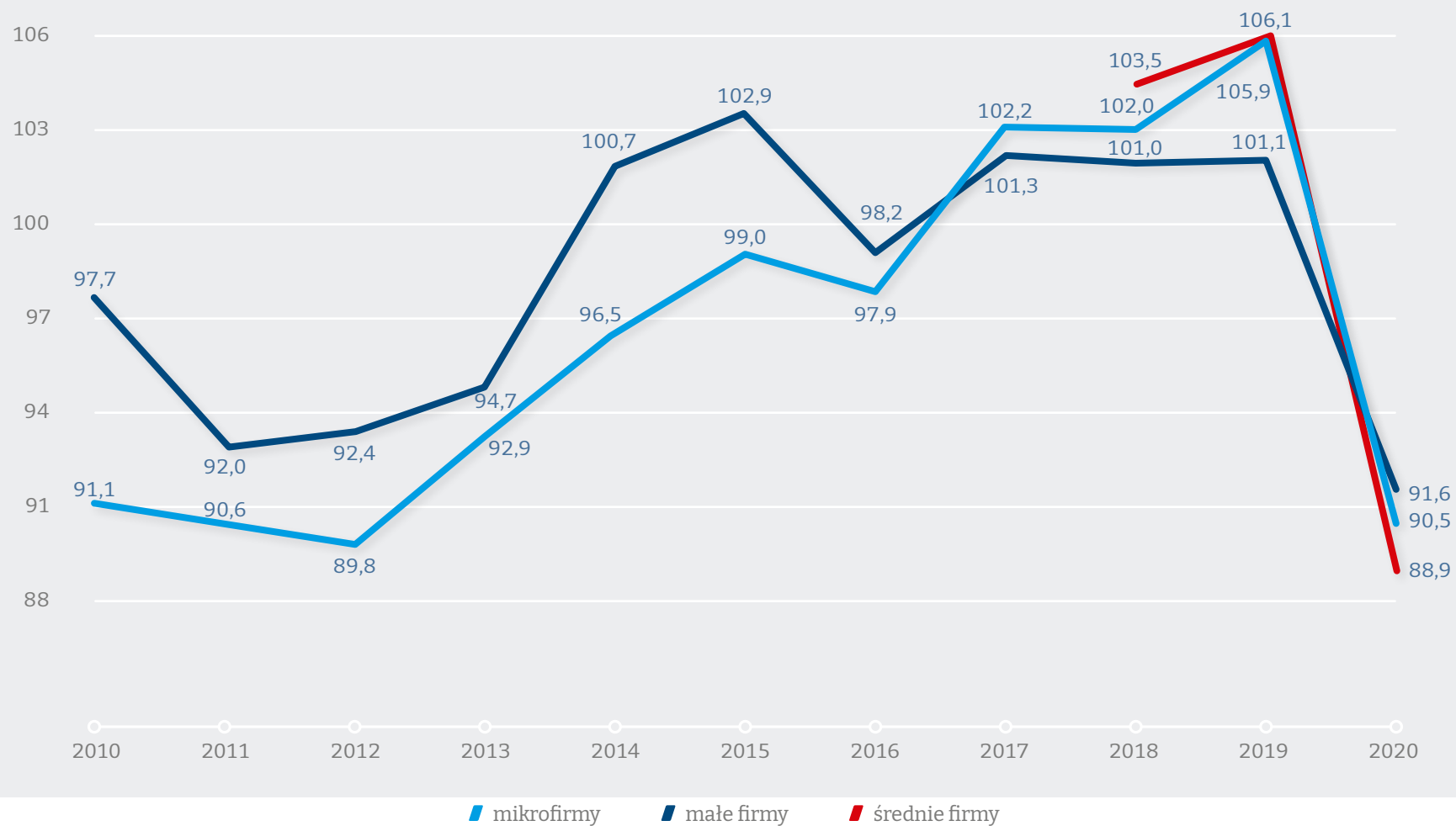

Źródło: GUS

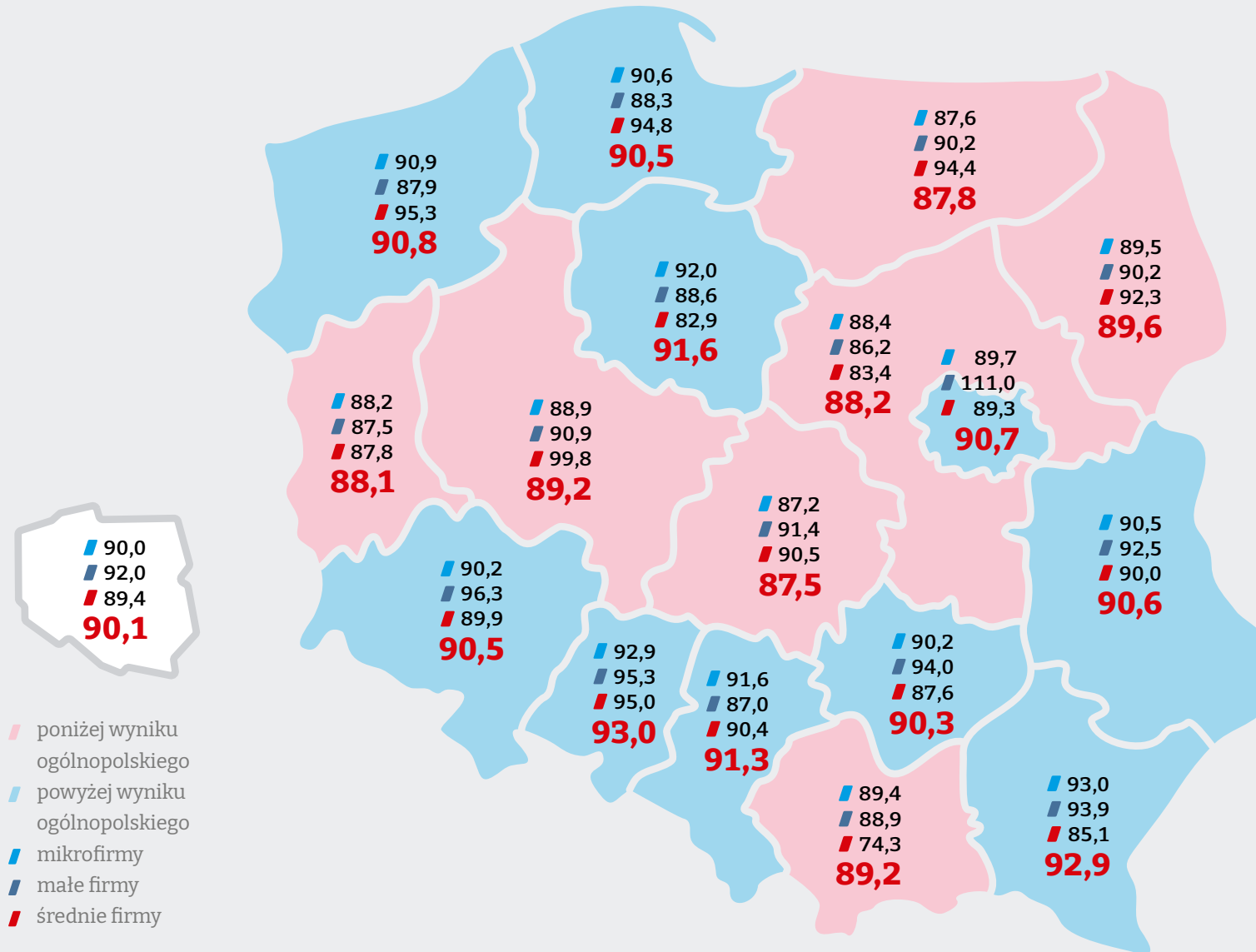
Wykres 30. Ocena przychodów firmy w latach 2010–2020

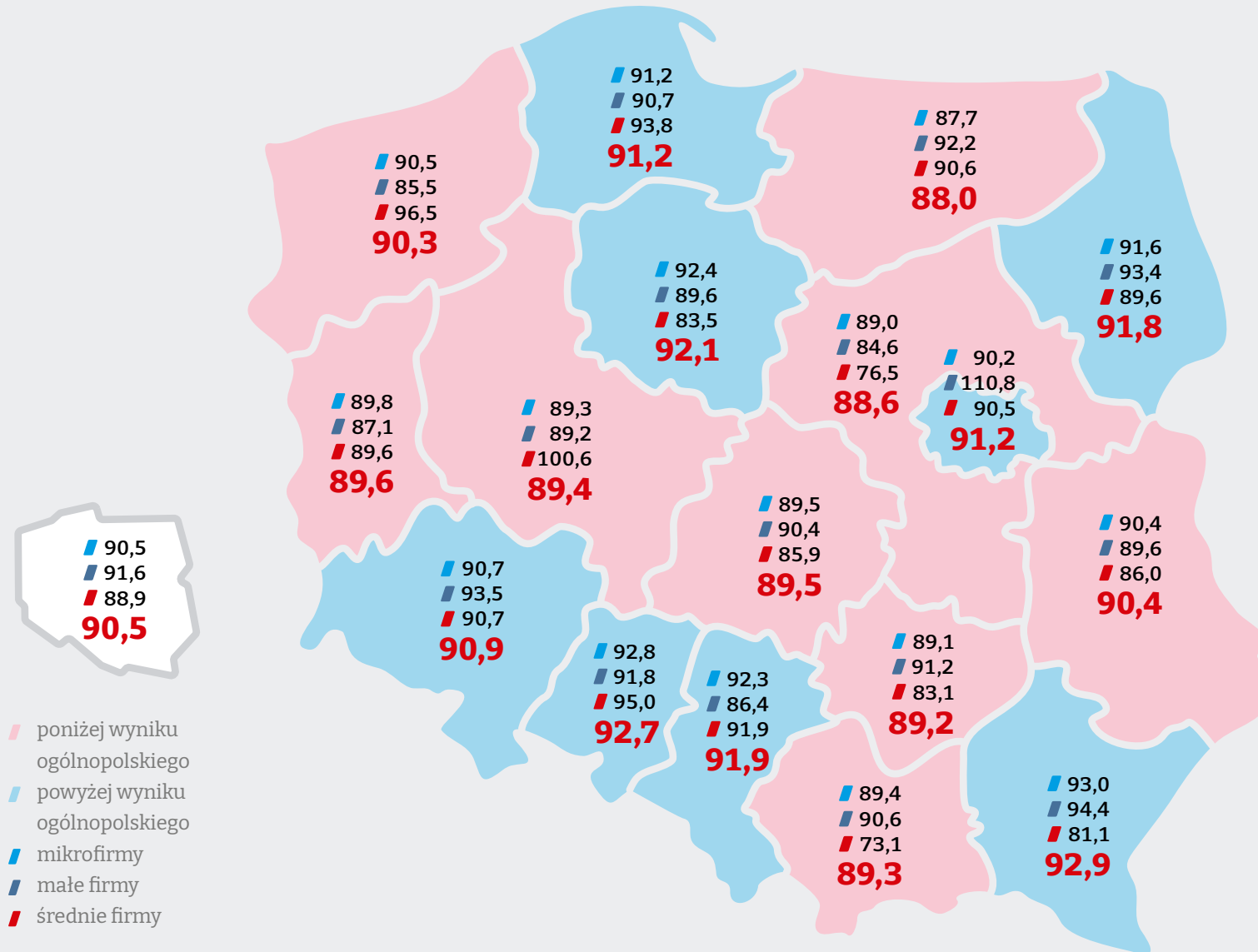
Wykres 31. Ocena wyniku finansowego firmy w latach 2010–2020

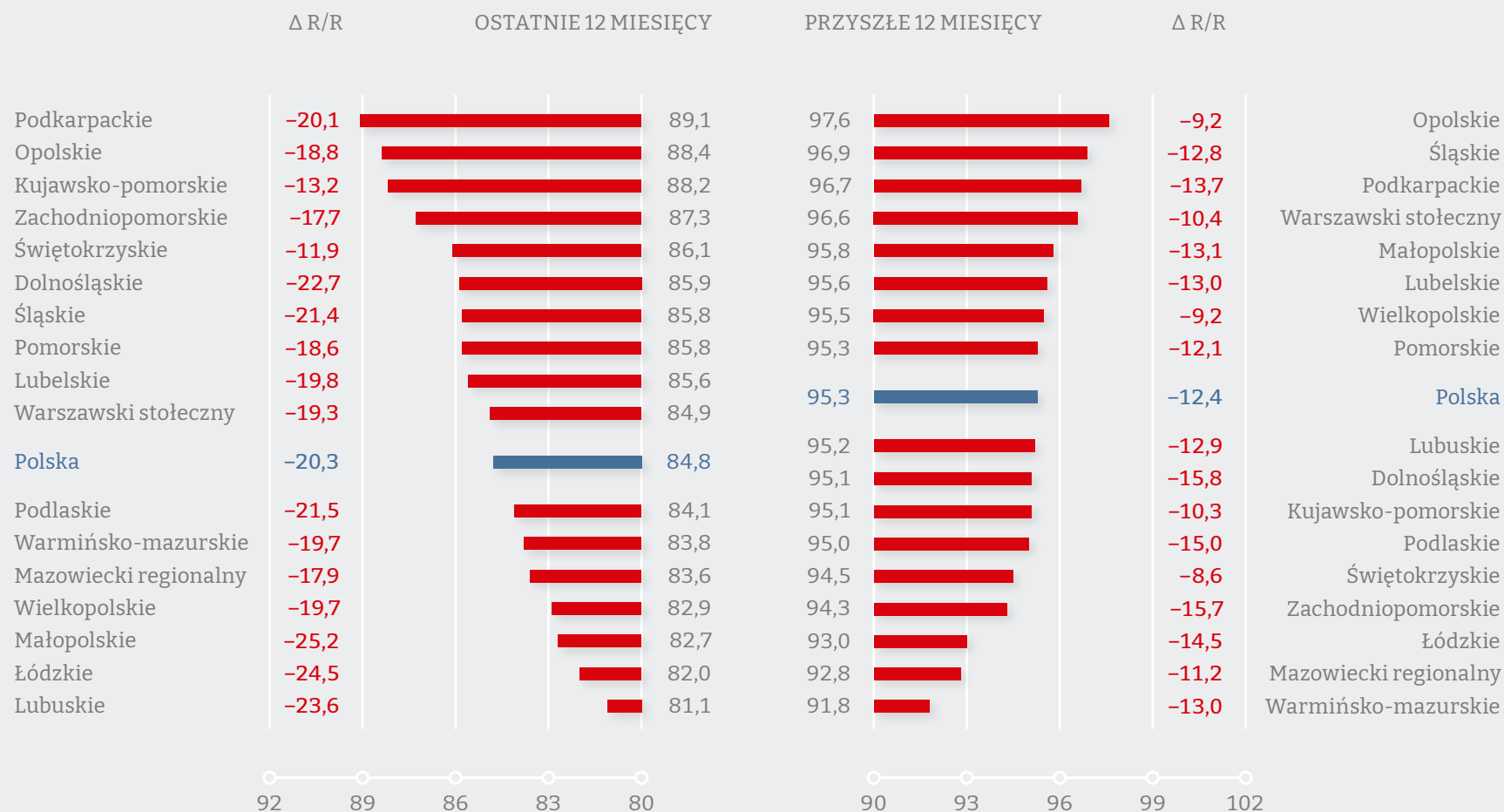
Mapa 7. Ocena przychodów firmy według regionów

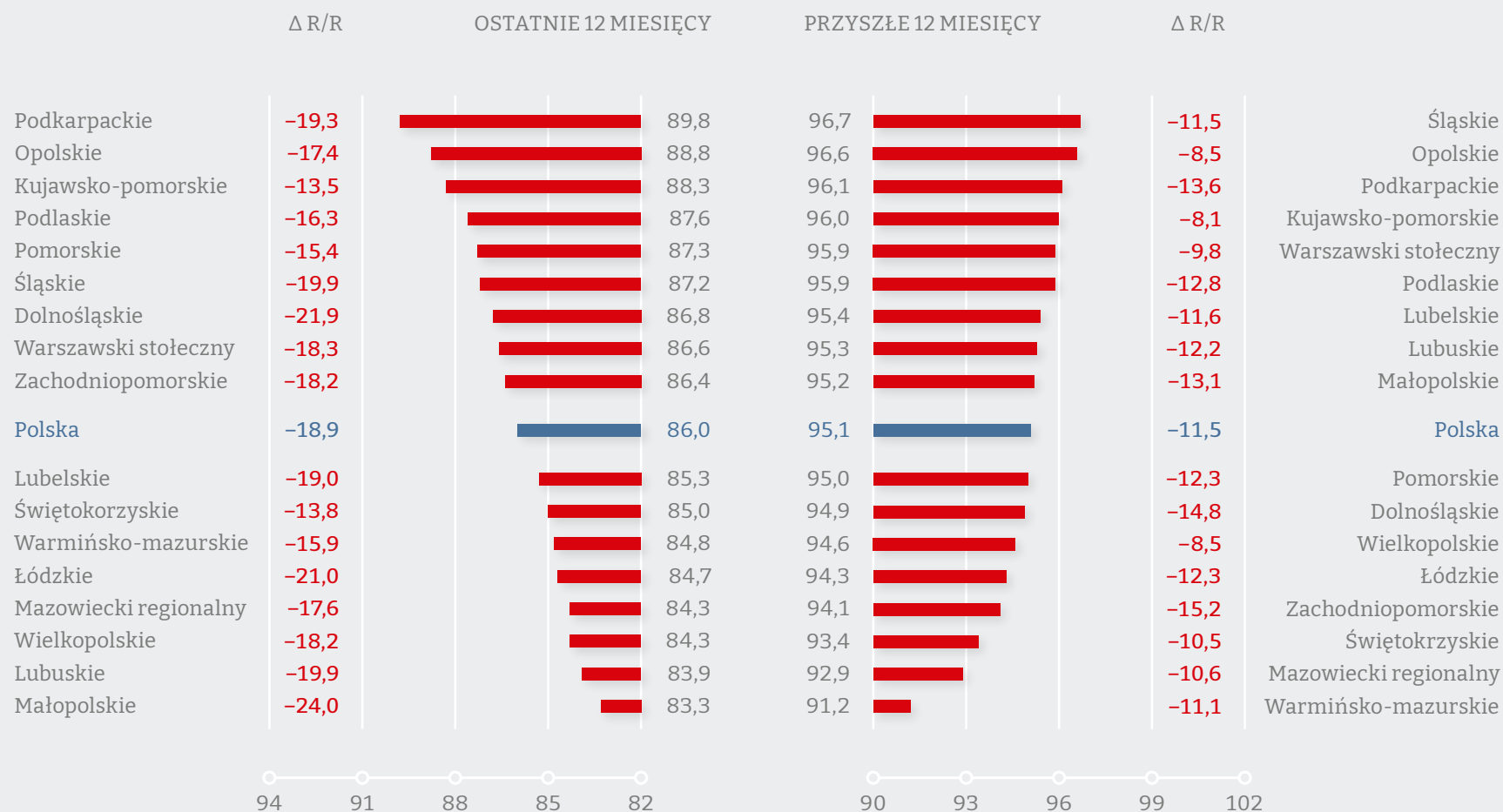
Mapa 8. Ocena wyniku finansowego firmy według regionów

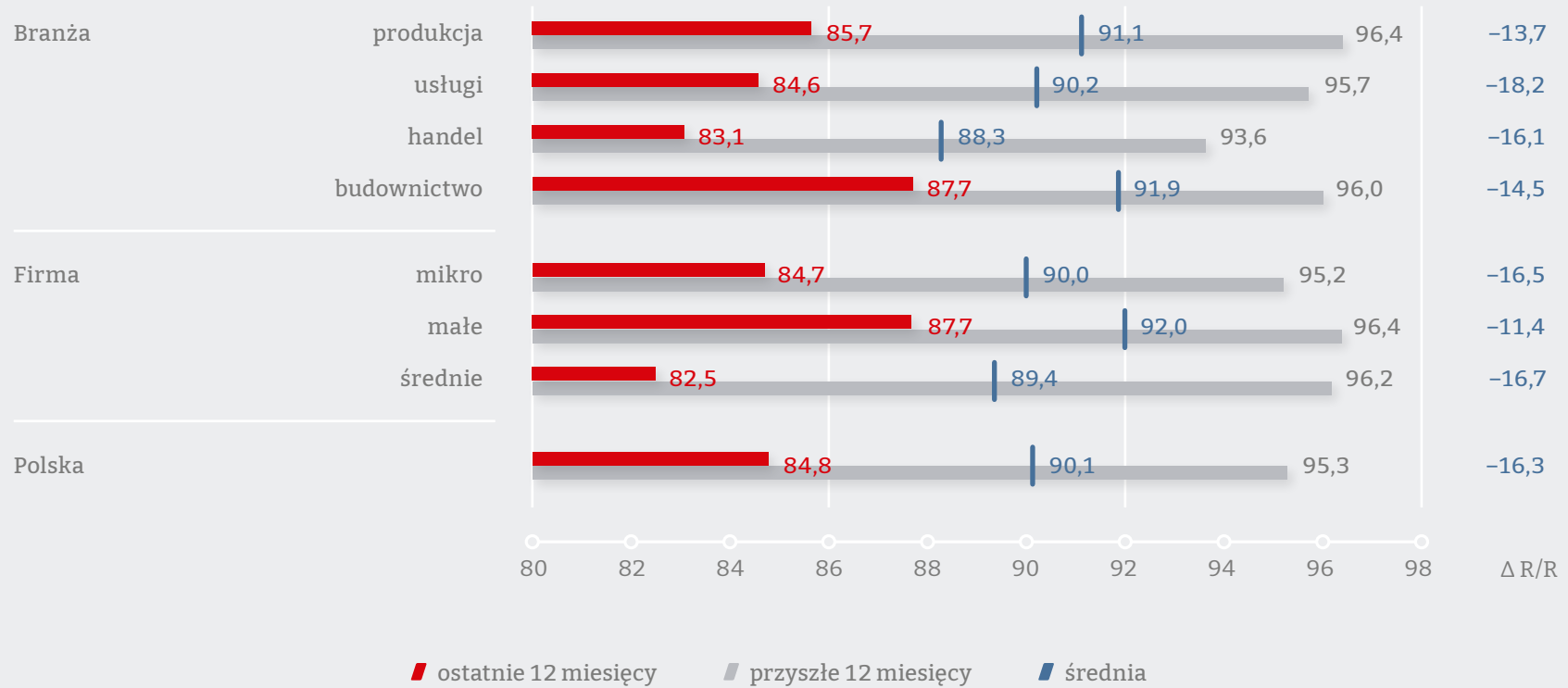
Wykres 32. Ocena przychodów firmy w ostatnich i kolejnych 12 miesiącach według regionów

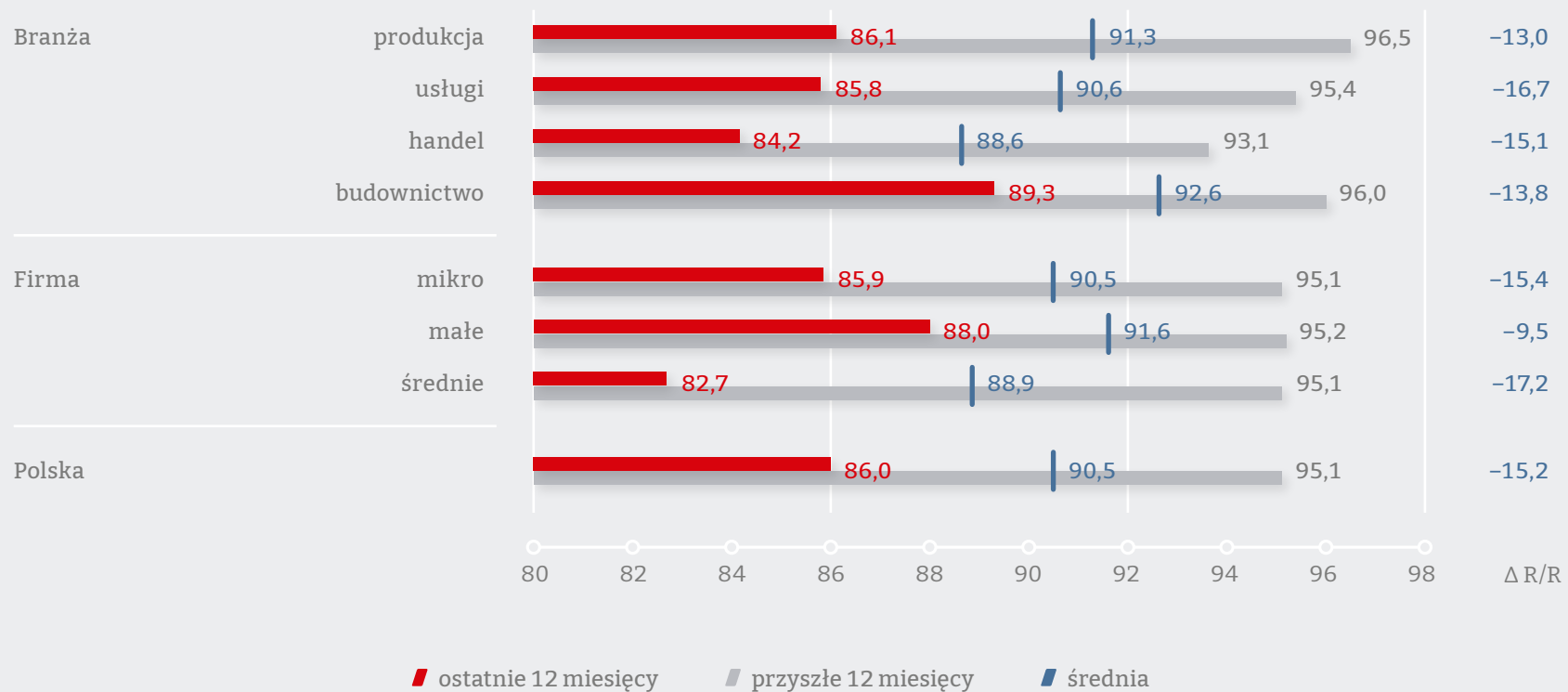
Wykres 33. Ocena wyniku finansowego firmy w ostatnich i kolejnych 12 miesiącach według regionów

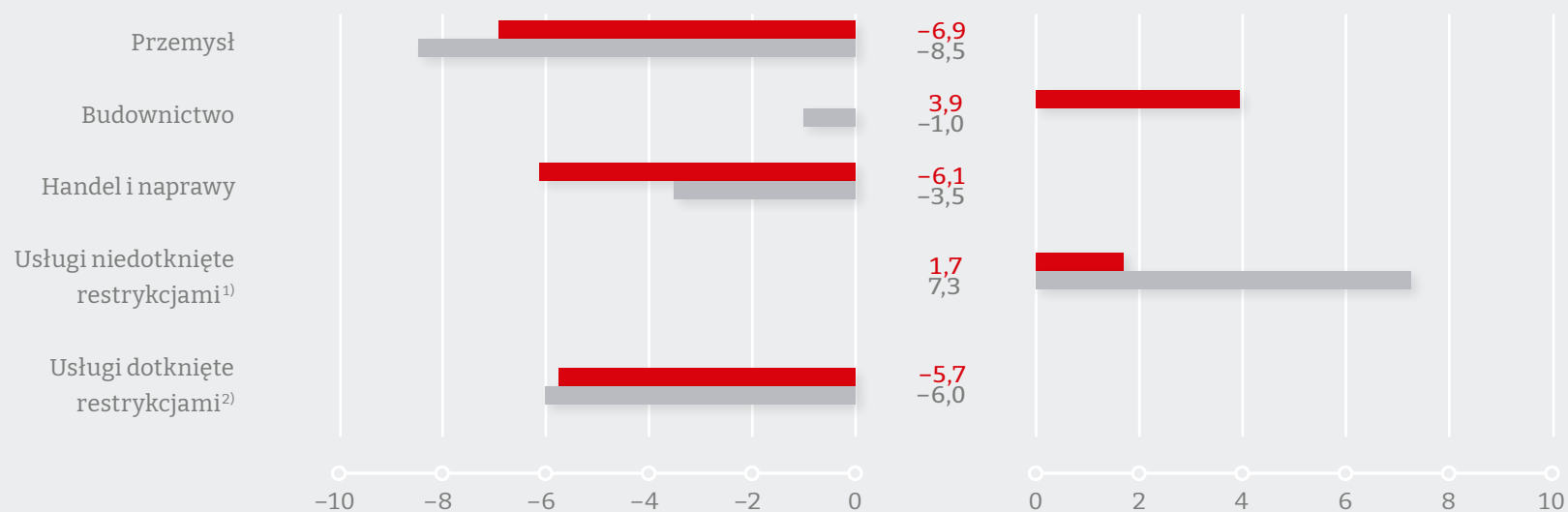
Wykres 34. Ocena przychodów firmy według wielkości firmy oraz branż

Wykres 35. Ocena wyniku finansowego firmy według wielkości firmy oraz branż

Wykres 36. Dynamika r/r przychodów ogółem w pierwszym półroczu 2020 roku wg wielkości przedsiębiorstwa (%)

1) Sekcje PKD: J – Informacja i komunikacja, K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa, L – Obsługa nieruchomości, M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna

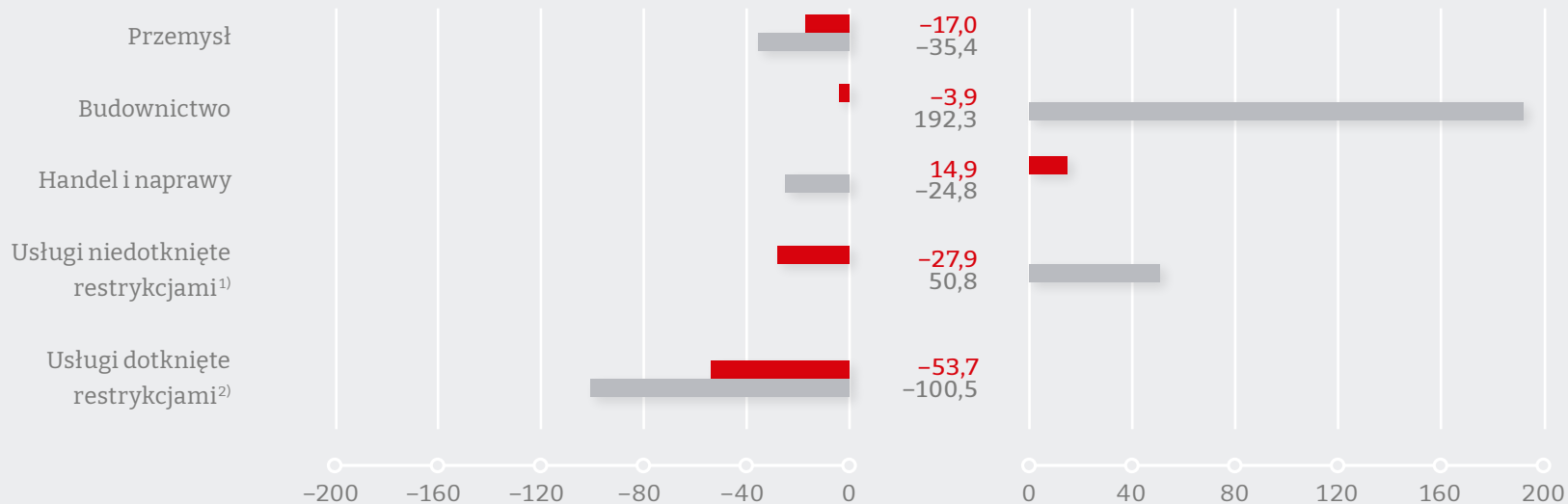
2) Sekcje PKD: H – Transport i gospodarka magazynowa, I – Zakwaterowanie i gastronomia, N – Administracja i dział. wspierająca, P – Edukacja, R – Dział. związana z kulturą, rozrywką i rekreacją, S – Pozostała działalność usługowa

Źródło: Pont Info, Analizy Pekao

■ 10-249 pracowników

■ 250 i więcej pracowników

Wykres 37. Dynamika r/r wyniku netto w pierwszym półroczu 2020 roku wg wielkości przedsiębiorstwa (%)

1) Wzrost z 283 w 1H19 do 828 mln zł

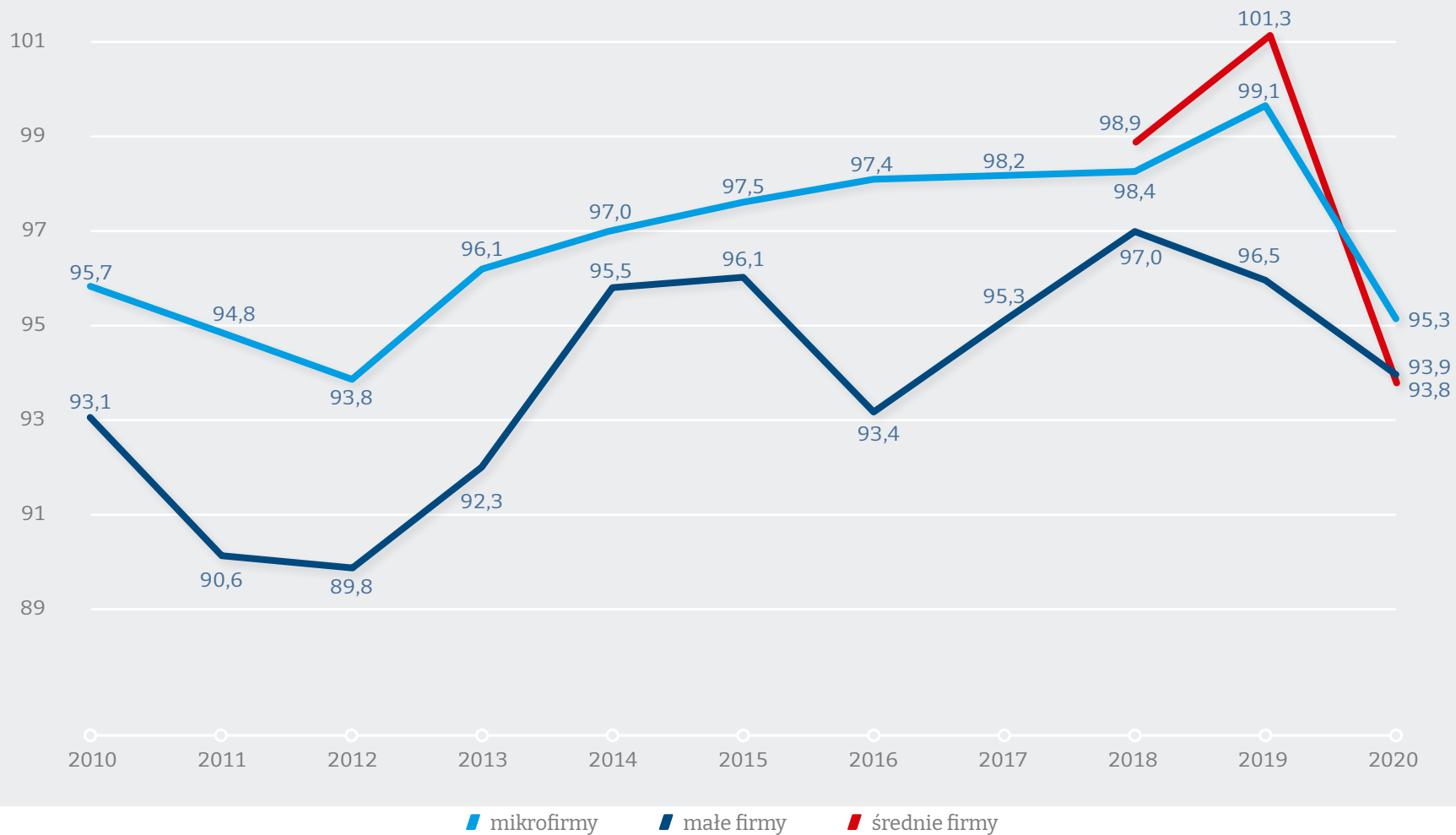
2) Sekcje PKD: J – Informacja i komunikacja, K – Działalność finansowa i ubezpieczeniowa, L – Obsługa nieruchomości, M – Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, Q – Opieka zdrowotna i pomoc społeczna 3) Sekcje PKD: H – Transport i gospodarka magazynowa, I – Zakwaterowanie i gastronomia, N – Administracja i dział. wspierająca, P – Edukacja, R – Dział. związana z kulturą, rozrywką i rekreacją, S – Pozostała działalność usługowa

Źródło: Pont Info, Analizy Pekao

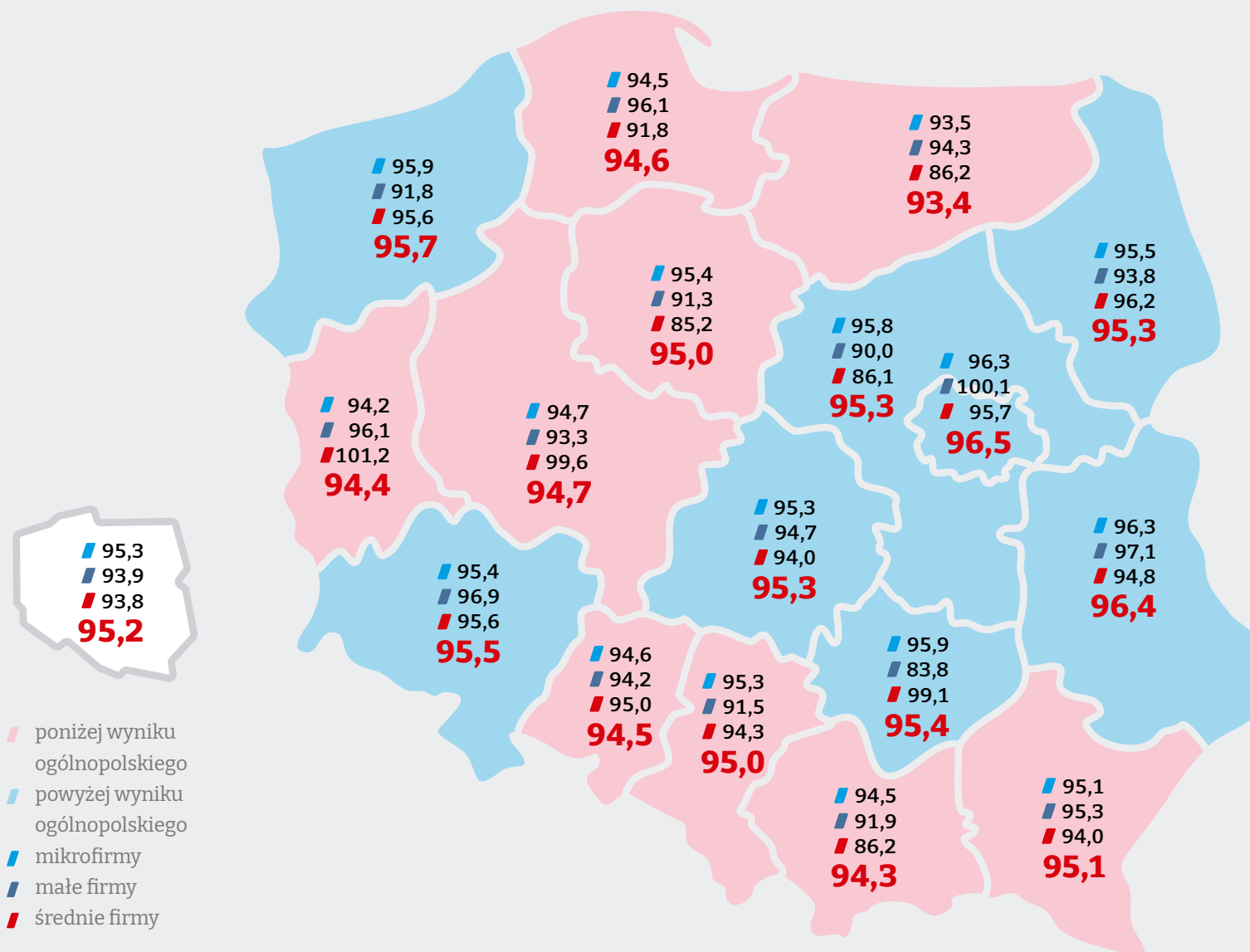
■ 10-249 pracowników

■ 250 i więcej pracowników

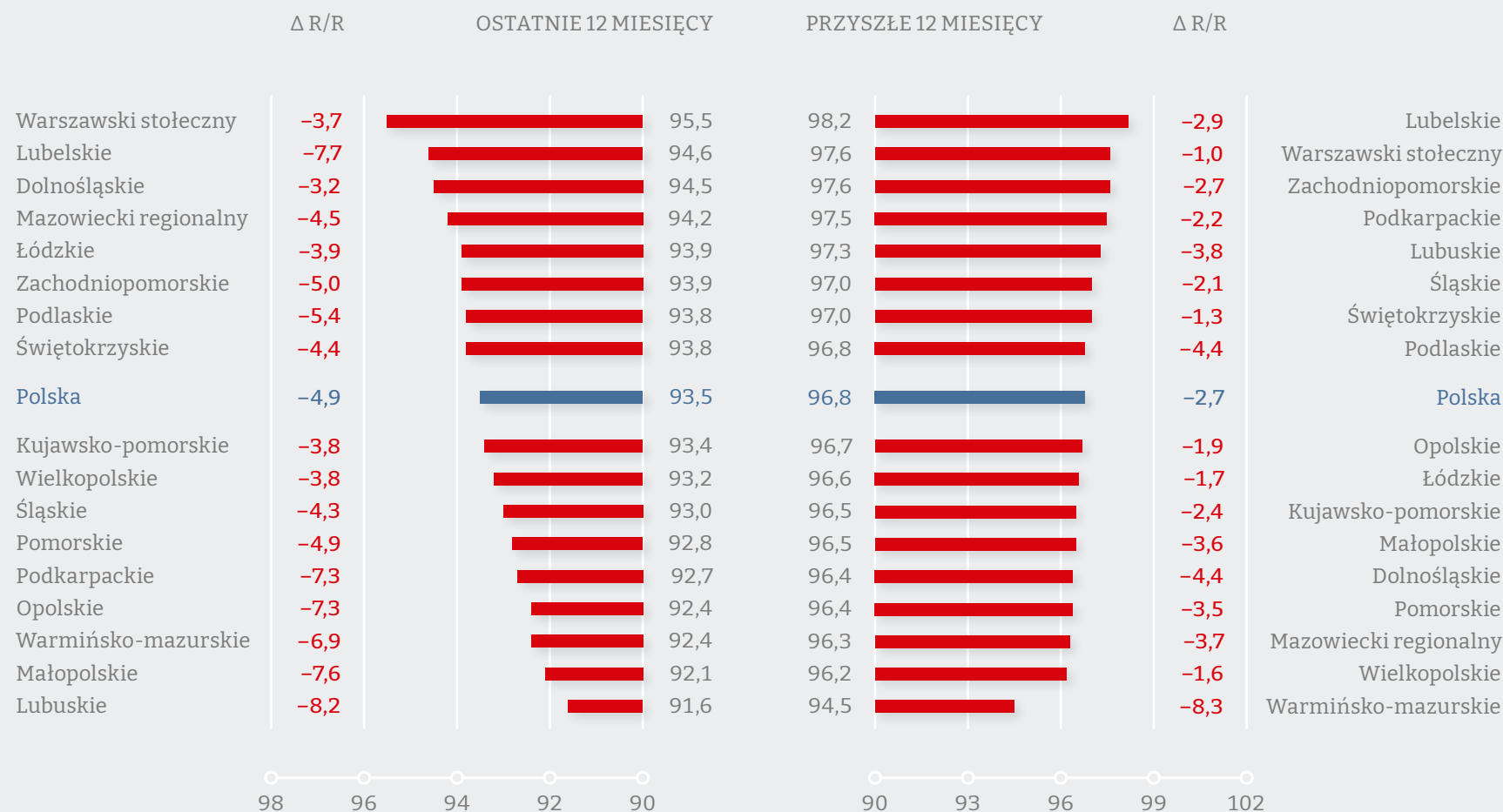
Wykres 38. Ocena długości oczekiwania na zapłatę za sprzedane towary/usługi w latach 2010–2020

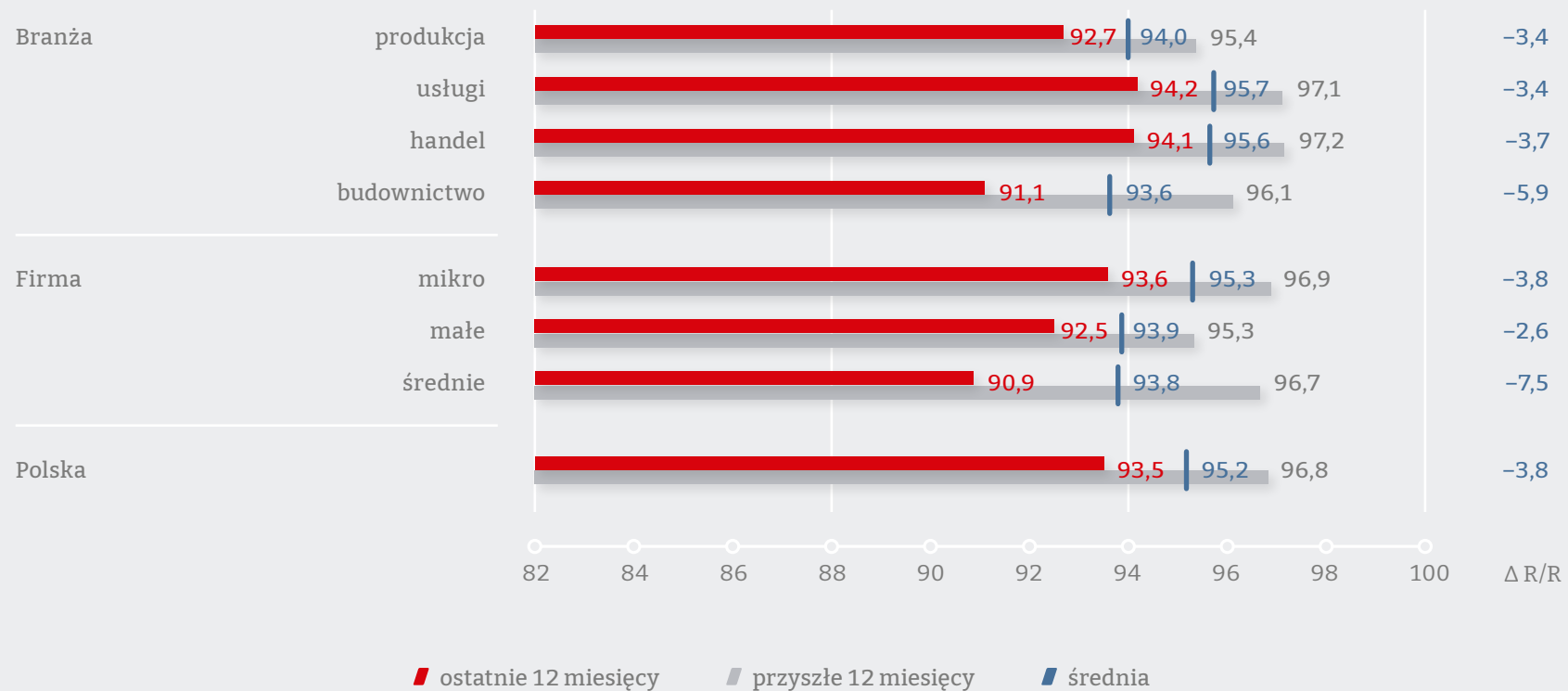
Mapa 9. Ocena długości oczekiwania na zapłatę za sprzedane towary/usługi według regionów

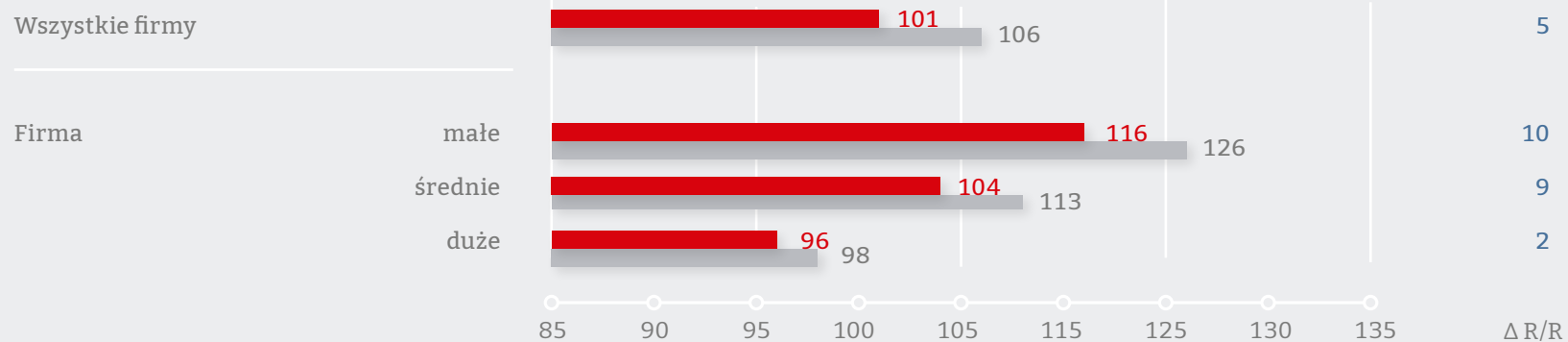
Wykres 39. Ocena długości oczekiwania na zapłatę za sprzedane towary/usługi w ostatnich i kolejnych 12 miesiącach według regionów

Wykres 40. Ocena długości oczekiwania na zapłatę za sprzedane towary/usługi według wielkości firmy oraz branż

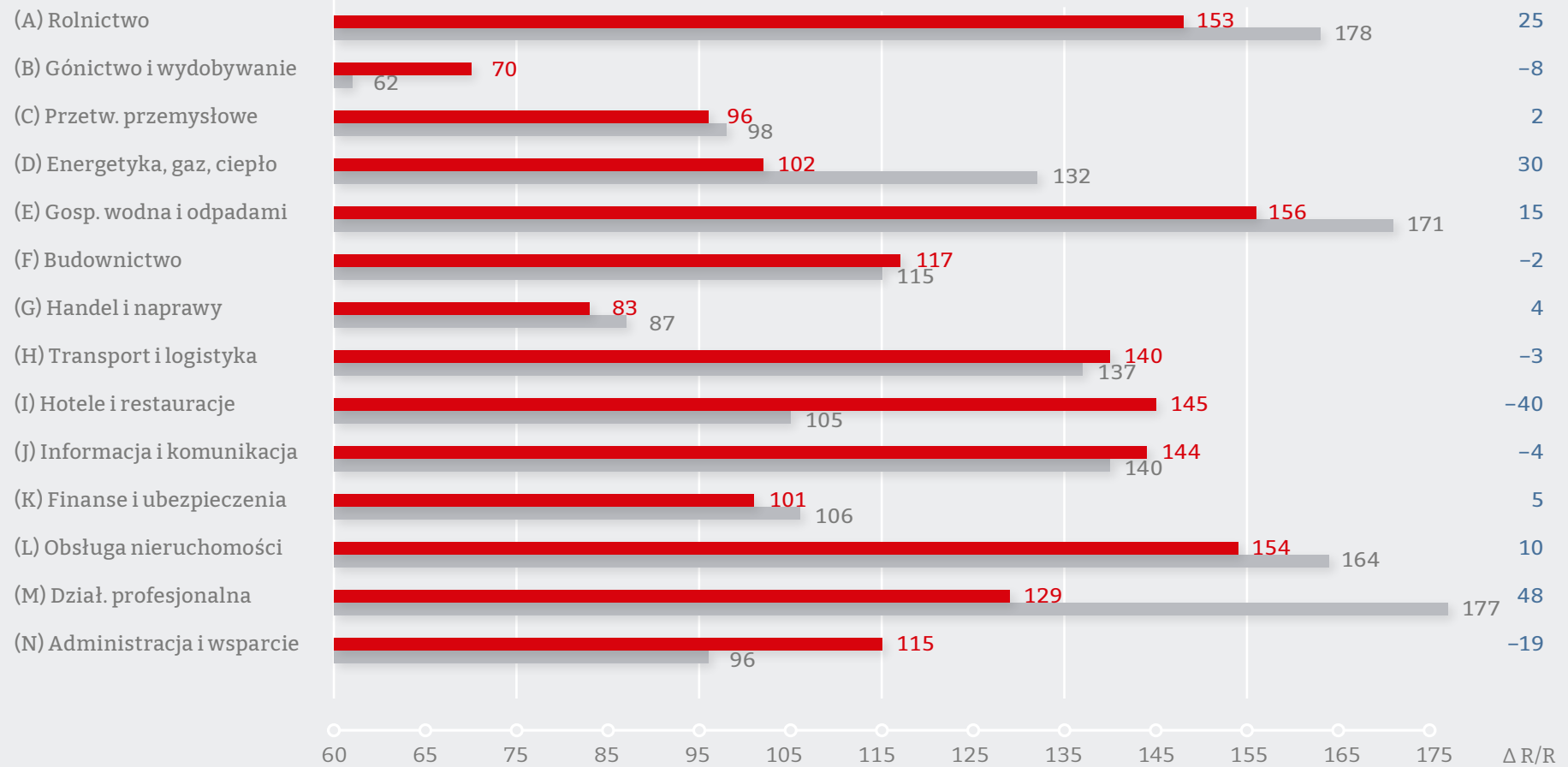
Wykres 41. Wskaźnik płynności szybkiej wg wielkości firm (%)

■ koniec 2019 r. ■ koniec 1H20

Źródło: Pont Info, Analizy Pekao

Wykres 42. Wskaźnik płynności szybkiej wg wybranych sekcji gospodarki (%)

Źródło: Pont Info, Analizy Pekao

■ koniec 2019 r. ■ koniec 1H20

Bank Pekao

Bankowość Korporacyjna i Inwestycyjna

ZMIENNOŚĆ PRZYNOŚI WYZWANIA, MY DAJEMY ROZWIĄZANIA

Bankowość Korporacyjna

Przyszłość na solidnych fundamentach

Ocena dostępności finansowania zewnętrznego

Sektor MŚP był największym beneficjentem pomocy publicznej w ramach walki ze skutkami gospodarczymi pandemii COVID-19.

Programy pomocowe zapewniły dostęp do finansowania w czasach kryzysu

48 Programy finansowe uruchamiane od początku epidemii COVID-19 zarówno przez rząd, jak również sektor prywatny pozytywnie wpłynęły na dostępność finansowania zewnętrznego. Indeks dla tego obszaru obniżył się co prawda o 5 punktów w stosunku do ubiegłego roku, ale wskaźnik oceny dostępności finansowania zewnętrznego na poziomie 96,7 punktów jest drugim najlepszym wynikiem spośród ośmiu obszarów wchodzących w skład Ogólnego Wskaźnika Konjunktury MŚP.

49 Kwestia zachowania płynności finansowej firm w pierwszych miesiącach ograniczeń wprowadzonych w związku z sytuacją epidemiczną była kluczowa. Firmy pozbawione nie z własnej winy z dnia na dzień przychodów i możliwości regulowania bieżących należności musiały zostać wsparte przez sektor publiczny i prywatny w okresie, w którym prowadzenie działalności gospodarczej było utrudnione, a w przypadku niektórych branż wręcz niemożliwe. Uruchomione w tym czasie liczne instrumenty finansowe zapewniające dostęp do dotacji (tarcza finansowa PFR), niskoprocentowanego finansowania obrotowego (dopłaty do oprocentowania, wakacje

kredytowe, preferencyjne linie kredytowe) czy ułatwienia związane z pozyskaniem finansowania zewnętrznego (gwarancje kredytowe, rozluźnione procedury oceny zdolności kredytowej w bankach) spowodowały, że udało się w dużym stopniu, sądząc po wynikach badania, zminimalizować negatywne skutki dostępu do finansowania zewnętrznego w warunkach dużego spowolnienia gospodarczego.

50 Sektor MŚP był największym beneficjentem pomocy publicznej w ramach walki ze skutkami gospodarczymi pandemii COVID-19. W ramach Tarczy Finansowej Polskiego Funduszu Rozwoju (PFR) firmy tego sektora otrzymały wsparcie na kwotę około 60 mld PLN. Blisko 20 mld PLN trafiło do mikroprzedsiębiorstw, a około 40 mld PLN do małych i średnich firm. W okresie od marca do października 2020 roku banki udzieliły MŚP prawie 48 tys. kredytów, które były zabezpieczone gwarancjami de minimis Banku Gospodarstwa Krajowego o wartości prawie 17 mld PLN.

51 Trudności w dostępie do finansowania zewnętrznego w okresie ostatnich 12 miesięcy najbardziej dotknęły firmy średnie, które do tej pory ten obszar oceniały bardzo wysoko. Jest to zrozumiałe, jeśli spojrzeć na ocenę przychodów w ostatnich 12 miesiącach.

Indeks przychodowy jest również zdecydowanie najniższy dla firm z sektora średnich firm (82,5 pkt wobec 87,7 pkt dla firm małych). Pogarszająca się ze względu na ograniczone przychody sytuacja finansowa firmy powoduje, że instytucje finansowe, o ile nie są uruchomione specjalne programy pomocowe, nie są w stanie kontynuować finansowania w dotychczasowej wysokości (Wykres 45).

52 Przedsiębiorstwa handlowe najbardziej doceniły programy zewnętrznego finansowania. Nie ma dużych różnic branżowych przy ocenie ostatnich 12 miesięcy, ale może zaskakiwać, że najlepiej dostępność finansowania zewnętrznego oceniły firmy handlowe, które jednocześnie miały najgorsze wskaźniki oceny przychodów i wyniku finansowego. Dokonaną ocenę należy tłumaczyć tym, że większość działań podjętych przez instytucje rządowe i finansowe w zakresie dostępu do finansowania dotyczyło finansowania bieżącej działalności, które jest kluczowe dla sektora handlowego.

Kontynuacja programów pomocowych powinna wspierać płynność firm...

53 Wartości indeksów dostępności zewnętrznego finansowania w kolejnych 12 miesiącach wskazują, że przedsiębiorcy spodziewają się lekkiej poprawy w tym obszarze. Wskaźniki w układzie regionalnym, branżowym oraz według wielkości firm są bardzo podobne. Różnice nie przekraczają 3 punktów (Wykresy 43–45, Mapa 10). Daleko jest jednak do normalizacji z lat poprzednich, gdy wskaźniki wyprzedzające były większe niż 100 punktów. Zapowiedziane przedłużenie pomocowych programów finansowych do połowy 2021 roku powinno sprzyjać stopniowej poprawie dostępu do finansowania.

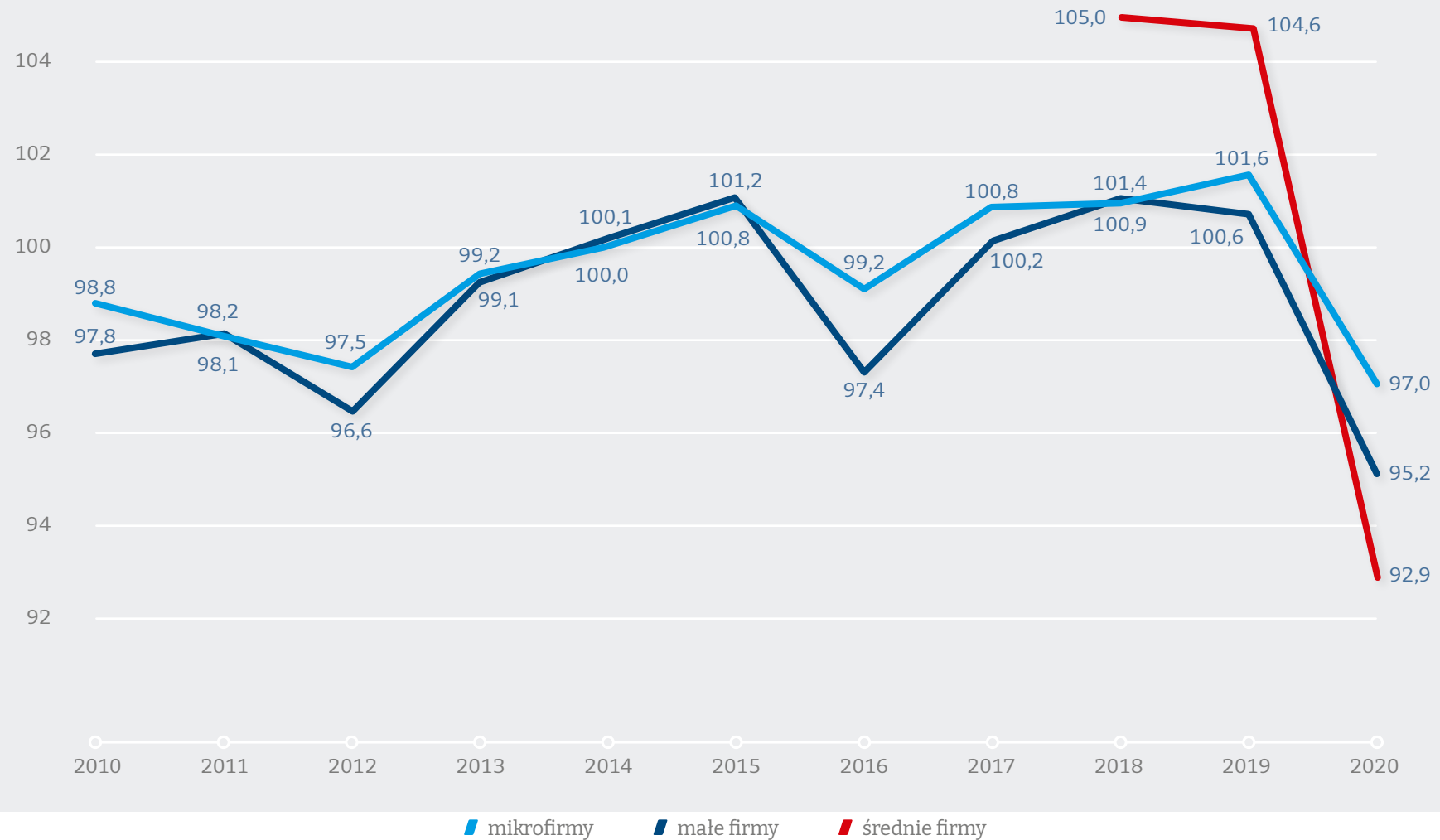
...ale jednocześnie ograniczy popyt na kredyty

54 W najnowszym badaniu odnotowano rekordowy odsetek firm korzystających z zewnętrznych źródeł finansowania przy prowadzeniu działalności gospodarczej (32%). Prawdopodobnie jednak nie były to środki bankowe, tylko programy rządowe. W poprzednich edycjach Raportu ten odsetek oscylował wokół 25%. Na pytanie o przyczynę finansowania działalności wyłącznie ze środków własnych wygenerowanych z bieżącej działalności, większość ankietowanych wskazywało wówczas na brak potrzeby albo niechęć do zadłużenia. Potrzeba ta pojawiła się wraz z początkiem pandemii, kiedy przy kurczących się środkach własnych, firmy znacznie częściej niż do tej pory posilkowały się zewnętrznymi źródłami finansowania (Wykres 48).

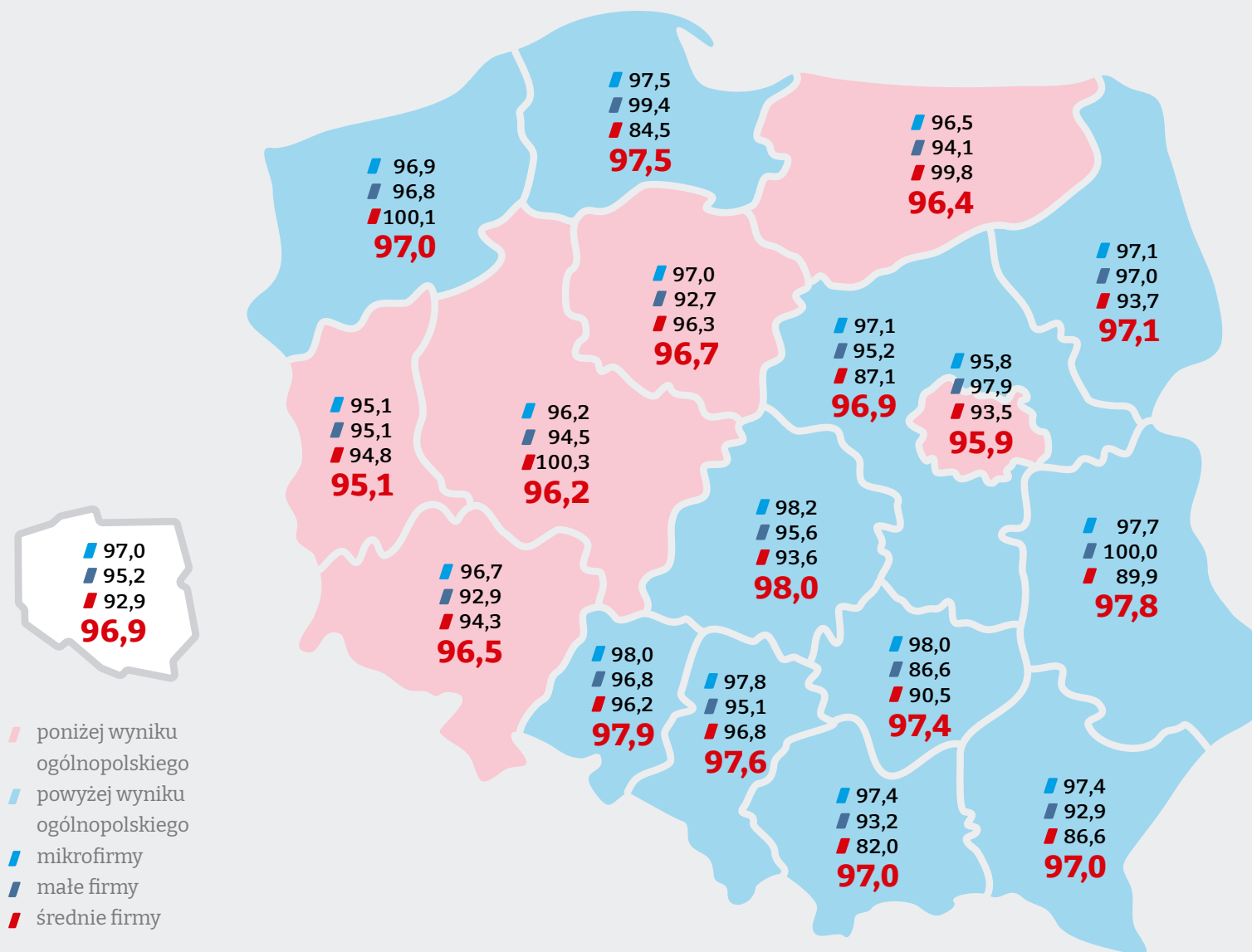
55 Subwencje PFR ograniczyły popyt przedsiębiorstw na kredyty bankowe poprzez efekt substytucji. Dotyczyło to w szczególności firm MŚP, które generalnie są niechętnie zaciąganiu zobowiązań w bankach i często nie posiadają wystarczających zabezpieczeń dla zaciągania zobowiązań bankowych (Wykres 46). Stan depozytów przedsiębiorstw na koniec września był o 64,5 mld PLN wyższy niż na koniec lutego (Wykres 47), co wskazuje, że wsparcie publiczne zapewniło płynność i dostęp do finansowania w trudnym gospodarczo okresie.

56 W roku 2021 jedynie 27% chce w dalszym ciągu finansować bieżącą działalność środkami zewnętrznymi. Potwierdza to tezę, że finansowanie zewnętrzne pochodziło przede wszystkim z programów rządowych, a duży wzrost odsetka firm korzystających z takiego finansowania należy traktować raczej jako zdarzenie jednorazowe niż początek długoterminowej zmiany.

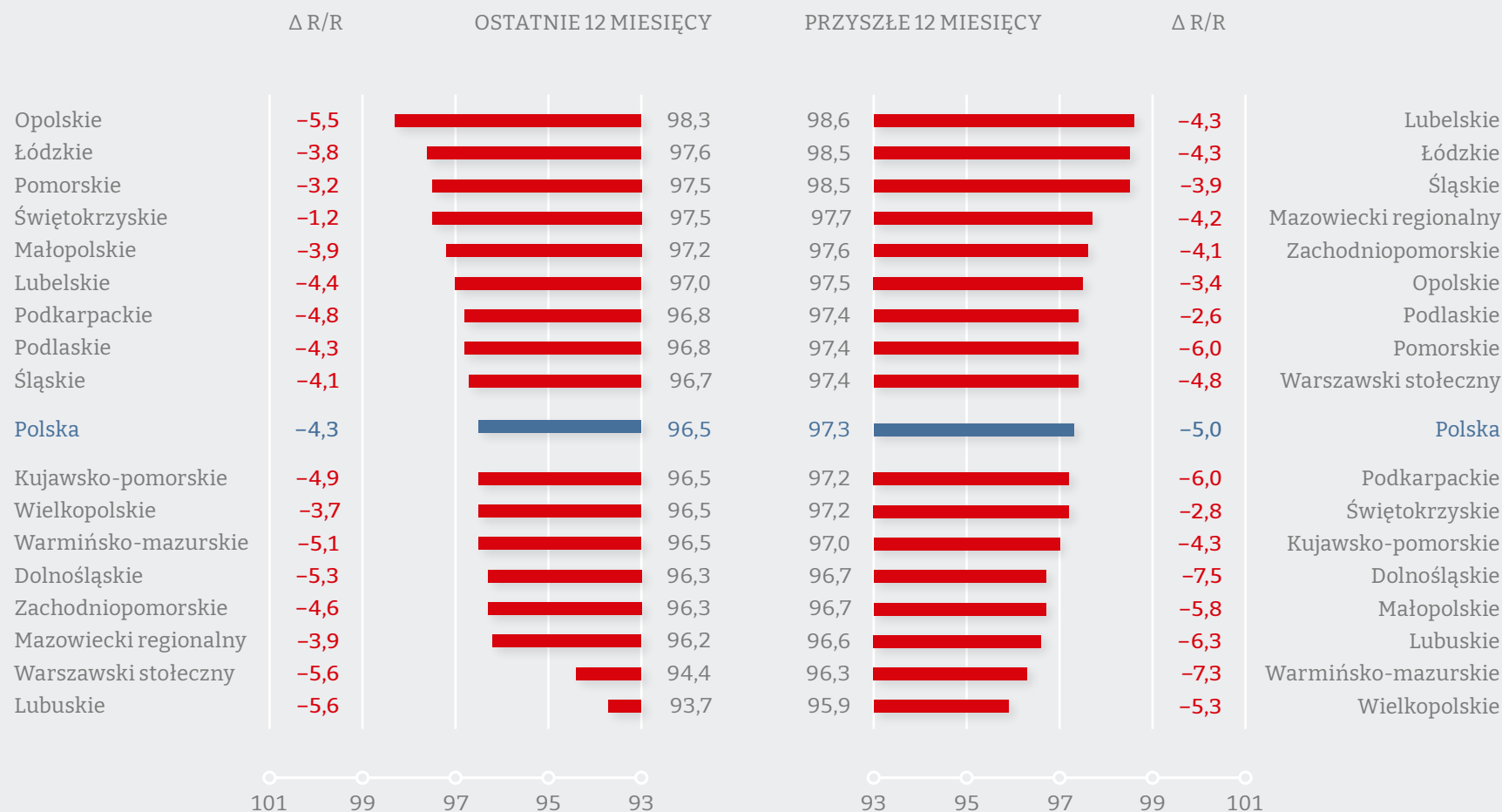
Wykres 43. Ocena dostępności finansowania zewnętrznego w latach 2010–2020

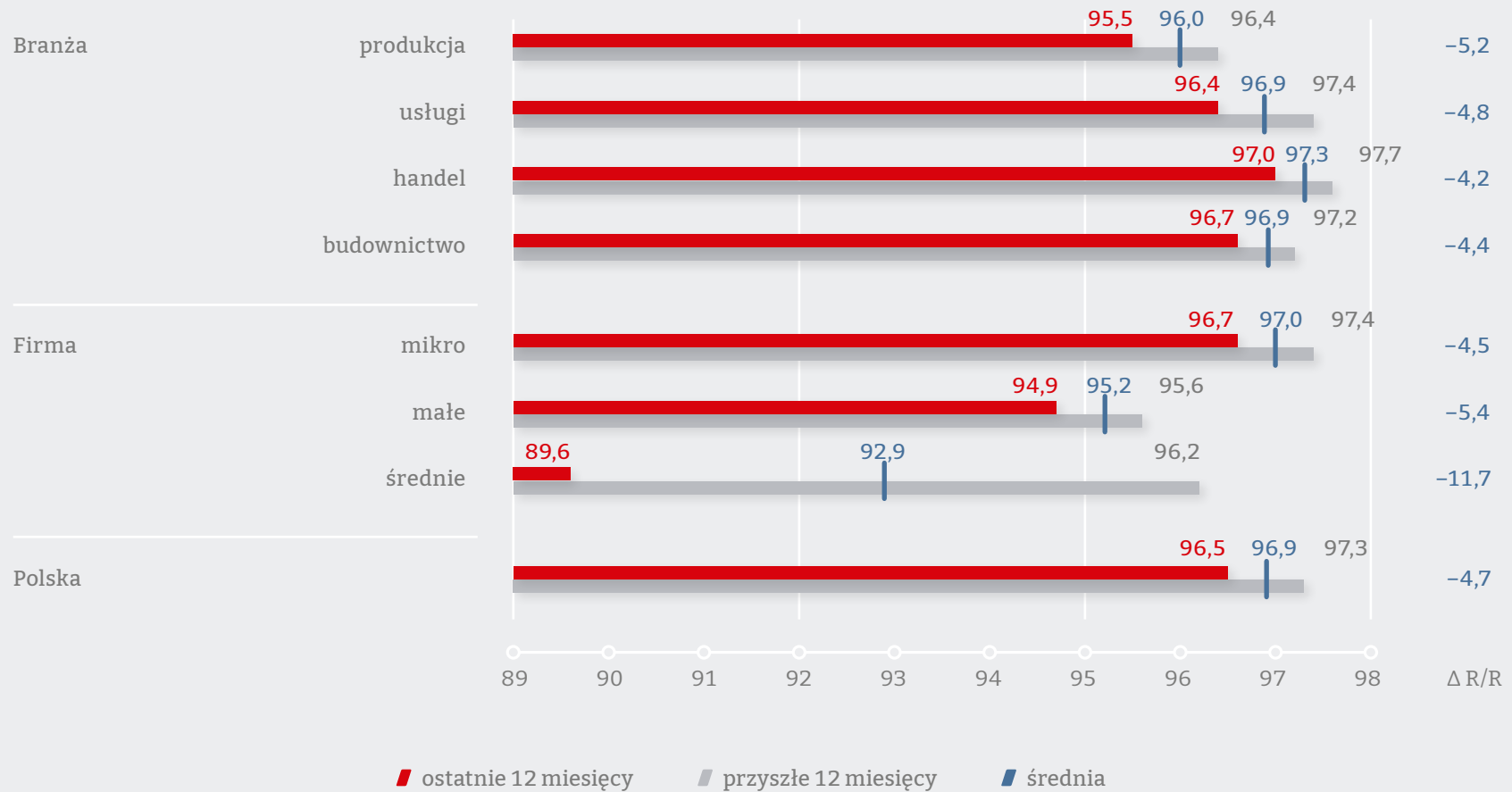
Mapa 10. Ocena dostępności finansowania zewnętrznego według regionów

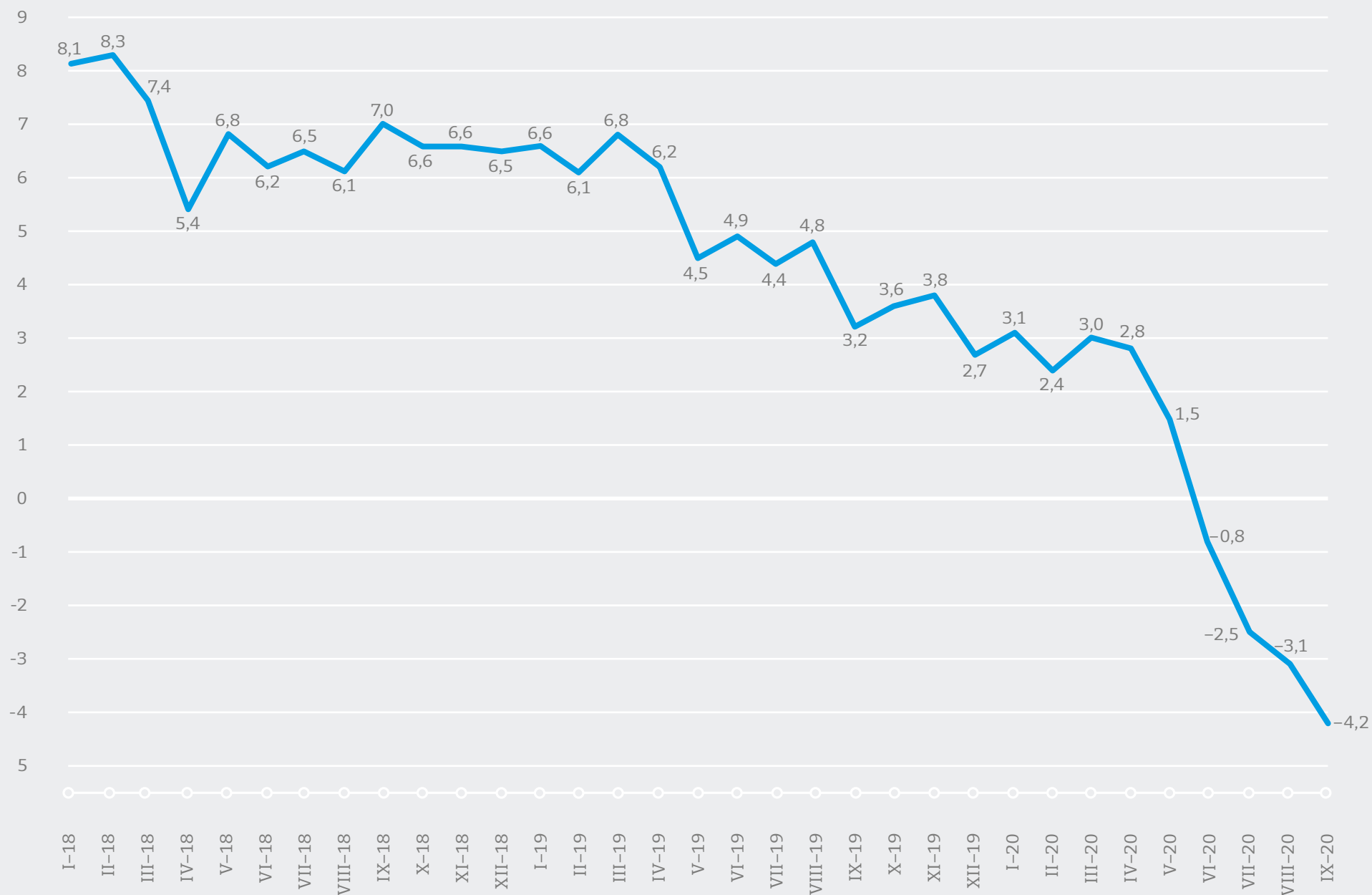
Wykres 44. Ocena dostępności finansowania zewnętrznego w ostatnich i kolejnych 12 miesiącach według regionów

Wykres 45. Ocena dostępności finansowania zewnętrznego według wielkości firmy oraz branż

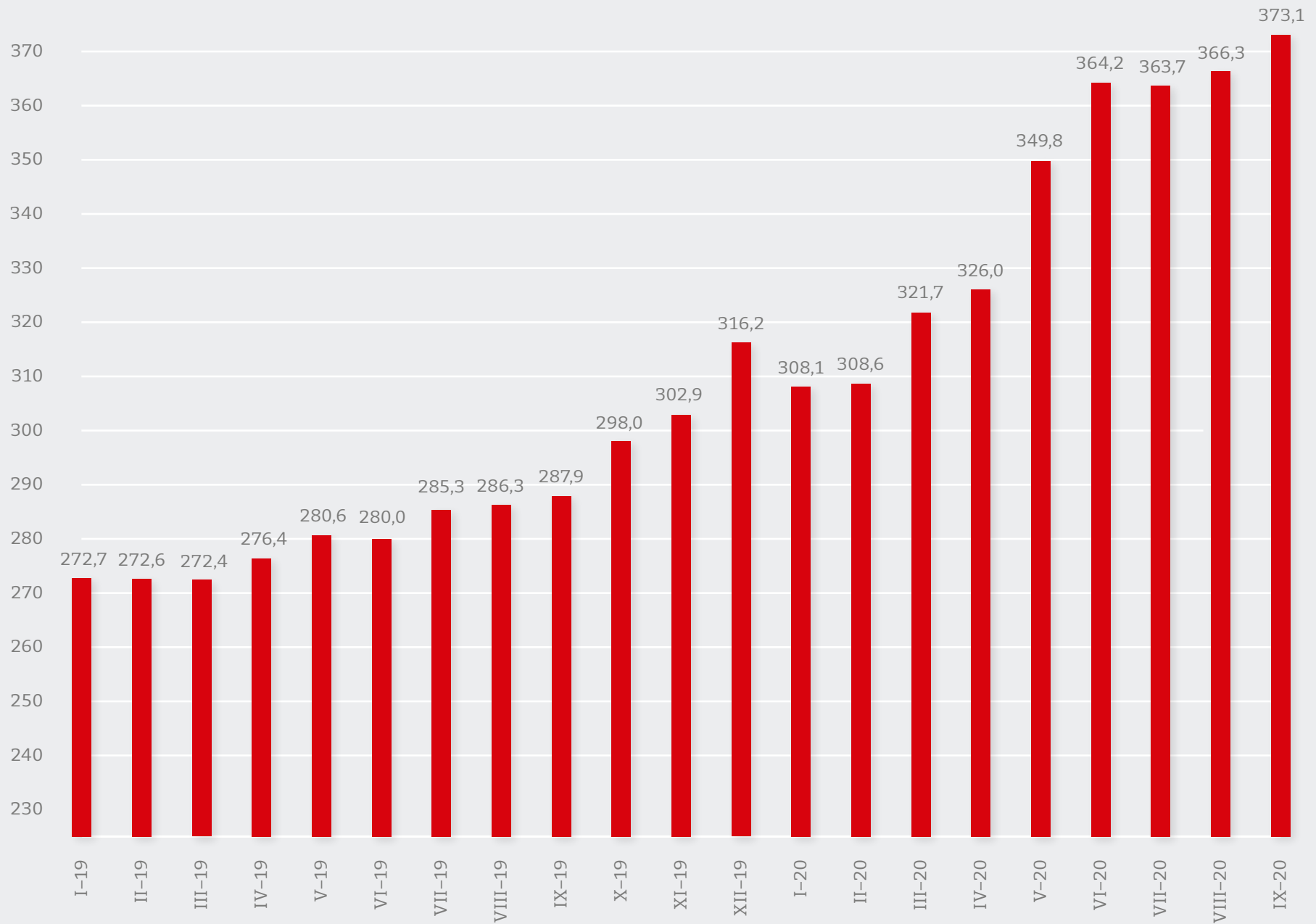
Wykres 46. Kredyty dla przedsiębiorstw¹, % r/r

Źródło: NBP

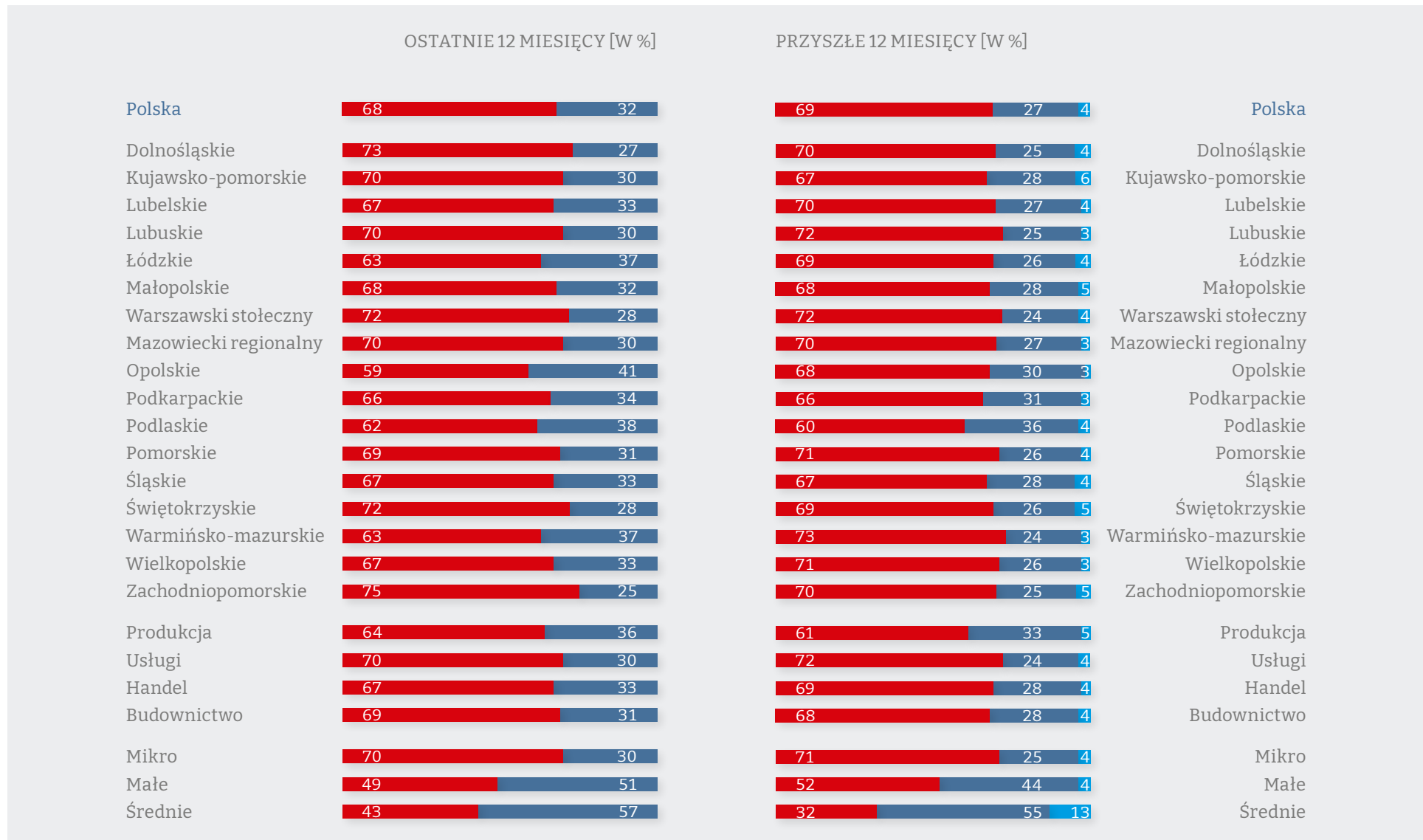
¹ Zmiana stanu zobowiązań przedsiębiorstw niefinansowych wobec banków w ujęciu transakcyjnym tj., z wyłączeniem zmian w wycenie.

Wykres 47. Depozyty przedsiębiorstw, mld PLN

Źródło: NBP

Wykres 48. Źródła finansowania bieżącej działalności firmy

■ wyłącznie środki własne ■ środki własne oraz finansowanie zewnętrzne (np. kredyt) ■ trudno powiedzieć

Ocena zatrudnienia w firmie

Przedsiębiorcy starali się zapewnić funkcjonowanie swoich przedsiębiorstw przy wykorzystaniu innych metod niż zwolnienia pracowników.

W sektorze MŚP pracuje 6,8 mln osób

57 W roku 2018 w sektorze przedsiębiorstw zatrudnionych było 10 milionów osób, z czego 68% w mikro, małych i średnich przedsiębiorstwach. Najwięcej osób pracowało w mikroprzedsiębiorstwach – 4,08 mln osób, w małych firmach pracowało 1,12 mln osób, natomiast w średnich przedsiębiorstwach 1,61 mln osób (Wykres 49).

Największym pracodawcą są mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa z województwa mazowieckiego, w których pracowało 1,23 mln osób, co stanowiło ponad 18% wszystkich pracujących w polskich MŚP (Mapa 11). Na przeciwległym biegunie znajdują się mikro, małe i średnie firmy z województwa opolskiego z ponad 142 tysiącami pracujących (2,1%).

Uwzględniając liczbę pracujących w sektorze MŚP na 1000 mieszkańców, wskaźnik ten w roku 2018 wynosił od 128 w województwie lubelskim do 228 w województwie mazowieckim (Mapa 12).

Najwięcej osób pracuje w dwóch branżach: handlu i naprawie pojazdów samochodowych – 1,74 mln oraz przemyśle – 1,55 mln (Wykres 50).

Niewielki spadek zatrudnienia w trudnych warunkach rynkowych

58 Indeks oceny zatrudnienia wyniósł 98,9 pkt i był najwyższy spośród wszystkich obszarów wchodzących w skład Ogólnego Wskaźnika Koniunktury MŚP. Pomimo bardzo poważnej sytuacji gospodarczej, przedsiębiorcy generalnie starali się zapewnić funkcjonowanie swoich przedsiębiorstw przy wykorzystaniu innych metod niż zwolnienia pracowników. (Wykres 51).

Problemy ze znalezieniem pracowników w latach poprzednich, postrzeganie pandemii jako przejściowego szoku oraz szerokie wsparcie publiczne, spowodowały, że mieliśmy do czynienia ze zjawiskiem „chomikowania” zatrudnienia. Stopa bezrobocia rejestrowanego wzrosła z 5,4% na koniec pierwszego kwartału 2020 roku do 6,1% na koniec drugiego kwartału i pozostawała na tym poziomie w trzecim kwartale (Wykres 52).

59 Dostosowanie rynku pracy do gorszej koniunktury odbywało się w głównej mierze przez ograniczenie czasu pracy. Było to możliwe dzięki uruchomieniu takich instrumentów jak postojowe, dopłaty do wynagrodzeń, zwolnienia ze składek na ZUS, odroczenia płatności podatków oraz subwencje. Skala

spadku liczby pracujących w sektorze przedsiębiorstw była wyraźnie niższa od spadku przeciętnego zatrudnienia, które jest przeliczane na pełne etaty (Wykres 53).

Wyniki Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) wskazują, że w drugim kwartale 2020 roku w tygodniu objętym badaniem blisko 700 tys. pracowników nie wykonywało pracy z powodu przerwy w działalności zakładu pracy, a ponad 500 tys. pracowników pracowało krócej niż zwykle z powodów związanych z zakładem pracy (Wykres 54).

W ramach Tarczy Finansowej Polskiego Funduszu Rozwoju (PFR) blisko 346 tys. małych i średnich firm zatrudniających 3,1 mln pracowników otrzymało wsparcie finansowe. Większość subwencji może zostać **umorzona**, pod warunkiem utrzymania firmy i poziomu zatrudnienia.

60 Indeks za ostatnie 12 miesięcy na poziomie 97,4 punktów wskazuje, że zatrudnienie w sektorze MŚP jednak się zmniejszyło. Najwięcej miejsc pracy ubyło w średnich firmach ze wskaźnikiem zatrudnienia wynoszącym niecałe 91 punktów. Nic nie wskazuje, aby w okresie najbliższych 12 miesięcy te utracone miejsca pracy w średnich firmach

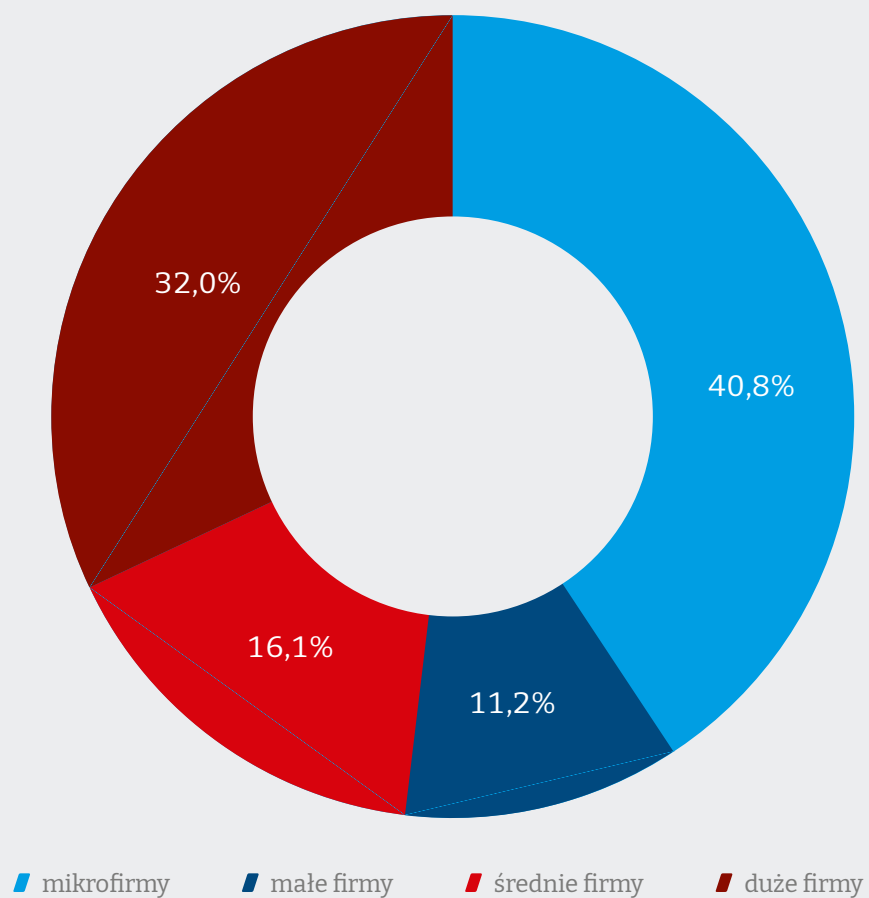
miały powrócić. Wskaźnik wyprzedzający jest zdecydowanie najniższy właśnie w tej grupie przedsiębiorstw.

Indeksy oceny zatrudnienia za okres ostatnich 12 miesięcy w mikro oraz małych firmach, jak również w czterech analizowanych branżach są znacznie lepsze i oscylują wokół 97–98 punktów (Wykres 56).

Dobre prognozy zatrudnienia na rok 2021

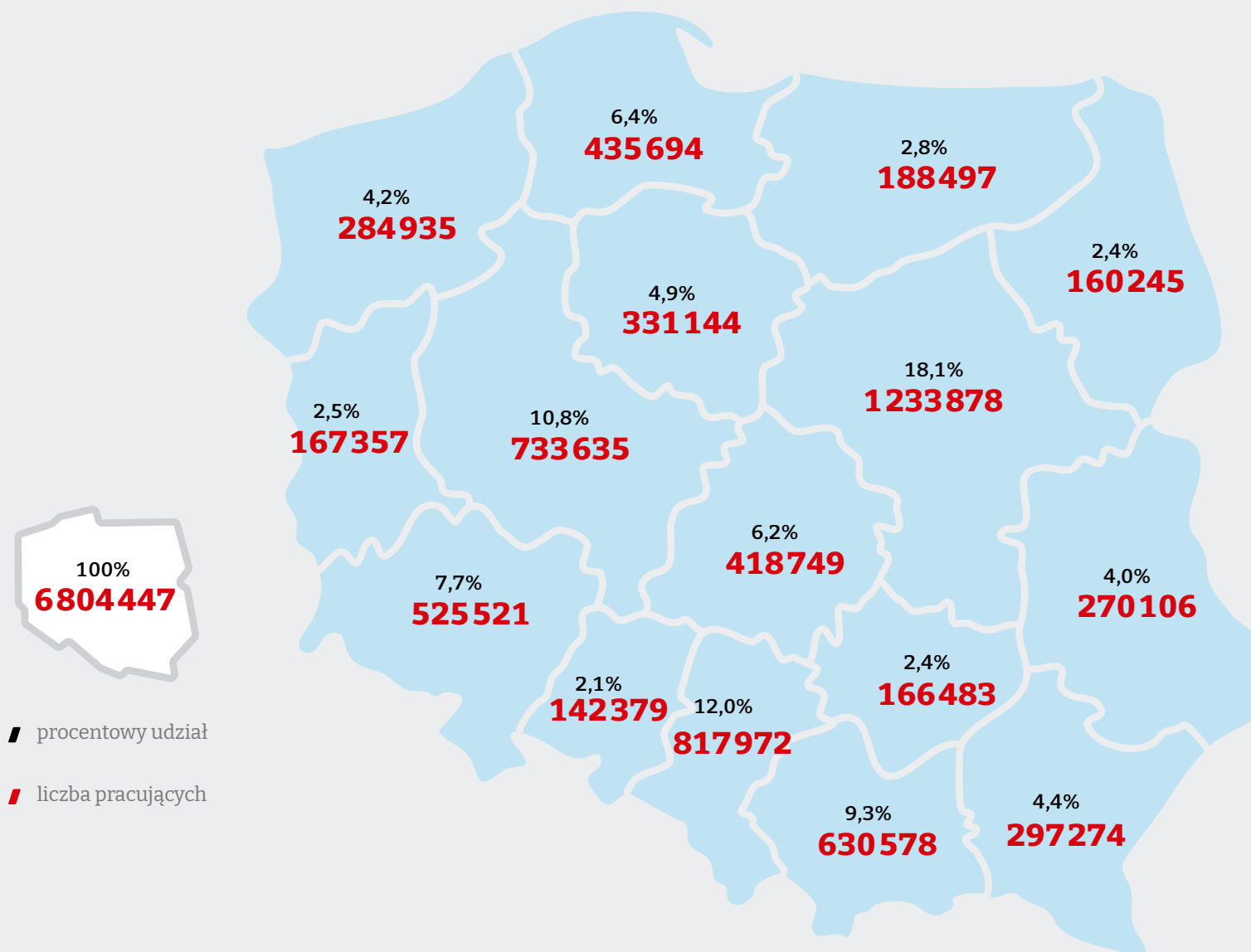
61 Wskaźniki zatrudnienia na kolejne 12 miesięcy są jedynymi, dla których pojawiają się wartości większe niż 100 punktów, co sugeruje poprawę sytuacji w stosunku do aktualnej. Za wyjątkiem sektora średnich przedsiębiorstw, prognozy zatrudnienia są optymistyczne. Najwięcej nowych miejsc pracy powinno powstać w mikroprzedsiębiorstwach oraz przedsiębiorstwach budowlanych i usługowych. Zważywszy na drugą falę pandemii, prognozy te mogą jednakże rozminąć się z rzeczywistością.

Wykres 49. Procentowy udział pracujących w mikro, małych, średnich i dużych firmach w roku 2018

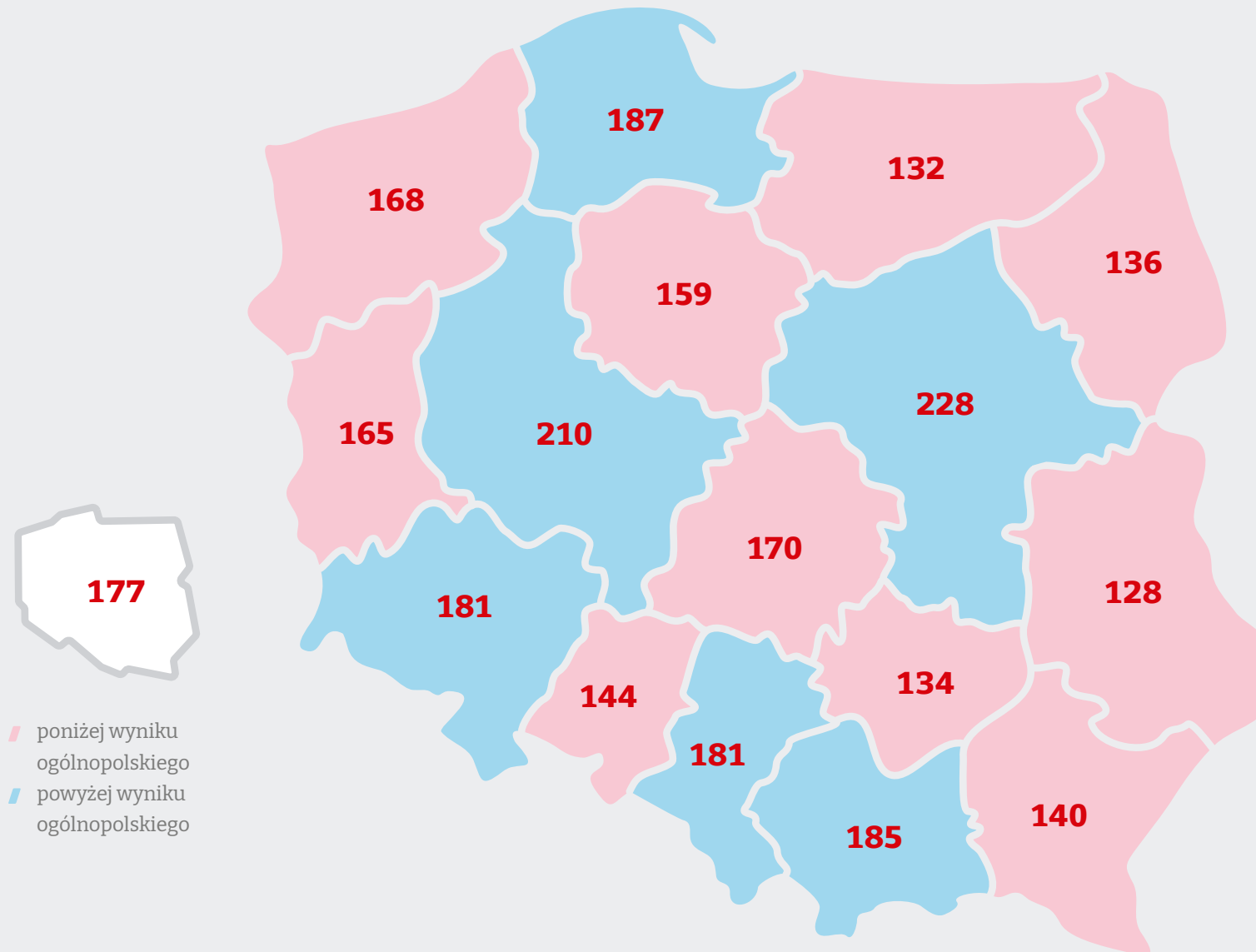

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS

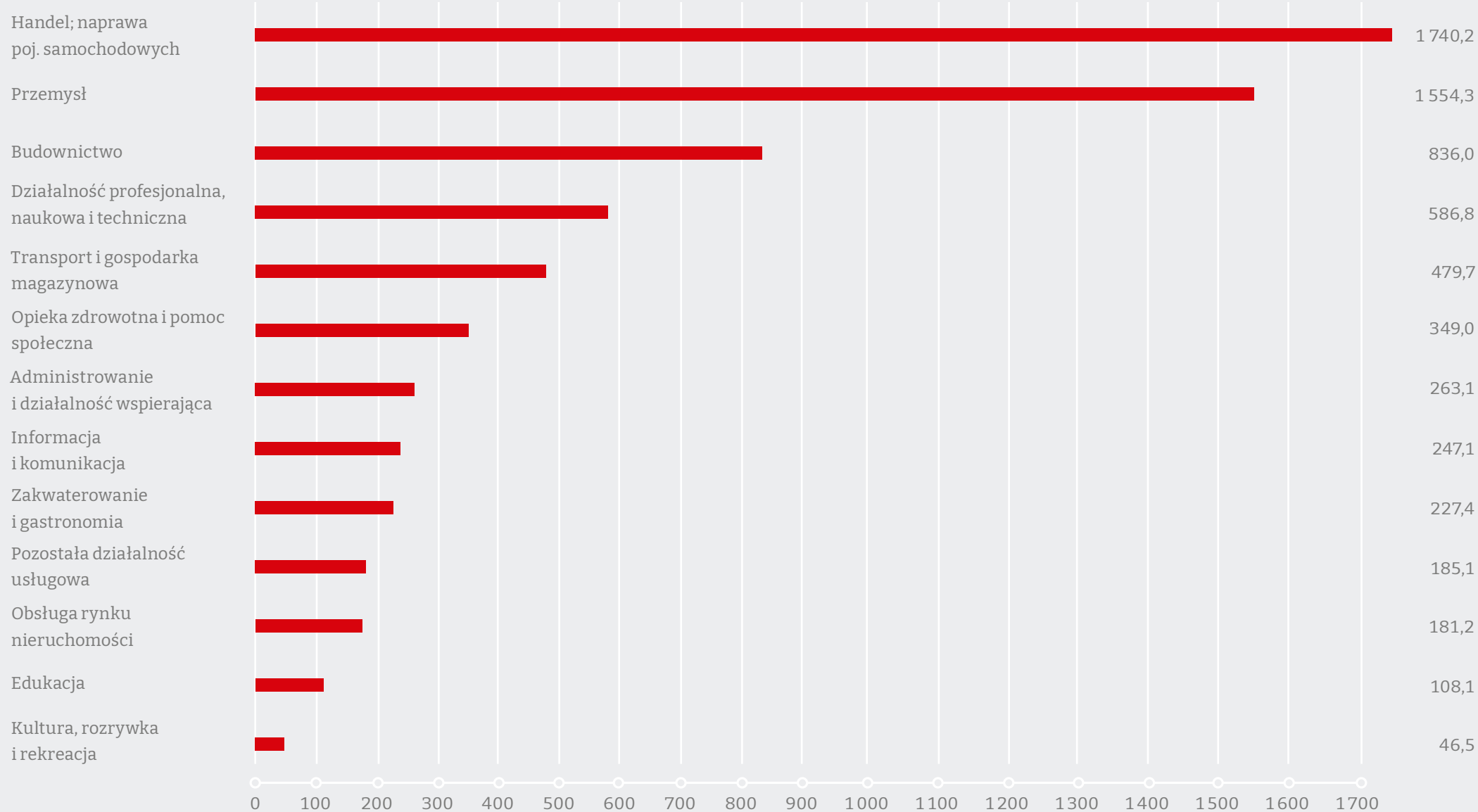
Mapa 11. Pracujący w mikro, małych i średnich firm według województw wraz z procentowym udziałem

Mapa 12. Pracujący w MŚP na 1000 mieszkańców

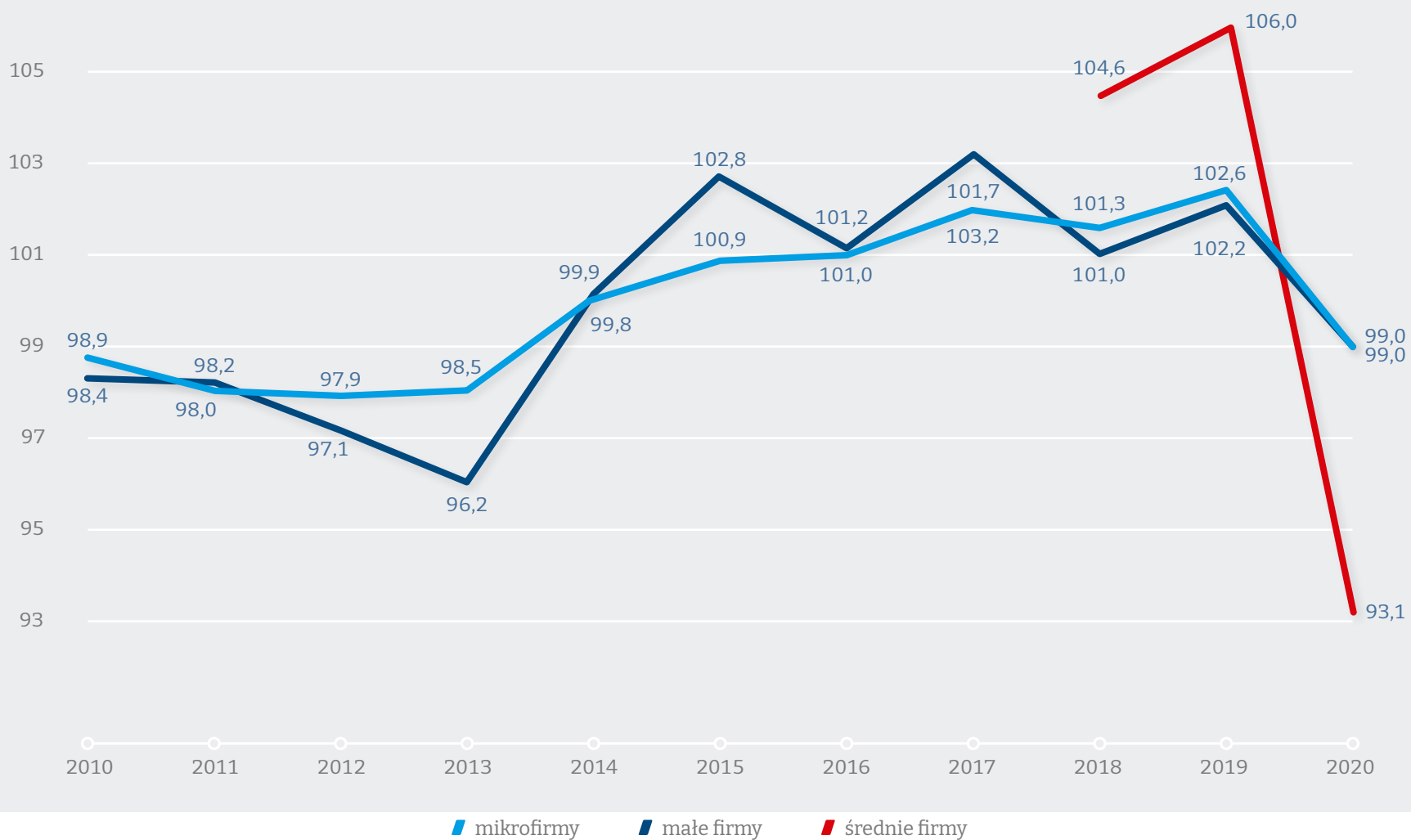

Wykres 50. Pracujący w aktywnych MŚP według podstawowego rodzaju działalności w roku 2018 (w tys.)

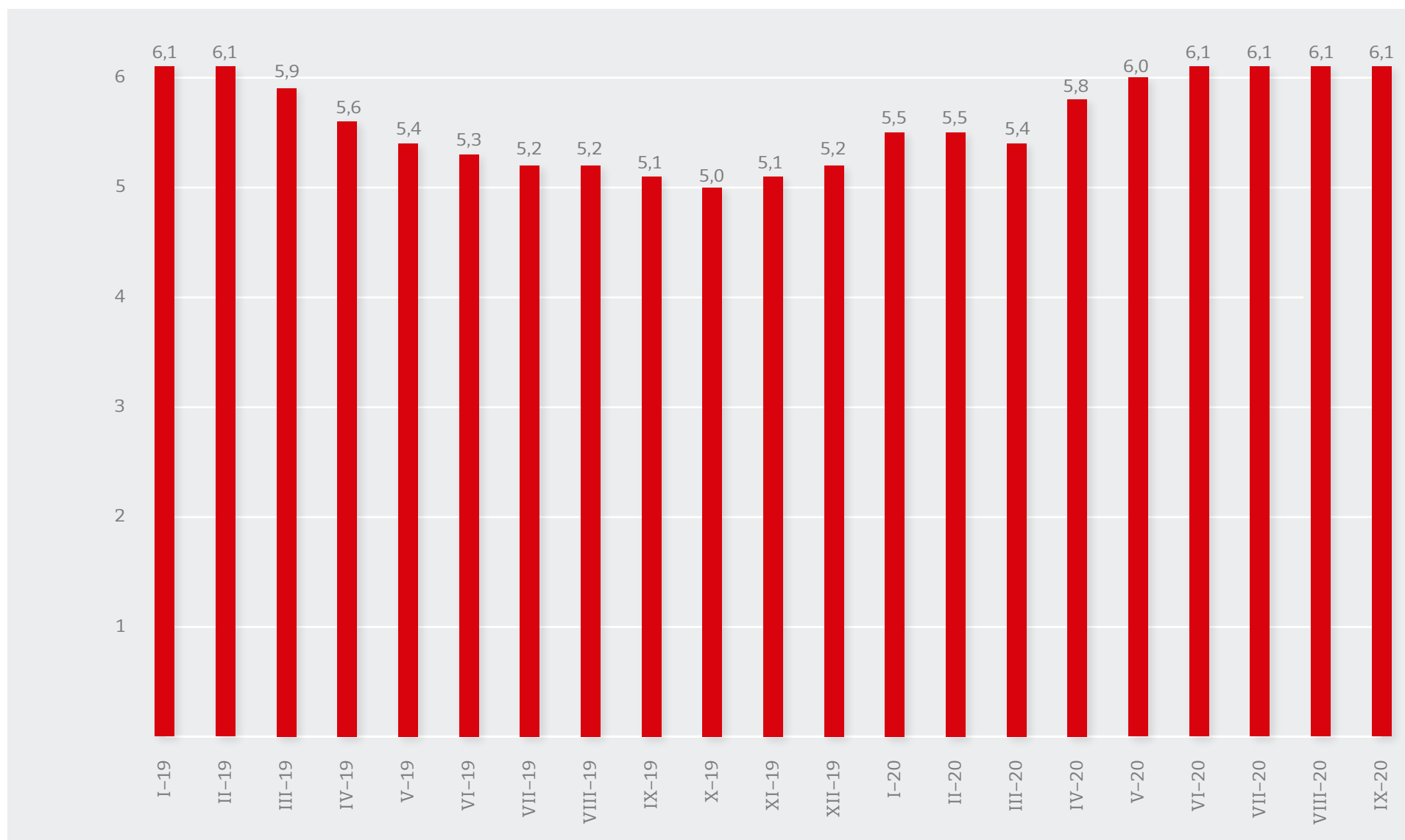

Źródło: GUS

Wykres 51. Ocena zatrudnienia w firmie w latach 2010–2020

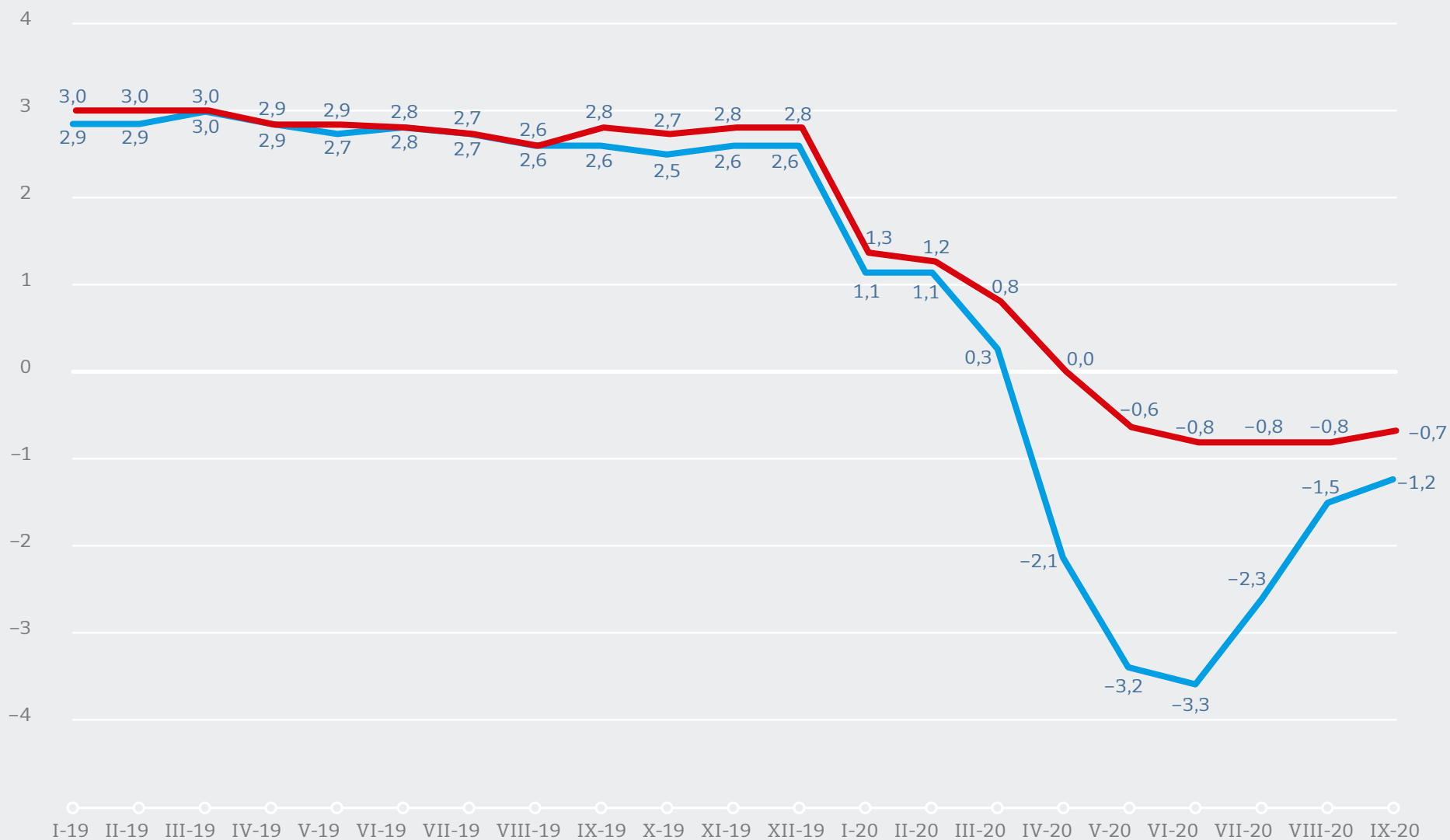

Wykres 52. Stopa bezrobocia rejestrowanego, %

Źródło: NBP

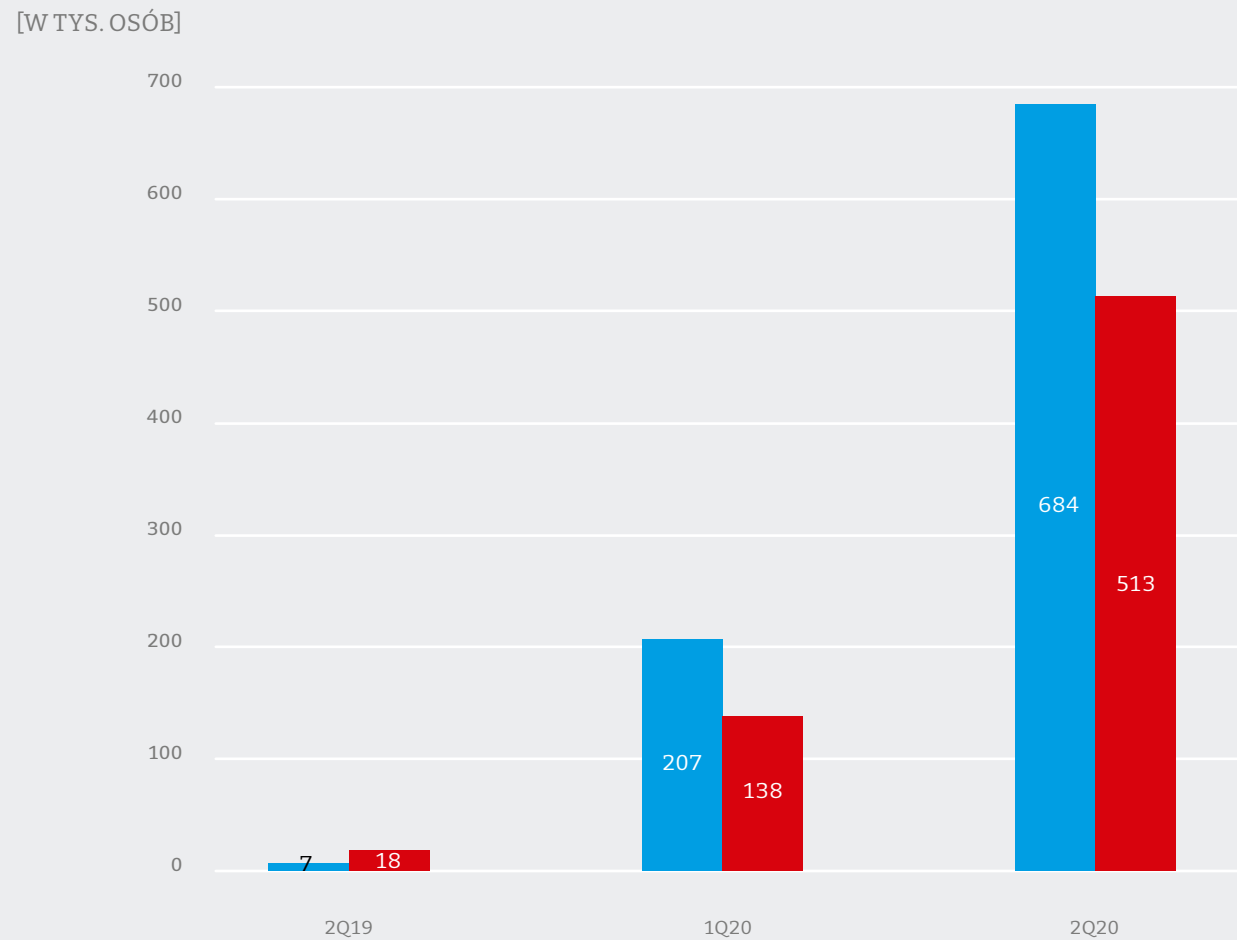
Wykres 53. Przeciętne zatrudnienie i pracujący w sektorze przedsiębiorstw, %r/r

Źródło: GUS

■ Przeciętne zatrudnienie ■ Liczba pracujących

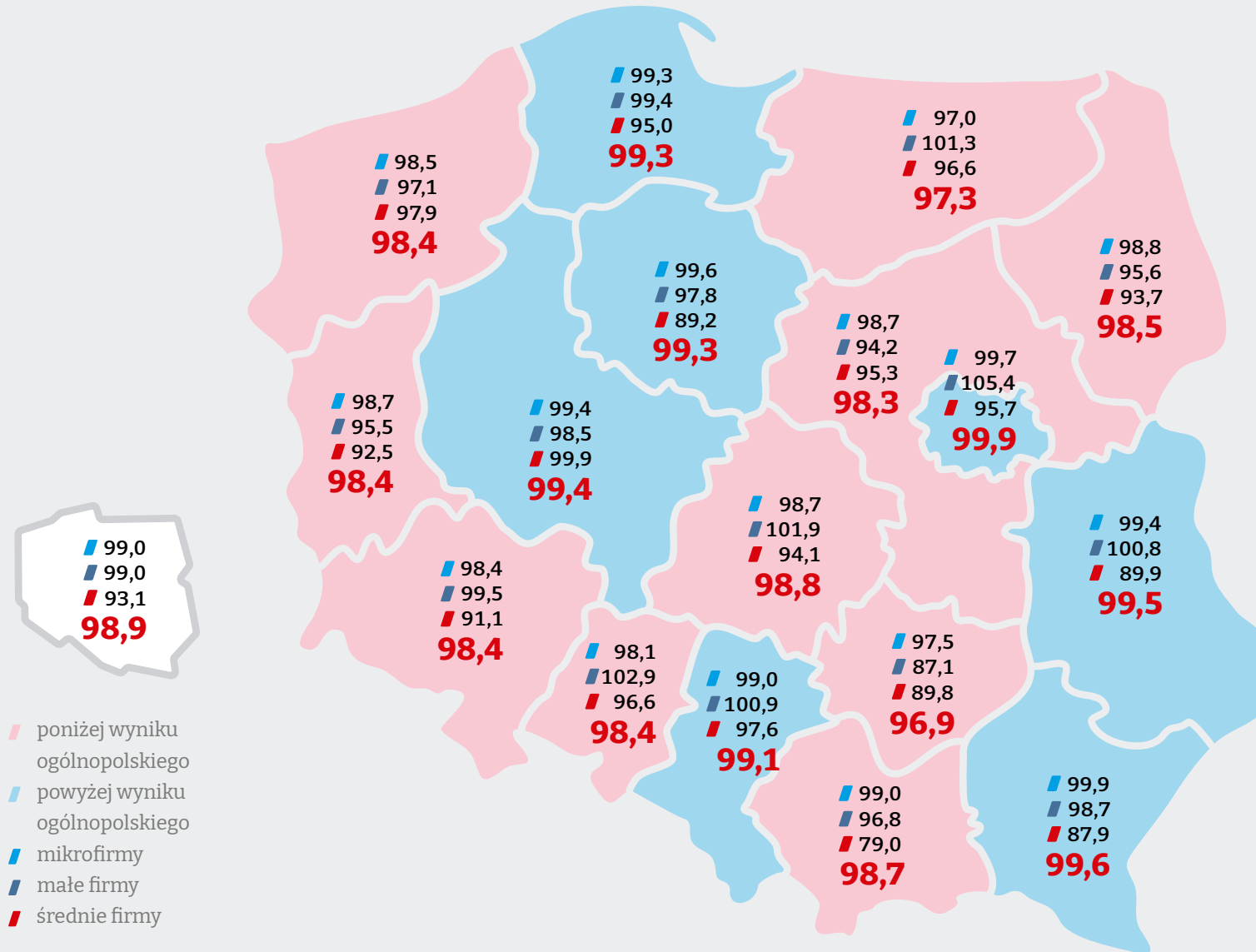
Wykres 54. Ograniczenia w pracy w tygodniu objętym badaniem

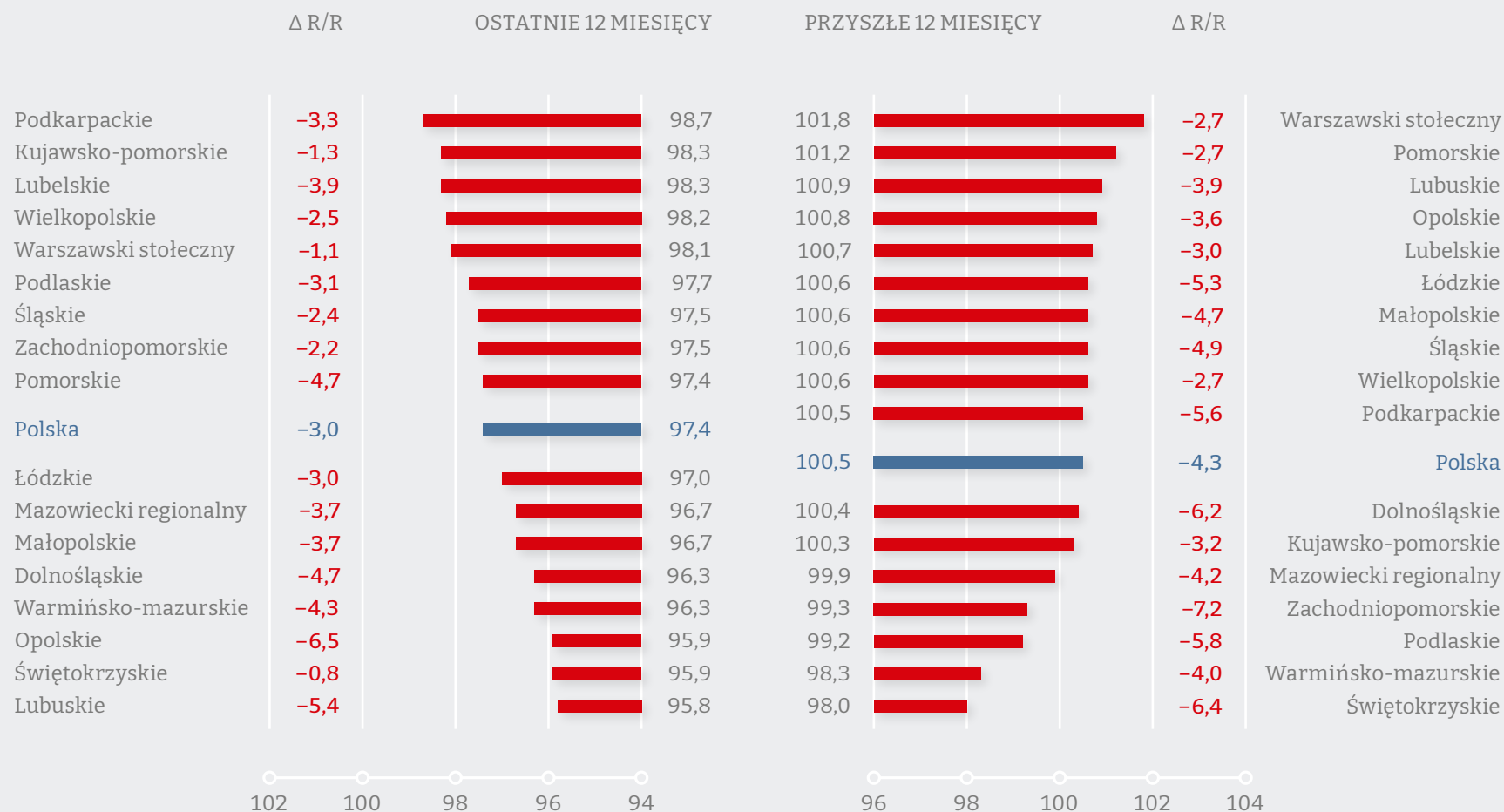
Źródło: Badanie Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL), GUS.

■ Pracownik nie wykonywał pracy z powodu przerwy w działalności zakładu
■ Pracownik pracował krócej niż zwykle

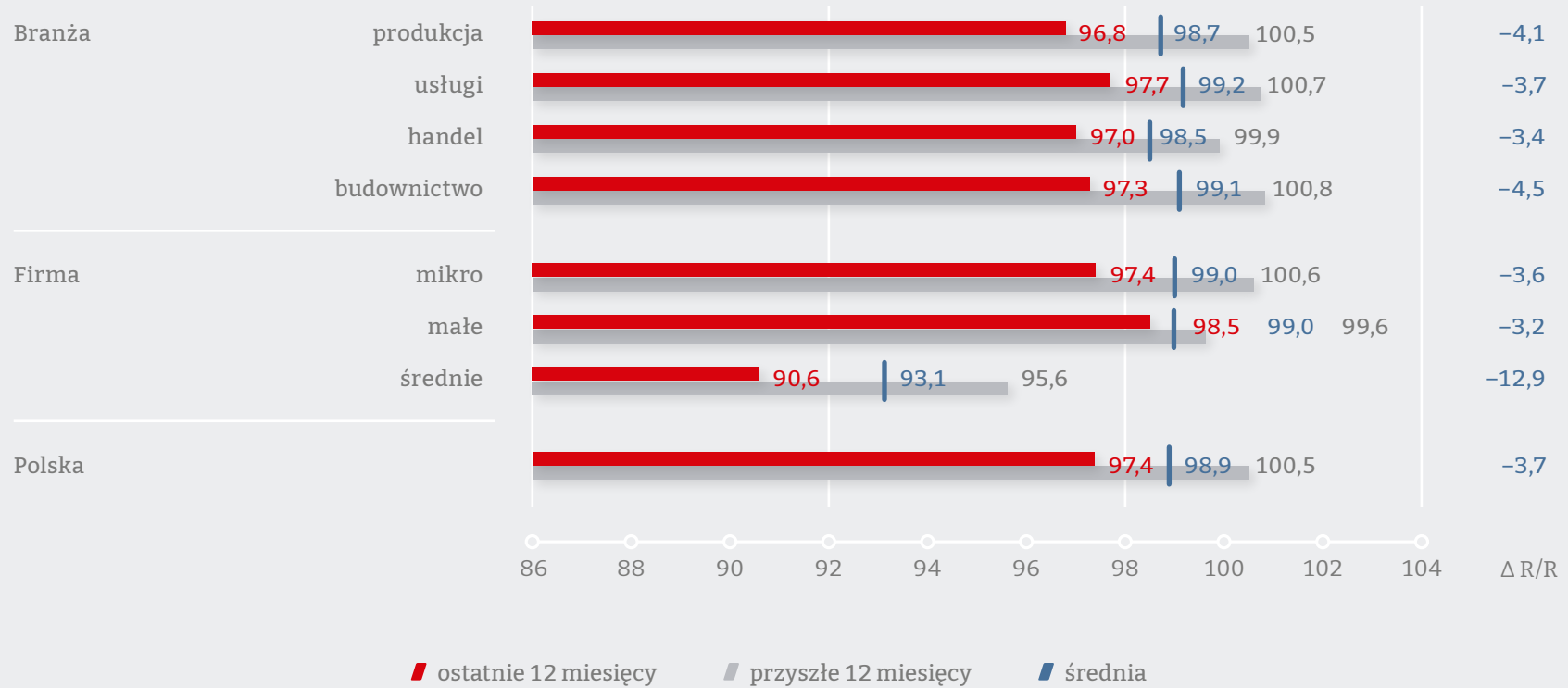
Mapa 13. Ocena zatrudnienia w firmie według regionów

Wykres 55. Ocena zatrudnienia w firmie w ostatnich i kolejnych 12 miesiącach według regionów

Wykres 56. Ocena zatrudnienia w firmie według wielkości firmy oraz branż

Inwestycje

Gdy firmy starają się ograniczać zbędne wydatki, inwestycje stają się często pierwszą ofiarą działań oszczędnościowych.

46% nakładów inwestycyjnych przypada na sektor MŚP – GUS

62 Wartość inwestycji zrealizowanych w roku 2018 przez aktywne polskie firmy wyniosła ponad 218 mld PLN, z czego prawie 46% przypadło na sektor mikro, małych i średnich przedsiębiorstw. Inwestycje mikroprzedsiębiorstw miały wartość 38,8 mld PLN (17,8%), małych firm – 19,1 mld PLN (8,8%), a średnich przedsiębiorstw – 41,6 mld PLN (19,1%; Wykres 57).

W układzie regionalnym, największe średnie nakłady inwestycyjne w przeliczeniu na jedno mikro, małe i średnie przedsiębiorstwo ponosiły firmy z województwa mazowieckiego – prawie 54 tysiące PLN, najmniejsze – przedsiębiorcy z regionu świętokrzyskiego, gdzie średnie wydatki osiągnęły w roku 2018 poziom 27,2 tys. PLN (Mapa 14).

Łączna wartość brutto środków trwałych w przedsiębiorstwach osiągnęła w roku 2018 2 257 mld PLN, w tym 916 mld PLN (40,5%) w sektorze mikro, małych i średnich przedsiębiorstw (Wykres 58). Procentowo największą część majątku MŚP stanowiły budowle i budynki.

W roku 2018 największe nakłady na rzeczowe aktywa trwałe wśród MŚP ponosiły przedsiębiorstwa przemysłowe – 32 mld PLN, co stanowiło prawie 1/3 wszystkich wydatków inwestycyjnych w tym sektorze (Wykres 59).

Niepewność nie sprzyja inwestycjom – spadek odsetka inwestujących MŚP

63 W najnowszym badaniu obserwujemy duży spadek inwestycji w sektorze mikro, małych i średnich przedsiębiorstw spowodowany cięciami kosztów oraz niepewnością. Przy nagłej zmianie sytuacji gospodarczej, gdy kluczowe staje się ratowanie płynności finansowej i firmy starają się do minimum ograniczać wszelkie zbędne wydatki, inwestycje stają się często pierwszą ofiarą działań oszczędnościowych. Pandemia generuje także bezprecedensową niepewność co do perspektyw gospodarczych w większości branż. W takich okolicznościach podejmowanie decyzji inwestycyjnych jest ekstremalnie trudne z uwagi na niemożność oszacowania potencjalnych stóp zwrotu oraz brak uzasadnienia ekonomicznego dla rozbudowy potencjału produkcyjnego (obniżenie oczekiwań co do przyszłej aktywności gospodarczej).

64 Odsetek firm inwestujących w okresie ostatnich 12 miesięcy zmniejszył się z 52% w roku 2019 do 44% w roku bieżącym. Inwestycje najbardziej ograniczyły średnie przedsiębiorstwa, gdyż udział inwestujących firm w stosunku do poprzedniego roku spadł o 22 punkty procentowe z 62% do 40% (Wykres 61). Właściciele średnich firm w ostatnich 12 miesiącach mocno ścinali wydatki, ograniczając zarówno inwestycje, jak również zatrudnienie w swoich przedsiębiorstwach.

Ciekawie prezentuje się rozkład inwestujących firm w układzie regionalnym. Są województwa, takie jak podlaskie czy łódzkie, w którym spadki odsetka inwestujących firm w stosunku do roku ubiegłego są kilkunastoprocentowe. Ale są także regiony, w których te spadki są minimalne. Przykładowo w województwie opolskim tegoroczny odsetek inwestujących firm (51%) nie zmienił się w porównaniu z rokiem 2019 (Wykres 62). Warto przypomnieć, że tegoroczny Ogólny Wskaźnik Koniunktury MŚP jest najwyższy właśnie w województwie opolskim.

65 W kolejnych 12 miesiącach projekty inwestycyjne zamierza realizować jedynie 35% ankietowanych MŚP. Do czasu upowszechnienia szczepionki na COVID-19 nad gospodarkami będzie wisiało zagrożenie kolejnych fal zachorowań i cyklicznego zaostrzenia restrykcji epidemiologicznych, mających na celu ograniczenie rozprzestrzeniania się epidemii. W średniej perspektywie impulsem do wzrostu aktywności inwestycyjnej przedsiębiorstw może być współpraca przy realizacji projektów finansowanych ze środków publicznych, w tym z Europejskiego Funduszu Odbudowy.

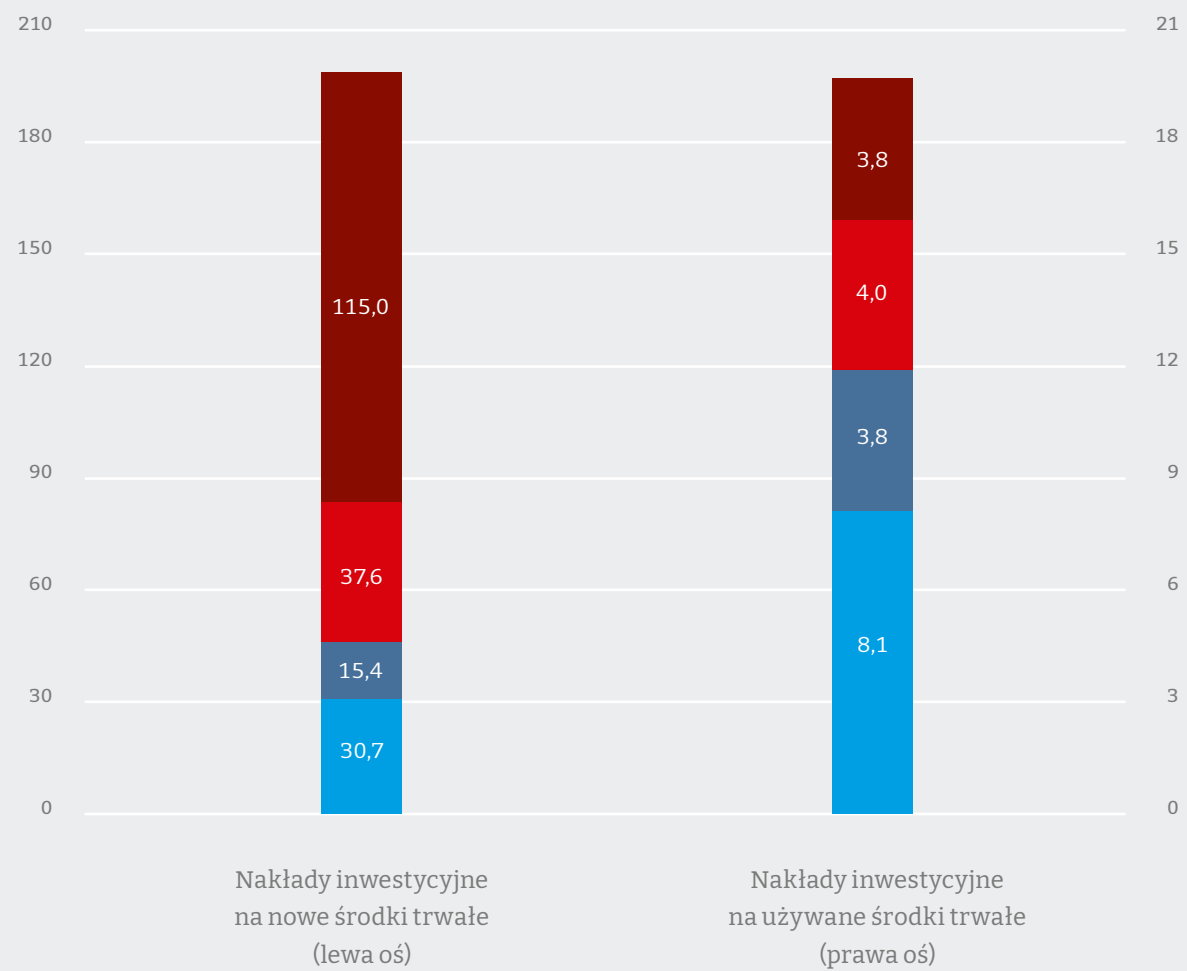
Inwestycji mniej, ale o większej wartości

66 Spadek odsetka inwestujących firm w roku 2020 jest rekompensowany wzrostem nakładów inwestycyjnych, które w okresie ostatnich 12 miesięcy wyniosły średnio 128 tysięcy PLN. Mikroprzedsiębiorstwa, które zrealizowały projekty inwestycyjne, wydały na ten cel średnio 101 tys. PLN, małe firmy – 393 tys. PLN, a średnie 639 tys. PLN. Jest to o ponad 22 tysięcy PLN więcej niż w roku 2019 (Wykres 63, Mapa 15 i 16). Wzrosty wydatków inwestycyjnych w stosunku do roku 2019 wystąpiły we wszystkich branżach oraz wśród firm mikro (o 8 tysięcy PLN), małych (o 48 tysięcy PLN) oraz średnich (o 159 tysięcy PLN).

Kredyt czy leasing uzupełnieniem finansowania inwestycji

67 Dominującym źródłem finansowania inwestycji pozostają środki własne. Odsetek firm, które w ostatnich 12 miesiącach korzystały z zewnętrznych źródeł finansowania, takich jak kredyt, leasing czy dotacje, zmienił się w niewielkim stopniu w stosunku do roku 2019 (Wykres 64). W sytuacji, gdy zdecydowanie większa liczba firm korzystała w ostatnich miesiącach z zewnętrznego finansowania płynnościowego, można było przypuszczać, że podobne zjawisko obserwowaliśmy również przy okazji inwestycji. Tak się nie stało, co można przypisać temu, że firmy, które miały przygotowane inwestycje, zrealizowały je zgodnie z wcześniejszymi założeniami, w tym w zakresie źródeł finansowania, natomiast te firmy, które po rozpoczęciu epidemii miały kłopot z zamknięciem finansowania dla inwestycji, rezygnowały z tych projektów.

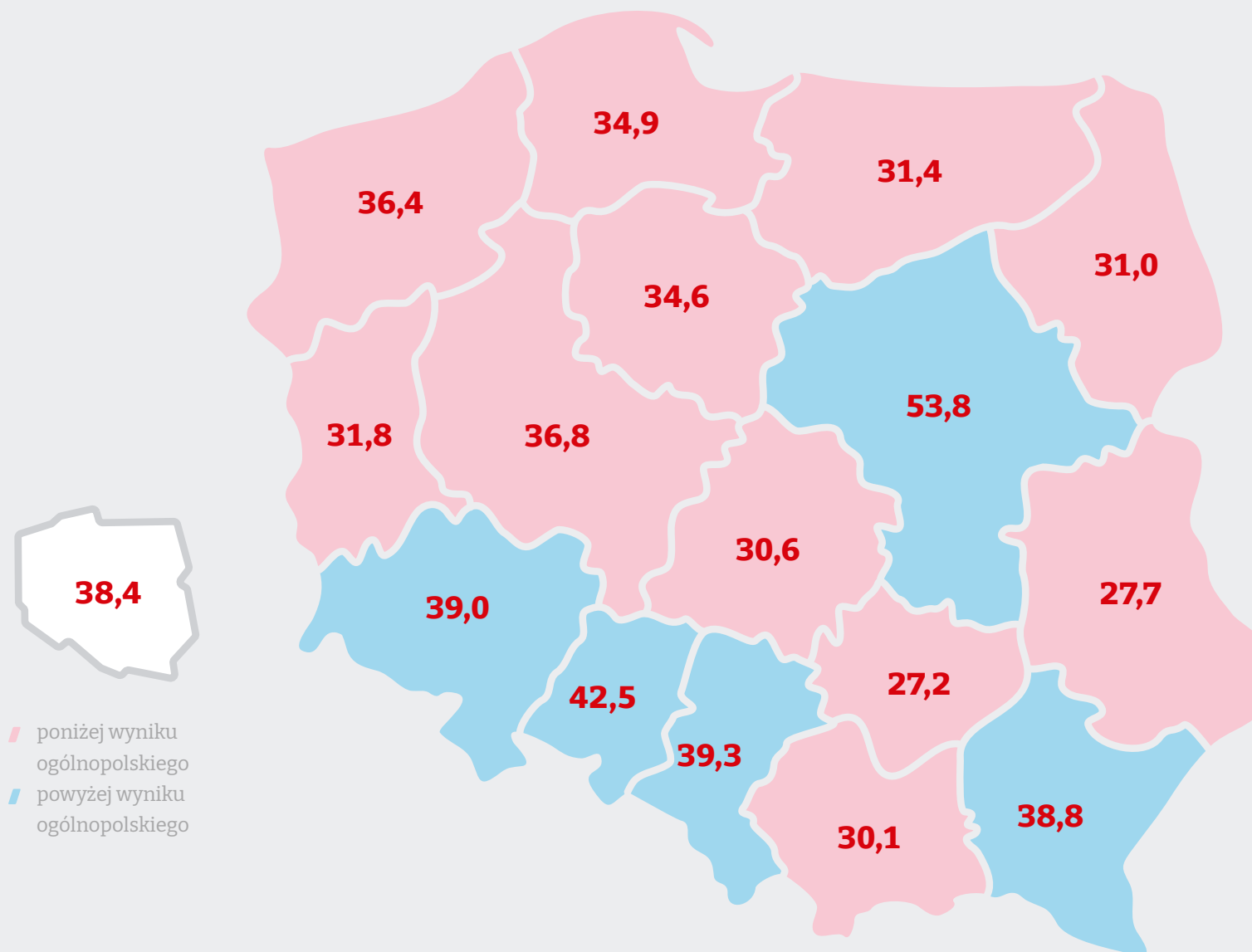
Wykres 57. Nakłady inwestycyjne w aktywnych przedsiębiorstwach w roku 2018 (w mld PLN)

Źródło: GUS

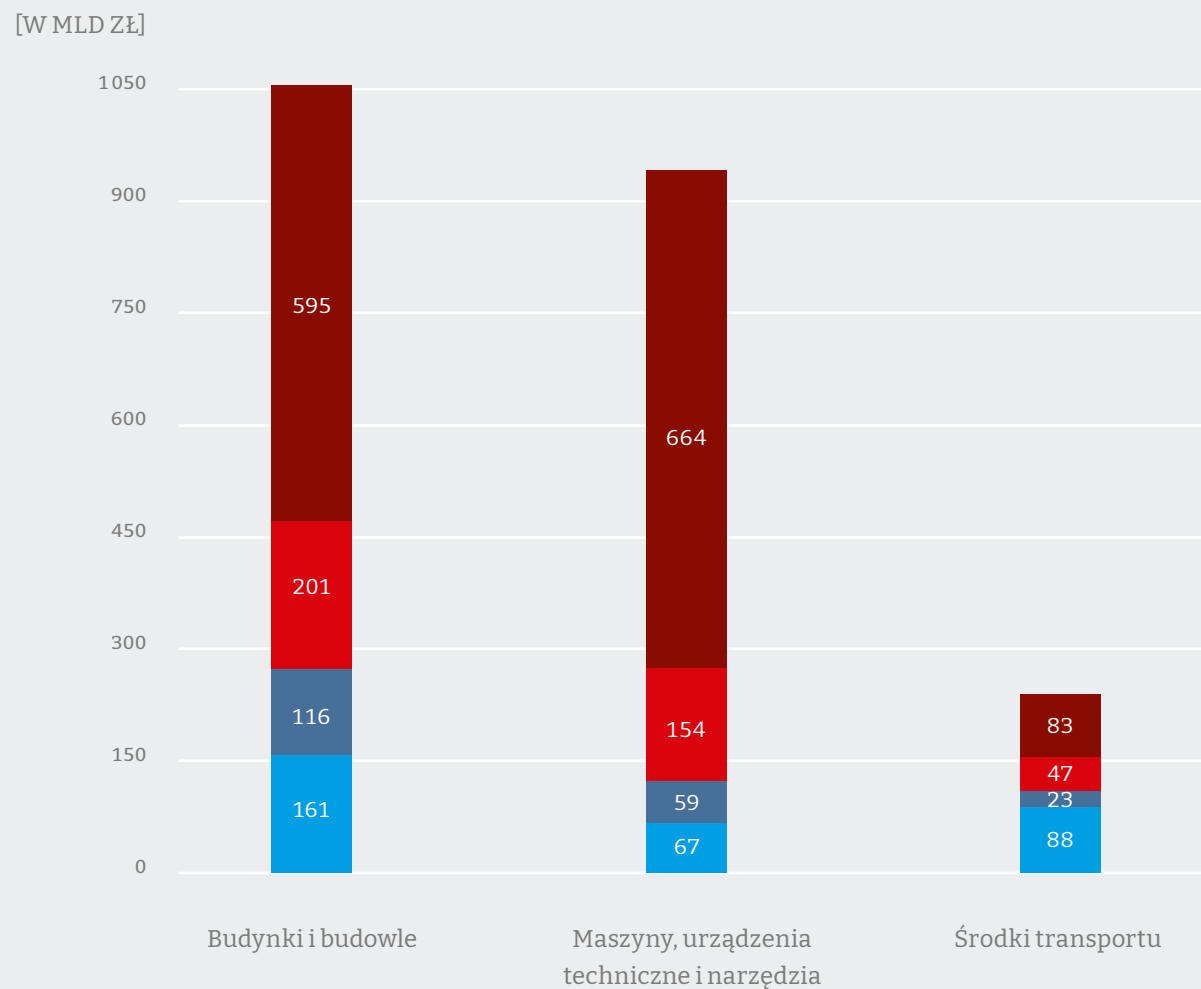
■ mikrofirmy ■ małe firmy ■ średnie firmy ■ duże firmy

Mapa 14. Średnie nakłady inwestycyjne w MŚP w roku 2018, w tys. PLN

Źródło: Obliczenia własne na podstawie GUS

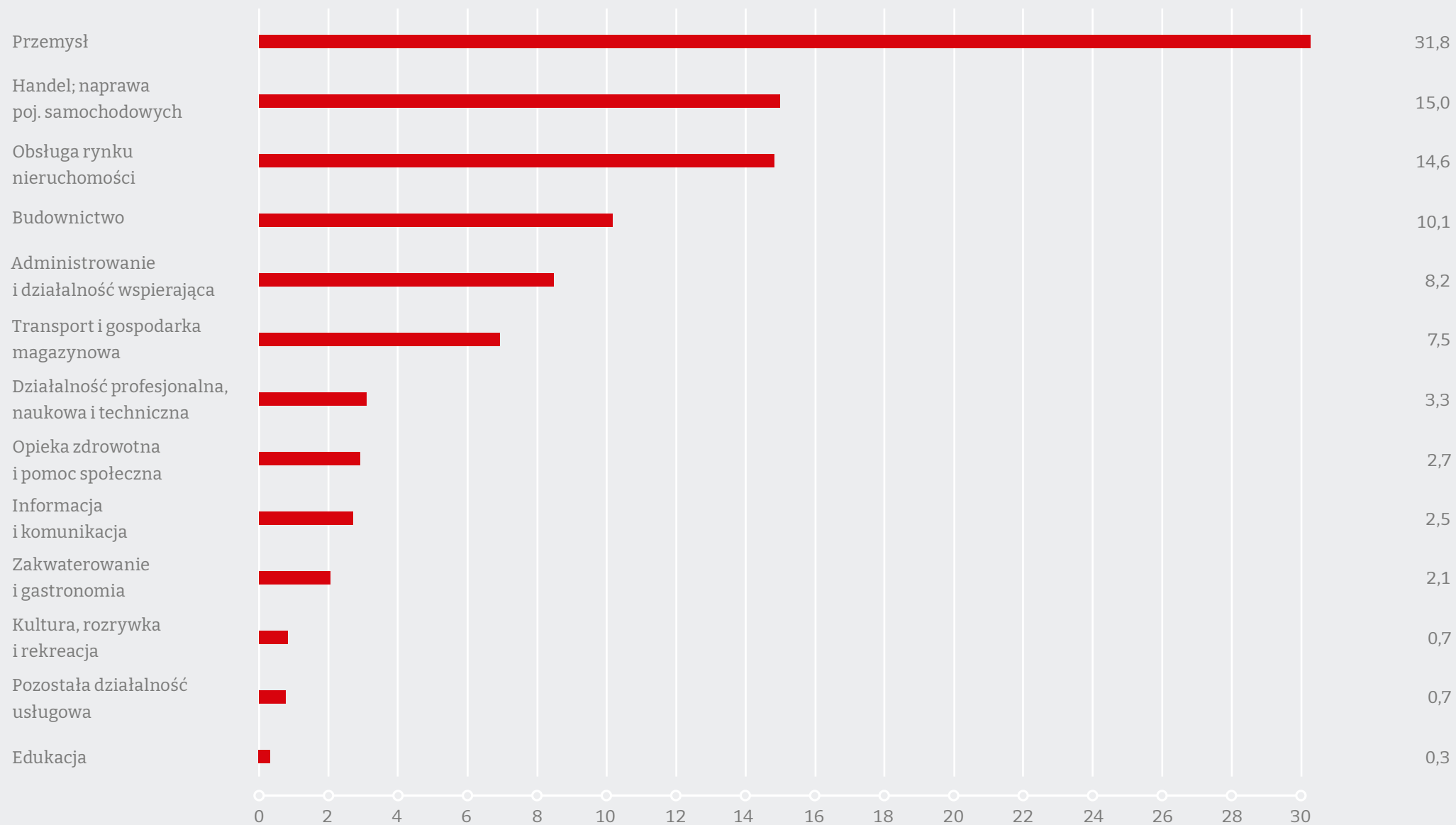
Wykres 58. Wartość brutto środków trwałych w aktywnych przedsiębiorstwach w roku 2018

Źródło: GUS

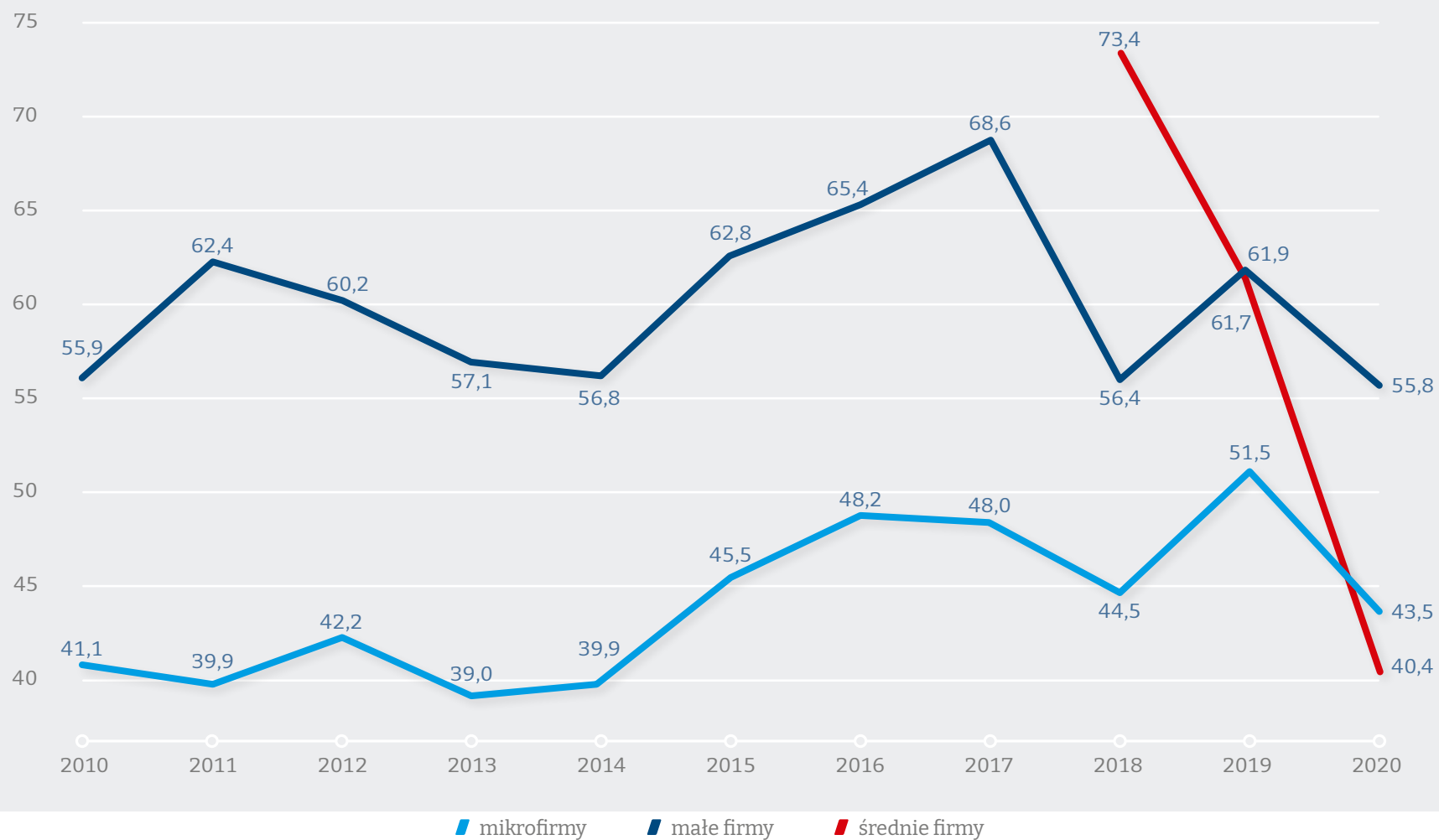
■ mikrofirmy
 ■ małe firmy
 ■ średnie firmy
 ■ duże firmy

Wykres 59. Nakłady inwestycyjne według podstawowego rodzaju działalności w roku 2018 (w mld PLN)

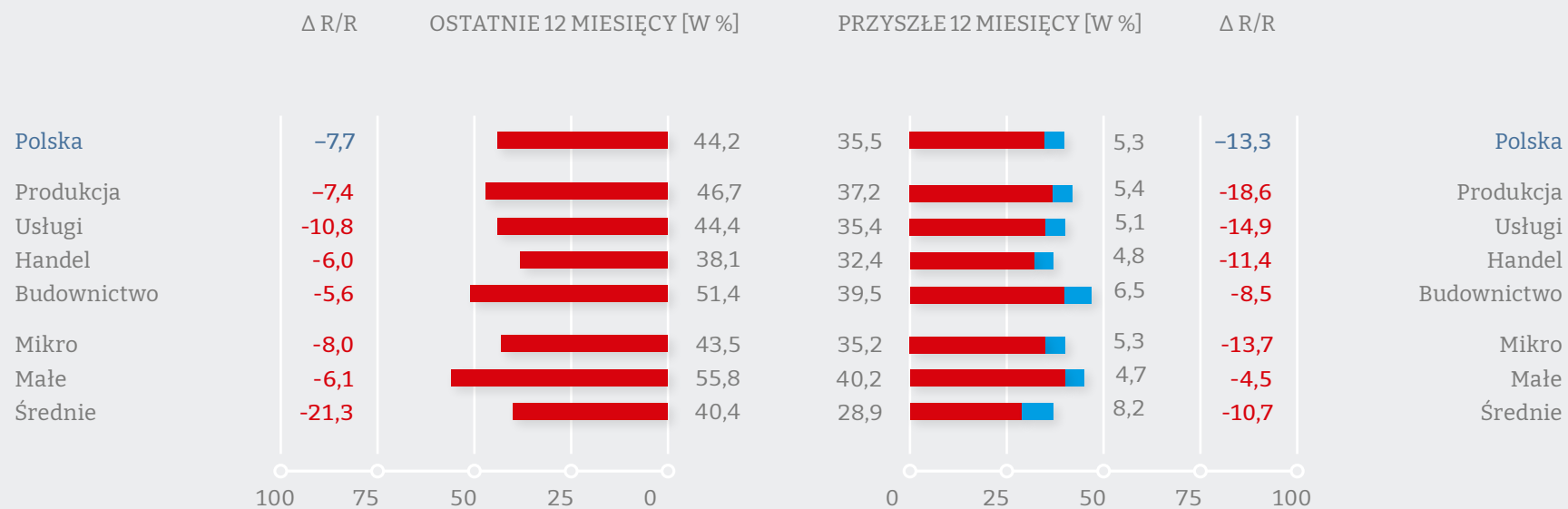

Źródło: GUS

Wykres 60. Odsetek inwestujących firm w latach 2010–2020

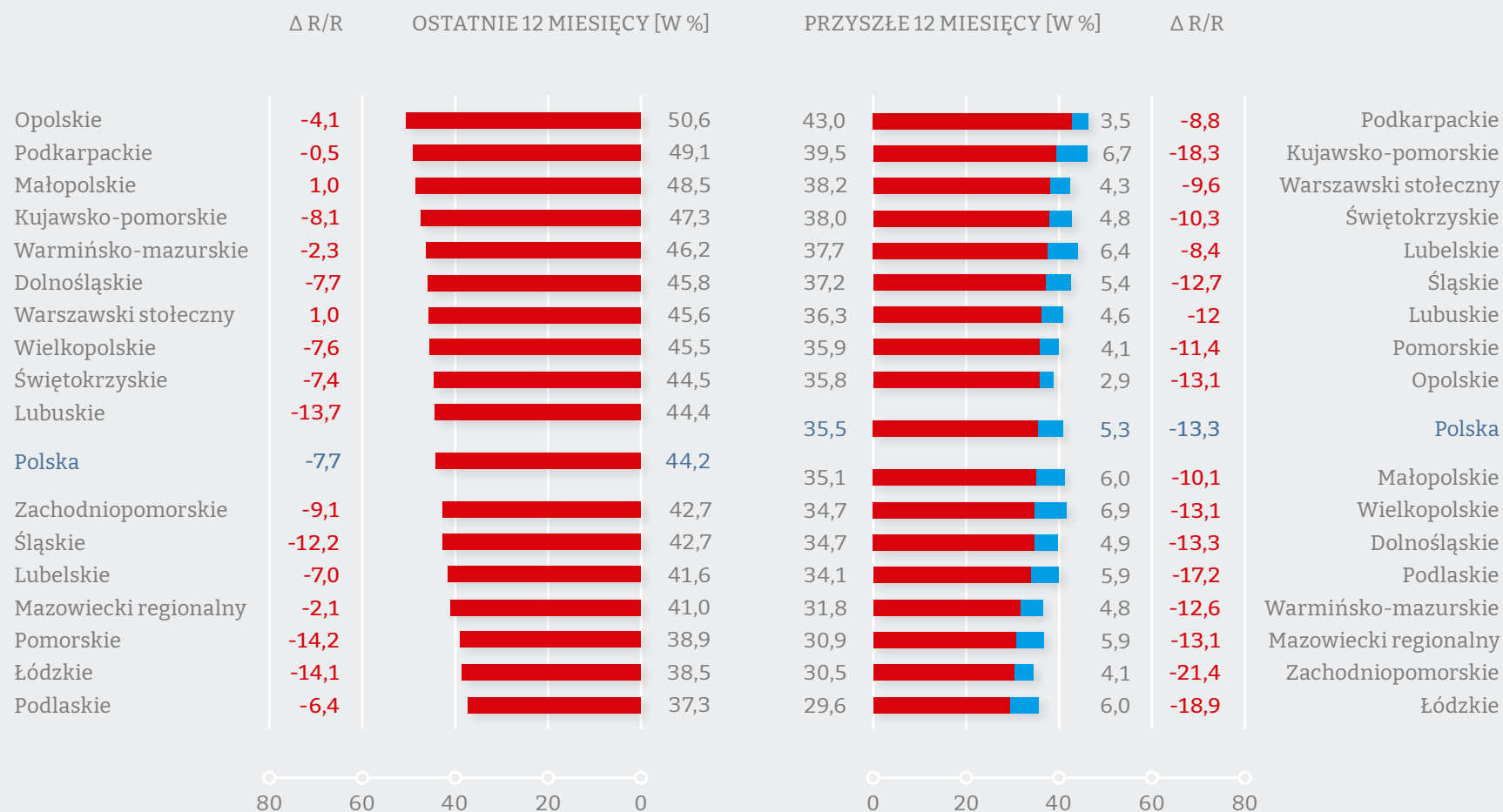

Wykres 61. Odsetek inwestujących firm według wielkości oraz branży

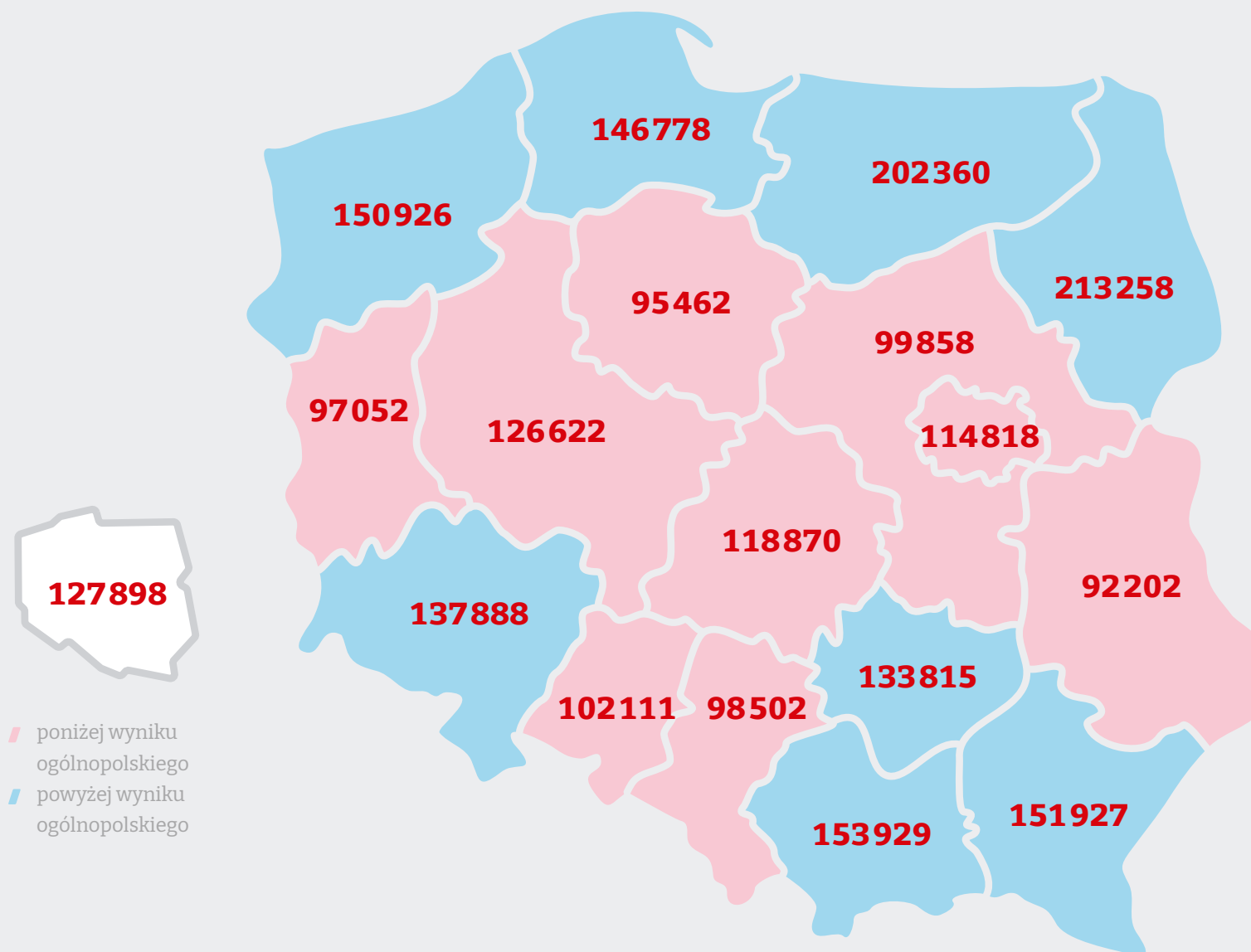
■ trudno powiedzieć

Wykres 62. Odsetek inwestujących firm w ostatnich i kolejnych 12 miesiącach według regionów

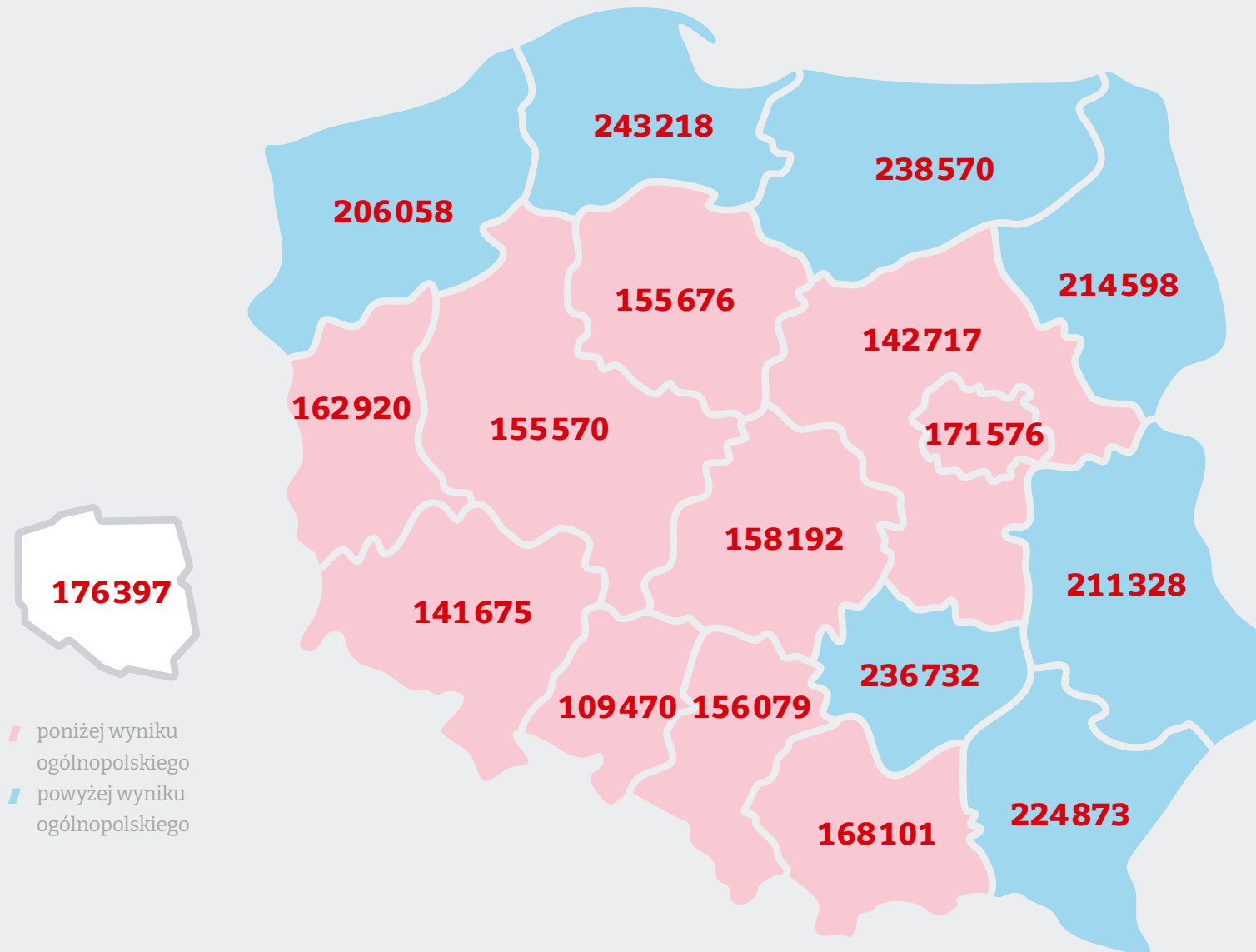

■ trudno powiedzieć

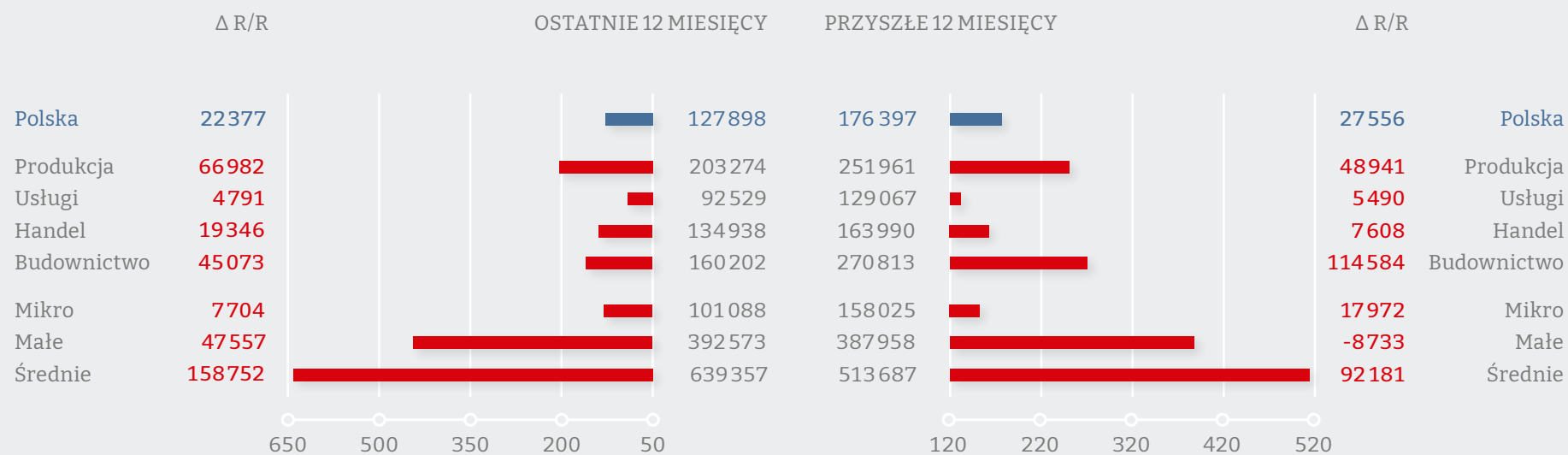
Mapa 15. Wydatki inwestycyjne w ostatnich 12 miesiącach według regionów, w PLN

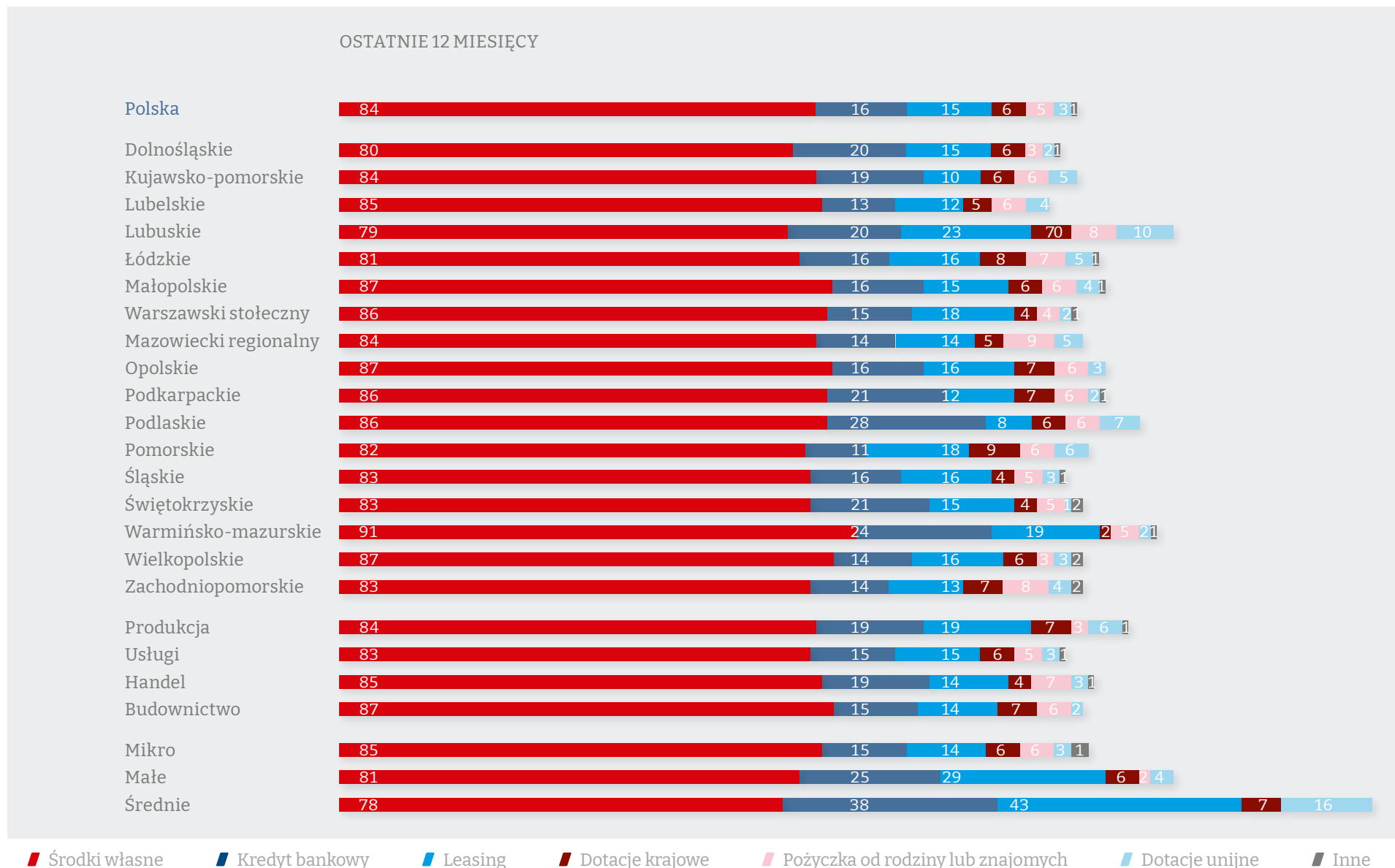
Mapa 16. Wydatki inwestycyjne w kolejnych 12 miesiącach według regionów, w PLN

Wykres 63. Wydatki inwestycyjne w ostatnich i kolejnych 12 miesiącach wg wielkości firmy i branży, w PLN

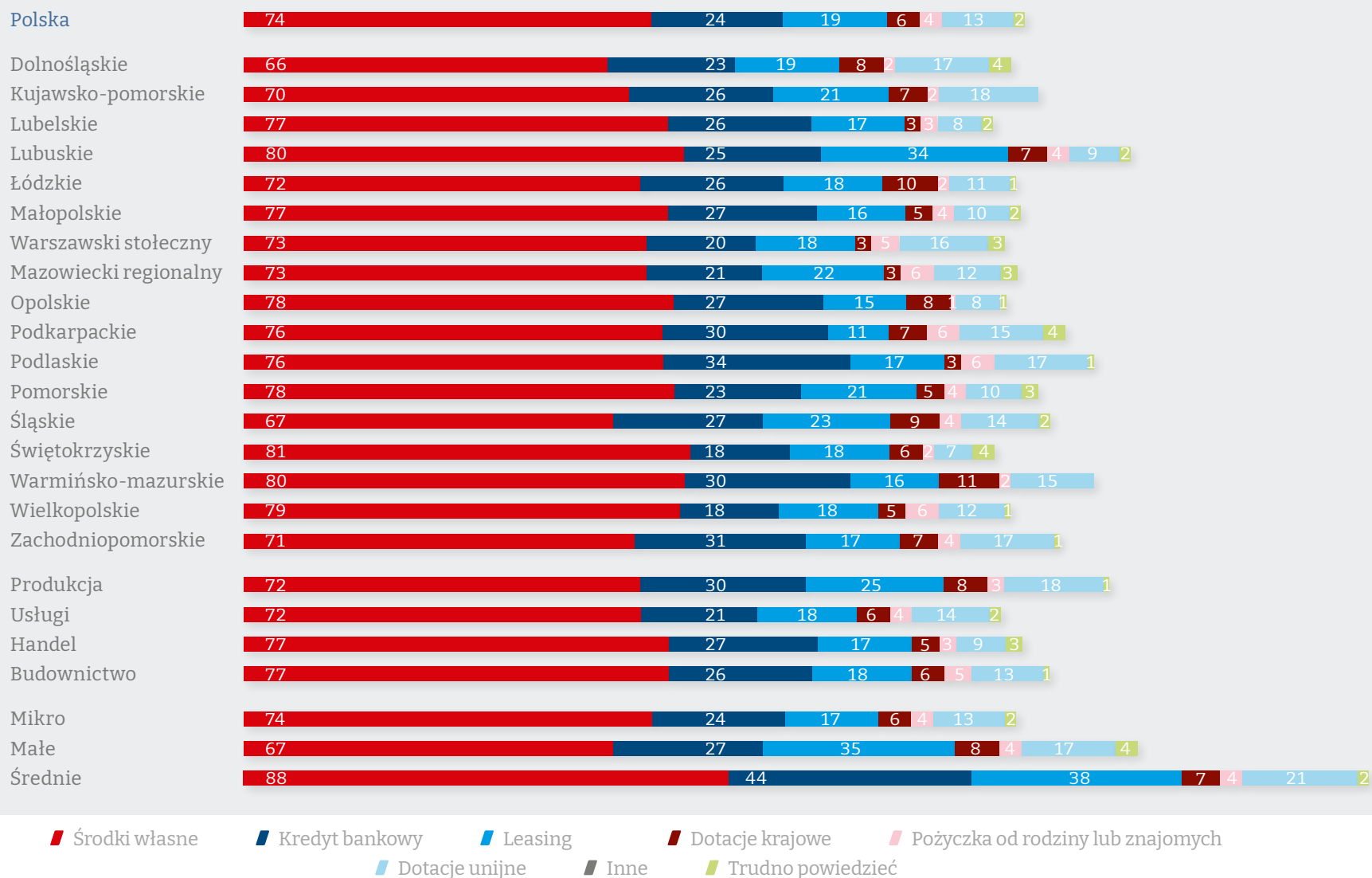

Wykres 64. Źródła finansowania inwestycji w ostatnich i kolejnych 12 miesiącach według województw, wielkości firmy i branży, w %

Wykres 64. cd. Źródła finansowania inwestycji w ostatnich i kolejnych 12 miesiącach według województw, wielkości firmy i branży, w %

PRZYSZŁE 12 MIESIĘCY

Ekspert

W przypadku małych i średnich firm obserwujemy wzrost odsetka eksporterów.

Polski eksport ucierpiał w mniejszym stopniu niż w innych krajach UE

68 Wiosenna fala pandemii, zaburzenia w funkcjonowaniu globalnych łańcuchów dostaw i „zamrożenie” funkcjonowania niektórych branż gospodarki spowodowały głębokie załamanie eksportu w drugim kwartale 2020 roku. Zniesienie obostrzeń epidemiologicznych i stopniowe udrożnienie łańcuchów dostaw sprzyjały odbiciu eksportu w kolejnych miesiącach (Wykres 65).

Zdywersyfikowana produktowo struktura polskiego eksportu oraz **ściśle związki handlowe z gospodarką niemiecką**, która relatywnie doświadczyła mniejszej skali dekonunktury niż inne duże gospodarki europejskie, **ograniczyły skalę szoku eksportowego w Polsce** (Wykres 66).

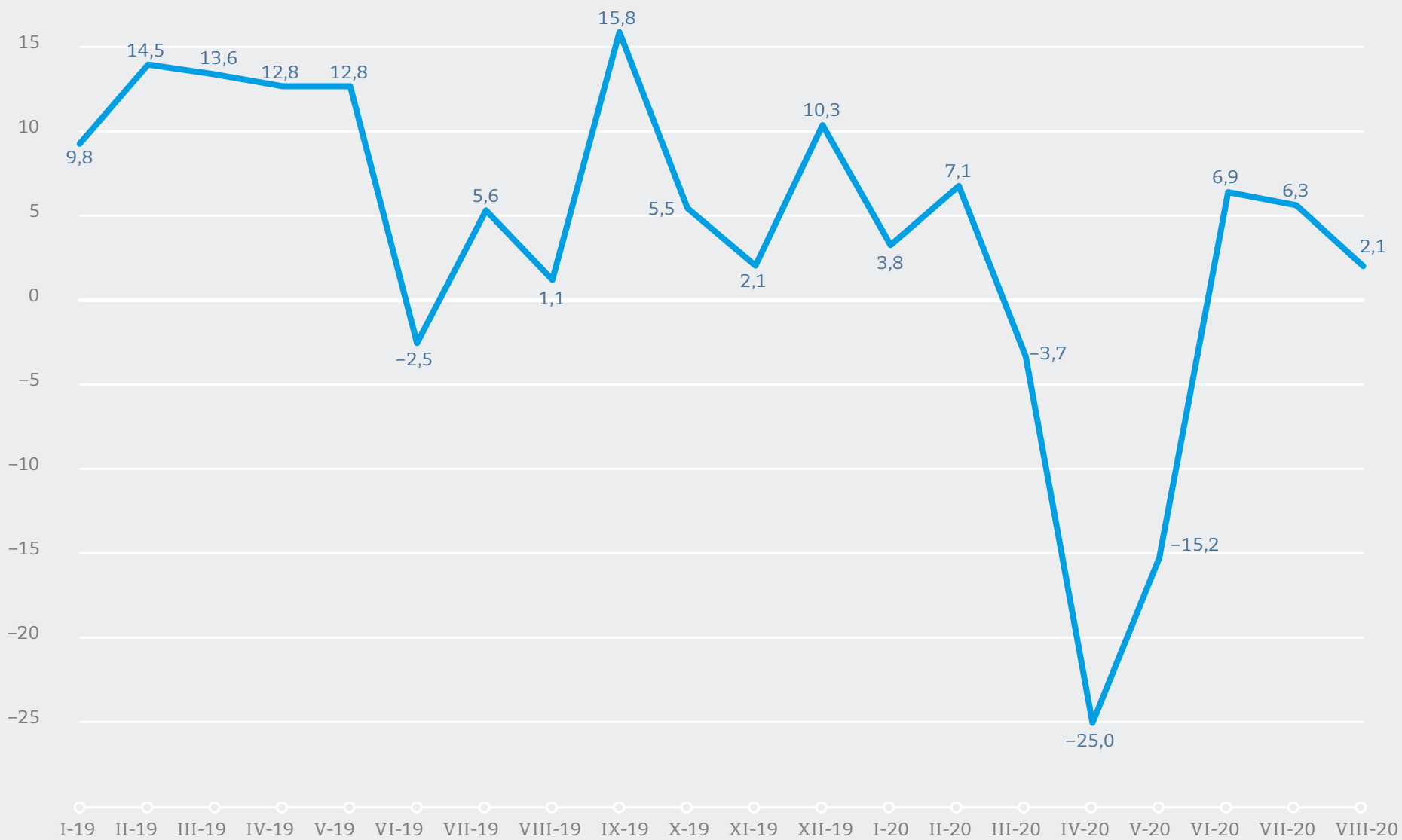
69 W okresie ostatnich 12 miesięcy sprzedaż towarów i/lub usług na rynki zagraniczne

zadeklarowało 15% przedsiębiorców. Jest to wynik o 3 punkty procentowe niższy niż w roku ubiegłym (Wykres 67). Warto natomiast zauważyć, że spadek odsetka eksporterów o 3 pp. wynika ze spadku w gronie mikroprzedsiębiorstw z 18% do 14%. W przypadku małych i średnich firm obserwujemy wzrost odsetka eksporterów. Może to oznaczać, że w przypadku większych firm jedną ze strategii zarządzania kryzysowego było poszukiwanie klientów na rynkach zagranicznych.

70 53% eksporterów stwierdziło, że eksport w wyniku pandemii koronawirusa pogorszył się³. To pogorszenie widać dobrze w rozkładzie eksporterów według województw. Województwo lubuskie, które wielokrotnie w poprzednich latach było regionem z najwyższym odsetkiem eksporterów, w najnowszym badaniu zanotowało spadek tego wskaźnika o 10 punktów procentowych rok do roku (Mapa 17).

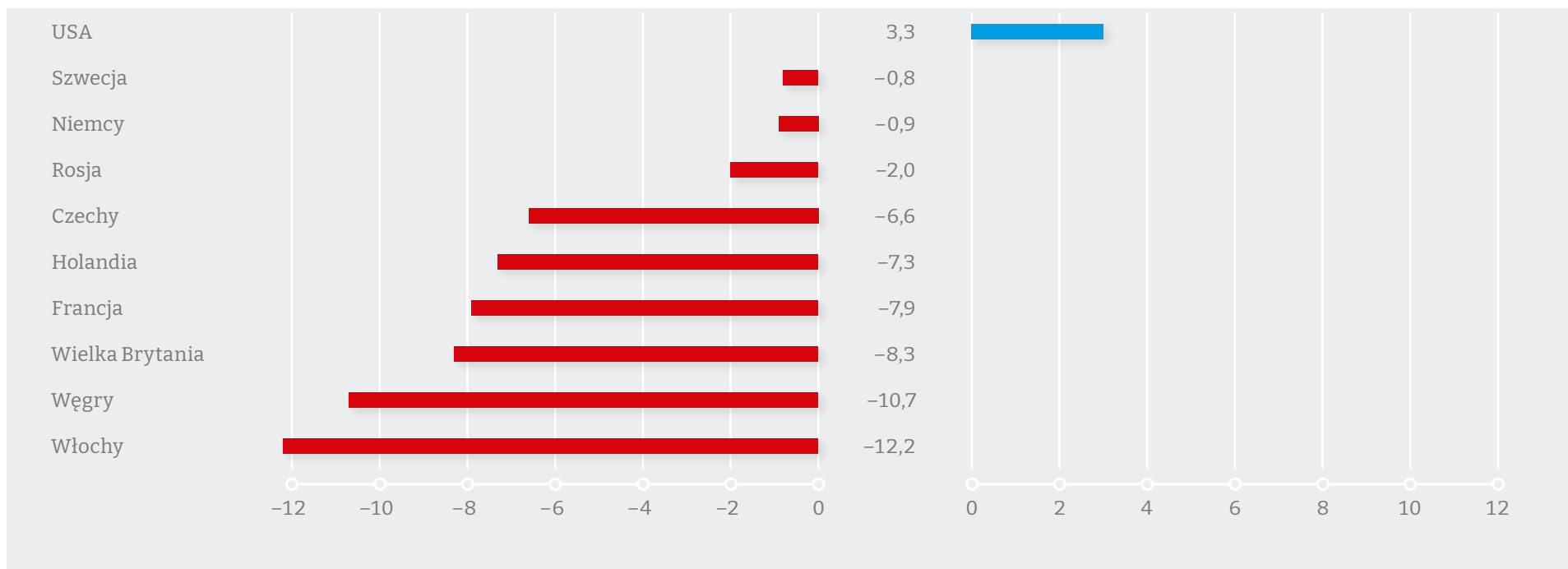
³ Por. rozdział XIV.

Wykres 65. Eksport towarów w PLN (nominalnie), %r/r

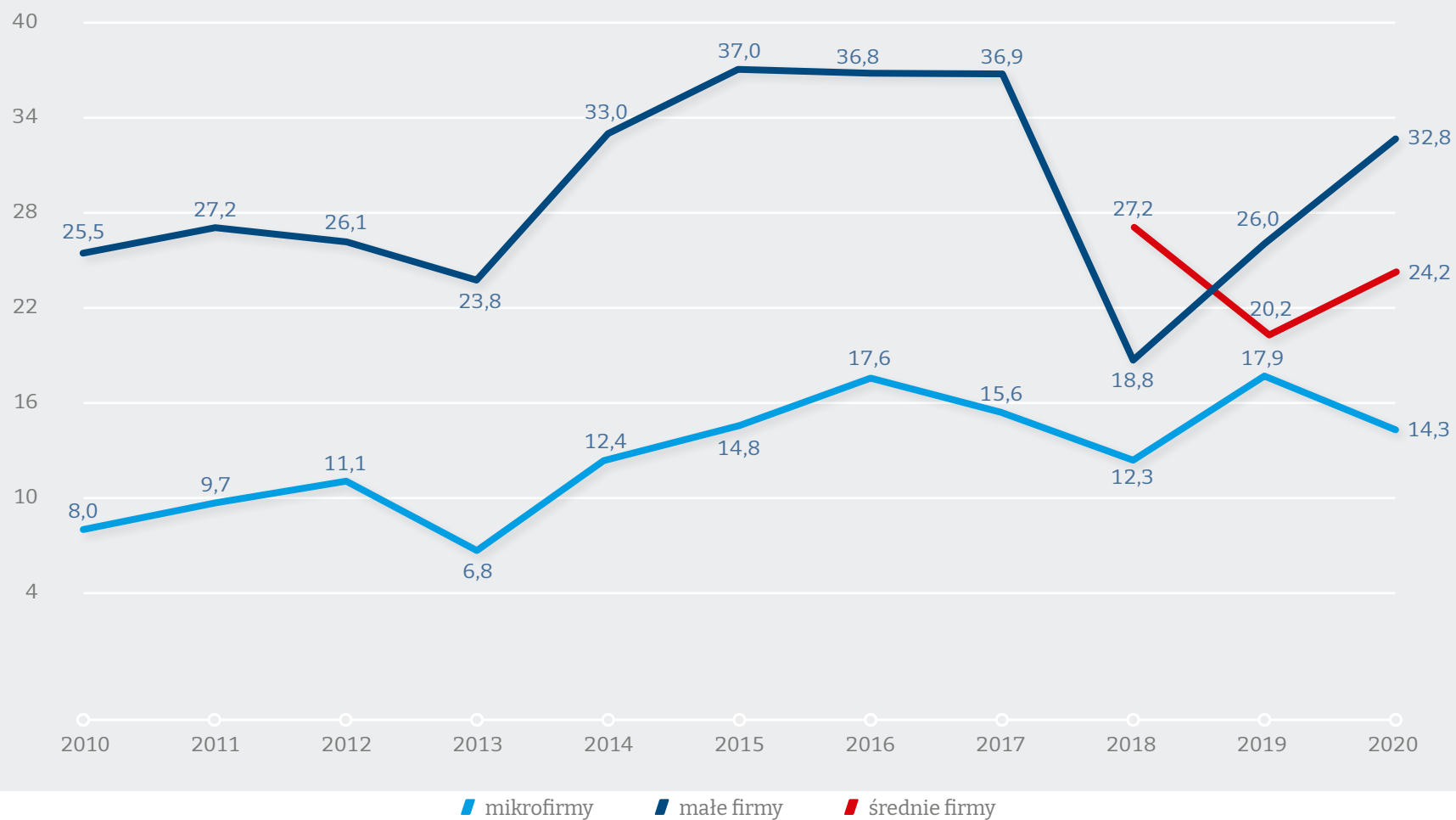
Źródło: NBP

Wykres 66. Eksport towarów w okresie I–VIII 2020 r., PLN (nominalnie), % r/r

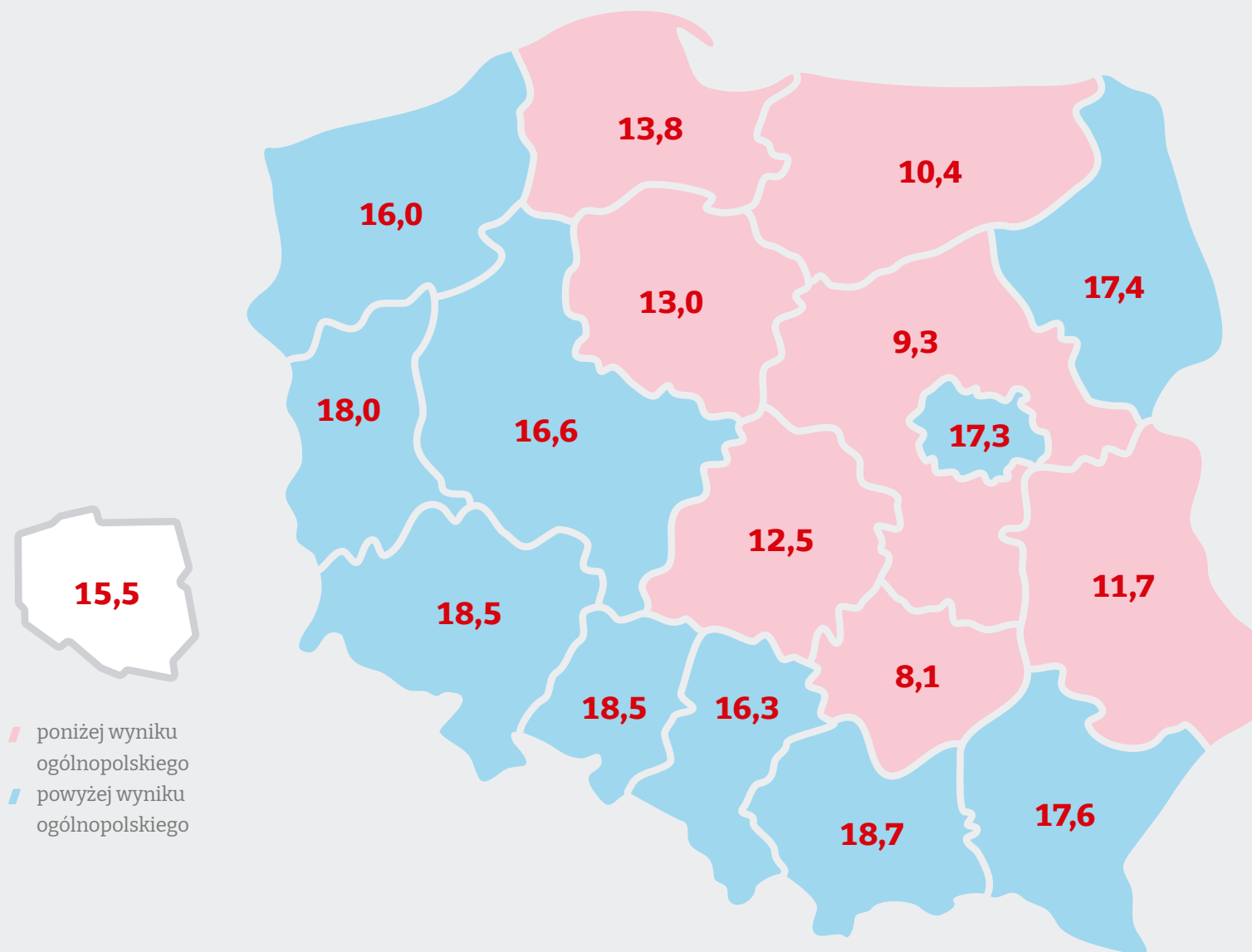

Źródło: GUS

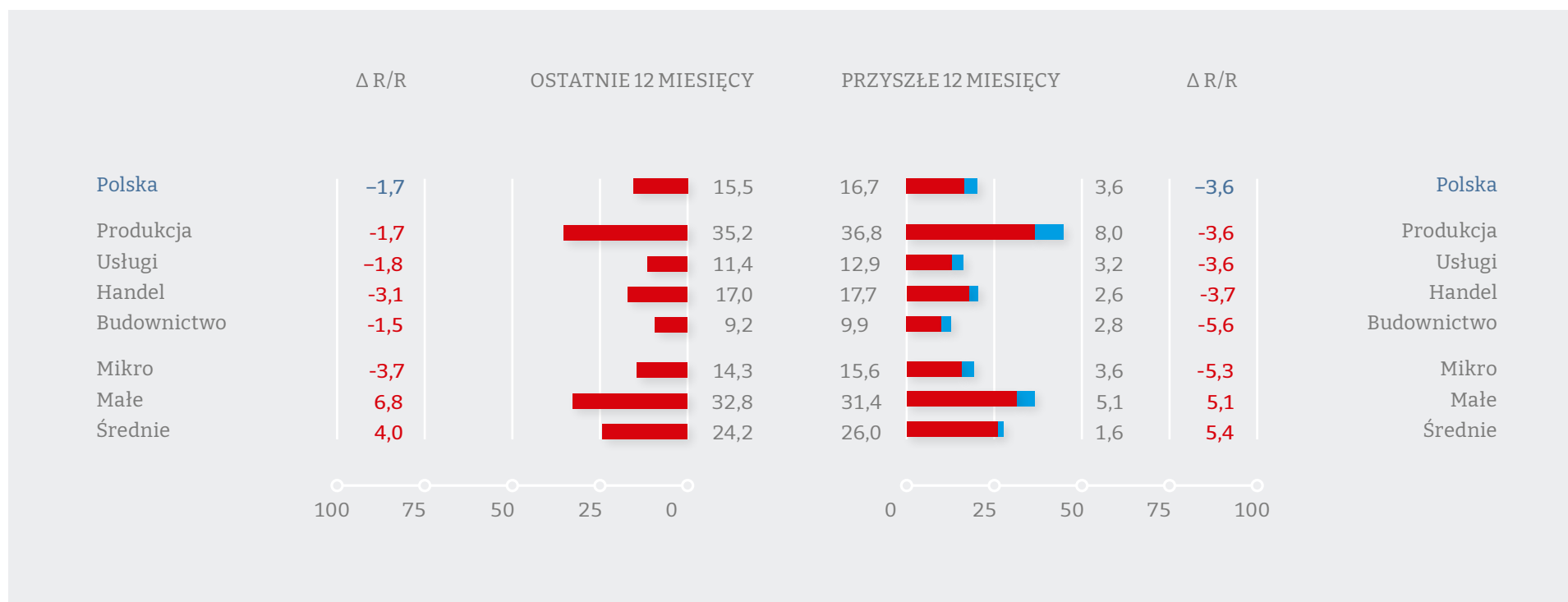
Wykres 67. Odsetek eksportujących firm w latach 2010–2020

Mapa 17. Odsetek eksportujących firm według regionów

Wykres 68. Odsetek eksporterów w ostatnich i kolejnych 12 miesiącach według wielkości firmy i branży

■ trudno powiedzieć

PRZEJDŹ NA DOBRĄ STRONĘ ENERGII

**Specjalna oferta na finansowanie
instalacji fotowoltaicznych**

Chciałbyś czerpać ze źródła darmowej energii?

Teraz możesz to zrobić! Zmniejsz wydatki na energię dzięki Kredytowi PrzekOrzystnemu udzielanemu przez Bank Pekao S.A. i uzyskaj dopłatę do odsetek z programu Biznesmax.

Kredyt PrzekOrzystny z gwarancją Biznesmax

- Głównym założeniem Kredytu PrzekOrzystnego jest **finansowanie instalacji fotowoltaicznych**, które posłużą firmom do **obniżenia kosztów zakupu energii**.
- Kredyt jest zabezpieczony **bezpłatną gwarancją BGK z programu Biznesmax**.
- Finansowanie inwestycji kredytem z gwarancją Biznesmax wiąże się z udzieleniem pomocy publicznej w ramach regionalnej pomocy inwestycyjnej lub w ramach pomocy de minimis.

Skorzystaj z dopłat do odsetek

- **Do końca 2021 roku stawka dopłaty do odsetek kredytu jest preferencyjna – wynosi 5%.**
- Po 31.12.2021 roku nastąpi obniżenie procentu dopłat do 3,33% w stosunku rocznym.
- Dopłaty w stosunku rocznym obejmują okres nie dłuższy niż 3 lata od daty uruchomienia kredytu objętego gwarancją Biznesmax.
- Dopłata do odsetek nie może przekroczyć kwoty odsetek naliczonych i zapłaconych za okres objęty dopłatą.

Wniosek o kredyt składany jest we właściwej placówce Banku Pekao S.A.

Lista oddziałów banku dostępna jest na stronie internetowej www.pekao.com.pl
lub w każdej placówce Banku Pekao S.A.

Gwarancja Biznesmax z dopłatą do oprocentowania jest udzielana ze środków Unii Europejskiej w ramach Funduszu Gwarancyjnego wsparcia innowacyjnych przedsiębiorstw Programu Operacyjnego Inteligentny Rozwój (FG POIR), finansowanego z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR). Program ma na celu wspieranie finansowania projektów innowacyjnych, w tym inwestycji z efektem ekologicznym, polegających m.in. na zmniejszeniu zużycia energii elektrycznej lub ciepłej oraz pokryciu zapotrzebowania na energię pochodzącą ze źródła alternatywnego. Bank podejmuje decyzję o udzieleniu finansowania po dokonaniu analizy kredytowej i oceny zdolności kredytowej.

Bank Polska Kasa Opieki Spółka Akcyjna z siedzibą w Warszawie, ul. Grzybowska 53/57, 00-950 Warszawa, wpisany do rejestru przedsiębiorców w Sądzie Rejonowym dla m.st. Warszawy w Warszawie, XII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego, KRS: 0000014843, NIP: 526-00-06-841, REGON: 000010205, wysokość kapitału zakładowego i kapitału wpłaconego: 262 470 034 zł, podlegający nadzorowi przez Komisję Nadzoru Finansowego.

Lipiec 2021 r.

Innowacje

W dłuższej perspektywie kluczowe będzie zintensyfikowanie wysiłków ukierunkowanych na poprawę innowacyjności firm.

Polskie firmy nie wykorzystały innowacji do walki ze skutkami pandemii

71 Polska znajduje się dopiero na 24 miejscu w UE pod względem innowacyjności w najnowszym raporcie „European Innovation Scoreboard” publikowanym przez Komisję Europejską. Tylko Rumunia, Bułgaria i Chorwacja sklasyfikowane zostały na niższych pozycjach.

72 W przypadku większości wskaźników odnoszących się stricte do innowacyjnych aspektów działalności przedsiębiorstw, Polska wypada zdecydowanie poniżej swoich unijnych konkurentów. Korzystne odczytuje jedynie w dwóch obszarach: motywacji do prowadzenia biznesu oraz wydatkach na innowacje innych niż B+R (Wykres 69). W tej drugiej kategorii nasz kraj uzyskał nawet lepszy wynik od lidera innowacji – Szwecji. Skrajnie niskie poziomy ocen odnoszących się specyficznie do innowacyjnej działalności MŚP wskazują na występowanie szczególnie dużej luki w tym zakresie względem małych i średnich firm w innych krajach UE.

73 Kryzysowa sytuacja nie spowodowała przełomu we wdrażaniu innowacji. Innowacje produktowe w ostatnim roku wprowadziło

23,7% MŚP, natomiast innowacje procesowe jedynie 18,8% mikro, małych i średnich przedsiębiorstw. Mogłoby się wydawać, że trudna sytuacja związana z pandemią spowoduje, że firmy w znacznie większym stopniu niż do tej pory będą dostosowywać się do nowych warunków poprzez wprowadzanie innowacji produktowych (nowych lub ulepszonych produktów i usług) czy przede wszystkim innowacji procesowych (nowe lub ulepszone metody wytwarzania lub dystrybucji produktów i usług).

Żaden z tych procesów nie nastąpił ani w okresie ostatnich 12 miesięcy, ani prawdopodobnie nie nastąpi w perspektywie kolejnych 12 miesięcy. Plany na wdrożenie innowacji produktowych i procesowych w roku 2021 ma odpowiednio 28,2% i 24,0% firm. Zwyczajowo odsetek firm faktycznie wdrażających innowacje w danym roku jest o kilka punktów procentowych niższy niż prognozy z badania z roku poprzedniego (Wykresy 70–75).

74 Wydatki na innowacje tylko nieznacznie zwiększyły się w porównaniu z ubiegłym rokiem – średnie nakłady innowacyjne w sektorze MŚP miały wartość 68 950 PLN. O ile nakłady te zmniejszyły się rok do roku w grupie mikroprzedsiębiorstw, firmy małe,

a zwłaszcza średnie zainwestowały znacznie większe kwoty w innowacje (Wykres 76).

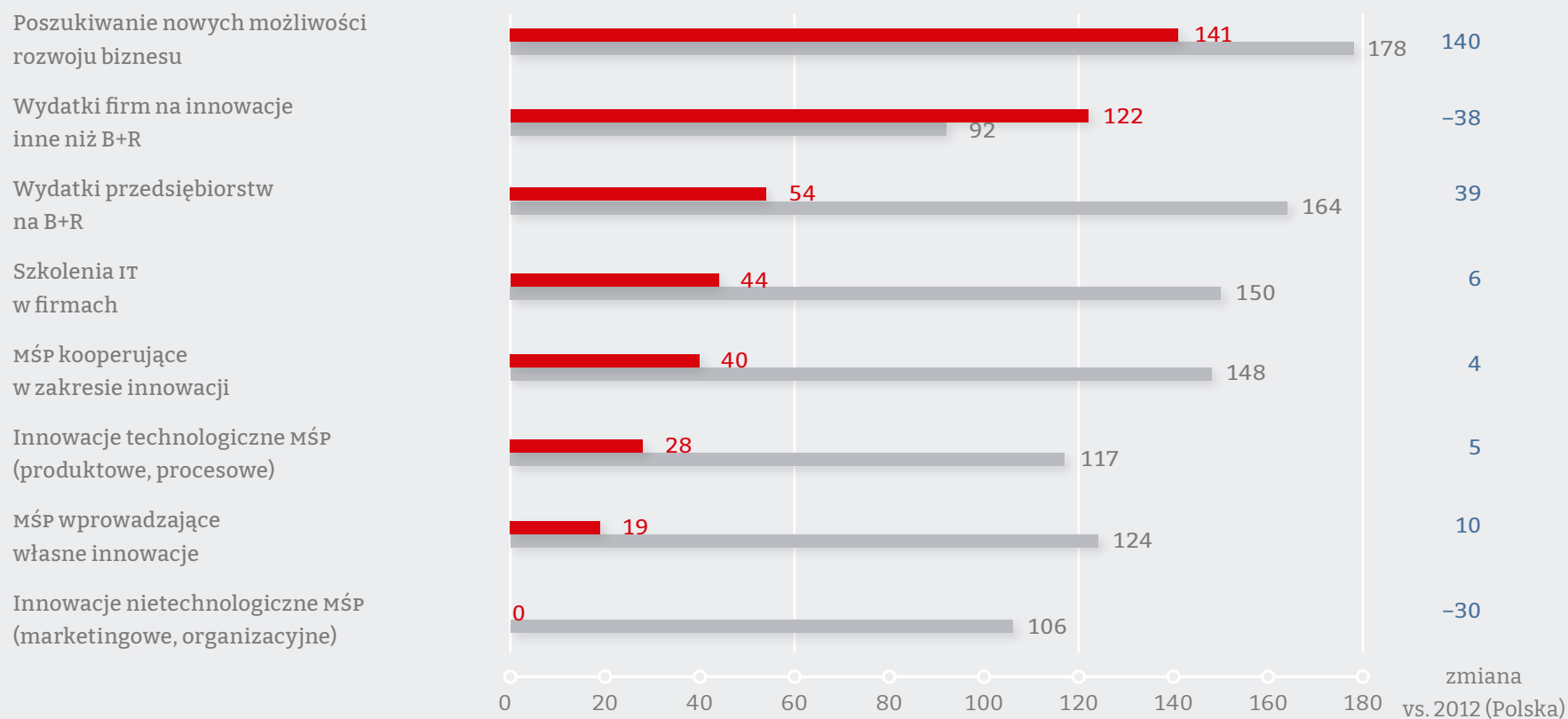
75 **Jedynie 31% przedsiębiorstw wykorzystało innowacje do adaptacji do trudnych warunków prowadzenia biznesu.** Są to firmy, które w ostatnich 12 miesiącach wdrożyły przynajmniej jeden typ innowacji. Jest to niezwykle niski odsetek, zważywszy na ogromne zmiany jakie zaszły w ciągu ostatnich miesięcy choćby w sprzedaży towarów i usług.

Jakkolwiek brzmi to przewrotnie, trudno o lepszy moment na wdrożenie nowych rozwiązań jak sytuacja kryzysowa, kiedy otoczenie biznesowe zmienia się radykalnie i trzeba szybko stosować rozwiązania, które nawet jeśli były przewidywane, do tej pory nie zostały w firmie wprowadzone.

Przykładowo, jedynie 16% firm handlowych wdrożyło innowacje procesowe, w sytuacji gdy obostrzenia epidemiczne w tej branży były największe i naturalnie wydawać się mogło poszukiwanie nowych metod dystrybucji, na przykład poprzez wdrożenie sprzedaży internetowej.

W obliczu strukturalnych wyzwań stojących przed polskimi przedsiębiorcami (m.in. stopniowo kurcząca się przewaga po stronie kosztów pracy czy rosnąca presja regulacyjna związana m.in. z kwestiami ekologii) w dłuższej perspektywie kluczowe będzie zintensyfikowanie wysiłków ukierunkowanych na poprawę innowacyjności firm (zwłaszcza MŚP).

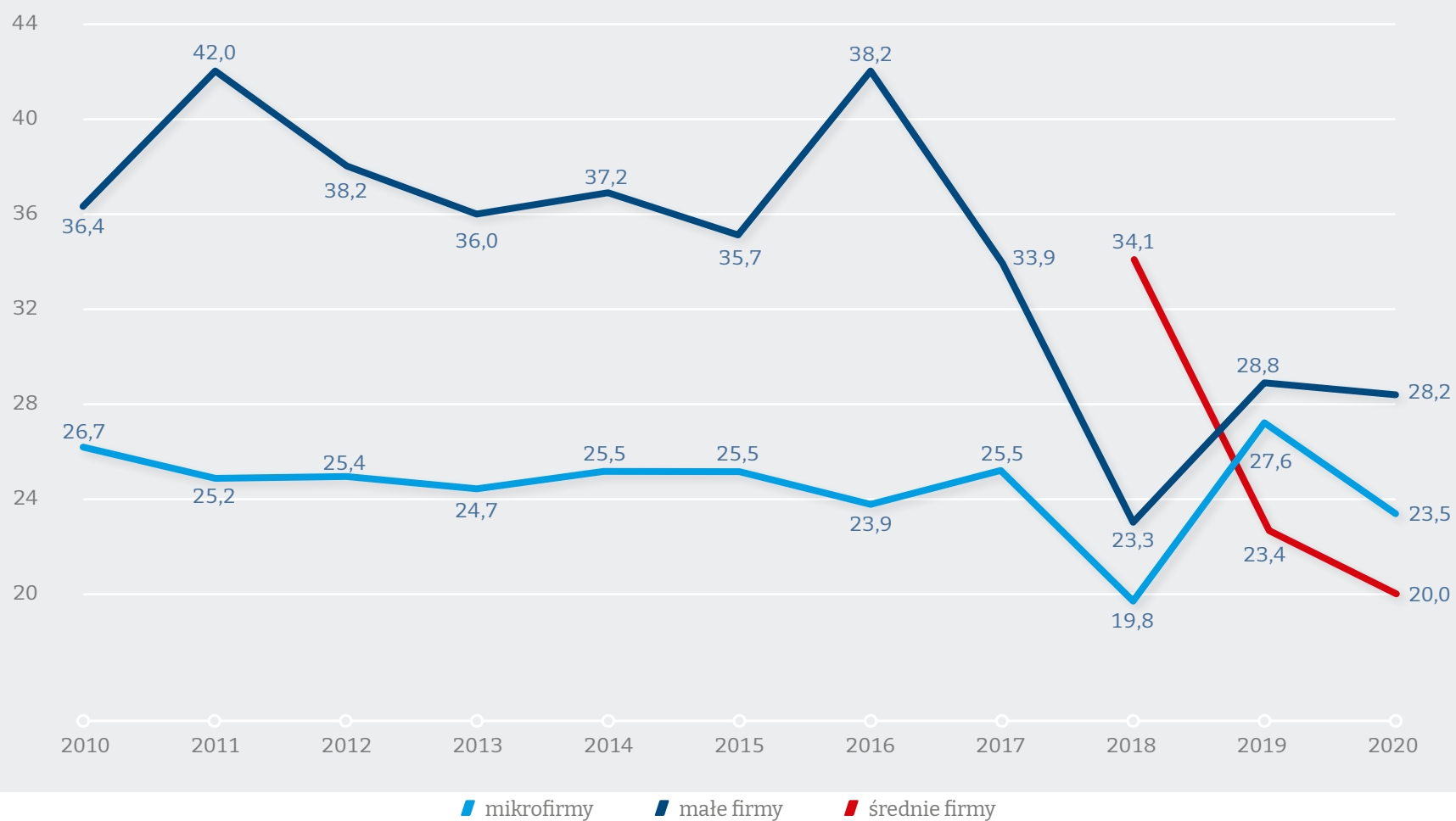
Wykres 69. Wskaźniki innowacyjności firm wg wybranych obszarów w Polsce i Szwecji w 2019 r. (UE = 100)

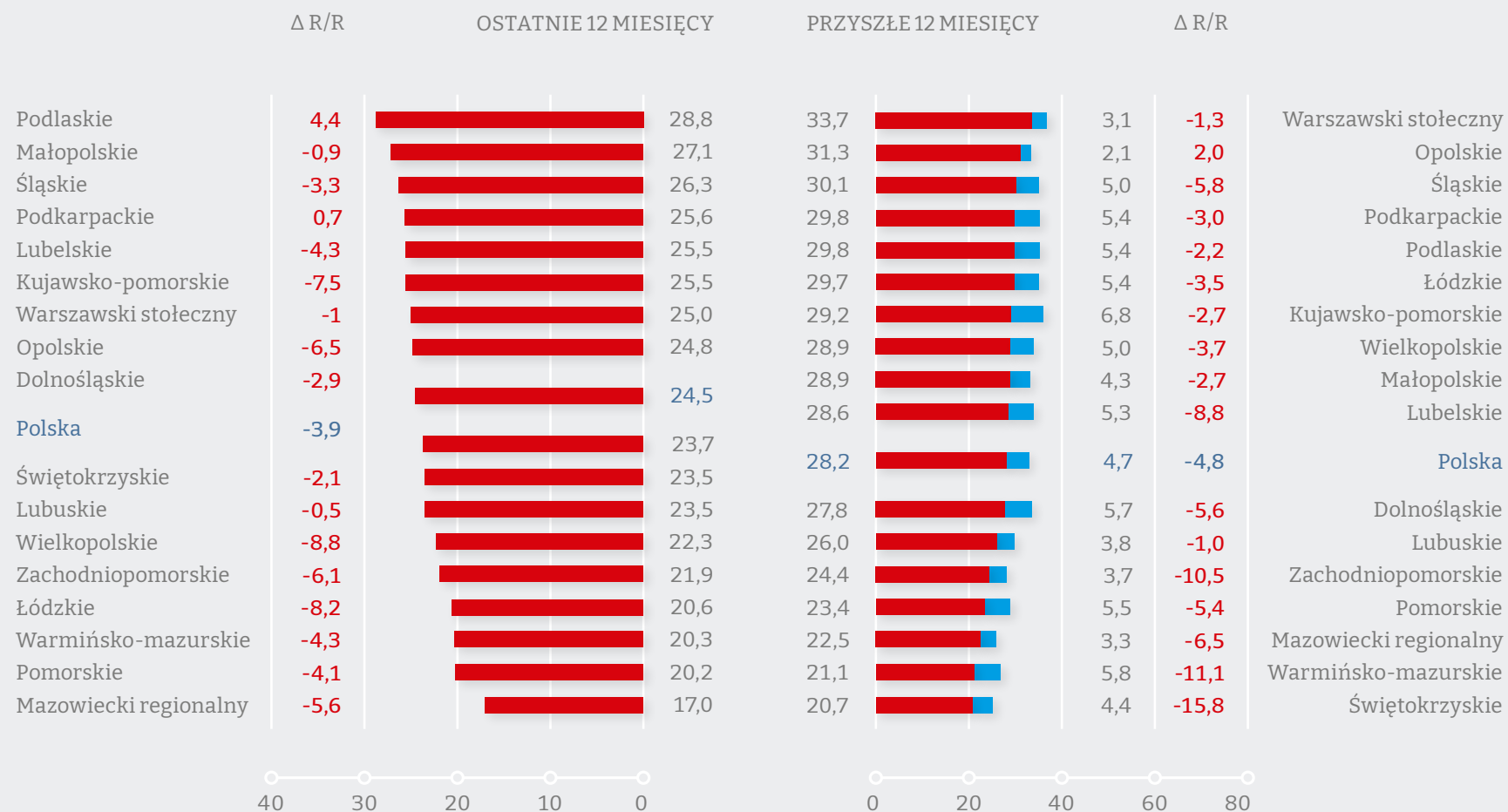
Źródło: Komisja Europejska, Analizy Pekao

■ Polska ■ Szwecja (unijny lider innowacji)

Wykres 70. Odsetek firm wdrażających innowacje produktowe w latach 2010–2020

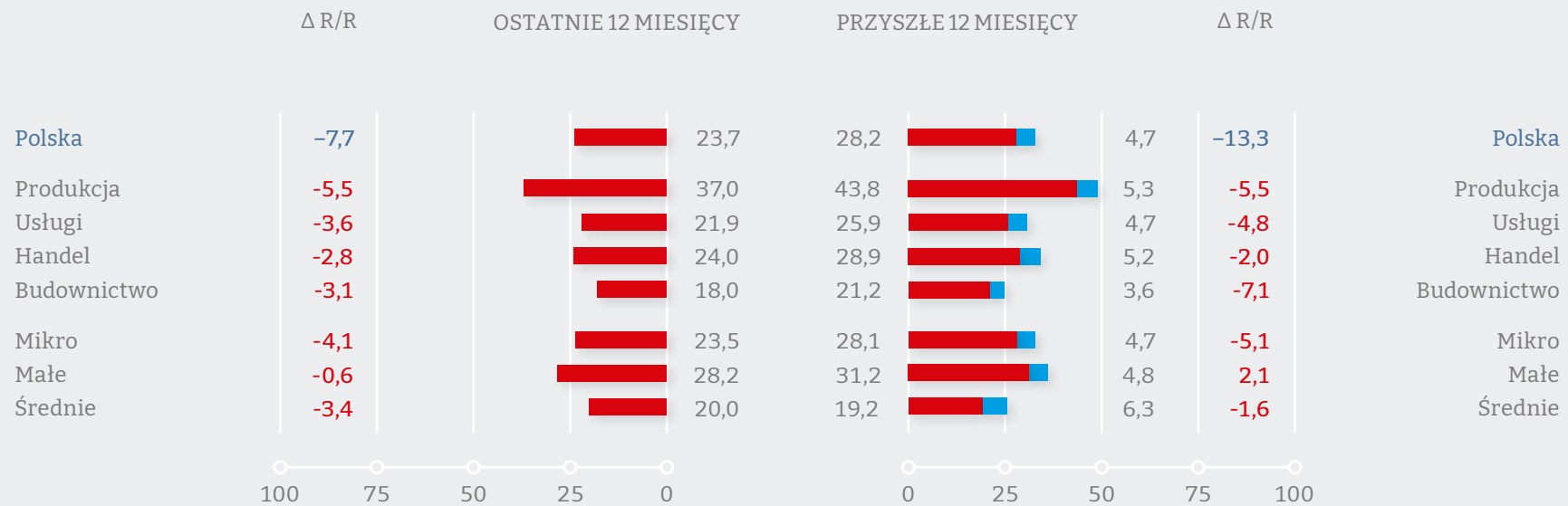

Wykres 71. Odsetek firm wdrażających innowacje produktowe w ostatnich i przyszłych 12 miesiącach według regionów

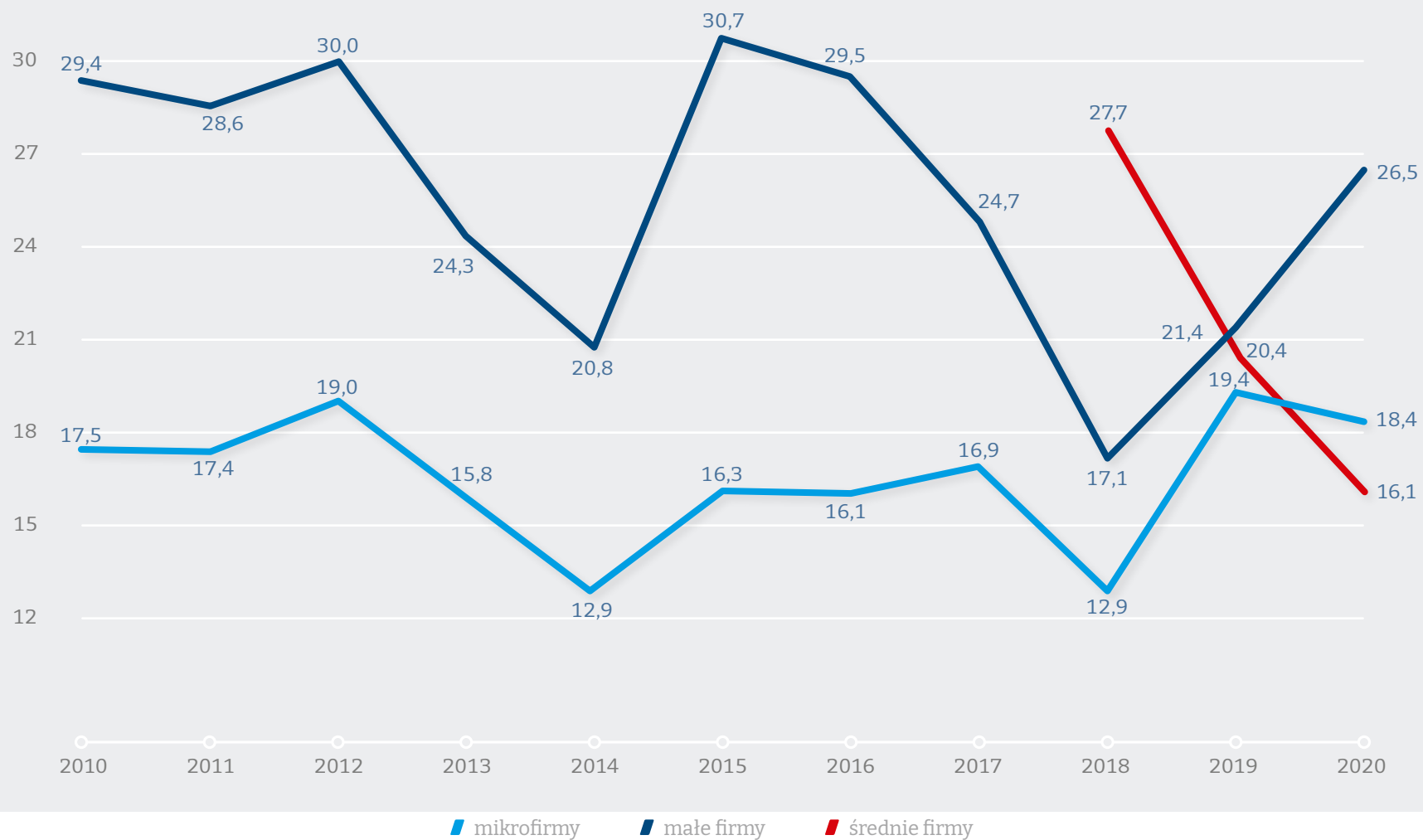
trudno powiedzieć

Wykres 72. Odsetek firm wdrażających innowacje produktowe w ostatnich i przyszłych 12 miesiącach według wielkości firm i branży

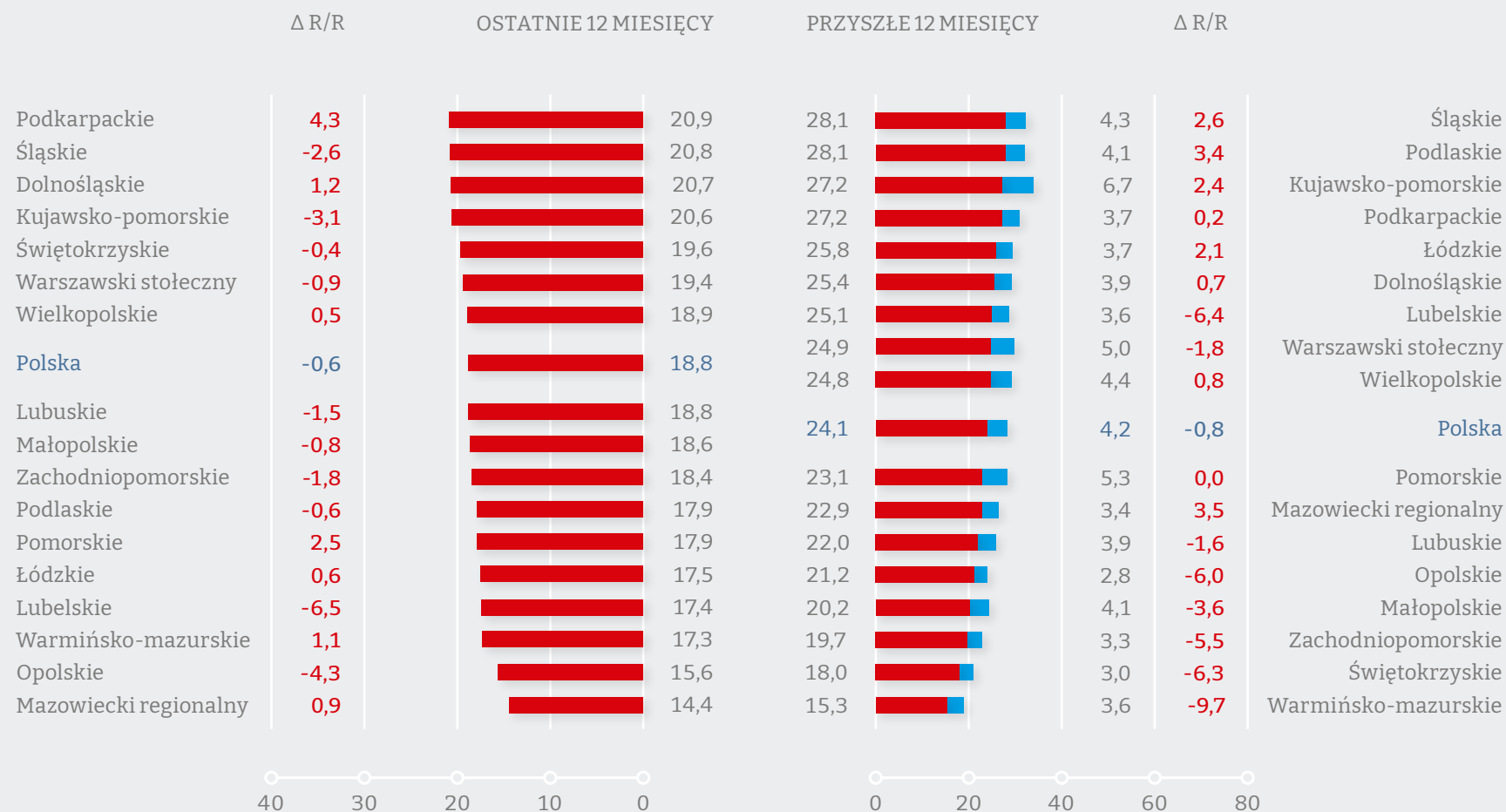

■ trudno powiedzieć

Wykres 73. Odsetek firm wdrażających innowacje procesowe w latach 2010–2020

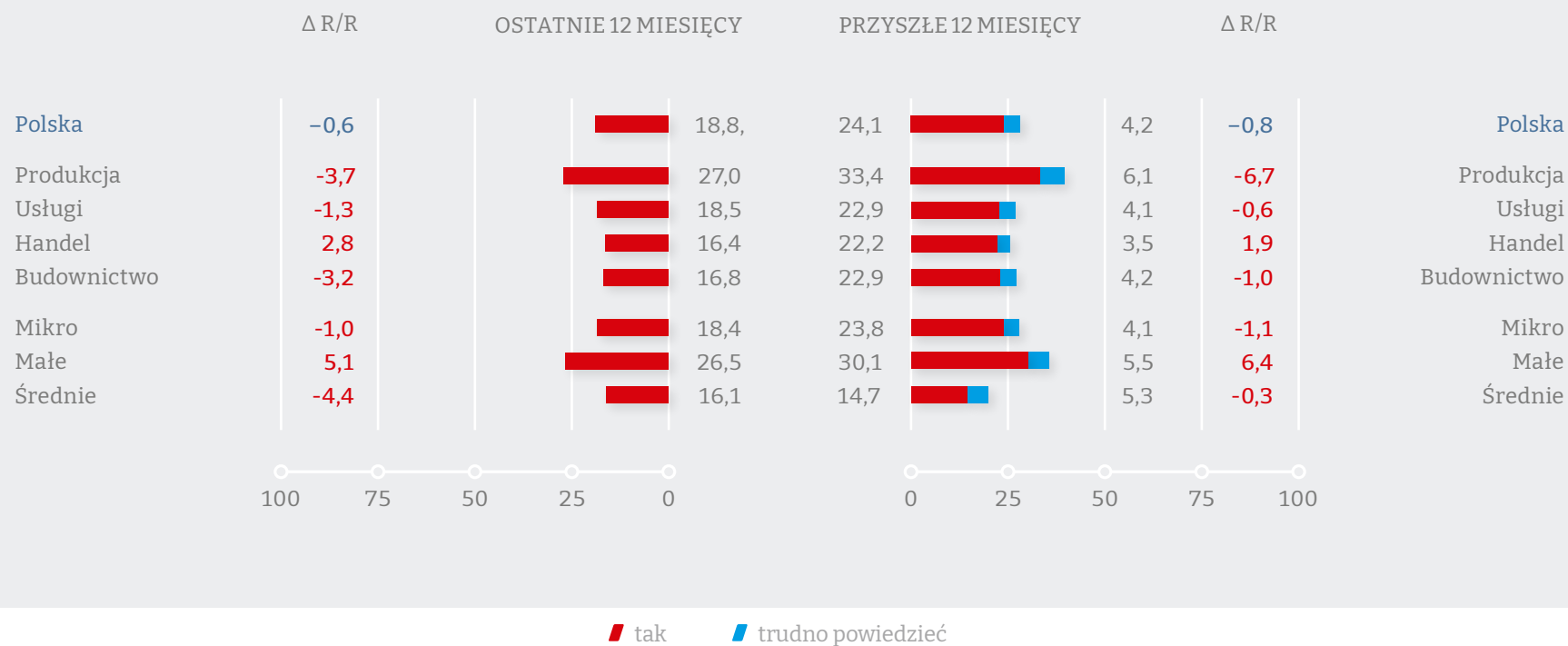

Wykres 74. Odsetek firm wdrażających innowacje procesowe w ostatnich i przyszłych 12 miesiącach według regionów

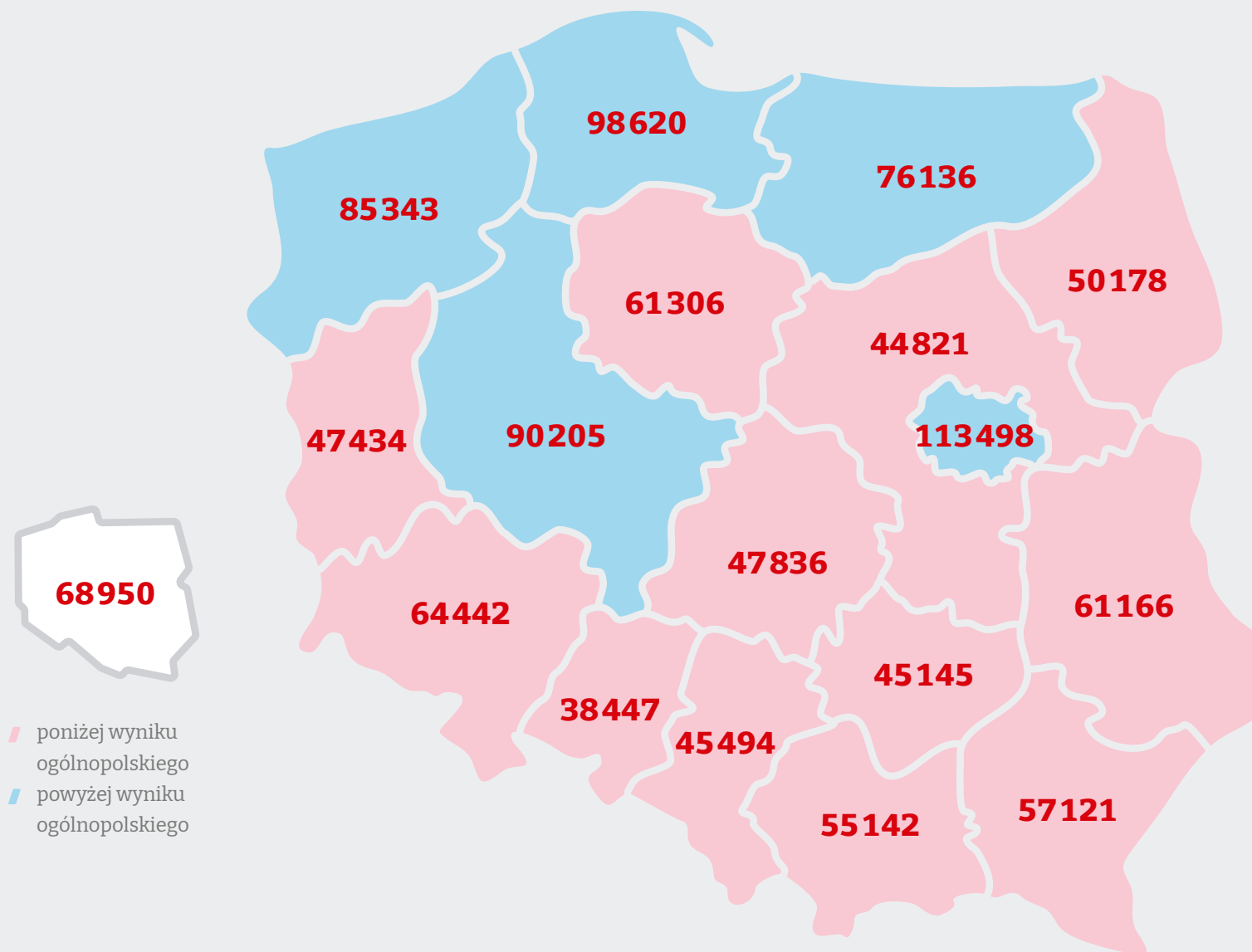

■ trudno powiedzieć

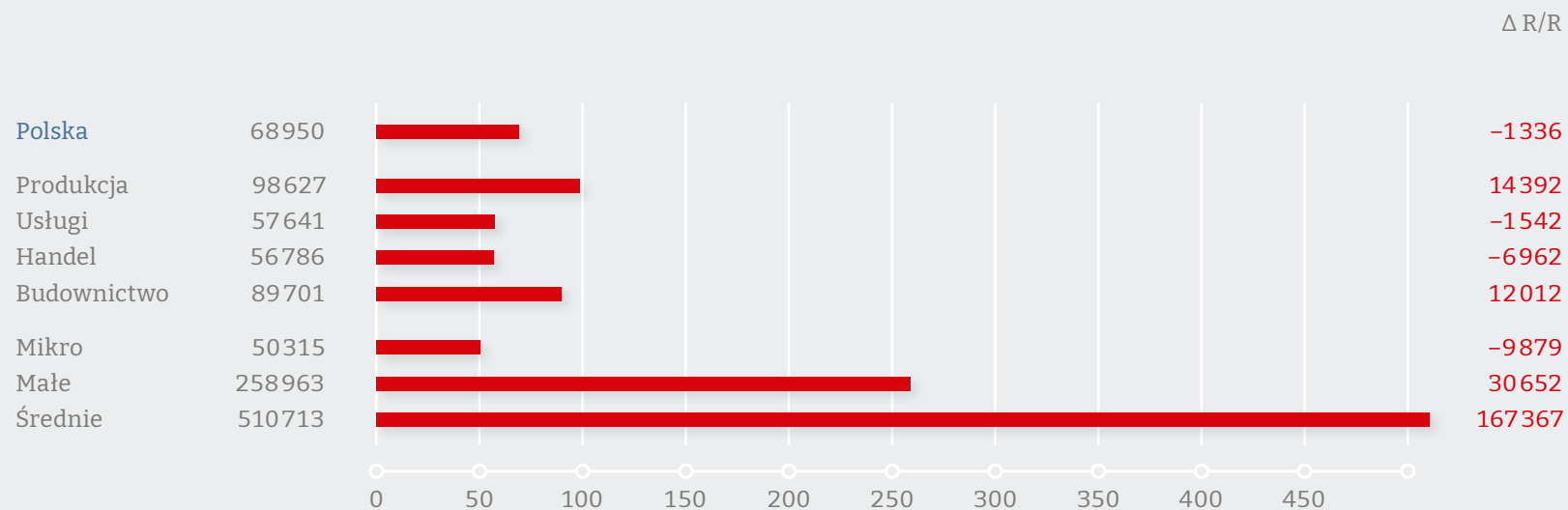
Wykres 75. Odsetek firm wdrażających innowacje procesowe w ostatnich i przyszłych 12 miesiącach według wielkości firm i branży

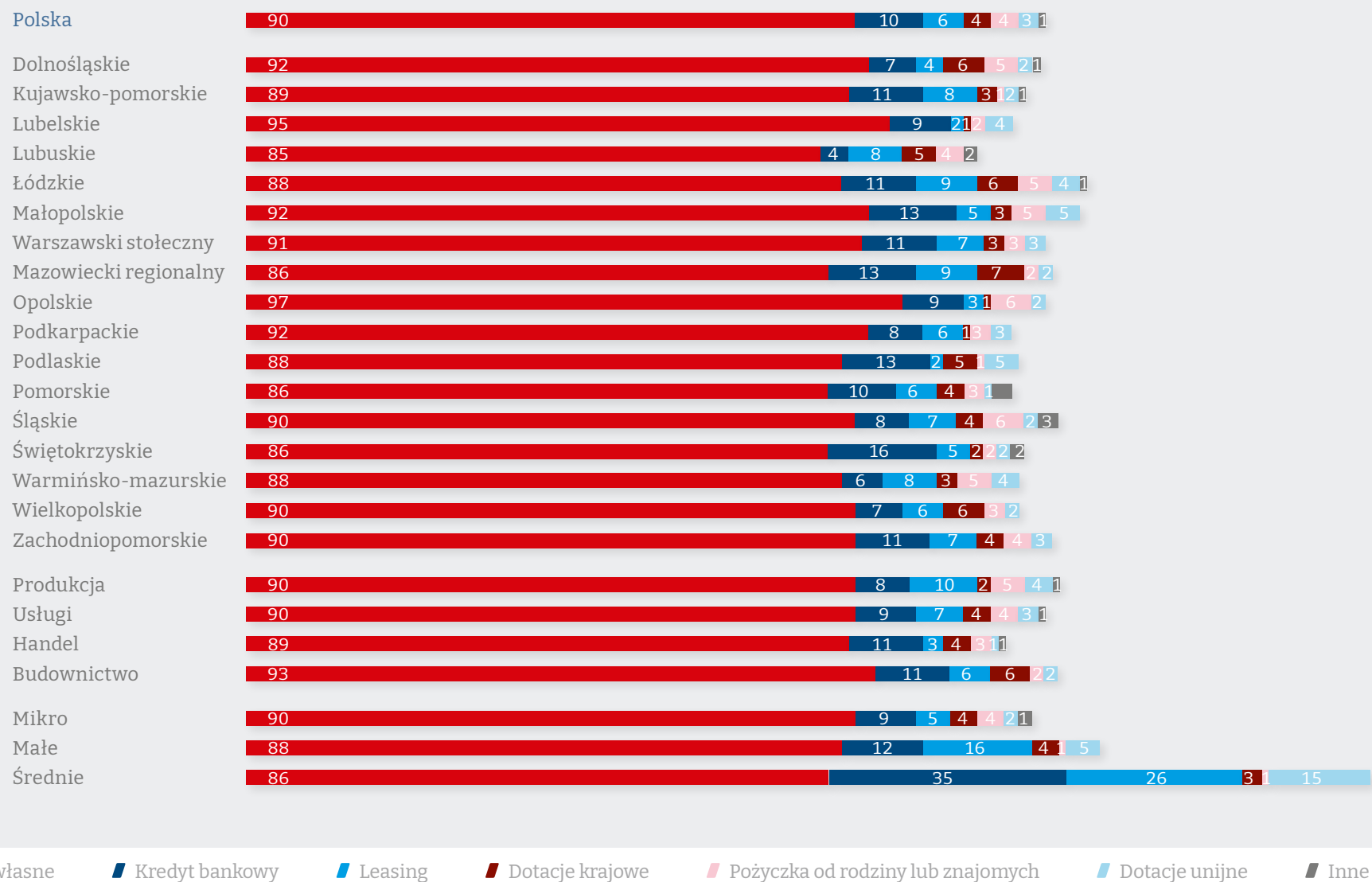
Mapa 18. Wydatki na innowacje w ostatnich 12 miesiącach według regionów, w PLN

Wykres 76. Wydatki na innowacje w ostatnich 12 miesiącach według wielkości firmy i branży, w PLN

Wykres 77. Źródła finansowania innowacji w ostatnich 12 miesiącach według województw, wielkości firmy i branży, w %

Bariery prowadzenia działalności

W porównaniu z ubiegłorocznym badaniem wzrosły bariery mające związek z pandemią.

Mimo pandemii najważniejszymi barierami rozwojowymi dla firm pozostają podatki, koszty pracy i biurokracja

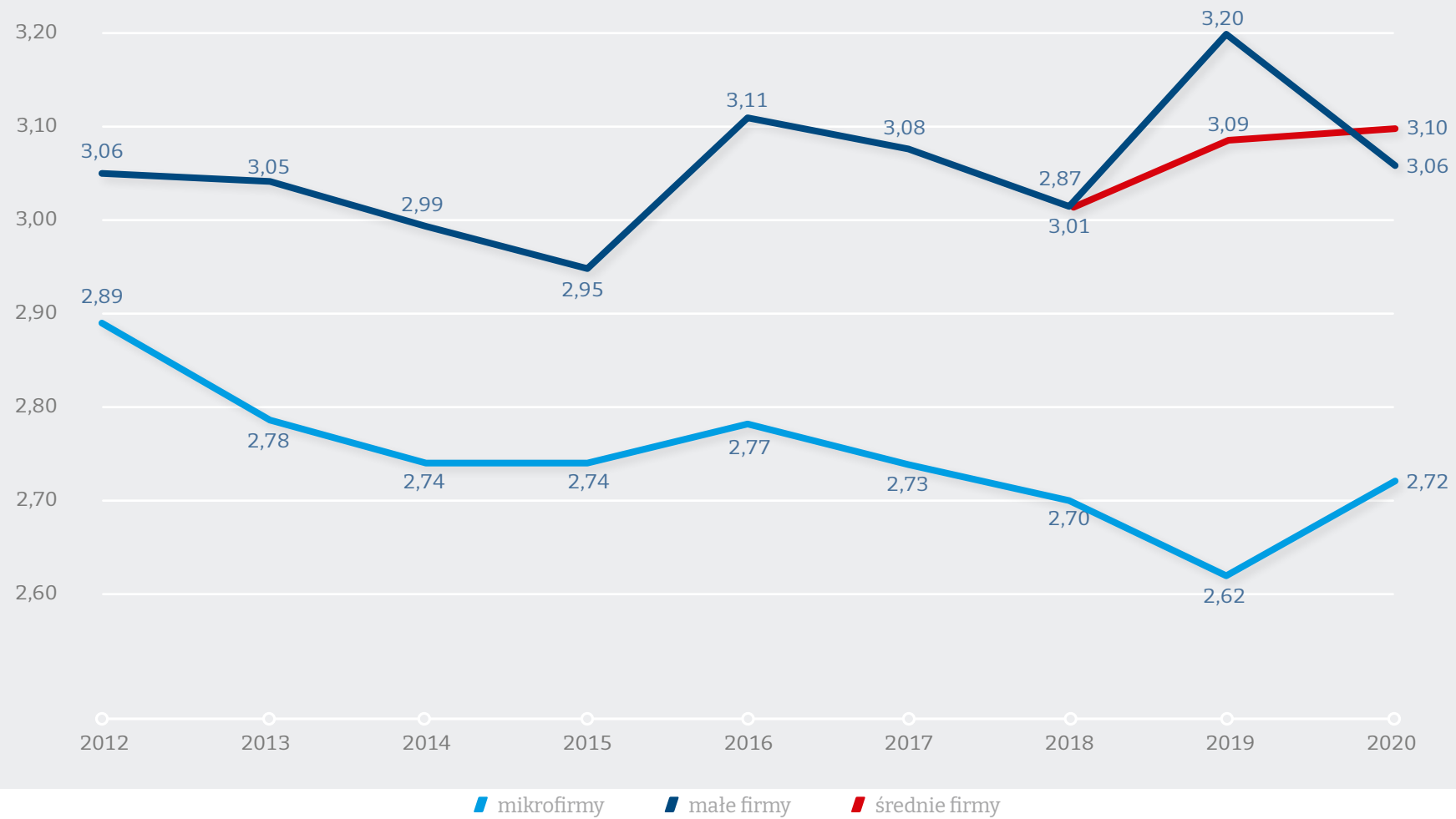
76 Trzy najważniejsze bariery rozwojowe dla polskich MŚP nie zmieniły się od ubiegłego roku – są to wysokość podatków, koszty pracy oraz obciążenia biurokratyczne.

Od roku 2012 Bank pyta przedsiębiorców o bariery prowadzenia działalności gospodarczej. Właściciele oceniają każdą z odczytywanych w trakcie ankiety barier w skali od 1 (brak bariery) do 5 (bardzo ważna bariera). W roku 2020 średnia wartość barier wyniosła

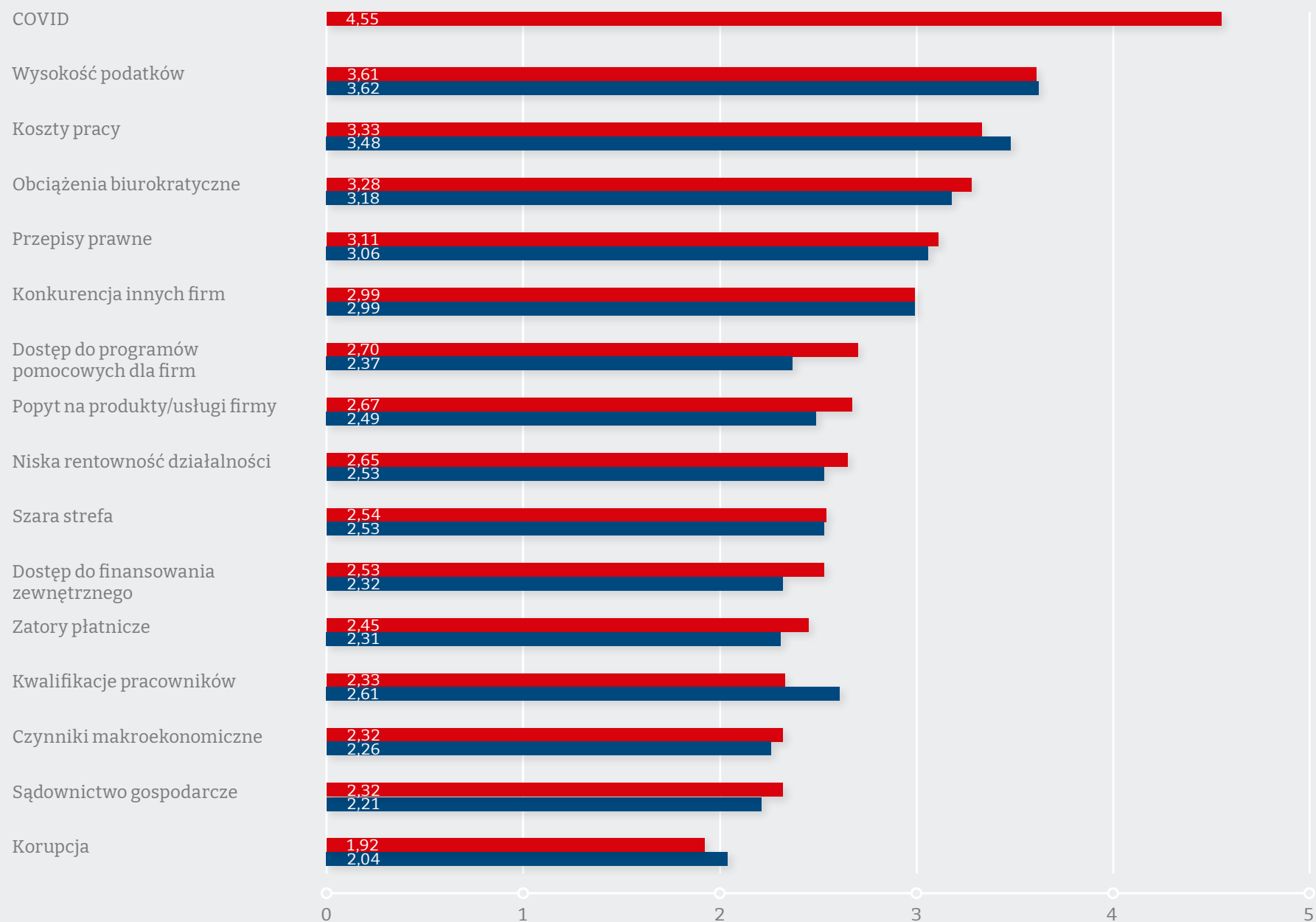
2,74 pkt wobec 2,67 pkt rok temu (Wykres 78). Warto podkreślić, że 4% przedsiębiorców jaką inną barierę wybrało COVID-19. Średnia wartość dla tej bariery wyniosła 4,55 pkt. W celu zapewnienia porównywalności danych, zmienna ta nie była uwzględniona w wyliczeniach.

W porównaniu z ubiegłorocznym badaniem wzrosły bariery mające ścisły związek z pandemią: zatory płatnicze, popyt na produkty i usługi firmy, dostęp do finansowania zewnętrznego oraz dostęp do programów pomocowych dla firm (Wykres 79).

Wykres 78. Średnia wartość barier rozwojowych w latach 2012–2020

Wykres 79. Bariery rozwoju mikro, małych i średnich firm

■ indeks za 2020 ■ indeks za 2019

Temat specjalny – wpływ pandemii koronawirusa na polskie MŚP

Zaledwie co dwudziesta firma odnotowała wzrost sprzedaży na polskim rynku.

Dzięki współpracy z ITC polskie wyniki badań zestawione ze światowymi

77 Ostatnie dwa rozdziały tegorocznego Raportu poświęcone są omówieniu wyników badania związanych z tematem specjalnym, którym jest wpływ pandemii koronawirusa na polskie MŚP. W niniejszym rozdziale przedstawione zostaną odpowiedzi respondentów na 9 pytań dotyczących tematu specjalnego. Pytania zadawane respondentom pochodziły z ankiety opracowanej przez Centrum Handlu Międzynarodowego w Genewie z niewielkimi dostosowaniami do polskiego kontekstu (pytanie o instrumenty pomocowe, z których korzystały przedsiębiorstwa). W ostatnim rozdziale eksperci Centrum porównali wyniki polskich badań z odpowiedziami udzielanymi przez przedsiębiorców europejskich oraz światowych.

COVID-19 odcisnął duże piętno na polskim sektorze MŚP

78 Wpływ koronawirusa na polski sektor MŚP jest ogromny. 57% respondentów uważa, że pandemia zagraża działalności firmy. Jedynie 9% przedsiębiorców stwierdziło, że COVID-19 nie miał żadnego wpływu

na funkcjonowanie ich biznesu. Odpowiedzi wyłącznie na te dwa pytania wskazują, że zdecydowana większość mikro, małych i średnich przedsiębiorstw musiała mierzyć się i w dalszym ciągu mierzy się ze skutkami zmian wywołanych epidemią (Wykres 80 i 81).

79 Epidemia dotyka takich aspektów funkcjonowania firm jak zaopatrzenie w produkty i usługi niezbędne dla działalności biznesowej, sprzedaż na rynkach krajowych oraz eksport. 54% średnich firm miało problemy na rynku krajowym z zaopatrzeniem niezbędnym do produkcji lub świadczenia usług, a 21% średnich przedsiębiorstw zetknęło się z identycznymi barierami na rynkach zagranicznych (Wykres 82 i 83). Zaledwie co dwudziesta firma odnotowała w ostatnim okresie wzrost sprzedaży na polskim rynku. Kryzys epidemiczny dotknął także eksporterów – ponad połowa polskich firm sprzedających swe produkty i usługi na rynkach międzynarodowych odnotowała pogorszenie sprzedaży eksportowej (Wykres 84).

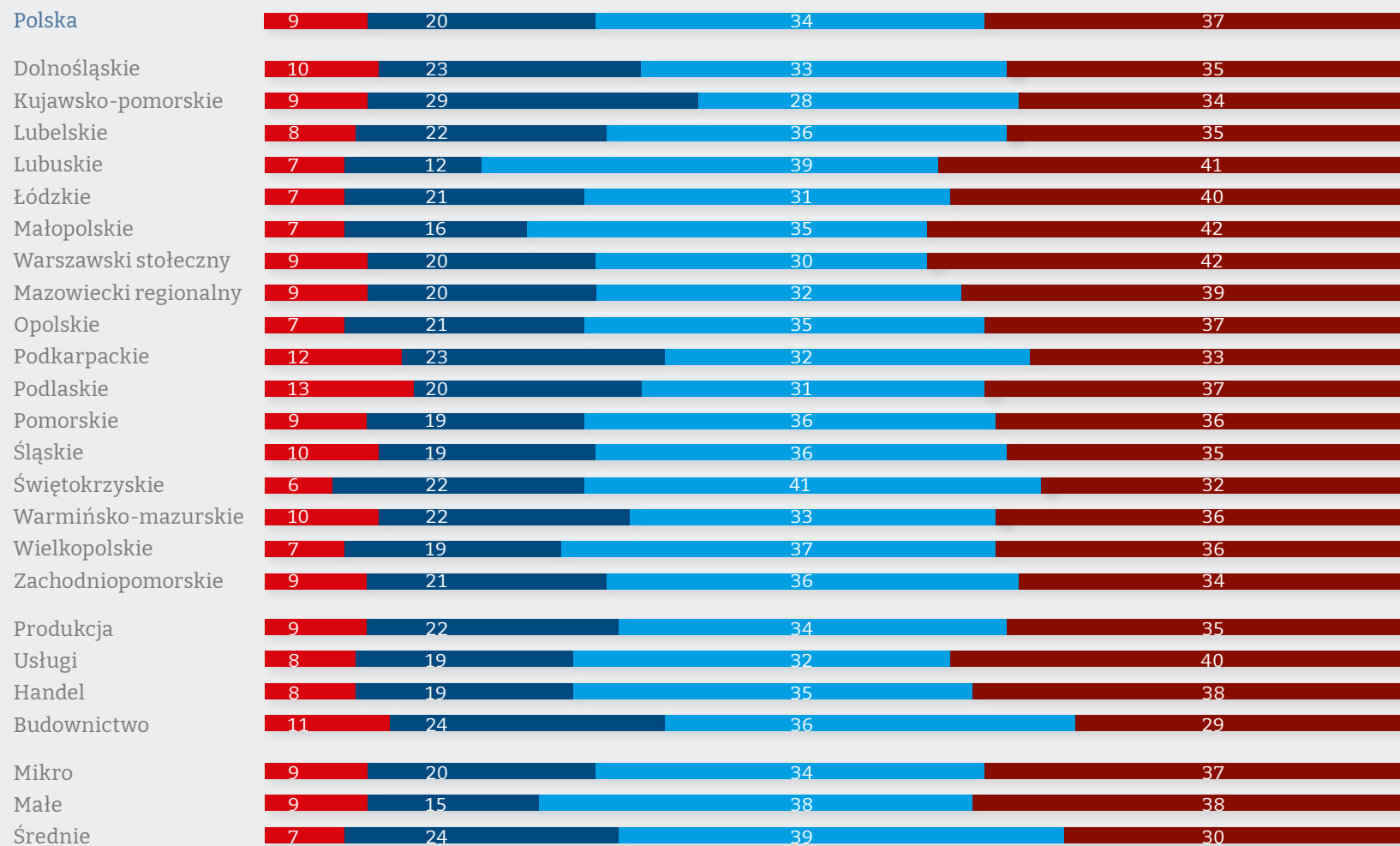
Wpływ epidemii nie ograniczał się wyłącznie do kwestii związanych z zaopatrzeniem i sprzedażą. Był on znacznie bardziej złożony i obejmował takie obszary jak wydłużenie procedur administracyjnych (41%), zmniejszenie się nakładów inwestycyjnych (32%),

ograniczony dostęp do usług logistycznych (25%), konieczność czasowego zawieszenia działalności (24%) czy problemy związane z regulowaniem zobowiązań przez klientów (18%; Wykres 85).

80 Firmy przyjęły różnorodne strategie radzenia sobie ze skutkami epidemii. Do najpopularniejszych należały telepraca, wprowadzanie na rynek nowych lub zmienionych produktów i usług, znajdowanie nowych dostawców czy czasowe ograniczenie zatrudnienia (Wykres 86).

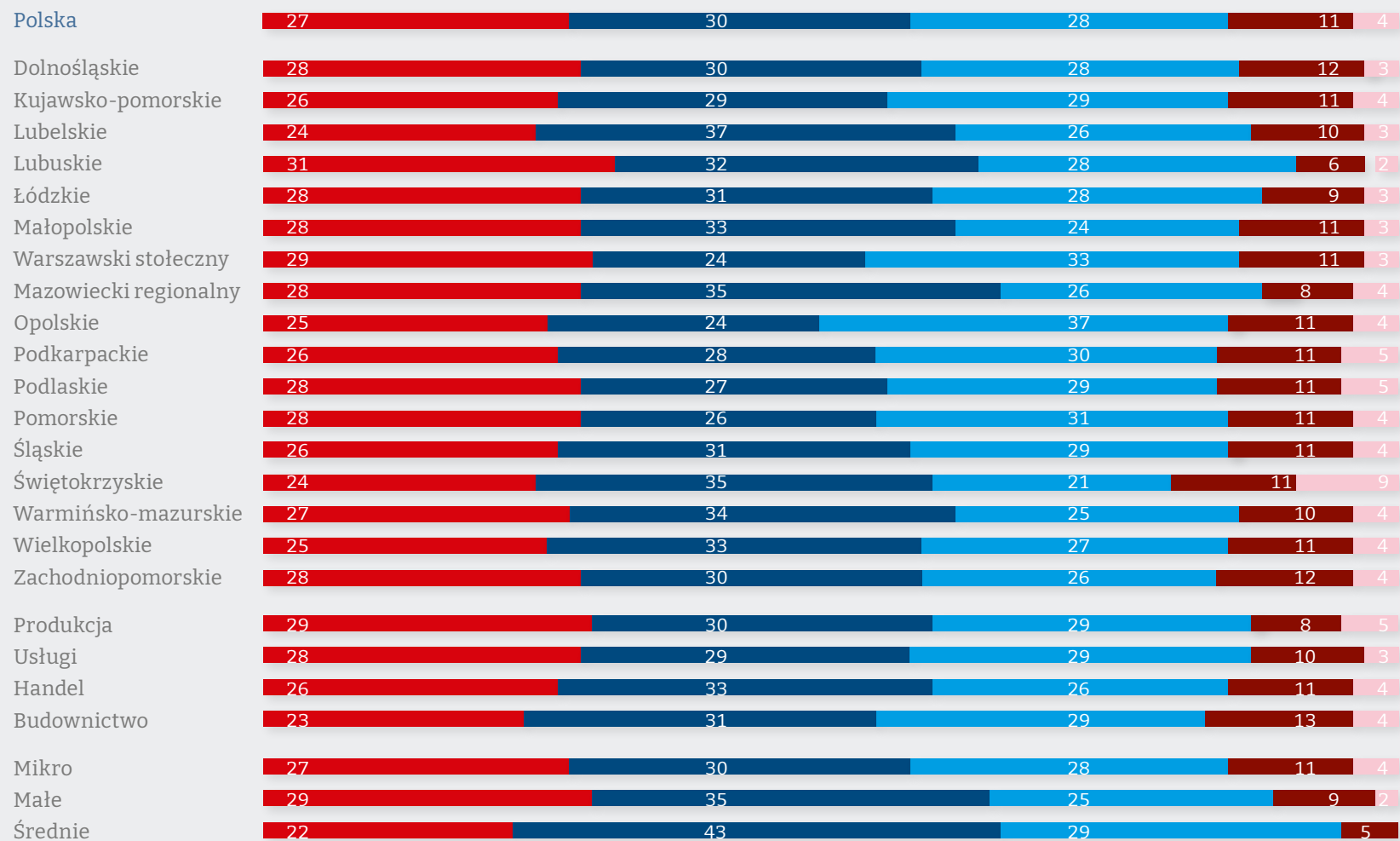
81 Dużym wsparciem dla sektora MŚP były różnorodne programy pomocowe, z których skorzystało aż 81% ankietowanych firm. Największą popularnością cieszyły się ulgi związane z płatnością składek ZUS, niskooprocentowane pożyczki dla mikroprzedsiębiorstw oraz świadczenia postojowe (Wykres 88, Mapa 21). Tak duże zainteresowanie przedsiębiorców tymi programami wynikało między innymi z faktu dobrego dostępu do informacji o tych programach (Wykres 89, Mapa 22).

Wykres 80. Wpływ pandemii koronawirusa na działalność firmy

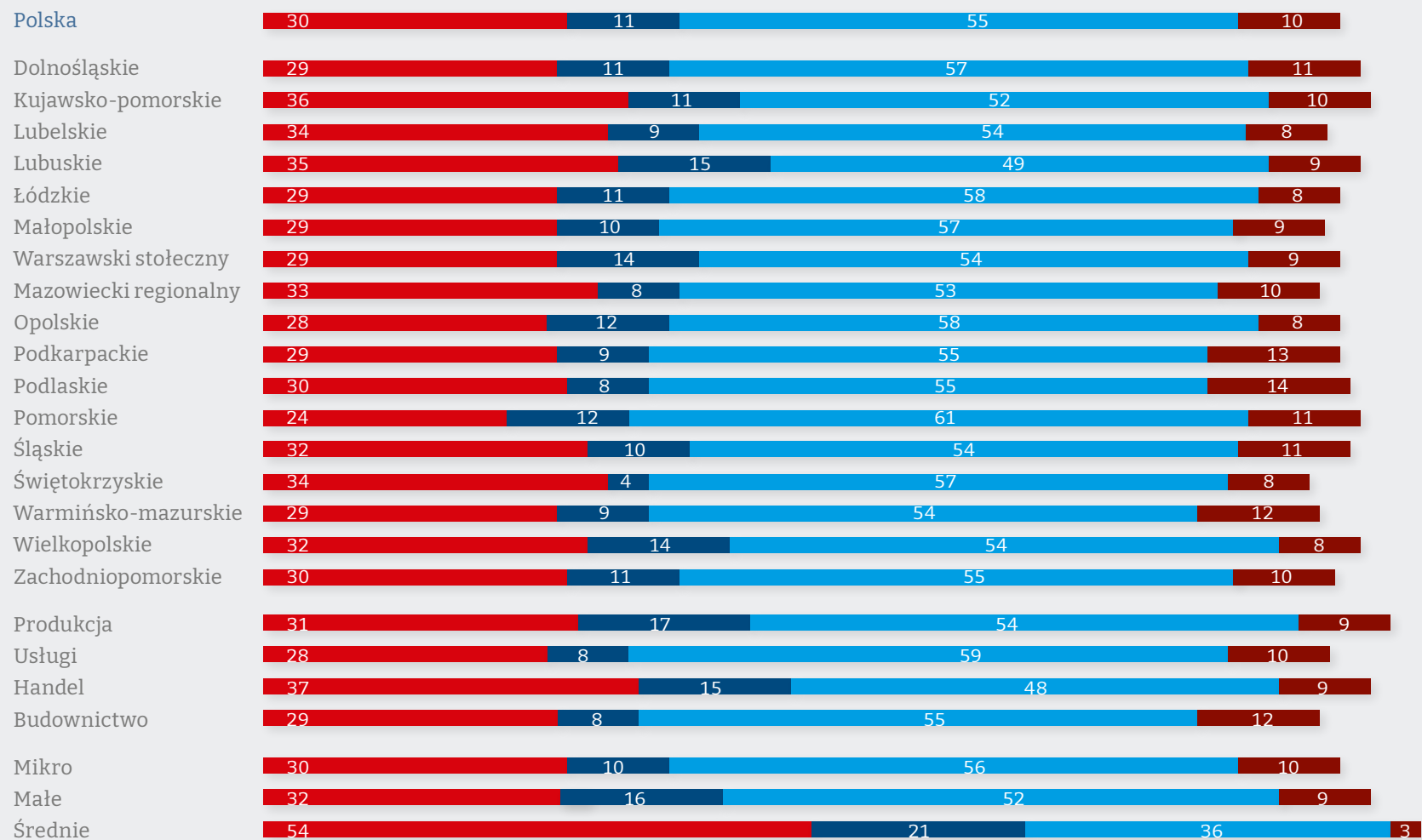
■ Nie miała żadnego wpływu
 ■ Wpływ był niewielki
 ■ Wpływ był umiarkowany
 ■ Wpływ był silny

Wykres 81. Pandemia koronawirusa jako zagrożenie dla działalności firmy

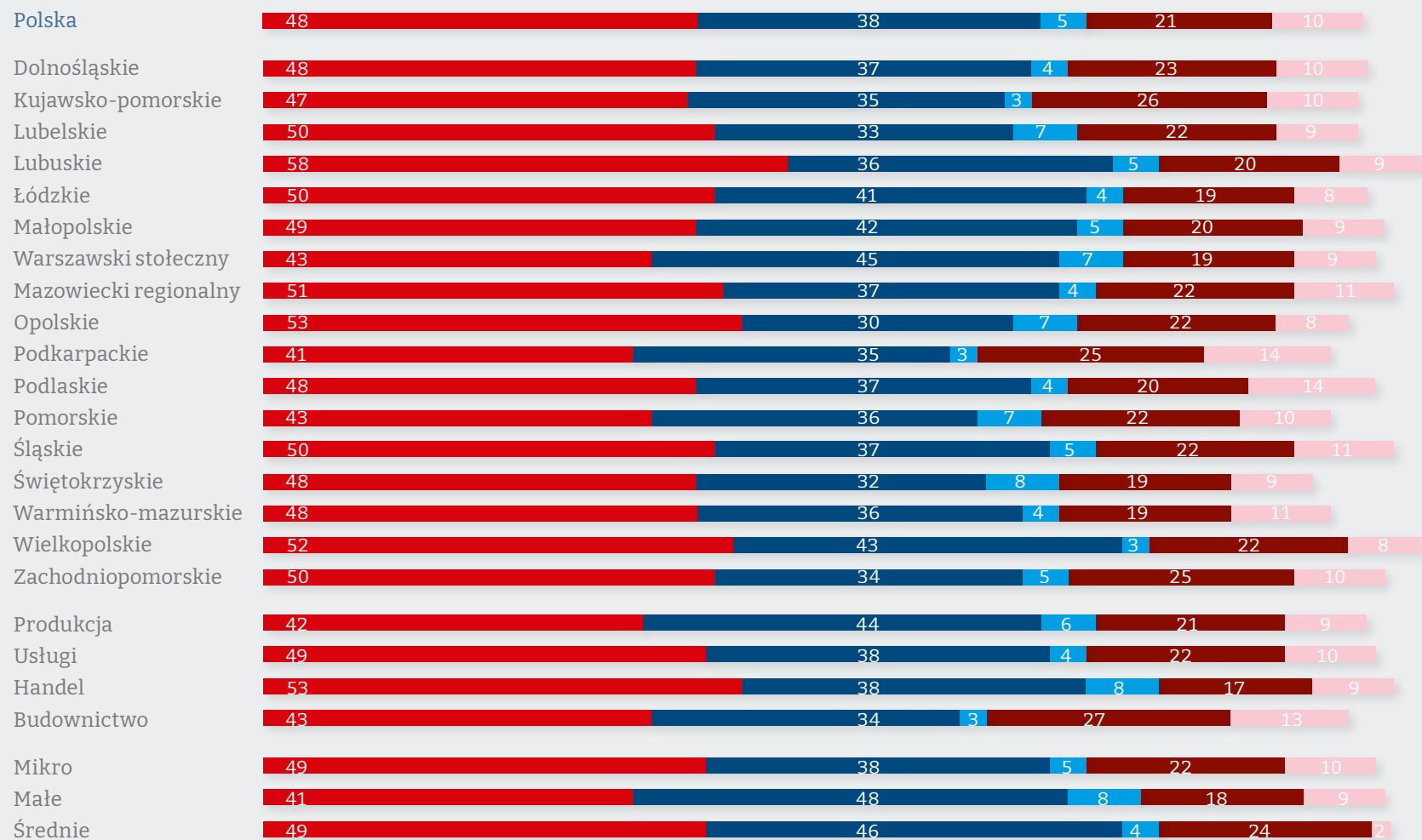
■ Zdecydowanie tak ■ Raczej tak ■ Raczej nie ■ Zdecydowanie nie ■ Nie wiem

Wykres 82. Wpływ pandemii koronawirusa na zaopatrzenie

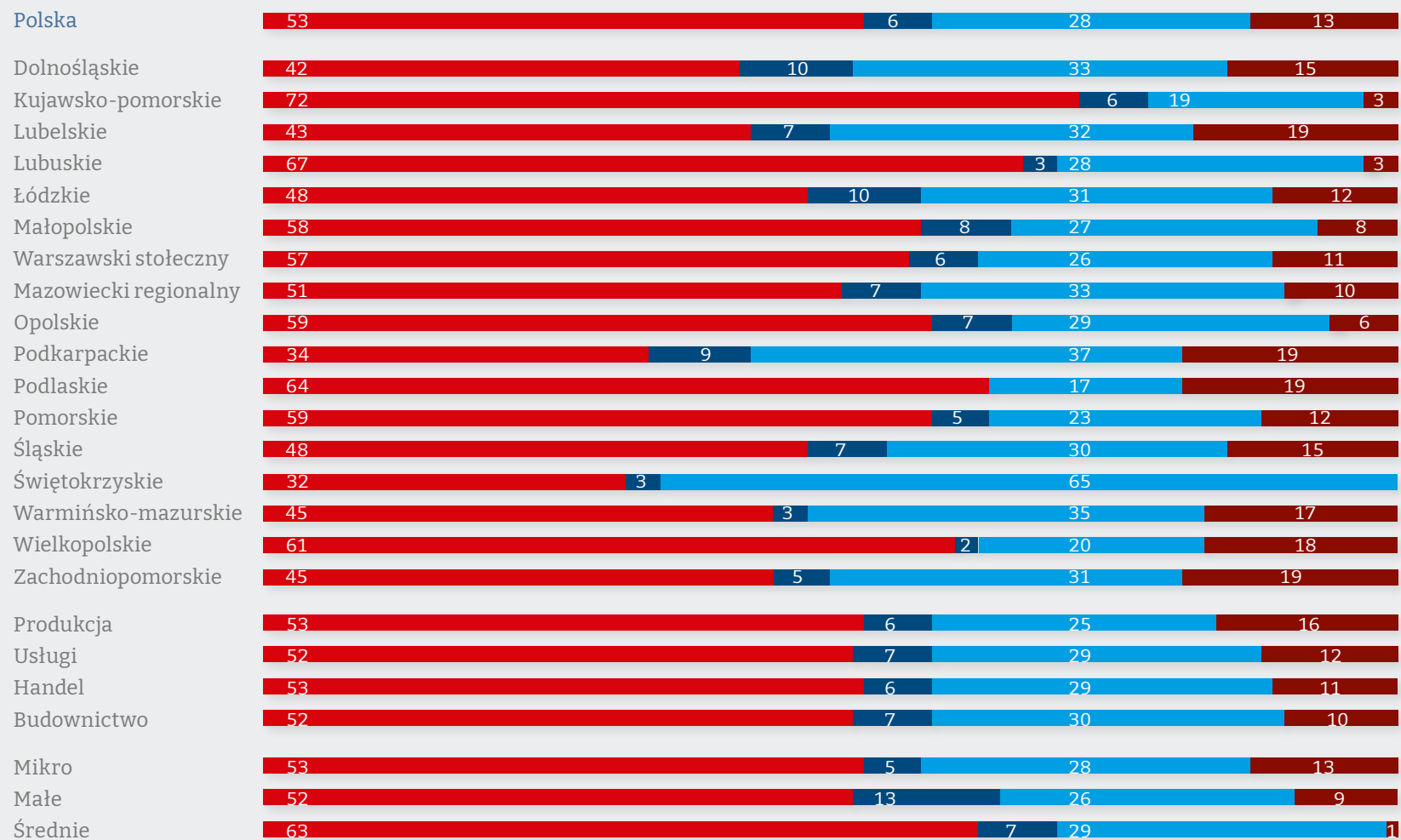
■ Firma miała problemy na rynku krajowym z zaopatrzeniem
 ■ Firma miała problemy na rynkach zagranicznych z zaopatrzeniem
■ Firma nie miała problemów z zaopatrzeniem
 ■ Nie wiem

Wykres 83. Wpływ pandemii koronawirusa na sprzedaż

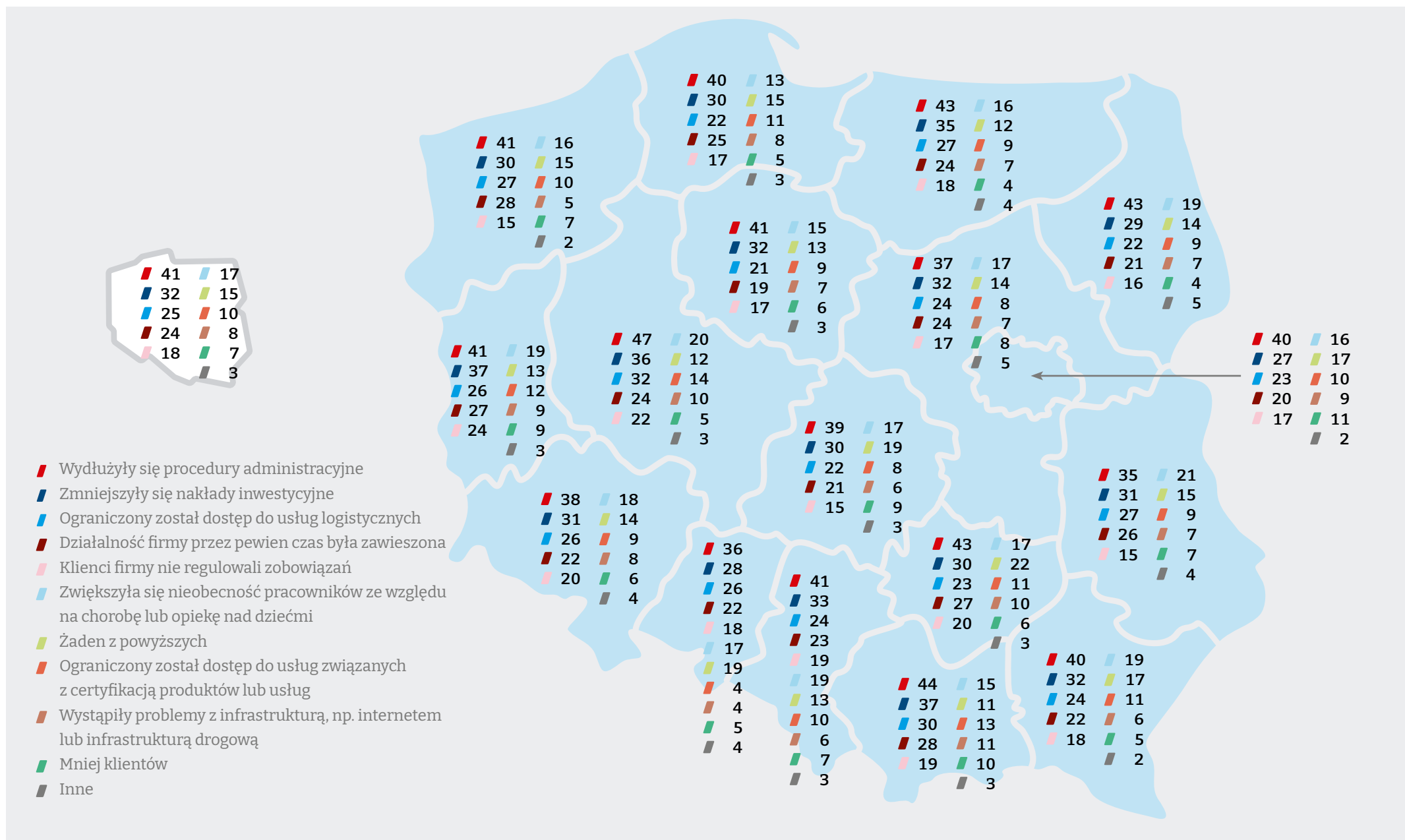
■ Sprzedaż na rynku krajowym na rzecz klientów indywidualnych obniżyła się
 ■ Sprzedaż na rynku krajowym na rzecz innych przedsiębiorstw obniżyła się
■ Sprzedaż na rynku krajowym wzrosła
 ■ Sprzedaż na rynku krajowym nie zmieniła się
 ■ Nie wiem

Wykres 84. Wpływ pandemii koronawirusa na eksport

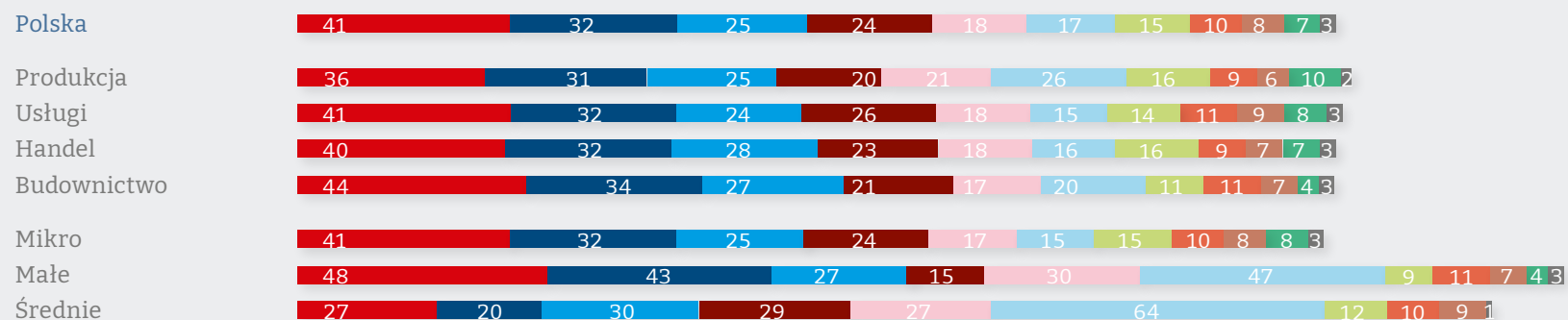

■ Eksport pogorszył się
 ■ Eksport poprawił się
 ■ Eksport nie zmienił się
 ■ Nie wiem

Mapa 19. Wpływ pandemii koronawirusa na działalność firmy według regionów

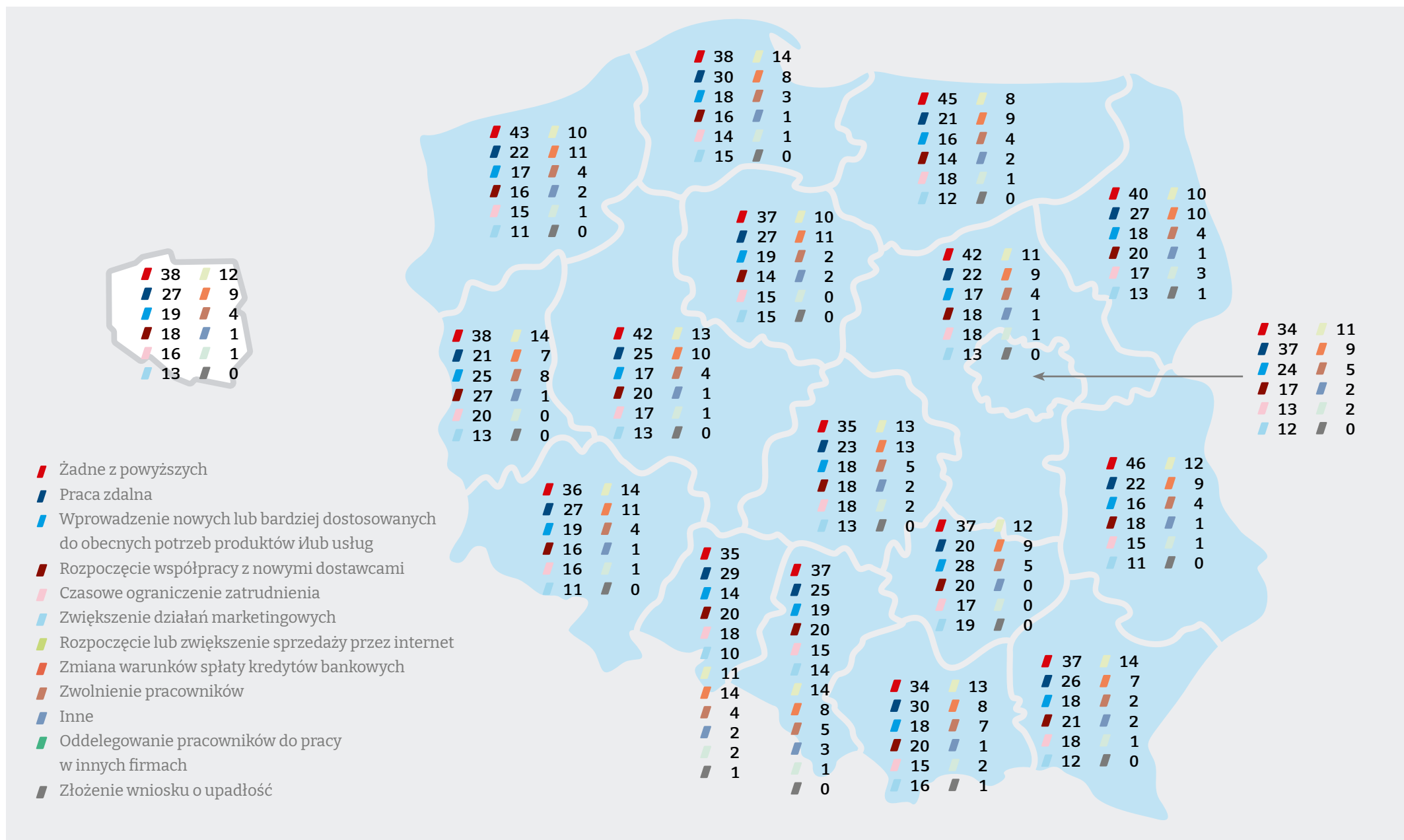

Wykres 85. Wpływ pandemii koronawirusa na działalność firmy według wielkości firmy i branży

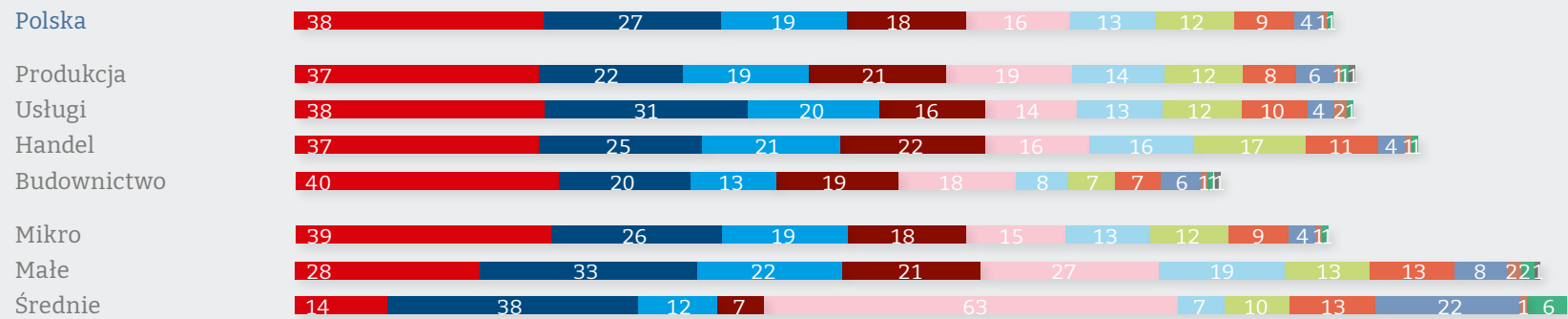

- Wydłużyły się procedury administracyjne
- Zmniejszyły się nakłady inwestycyjne
- Ograniczony został dostęp do usług logistycznych
- Działalność firmy przez pewien czas była zawieszona
- Klienci firmy nie regulowali zobowiązań
- Zwiększyła się nieobecność pracowników ze względu na chorobę lub opiekę nad dziećmi
- Żaden z powyższych
- Ograniczony został dostęp do usług związanych z certyfikacją produktów lub usług
- Wystąpiły problemy z infrastrukturą, np. internetem lub infrastrukturą drogową
- Mniej klientów
- Inne

Mapa 20. Strategie walki z pandemią koronawirusa wdrożone w firmie według regionów

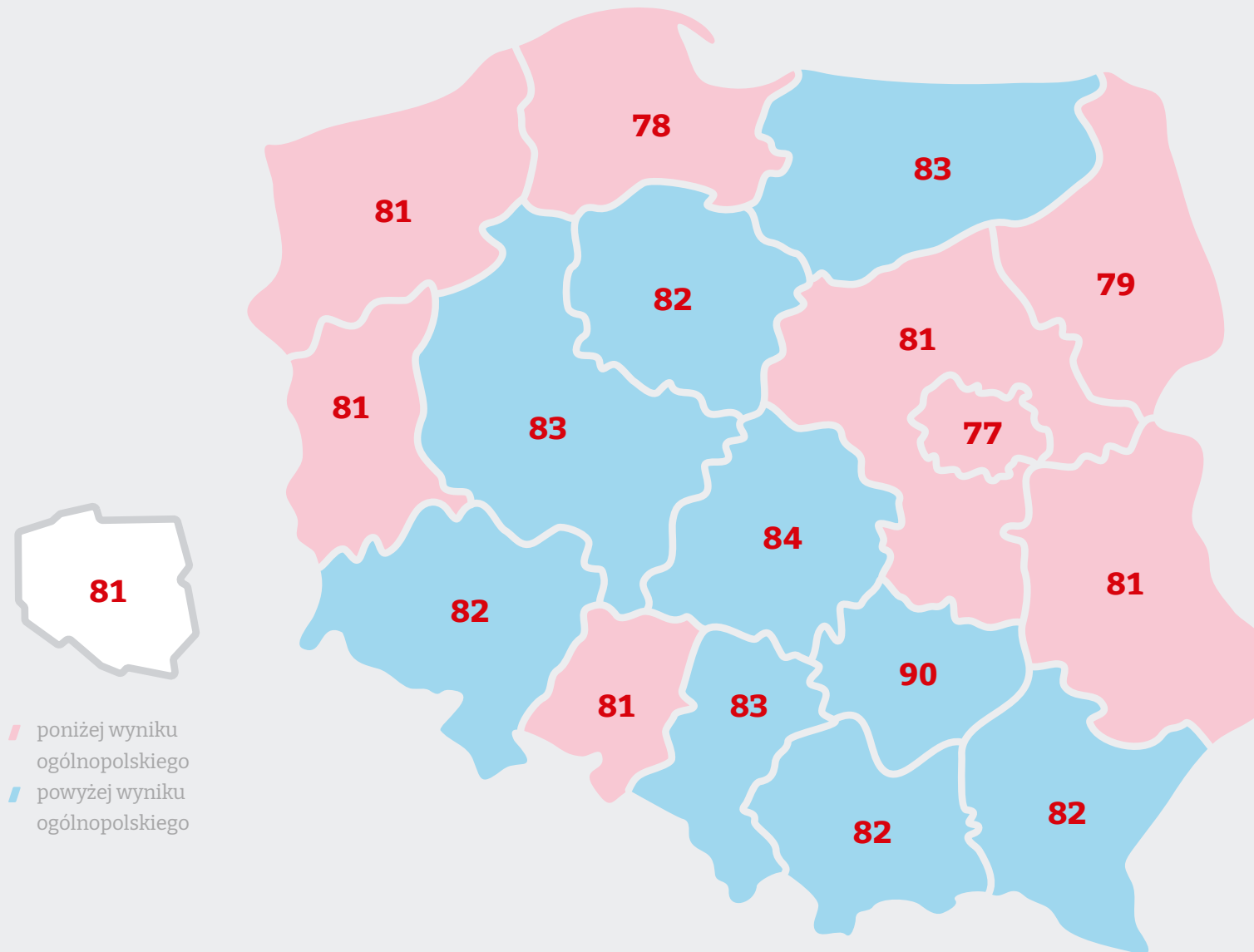

Wykres 86. Wpływ pandemii koronawirusa na działalność firmy według wielkości firmy i branży

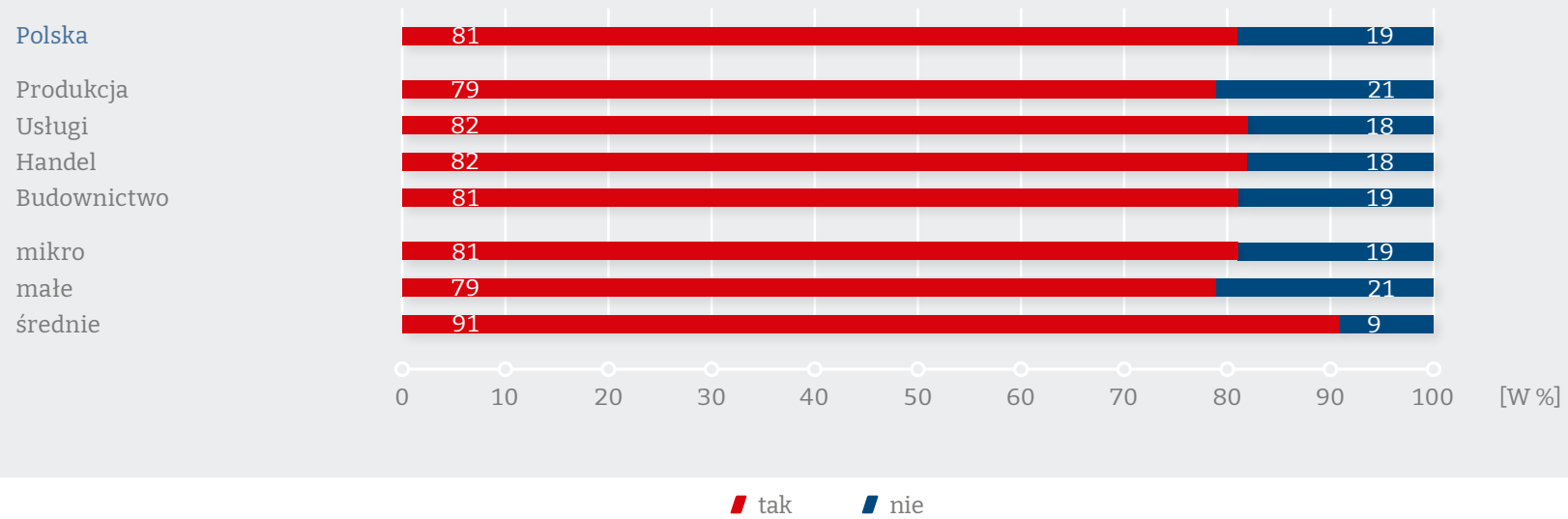

- Żadne z powyższych
- Praca zdalna
- Wprowadzenie nowych lub bardziej dostosowanych do obecnych potrzeb produktów i/lub usług
- Rozpoczęcie współpracy z nowymi dostawcami
- Czasowe ograniczenie zatrudnienia
- Zwiększenie działań marketingowych
- Rozpoczęcie lub zwiększenie sprzedaży przez internet
- Zmiana warunków spłaty kredytów bankowych
- Zwolnienie pracowników
- Inne
- Oddelegowanie pracowników do pracy w innych firmach
- Złożenie wniosku o upadłość

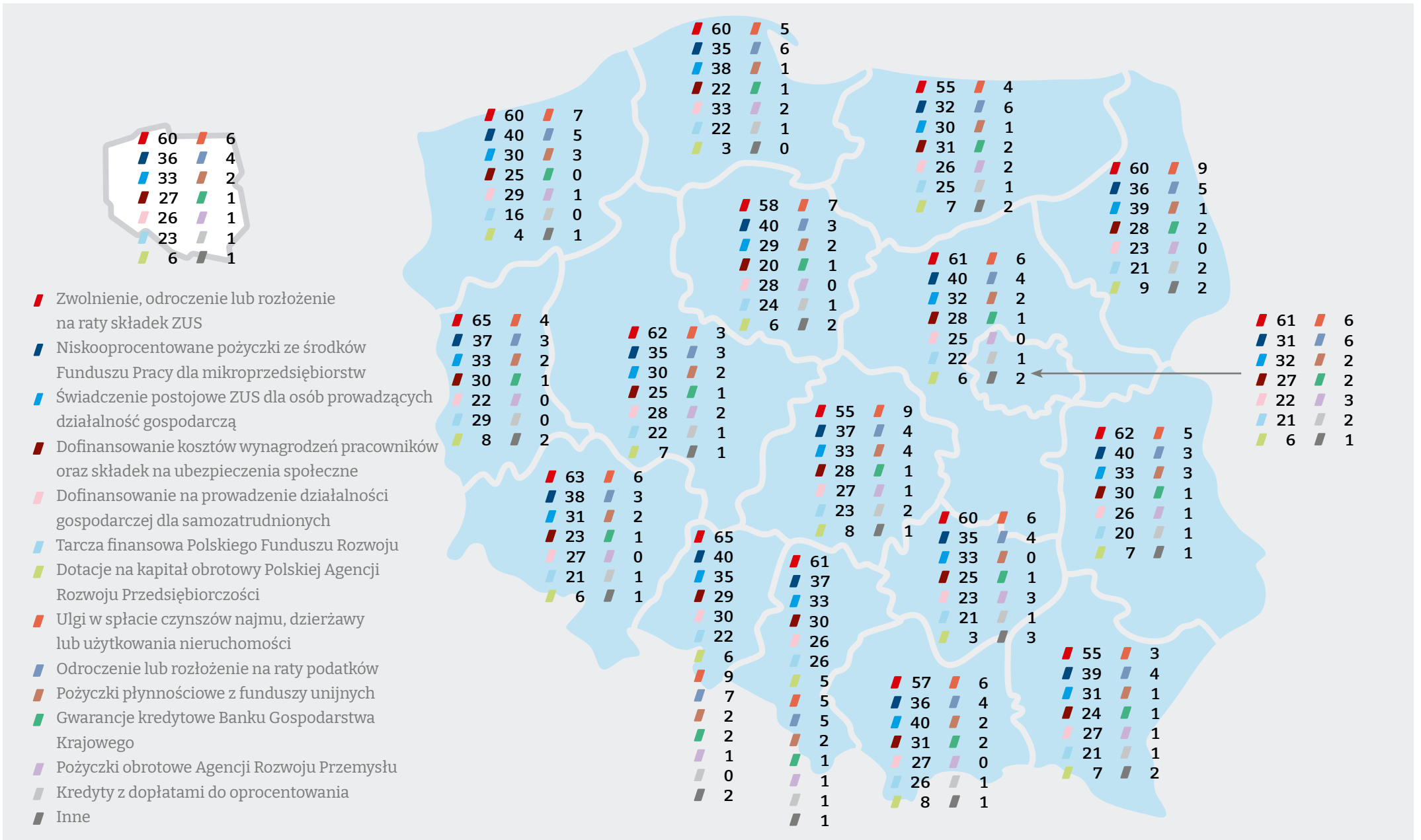
Mapa 21. Odsetek firm korzystających z rządowych programów wsparcia według regionów

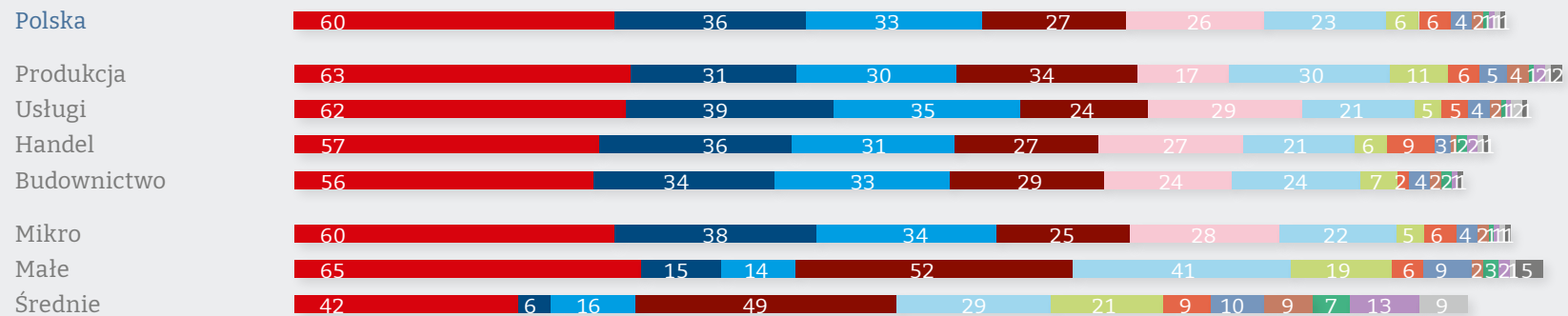
Wykres 87. Odsetek firm korzystających z rządowych programów wsparcia według wielkości firmy i branży

Mapa 22. Najpopularniejsze rządowe programy wsparcia według regionów

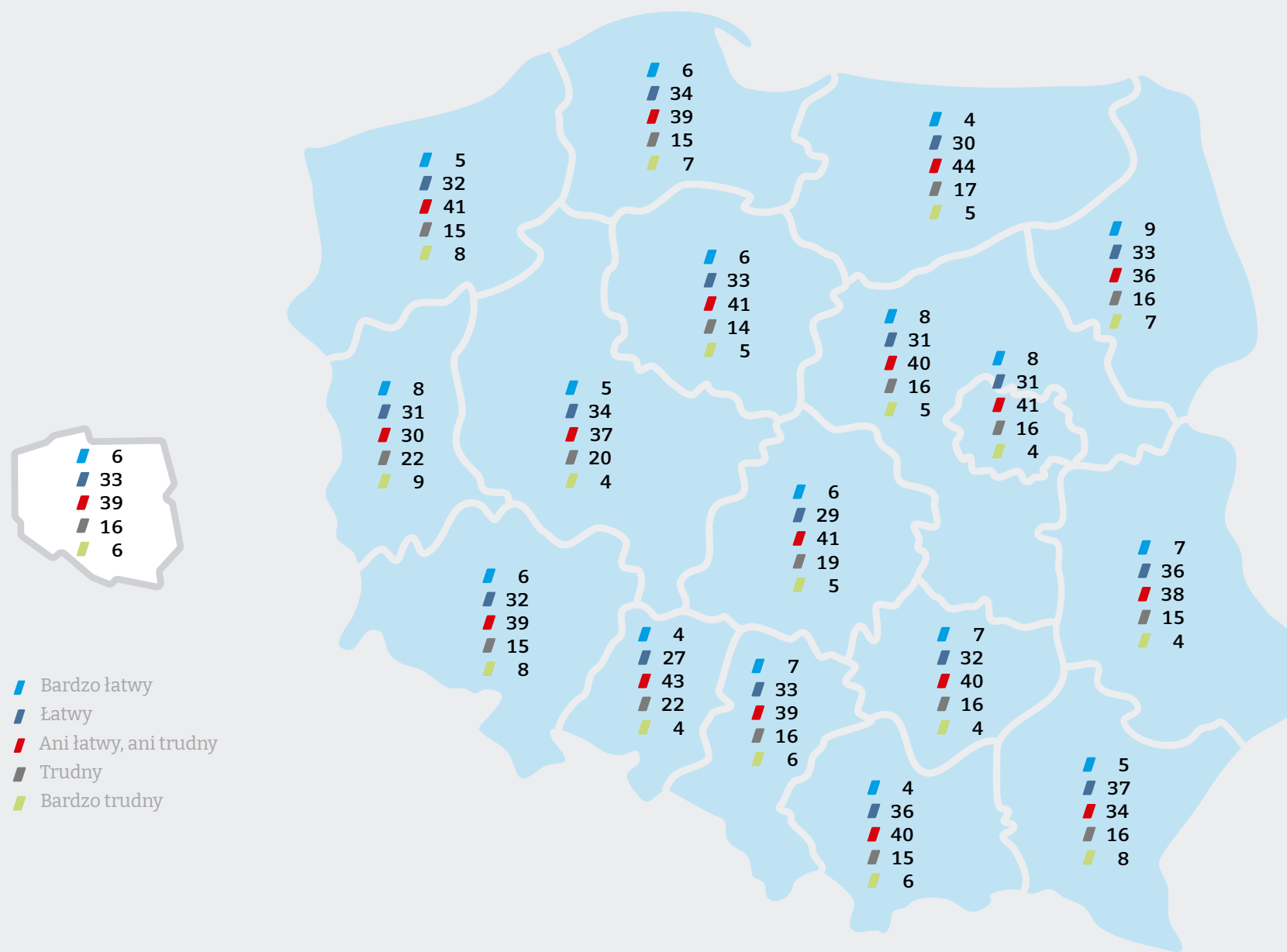

Wykres 88. Najpopularniejsze rządowe programy wsparcia według wielkości firmy i branży

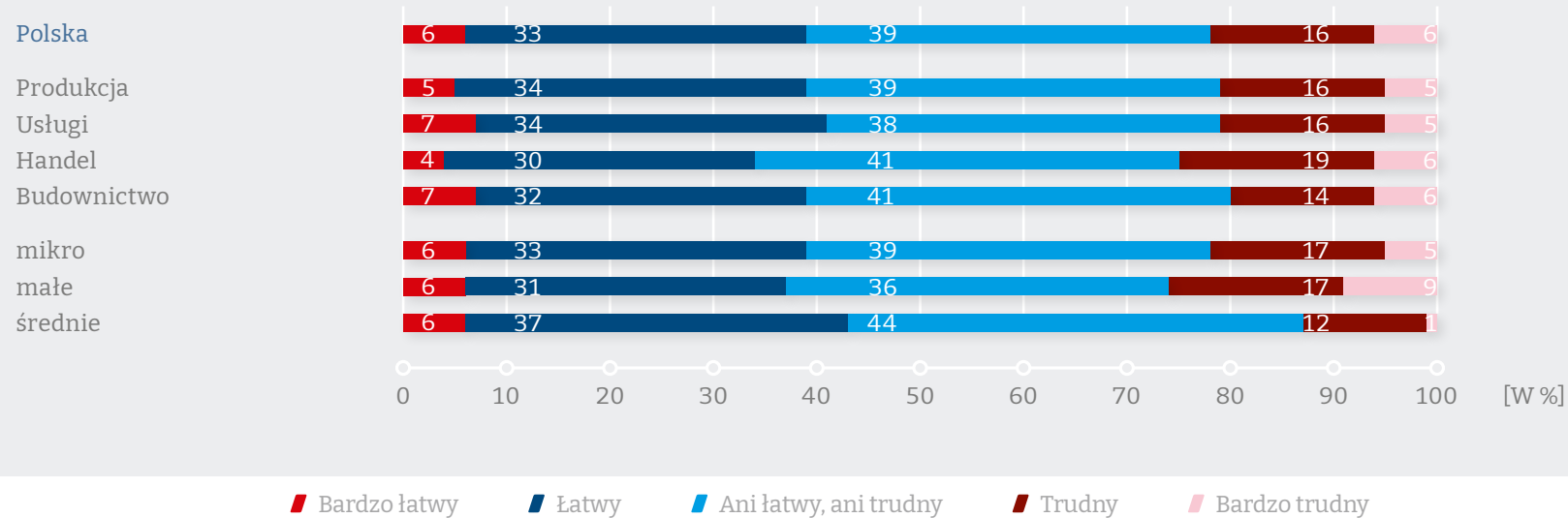

- Zwolnienie, odroczenie lub rozłożenie na raty składek ZUS
- Niskooprocentowane pożyczki ze środków Funduszu Pracy dla mikroprzedsiębiorstw
- Świadczenie postojowe ZUS dla osób prowadzących działalność gospodarczą
- Dofinansowanie kosztów wynagrodzeń pracowników oraz składek na ubezpieczenia społeczne
- Dofinansowanie na prowadzenie działalności gospodarczej dla samozatrudnionych
- Tarcza finansowa Polskiego Funduszu Rozwoju
- Dotacje na kapitał obrotowy Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości
- Ulgi w spłacie czynszów najmu, dzierżawy lub użytkowania nieruchomości
- Odroczenie lub rozłożenie na raty podatków
- Pożyczki płynnościowe z funduszy unijnych
- Gwarancje kredytowe Banku Gospodarstwa Krajowego
- Pożyczki obrotowe Agencji Rozwoju Przemysłu
- Kredyty z dopłatami do oprocentowania
- Inne

Mapa 23. Ocena dostępności informacji o rządowych programach wsparcia według regionów

Wykres 89. Ocena dostępności informacji o rządowych programach wsparcia według wielkości firmy i branży

Programy gwarancyjne w Banku Pekao wspierające walkę z negatywnymi skutkami COVID-19 w sektorze przedsiębiorstw

	Fundusz gwarancji płynnościowych	Gwarancje <i>de minimis</i>	BIZNESMAX	COSME	EASI
Beneficjenci	Średnie i duże przedsiębiorstwa	Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa	Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa innowacyjne	Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa	Mikro przedsiębiorstwa
Przedmiot gwarancji	Kredyty obrotowe	Kredyty inwestycyjne i obrotowe	Kredyty inwestycyjne i obrotowe	Kredyty inwestycyjne i obrotowe, leasing	Kredyty obrotowe i pożyczki
Wysokość kredytu	Do 250 mln PLN	Bez ograniczeń	Bez ograniczeń	Do 12,96 mln PLN lub 3 mln EUR	Do 105 050 PLN
Waluta kredytu	PLN i waluty obce	PLN i waluty obce	PLN	PLN lub EUR	PLN
Wysokość gwarancji	Do 80% kwoty kredytu, nie więcej niż 200 mln PLN	Do 80% kapitału, nie więcej niż 1,5 mln EUR	Do 80% kapitału, nie więcej niż 2,5 mln EUR	Do 50% kapitału i odsetek za 3 miesiące (80% kapitału i odsetek dla kredytów obrotowych do 630 000 PLN)	Do 80% kapitału i odsetek za 3 miesiące
Długość gwarancji	Do 27 miesięcy	Do 120 miesięcy (kredyty inwestycyjne), do 75 miesięcy (kredyty obrotowe)	Do 20 lat (kredyty inwestycyjne), do 39 miesięcy (kredyty obrotowe)	Do 10 lat (kredyty inwestycyjne), do 9 lat (kredyty obrotowe)	Cały okres kredytowania
Opłata za gwarancję	Od 2,5% do 1,5% kwoty gwarancji, uzależniona od długości finansowania i wielkości firmy	Brak	Brak; dodatkowo dopłaty do oprocentowania do 5% kwoty kredytu	Brak	Brak
Pomoc publiczna	COVID-19 (wielkość finansowania nie większa niż 25% przychodów z roku 2019)	De minimis (nie więcej niż 200 000 EUR w ciągu ostatnich 3 lat)	Regionalna pomoc inwestycyjna (kredyty inwestycyjne) lub pomoc de minimis (kredyty inwestycyjne i obrotowe)	Brak	Brak

Wpływ COVID-19 na polskie MŚP: perspektywa globalna

W Polsce MŚP stosunkowo łatwiej uzyskały dostęp do informacji i skorzystały z rządowych pakietów pomocowych związanych z COVID-19.

Metodologia

82 W dniu 21 kwietnia 2020 r. Centrum Handlu Międzynarodowego (ITC) rozpoczęło ogólnoswiatową ankietę internetową w celu oceny wpływu pandemii COVID-19 na światową działalność gospodarczą. W globalnym badaniu ITC COVID-19 dotyczącym wpływu na działalność gospodarczą w okresie od 21 kwietnia do 24 sierpnia 2020 r. zebrano dane dla ponad 6 400 firm w 138 krajach i terytoriach.⁴ Próba została rozłożona na różne regiony (Afryka, Ameryka, Azja, Europa i Oceania), sektory (podstawowe, produkcyjne i usługowe) oraz wielkość przedsiębiorstw (mikro-, małe, średnie i duże) i obejmowała zarówno przedsiębiorstwa eksportujące, jak i nie eksportujące.

83 Bank Pekao współpracował z ITC przy przeprowadzaniu badania ITC dotyczącego wpływu COVID-19 na działalność gospodarczą w Polsce. W badaniu, przeprowadzonym we wrześniu i październiku 2020 roku w formie wywiadów telefonicznych zrealizowanych przez firmę PBS sp. z o.o., wzięło udział blisko 7,5 tys. przedsiębiorstw.

⁴ Gromadzenie danych jest w toku, a późniejsza analiza badania ITC wpływu COVID-19 na działalność gospodarczą może nie pokrywać się z danymi przedstawionymi w niniejszym dokumencie.

84 Analiza w tym rozdziale, skoncentrowana na MŚP w sektorze przemysłowym i usługowym, opiera się na porównaniu globalnych i polskich badań wpływu COVID-19 na działalność gospodarczą przeprowadzonych przez ITC. Porównanie wpływu COVID-19 na mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa w Polsce z firmami z innych części świata pomaga umieścić polskie wyniki w globalnej perspektywie.⁵

MŚP w Polsce są w mniejszym stopniu dotknięte przez COVID-19

85 Wybuch koronawirusa powoduje bezprecedensowe zagrożenie dla zdrowia na świecie i spowolnienie gospodarcze.⁶ Jednakże eko-

⁵ Przy interpretacji danych należy wziąć pod uwagę kilka różnic. Globalne badanie ITC dotyczące wpływu COVID-19 na działalność gospodarczą zostało przeprowadzone zarówno online, telefonicznie, jak i osobiście, w zależności od kraju, natomiast polskie badanie dotyczące wpływu COVID-19 na działalność gospodarczą zostało przeprowadzone w formie wywiadów telefonicznych. W badaniu globalnym dane zbierane były w okresie od 21 kwietnia do 24 sierpnia, natomiast w Polsce od 1 września do 2 października. Wreszcie, dane w Polsce są reprezentatywne, podczas gdy w badaniach globalnych wskaźniki odpowiedzi różnią się w zależności od kraju i regionu i nie muszą być reprezentatywne.

⁶ Więcej informacji można znaleźć na stronie: International Trade Centre (2020). Perspektywy konkurencyjności MŚP w 2020 r.: COVID-19: Wielkie zamknięcie (lockdown) i jego wpływ na małe przedsiębiorstwa. ITC, Genewa. www.intracen.org/uploadedFiles/intracencorg/Content/Publications/ITCSMECO2020.pdf

nomiczny wstrząs wywołany przez COVID-19 nie dotyka wszystkich w taki sam sposób. **Małe przedsiębiorstwa, dysponujące mniejszymi środkami na przetrwanie, były szczególnie narażone na skutki kryzysu.**

86 Z badania ITC wynika, że **około jedna na trzy firmy w Polsce twierdzi, że ich działalność gospodarcza została silnie dotknięta przez kryzys** (Wykres 90). **Udział ten jest niższy niż średnia światowa** z badania wpływu na działalność gospodarczą ITC COVID-19, w którym 60% MŚP⁷ zgłosiło, że odczuło silny wpływ. Ponadto, **MŚP w Polsce odnotowały mniejszy wpływ niż przeciętnie w krajach europejskich.**⁸

87 Skutki były jednak różne w poszczególnych krajach, przy czym **niektóre przedsiębiorstwa były bardziej narażone na skutki kryzysu, zwłaszcza firmy międzynarodowe i te z sektora usług.** Wyniki badań pokazują, że w Polsce 44% eksporterów zostało silnie dotkniętych kryzysem, w porównaniu z 36% nieeksporterów (Wykres 91). Jest to oznaka większej ekspozycji firm międzynarodowych, która często działa na ich korzyść, czyniąc je bardziej odpornymi na wstrząsy, ale z drugiej strony może również uczynić je bardziej podatnymi na różne sytuacje szokowe. Jest to zgodne z ostatnimi ustaleniami z prac ITC, a także z literaturą⁹, która pokazuje, że **o ile firmy handlowe są bardziej podatne na globalne wstrząsy niż firmy działające tylko w kraju, o tyle firmy międzynarodowe okazały się bardziej odporne na kryzys COVID-19.**¹⁰

7 W niniejszym rozdziale MŚP definiuje się jako firmy zatrudniające mniej niż 249 osób, inaczej niż w definicji ITC, gdzie MŚP to firmy zatrudniające mniej niż 100 pracowników.

8 W skład grupy regionalnej Europa wchodzi następujące kraje: Albania, Belgia, Bośnia i Hercegowina, Chorwacja, Republika Czeska, Dania, Francja, Niemcy, Grecja, Węgry, Włochy, Litwa, Malta, Mołdawia, Holandia, Północna Macedonia, Portugalia, Rumunia, Rosja, Serbia, Słowenia, Hiszpania, Szwecja, Szwajcaria, Ukraina, Wielka Brytania.

9 Ramelli, S., & Wagner, A. F. (2020). Reakcje cen akcji na covid-19.

10 Borino, F., Carlson, E., Rollo, V., & Solleder, O. (2020). Firmy międzynarodowe i COVID-19: Dowody z globalnego badania (ITC Working Paper Series WP-02-2020.E). Centrum Handlu Międzynarodowego.

88 Pandemia COVID-19 jest bezprecedensowym światowym kryzysem, dotykającym każdy zakątek świata. Dlatego też **wielu eksporterów zostało dotkniętych tym kryzysem ze względu na ich ekspozycję na zaburzenia popytowe na wielu rynkach.**¹¹ Przedsiębiorstwa, które zaopatrują się w materiały do produkcji z różnych lokalizacji, rozkładają ryzyko polegające na tym, że jeden główny dostawca nie będzie w stanie dostarczyć swojego produktu lub usługi na czas. Niemniej jednak, w porównaniu z firmami krajowymi, które podczas pandemii zostały negatywnie dotknięte jedynie wstrząsami krajowymi, **firmy międzynarodowe mogły zostać negatywnie dotknięte zarówno przez dostawców krajowych lub międzynarodowych, jak i nabywców.** Ośmiopunktowa różnica (na Wykresie 91) pomiędzy eksporterami a nieeksporterami w Polsce jeśli chodzi o wpływ COVID-19 jest zgodna z luką obserwowaną w innych krajach europejskich.

Zmniejszenie sprzedaży jest powszechnym problemem dla firm na całym świecie.

89 Aby spowolnić rozprzestrzenianie się nowego koronawirusa, rządy na całym świecie wprowadziły **surowe środki** ograniczające. Środki te, podjęte w celu ochrony zdrowia publicznego, **utrudniły zarówno podaż, jak i popyt, ponieważ zakłady produkcyjne spowolniły produkcję, a konsumenci pozostali w domach.**¹²

90 Wyniki badania wpływu COVID-19 na działalność gospodarczą w Polsce pokazują, że **dwie na trzy firmy odnotowały spadek sprzedaży**

11 Vannoorenberghe, G. (2012). Zmienność na poziomie firmy i eksport. *Journal of International Economics*, 86(1), 57–67.

12 Brinca, P., Duarte, J. B., & Faria-e-Castro, M. (2020). Is the COVID-19 Pandemic a Supply or a Demand Shock? *Dostępny pod numerem SSRN 361230*.

(w kraju i/lub za granicą). Jednakże **firmy w pozostałej części świata i w innych krajach europejskich doświadczyły większego szoku popytu**, przy czym trzy z czterech firm odnotowały spadek sprzedaży (Wykres 92). Jest to zgodne z poprzednim wynikiem, który pokazuje, że **polskie firmy są mniej dotknięte kryzysem** (Wykres 90).

91 Co ciekawe, rozdzielenie spadku sprzedaży według miejsca przeznaczenia wskazuje, że **sprzedaż polskich MŚP na rynek krajowy uderzyła silniej niż na rynki zagraniczne**. Około dwóch z trzech MŚP w Polsce odnotowało spadek sprzedaży w kraju, w porównaniu z 44% w przypadku sprzedaży za granicą (Wykres 93). Jest to zgodne z **odpowiedziami MŚP z reszty świata, choć różnica w Polsce jest większa**. MŚP w innych krajach europejskich zaobserwowały jednak podobny spadek sprzedaży w kraju i za granicą.

92 W tym samym czasie firmy w Polsce doświadczyły szoku podażowego, gdy zamykano fabryki w kraju i w krajach partnerskich. Jedna trzecia badanych firm w Polsce miała trudności z dostępem do zaopatrzenia, co ograniczało ich zdolność do wytwarzania towarów i usług (Wykres 92). Jest to zgodne ze średnią europejską. Jednak **przedsiębiorstwa w pozostałej części świata zostały bardziej dotknięte szokiem podażowym, gdyż prawie dwie trzecie przedsiębiorstw miało trudności z dostępem do czynników produkcji**. Można to wytłumaczyć faktem, że **kraje europejskie są gospodarkami wysoce zintegrowanymi**. W czasie pandemii bliskość geograficzna i wysoka integracja przełożyły się na stosunkowo zsynchronizowane zamknięcia i ograniczoną ekspozycję na zamknięcia w pozostałej części świata.

MŚP w Polsce napotykają na więcej utrudnień administracyjnych niż w innych krajach

93 Prawie 40% firm, które odpowiedziały na globalne badanie ITC dotyczące wpływu COVID-19 na działalność gospodarczą, stwierdziło, że ich klienci nie regulowali należności, co jest liczbą zbliżoną do odpowiedzi firm europejskich. Potwierdza to kryzys płynności towarzyszący kryzysowi zdrowotnemu. W Polsce jednak **fakt, że klienci nie płacili rachunków, był mniej niepokojący** – 18% firm powołuje się na ten problem.

94 Zamiast tego, **małe przedsiębiorstwa w Polsce jako główny skutek kryzysu podały wydłużone procedury administracyjne** – 41% firm boryka się z tym problemem. Można to wytłumaczyć faktem, że w momencie prowadzenia badania w Polsce wdrożono już kilka wspierających działań finansowych, takich jak przesunięcie terminów płatności zobowiązań podatkowych lub bankowych. Dane te wskazują, że przedsiębiorstwa potrzebują większego wsparcia, np. uproszczenia procedur i zmniejszenia obciążeń administracyjnych.

Radzenie sobie z pandemią

95 Przedsiębiorstwa na całym świecie zareagowały na kryzys na różne sposoby. Globalna ankieta ITC dotycząca wpływu COVID-19 na przedsiębiorstwa wykazała, że niektóre firmy (około 20%) przyjęły **strategie wycofywania się** – zwalniania pracowników, wyprzedazy aktywów, zaciągania nowych długów lub niepodejmowania żadnych działań, które mogą zaszkodzić ich długoterminowej rentowności (Wykres 95). Większość (61%) przyjęła jednak **strategię odporności** – czasowe ograniczenie działalności w taki sposób, aby później móc ją w pełni wznowić.

W ramach tej strategii przyjęto takie działania jak przesunięcie koszyka sprzedaży w kierunku sprzedaży online, zaopatrywanie się u nowych dostawców lub korzystanie z pracy zdalnej. Najbardziej **zwinne (agile) firmy** przekształciły się, aby dostosować się do nowej sytuacji, tworząc nowatorskie produkty lub pożyczając swoich pracowników innym aktywnym przedsiębiorstwom w kluczowych branżach. Tylko 19% firm przyjęło tę strategię na świecie (Wykres 95).

96 W porównaniu do średnich światowych i europejskich, **MŚP w Polsce w mniejszym stopniu wdrażały strategie odporności lub zwinności**. Większość polskich firm **nie** podejmowało żadnych działań lub podejmowało działania nadzwyczajne, takie jak zwolnienia pracowników, sprzedaż aktywów lub zaciągnięcie nowego zadłużenia.

97 Niestety, **polskie firmy są bardziej skłonne nie robić nic, aby poradzić sobie z kryzysem, niż firmy w innych krajach** (Wykres 96). Drugą najczęściej stosowaną strategią dla polskich przedsiębiorstw w walce z kryzysem COVID-19 jest opcja pracy zdalnej, z której korzysta 27% firm. Jest to zgodne z udziałem firm, które **pracują zdalnie** w pozostałej części świata. Jednak **udział w Polsce jest znacznie niższy niż średnia europejska**, gdzie prawie 60% firm korzystało z pracy zdalnej. Polskie przedsiębiorstwa były również mniej skłonne do podejmowania środków zaradczych w celu kontynuowania produkcji, takich jak przesunięcie sprzedaży w kierunku kanałów internetowych.

Ryzyko zamknięcia działalności większe dla polskich MŚP

98 MŚP mają zazwyczaj niewiele aktywów i ograniczone rezerwy gotówkowe, aby zamortyzować wynikające z lockdownu niedobory płynności. Nic dziwnego, że **39% MŚP na świecie stwierdziło, że grozi**

im trwałe zamknięcie działalności (Wykres 97). Przy każdym bankructwie, zamkniętym sklepie i niezebranych zbiorach, ludzie tracą pracę, a rodziny w wielu przypadkach tracą swój jedyny dochód.

99 **Polskie firmy były w większym stopniu narażone na ryzyko trwałego zamknięcia działalności**. Około 57% polskich MŚP poinformowało, że grozi im zamknięcie działalności na stałe, w porównaniu z 38% w innych krajach europejskich i 39% w pozostałych częściach świata. Ta 18% różnica między Polską a resztą świata pokazuje, że **polskie firmy są bardziej narażone na bankructwa wywołane pandemią niż inne**. Kontrastuje to z ustaleniami badania dotyczącymi wpływu COVID-19 na działalność firmy z Wykresu 90.

100 Te przeciwstawne ustalenia mogą sugerować, że **nawet jeśli polskie przedsiębiorstwa czuły się mniej narażone na skutki gospodarcze pandemii niż inne, były one mniej zdolne do radzenia sobie z nią i w związku z tym są one bardziej narażone na zamknięcie działalności**. Podkreśla to potrzebę szybkiego działania rządów.

Działania rządowe mające na celu ochronę polskich MŚP

101 **Większość rządów na całym świecie podjęła kroki w celu zaradzenia gospodarczym skutkom kryzysu COVID-19**. Jeżeli środki te okażą się skuteczne, powinny zapobiec zwolnieniom, bankructwom i pomóc MŚP w odbudowie po kryzysie.

102 Przedsiębiorstwa, które odpowiedziały na pytania zawarte w globalnym badaniu wpływu COVID-19 na działalność gospodarczą stwierdziły, że zwolnienia podatkowe, tymczasowe ulgi podatkowe (53% MŚP) i programy finansowe (50% MŚP) byłyby najbardziej pomocnymi

środkami rządowymi w walce z kryzysem (Wykres 98). Jedna trzecia MŚP zwróciła również uwagę na znaczenie dopłat do czynszu. Potwierdza to, że większość MŚP ma problemy z płynnością finansową.

103 Kiedy polskie firmy były ankietowane, wprowadzono już szereg działań mających na celu ich wsparcie, a cztery na pięć badanych MŚP w Polsce zdążyło z nich skorzystać. **W odróżnieniu od przedsiębiorstw z pozostałych części świata, małe i średnie przedsiębiorstwa w Polsce bardziej troszczyły się o utrzymanie zatrudnienia pod kątem przyszłej produkcji.** Analiza badania wpływu COVID-19 na działalność gospodarczą w Polsce pokazuje, że 71% badanych MŚP korzystało z programów zatrudnienia w celu wsparcia dochodów lub swoich pracowników. W pozostałej części świata tylko 29% MŚP wybrało programy zatrudnienia (Wykres 98). W Polsce drugim i trzecim najczęściej stosowanym środkiem rządowym w walce z kryzysem COVID-19 były transfery finansowe (48% MŚP) oraz programy finansowe (45%), co potwierdza, że również polskie MŚP borykały się z brakiem płynności¹³.

104 Przejrzystość i informacja są niezbędne, aby przedsiębiorstwa mogły korzystać z rządowych programów pomocowych. Dlatego niepokojące jest to, że prawie połowa ankietowanych ma problemy z uzyskaniem o nich informacji. **W Polsce MŚP stosunkowo łatwiej uzyskały dostęp do informacji i skorzystały z rządowych pakietów pomocowych związanych z COVID-19.** Około 22% badanych MŚP w Polsce stwierdziło, że dostęp do informacji jest trudny lub bardzo trudny, w porównaniu

¹³ Należy pamiętać, że pytania zawarte w kwestionariuszu globalnym i polskim różnią się od siebie, a ich interpretacja musi być rozważna. Podczas gdy w kwestionariuszu ogólnosięciowym poproszono przedsiębiorstwa o wybranie trzech najlepszych środków rządowych, które byłyby najbardziej pomocne w radzeniu sobie z kryzysem COVID, w Polsce poproszono je o wskazanie programu, który rzeczywiście został zastosowany.

z 32% w pozostałej części Europy i 45% w pozostałych częściach świata (Wykres 99).

Zarządzanie handlem międzynarodowym po zakończeniu epidemii na rzecz odbudowy gospodarki

105 Biorąc pod uwagę powtarzające się infekcje i nowe fale w różnych regionach świata, trudno jest przewidzieć, w jaki sposób pandemia i związane z nią środki ograniczające rozprzestrzenianie się będą się rozwijać w nadchodzących miesiącach. Kiedy w Europie i w innych miejscach zniesione zostaną działania takie jak *lockdown*, właściciele przedsiębiorstw i decydenci polityczni przeniosą swoją uwagę na świat po pandemii. **Firmy, organizacje wspierające biznes i rządy będą musiały dostosować się do tej „nowej normalności” w nadchodzących miesiącach i latach.**

106 Jeśli świat wykorzysta możliwości, jakie stwarza ten kryzys, by stawić czoła podstawowym wyzwaniom światowej gospodarki, **nowa normalność może polegać na podkreśleniu odporności na zmiany i nieoczekiwane wstrząsy, wykorzystywaniu możliwości, jakie daje cyfryzacja, nadawaniu priorytetu włączeniu społecznemu i zrównoważonemu wzrostowi.**

107 Biorąc pod uwagę znaczenie łańcuchów dostaw w handlu międzynarodowym, **ich odporność będzie miała duże znaczenie dla przyszłości handlu.** Największe firmy często odgrywają znaczącą rolę w kierowaniu łańcuchami dostaw, podejmowaniu decyzji dotyczących praktyk produkcyjnych, budowania marki, zaopatrzenia i sprzedaży. W wielu przypadkach w czasie kryzysu przedsiębiorstwa te przenosiły obciążenia związane z ryzykiem w całym łańcuchu dostaw na MŚP,

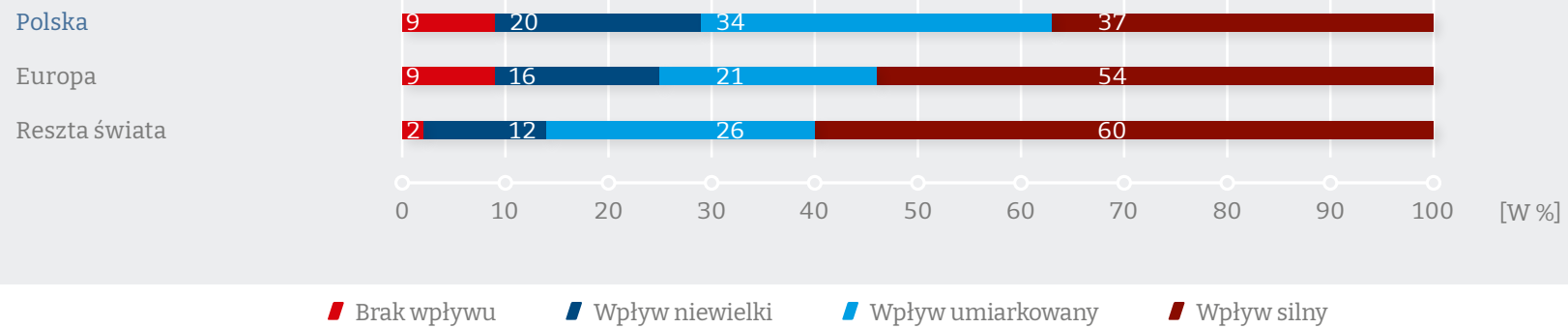
które były znacznie mniej odporne na zmiany. Największe przedsiębiorstwa powinny na nowo zaprojektować swoje podejście do współpracy i podziału kosztów z małymi dostawcami, aby zapewnić bardziej równomierny podział wartości.

108 Dodatkowo okres odbudowy po pandemii zapewni **wyjatkową okazję do globalnej współpracy w celu odbudowy ładu międzynarodowego**, w tym w dziedzinie handlu międzynarodowego. Dla wielostronnego

systemu handlu może to oznaczać przyjęcie nowych koncepcji, nowych obszarów kooperacji i nowych partnerstw. Zamknięcia fabryk za granicą dotknęły małe przedsiębiorstwa na całym świecie, a szok popytowy i podażowy przekroczył granice poprzez zakłócone łańcuchy dostaw. **Odpore łańcuchy dostaw** mogą przekazywać wiedzę, zapewniać stabilność i generować sprawność w ramach nowej normalności. **Częścią tego rozwiązania będzie również zapewnienie otwartego i przewidywalnego systemu handlu światowego.**¹⁴

¹⁴ Więcej informacji można znaleźć na stronie: International Trade Centre (2020). Perspektywy konkurencyjności MŚP w 2020 r.: COVID-19: Wielka blokada i jej wpływ na małe przedsiębiorstwa. ITC, Genewa. www.intracen.org/uploadedFiles/intracenorg/Content/Publications/ITCSMECO2020.pdf

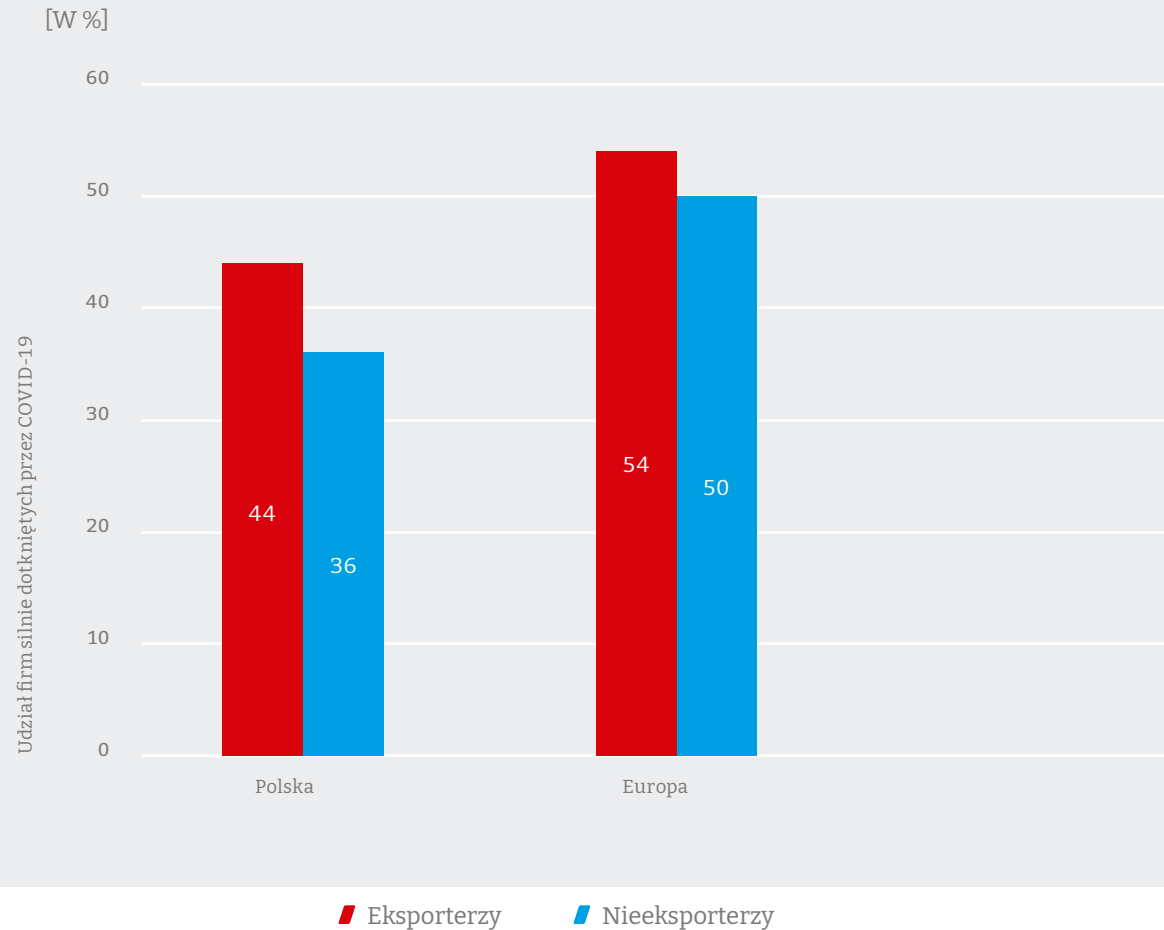
Wykres 90. Polskie MŚP są mniej dotknięte przez COVID-19

Uwaga: Respondenci zostali zapytani „W jaki sposób pandemia koronawirusa (COVID-19) wpłynęła na Twoją działalność gospodarczą?” oraz „W którym kraju mieści się Twoja firma?”. Dane dotyczące 7 412 przedsiębiorstw w Polsce, 119 przedsiębiorstw w Europie i 3 949 przedsiębiorstw w pozostałych krajach świata w 123 krajach. Wskaźniki odpowiedzi różnią się w poszczególnych krajach i regionach.

Źródło: Obliczenia ITC na podstawie globalnego i polskiego badania ITC dotyczącego wpływu Covid-19 na działalność gospodarczą. Dane zebrane od 21 kwietnia do 24 sierpnia 2020 r. dla badania ogólnosiwiatowego oraz od 1 września do 2 października 2020 r. dla badania dla Polski.

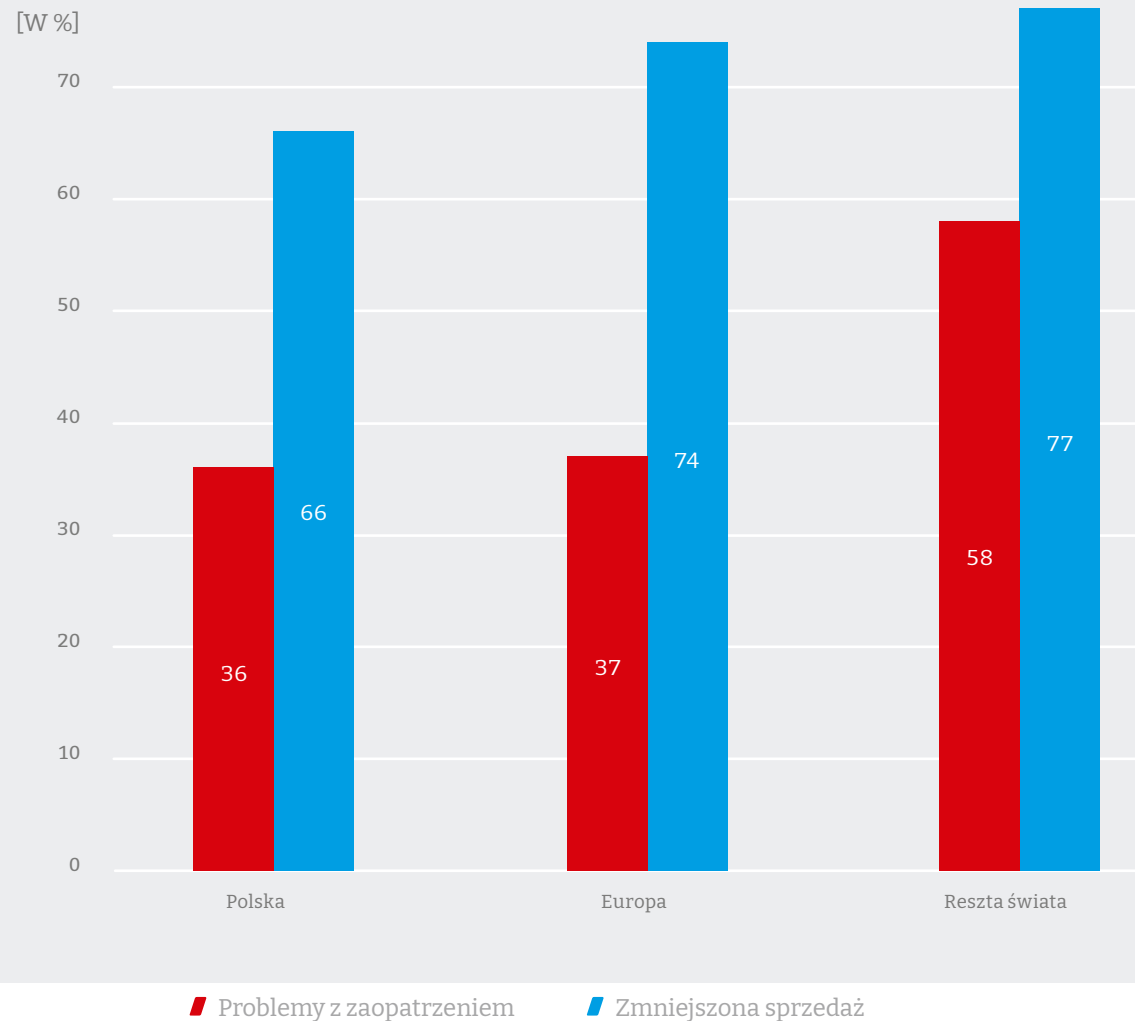
Wykres 91. Eksporterzy w Polsce widzą większy wpływ COVID-19

Uwaga: Respondenci zostali zapytani „W jaki sposób pandemia koronawirusa (COVID-19) wpłynęła na Twoją działalność gospodarczą?” oraz „Jaka jest skala działalności Twojej firmy?”. Dane dotyczące 7 412 przedsiębiorstw w Polsce i 119 przedsiębiorstw w Europie. Wskaźniki odpowiedzi różnią się w poszczególnych krajach i regionach.

Źródło: Obliczenia ITC na podstawie globalnego i polskiego badania ITC dotyczącego wpływu Covid-19 na działalność gospodarczą. Dane zebrane od 21 kwietnia do 24 sierpnia 2020 r. dla badania ogólnosiwiatowego oraz od 1 września do 2 października 2020 r. dla badania dla Polski.

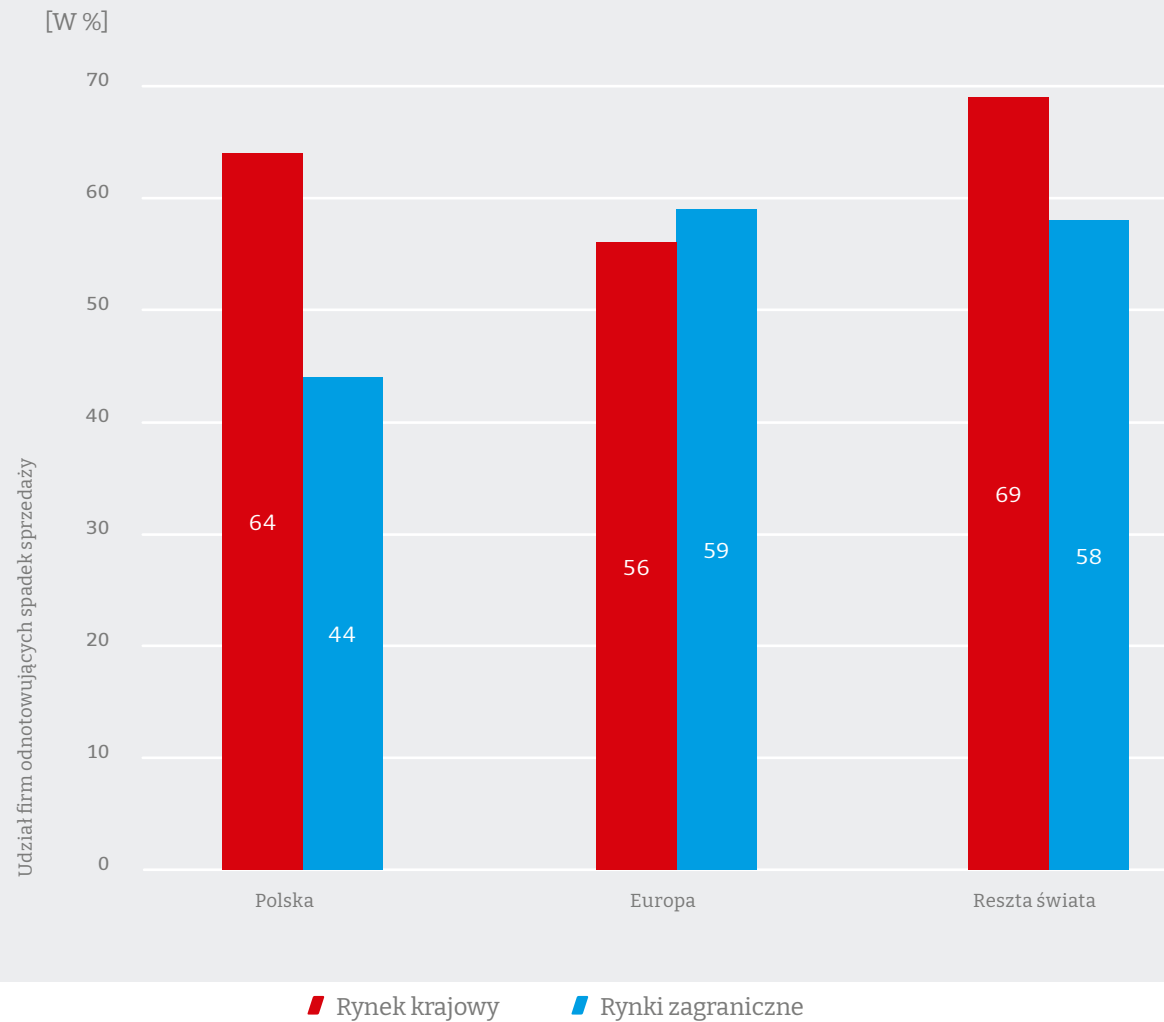
Wykres 92. Firmy w Polsce doświadczyły zarówno szoków popytowych, jak i podażowych

Uwaga: Respondenci zostali zapytani „Czy pandemia koronawirusa (COVID-19) wpłynęła na możliwość zakupu materiałów wejściowych dla Twojego przedsiębiorstwa i/lub sprzedaży produktów wyjściowych?” oraz „W jakim kraju znajduje się Twoja firma?”. Dane dotyczące 7 412 przedsiębiorstw w Polsce, 119 przedsiębiorstw w Europie i 3 276 przedsiębiorstw w pozostałych krajach świata. Wskaźniki odpowiedzi różnią się w poszczególnych krajach i regionach.

Źródło: Obliczenia ITC na podstawie globalnego i polskiego badania ITC dotyczącego wpływu Covid-19 na działalność gospodarczą. Dane zebrane od 21 kwietnia do 24 sierpnia 2020 r. dla badania ogólnoswiatowego oraz od września do października 2020 r. dla badania dla Polski.

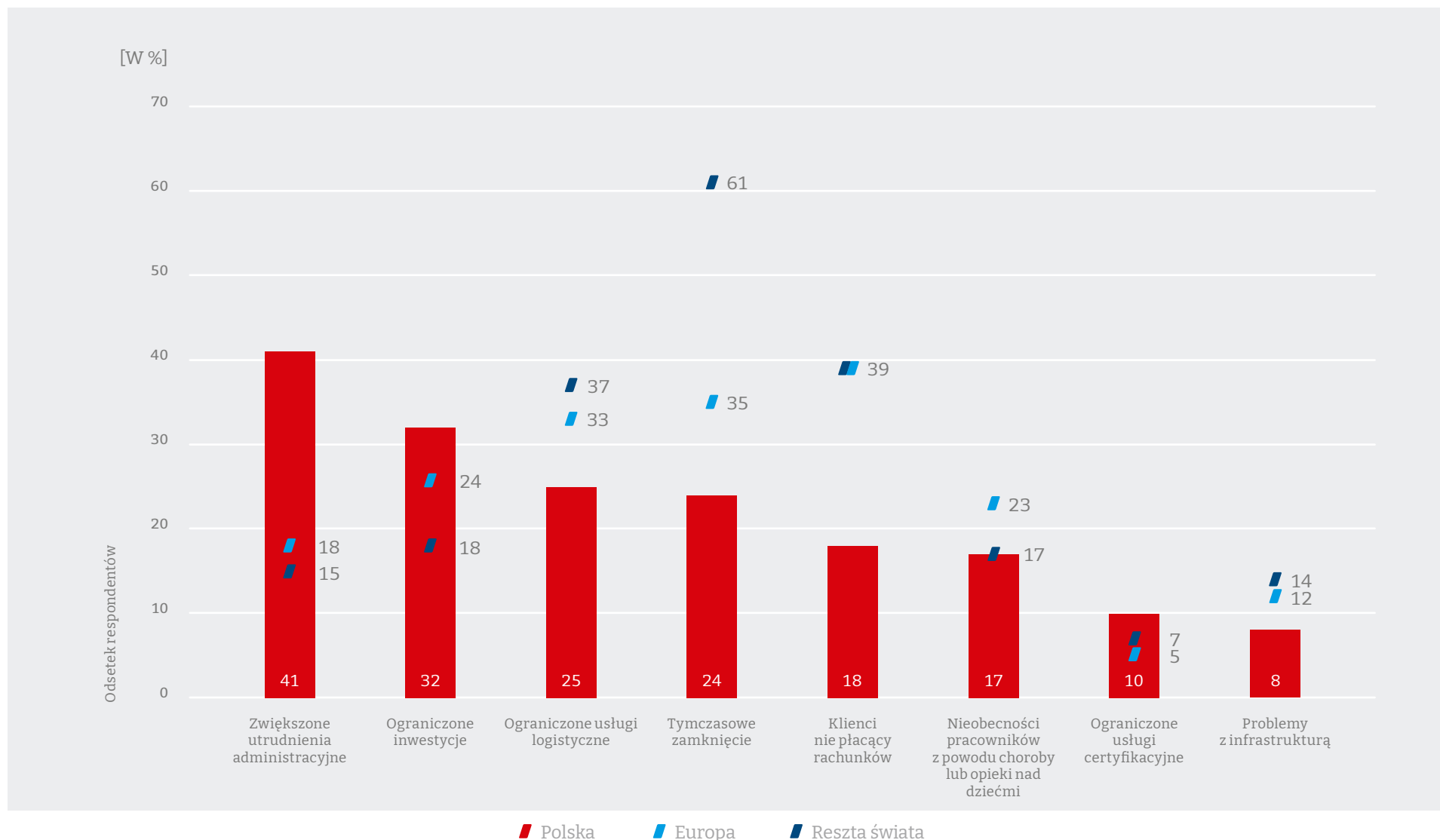
Wykres 93. Polskie firmy odnotowały większy spadek sprzedaży w kraju niż za granicą

Uwaga: Respondenci zostali zapytani „Czy pandemia koronawirusa (COVID-19) wpłynęła na możliwość zakupu materiałów wejściowych dla Twojego przedsiębiorstwa i/lub sprzedaży produktów wyjściowych?” oraz „W jakim kraju znajduje się Twoja firma?”. Dane dotyczące 7 412 przedsiębiorstw w Polsce, 119 przedsiębiorstw w Europie i 3 276 przedsiębiorstw w pozostałych krajach świata. Wskaźniki odpowiedzi różnią się w poszczególnych krajach i regionach.

Źródło: Obliczenia ITC na podstawie globalnego i polskiego badania ITC dotyczącego wpływu Covid-19 na działalność gospodarczą. Dane zebrane od 21 kwietnia do 24 sierpnia 2020 r. dla badania ogólnosiwiatowego oraz od 1 września do 2 października 2020 r. dla badania dla Polski.

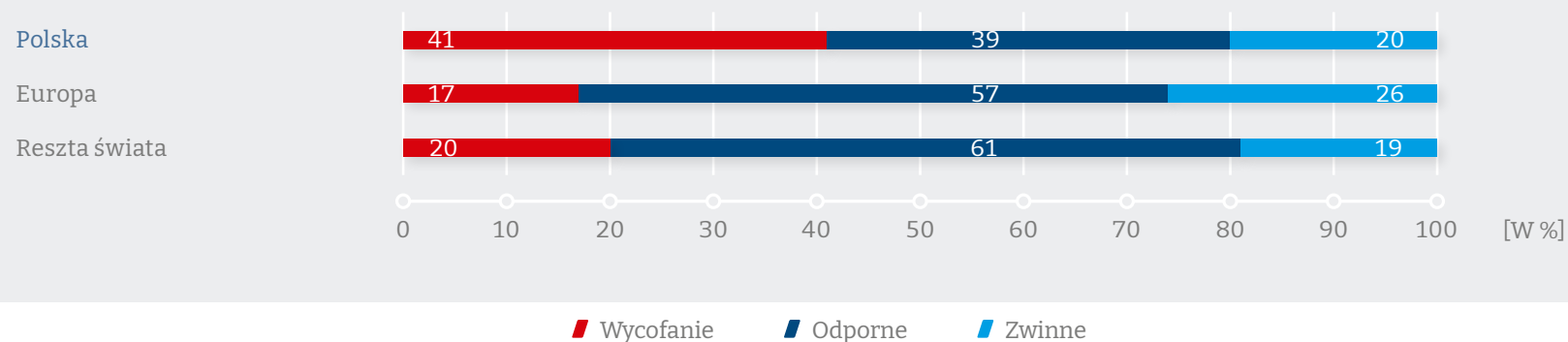
Wykres 94. Przedsiębiorstwa w Polsce napotykają na więcej utrudnień administracyjnych

Uwaga: Respondenci zostali zapytani „Czy pandemia koronawirusa (COVID-19) dotknęła Twoje przedsiębiorstwo w jeden z następujących sposobów?” oraz „W którym kraju znajduje się Twoja firma? Dane dotyczące 7 412 przedsiębiorstw w Polsce, 119 przedsiębiorstw w Europie i 3 276 przedsiębiorstw w pozostałych krajach świata. Wskaźniki odpowiedzi różnią się w poszczególnych krajach i regionach.

Źródło: Obliczenia ITC na podstawie globalnego i polskiego badania ITC dotyczącego wpływu Covid-19 na działalność gospodarczą. Dane zebrane od 21 kwietnia do 24 sierpnia 2020 r. dla badania ogólnosiwiatowego oraz od 1 września do 2 października 2020 r. dla badania dla Polski.

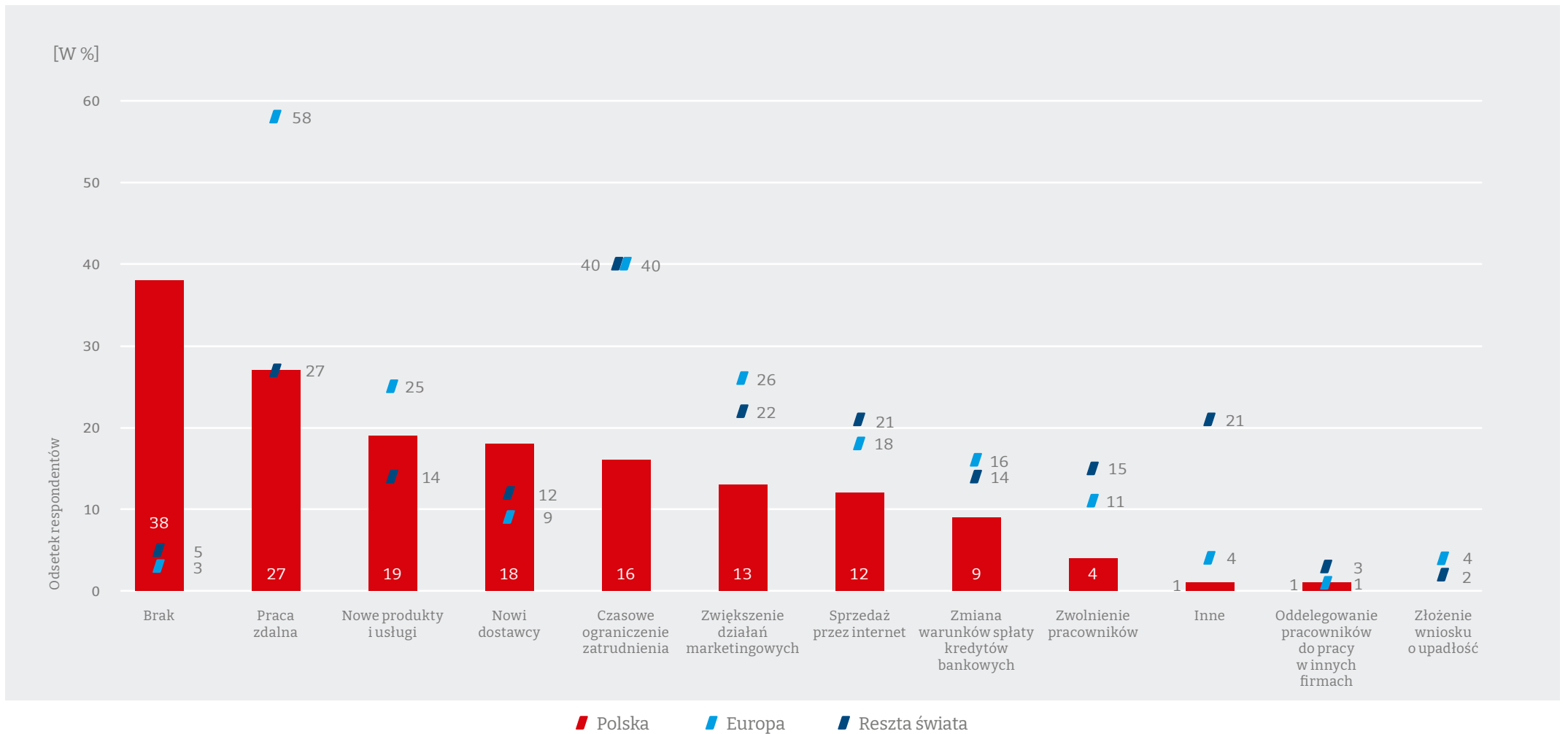
Wykres 95. Firmy w Polsce są bardziej skłonne do wyboru strategii wycofania się

Uwaga: Respondentów zapytano: „Czy przyjęli Państwo którąś z następujących strategii radzenia sobie z kryzysem? Kategoryzacja: Zwinne – zindywidualizowanie/tworzenie nowych produktów lub oddelegowanie pracowników do pracy w innych firmach. Wycofanie – złożył wniosek o ogłoszenie upadłości, zwolnił pracowników, sprzedał majątek, zaciągnął nowe długi lub nie podjął żadnych działań. Odporne – nie stosował strategii wycofania lub strategii sprawności; wybrał jedną lub więcej opcji: tymczasowe zmniejszenie zatrudnienia; praca zdalna; zmiana harmonogramu spłaty kredytów bankowych; większy marketing; sprzedaż online; pozyskiwanie dostaw od nowych dostawców; lub tymczasowe zamknięcie. Dane z 7 412 odpowiedzi biznesowych w Polsce, 119 w Europie i 3 276 w pozostałych częściach świata.

Źródło: Obliczenia ITC na podstawie globalnego i polskiego badania ITC dotyczącego wpływu Covid-19 na działalność gospodarczą. Dane zebrane od 21 kwietnia do 24 sierpnia 2020 r. dla badania ogólnosiwiatowego oraz od 1 września do 2 października 2020 r. dla badania dla Polski.

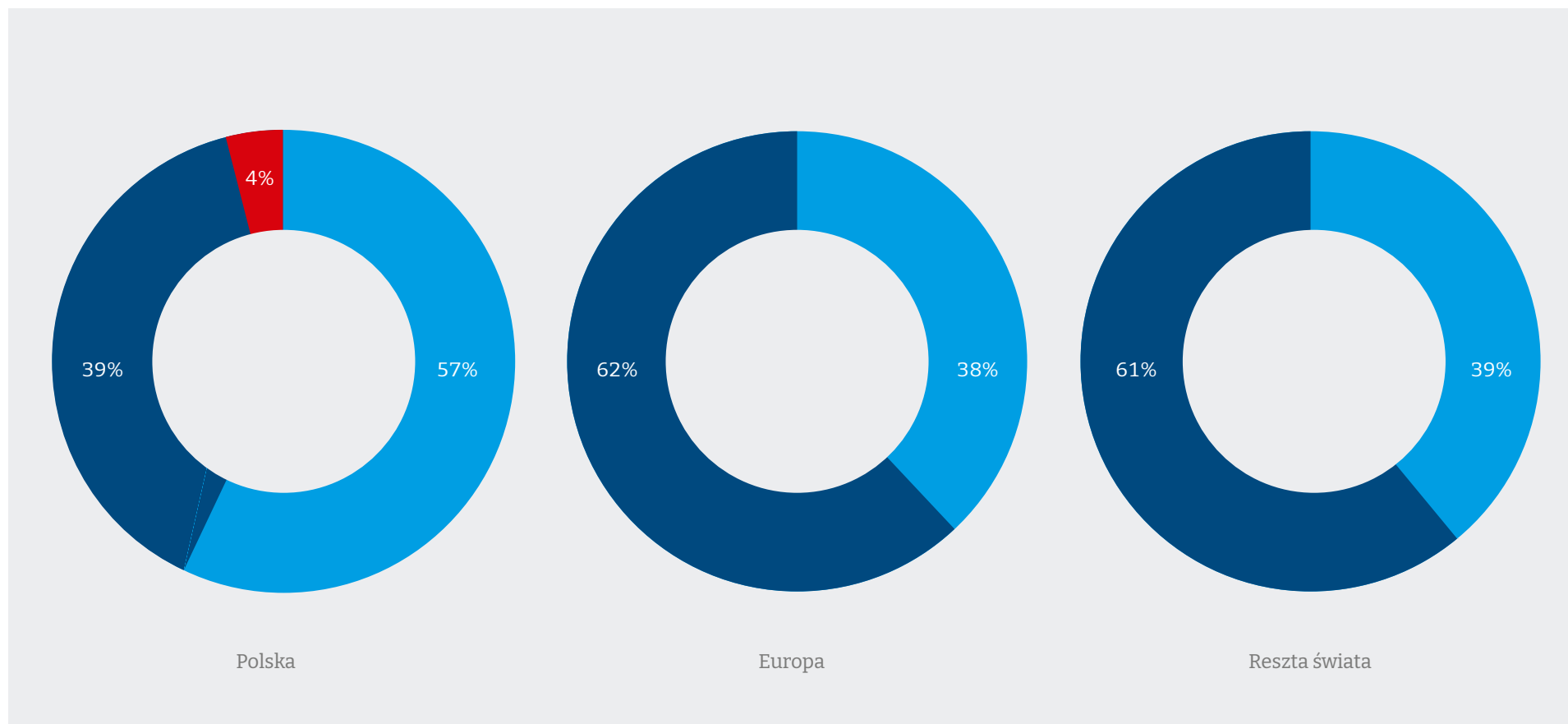
Wykres 96. Podejścia biznesowe w związku z kryzysem COVID-19

Uwaga: Respondenci zostali zapytani „Czy przyjąłeś/aś którąś z poniższych strategii radzenia sobie z kryzysem?” oraz „W którym kraju mieści się Twoja firma?”. Dane dotyczące 7 412 przedsiębiorstw w Polsce, 119 przedsiębiorstw w Europie i 3 276 przedsiębiorstw w pozostałych krajach świata. Wskaźniki odpowiedzi różnią się w poszczególnych krajach i regionach.

Źródło: Obliczenia ITC na podstawie globalnego i polskiego badania ITC dotyczącego wpływu Covid-19 na działalność gospodarczą. Dane zebrane od 21 kwietnia do 24 sierpnia 2020 r. dla badania ogólnosiwiatowego oraz od 1 września do 2 października 2020 r. dla badania dla Polski.

Wykres 97. Polskie przedsiębiorstwa są bardziej narażone na ryzyko trwałego zamknięcia działalności

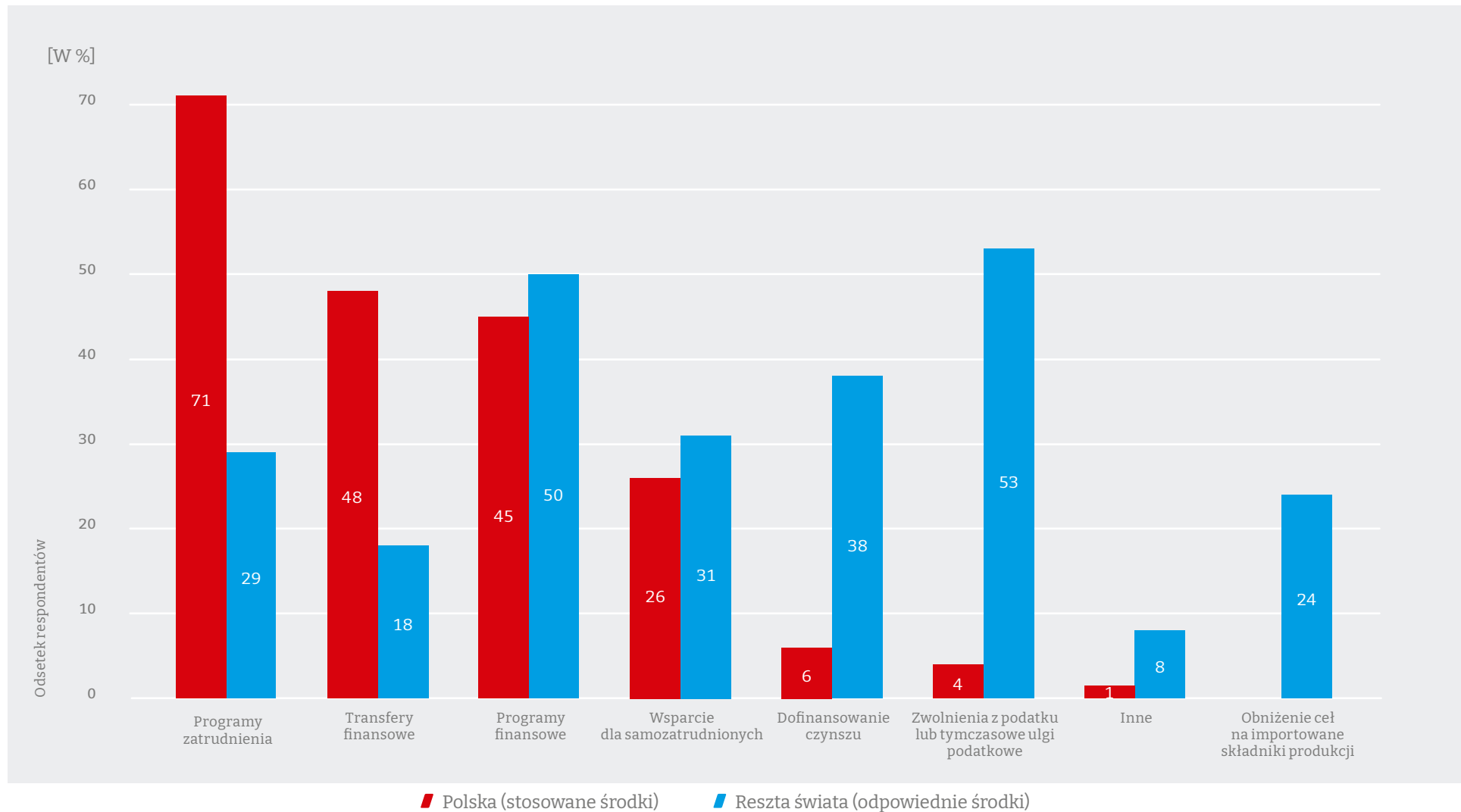

■ Epidemia zagraża działalności firmy
 ■ Epidemia nie zagraża działalności firmy
 ■ Nie wiem

Uwaga: Respondentów w Polsce zapytano: „Czy pandemia koronawirusa może spowodować zamknięcie działalności pańskiej firmy?”, a tych w Europie i na świecie zapytano: „Czy uważa Pan/Pani, że istnieje ryzyko, że pańska firma zostanie trwale zamknięta z powodu tego kryzysu, a jeśli tak, to kiedy to zamknięcie może nastąpić? Dane dotyczące 7 412 przedsiębiorstw w Polsce, 119 przedsiębiorstw w Europie i 3 276 przedsiębiorstw w pozostałych krajach świata. Wskaźniki odpowiedzi różnią się w poszczególnych krajach i regionach.

Źródło: Obliczenia ITC na podstawie globalnego i polskiego badania ITC dotyczącego wpływu Covid-19 na działalność gospodarczą. Dane zebrane od 21 kwietnia do 24 sierpnia 2020 r. dla badania ogólnosiwiatowego oraz od 1 września do 2 października 2020 r. dla badania dla Polski

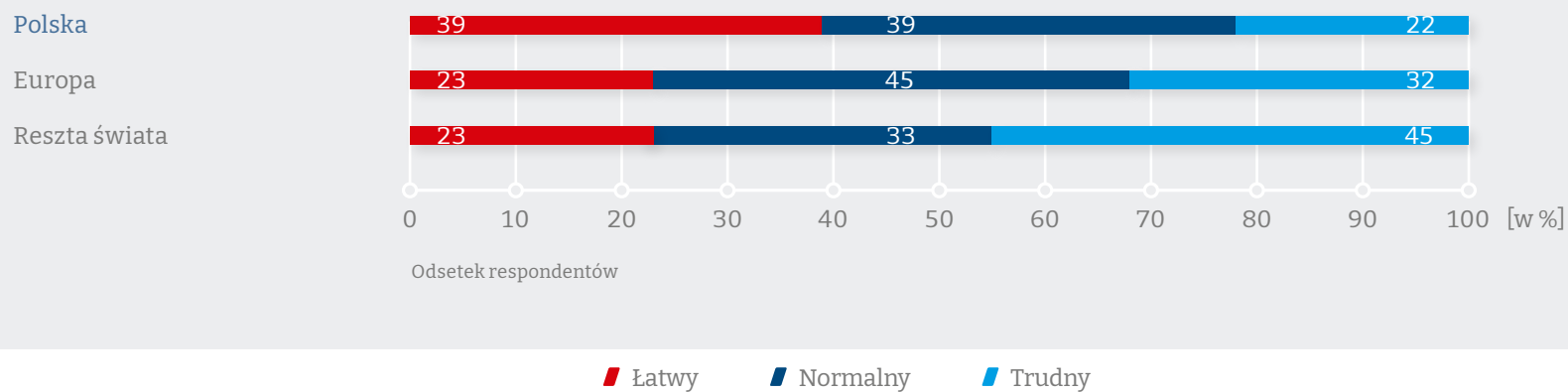
Wykres 98. Działania podjęte przez rząd w celu zaradzenia kryzysowi COVID-19

Uwaga: Pytania w kwestionariuszu globalnym i polskim różnią się od siebie. Respondenci biorący udział w globalnej ankiecie zostali zapytani „Proszę wybrać trzy najważniejsze środki rządowe, które byłyby najbardziej pomocne w radzeniu sobie z kryzysem COVID-19”, natomiast tych w Polsce zapytano: „Z którego z programów pomocowych rządu związanych z COVID-19 korzystał Pan/Pani?” Dane dotyczące 7 412 przedsiębiorstw w Polsce i 3 276 przedsiębiorstw w pozostałych częściach świata. Wskaźniki odpowiedzi różnią się w poszczególnych krajach i regionach.

Źródło: Obliczenia ITC na podstawie globalnego i polskiego badania ITC dotyczącego wpływu Covid-19 na działalność gospodarczą. Dane zebrane od 21 kwietnia do 24 sierpnia 2020 r. dla badania ogólnosiwiatowego oraz od 1 września do 2 października 2020 r. dla badania dla Polski.

Wykres 99. MŚP w Polsce mają łatwiejszy dostęp do informacji i korzystają z programów rządowych

Uwaga: Respondenci zostali zapytani „Jak łatwy jest dostęp do informacji i korzyści z rządowych programów pomocy dla MŚP związanych z COVID?” Dane dotyczące 7 412 przedsiębiorstw w Polsce, 119 przedsiębiorstw w Europie i 3 069 przedsiębiorstw w pozostałych krajach świata. Wskaźniki odpowiedzi różnią się w poszczególnych krajach i regionach.

Źródło: Obliczenia ITC na podstawie ITC COVID-19 Business Impact Survey, dane zebrane w dniach 21 kwietnia – 24 sierpnia 2020 r., oraz badania wpływu COVID-19 na działalność gospodarczą w Polsce, dane zebrane w dniach 1 września – 2 października.

ZADBAJ O SWÓJ BIZNES

Załącz Konto Przekorzystne Biznes i zyskaj **0 zł za konto, kartę i przelewy**

Konto Przekorzystne Biznes:

0 zł

- za otwarcie i prowadzenie konta¹,
- za przelewy krajowe w złotych przez aplikację PeoPay,
- za wszystkie otrzymane przelewy walutowe,
- za rachunki pomocnicze w 20 walutach,
- za wypłaty w naszych oddziałach do sumy 10 tys. zł miesięcznie,
- za wpłaty w naszych wplatomatach do sumy 100 tys. zł miesięcznie.

Karta wielowalutowa Mastercard Business do konta:

- 0 zł za kartę (przez pierwsze 12 miesięcy, a potem wystarczy, że bank rozliczy płatności bezgotówkowe kartą na 300 zł miesięcznie),
- jedna **karta wielowalutowa** do rachunku złotowego oraz rachunków w USD, EUR, GBP i CHF,
- płacisz (również w internecie) i wypłacasz **bez przewalutowania w USD, EUR, GBP i CHF** w kraju i za granicą.

Terminale:

- w ramach programu Polska Bezgotówkowa **18 miesięcy bez opłaty za dzierżawę terminala i 12 miesięcy bez prowizji** (do 100 tys. zł obrotu na jednym terminalu),
- poza Programem **dzierżawa terminala za 1 zł miesięcznie** przez 12 miesięcy,
- **bezpłatnie**: instalacja, serwis, szkolenie, wydruk logo,
- wybór sposobu łączności przez sieci telefonii komórkowej (GPRS) lub połączenia internetowe (router).

Finansowanie bieżącej działalności gospodarczej i inwestycji:

Kredyt w rachunku bieżącym, pozwalający utrzymać płynność finansową firmy.

Kredyt inwestycyjny

na pokrycie wydatków poniesionych na zakup pojazdów, maszyn, urządzeń, nieruchomości.

Pożyczka Przekorzystna Biznes:

- do 300 tys. zł,
- okres spłaty do 84 miesięcy,
- dla przedsiębiorców działających na rynku co najmniej 18 miesięcy i prowadzących uproszczoną księgowość.

Leasing:

- decyzja leasingowa i umowa w 15 minut (samochody osobowe),
- elastyczne i bezpłatne kształtowanie rat dopasowanych do Twoich możliwości i potrzeb, również w trakcie trwania umowy leasingu,
- finansowanie już od pierwszego dnia prowadzenia działalności.

pekao.com.pl

801 666 555 (opłata wg cennika operatora)

¹ Przez pierwsze 12 miesięcy, jeśli spełniony zostanie co najmniej jeden z warunków: wpływ na rachunki klienta w kwocie min. 2000 zł w danym miesiącu kalendarzowym (z wyłączeniem wpływów z tytułu rozliczenia depozytów terminowych lub udzielonych kredytów i pożyczek oraz przelewów między rachunkami klienta w banku), z rachunku wykonany zostanie min. 1 przelew do ZUS lub US (lub inny podatkowy), na rachunku zostanie rozliczona min. 1 transakcja z terminala wydanego przez bank, na rachunku zostanie wykonana min. 1 transakcja wymiany walut w banku, z rachunku zostanie wykonana min. 1 płatność na rzecz Pekao Leasing.

Materiał nie stanowi oferty w rozumieniu Kodeksu cywilnego. Bank podejmuje decyzję o udzieleniu finansowania po analizie kredytowej i ocenie zdolności kredytowej. Leasing jest oferowany wspólnie z Pekao Leasing Sp. z o.o.

Bank Polska Kasa Opieki Spółka Akcyjna z siedzibą w Warszawie, ul. Grzybowska 53/57, 00-844 Warszawa, wpisany do rejestru przedsiębiorców w Sądzie Rejonowym dla m.st. Warszawy w Warszawie, XII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego, KRS: 0000014843, NIP: 526-00-06-841, REGON: 000010205, wysokość kapitału zakładowego i kapitału wpłaconego: 262 470 034 zł.

ANEKS I

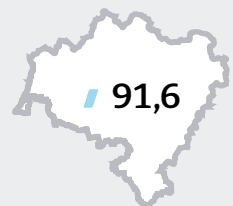
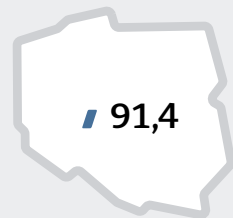
Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa w roku 2020 – wyniki badania na poziomie podregionów

Województwo dolnośląskie

Województwo dolnośląskie

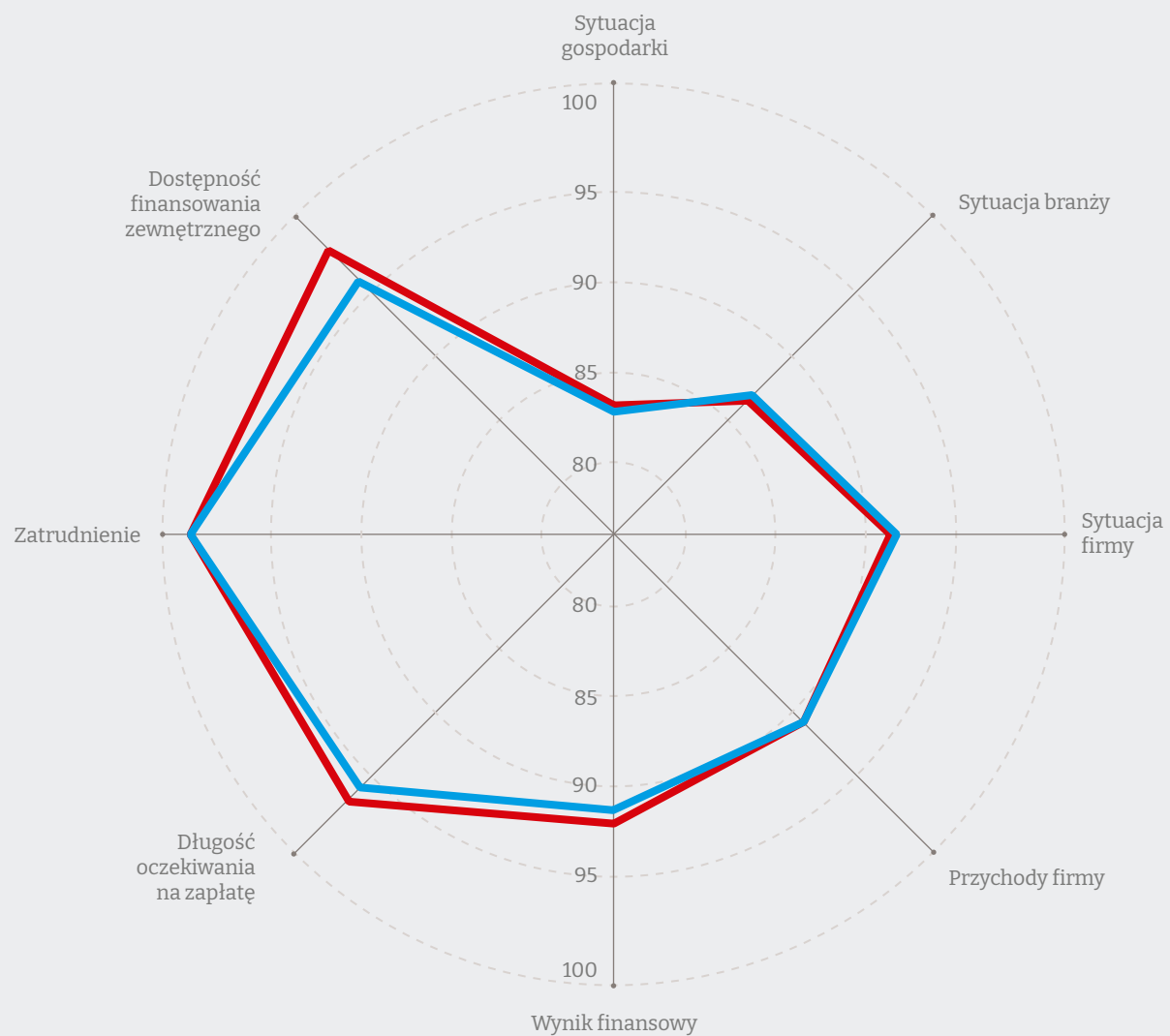
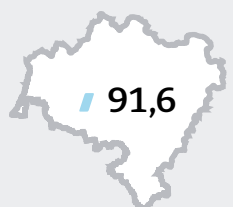
Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

■ Polska ■ województwo dolnośląskie

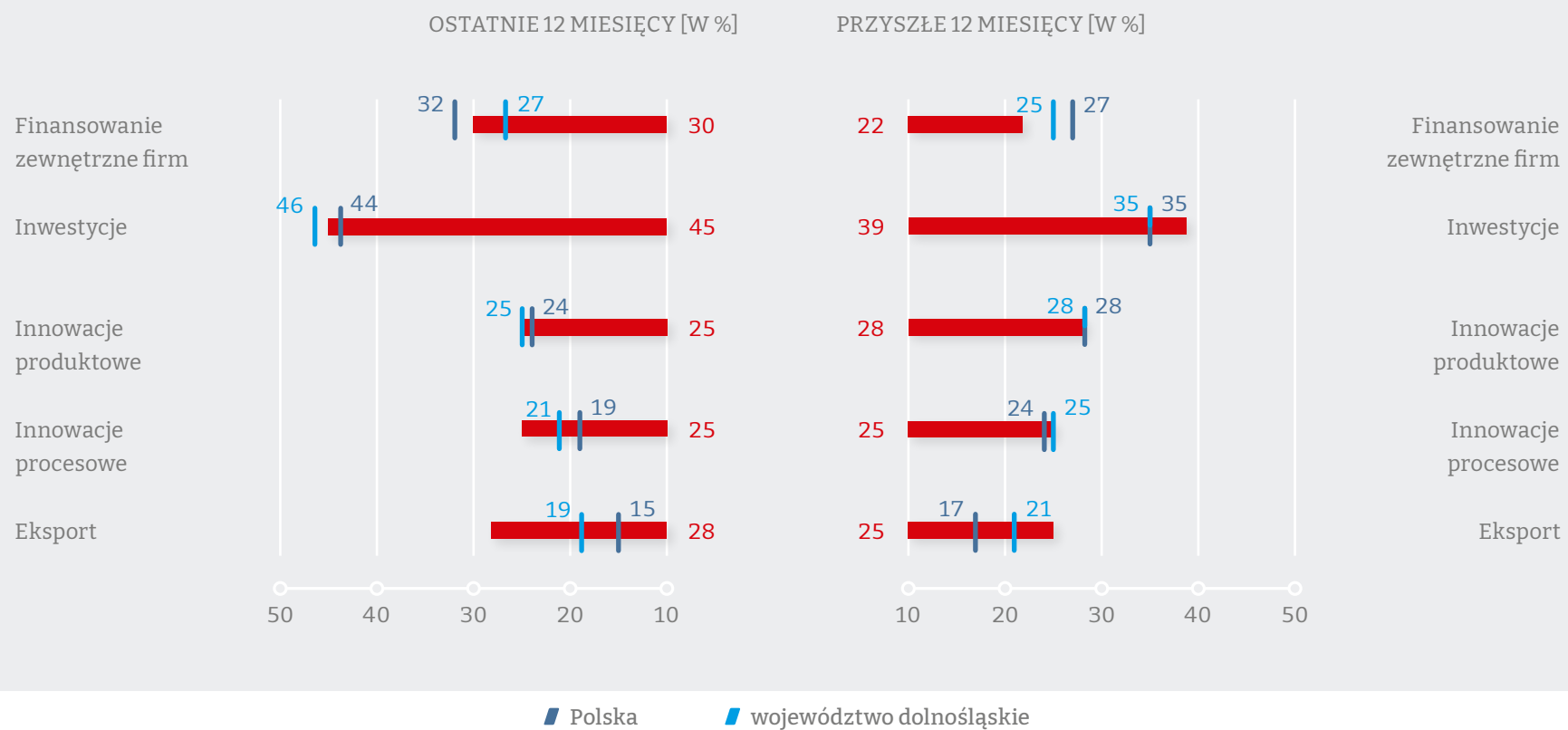
Region jeleniogórski

Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

województwo dolnośląskie region jeleniogórski

Region jeleniogórski

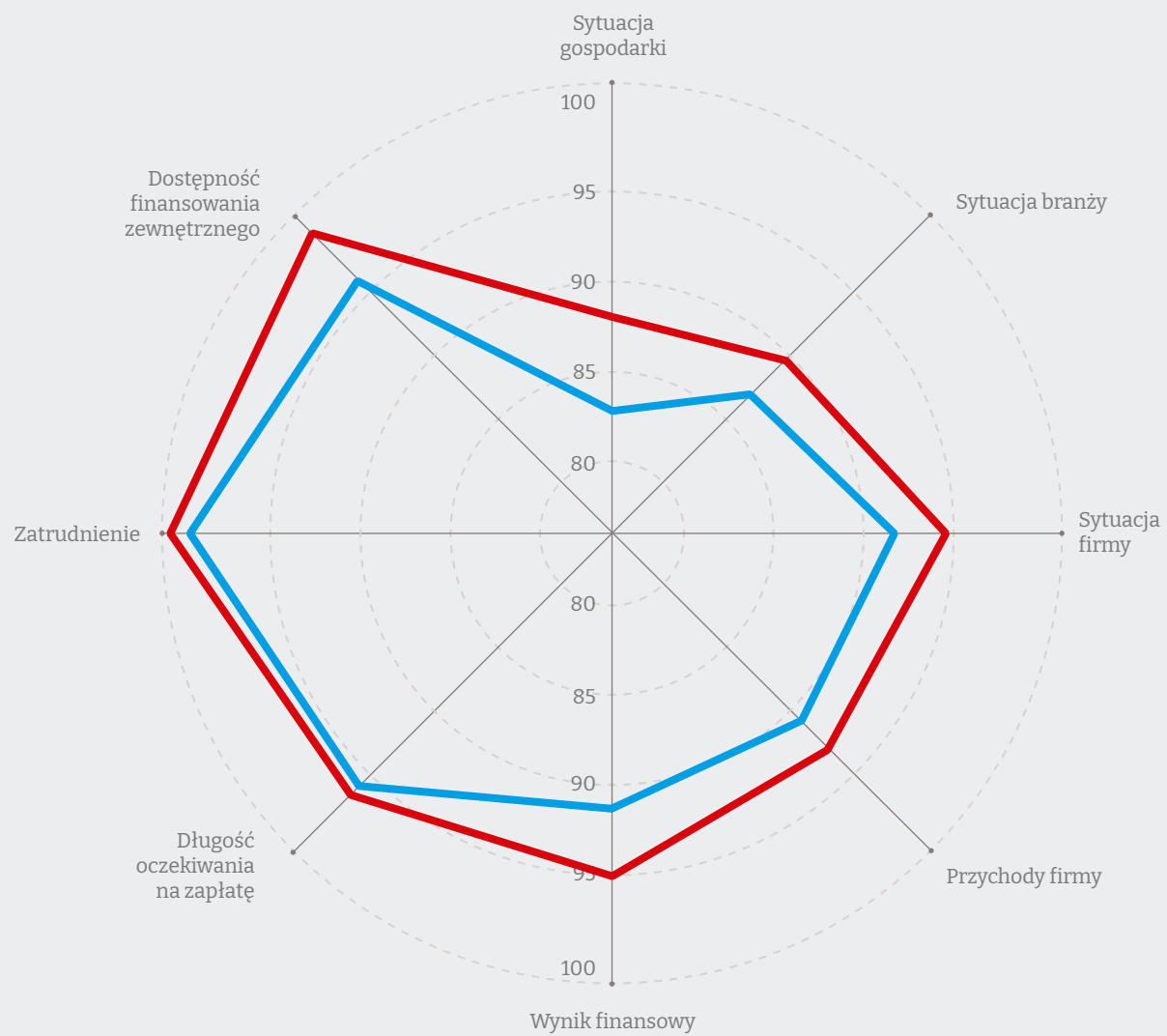
Region legnicko-głogowski

Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

91,4

91,6

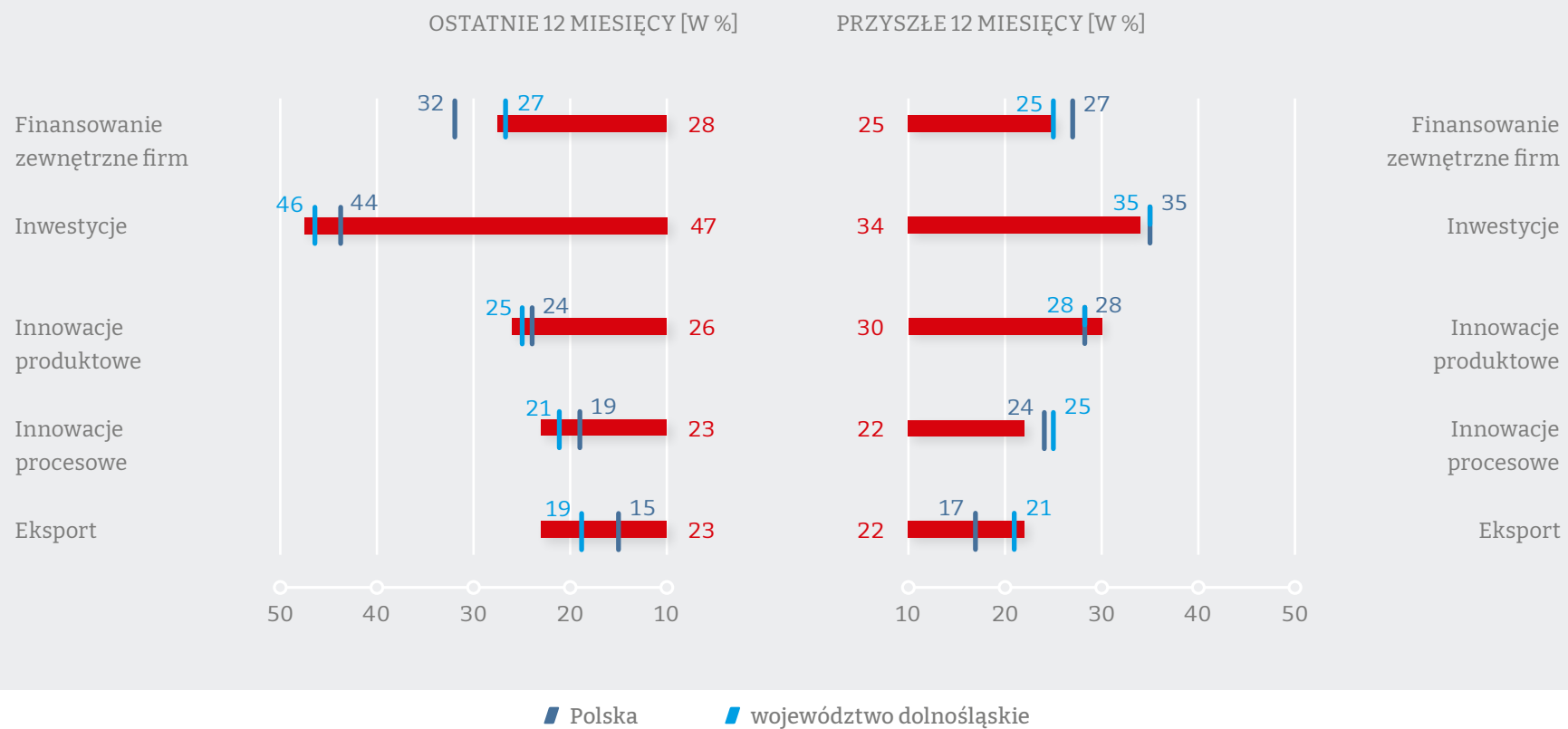
94,3

województwo dolnośląskie

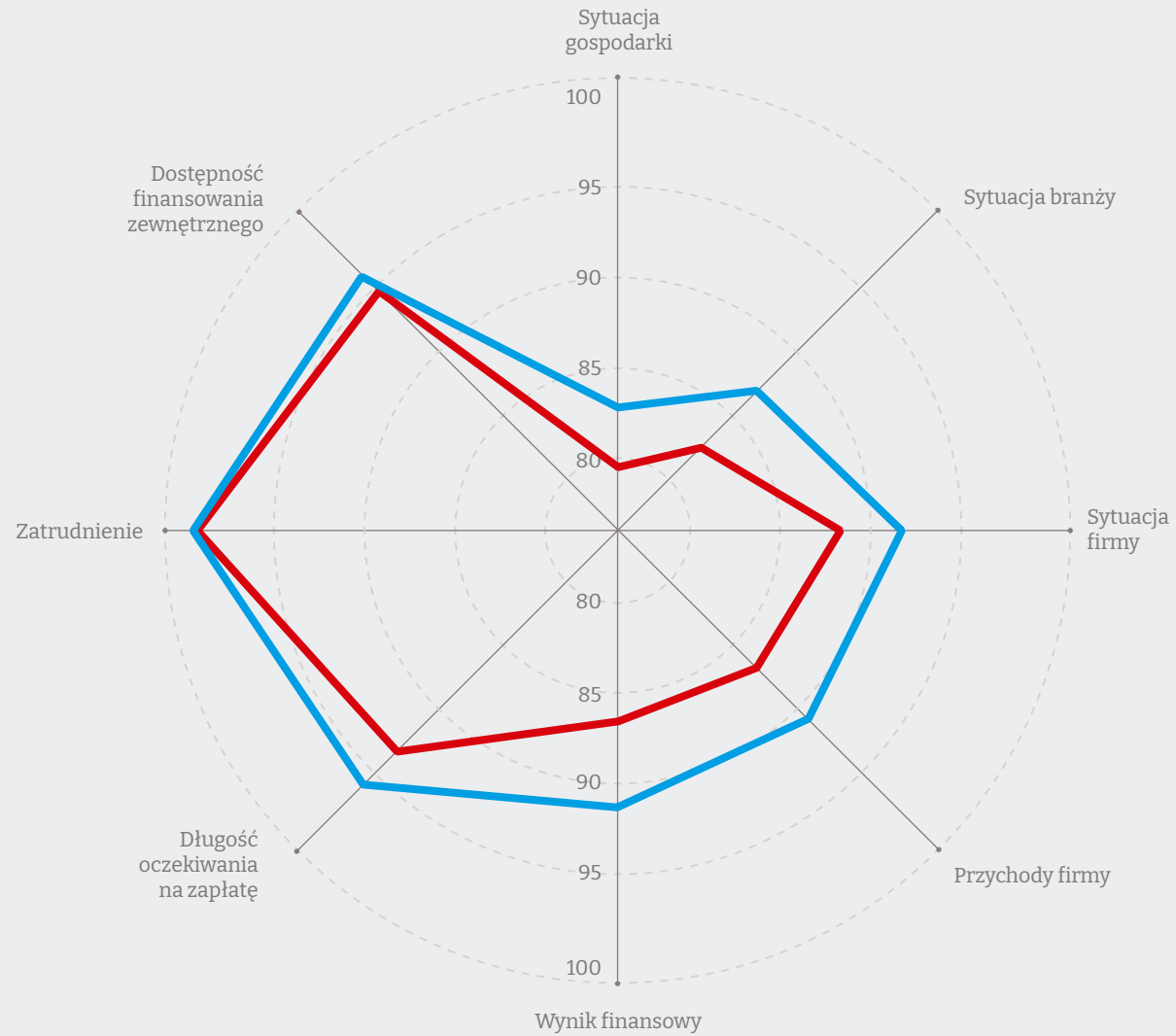
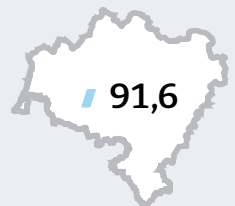
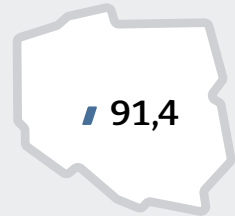
region legnicko-głogowski

Region legnicko-głogowski

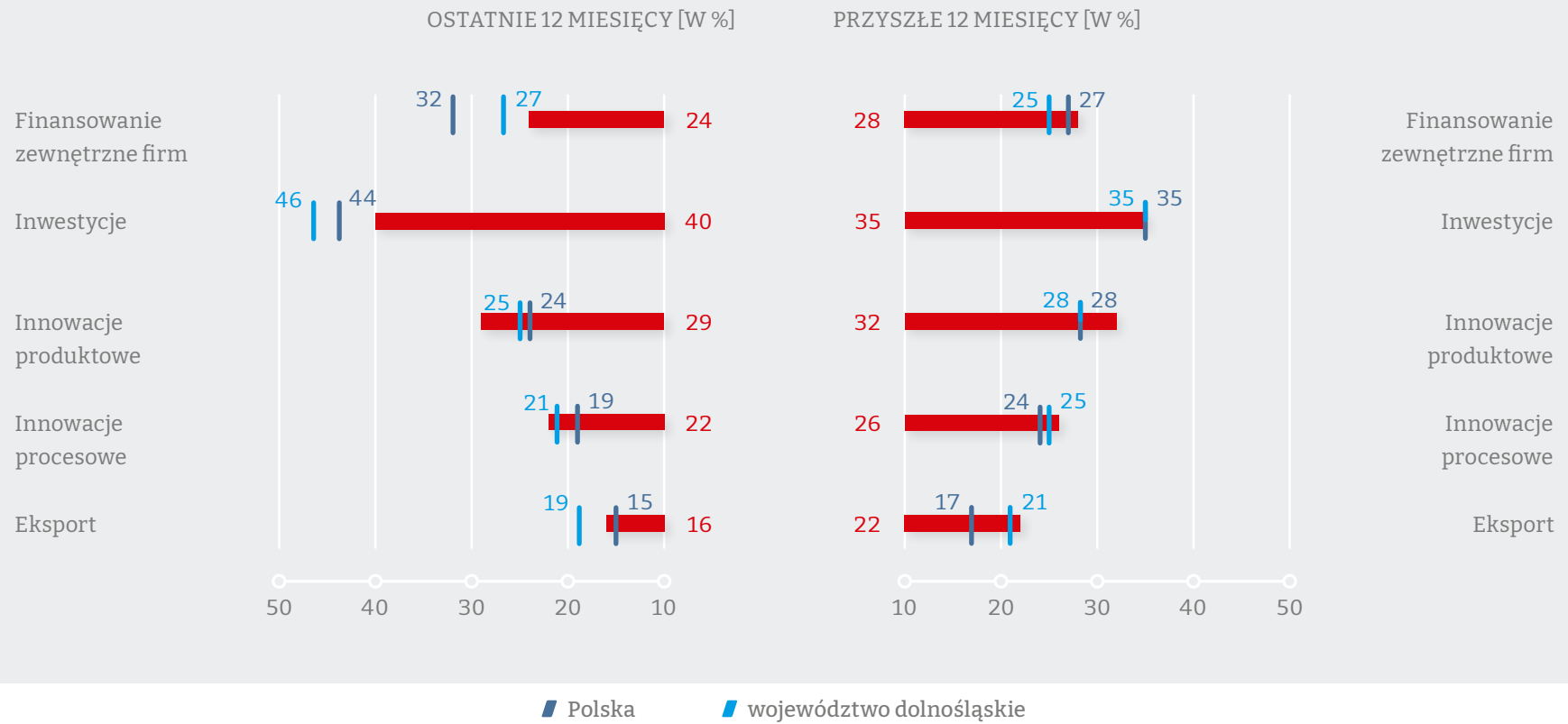
Miasto Wrocław

Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

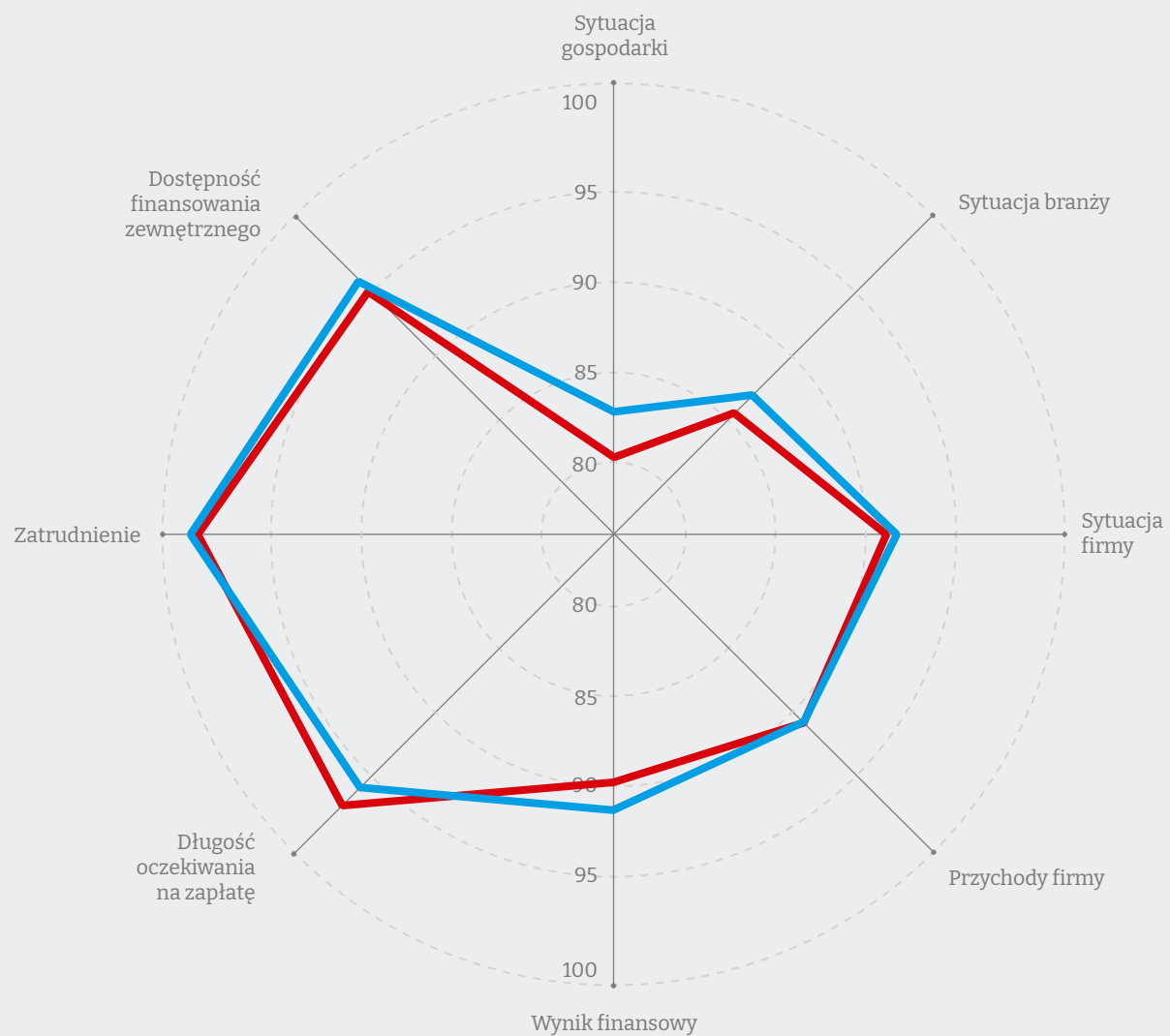
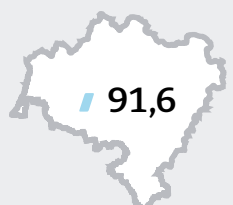
województwo dolnośląskie miasto Wrocław

Miasto Wrocław

Region wałbrzyski

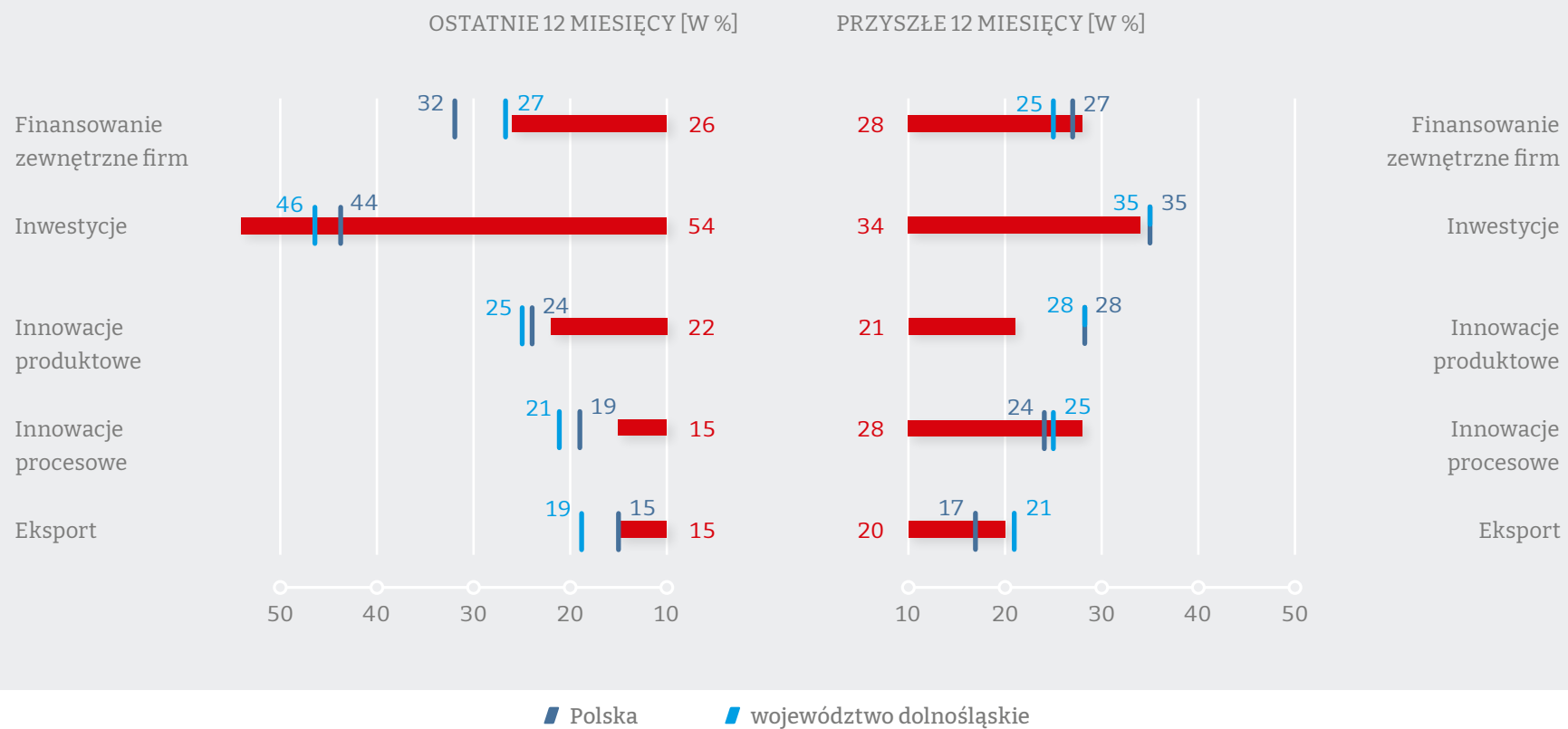
Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

województwo dolnośląskie

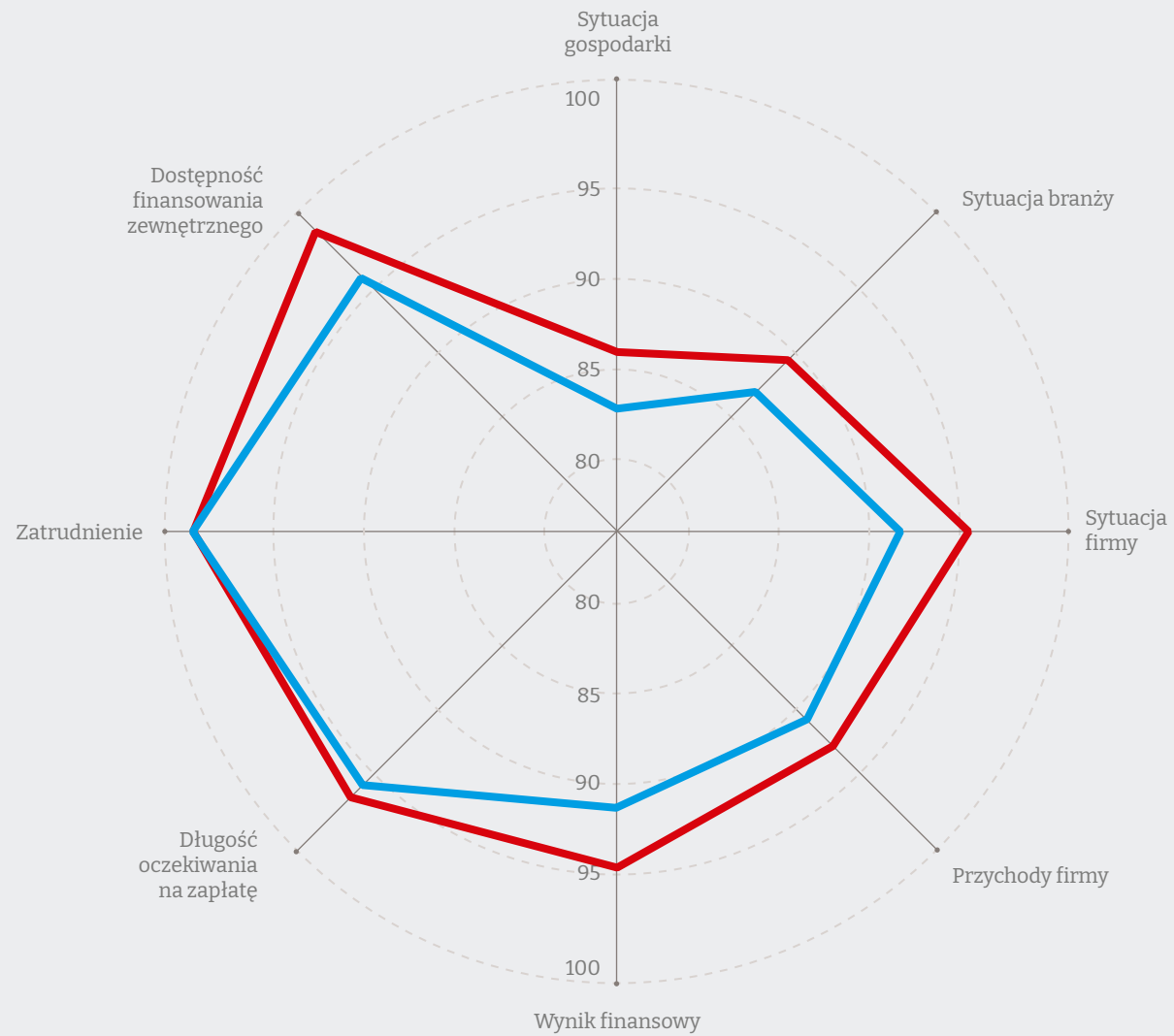
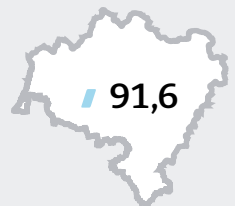
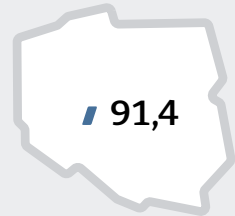
region wałbrzyski

Region wałbrzyski

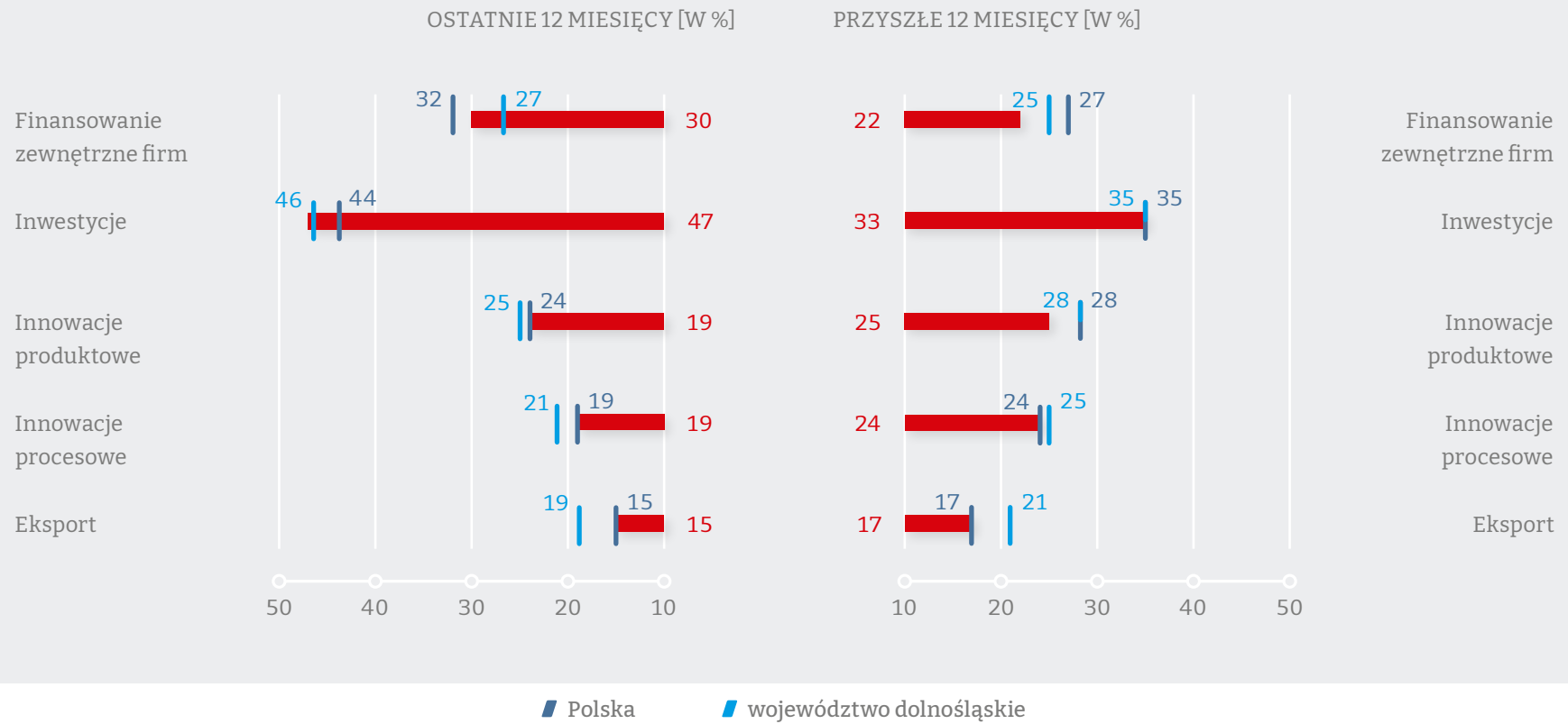
Region wrocławski

Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

województwo dolnośląskie region wrocławski

Region wrocławski

Województwo kujawsko-pomorskie

Województwo kujawsko-pomorskie

Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

91,4

91,9

■ Polska

■ województwo kujawsko-pomorskie

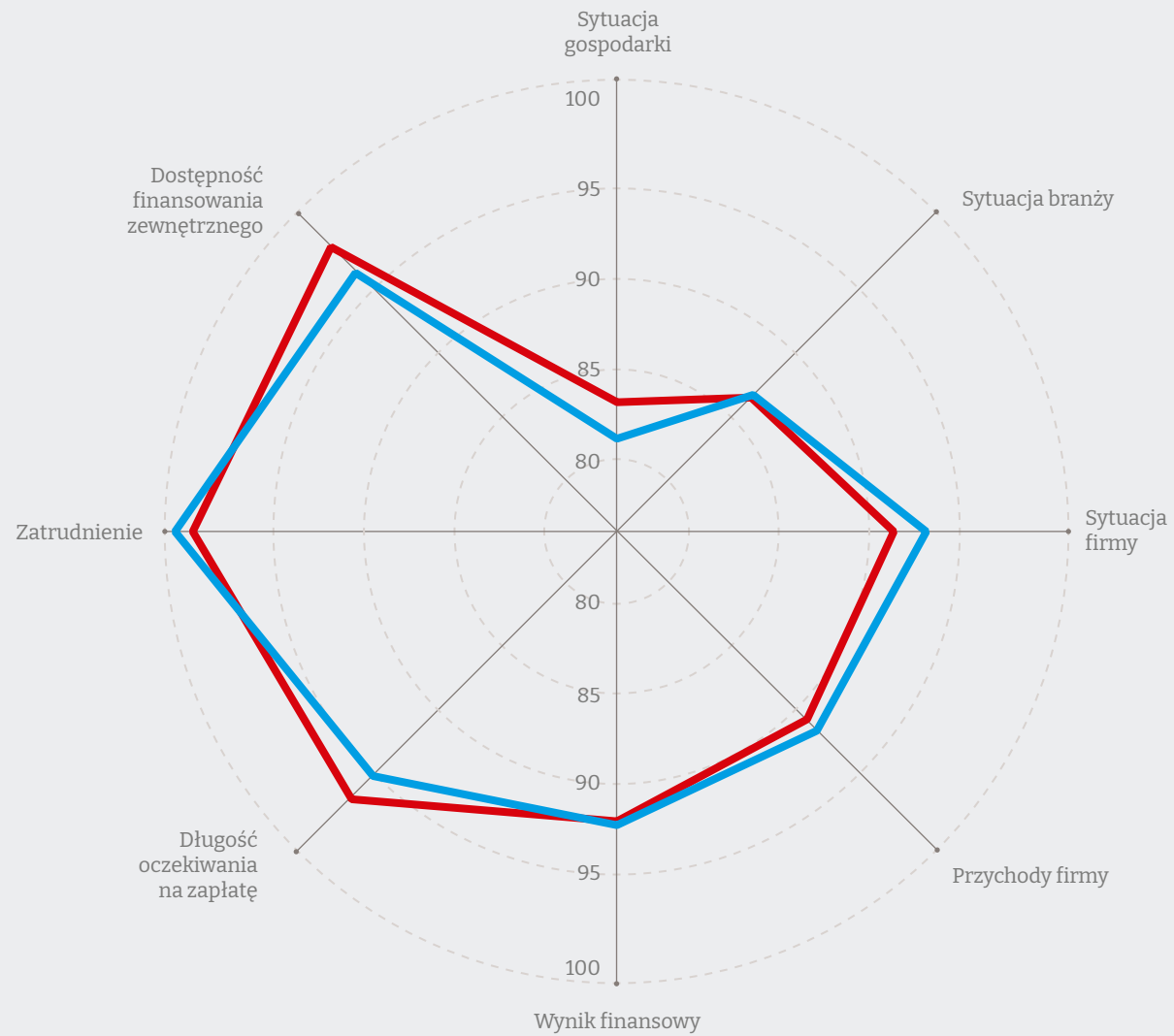
Region bydgosko-toruński

Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

91,4

91,9

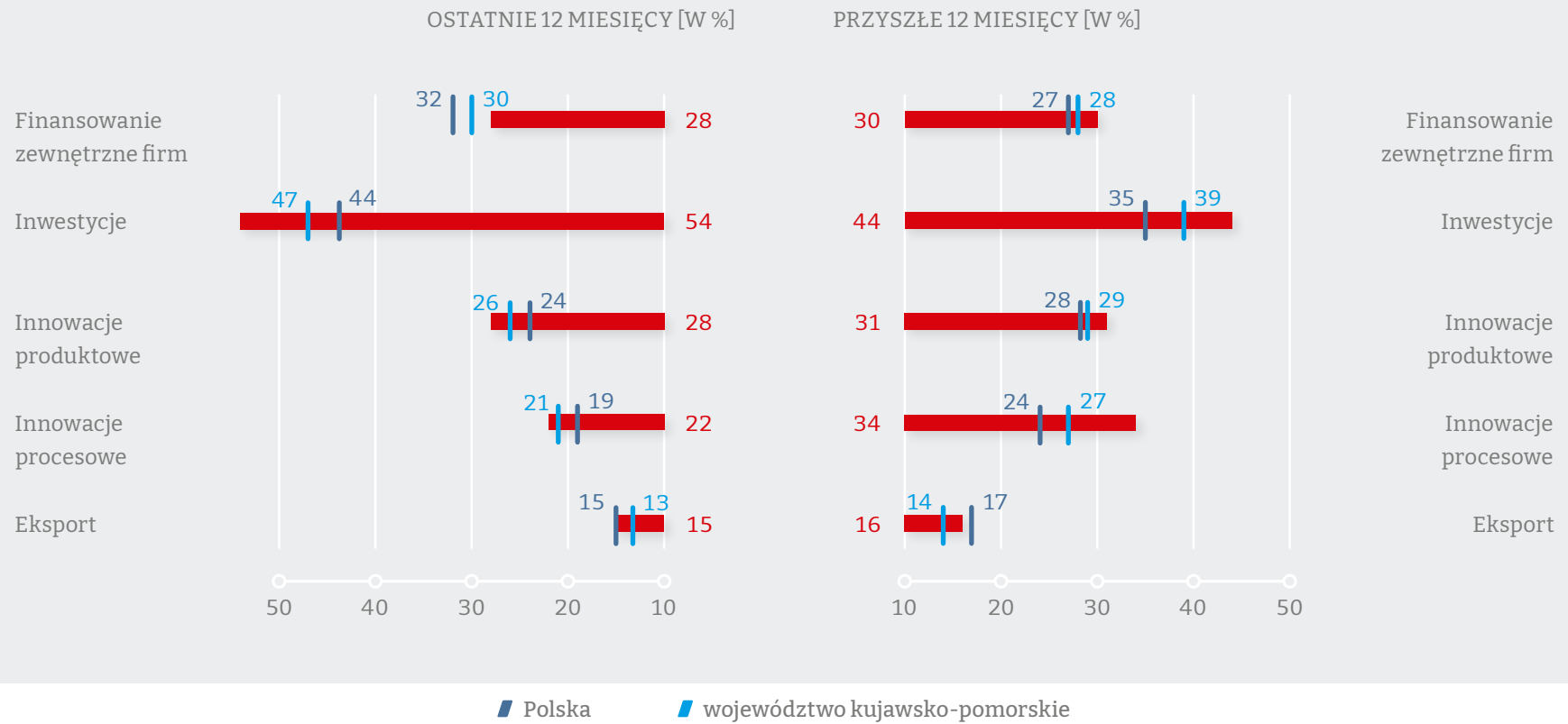
91,7

województwo kujawsko-pomorskie

region bydgosko-toruński

Region bydgosko-toruński

Region grudziądzki

Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

91,4

91,9

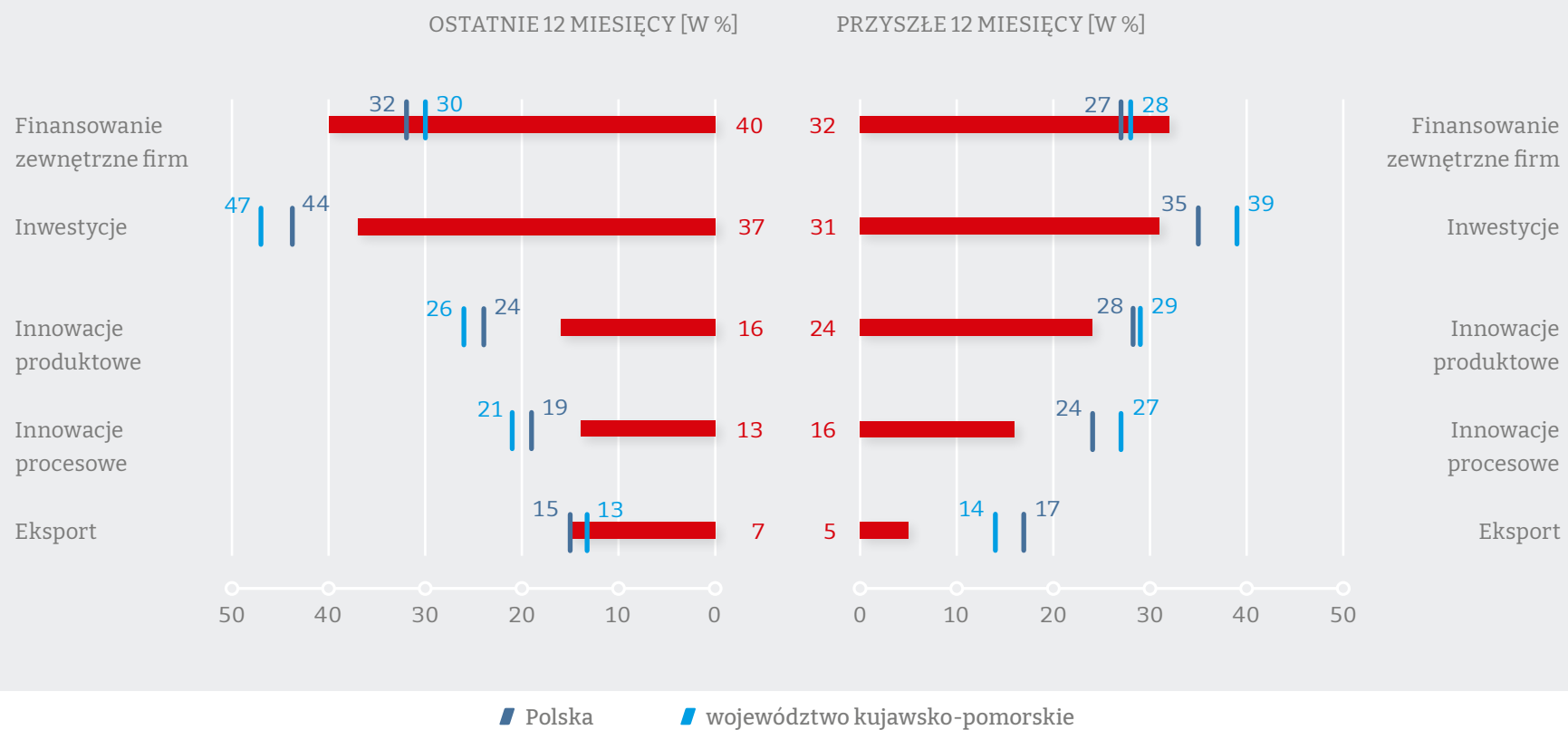
92,4

województwo kujawsko-pomorskie

region grudziądzki

Region grudziądzki

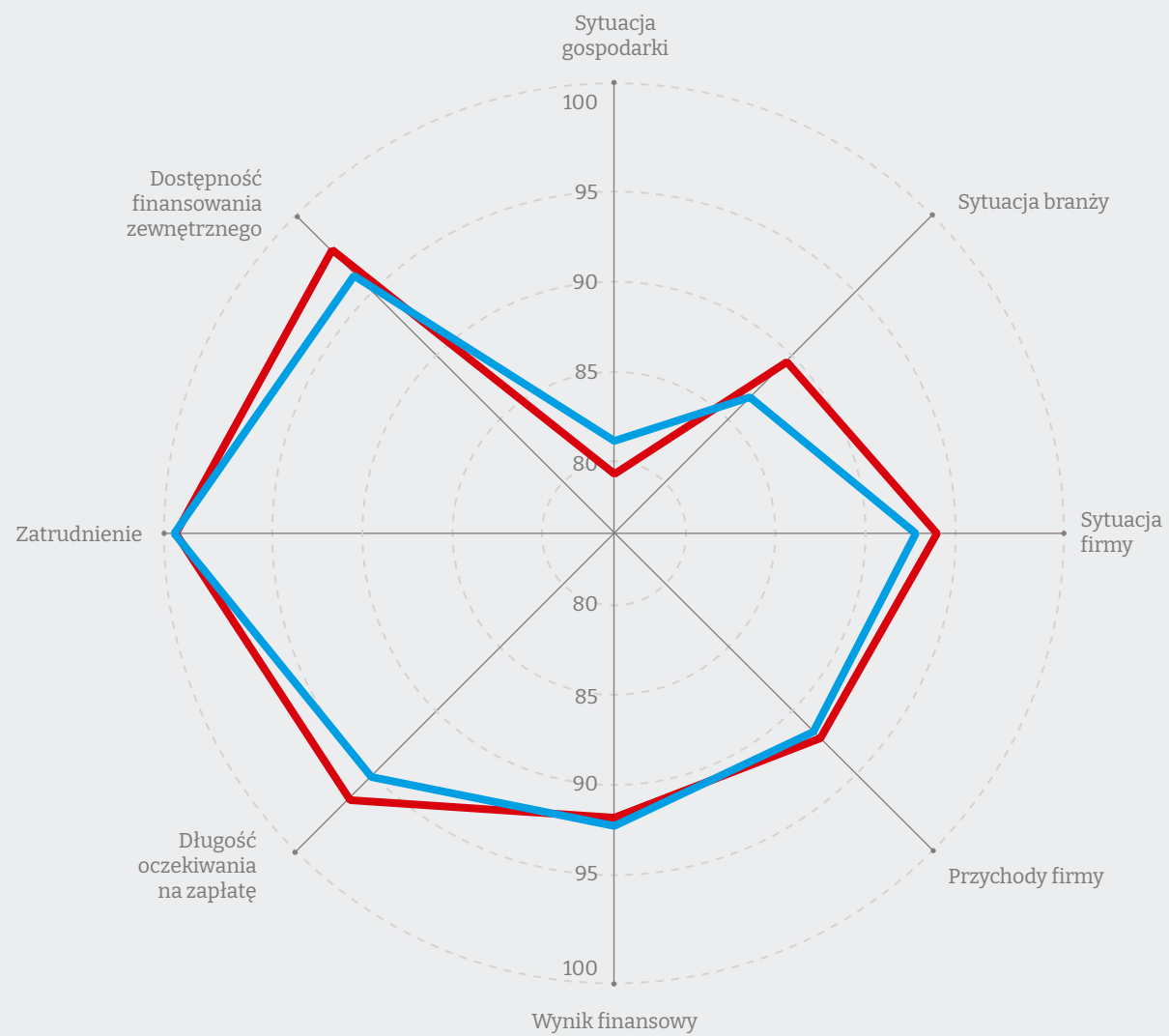
Region inowrocławski

Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

91,4

91,9

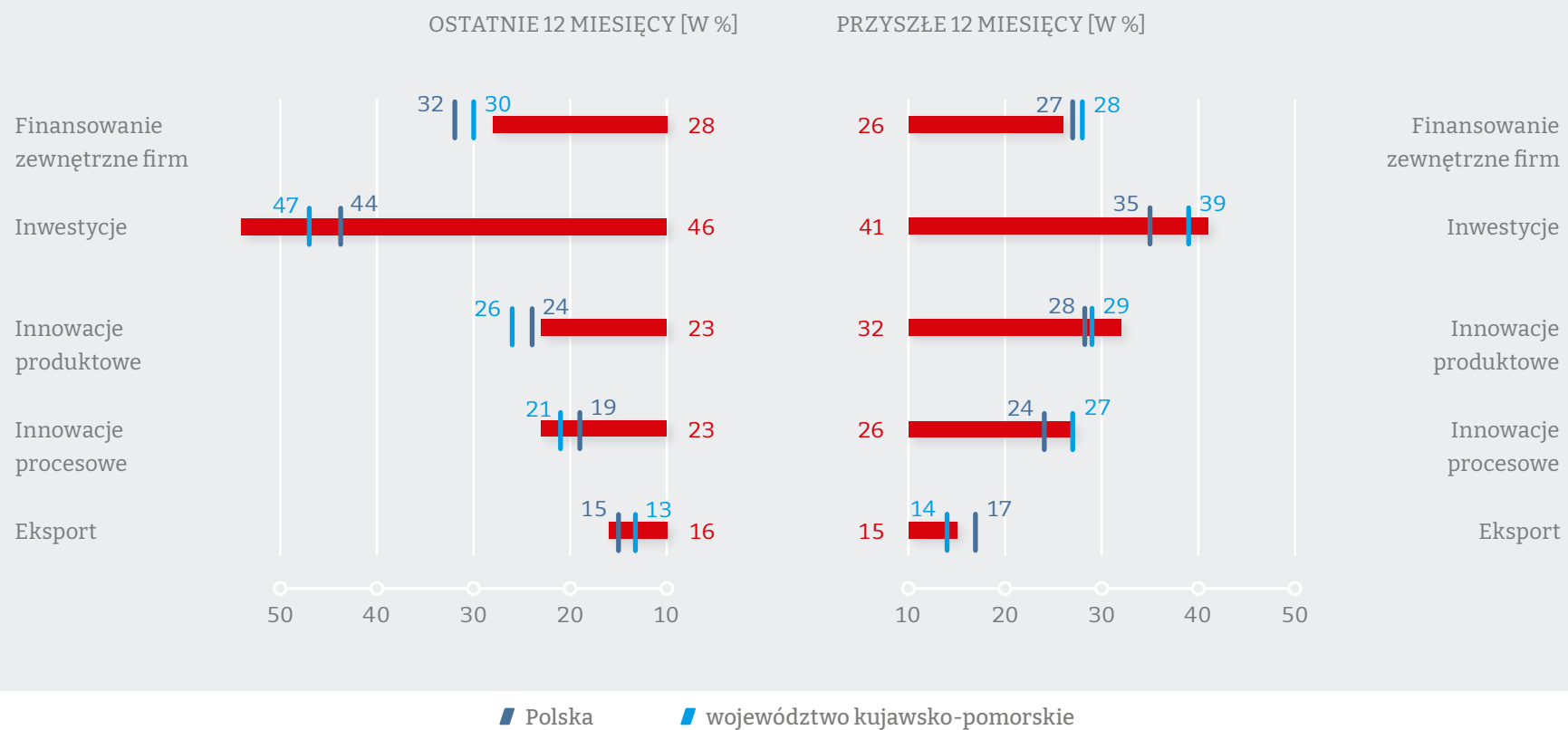
92,4

województwo kujawsko-pomorskie

region inowrocławski

Region inowrocławski

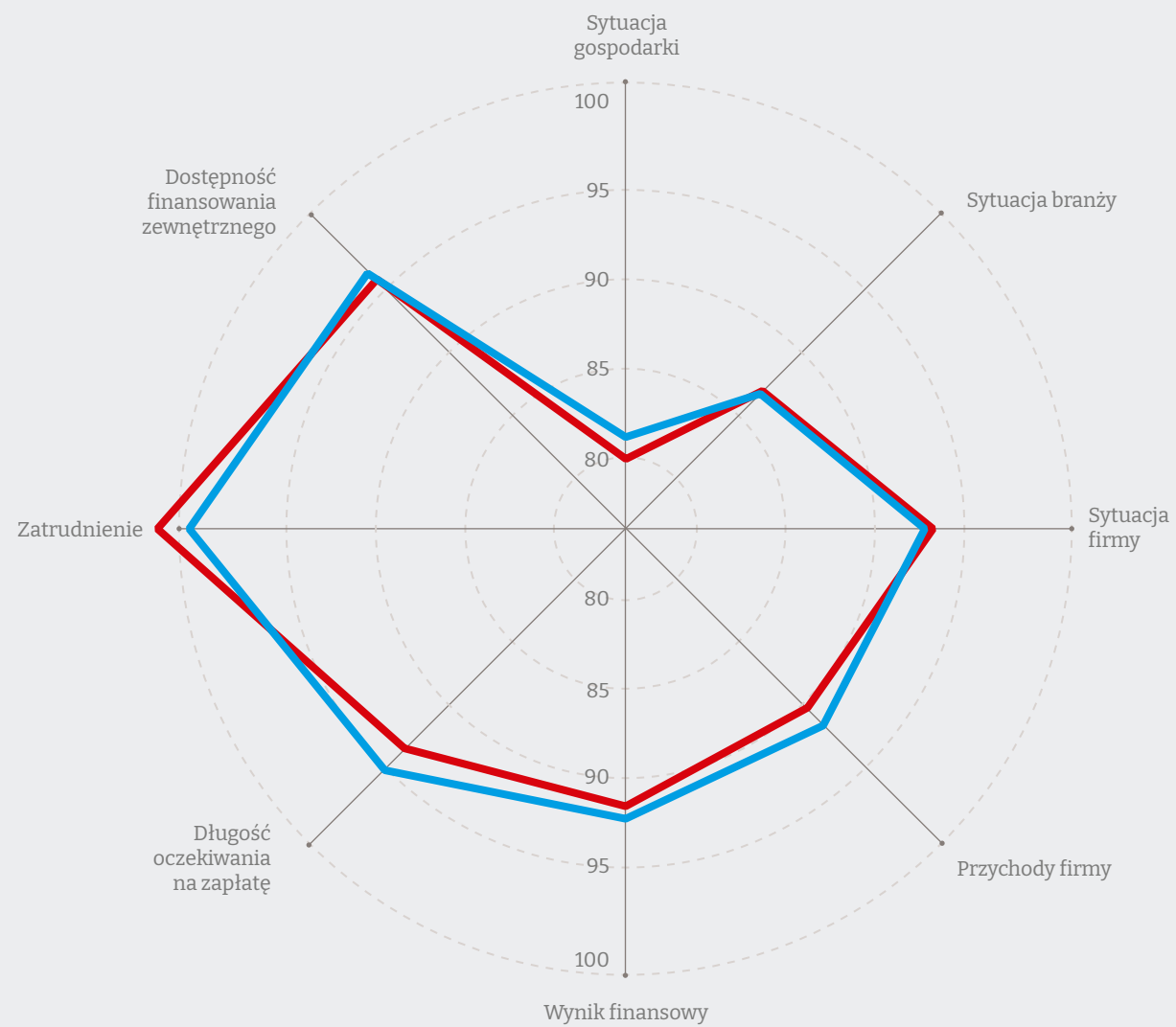
Region świecki

Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

91,4

91,9

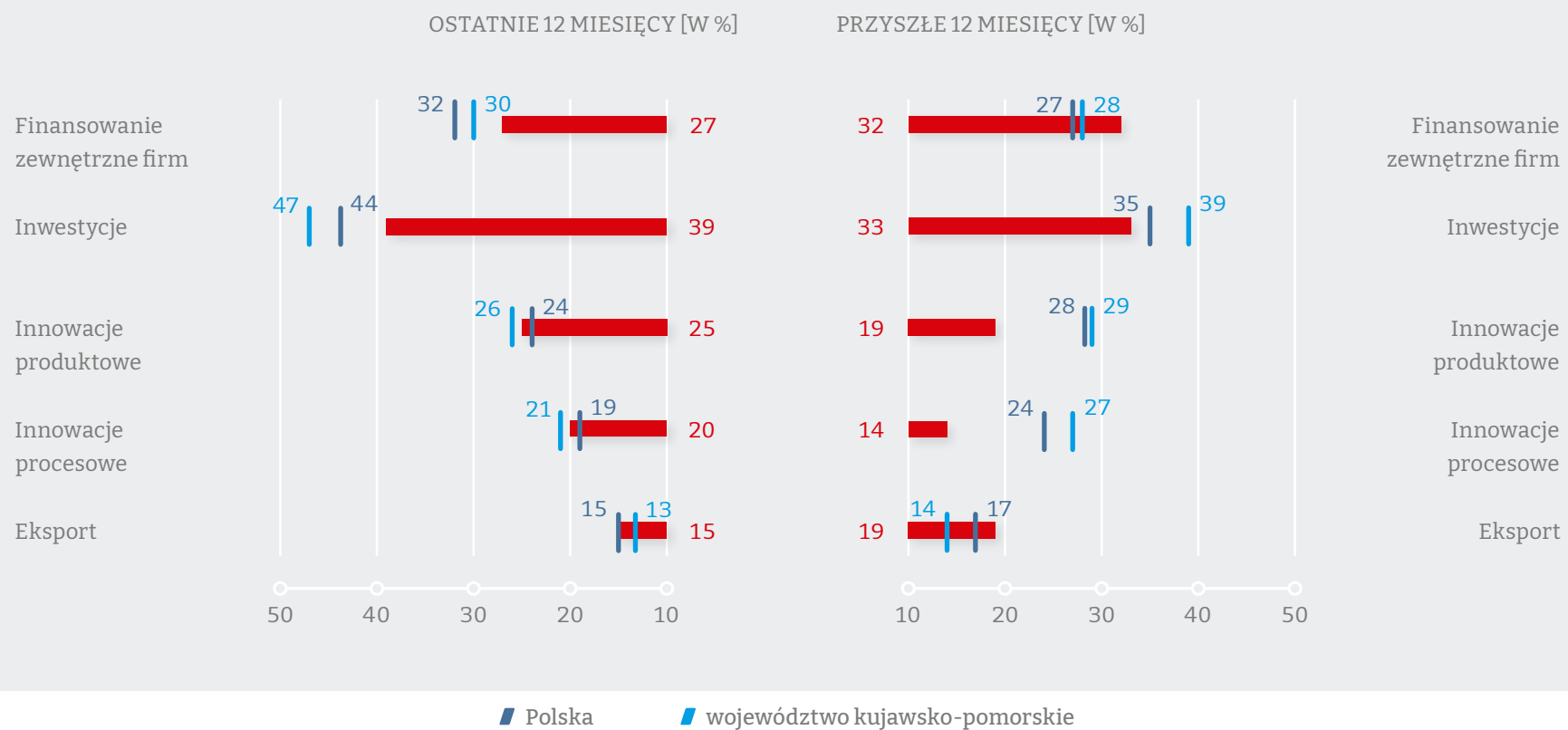
91,5

województwo kujawsko-pomorskie

region świecki

Region świecki

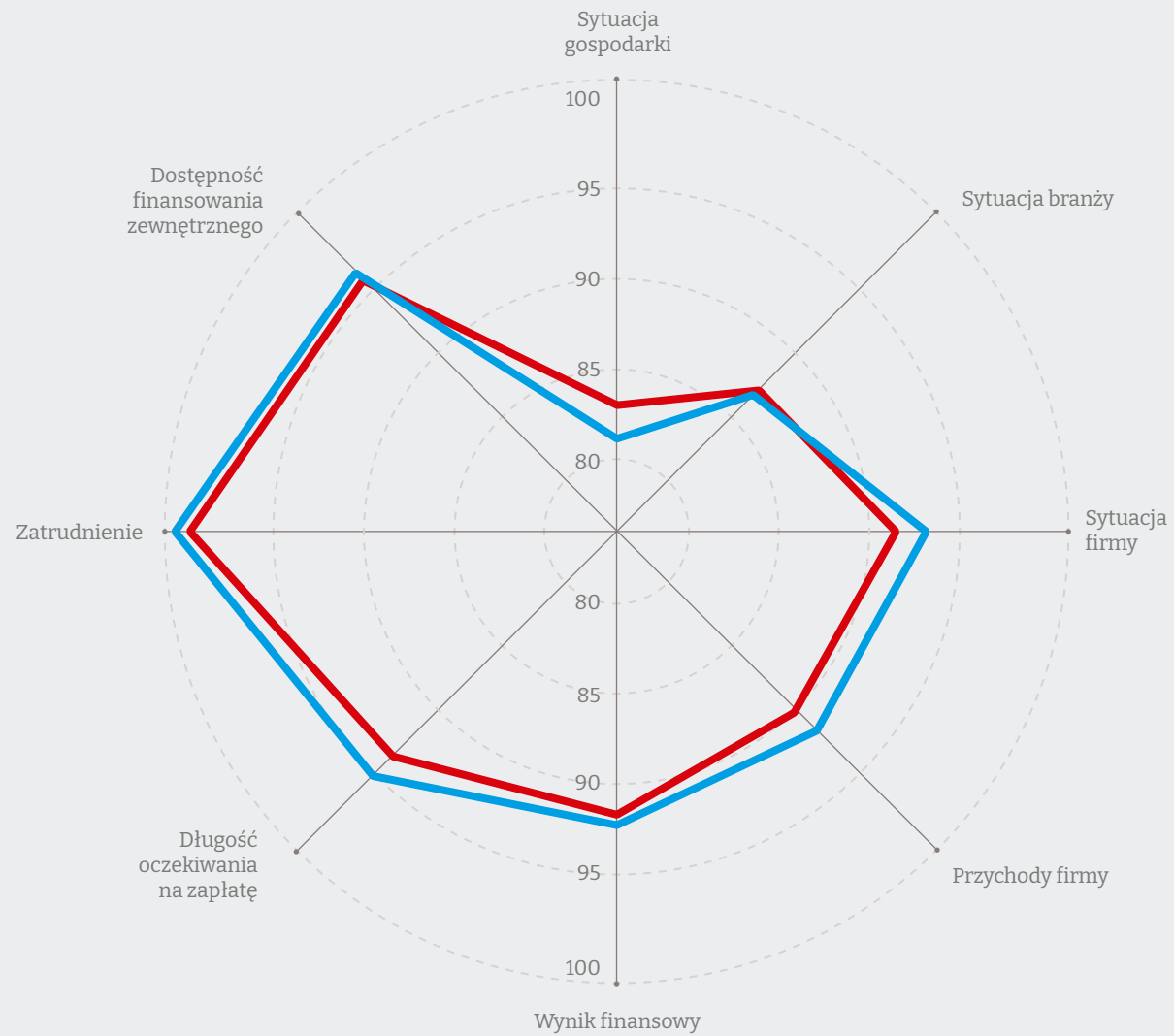
Region włocławski

Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

91,4

91,9

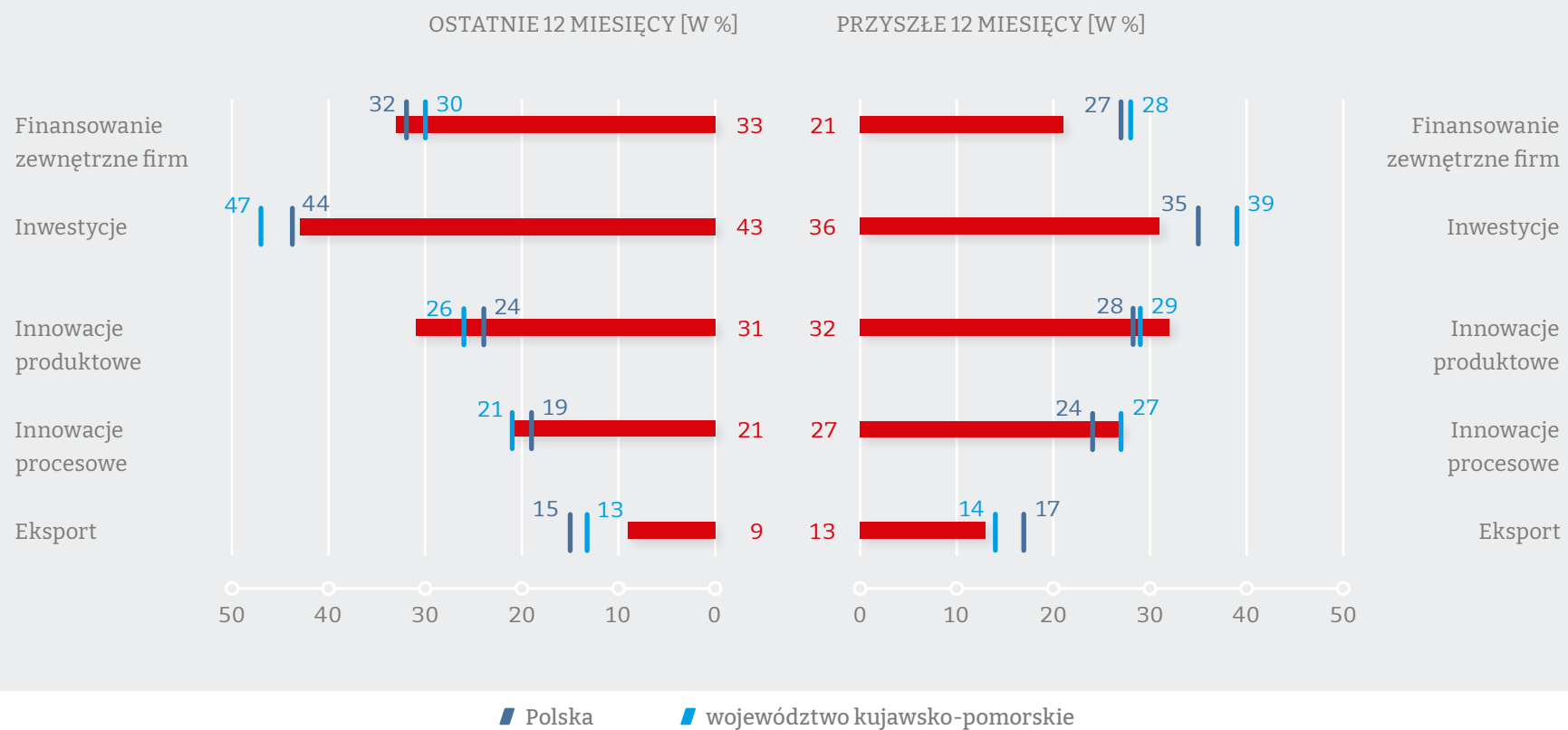
91,4

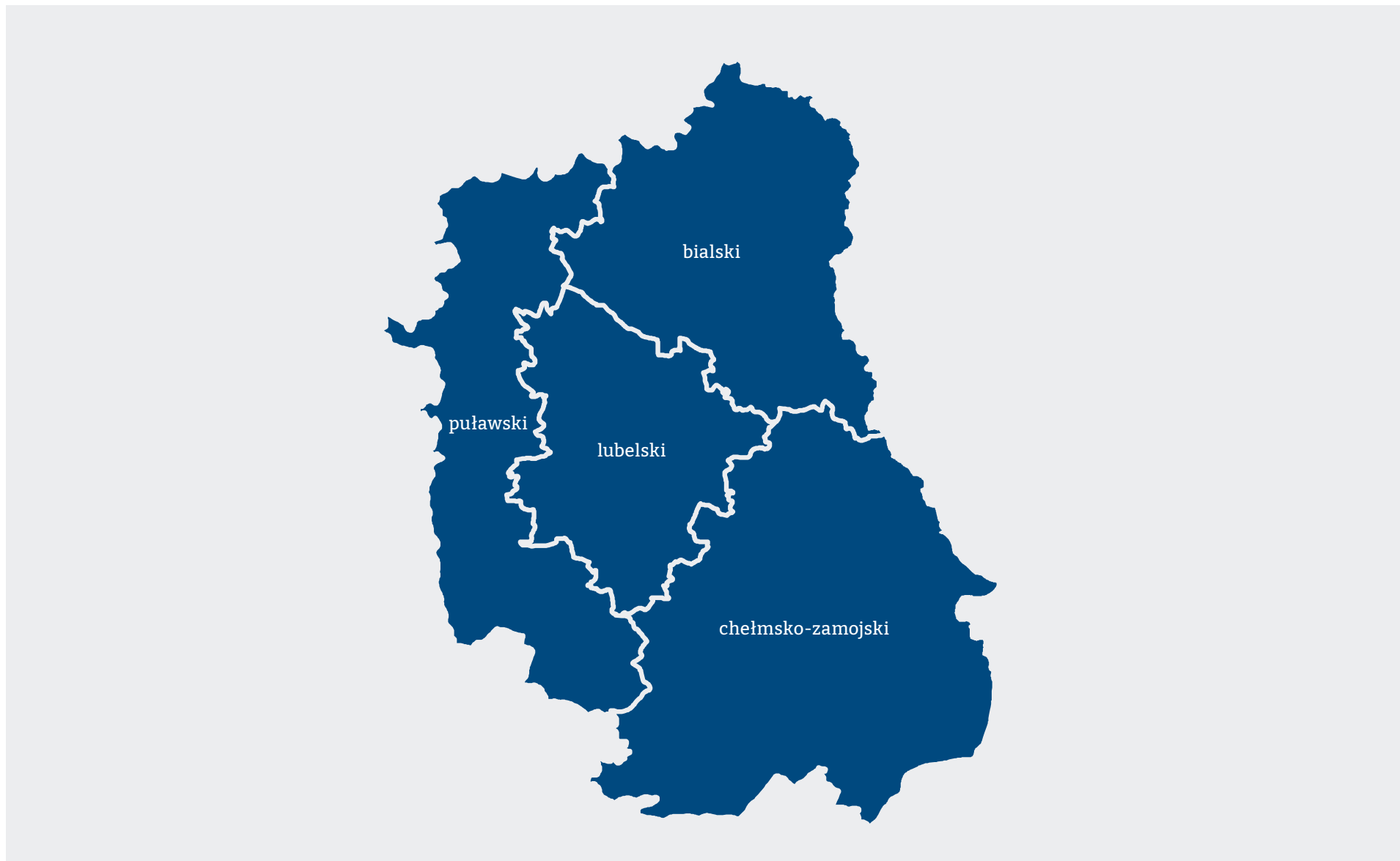
województwo kujawsko-pomorskie

region włocławski

Region wrocławski

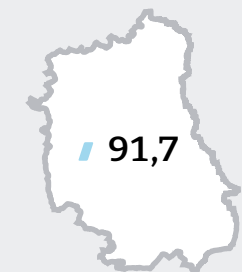
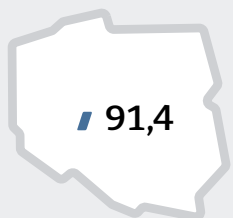

Województwo lubelskie

Województwo lubelskie

Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

■ Polska

■ województwo lubelskie

Region bialski

Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

91,4

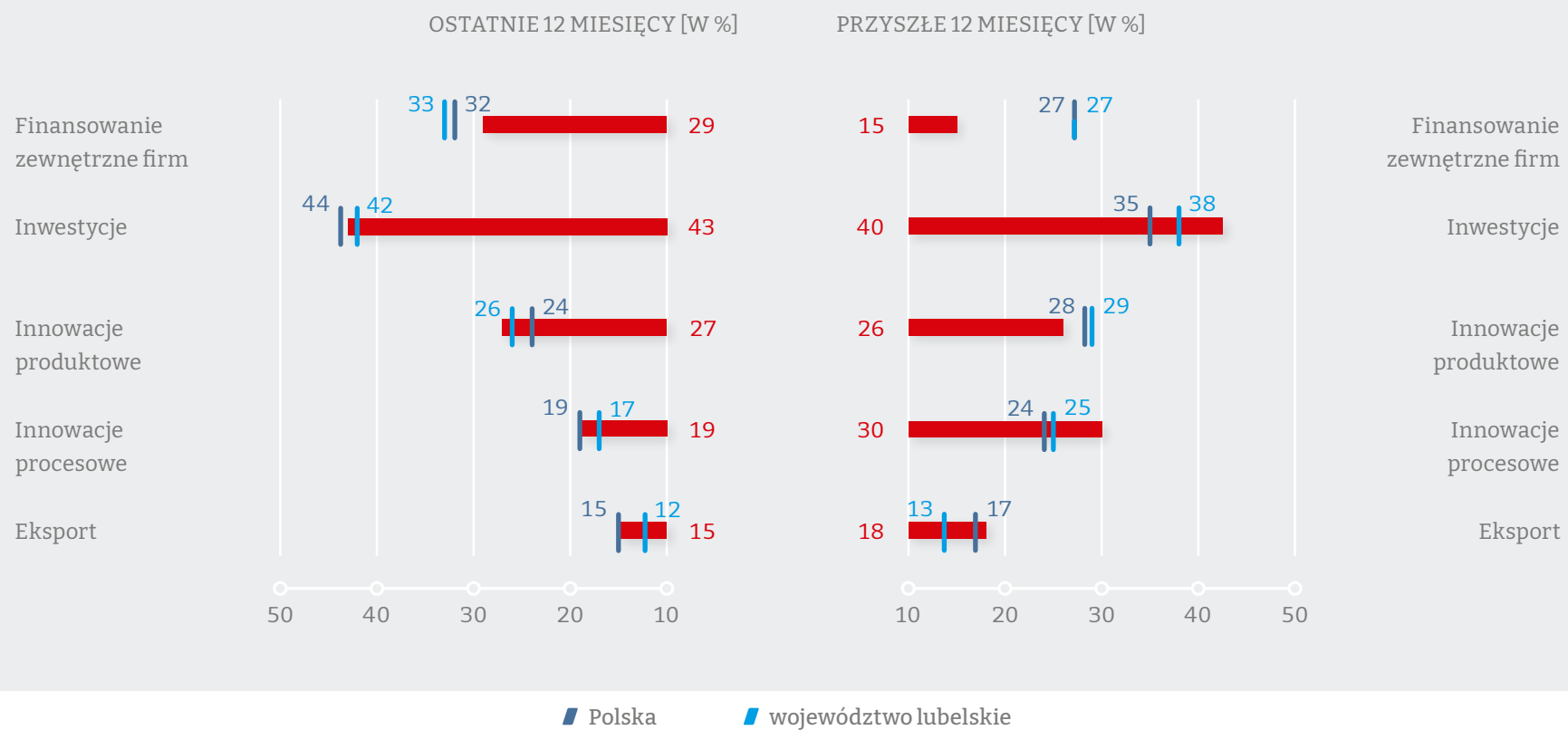
91,7

95,8

województwo lubelskie region bialski

Region bialski

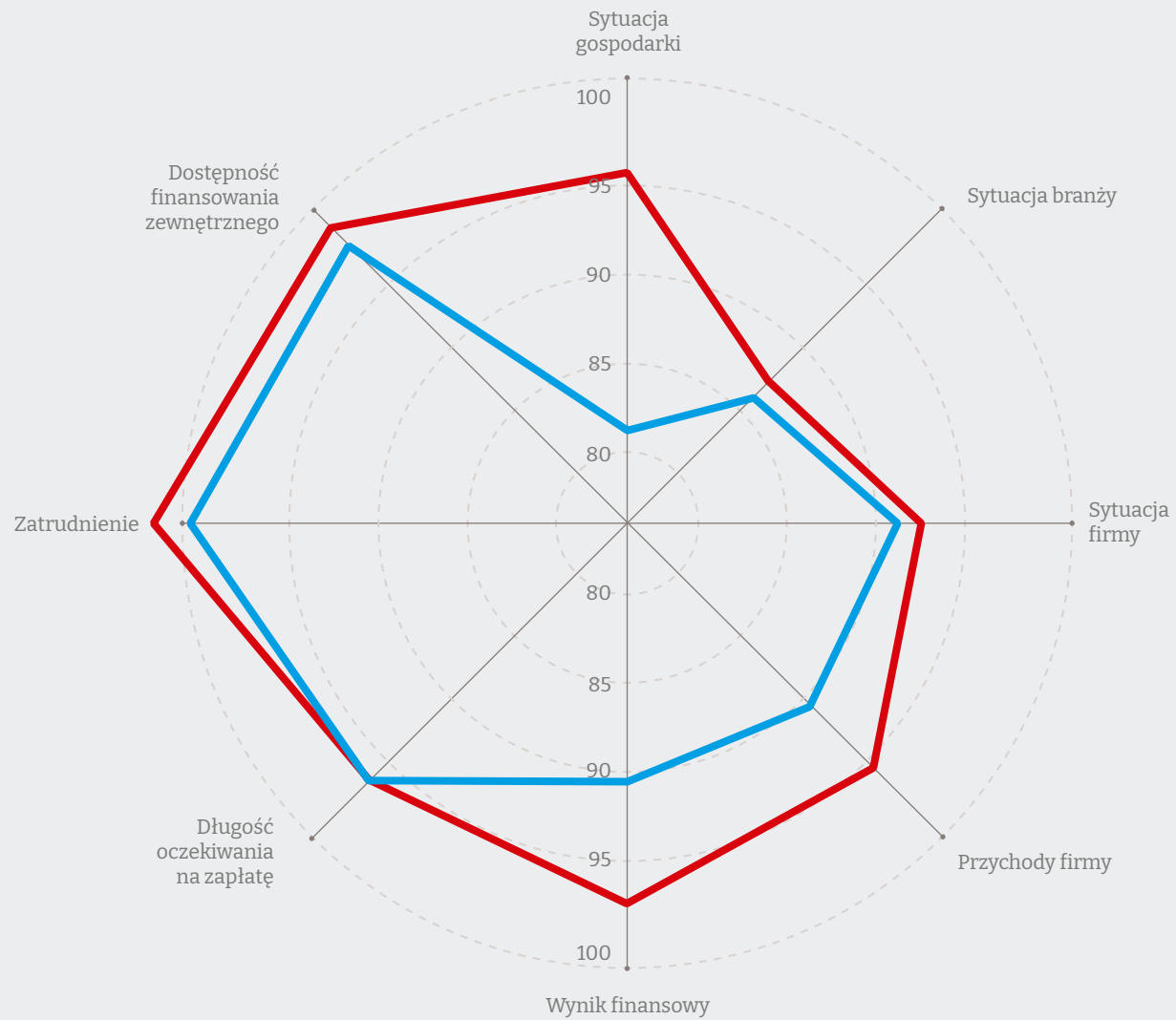
Region chełmsko-zamojski

Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

91,4

91,7

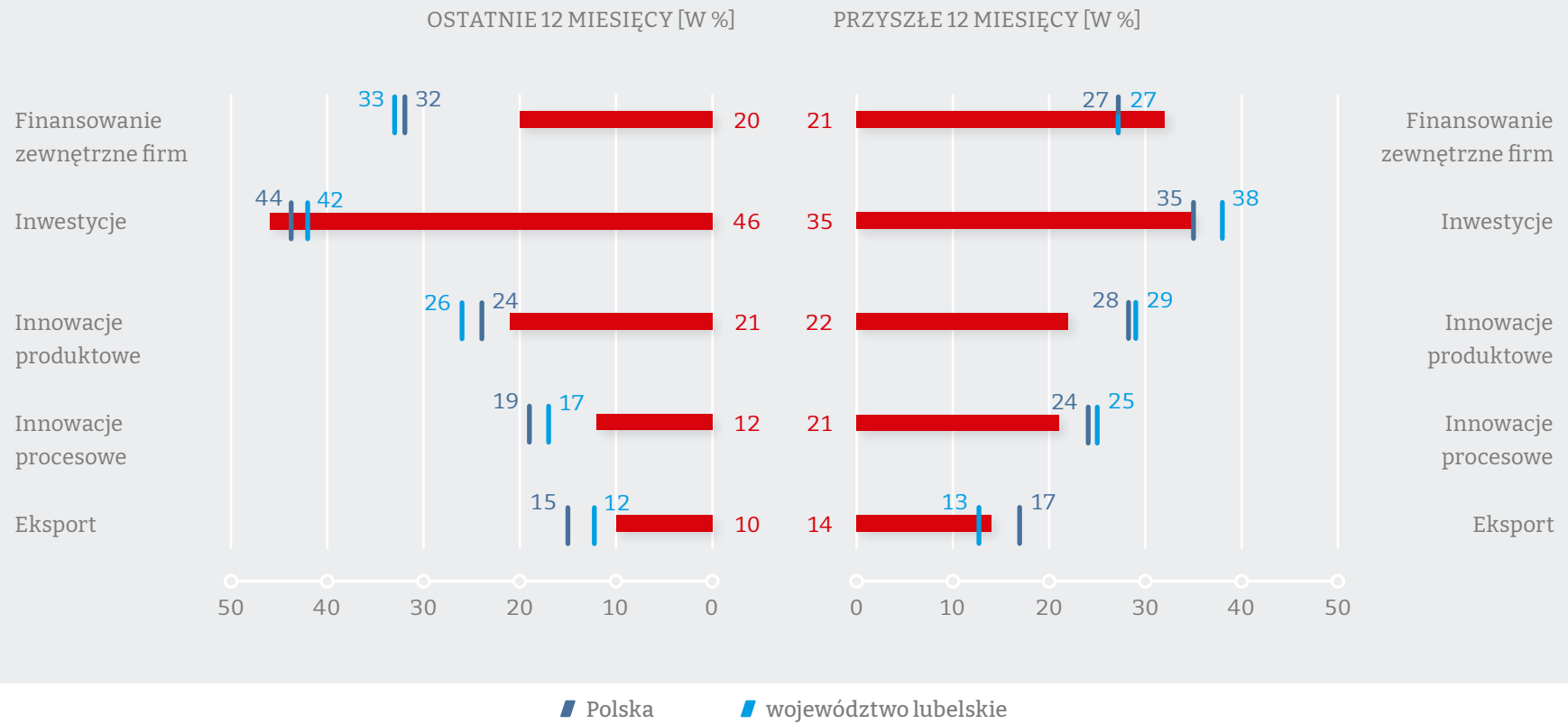
91,0

województwo lubelskie

region chełmsko-zamojski

Region chełmsko-zamojski

Region lubelski

Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

91,4

91,7

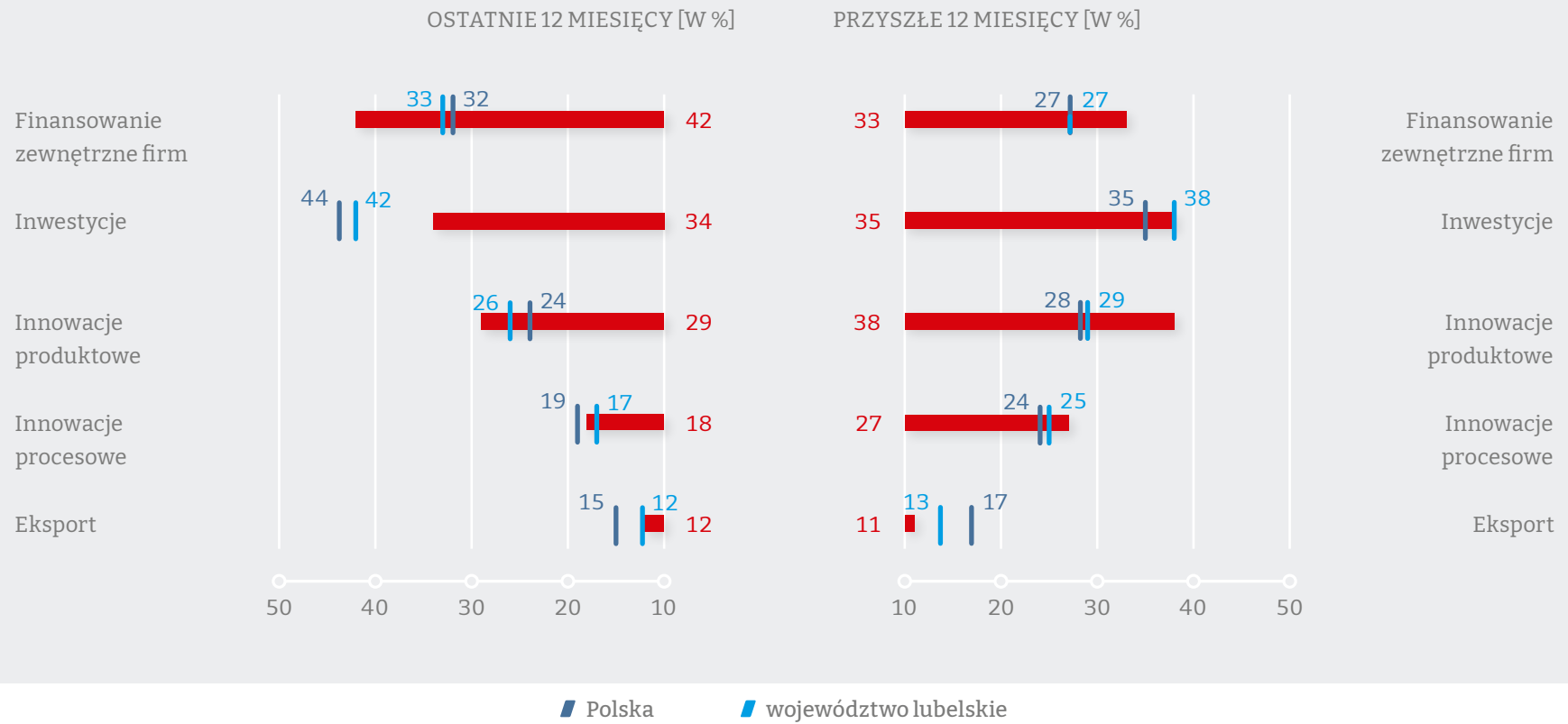
90,5

województwo lubelskie

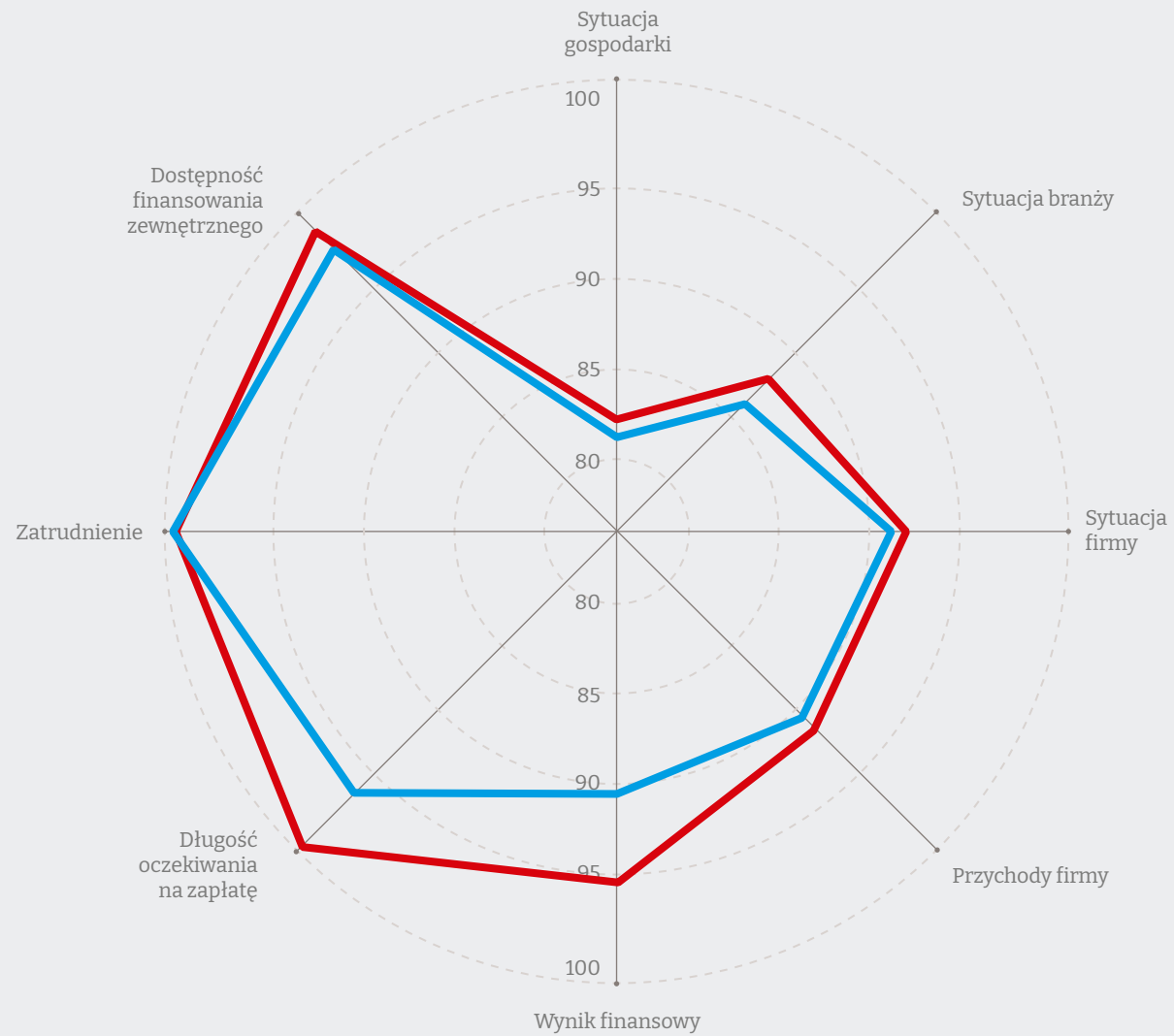
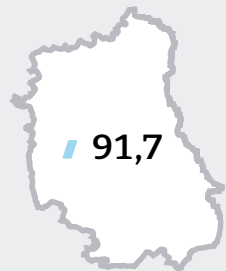
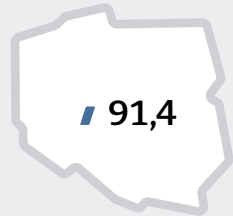
region lubelski

Region lubelski

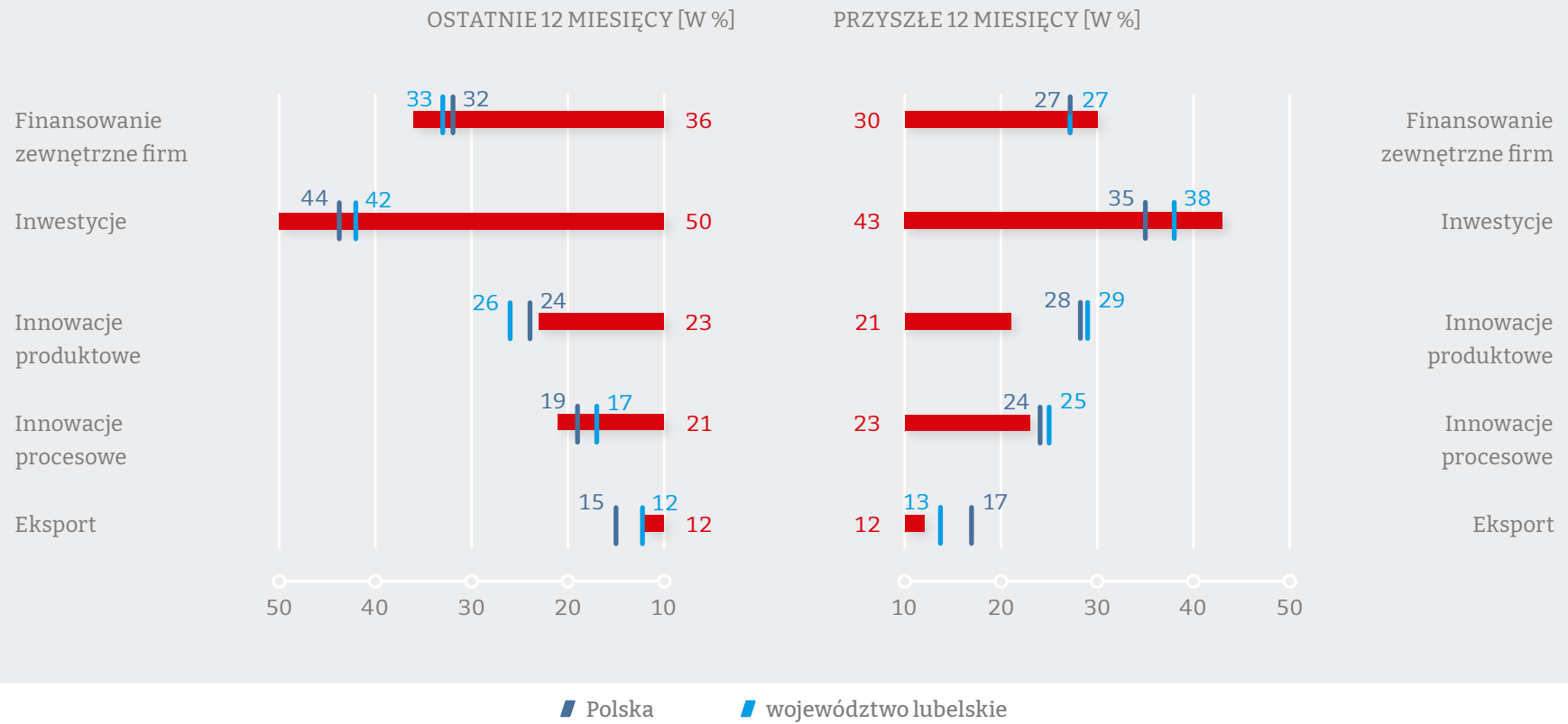
Region puławski

Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

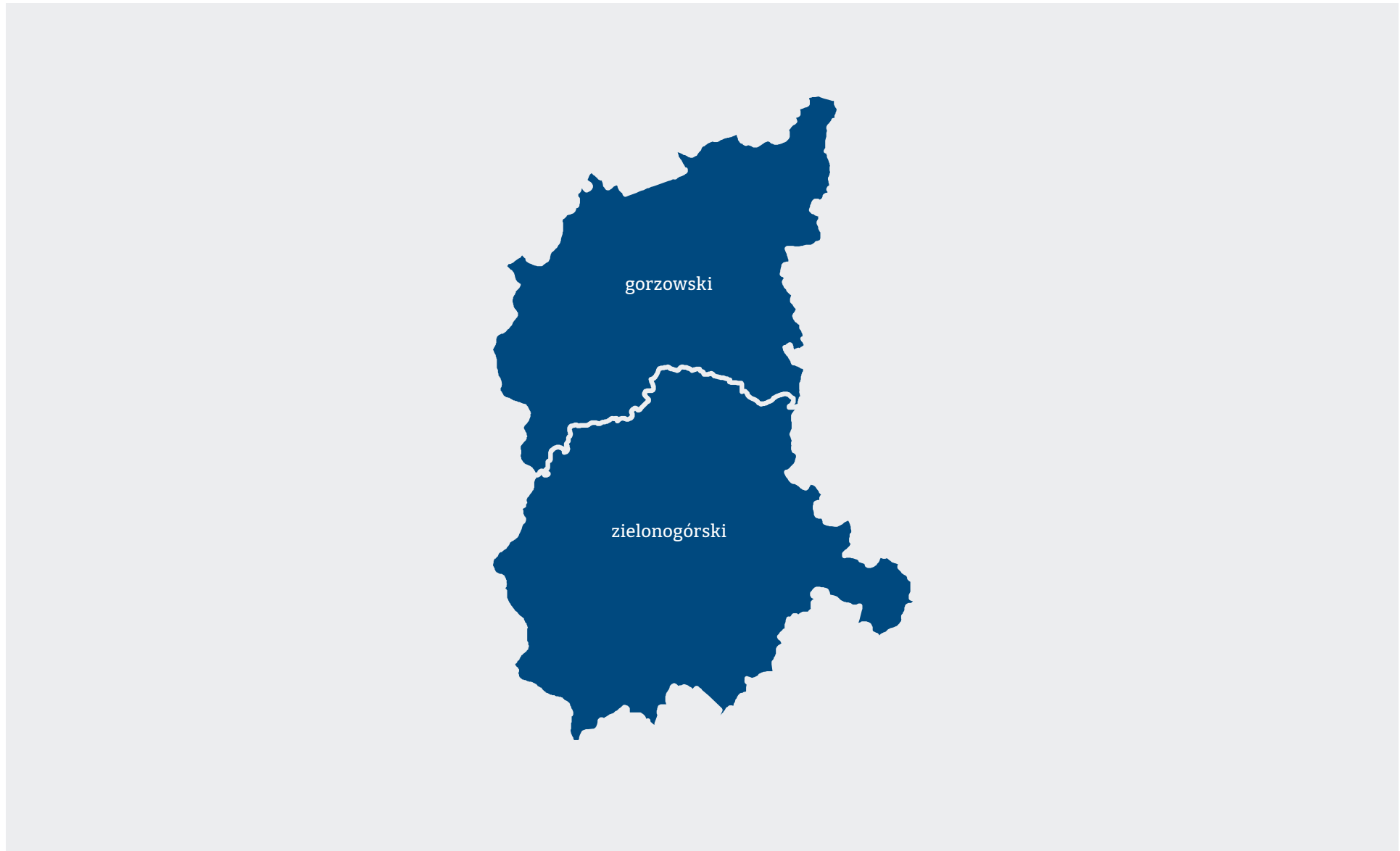

województwo lubelskie region puławski

Region puławski

Województwo lubuskie

Województwo lubuskie

Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

■ Polska ■ województwo lubuskie

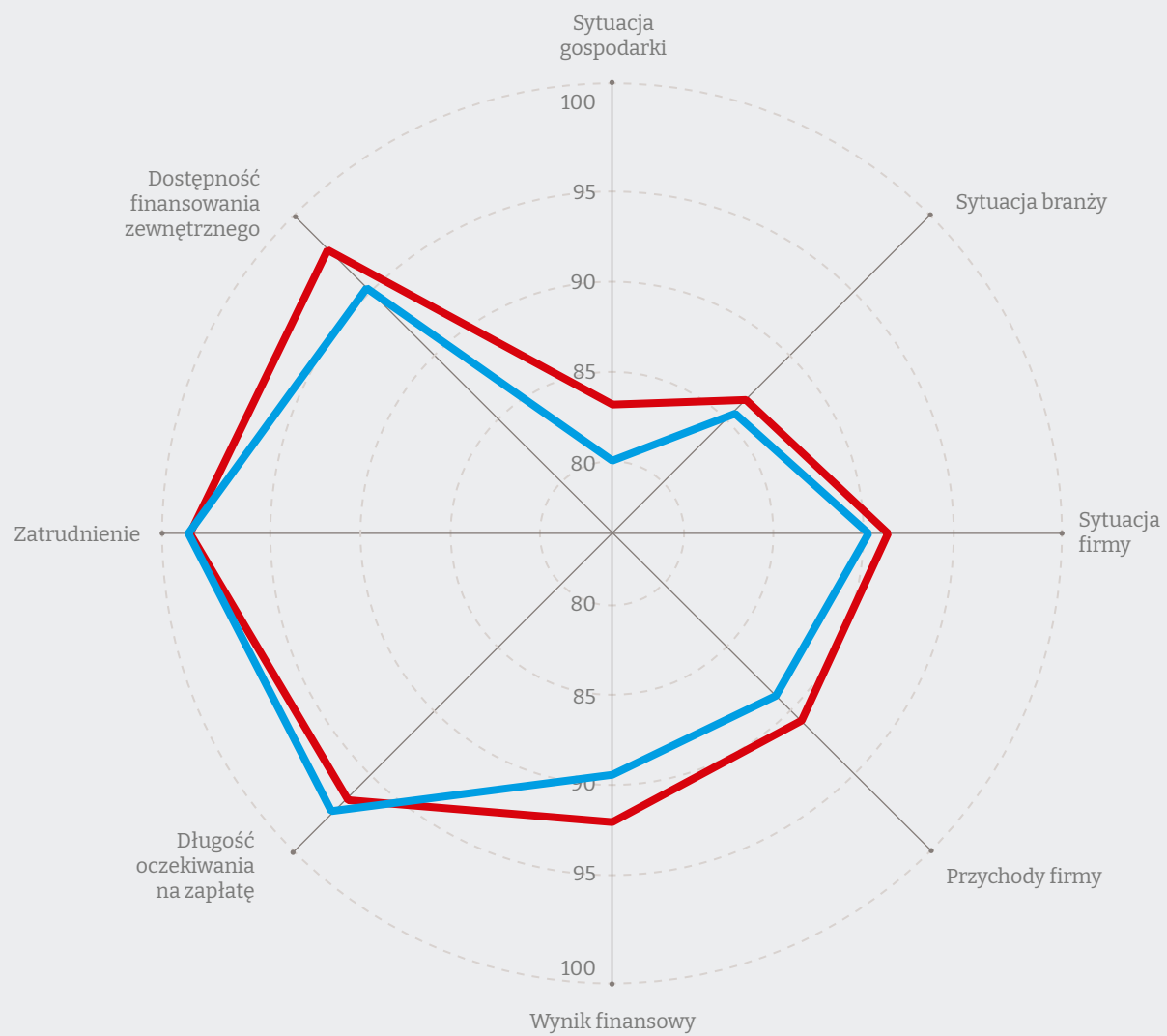
Region gorzowski

Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

91,4

90,2

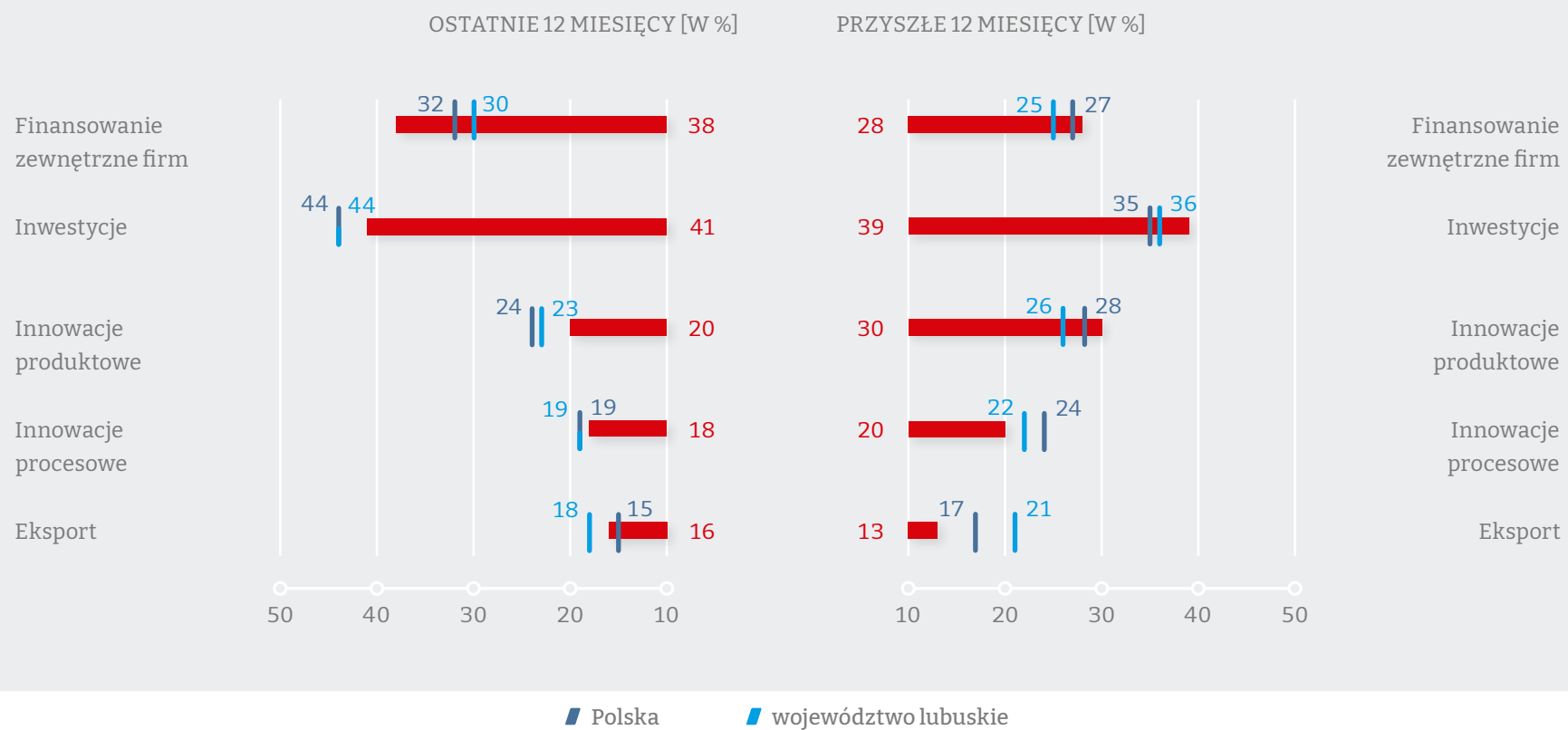
90,7

województwo lubuskie

region gorzowski

Region gorzowski

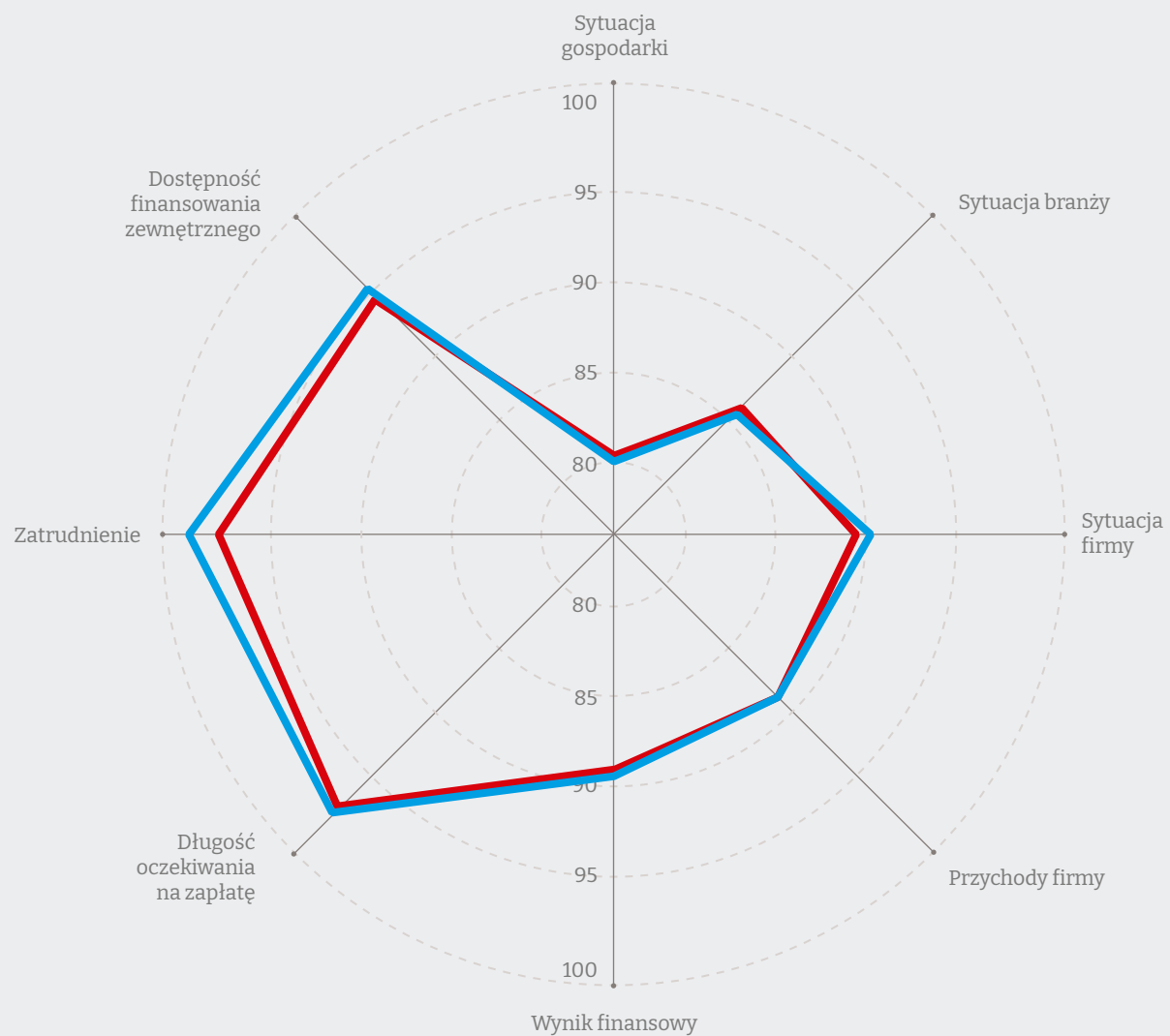
Region zielonogórski

Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

91,4

90,2

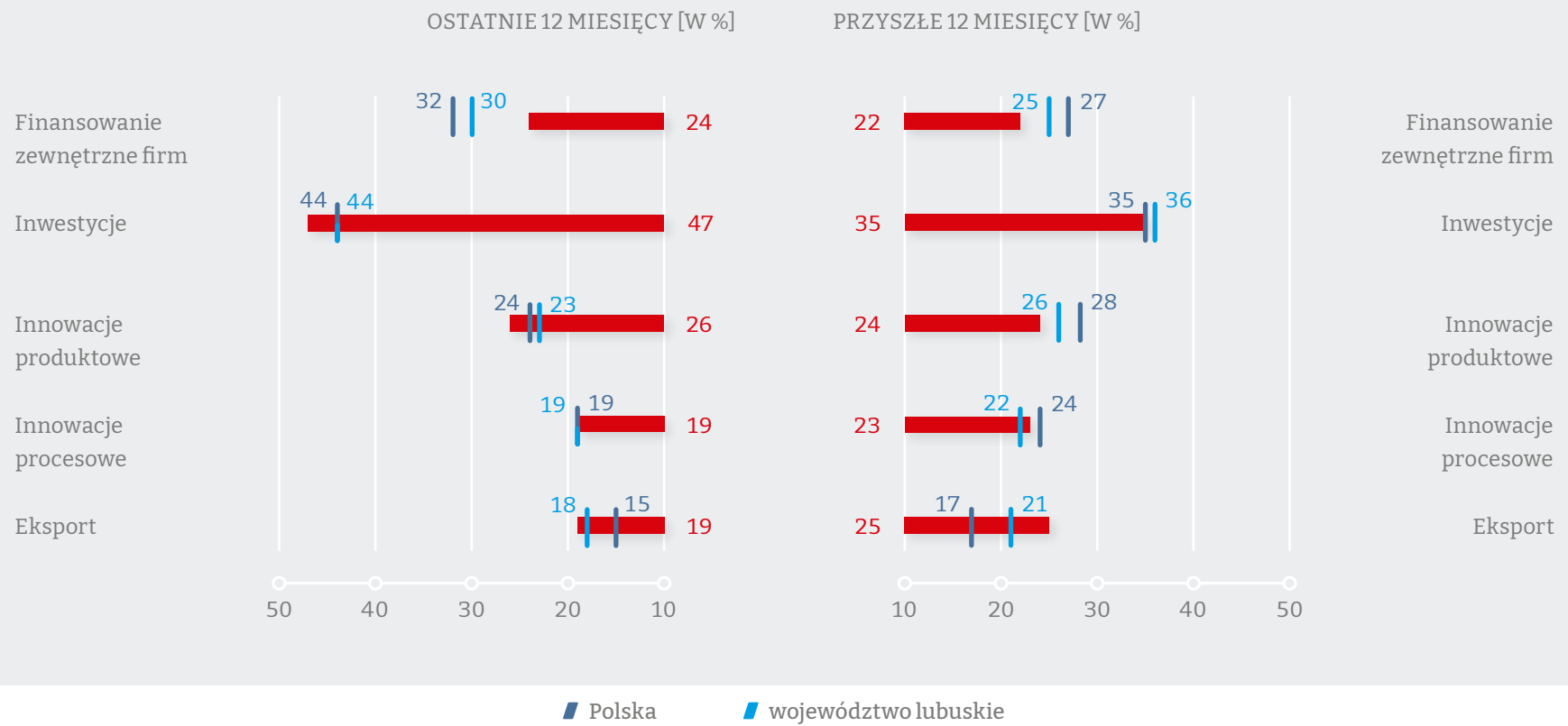
89,8

województwo lubuskie

region zielonogórski

Region zielonogórski

Województwo łódzkie

Województwo łódzkie

Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

91,4

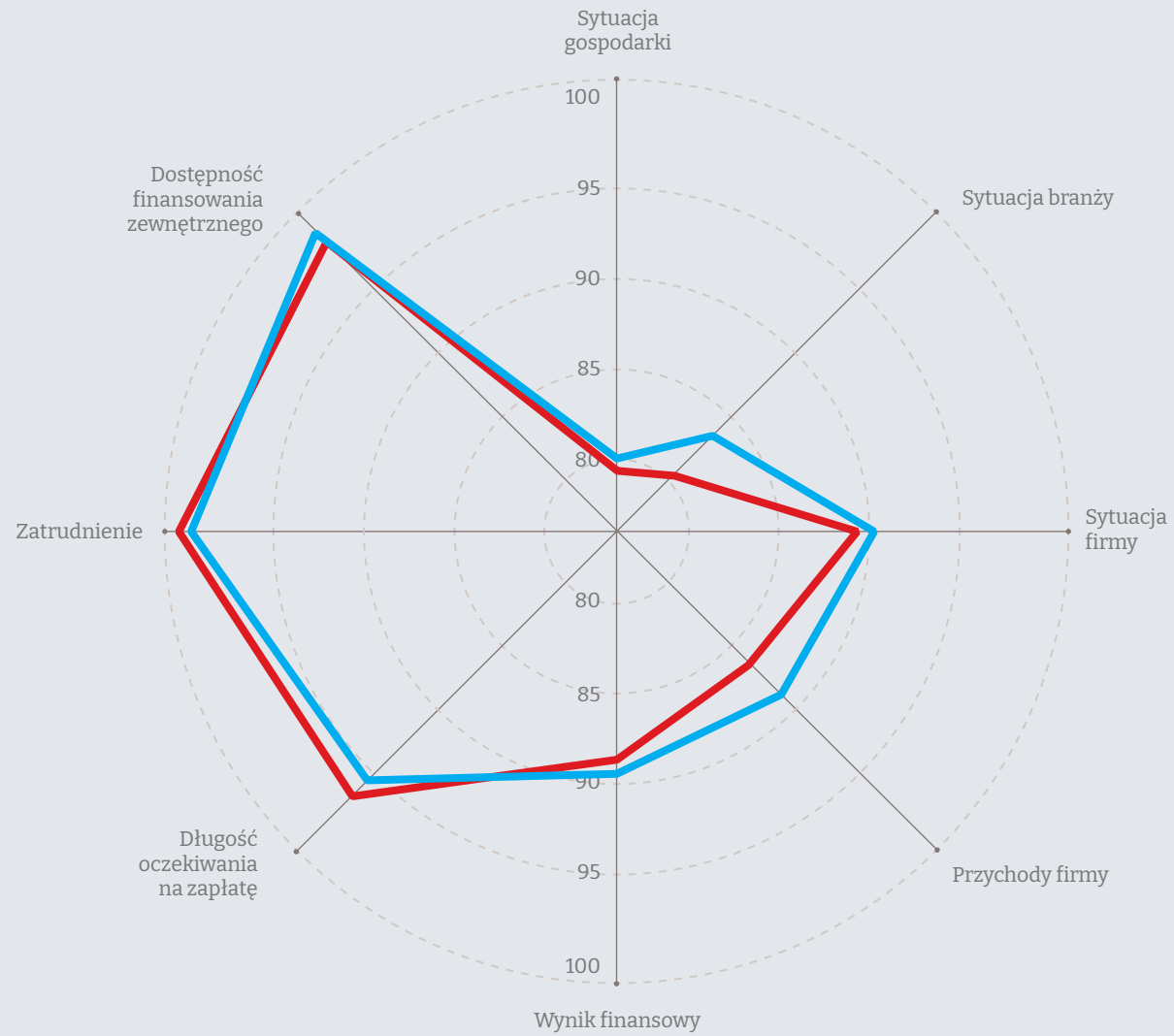
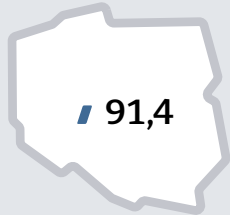
90,4

■ Polska ■ województwo łódzkie

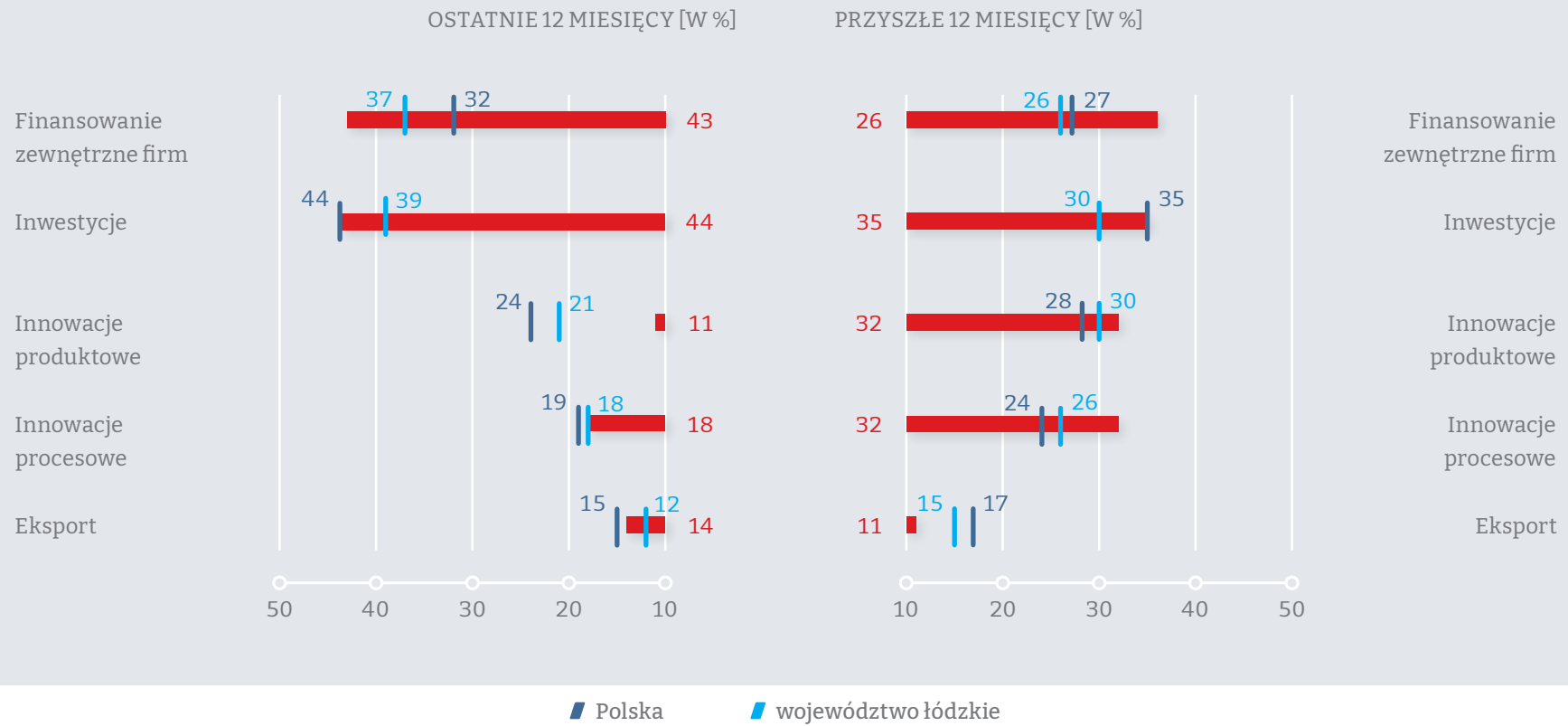
Region łódzki

Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

województwo łódzkie region łódzki

Region łódzki

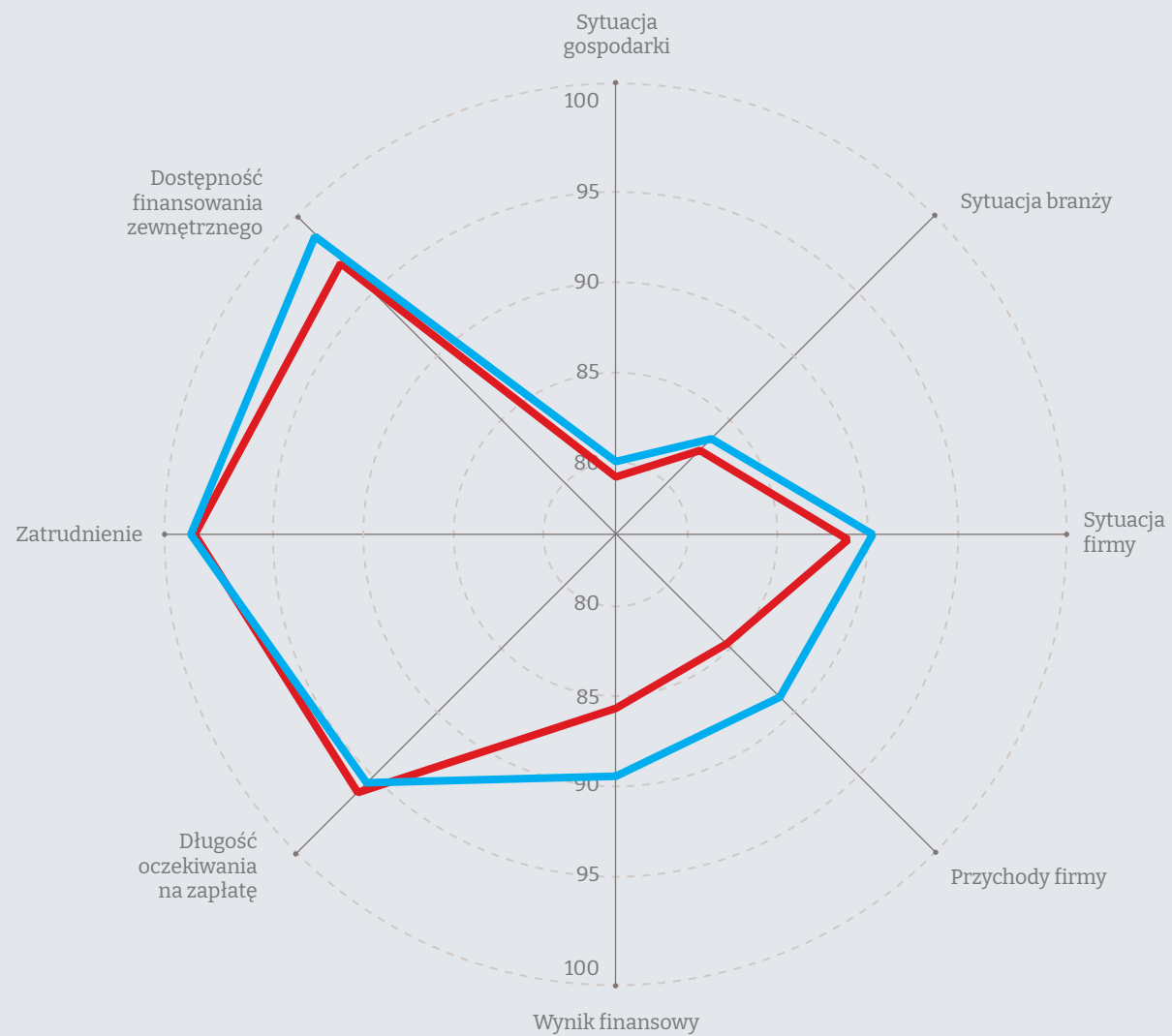
Miasto Łódź

Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

91,4

90,4

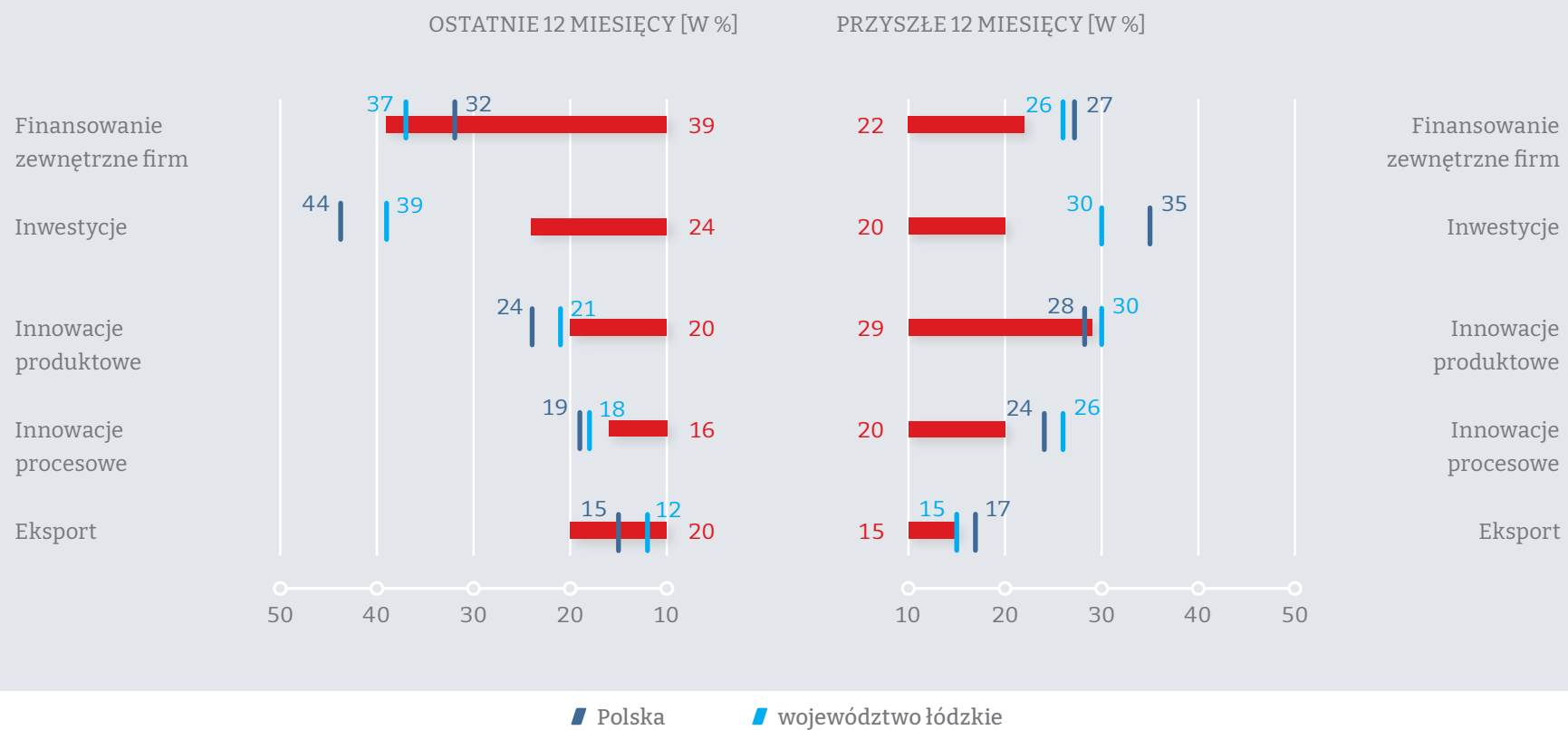
88,9

województwo łódzkie

miasto Łódź

Miasto Łódź

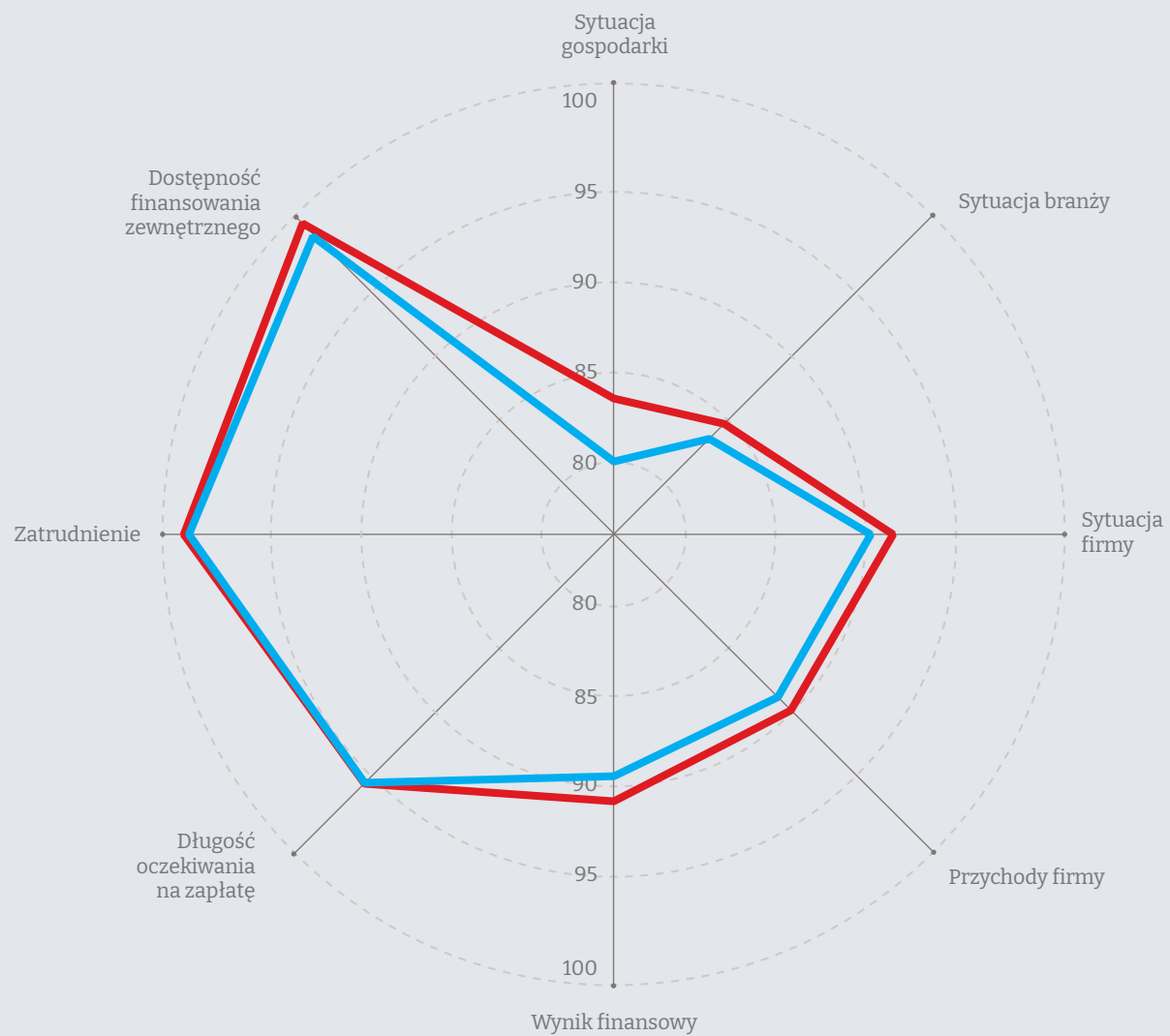
Region piotrkowski

Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

91,4

90,4

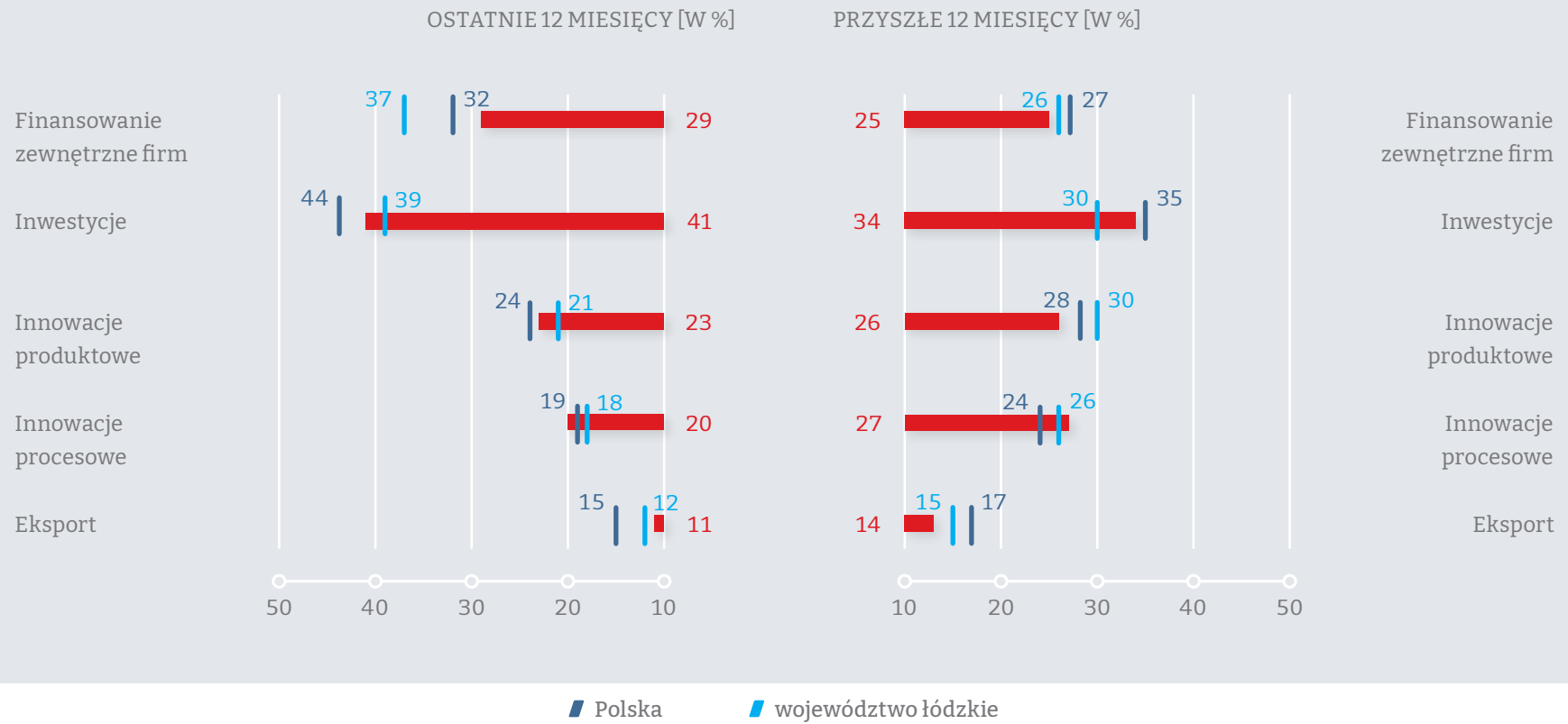
91,9

województwo łódzkie

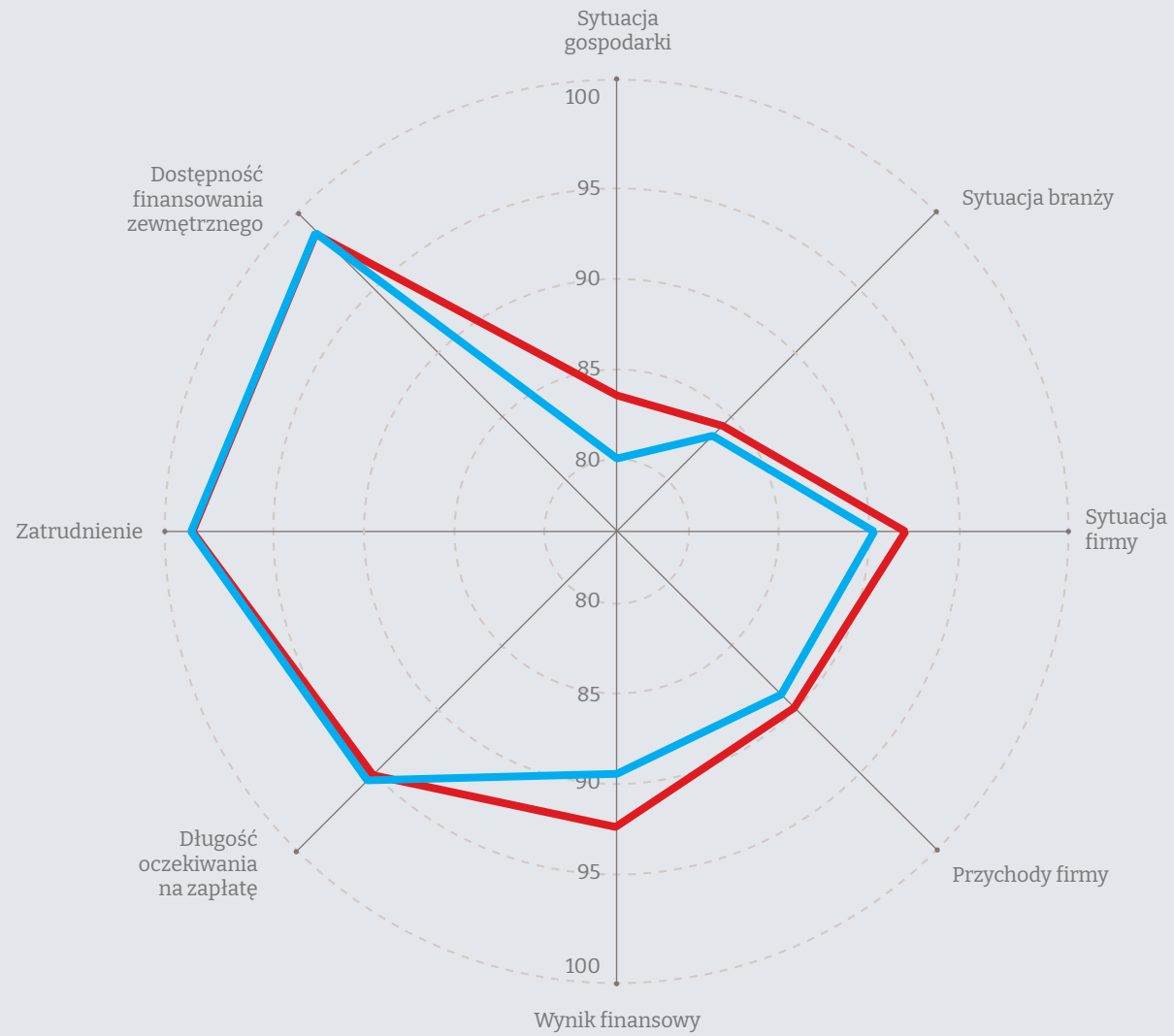
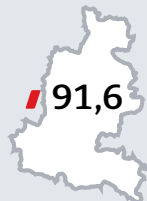
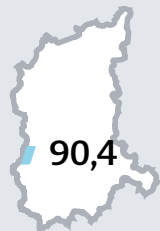
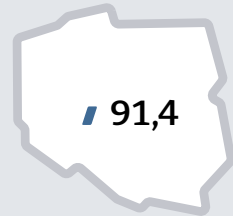
region piotrkowski

Region piotrkowski

Region sieradzki

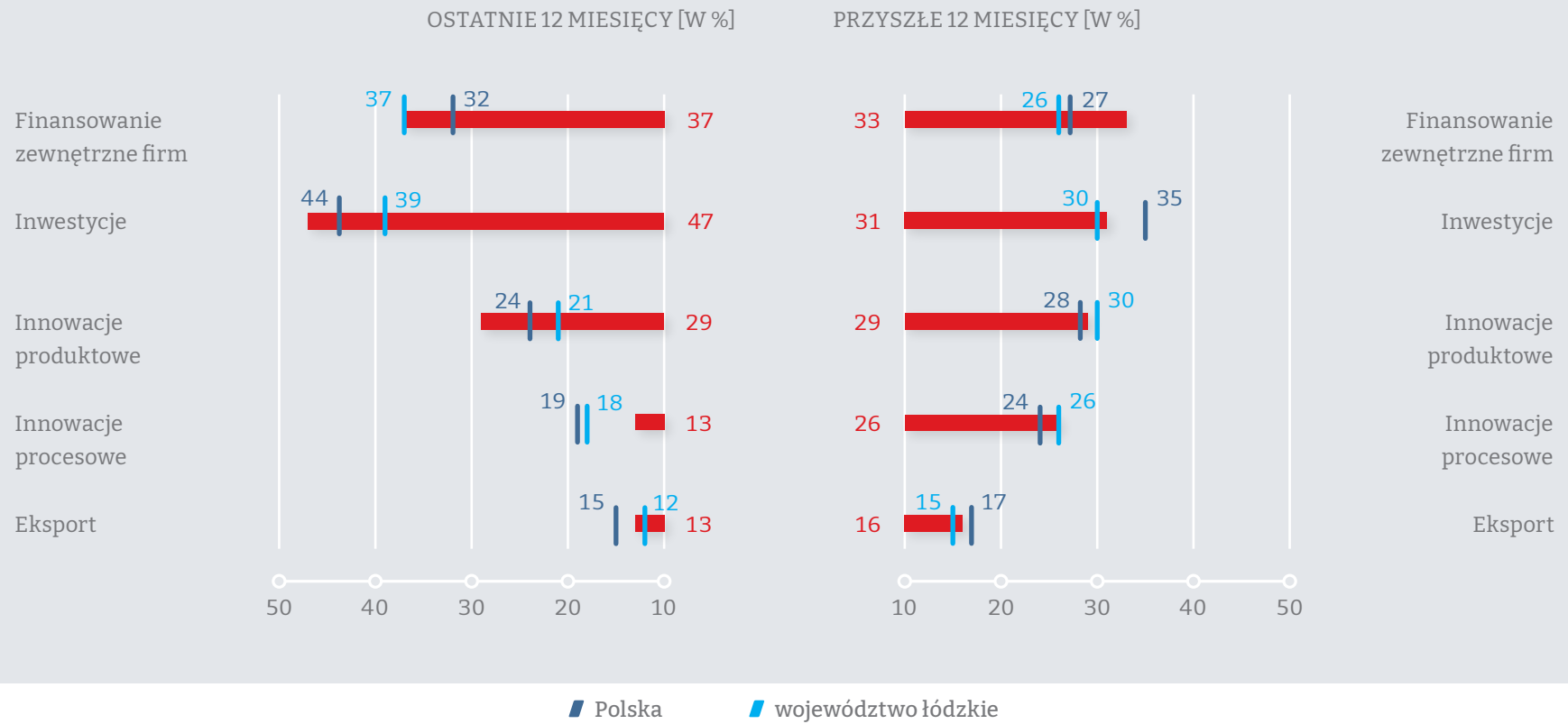
Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

województwo łódzkie

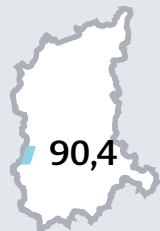
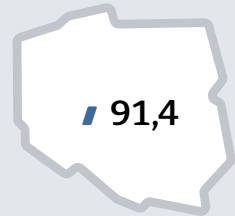
region sieradzki

Region sieradzki

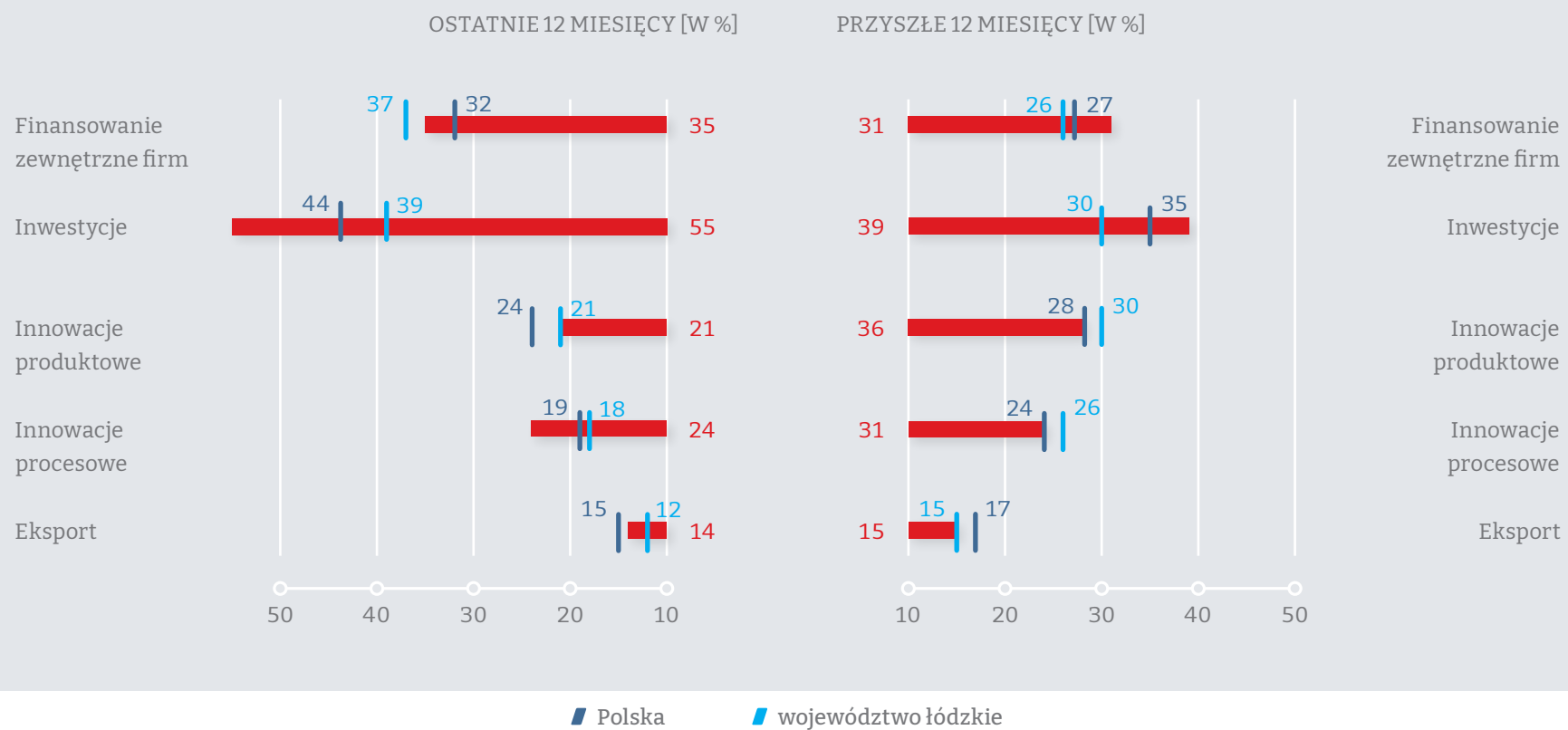
Region skierniewicki

Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

województwo łódzkie region skierniewicki

Region skierniewicki

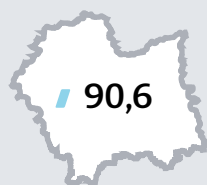

Województwo małopolskie

Województwo małopolskie

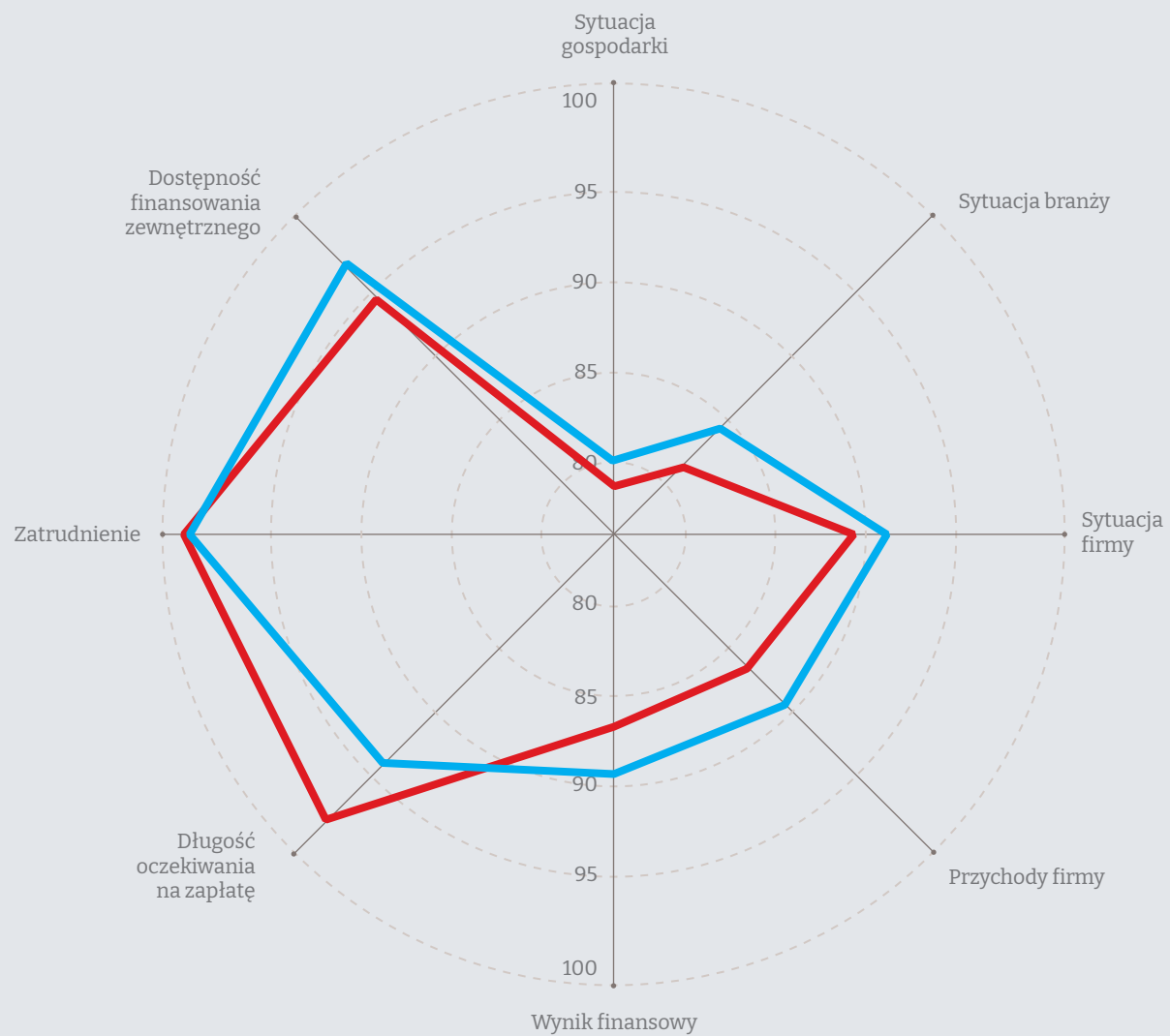
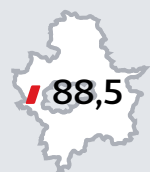
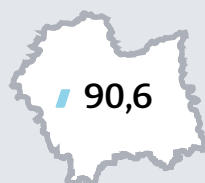
Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

■ Polska ■ województwo małopolskie

Region krakowski

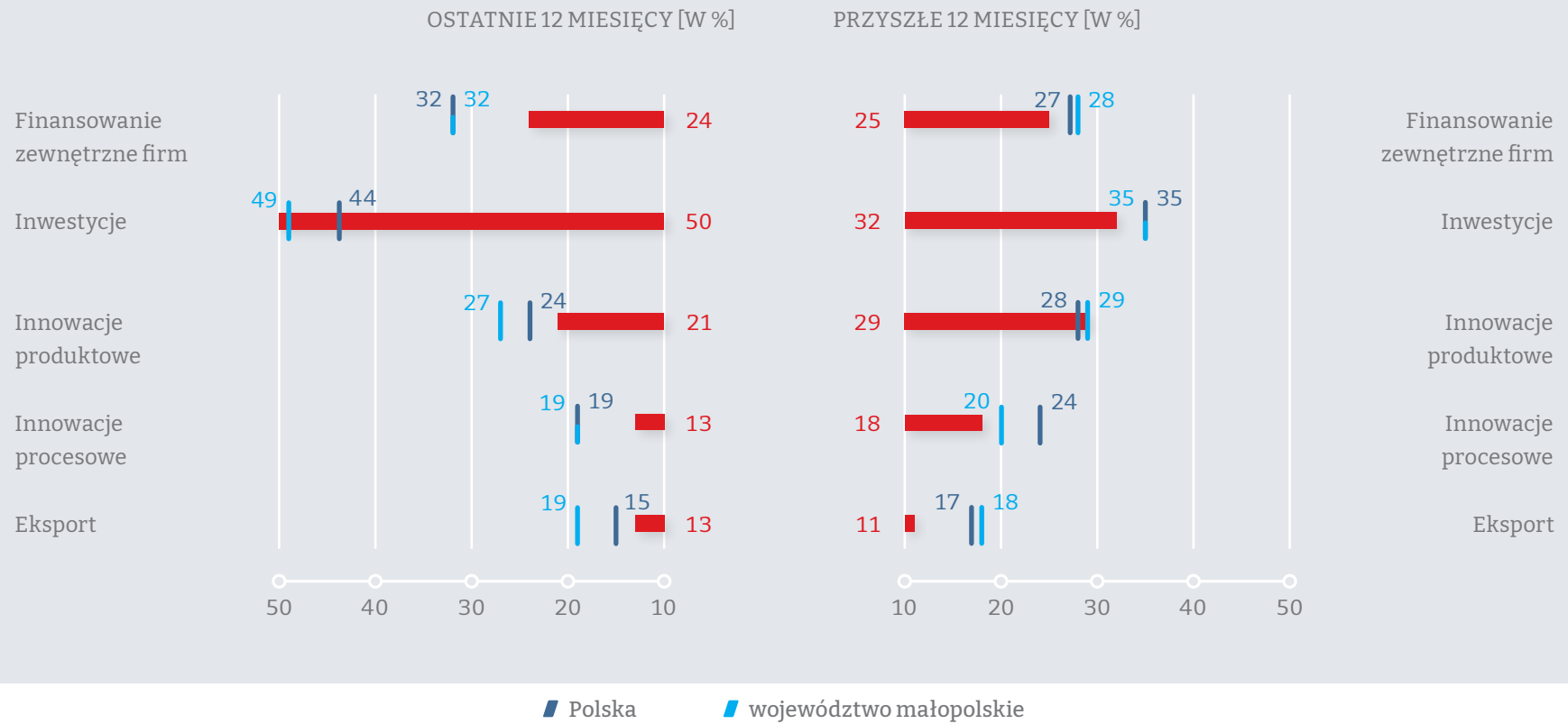
Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

województwo małopolskie

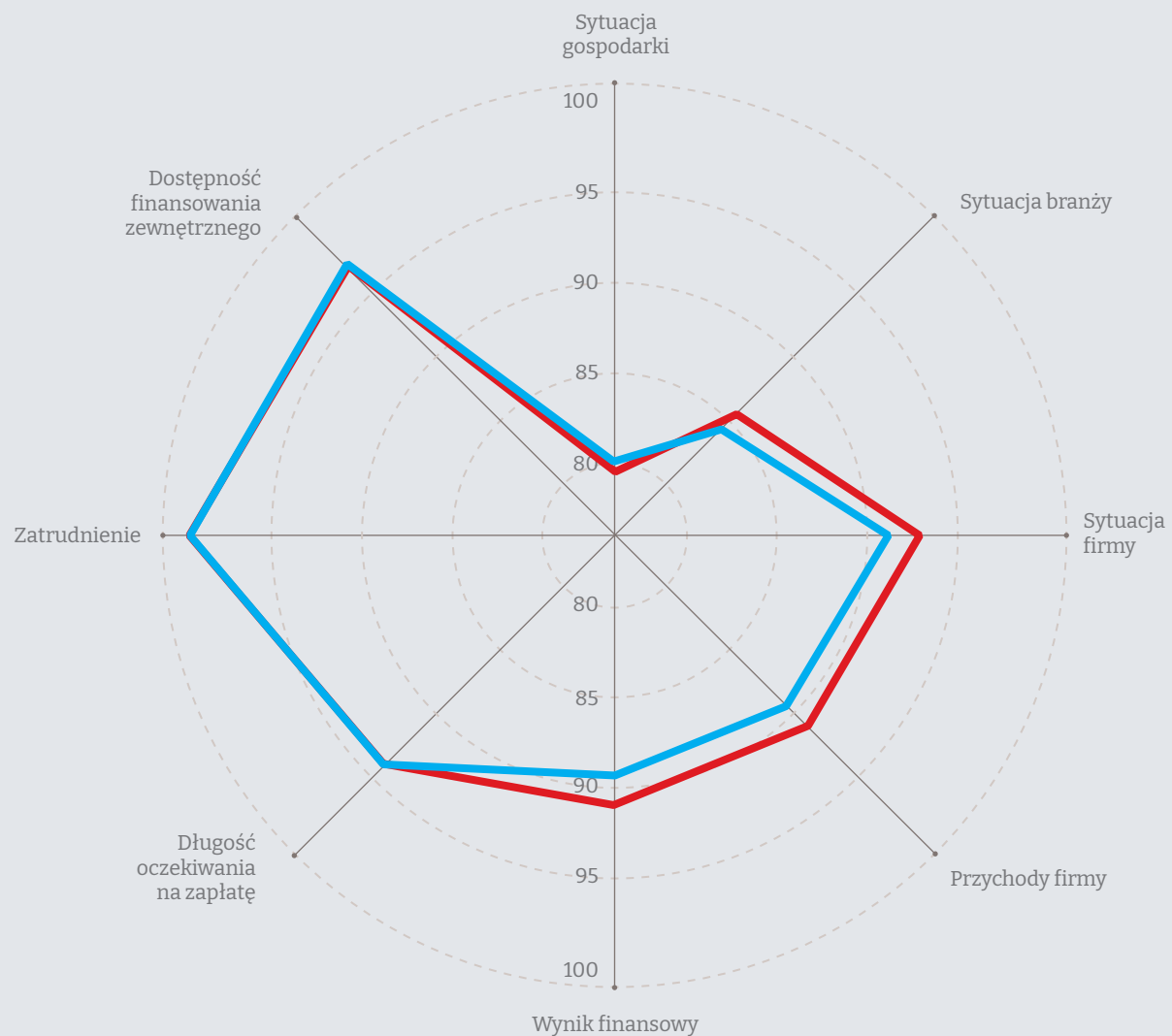
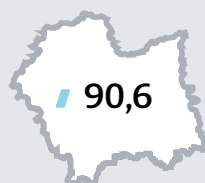
region krakowski

Region krakowski

Miasto Kraków

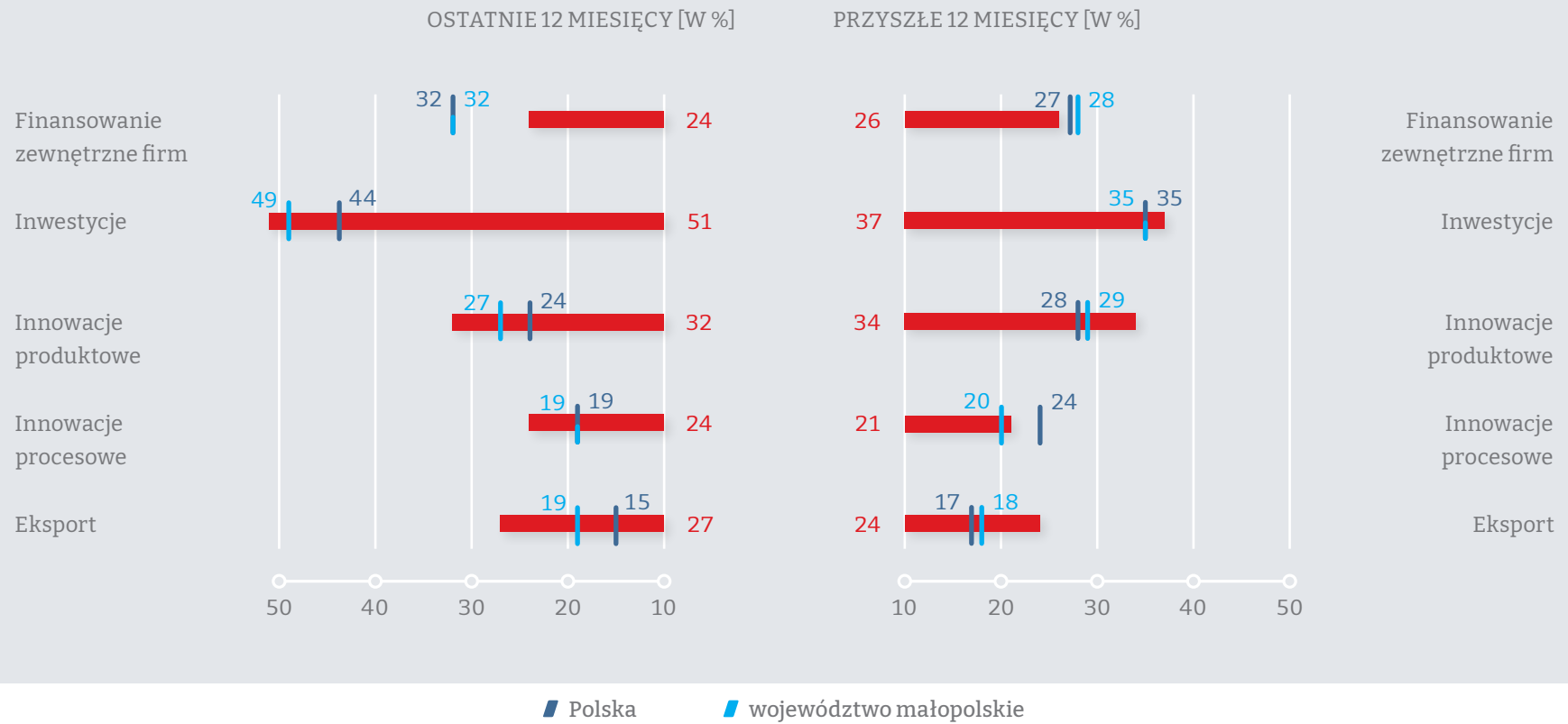
Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

województwo małopolskie

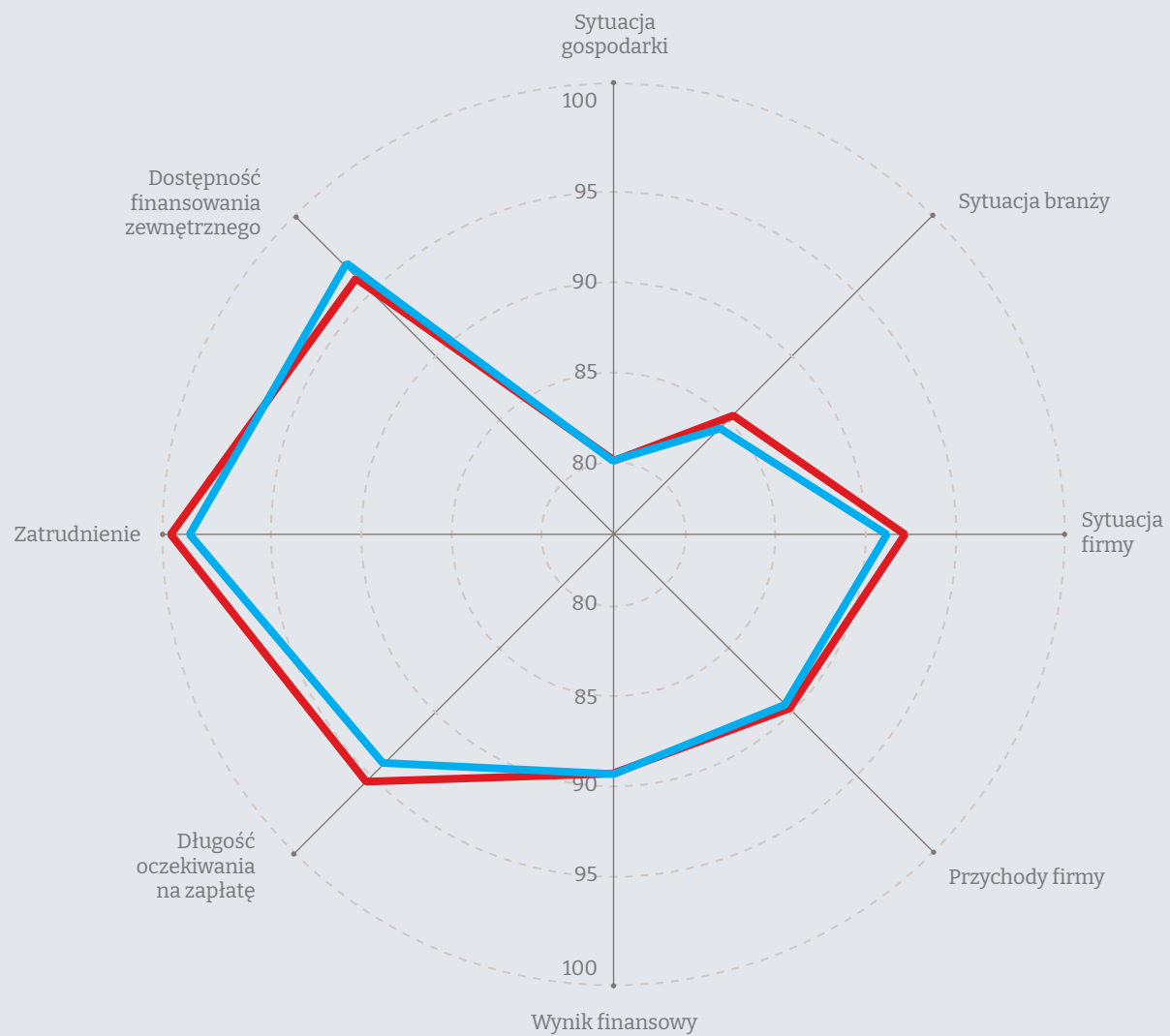
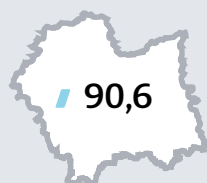
miasto Kraków

Miasto Kraków

Region nowosądecki

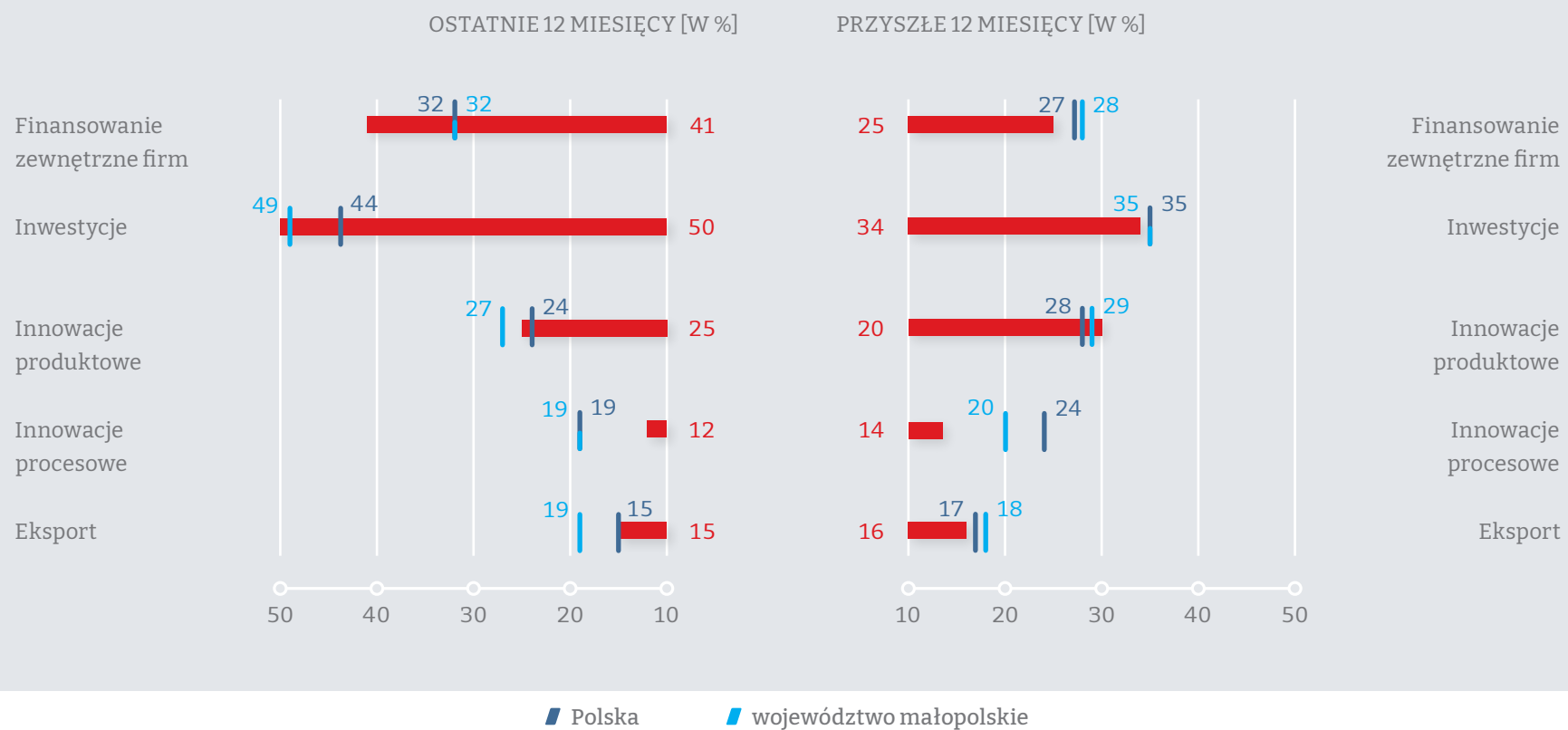
Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

województwo małopolskie

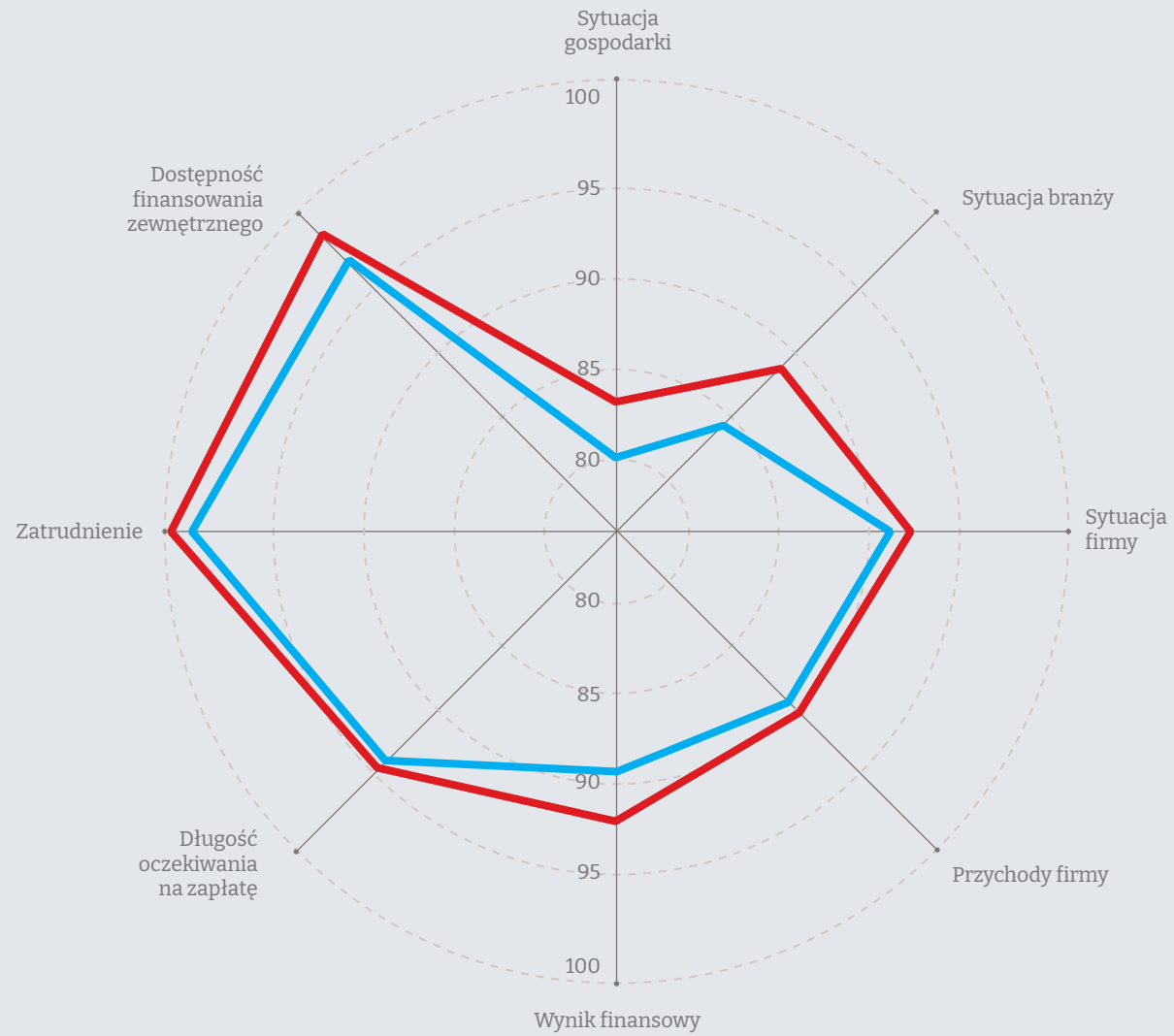
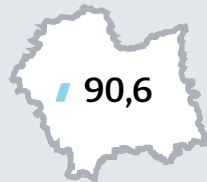
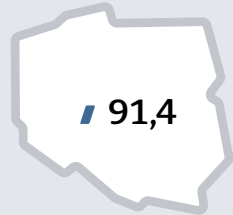
region nowosądecki

Region nowosądecki

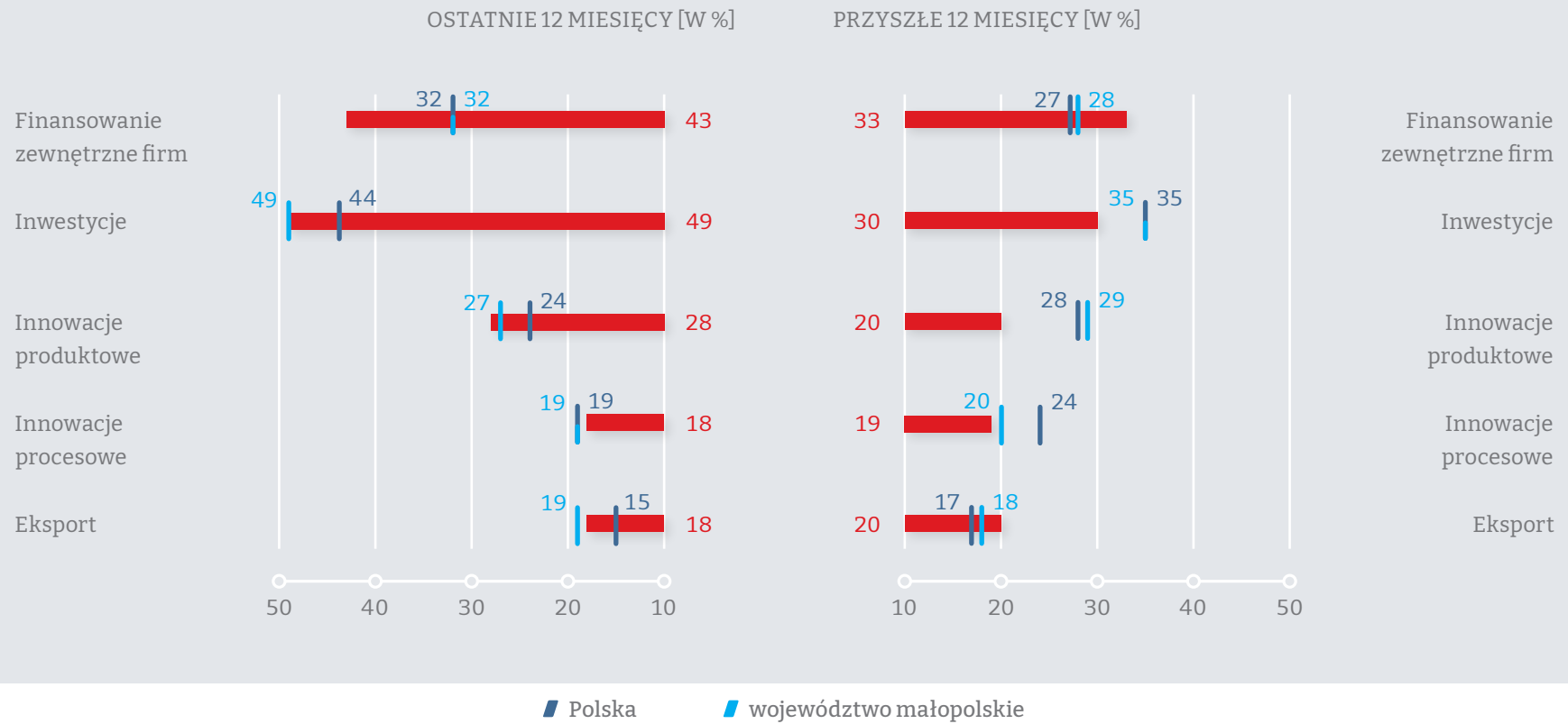
Region nowotarski

Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

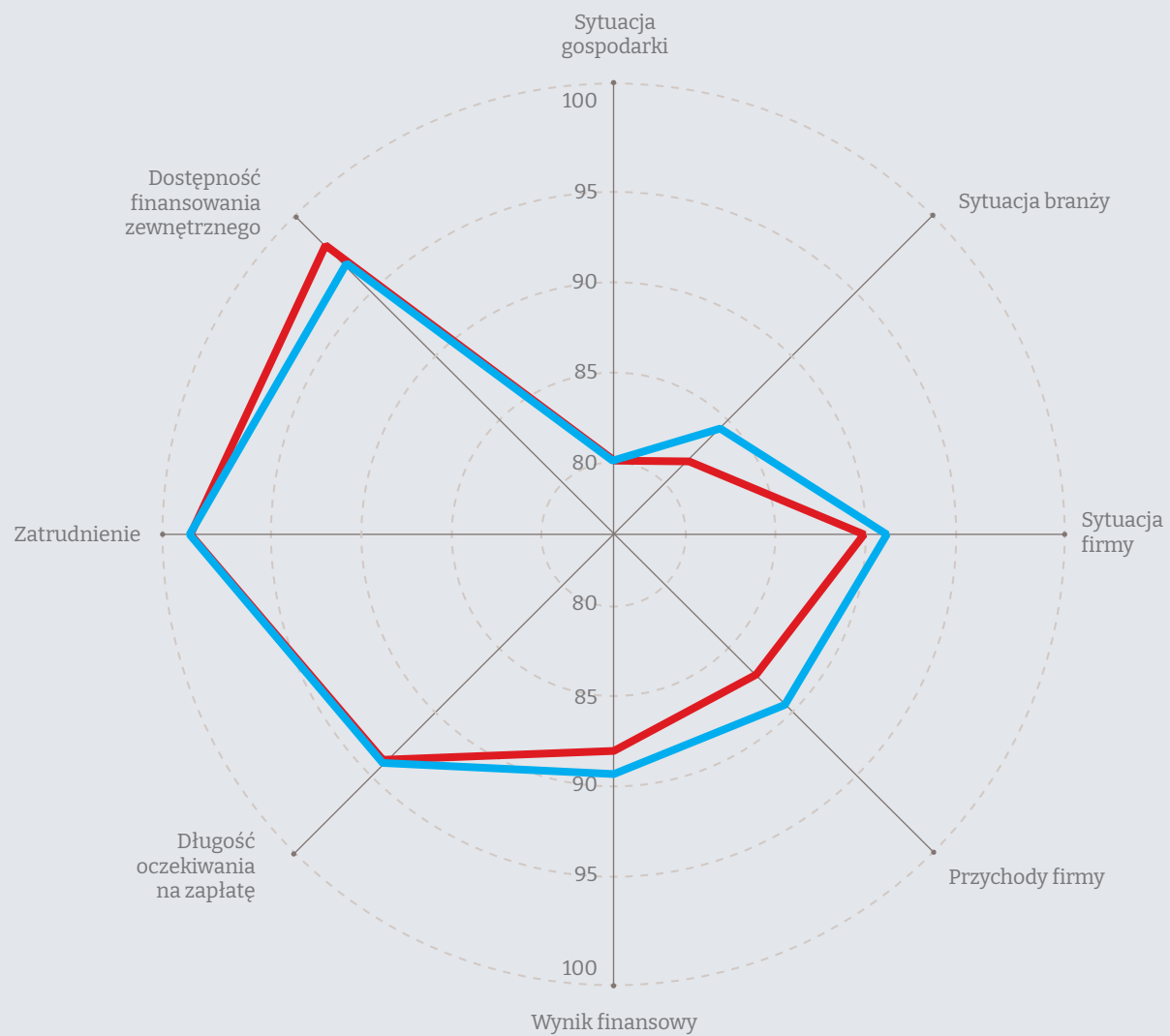
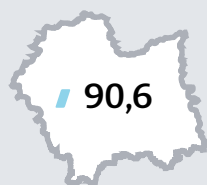
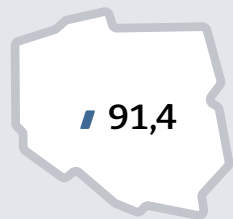
województwo małopolskie region nowotarski

Region nowotarski

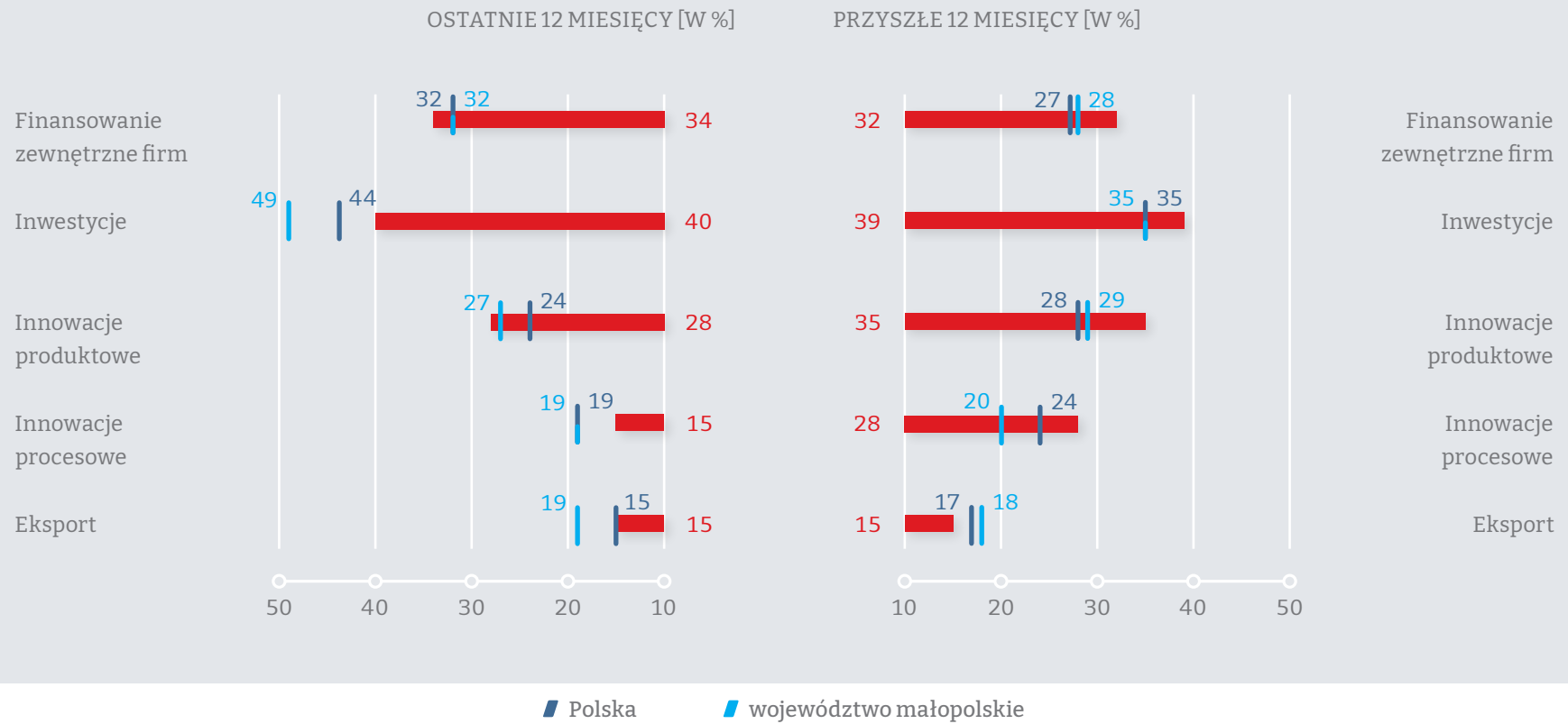
Region oświęcimski

Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

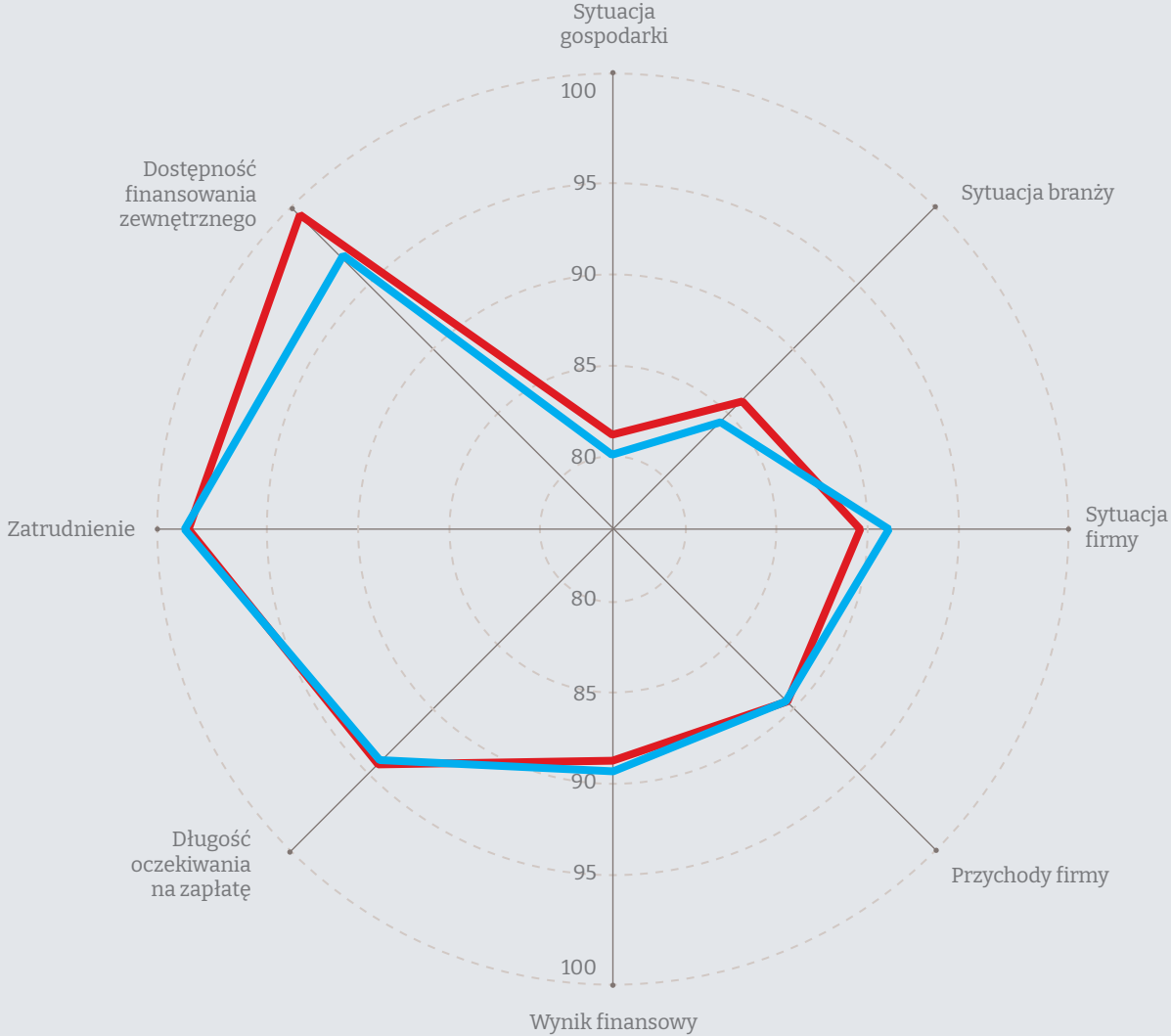
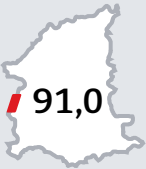
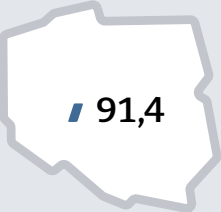
województwo małopolskie region oświęcimski

Region oświęcimski

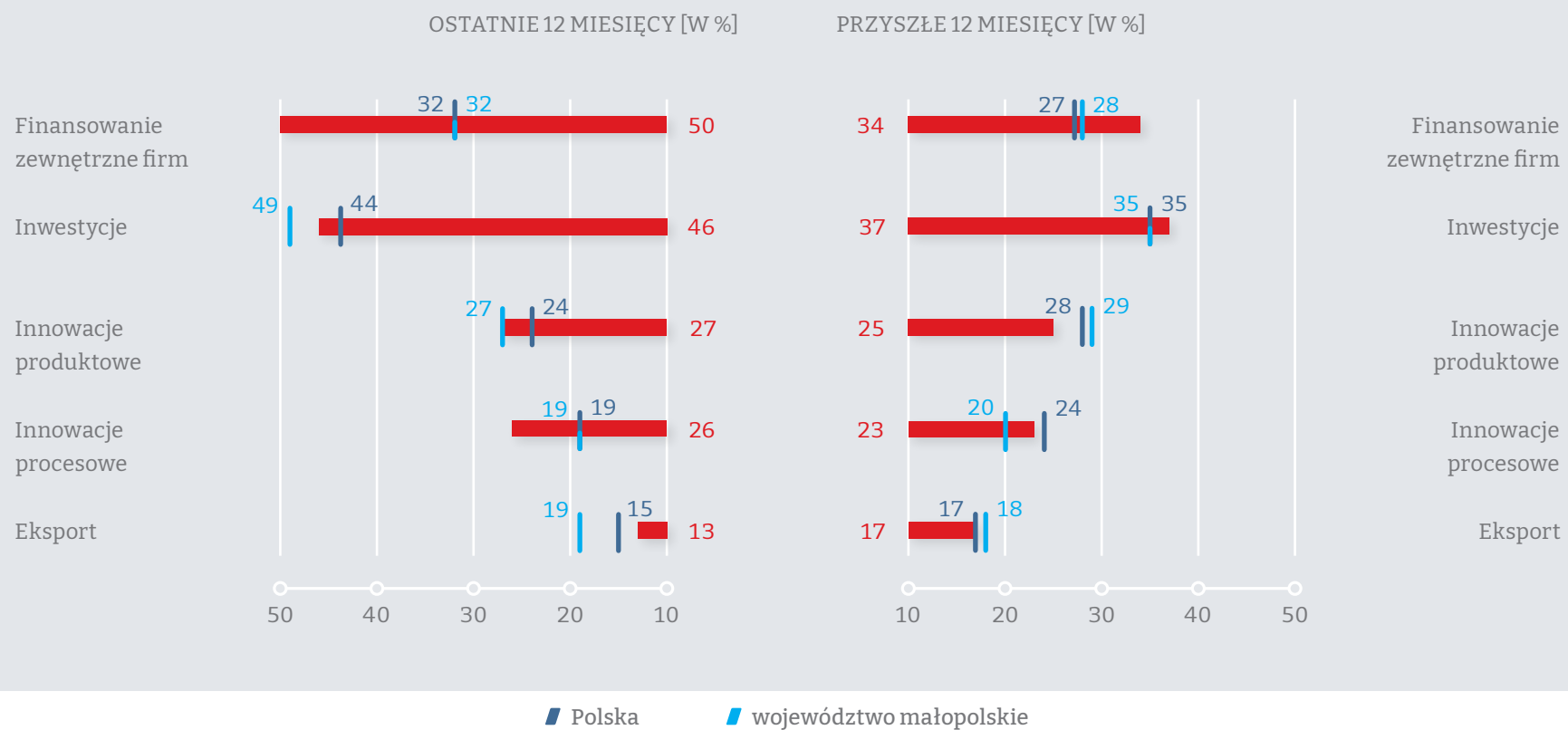
Region tarnowski

Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

województwo małopolskie region tarnowski

Region tarnowski

Warszawski stołeczny

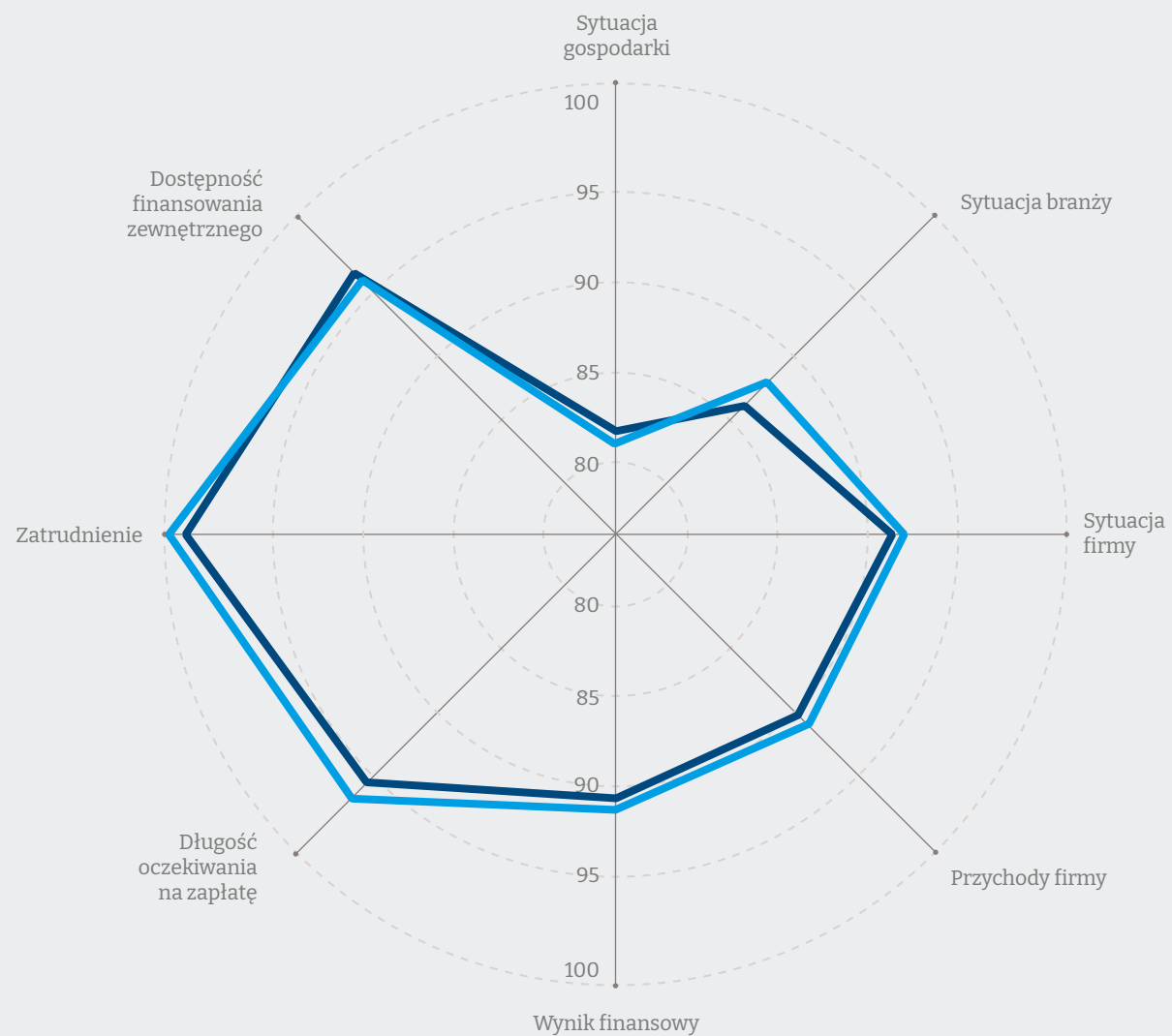

Warszawski stołeczny

Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

91,4

91,8

■ Polska ■ Warszawski stołeczny

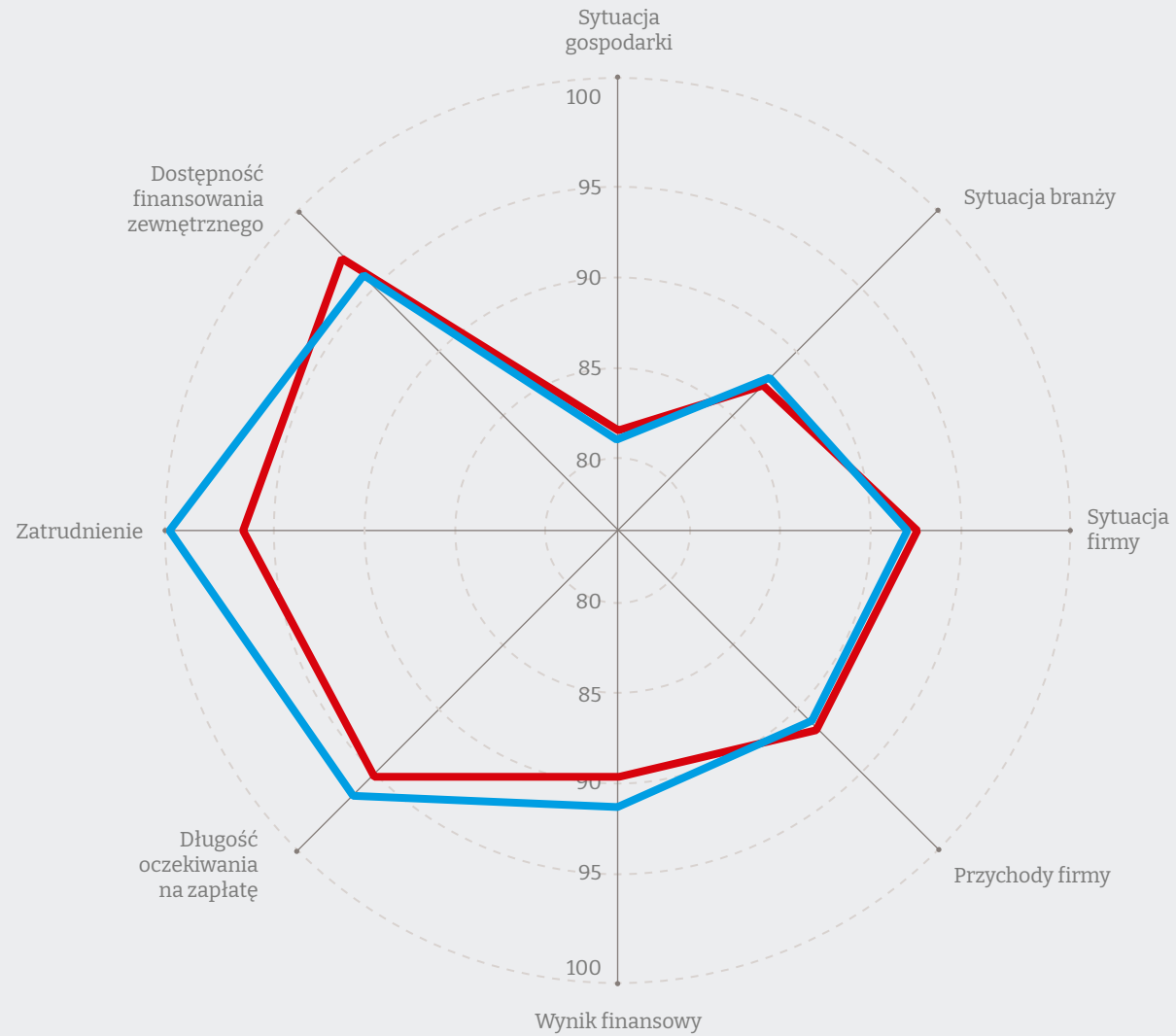
Miasto Warszawa

Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

91,4

91,8

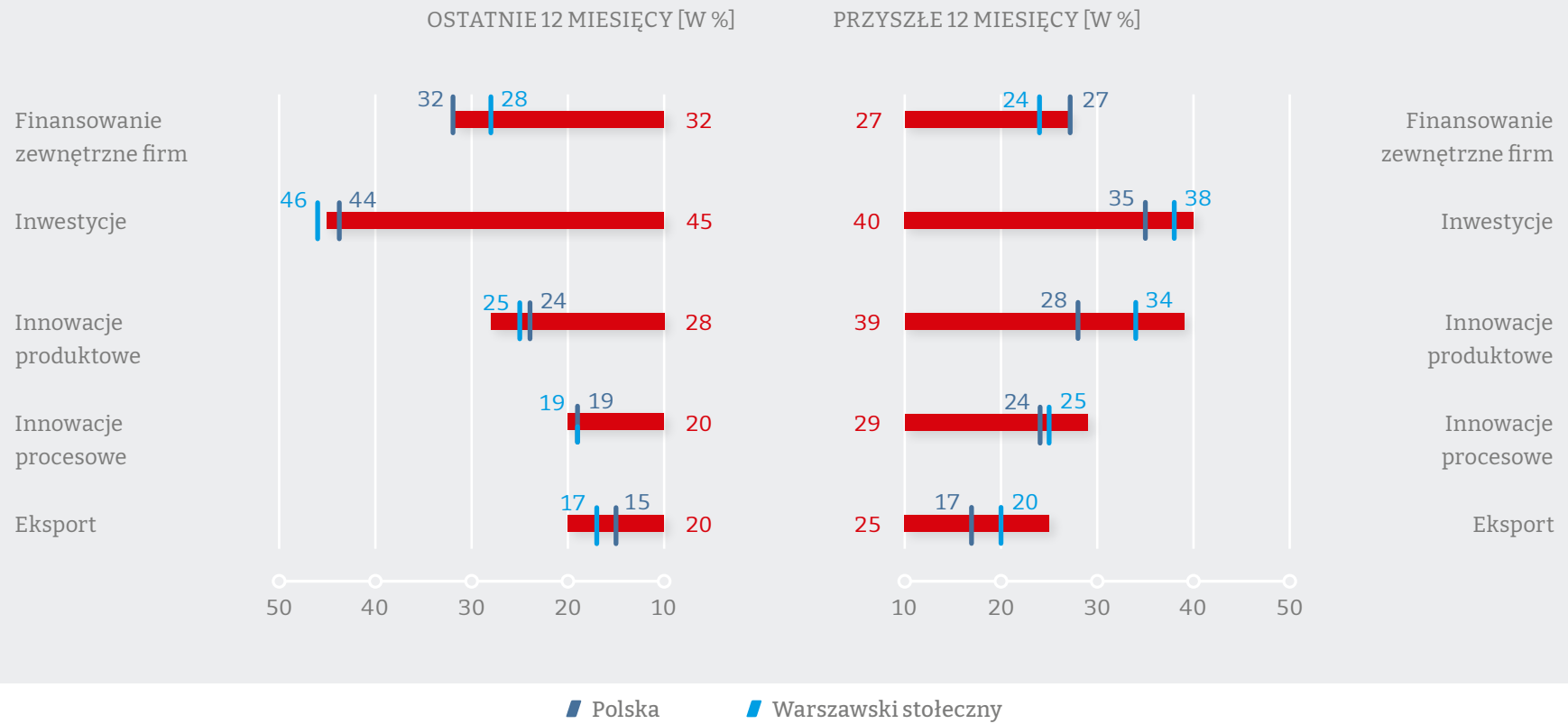
92,1

Warszawski stołeczny

miasto Warszawa

Miasto Warszawa

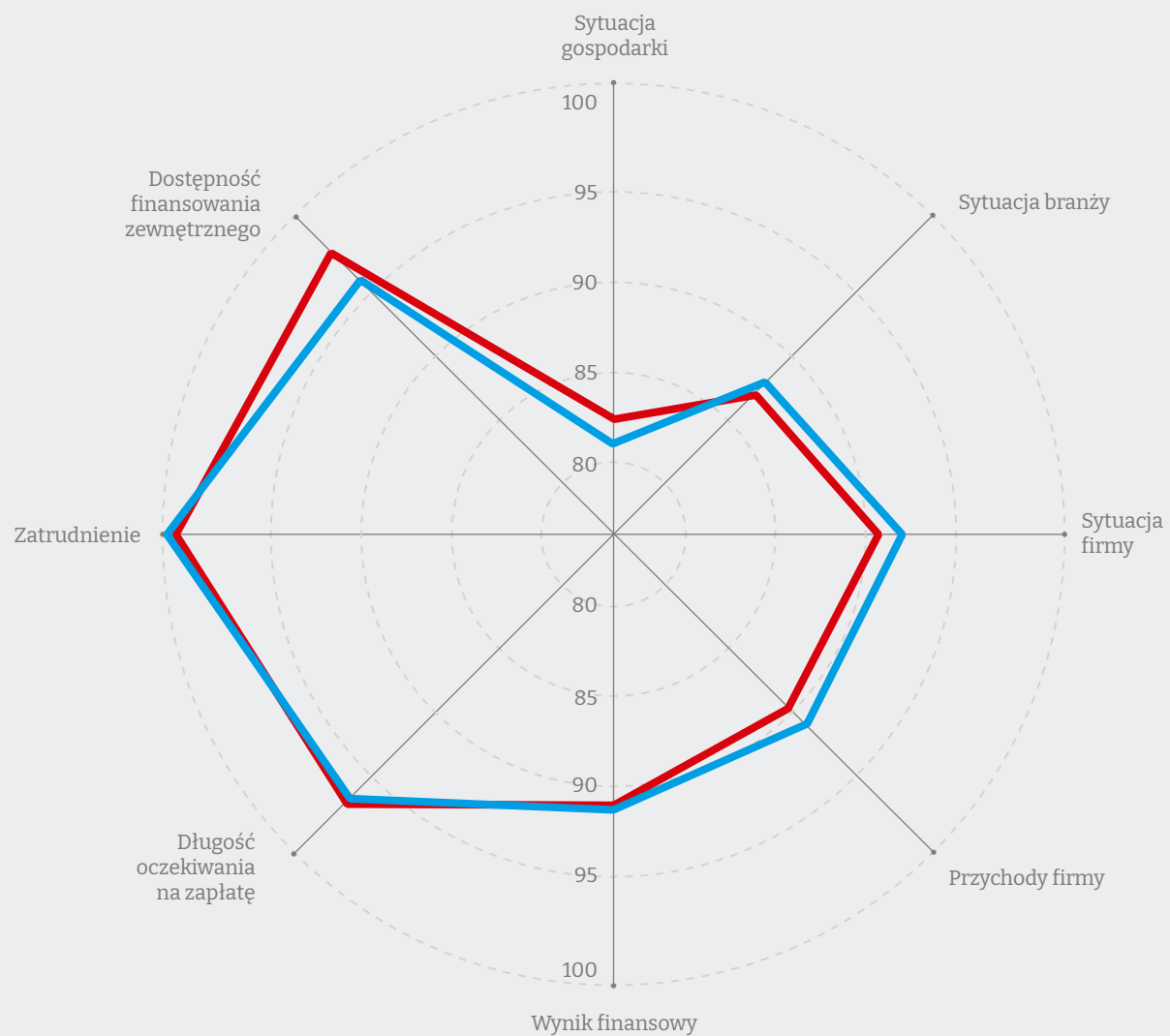
Warszawski wschodni

Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

91,4

91,8

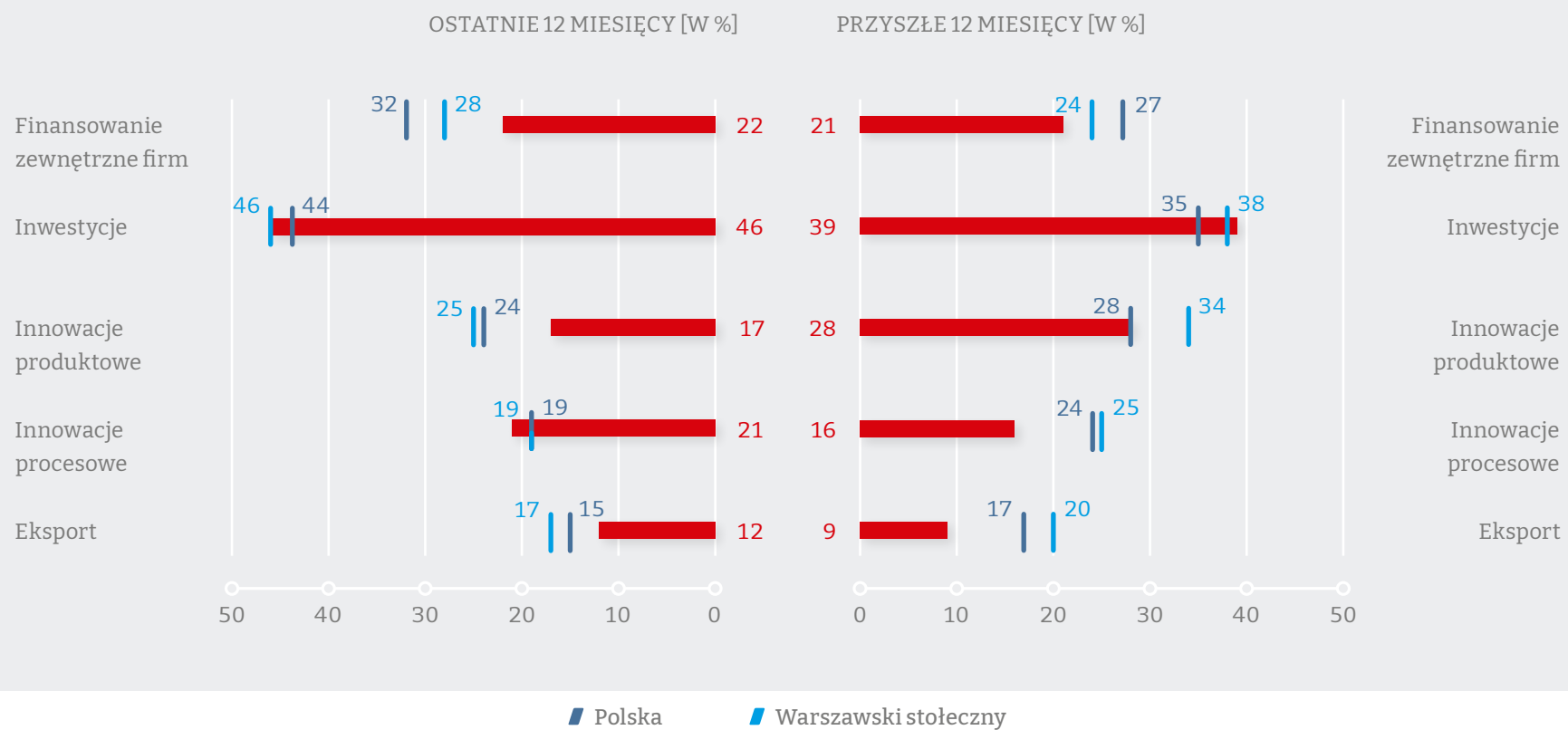
91,7

Warszawski stołeczny

warszawski wschodni

Warszawski wschodni

Warszawski zachodni

Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

91,4

91,8

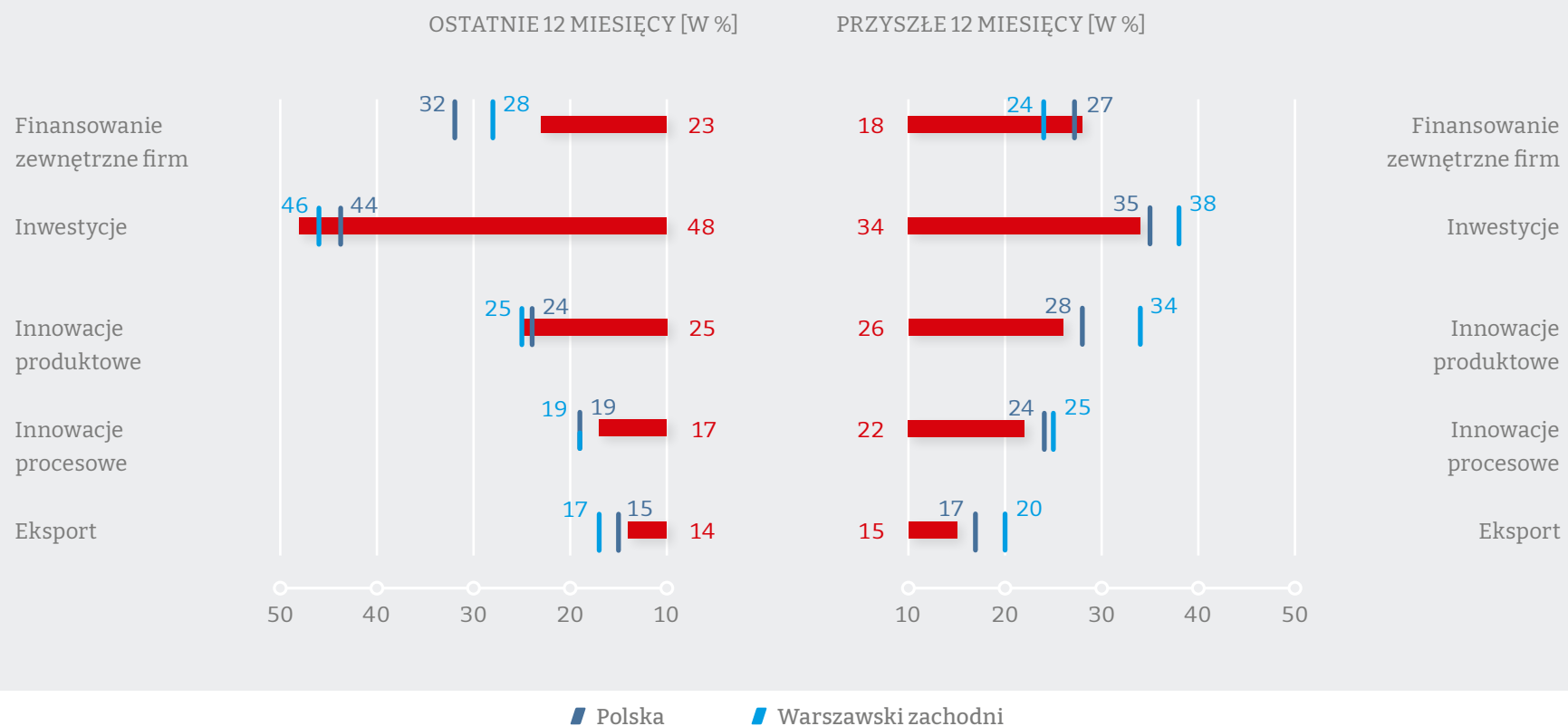
91,1

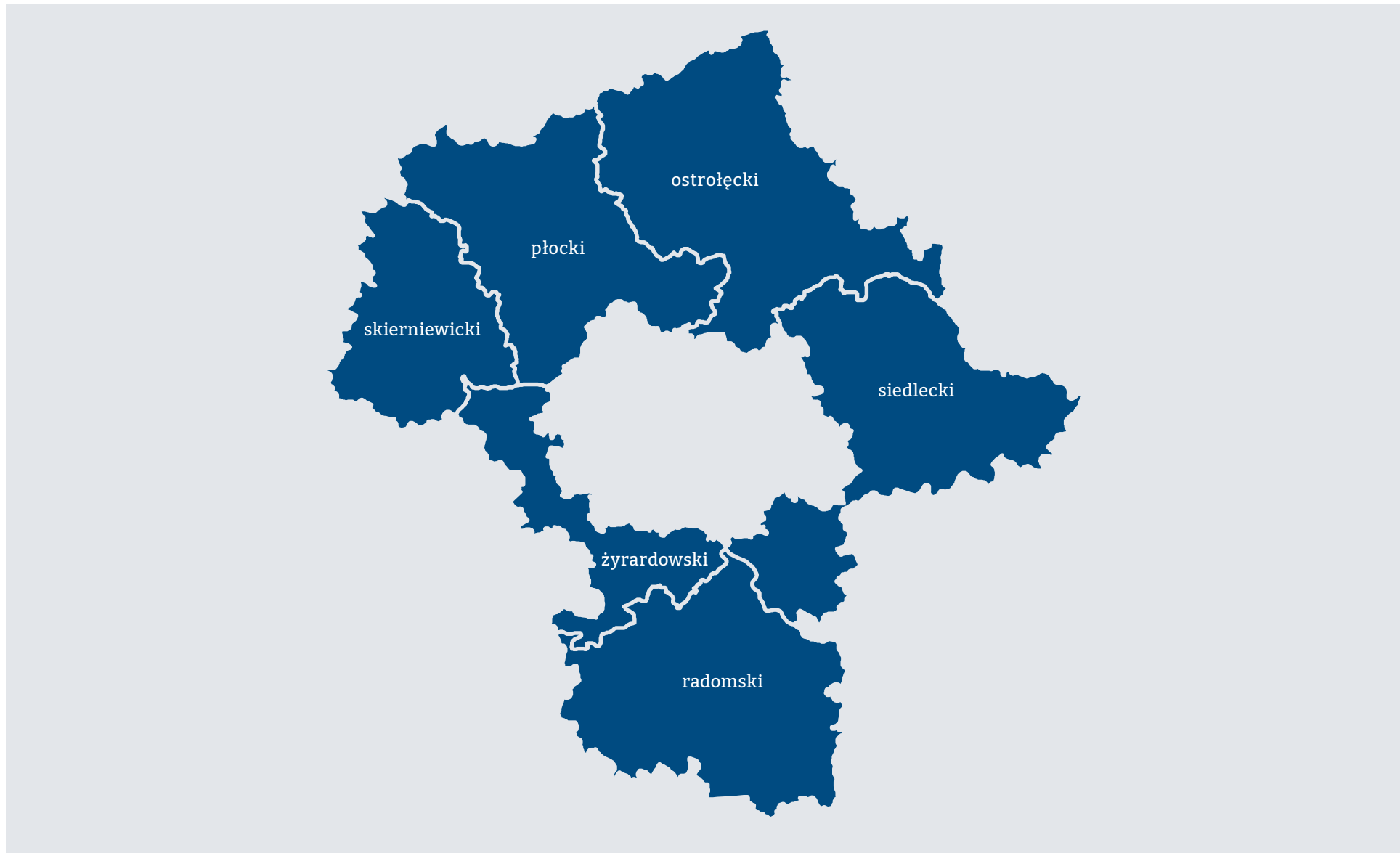
Warszawski stołeczny

warszawski zachodni

Warszawski zachodni

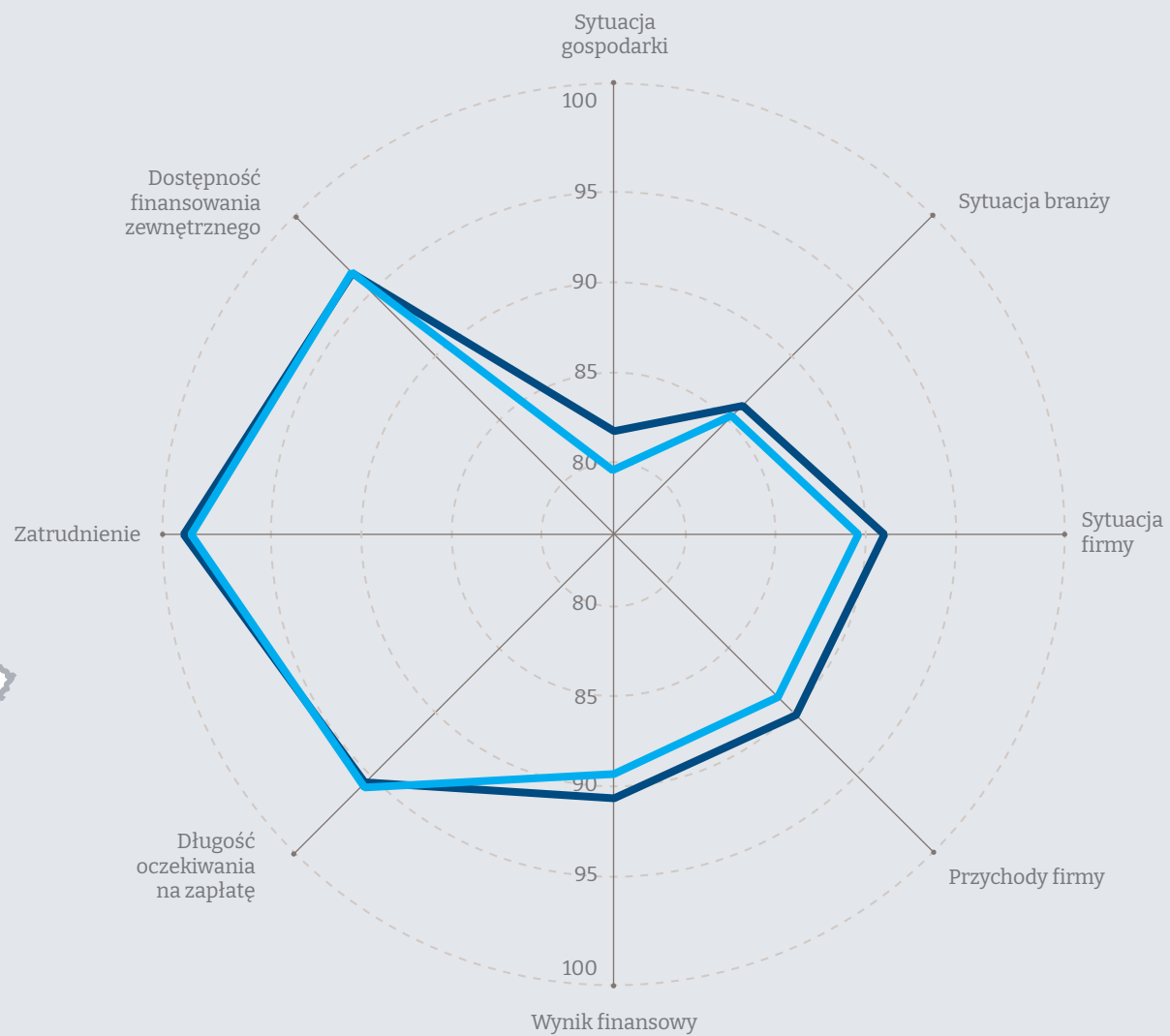
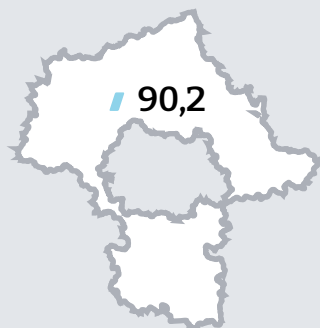
Województwo mazowieckie regionalne

Województwo mazowieckie regionalne

Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

91,4

■ Polska ■ województwo mazowieckie regionalne

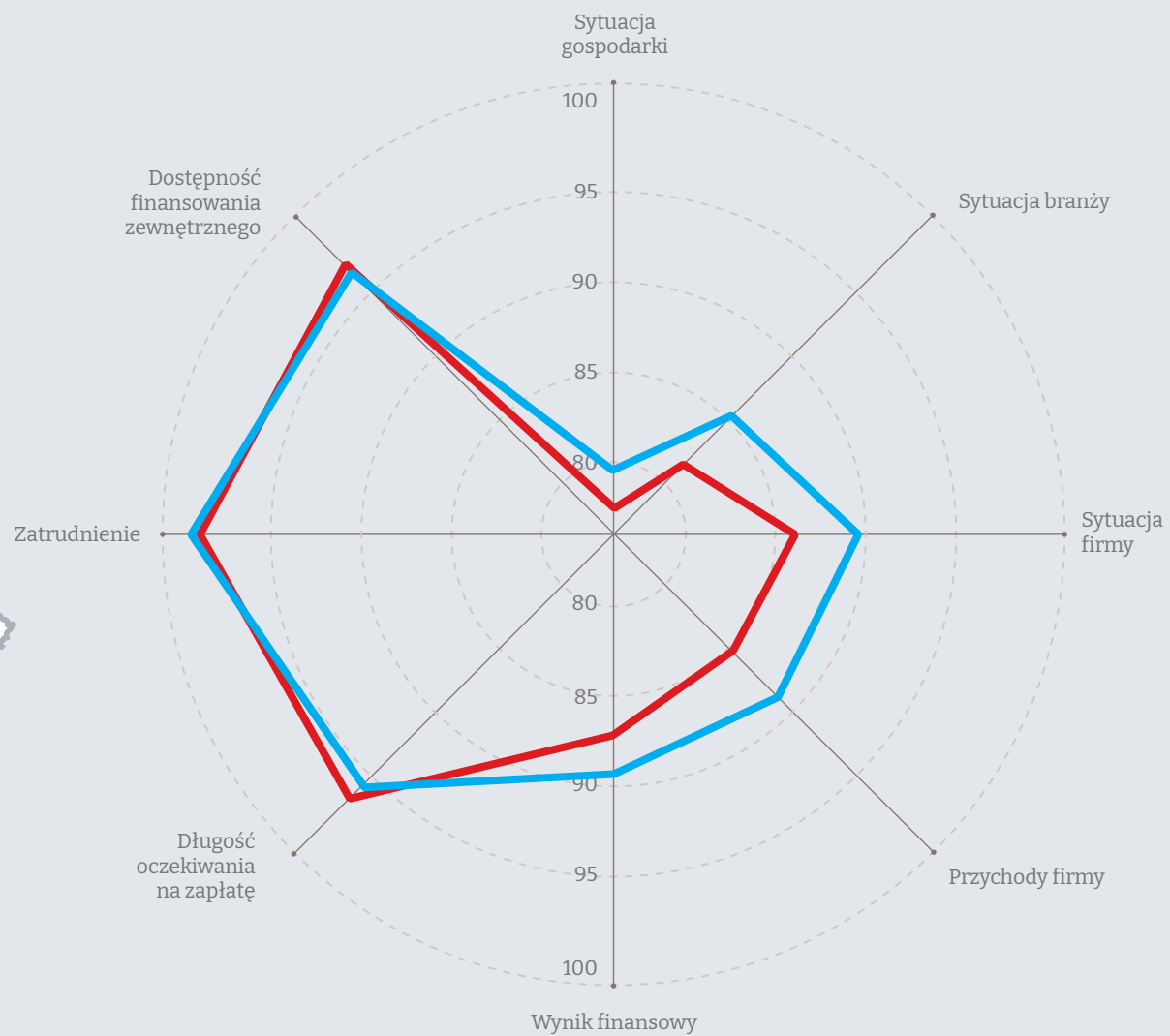
Region ciechanowski

Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

91,4

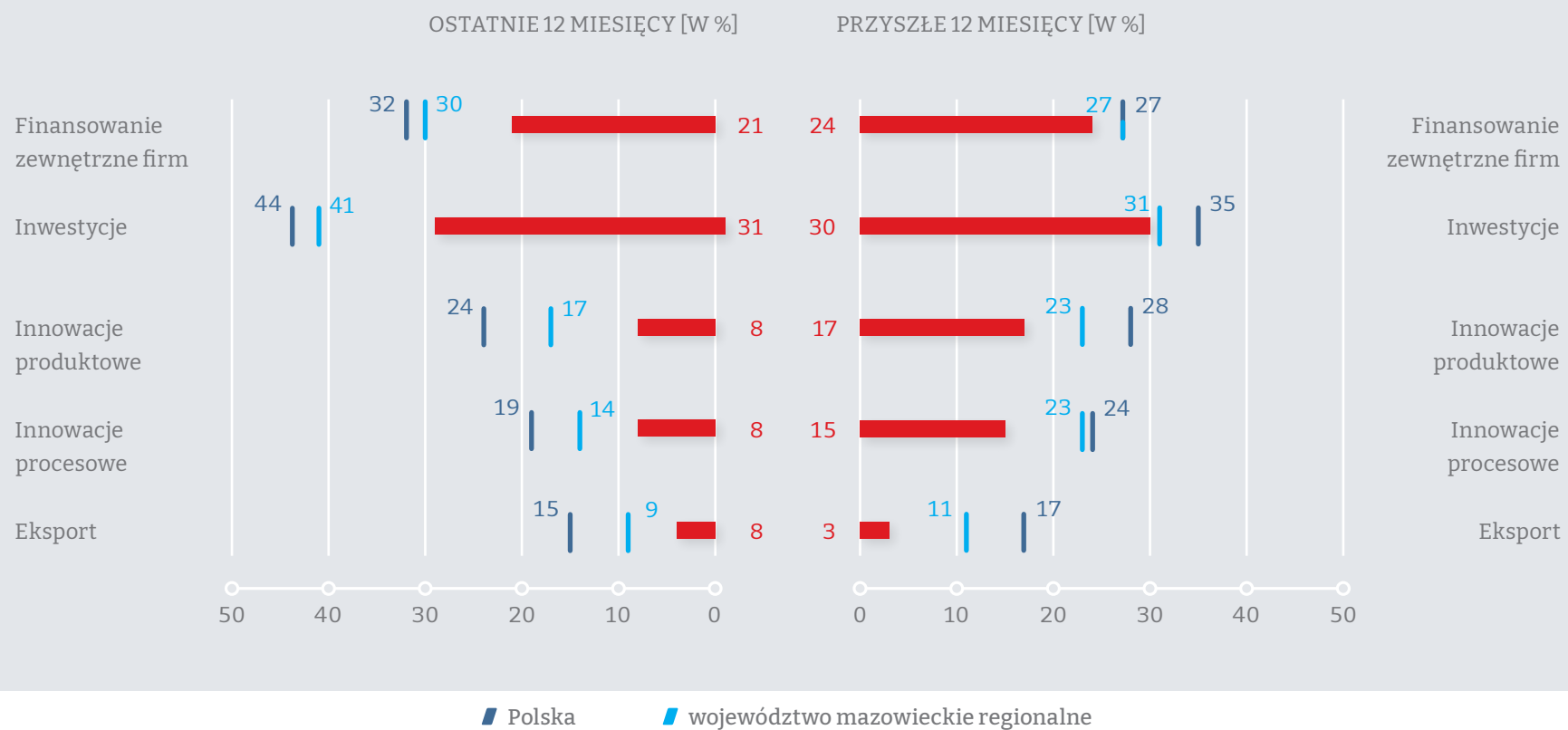
90,2

88,5

województwo mazowieckie regionalne region ciechanowski

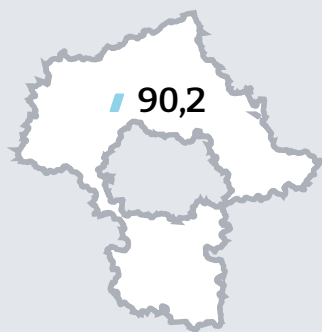
Region ciechanowski

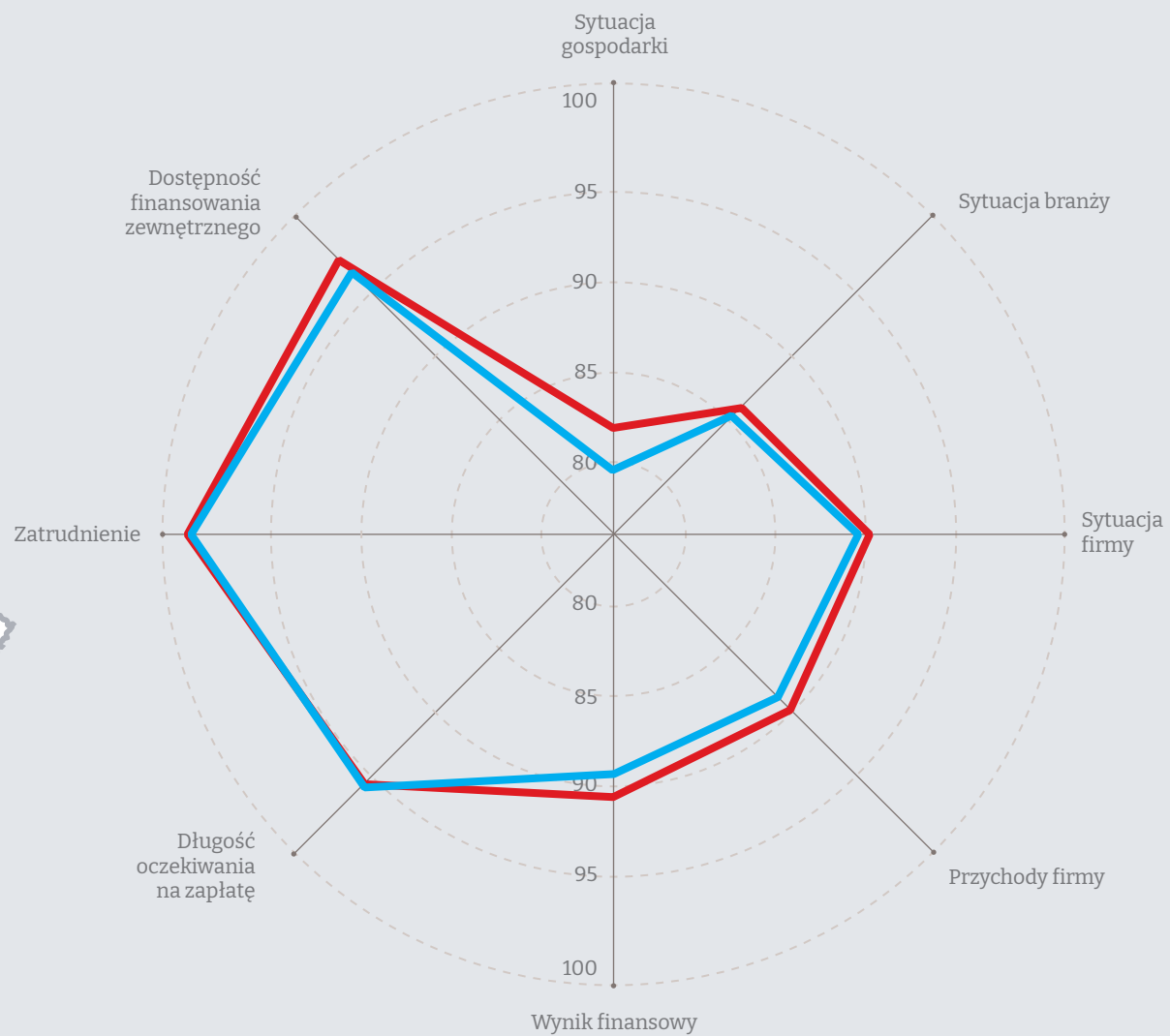
Region ostrołęcki

Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

91,4

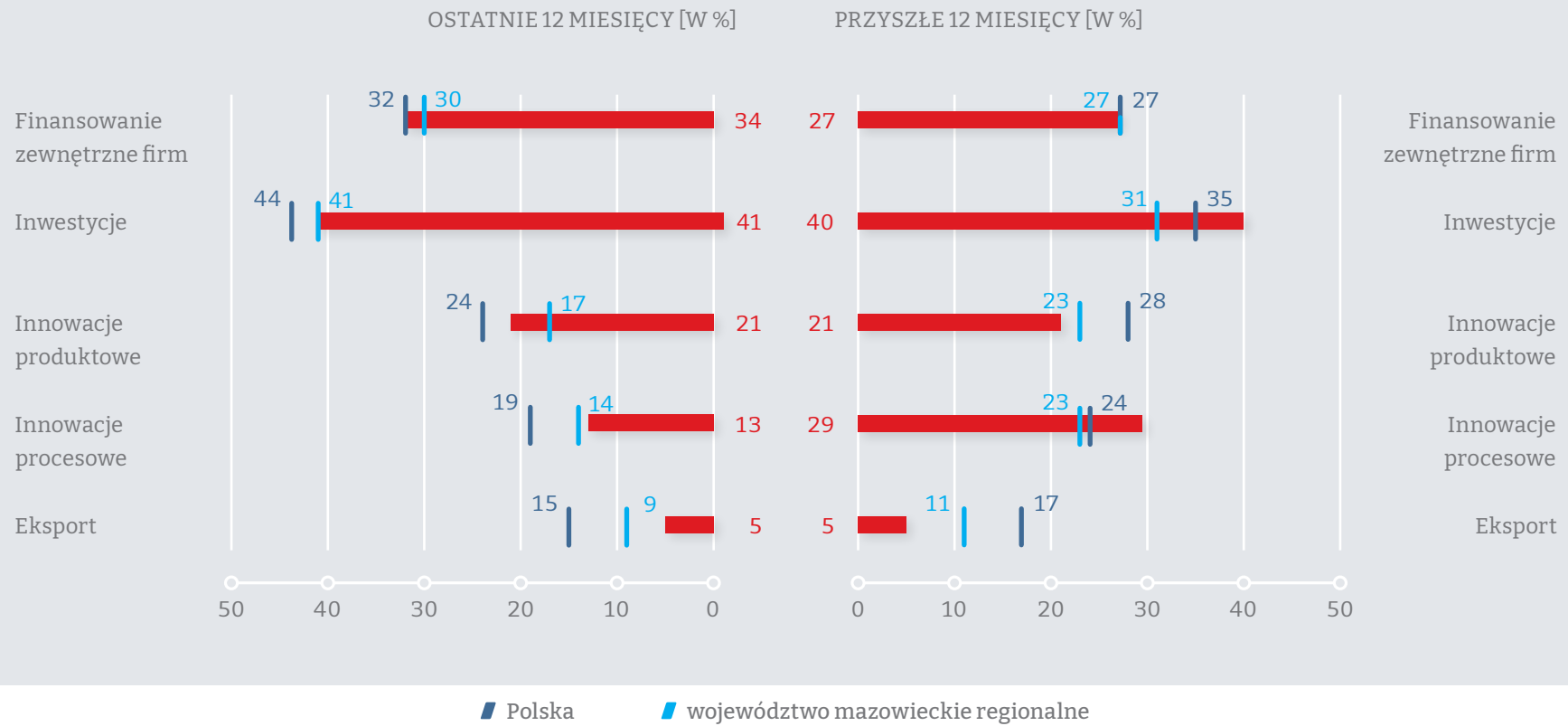
91,2

województwo mazowieckie regionalne

region ostrołęcki

Region ostrołęcki

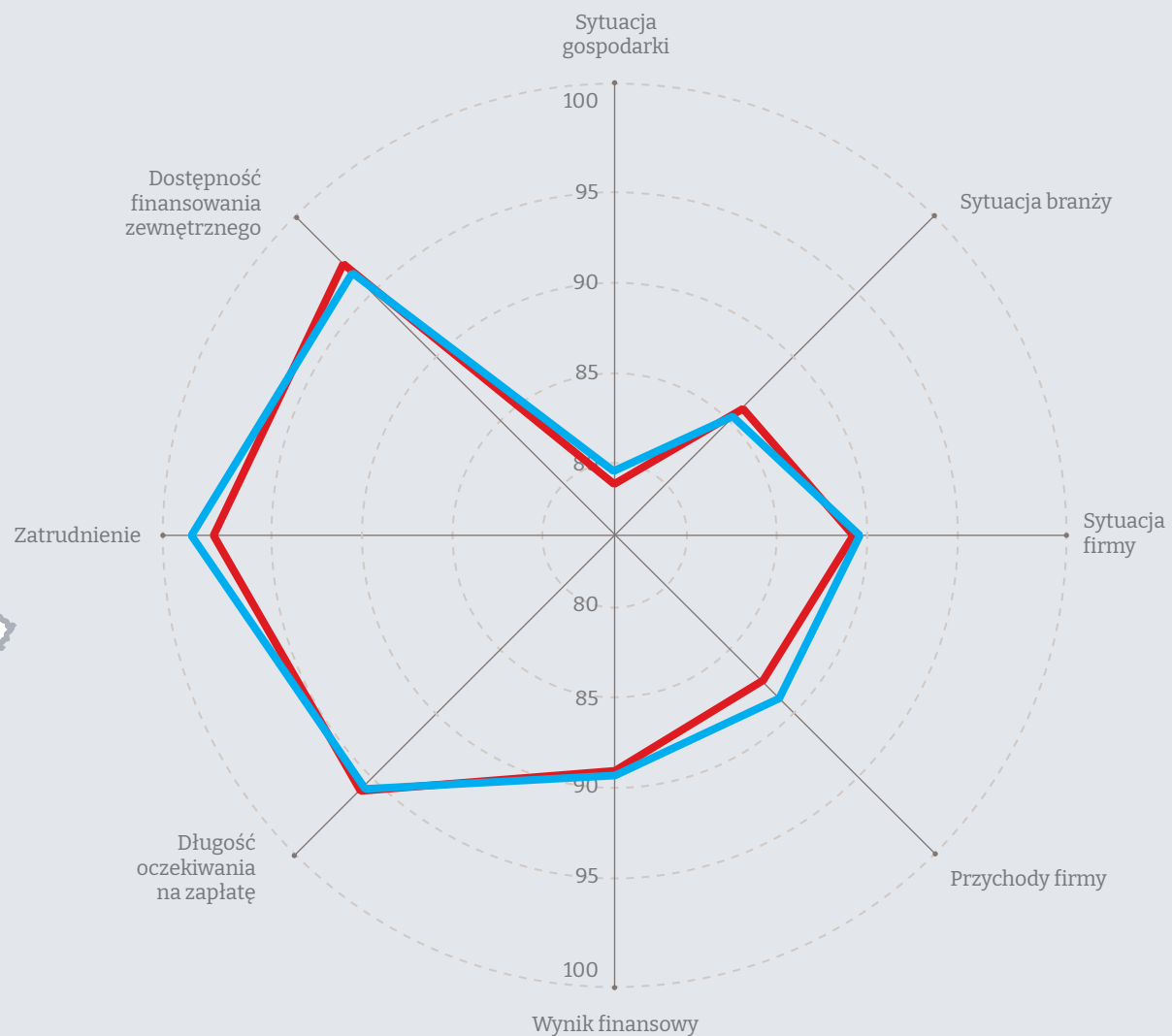
Region płocki

Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

91,4

90,2

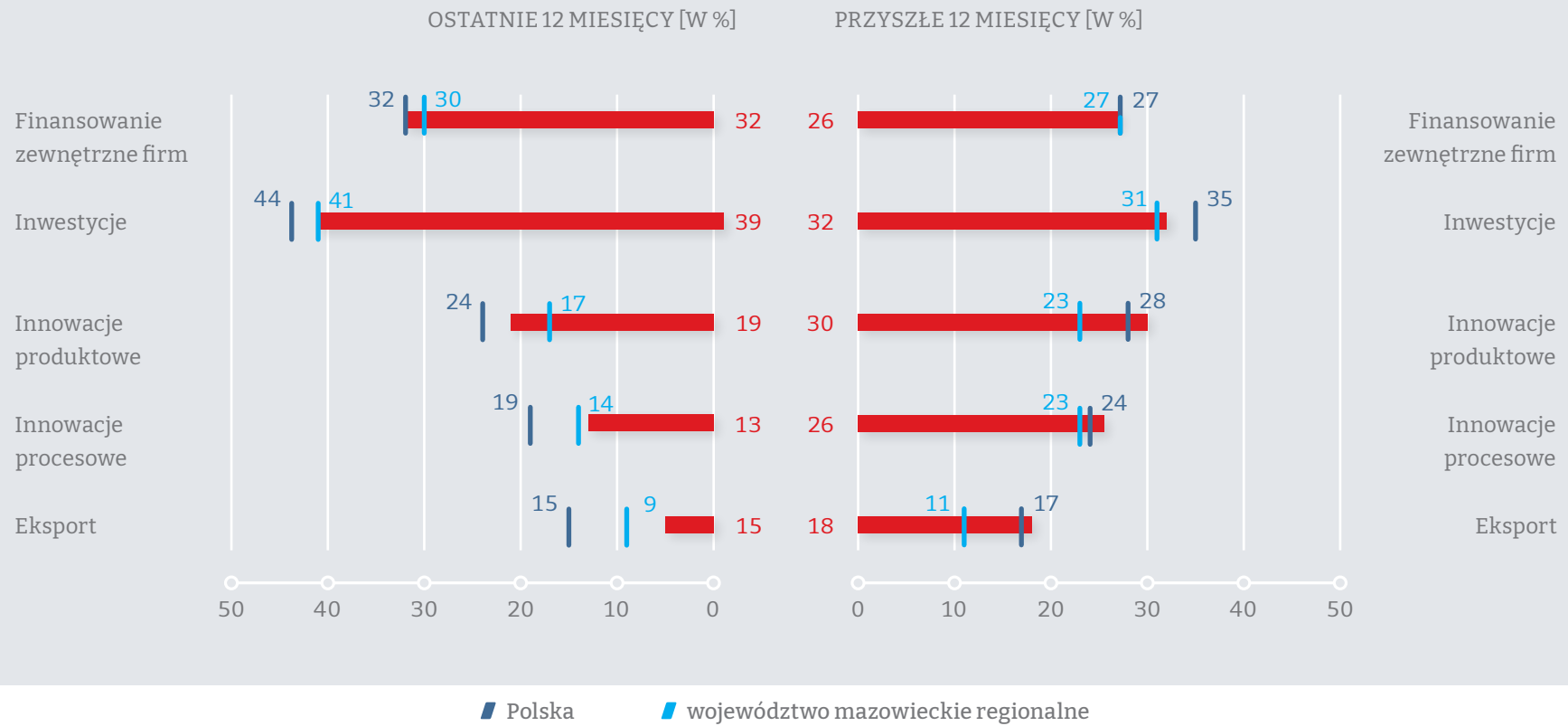
90,1

województwo mazowieckie regionalne

region płocki

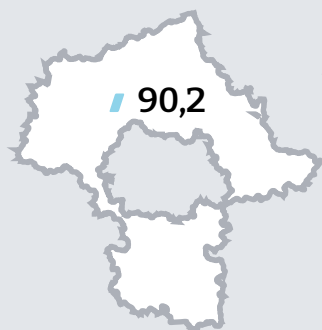
Region płocki

Region siedlecki

Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

91,4

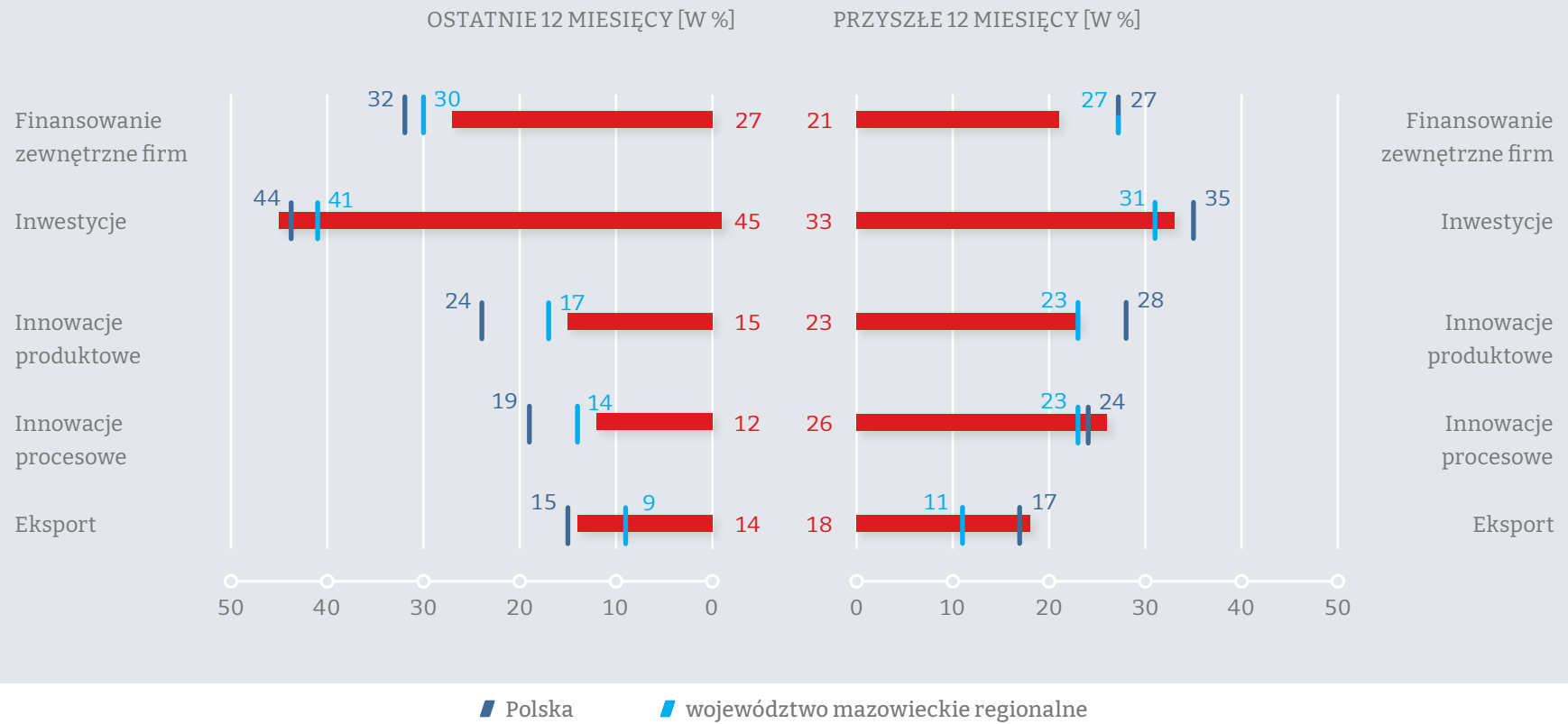

92,4

województwo mazowieckie regionalne region siedlecki

Region siedlecki

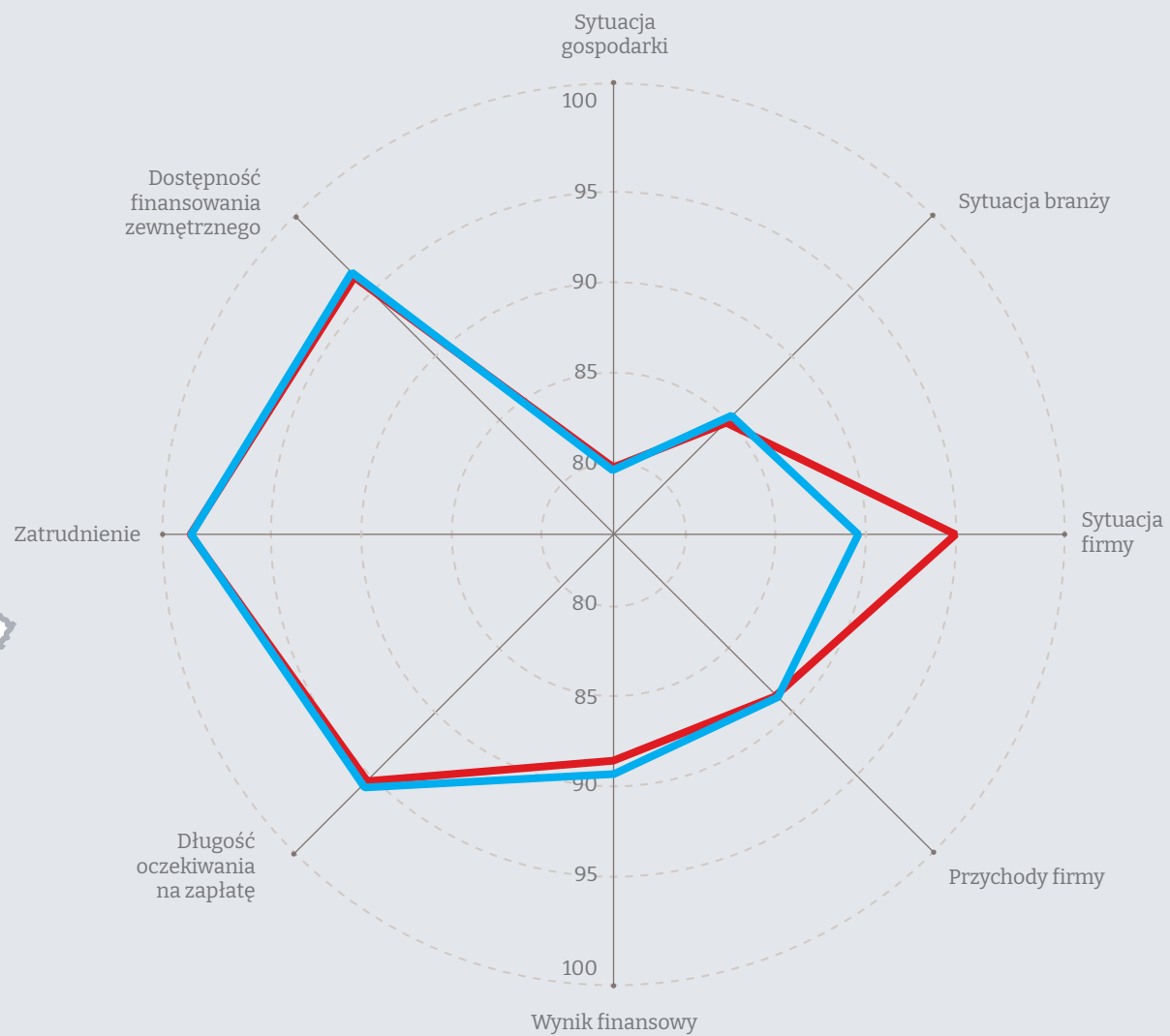
Region radomski

Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

91,4

90,2

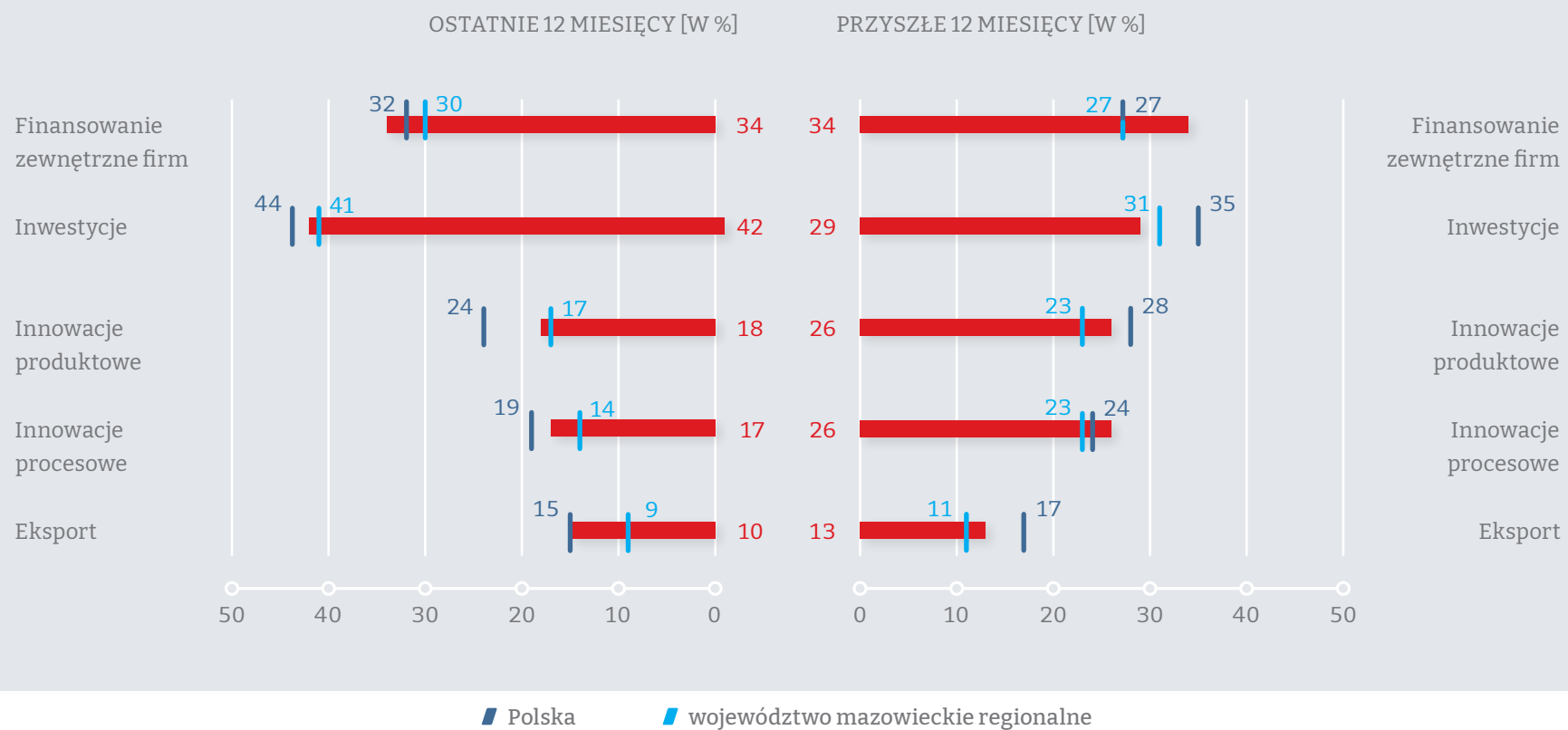
90,1

województwo mazowieckie regionalne

region radomski

Region radomski

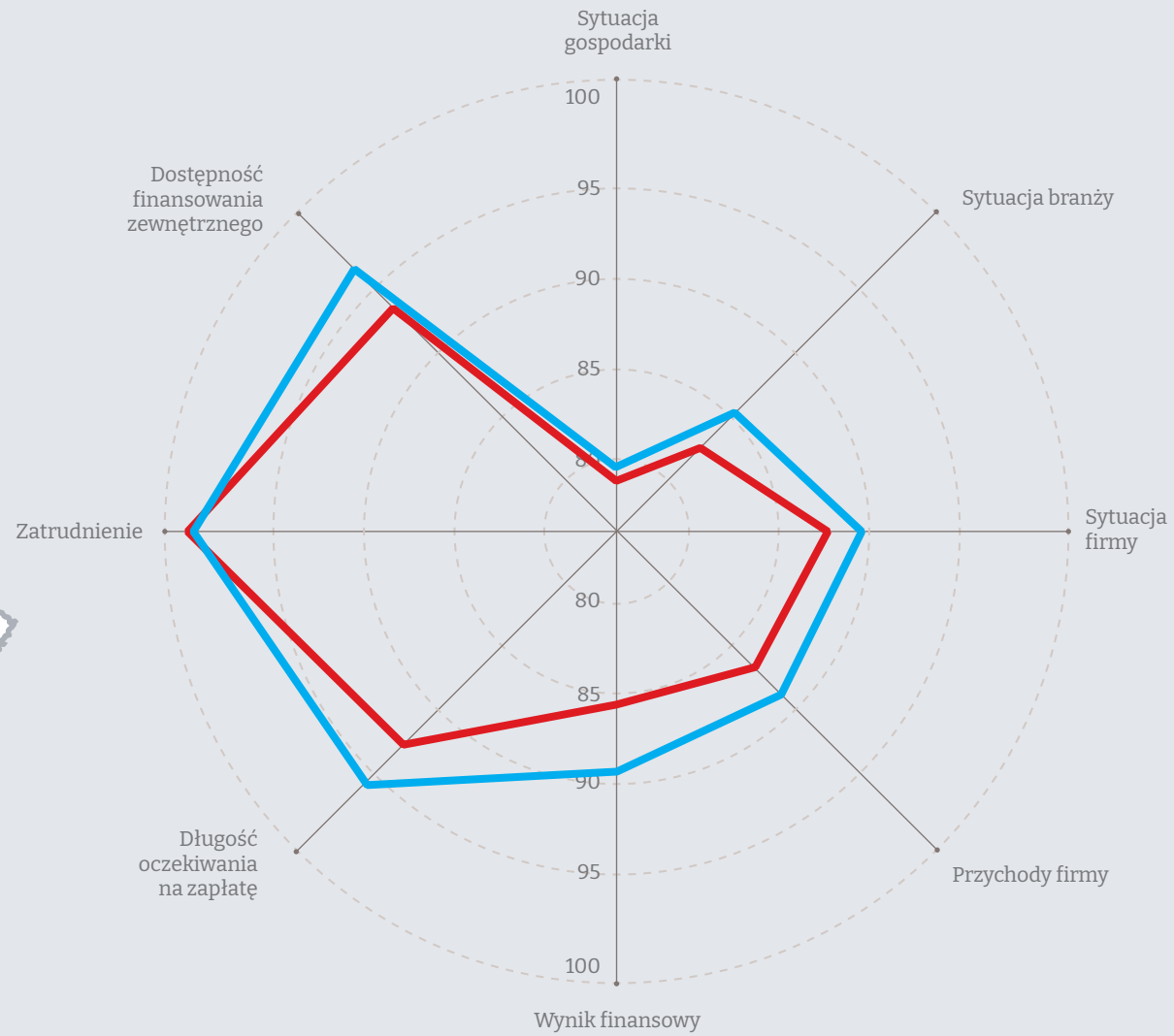
Region żyrardowski

Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

91,4

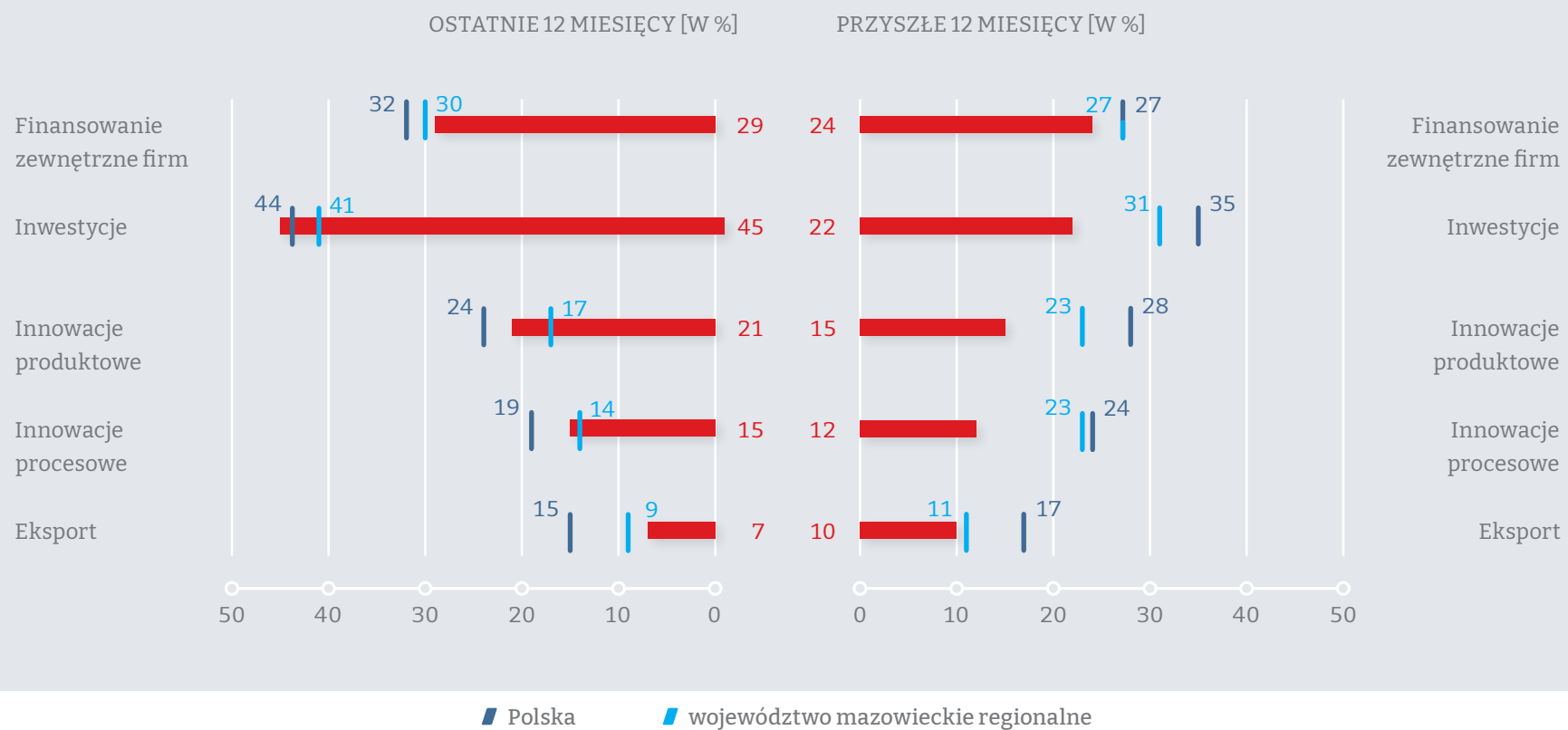
90,2

88,3

województwo mazowieckie regionalne region żyrardowski

Region żyrardowski

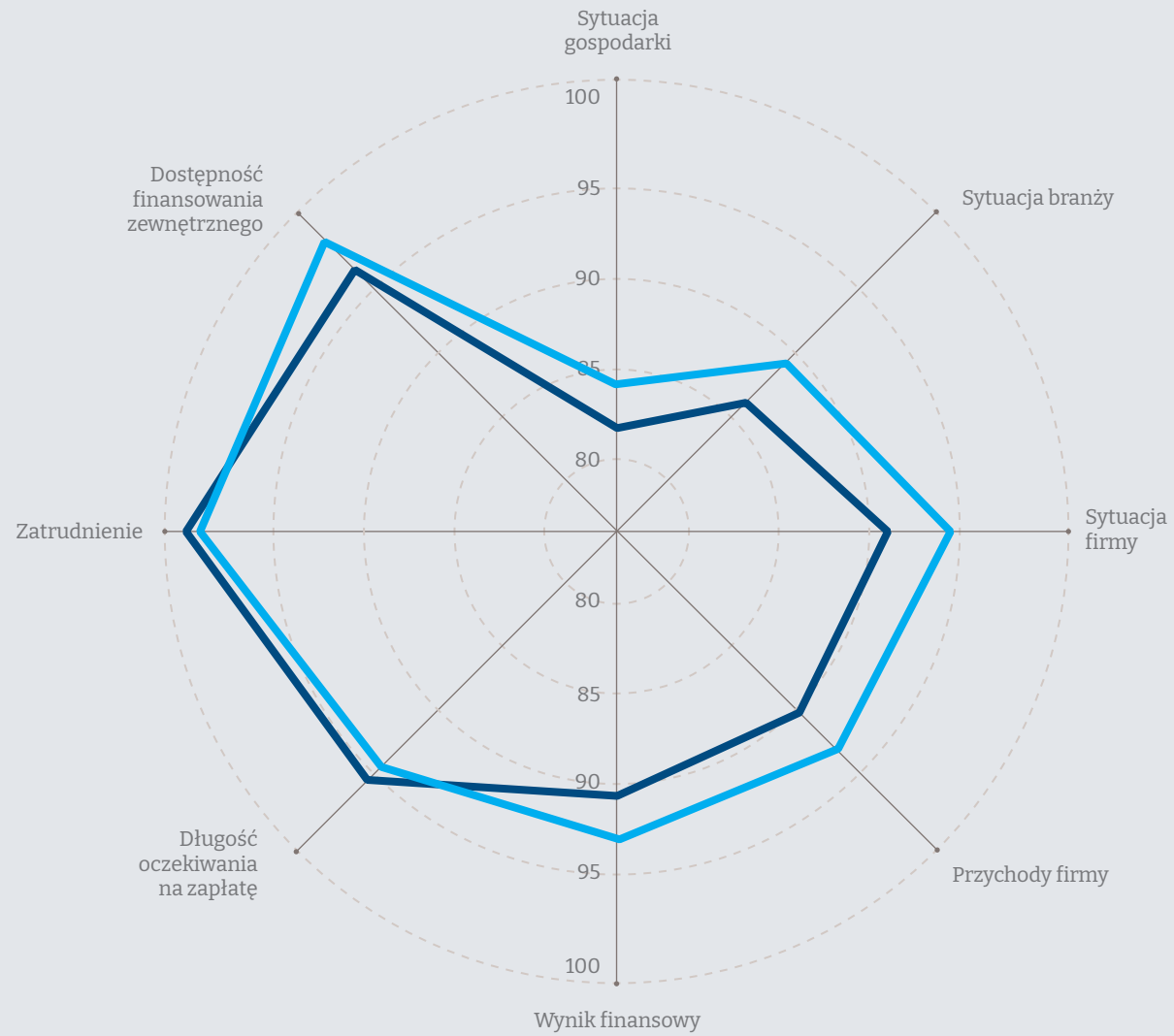
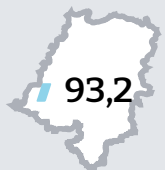
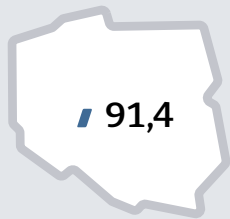

Województwo opolskie

Województwo opolskie

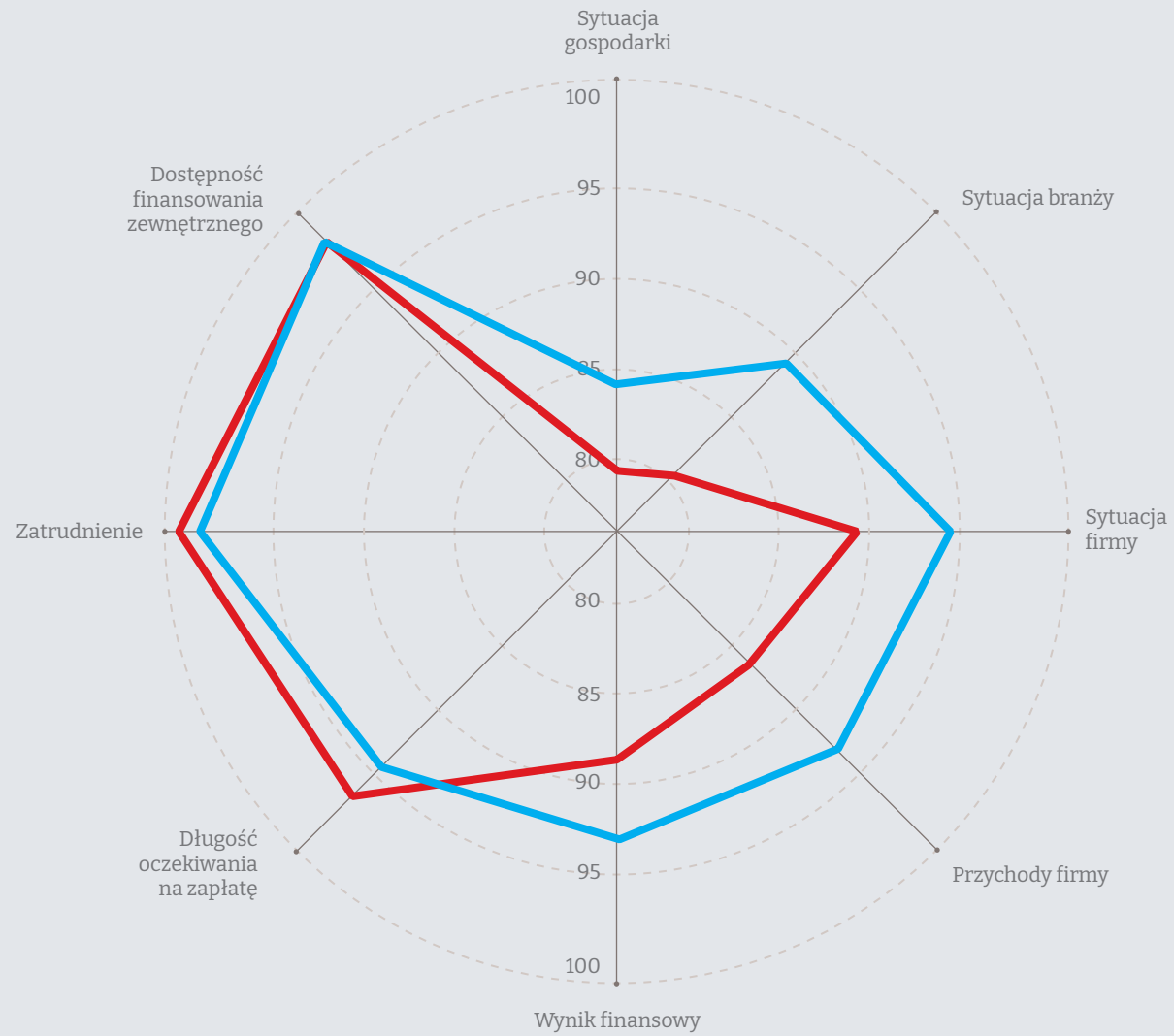
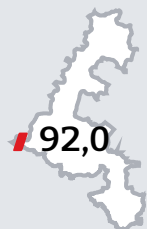
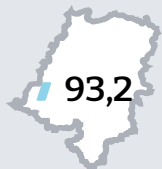
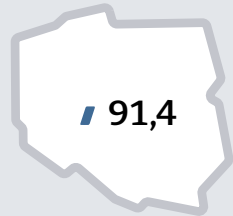
Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

■ Polska ■ województwo opolskie

Region nyski

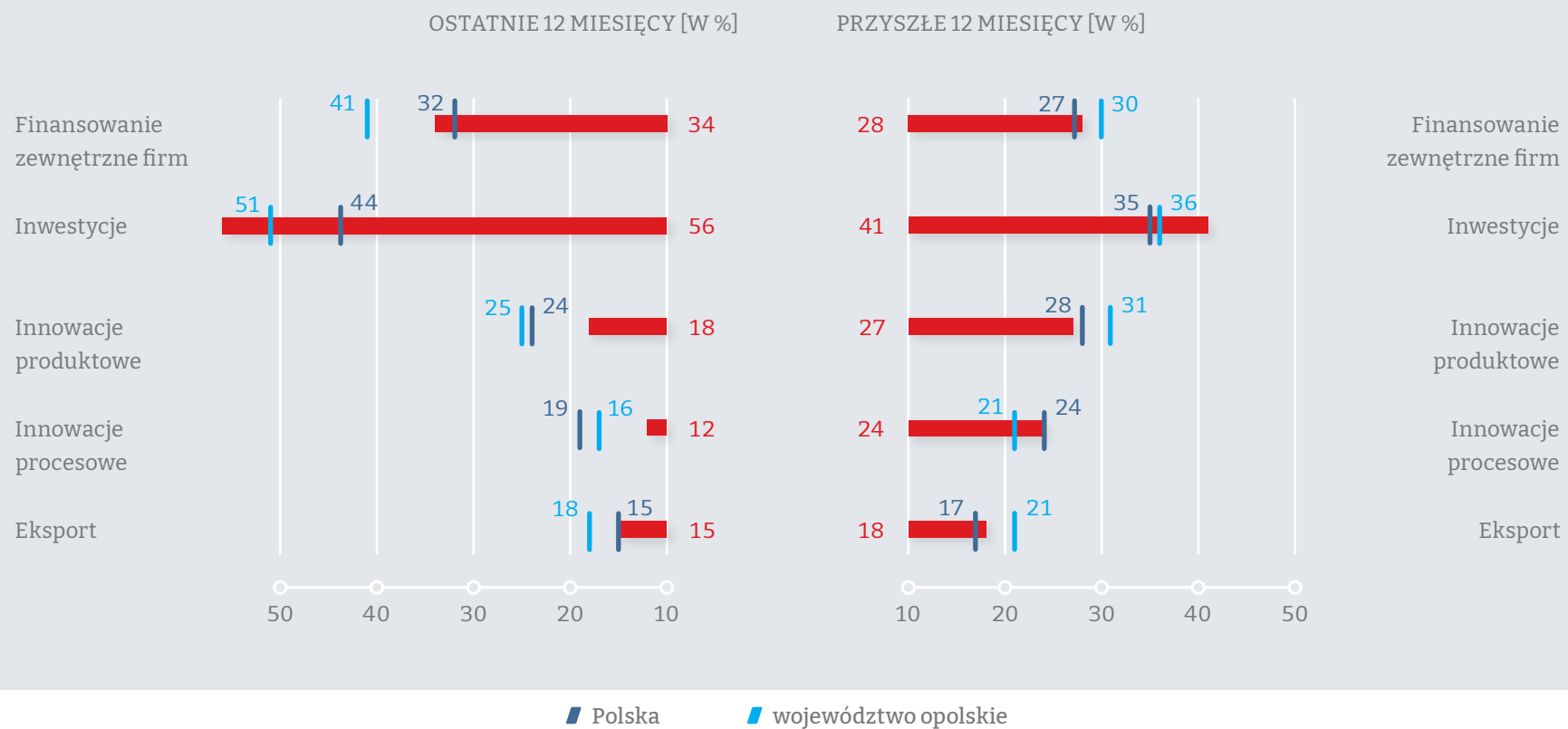
Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

województwo opolskie

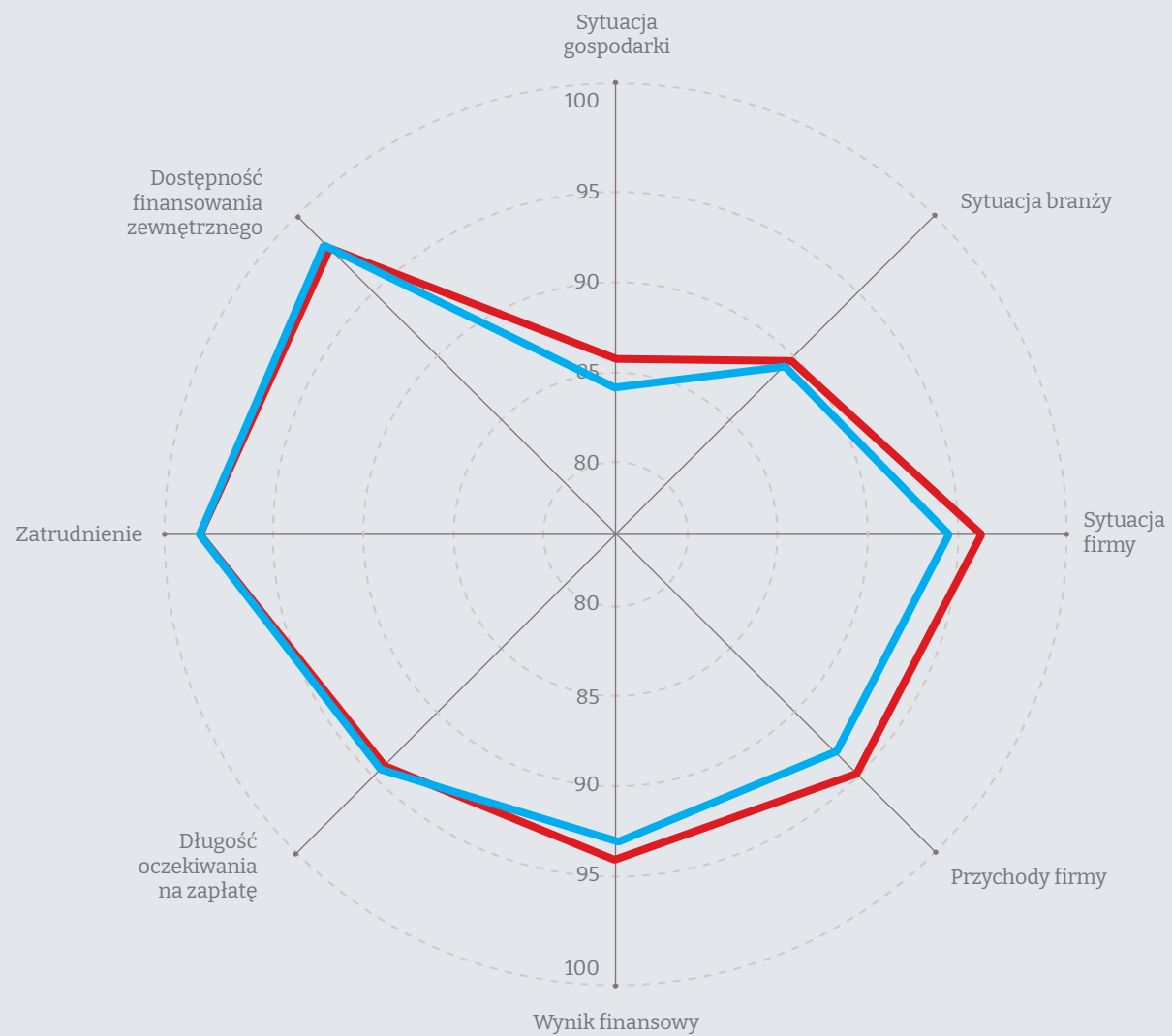
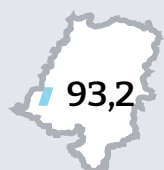
region nyski

Region nyski

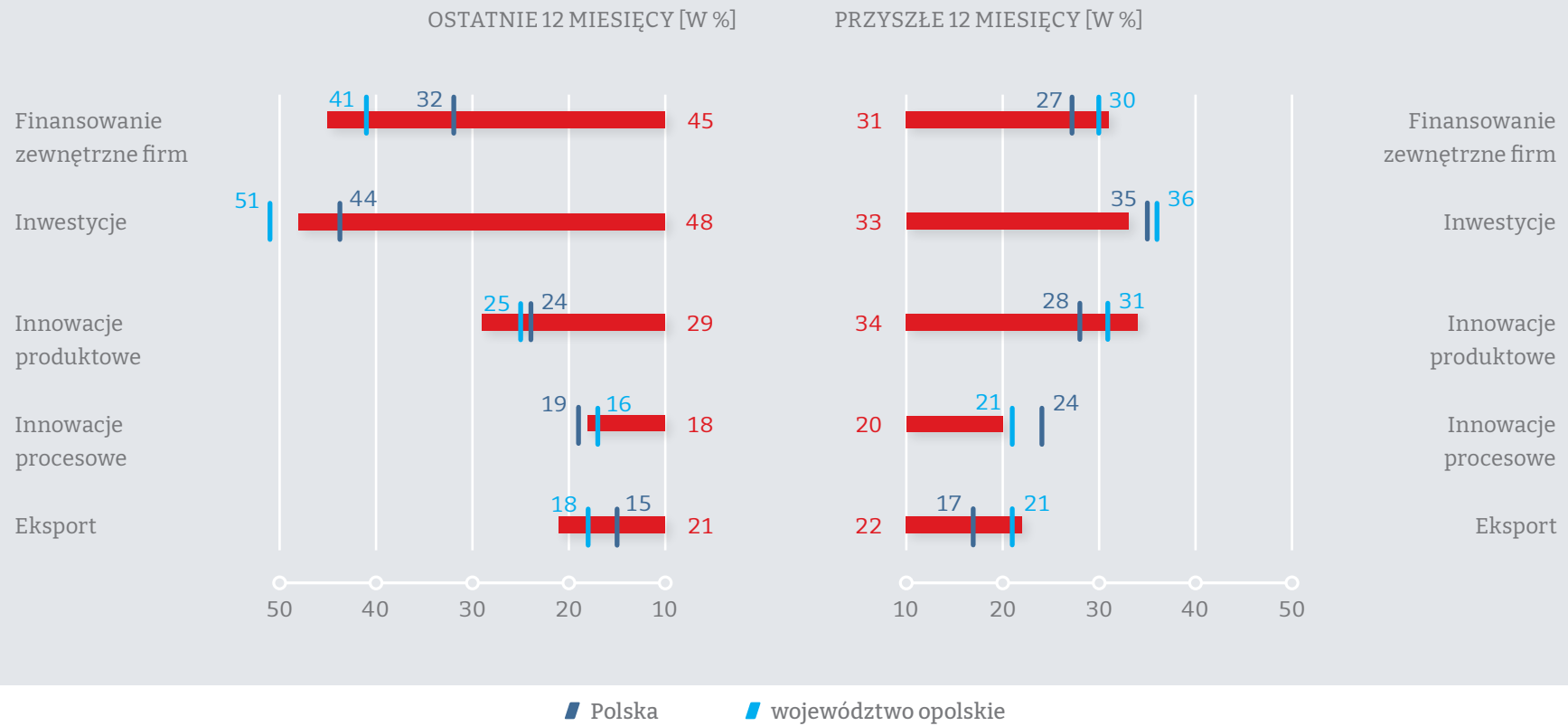
Region opolski

Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

województwo opolskie region opolski

Region opolski

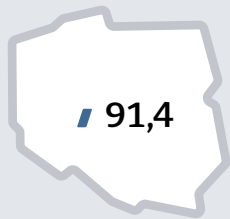

Województwo podkarpackie

Województwo podkarpackie

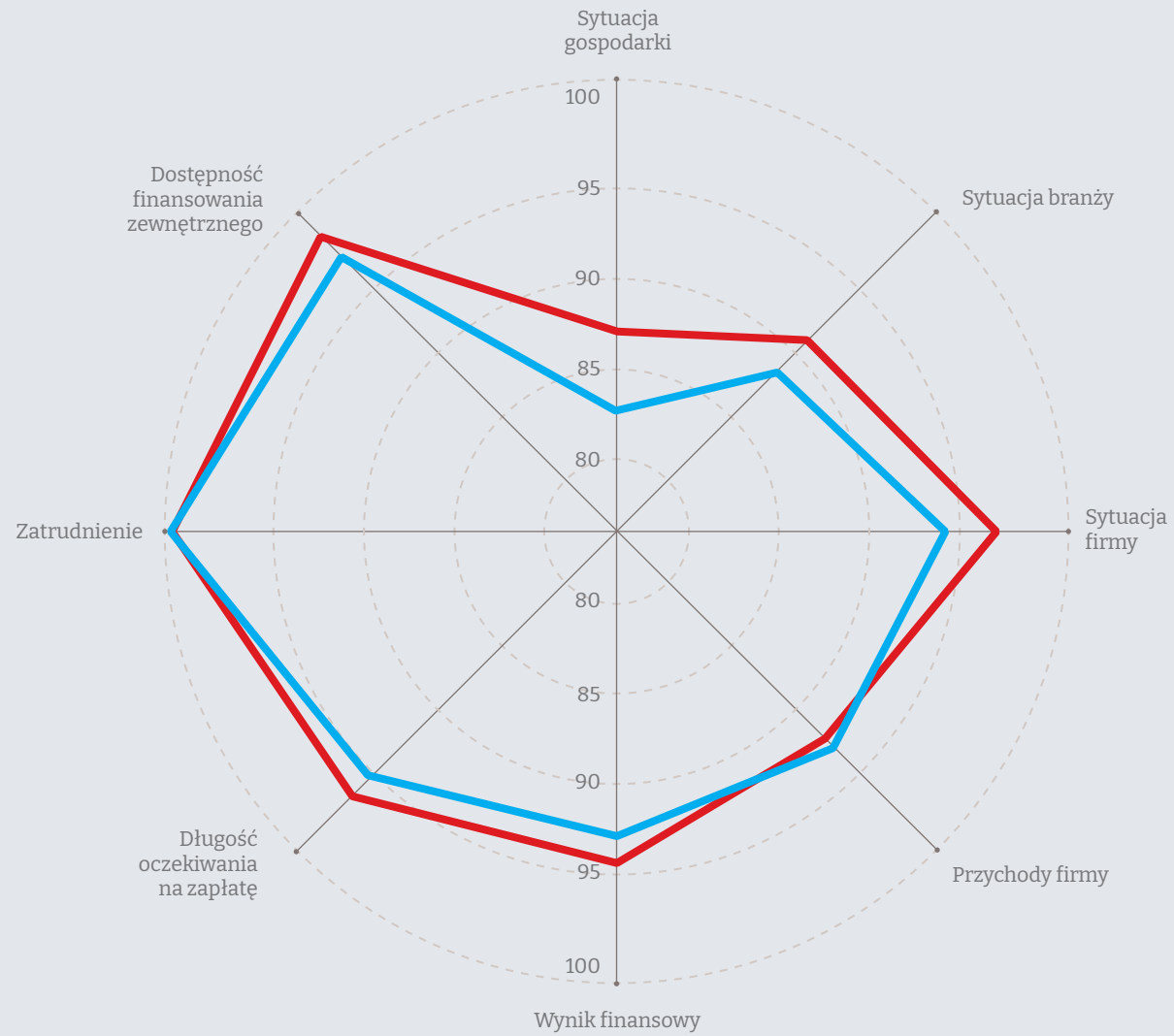
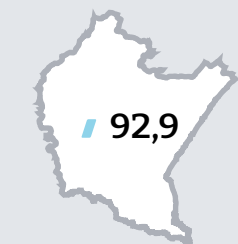
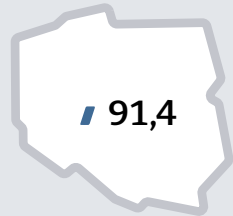
Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

■ Polska ■ województwo podkarpackie

Region krośnieński

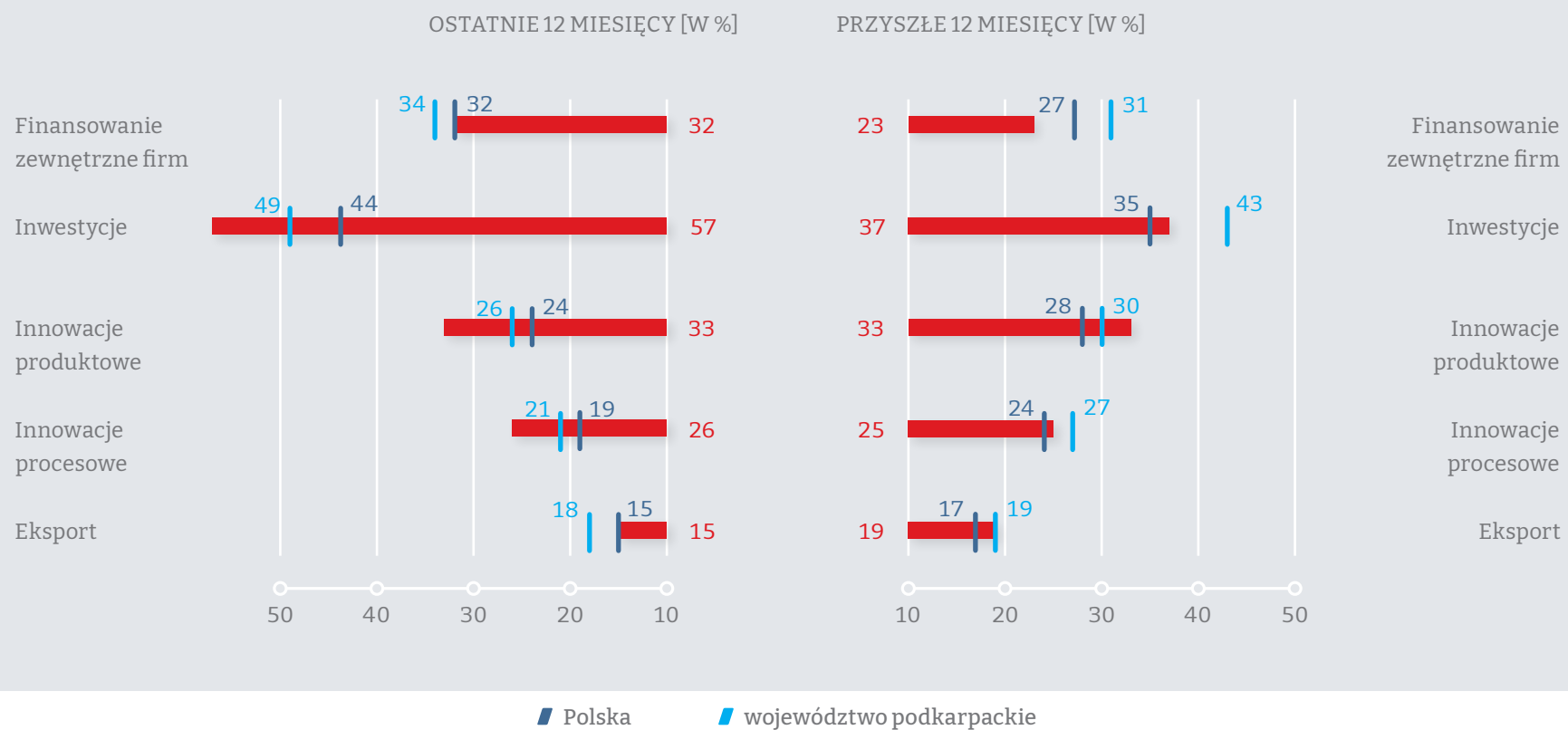
Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

województwo podkarpackie

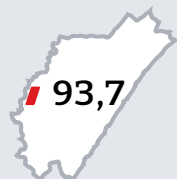
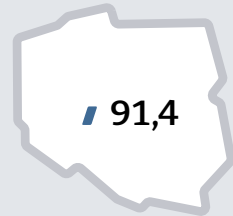
region krośnieński

Region krośnieński

Region przemyski

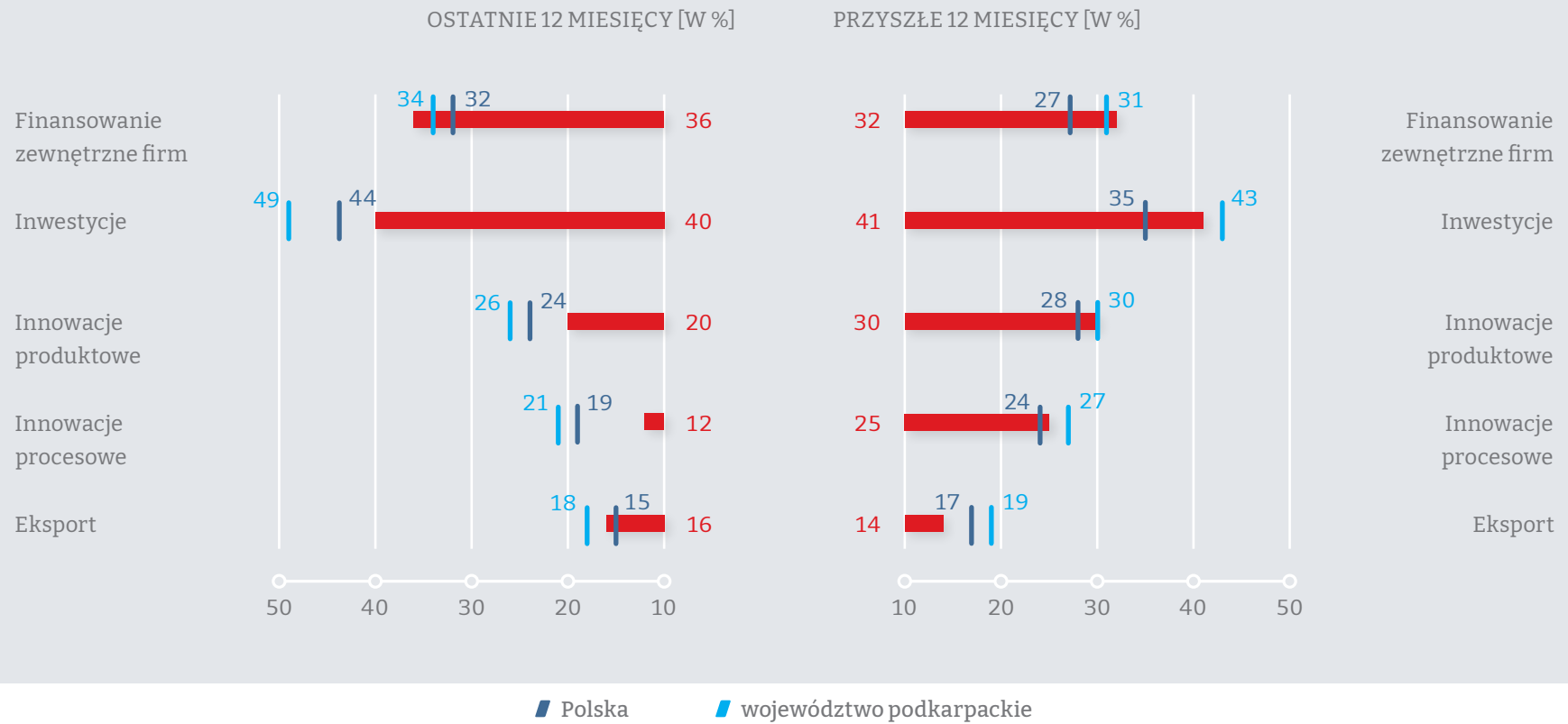
Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

województwo podkarpackie

region przemyski

Region przemyski

Region rzeszowski

Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

91,4

92,9

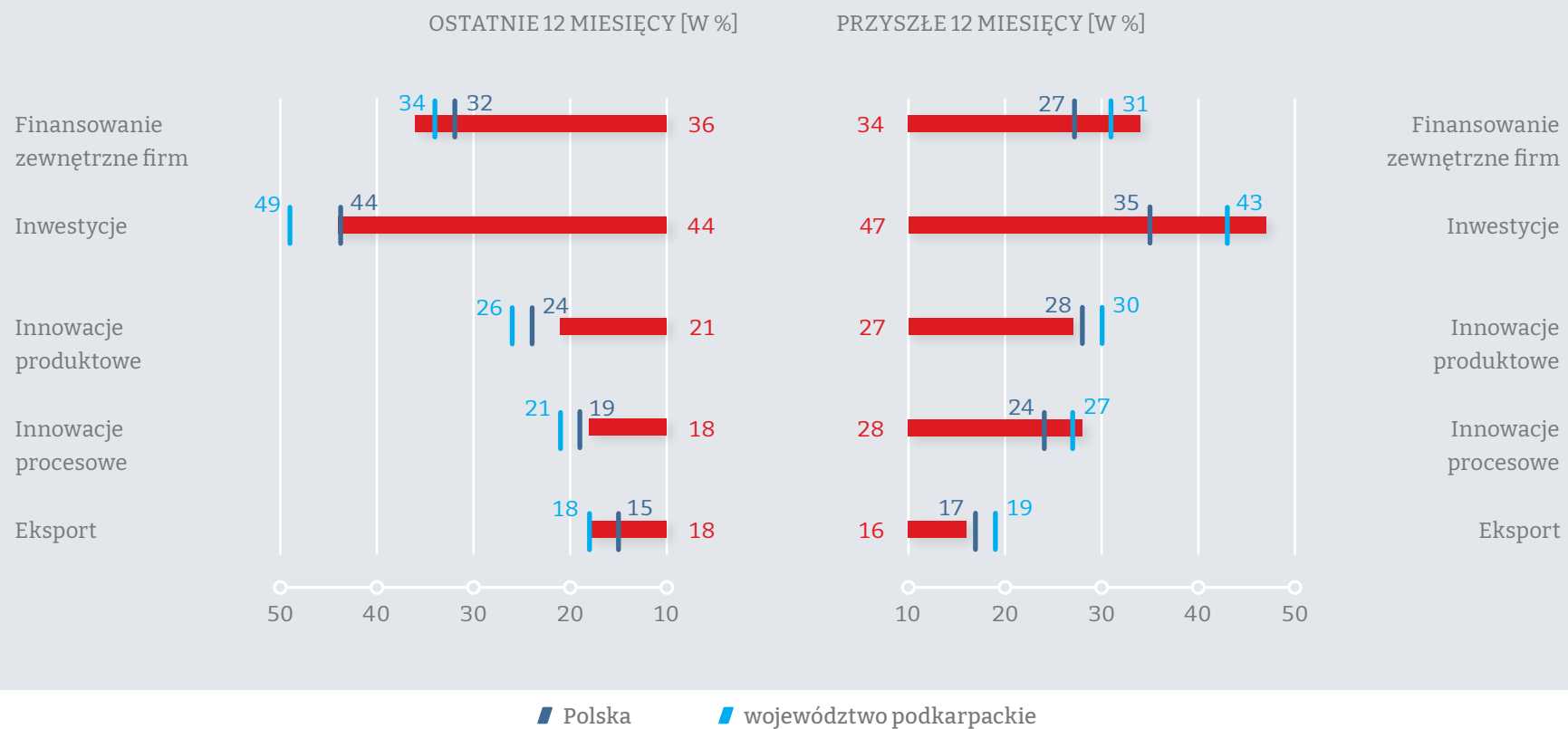
91,3

województwo podkarpackie

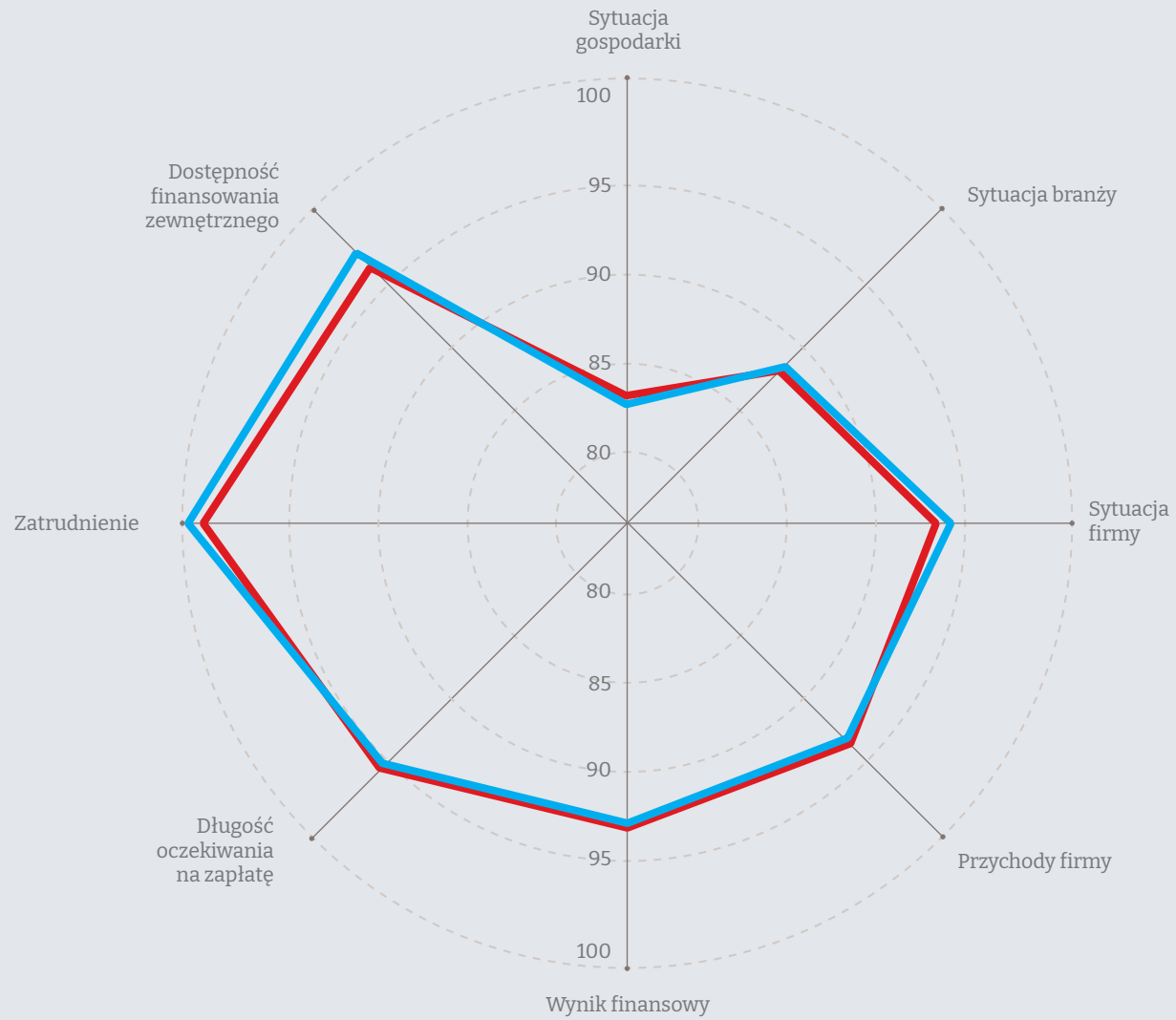
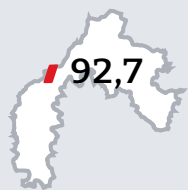
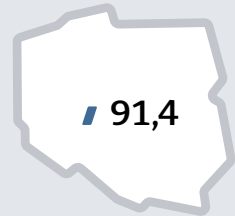
region rzeszowski

Region rzeszowski

Region tarnobrzeski

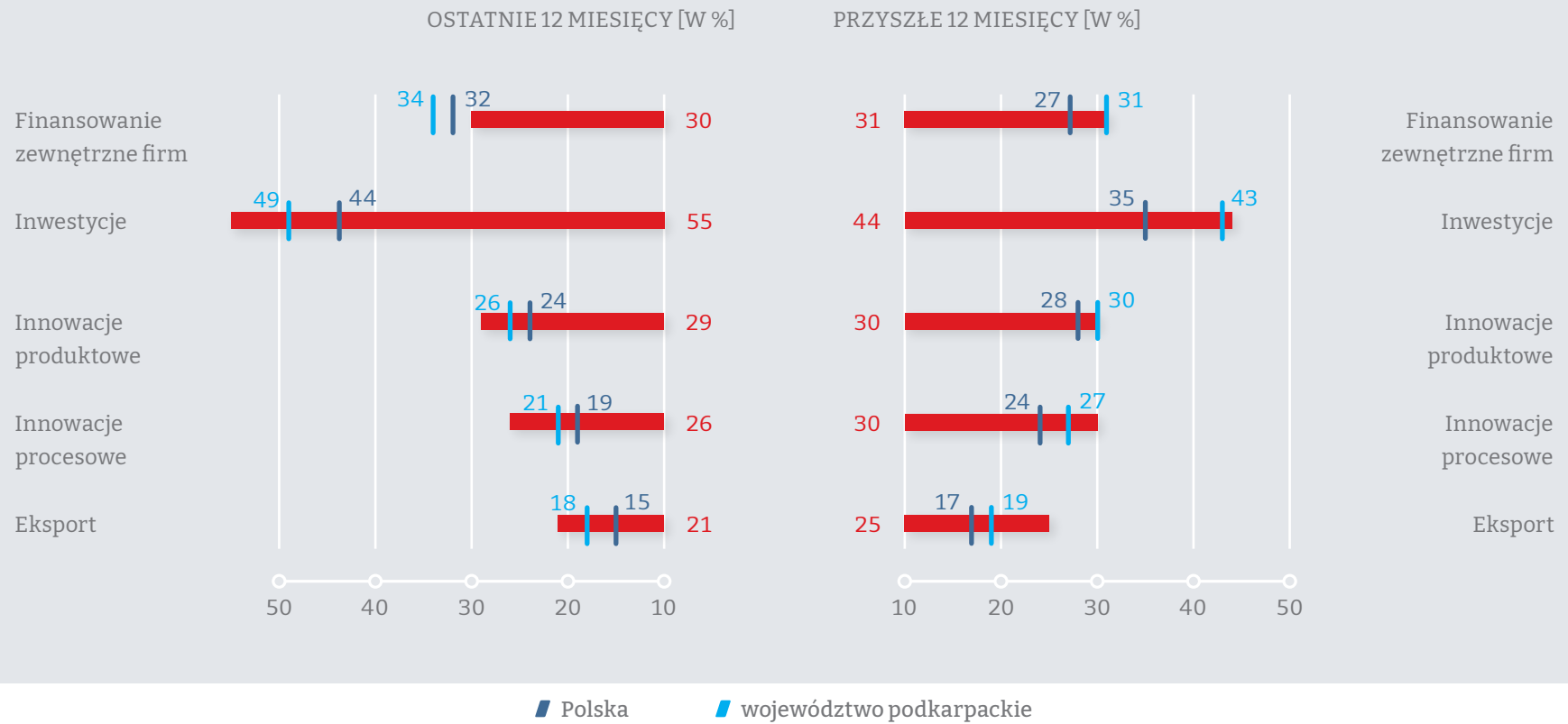
Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

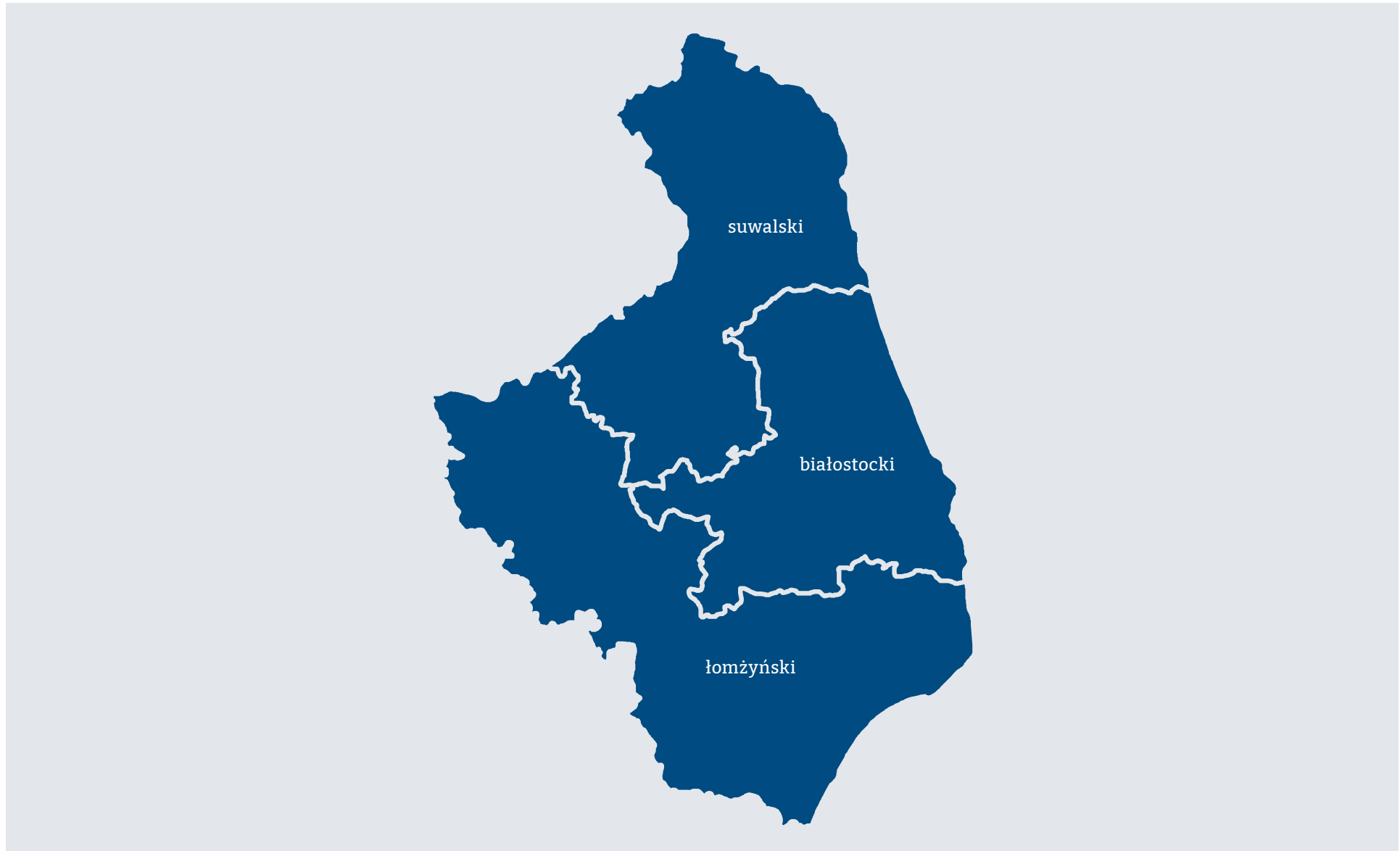
województwo podkarpackie

region tarnobrzeski

Region tarnobrzeski

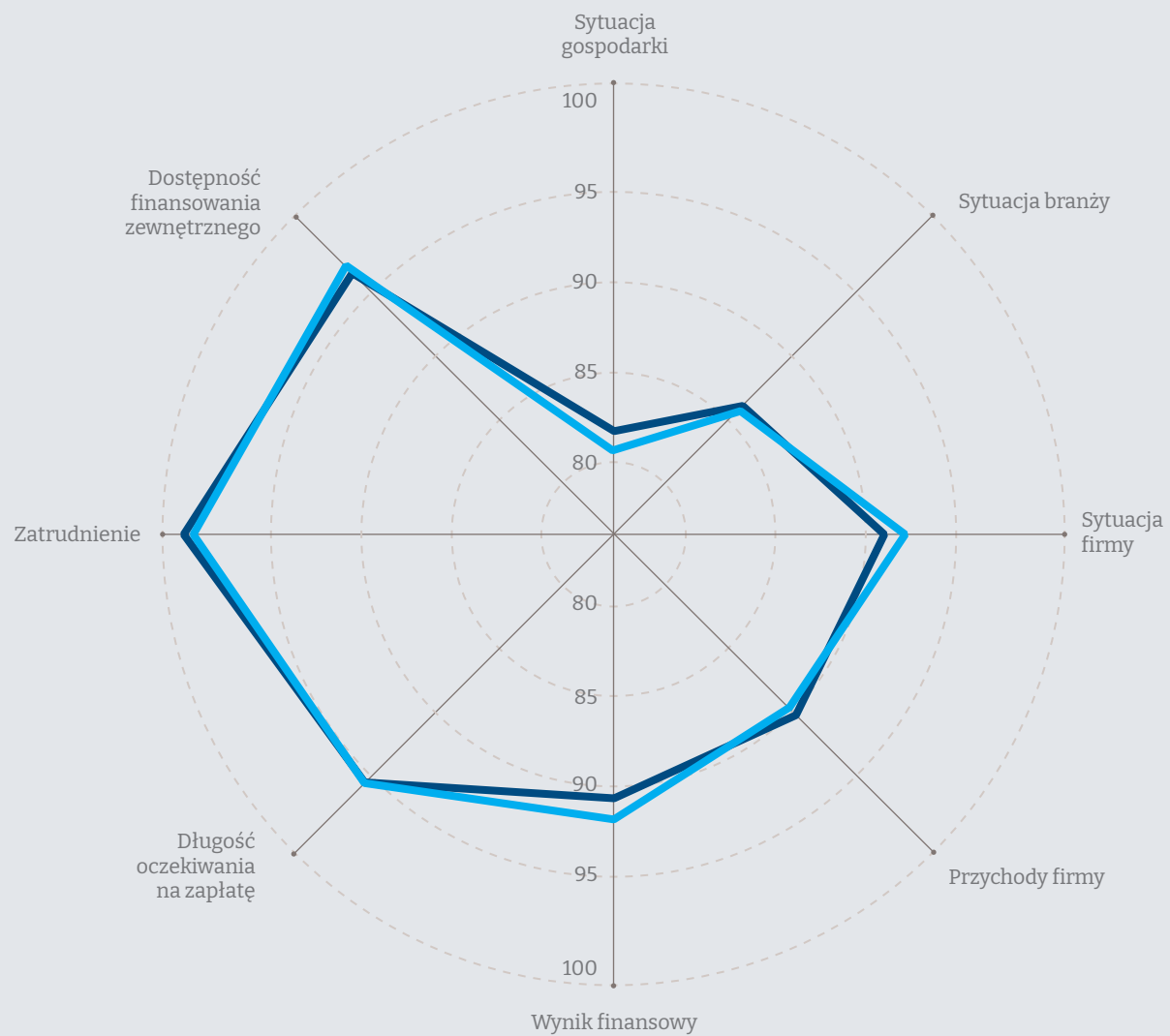
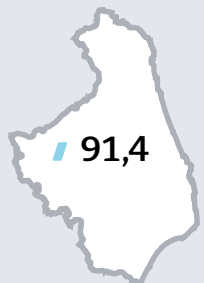

Województwo podlaskie

Województwo podlaskie

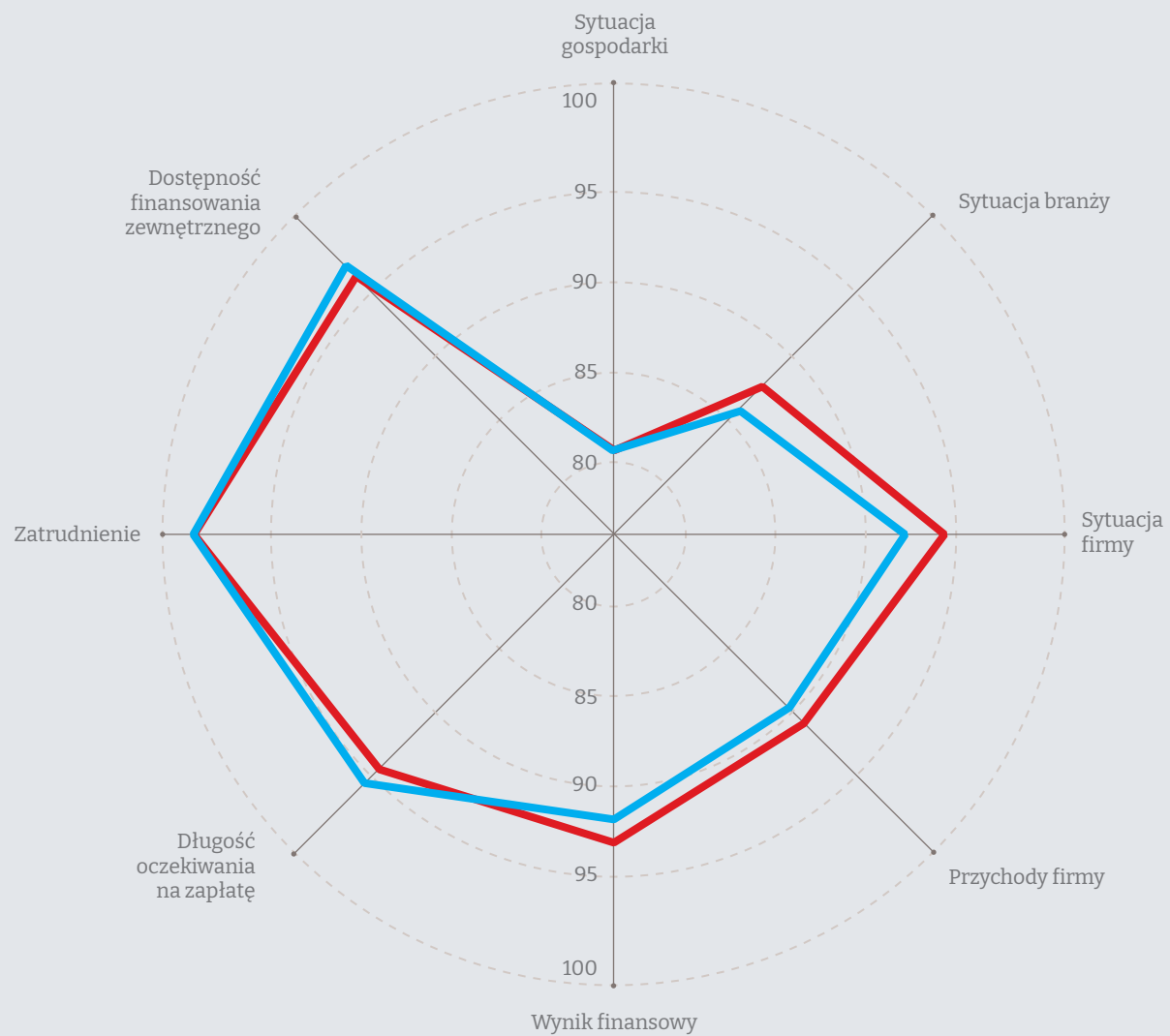
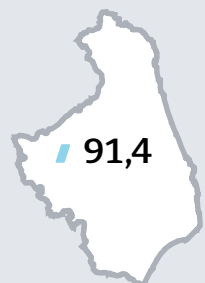
Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

■ Polska ■ województwo podlaskie

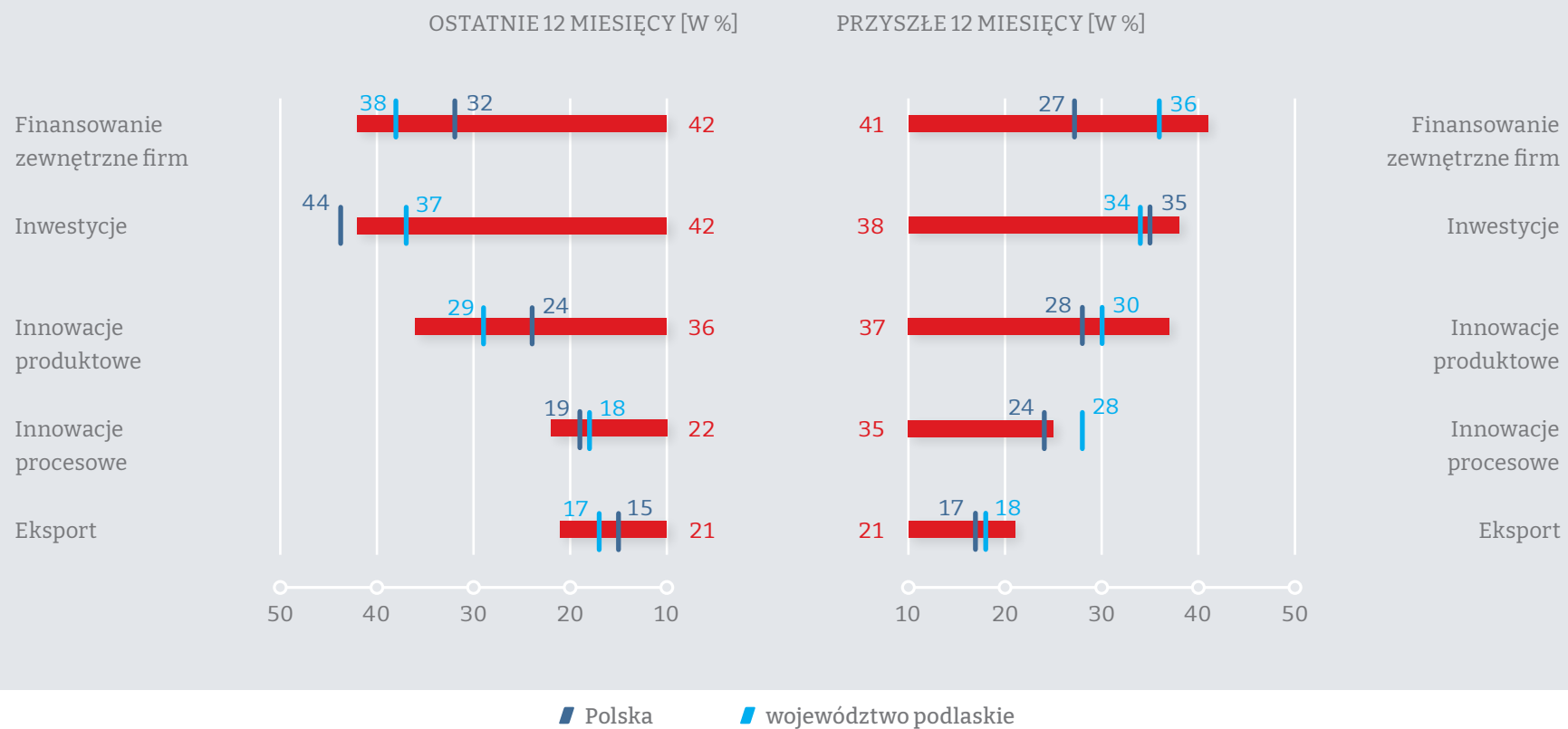
Region białostocki

Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

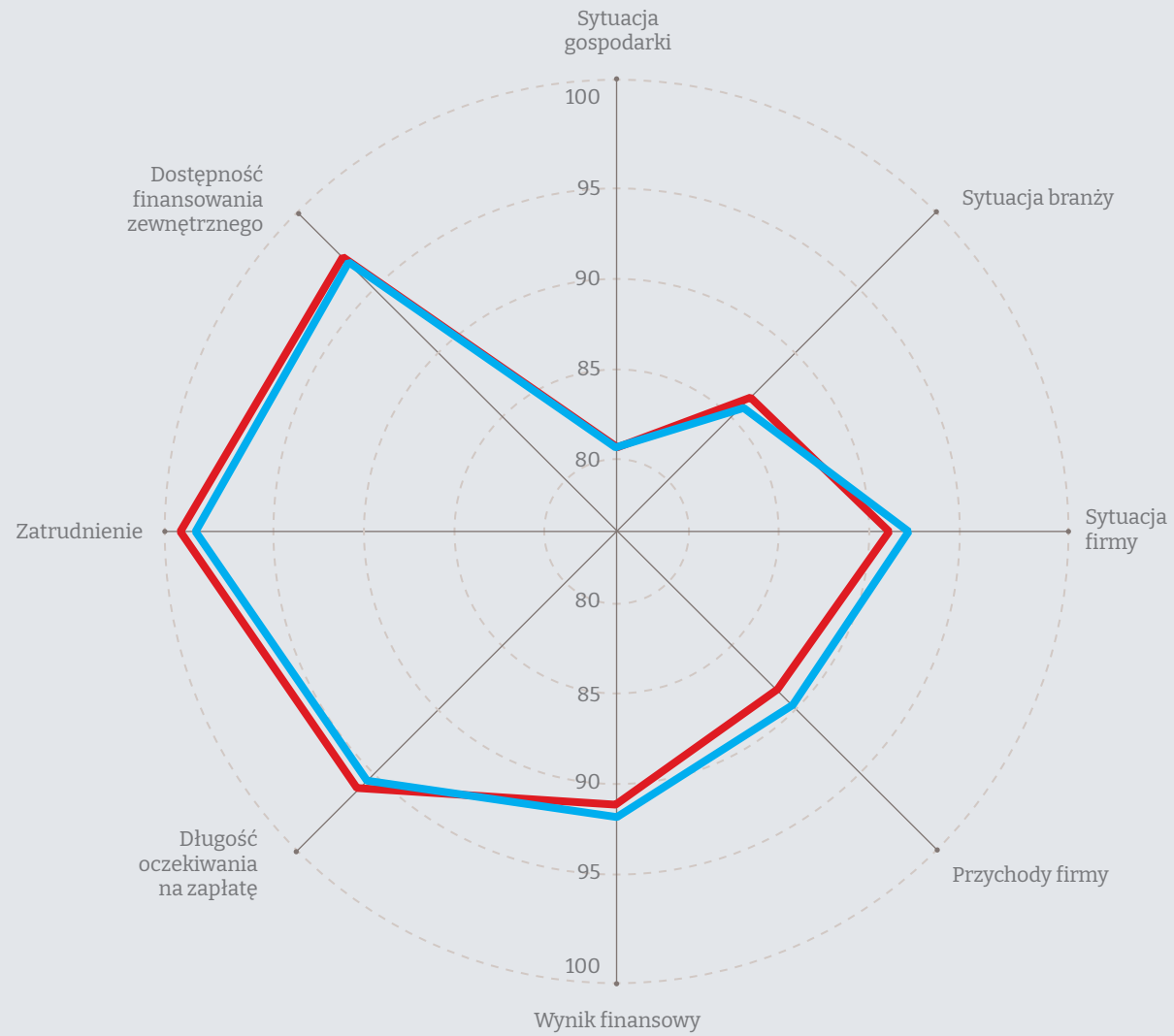
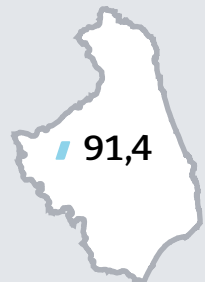
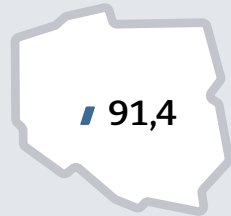
województwo podlaskie region białostocki

Region białostocki

Region łomżyński

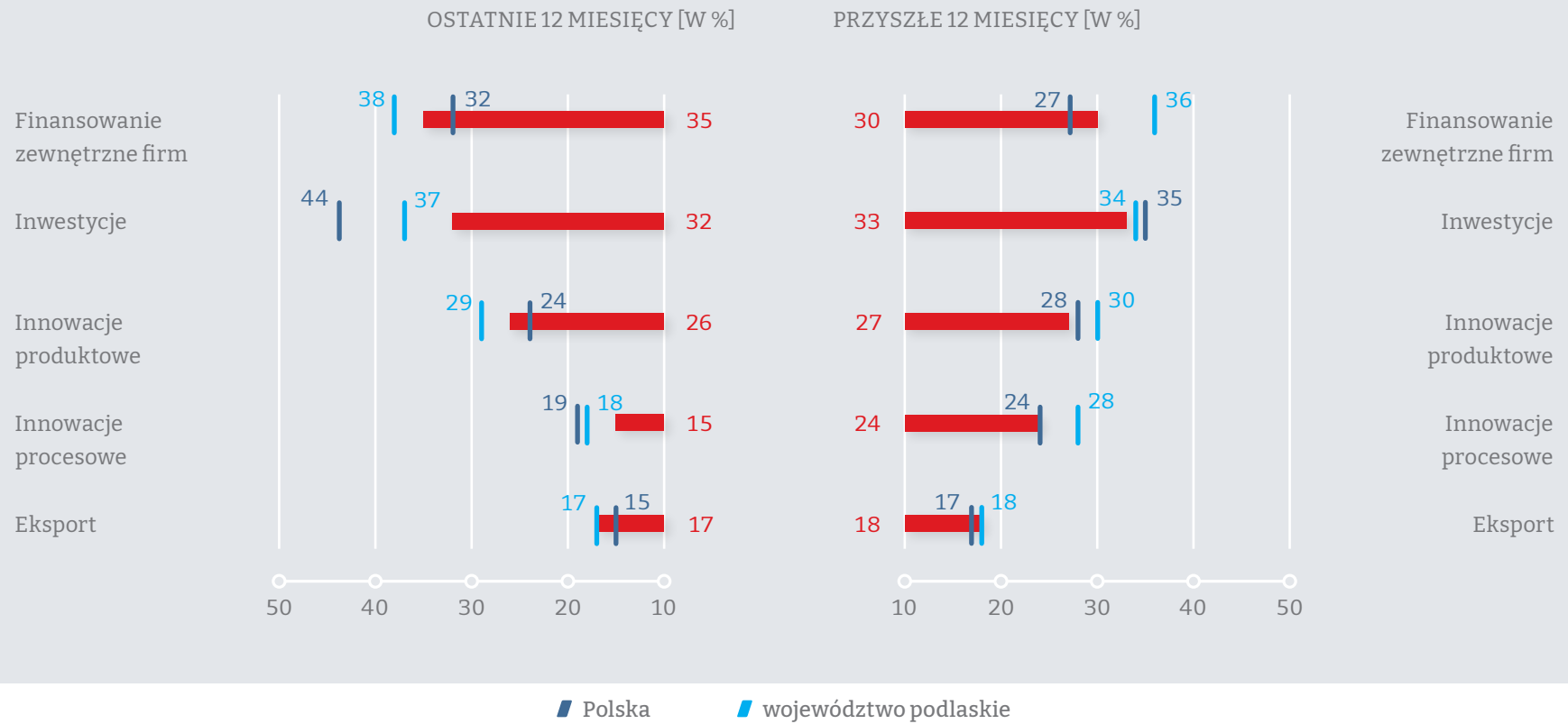
Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

województwo podlaskie

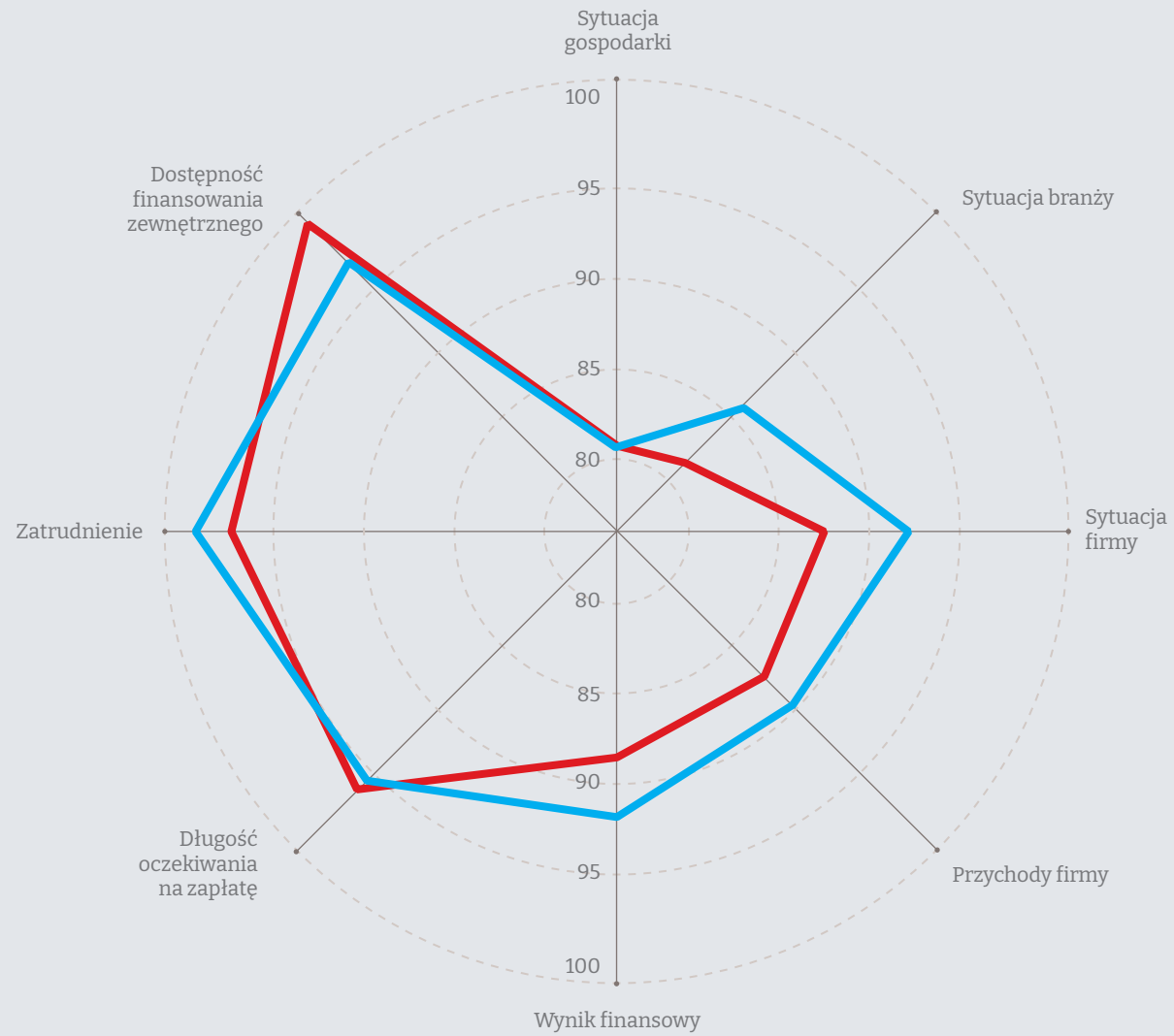
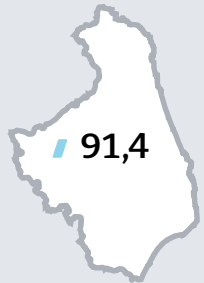
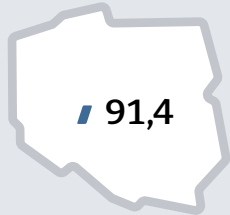
region łomżyński

Region łomżyński

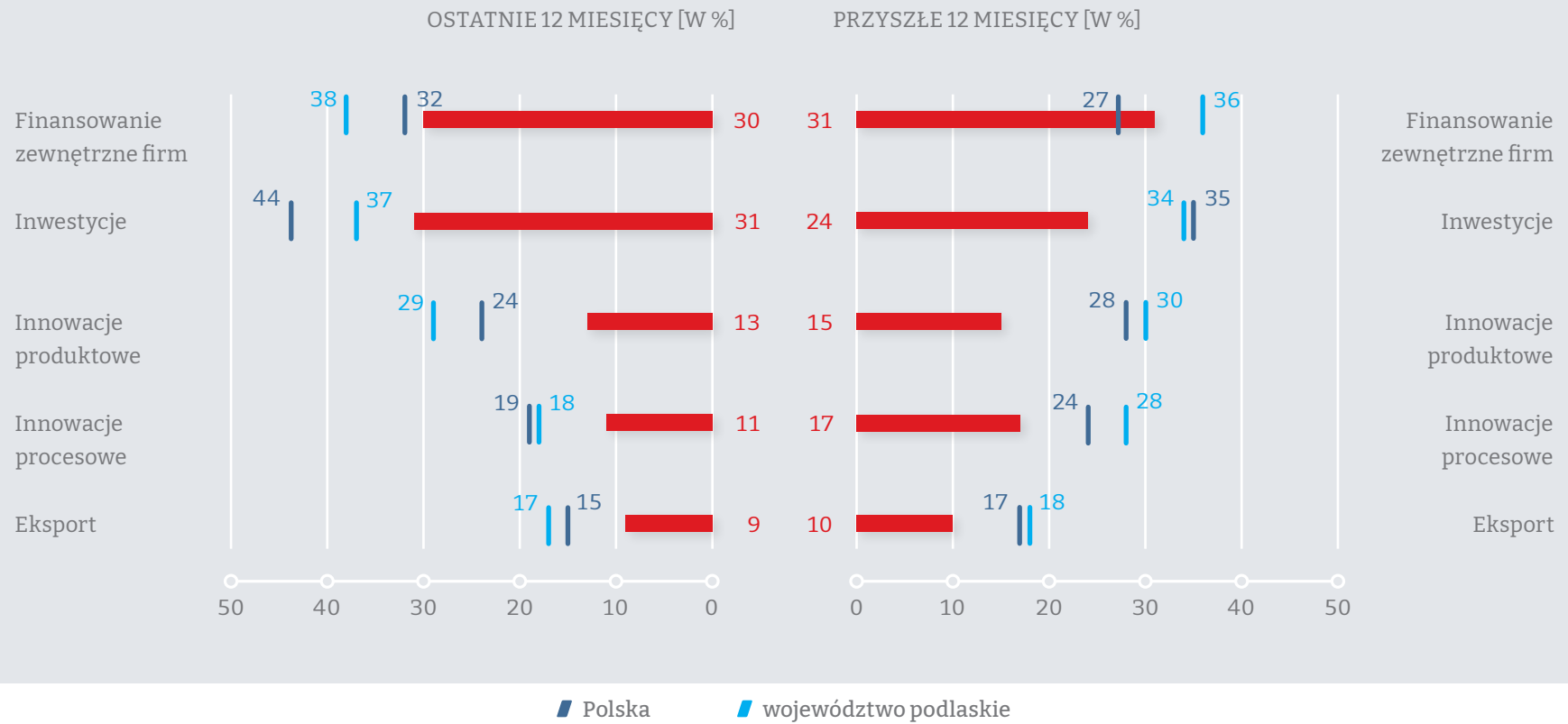
Region suwalski

Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

województwo podlaskie region suwalski

Region suwalski

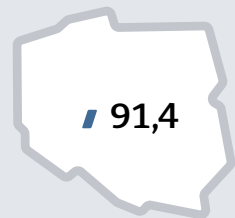

Województwo pomorskie

Województwo pomorskie

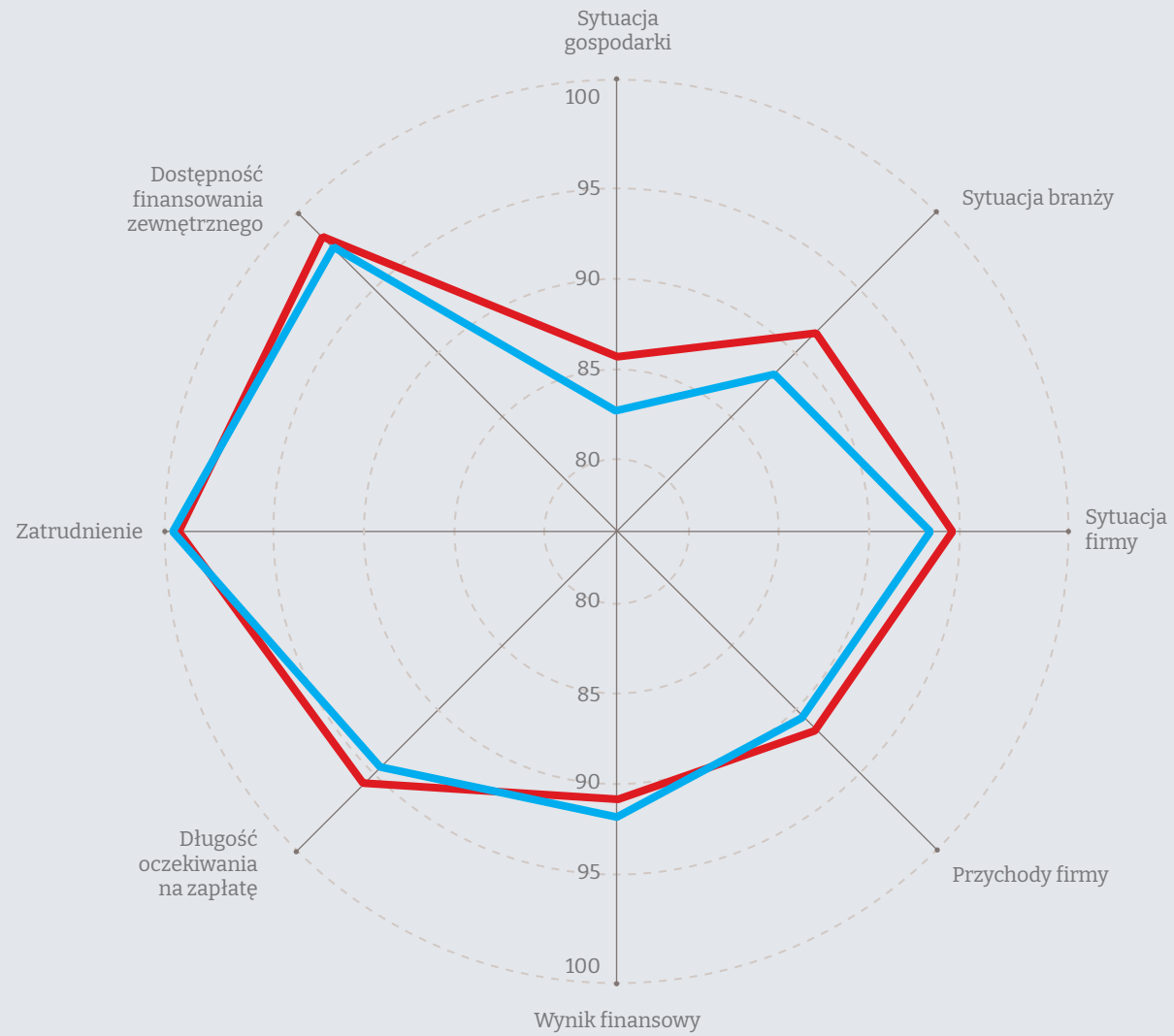
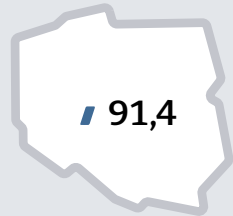
Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

■ Polska ■ województwo pomorskie

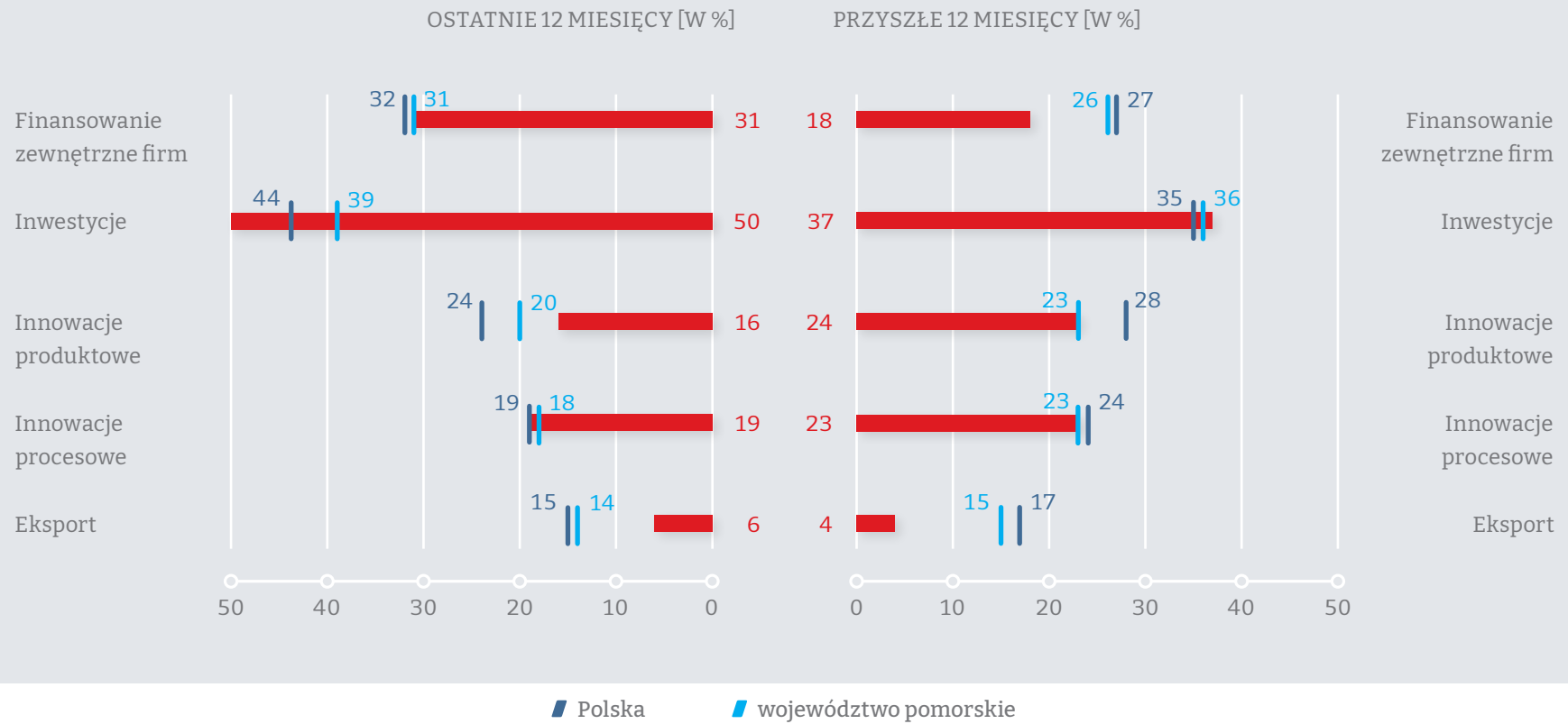
Region chojnicki

Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

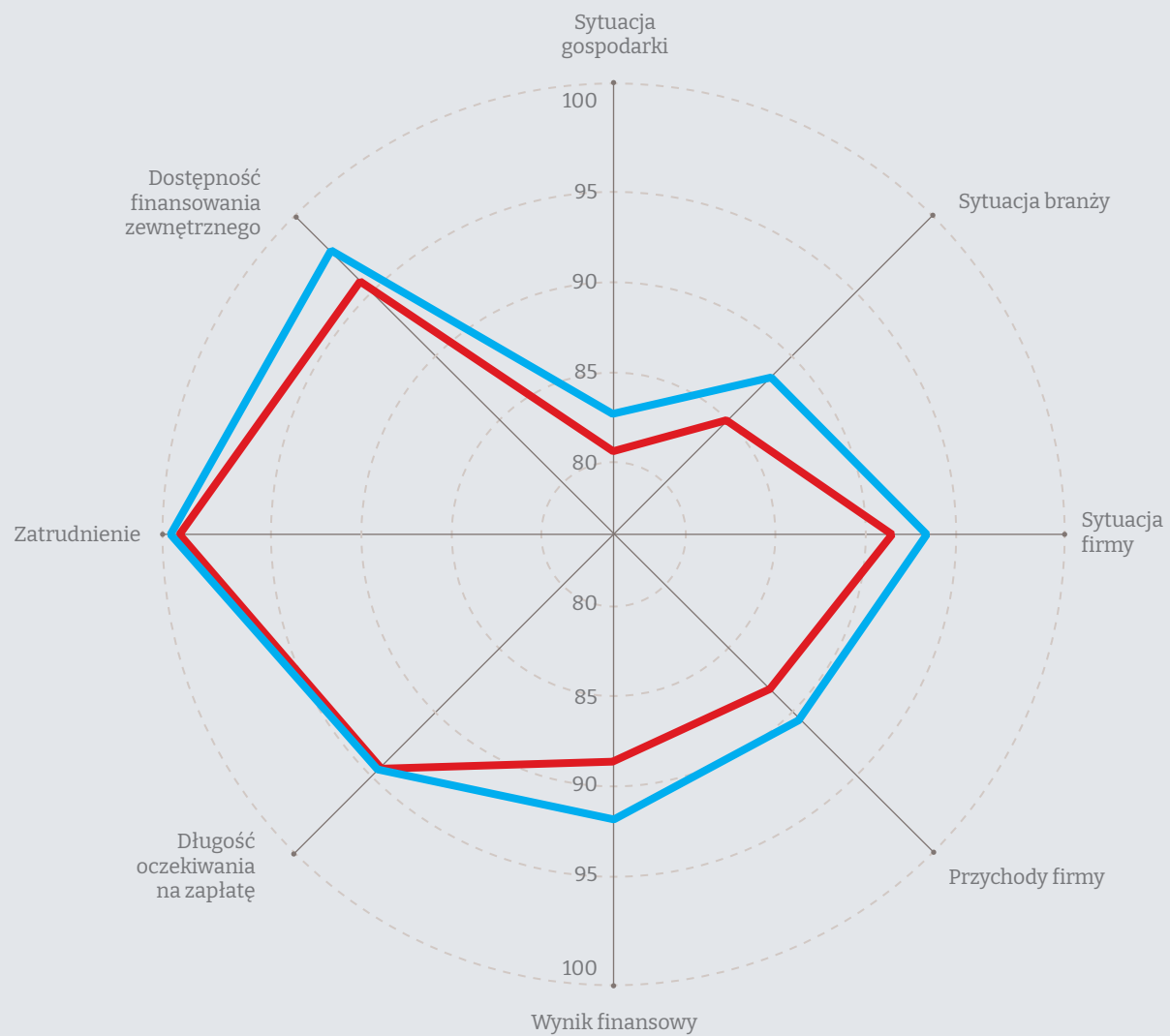
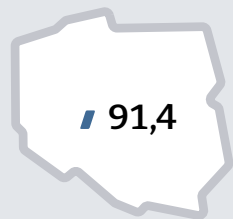
województwo pomorskie region chojnicki

Region chojnicki

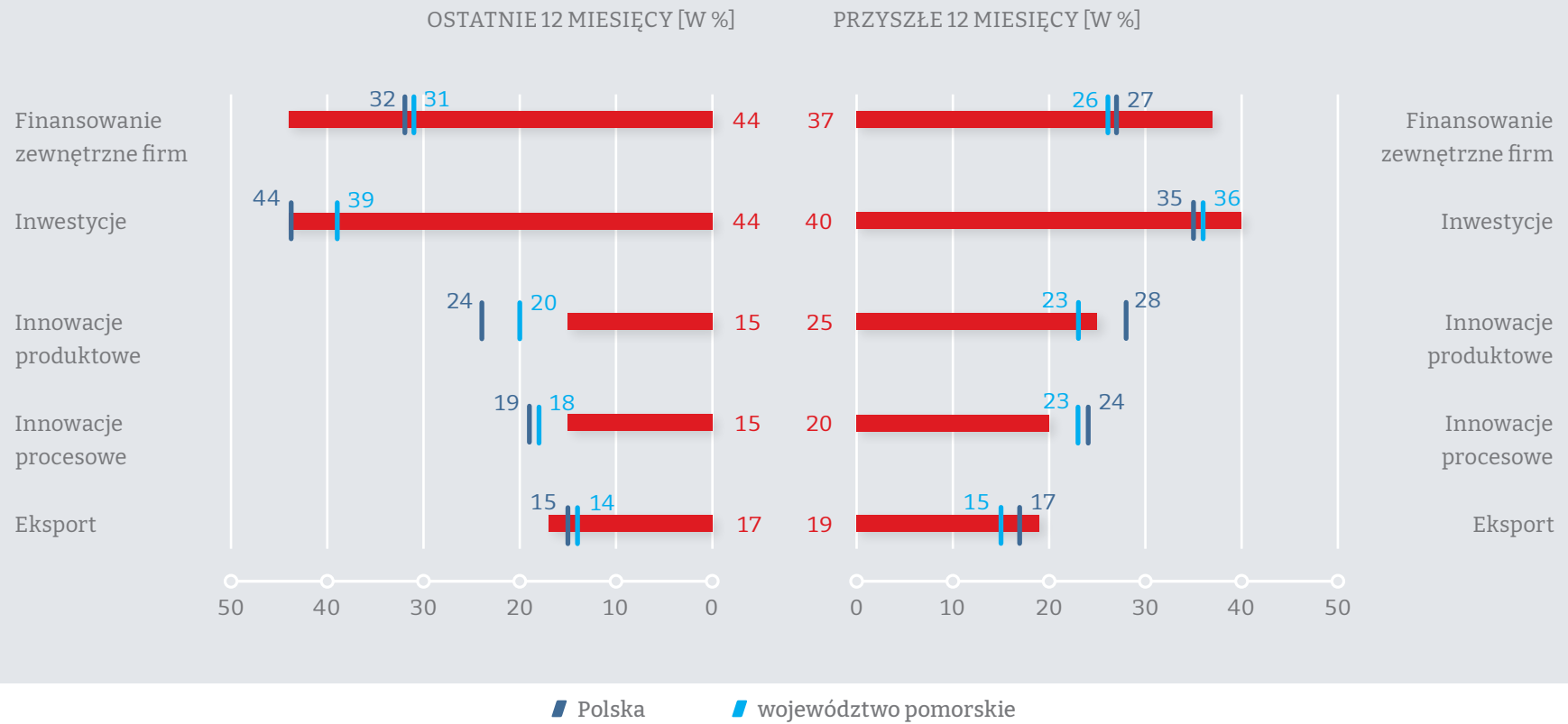
Region słupeki

Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

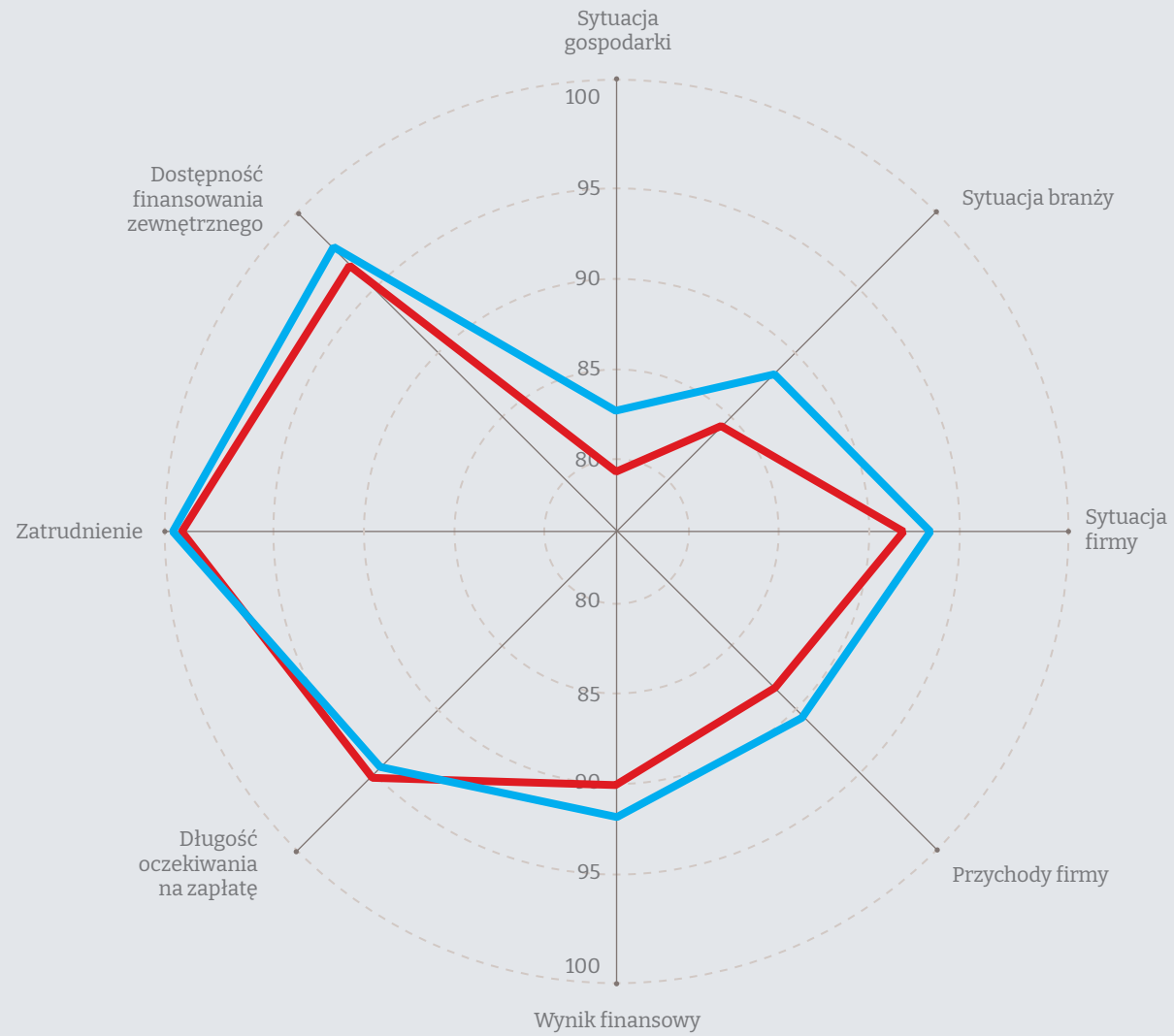
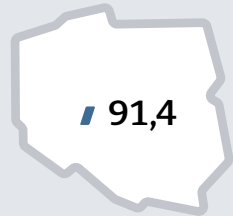
województwo pomorskie region słupeki

Region słuński

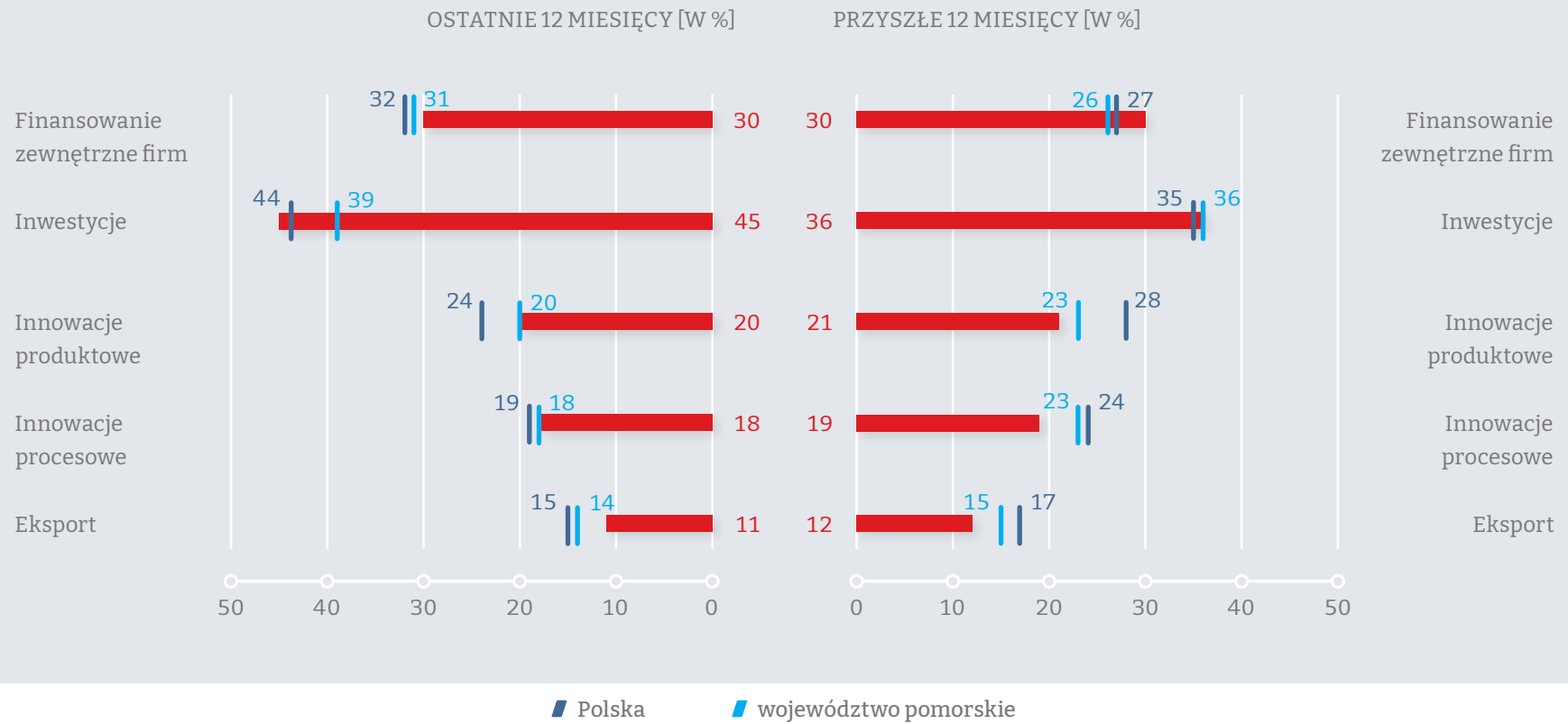
Region gdański

Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

województwo pomorskie region gdański

Region gdański

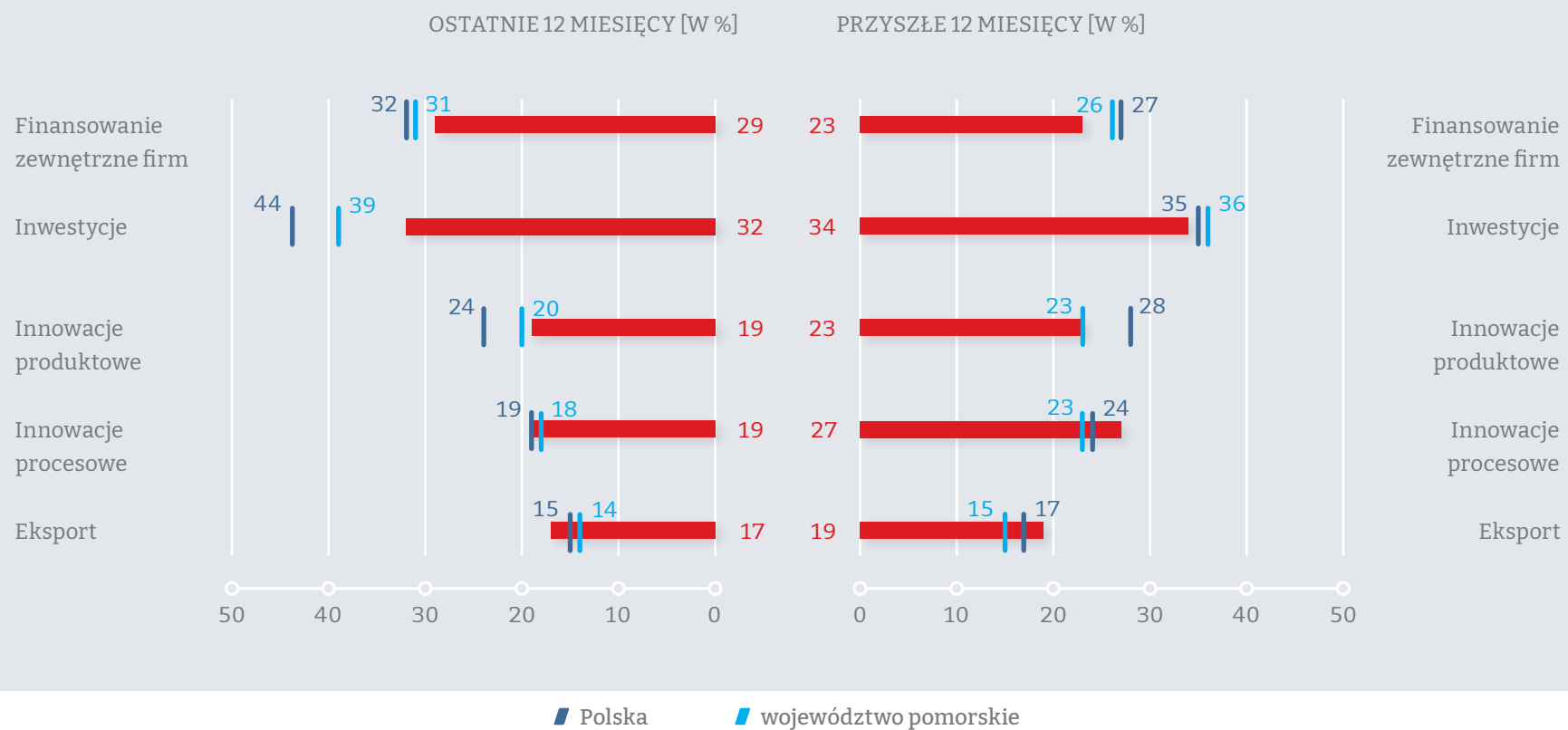
Region trójmiejski

Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

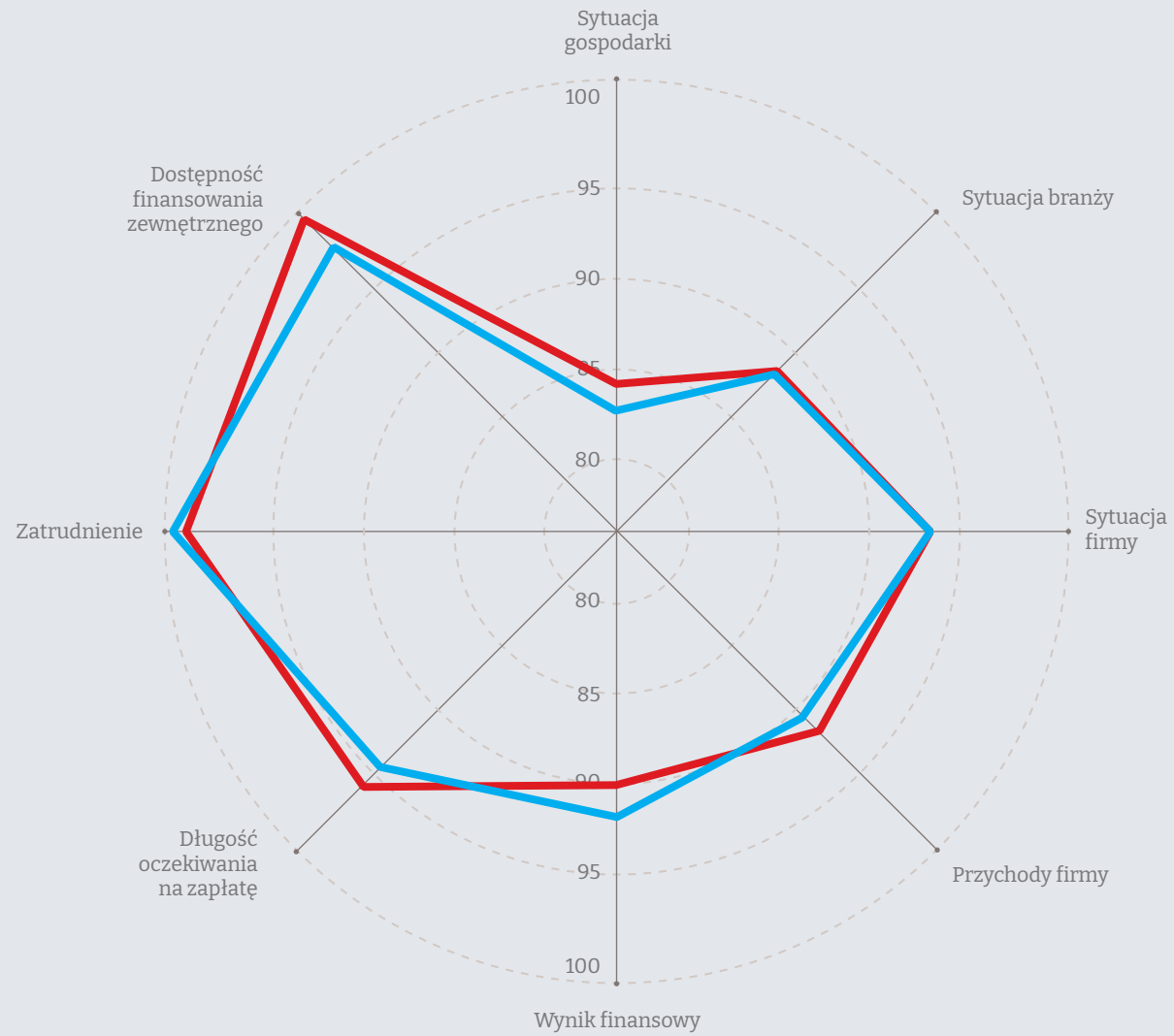
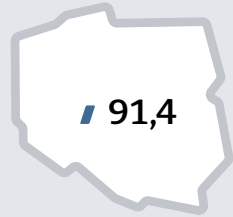
województwo pomorskie region trójmiejski

Region trójmiejski

Region starogardzki

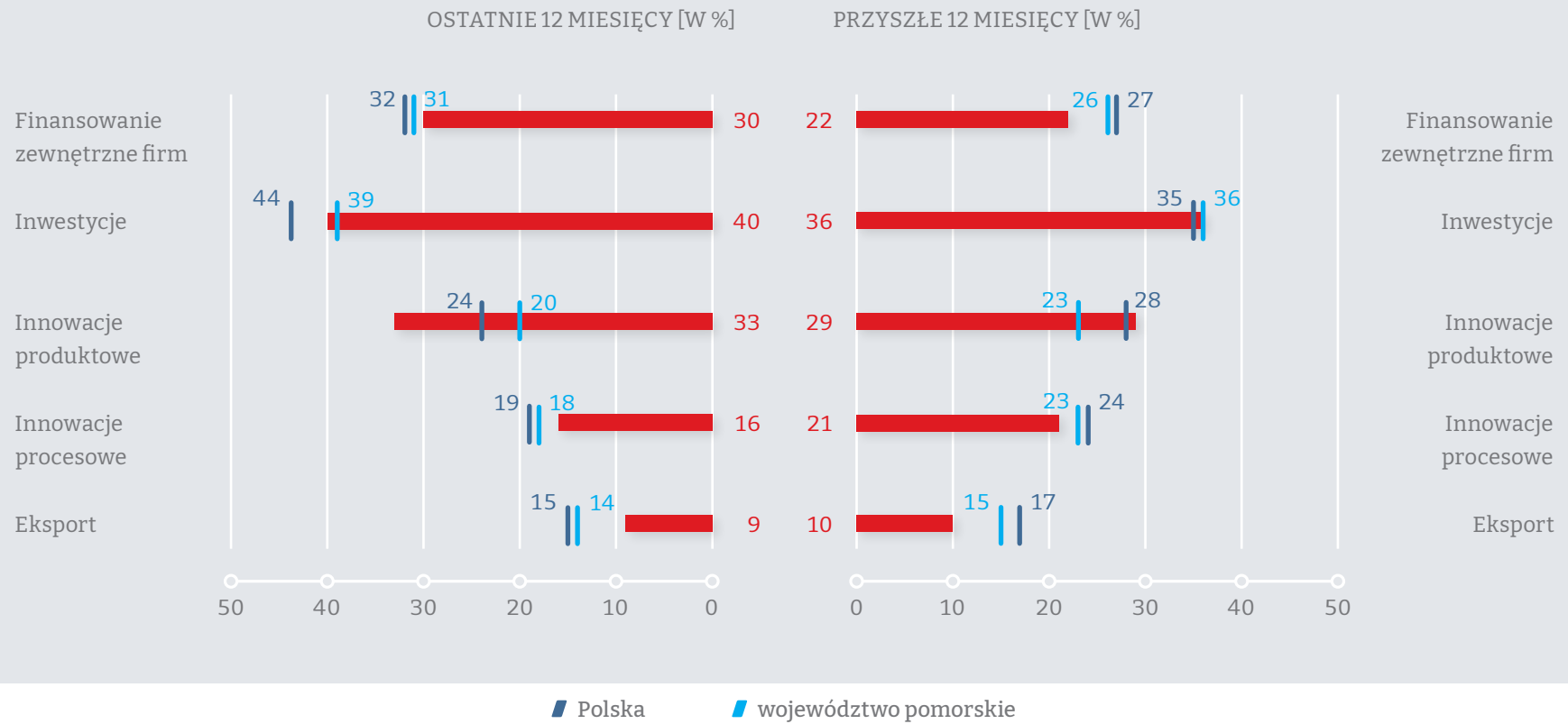
Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

województwo pomorskie

region starogardzki

Region starogardzki

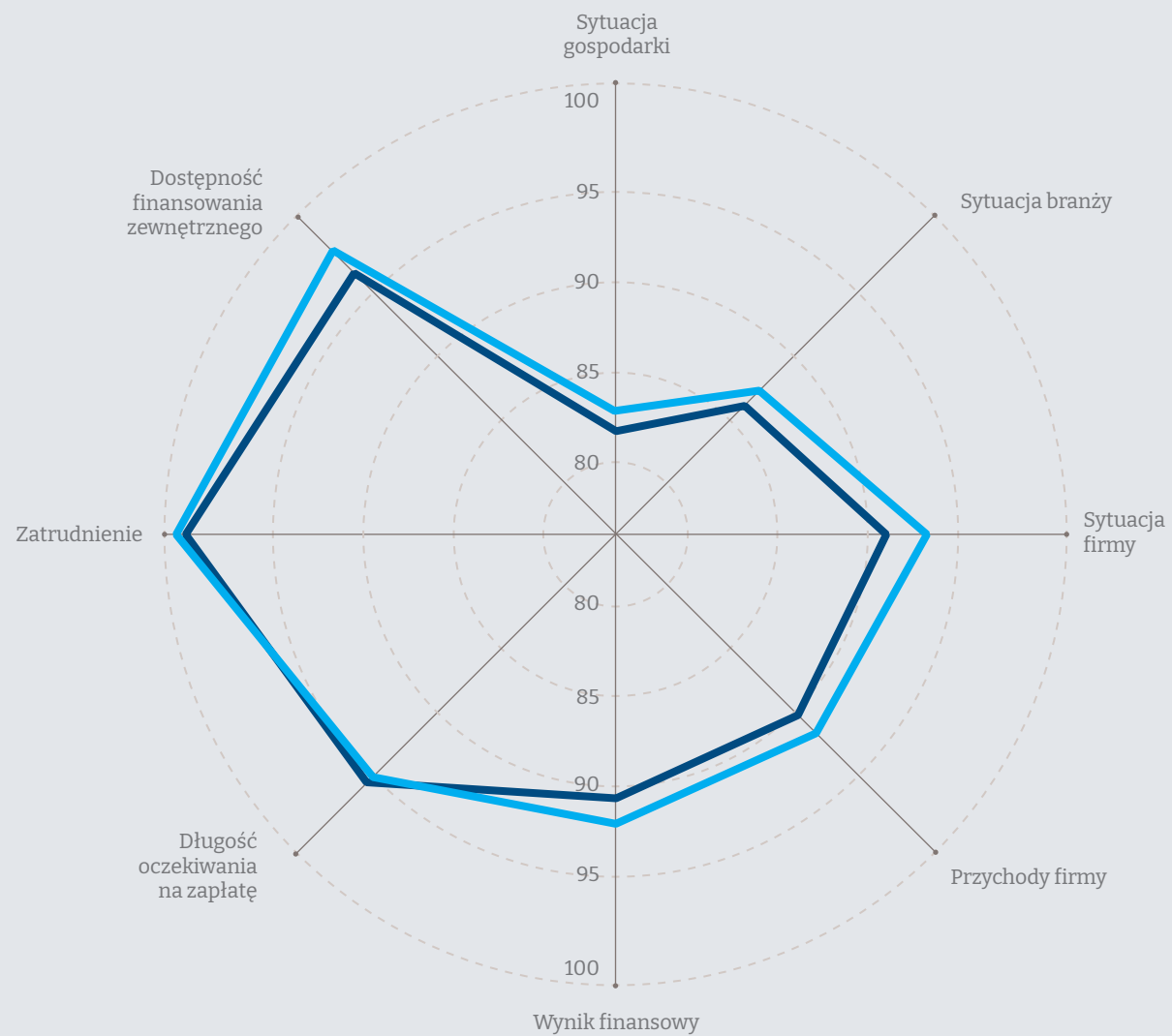

Województwo śląskie

Województwo śląskie

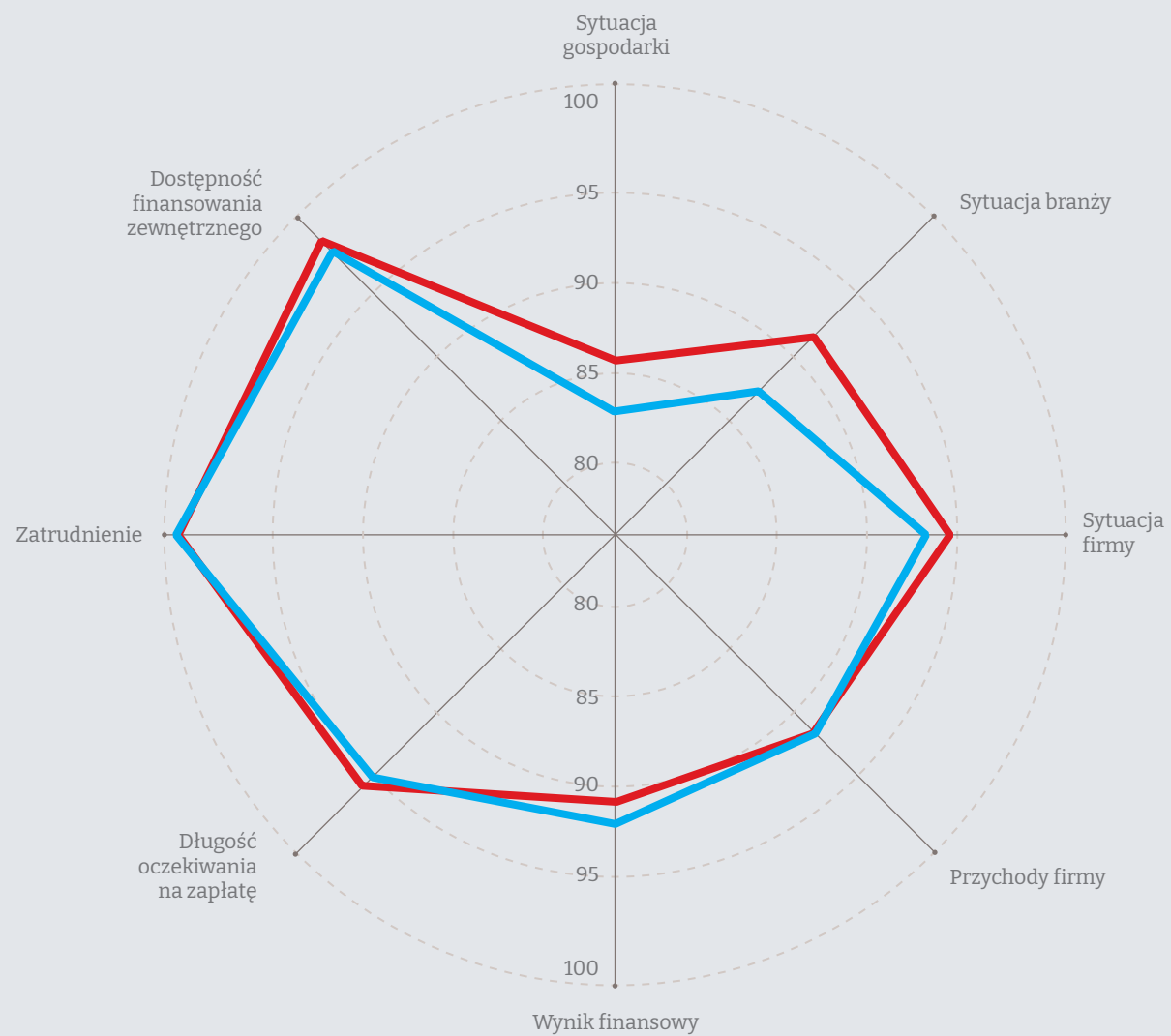
Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

■ Polska ■ województwo śląskie

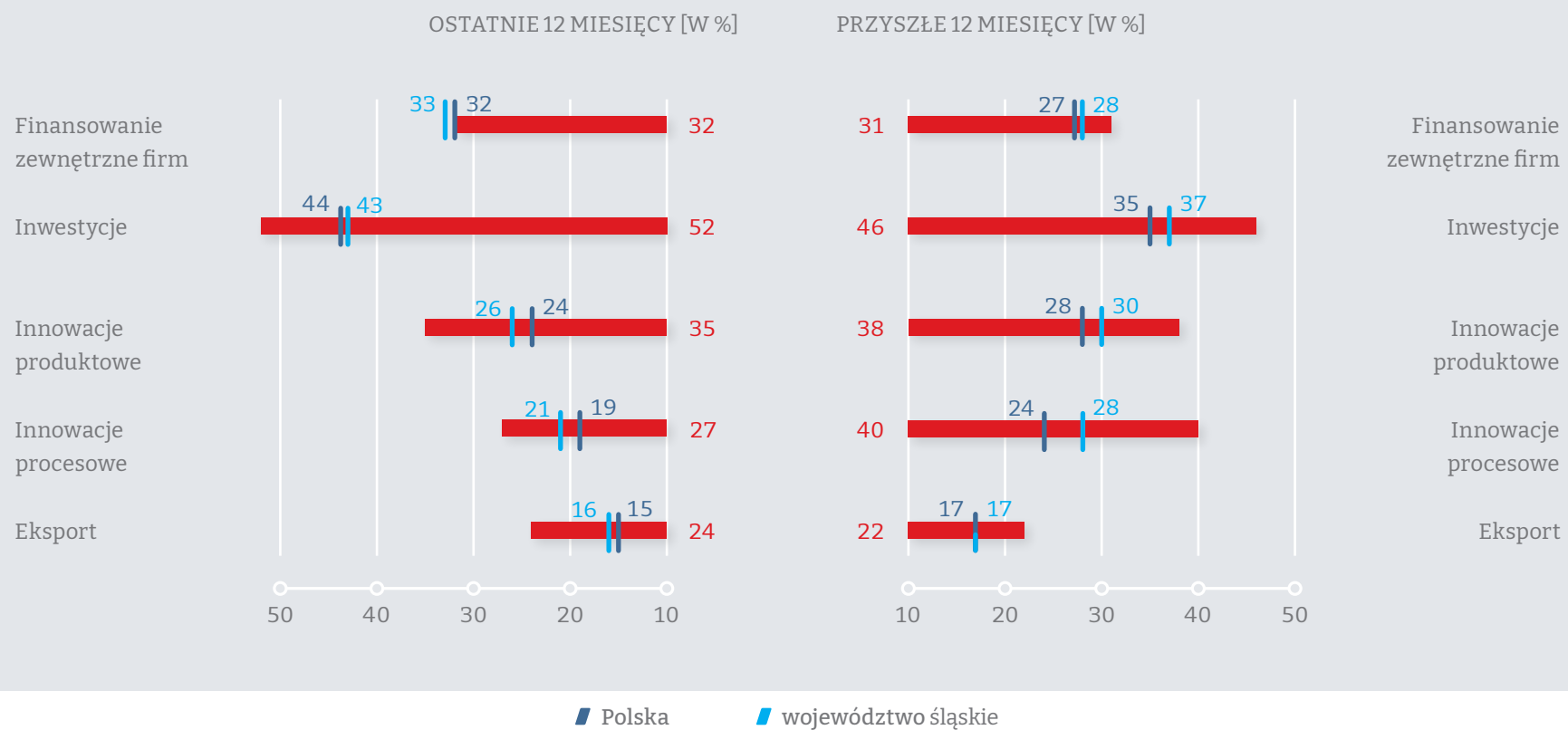
Region bielski

Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

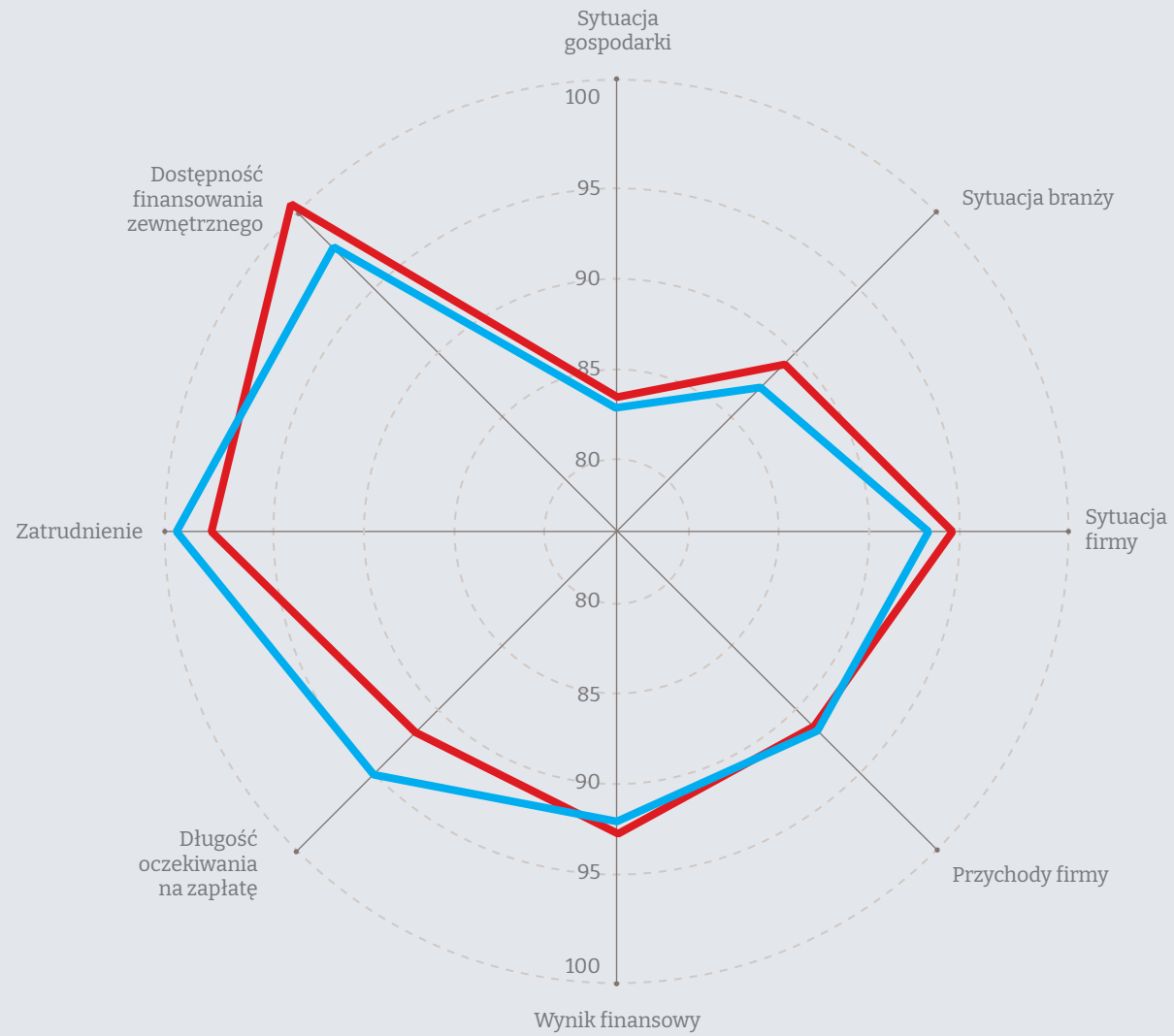
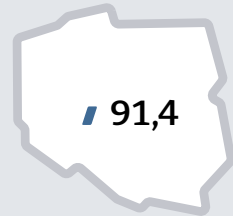
województwo śląskie region bielski

Region bielski

Region bytomski

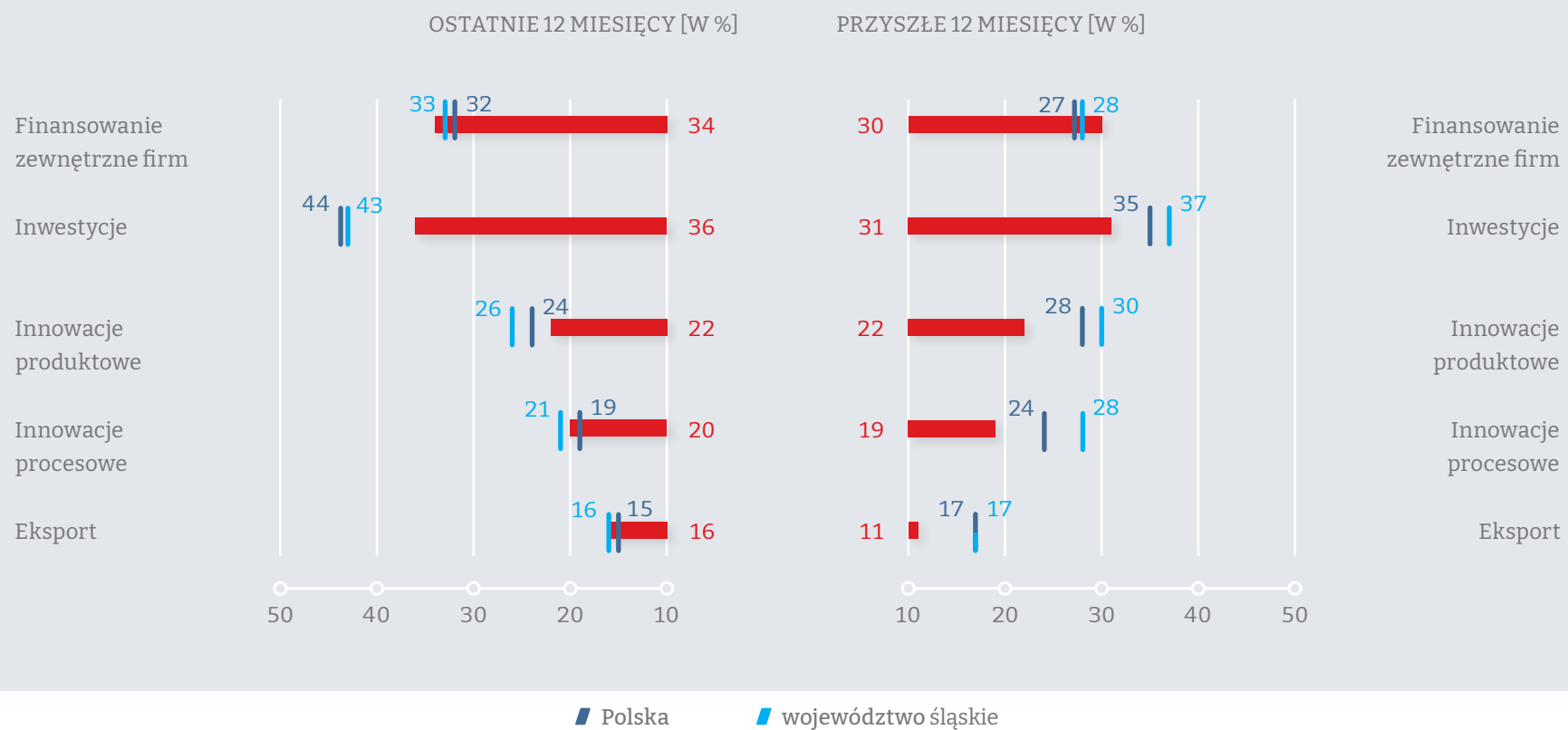
Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

województwo śląskie

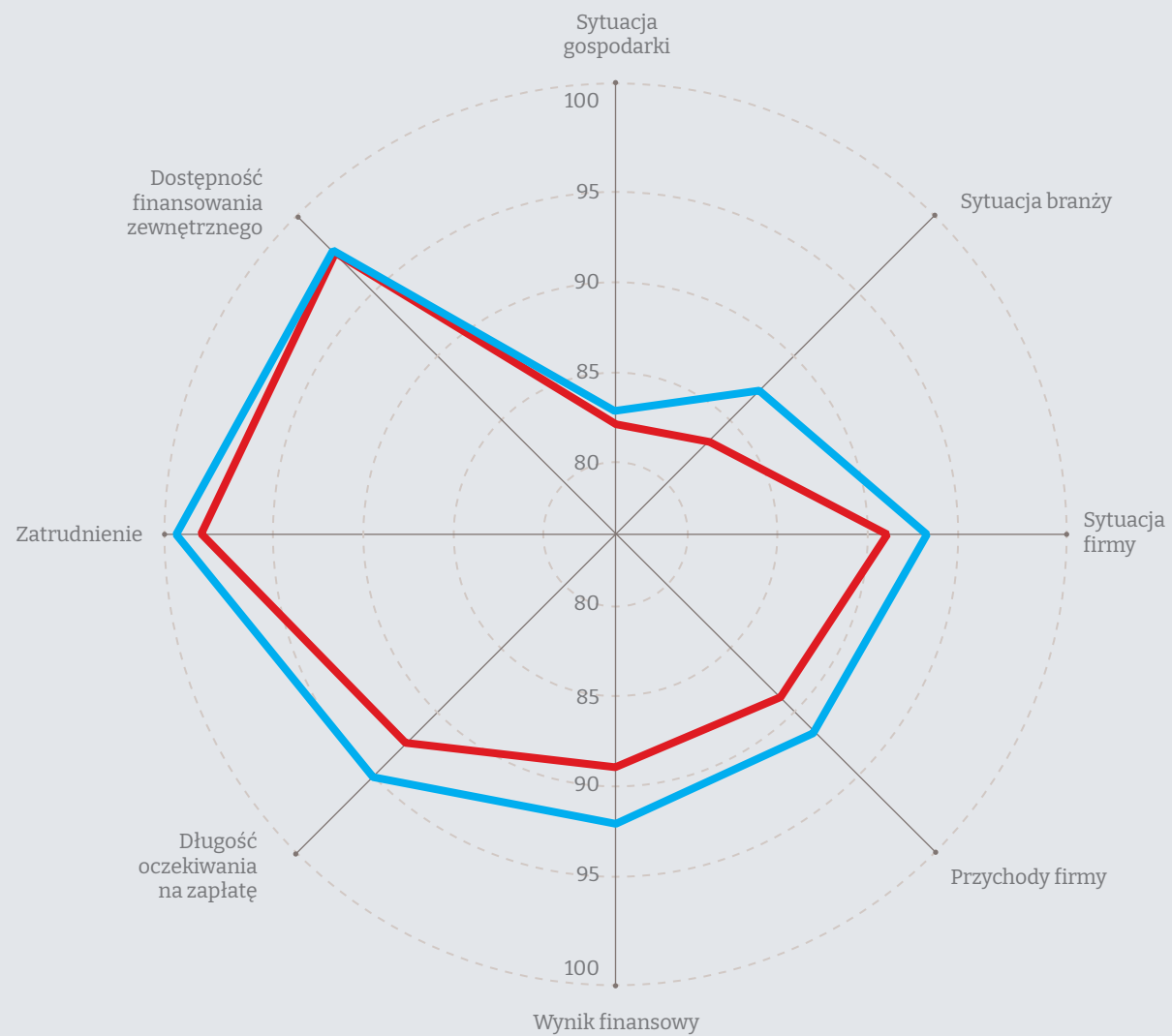
region bytomski

Region bytomski

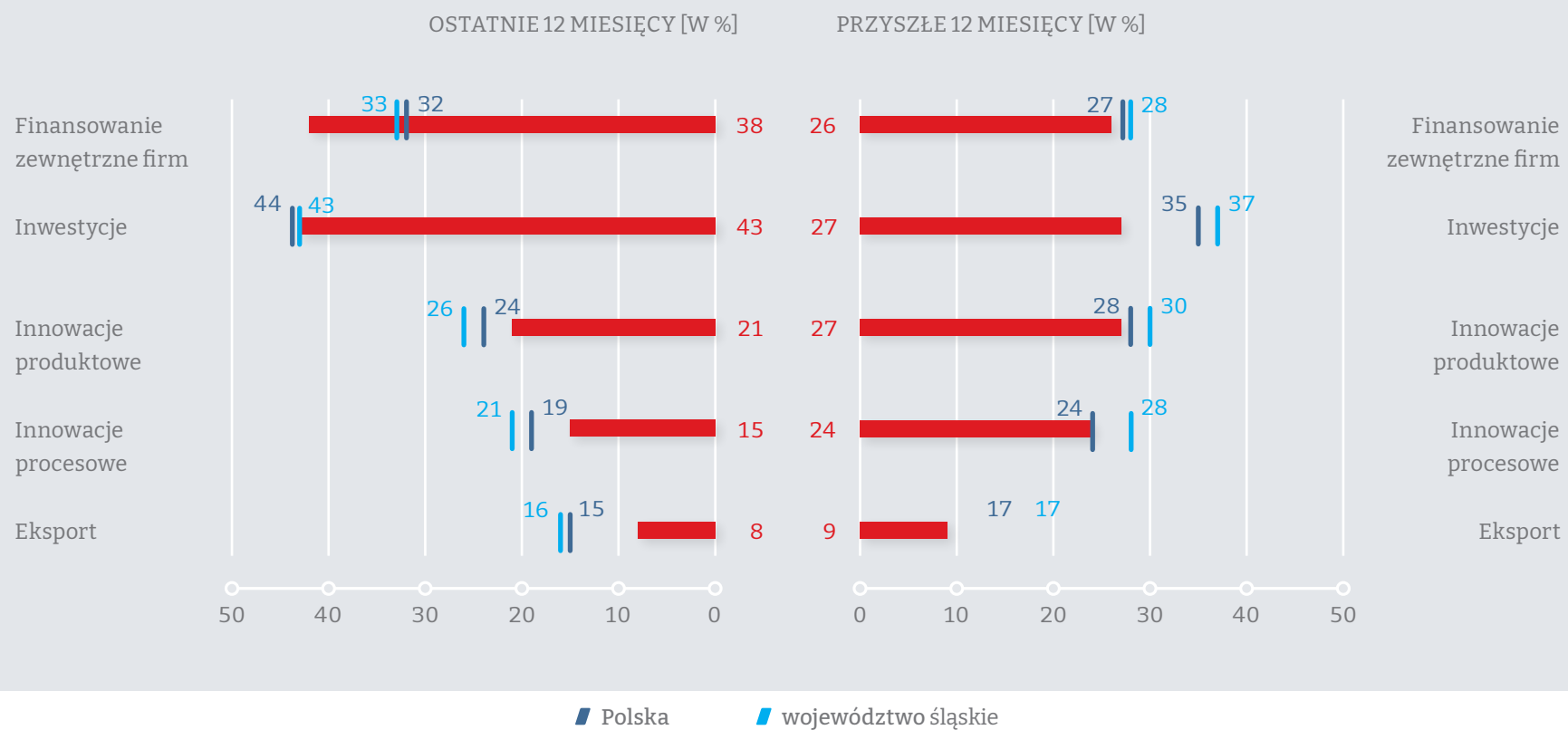
Region częstochowski

Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

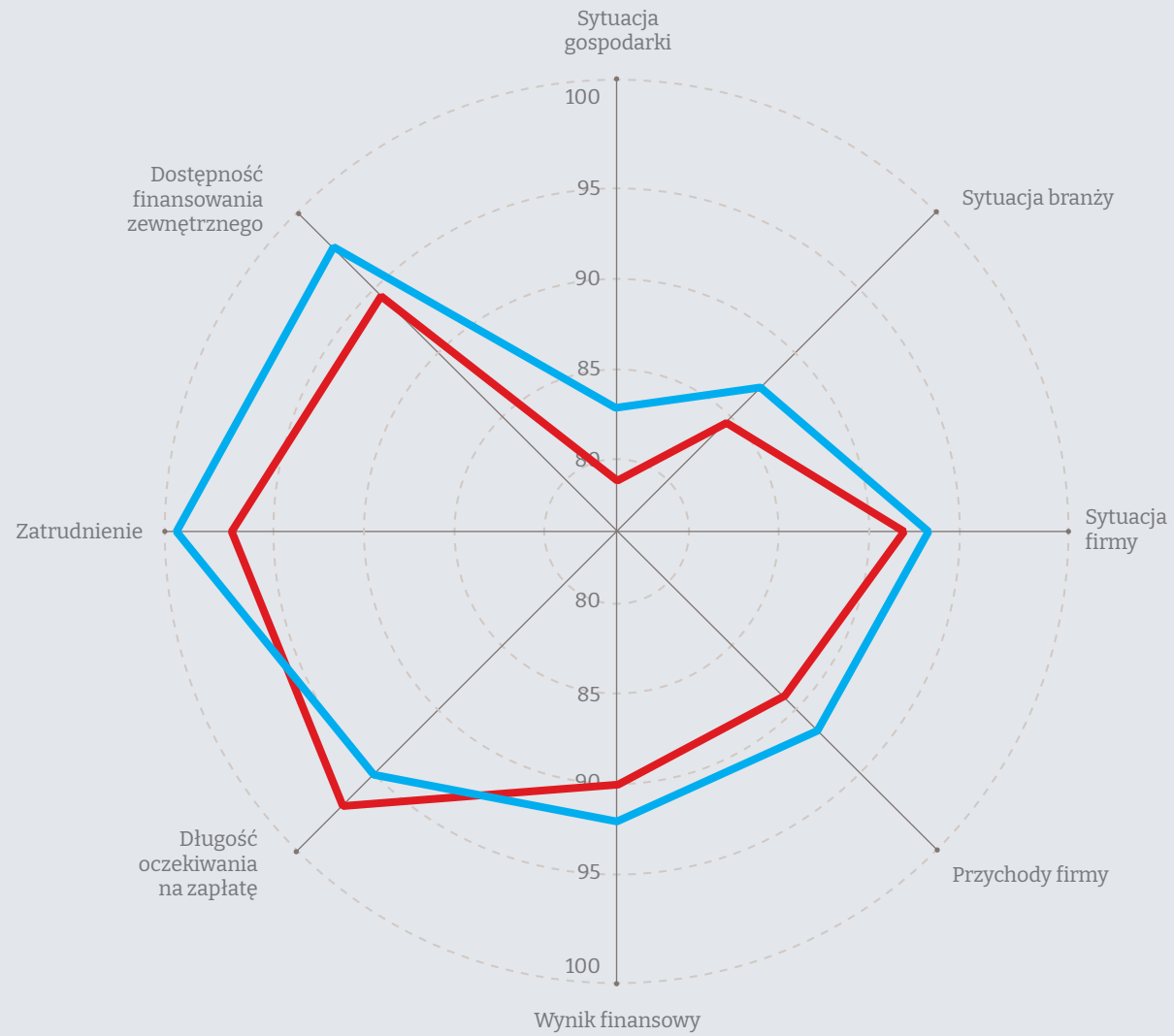
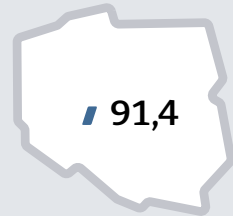
województwo śląskie region częstochowski

Region częstochowski

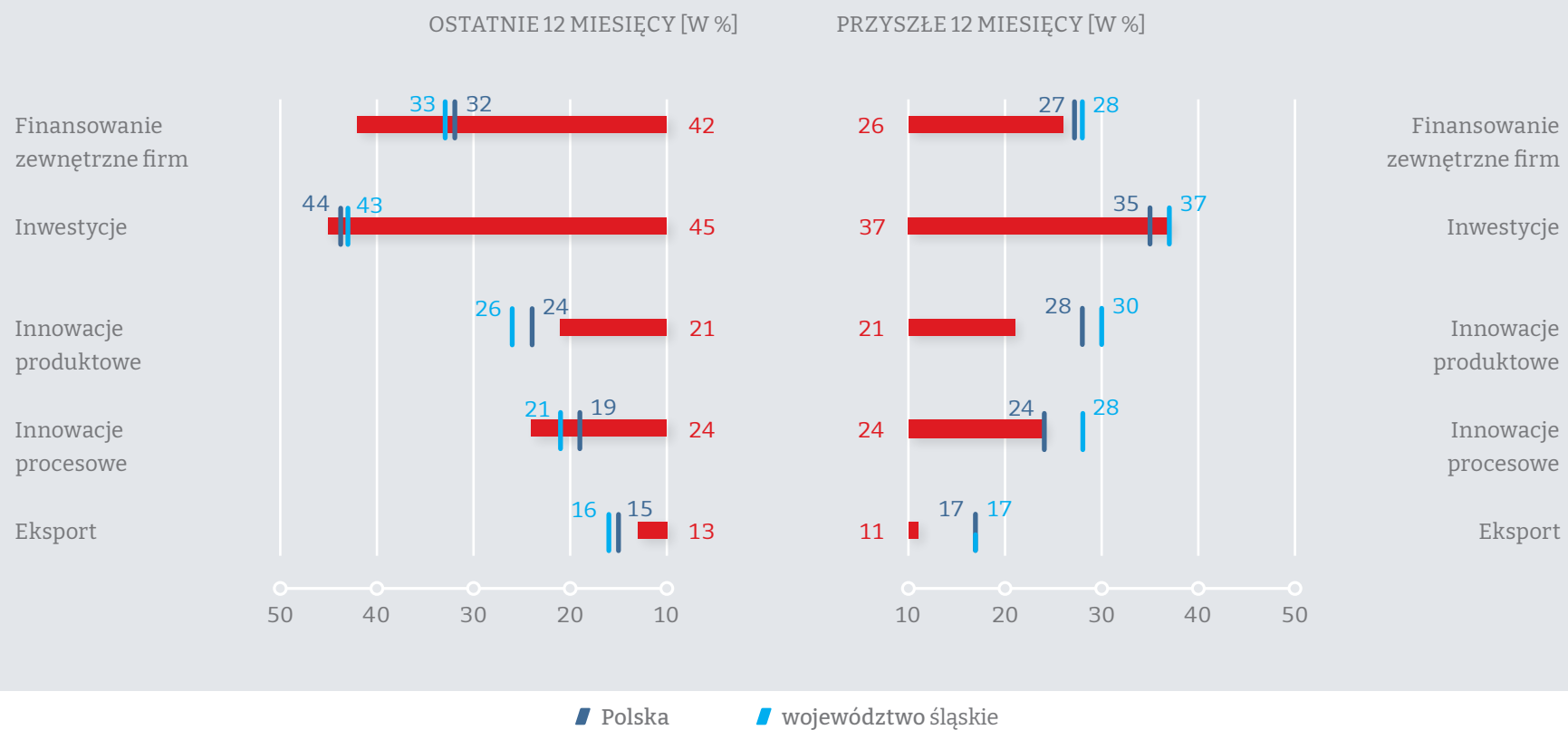
Region gliwicki

Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

województwo śląskie region gliwicki

Region gliwicki

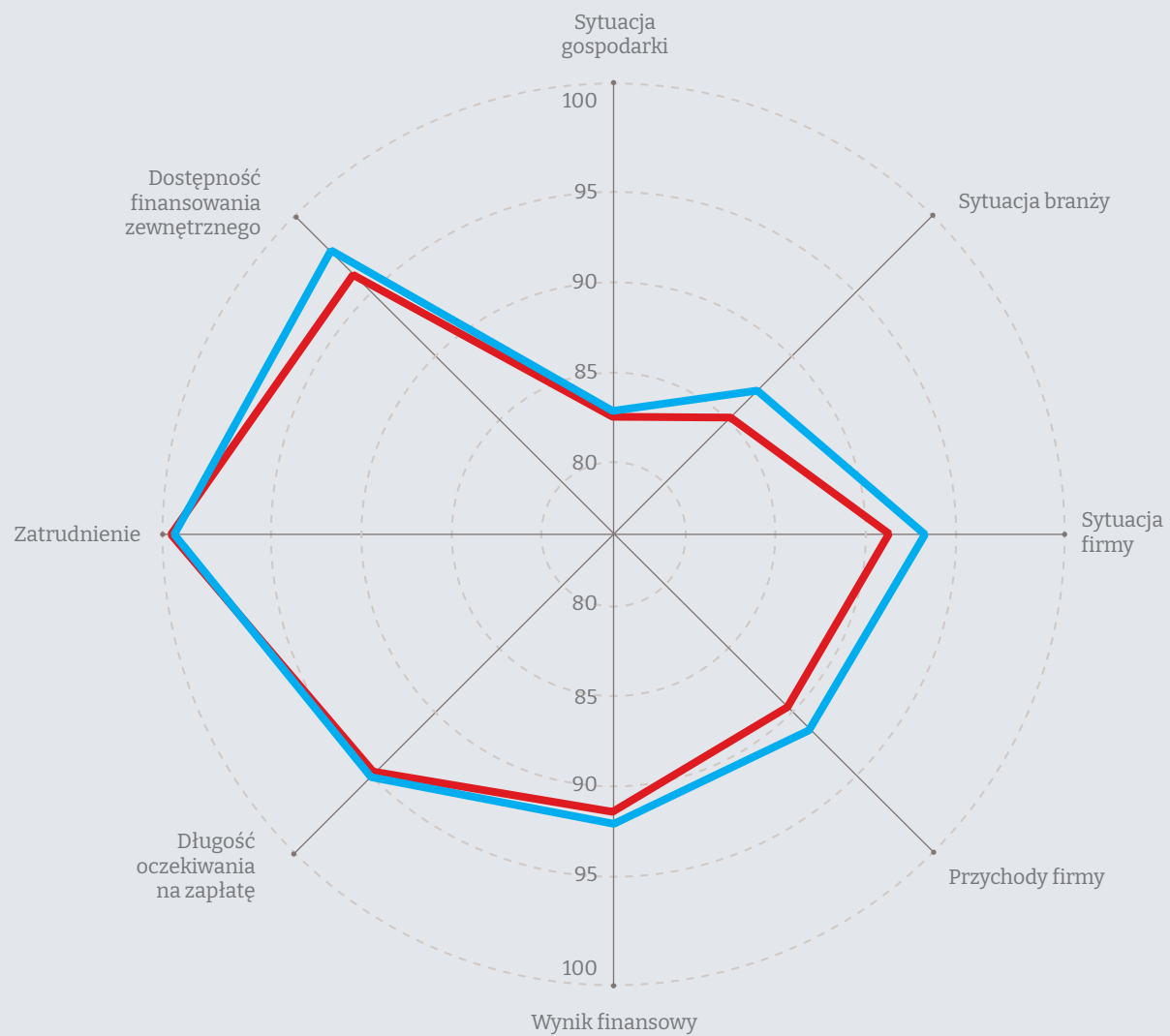
Region katowicki

Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

91,4

92,2

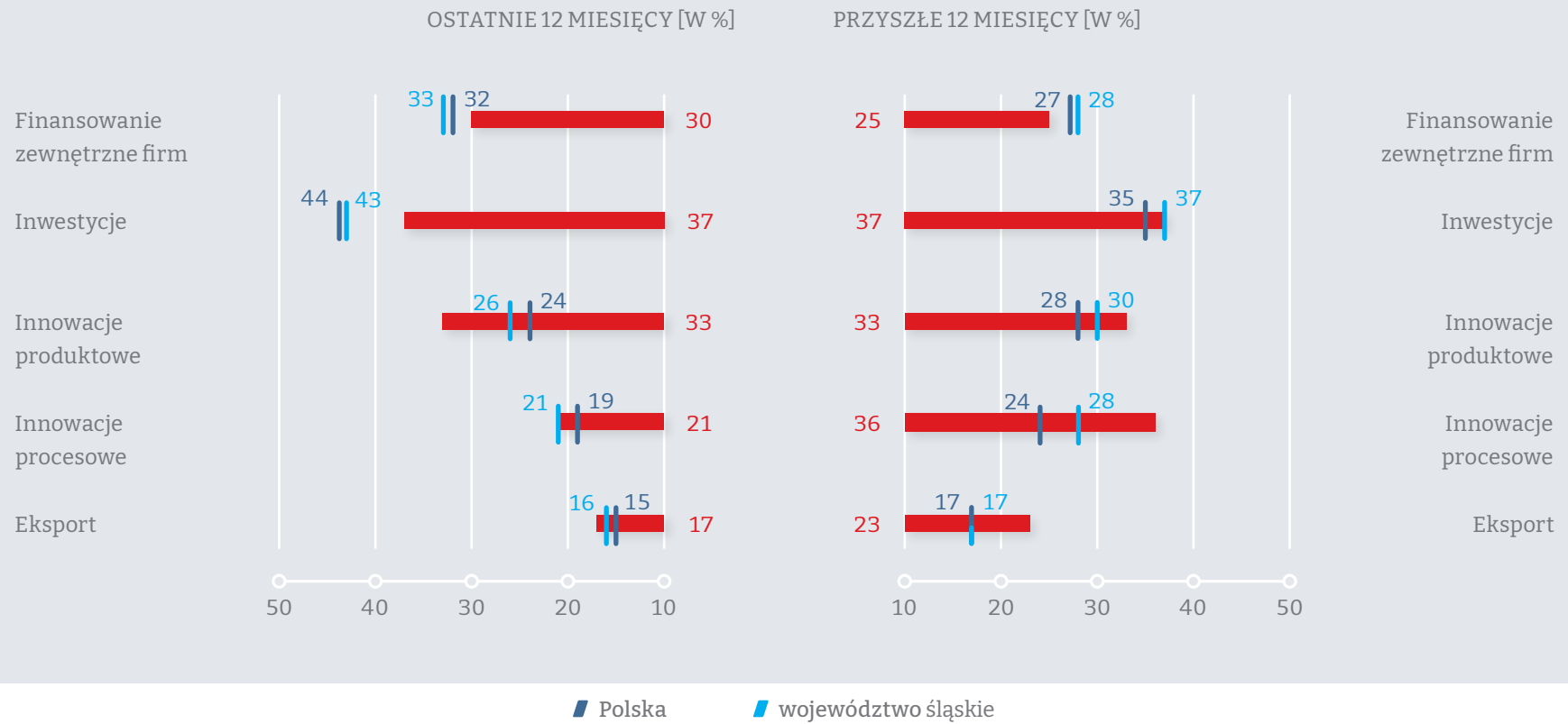
91,2

województwo śląskie

region katowicki

Region katowicki

Region rybnicki

Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

91,4

92,2

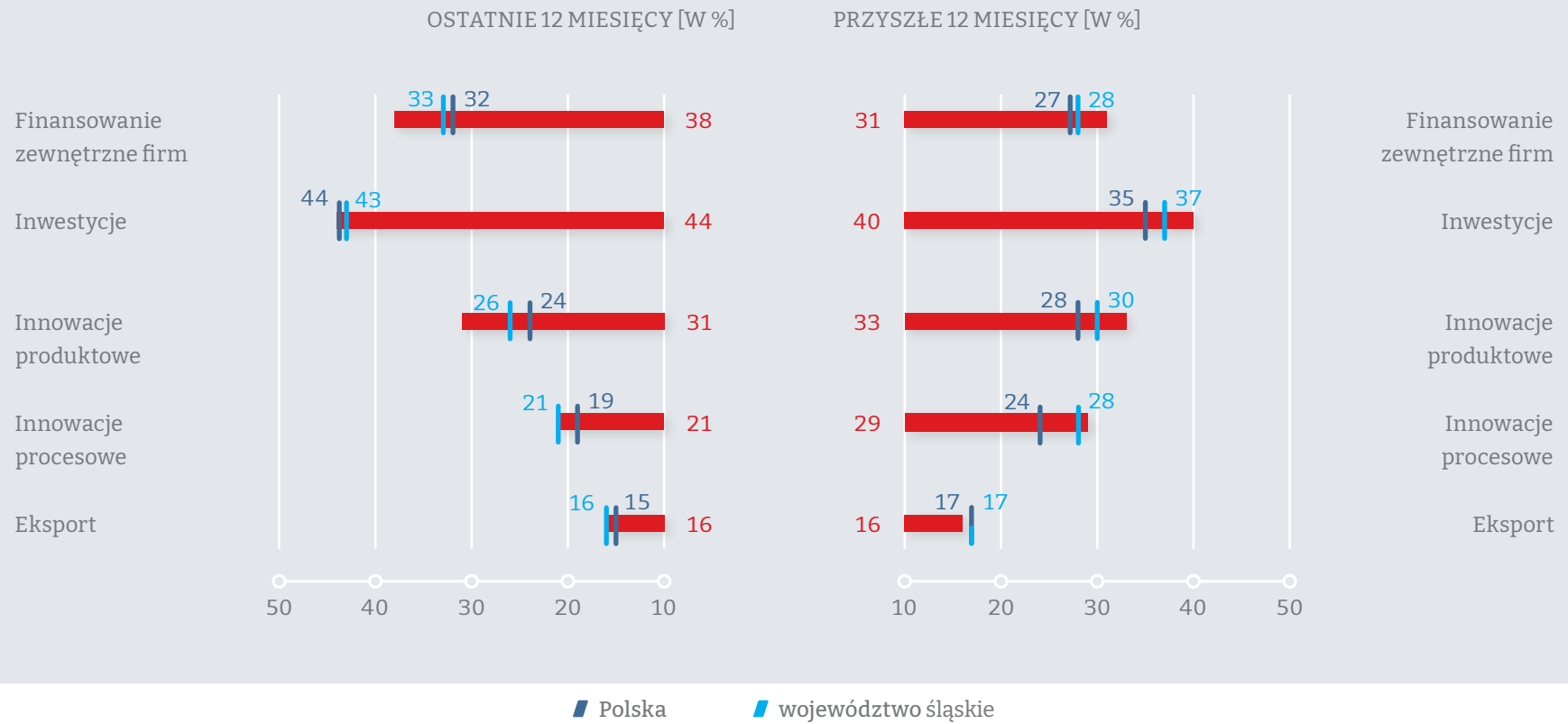
93,3

województwo śląskie

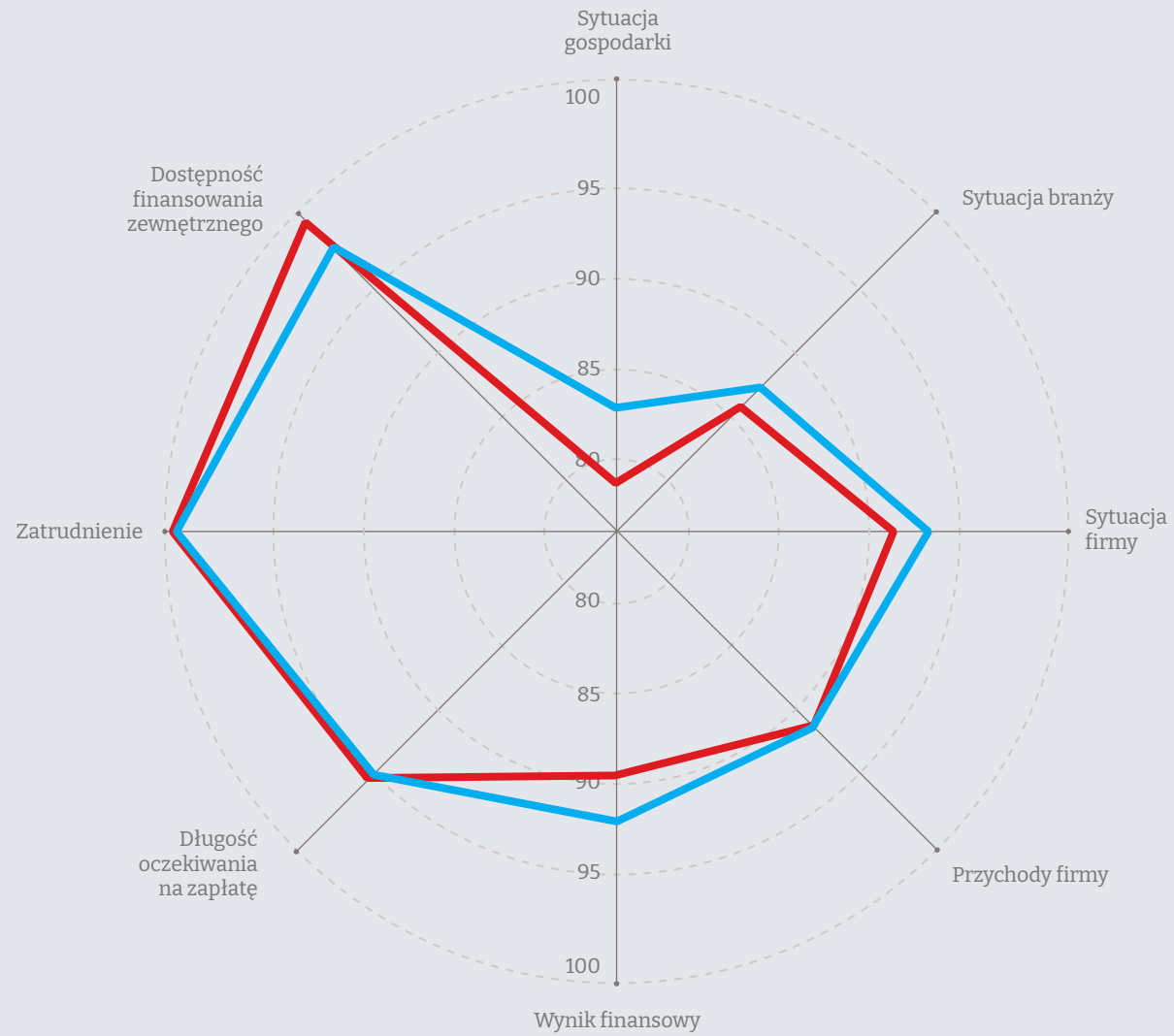
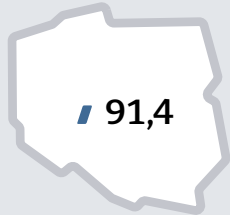
region rybnicki

Region rybnicki

Region sosnowiecki

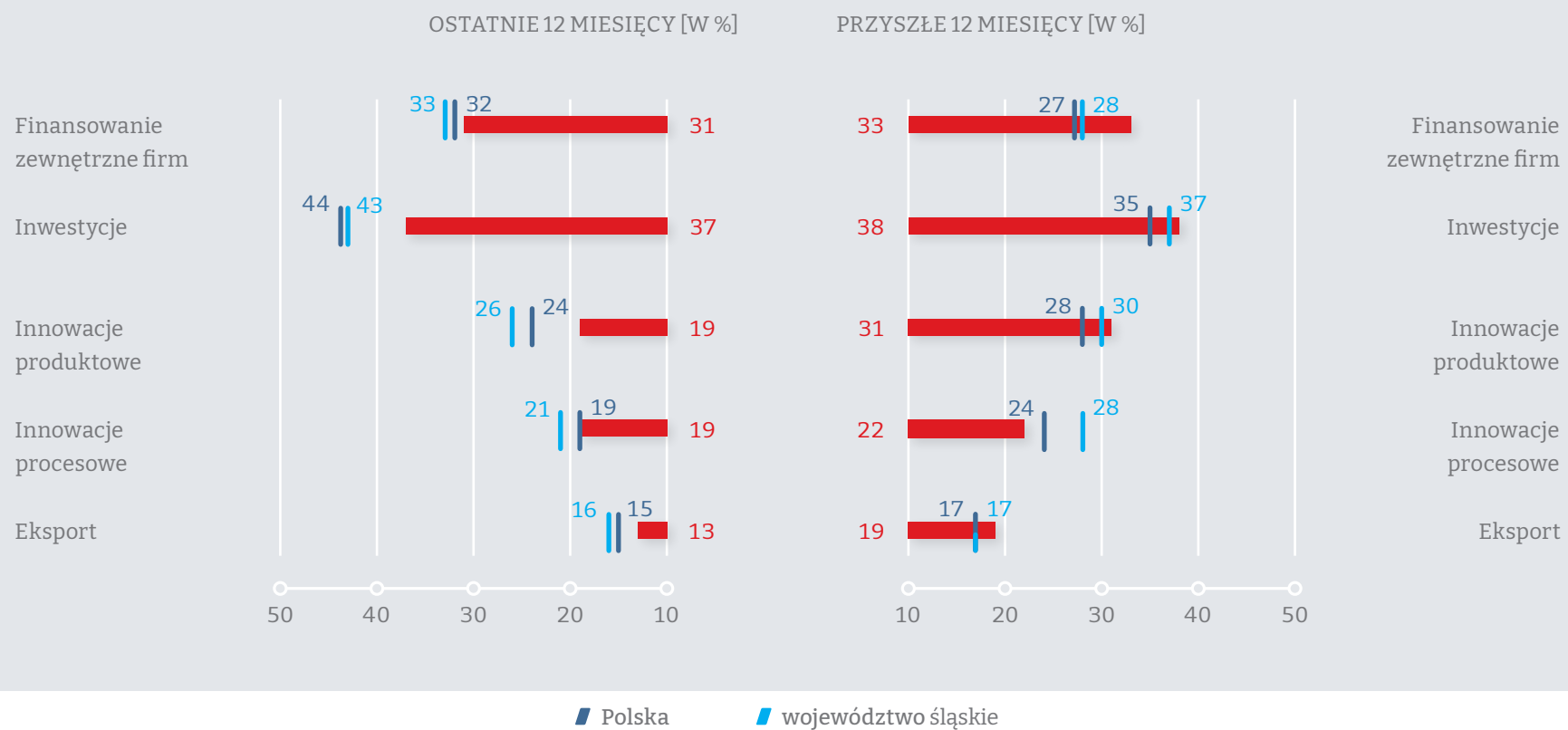
Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

województwo śląskie

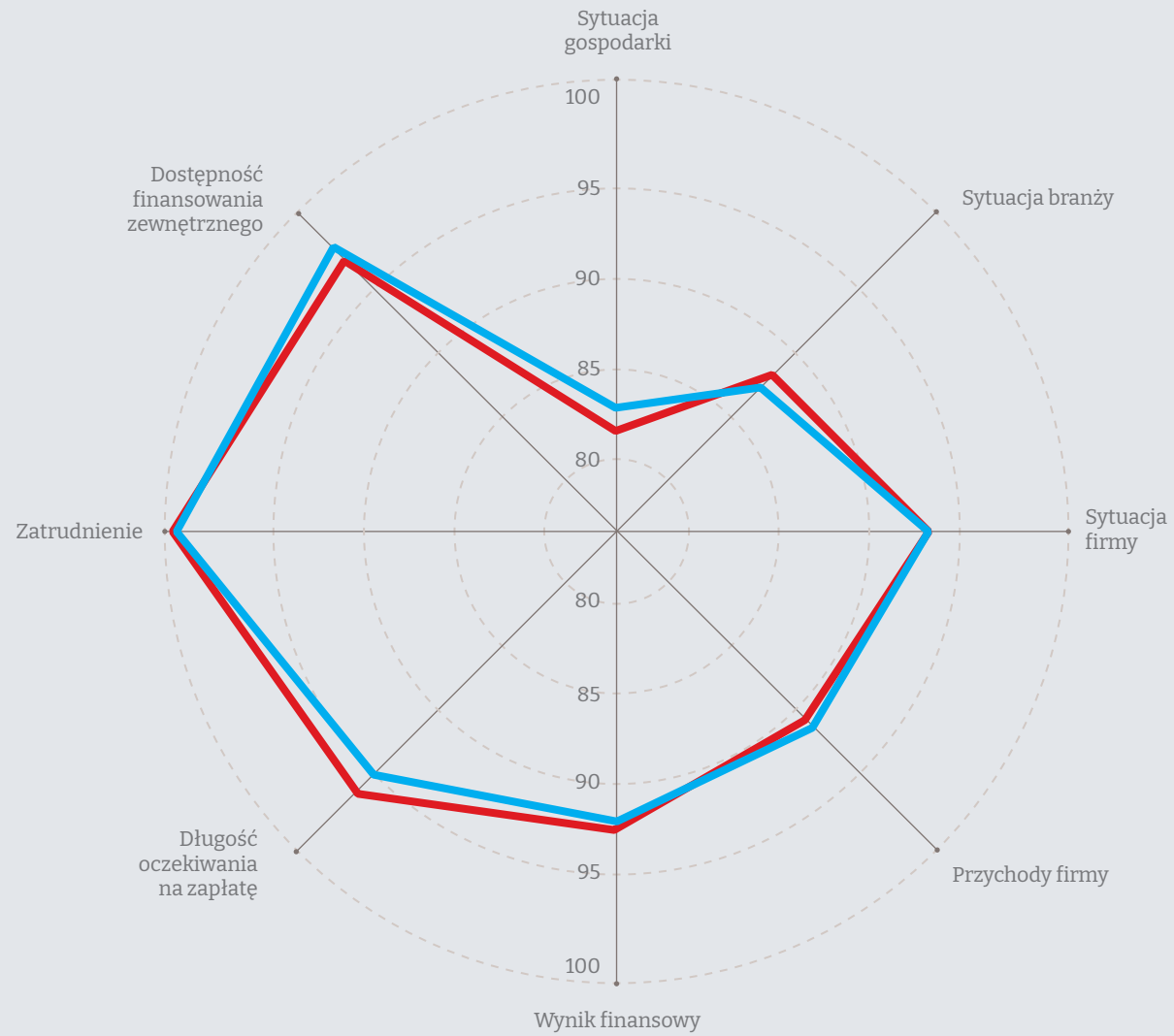
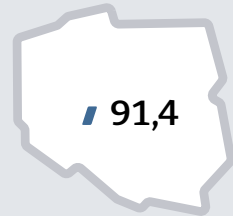
region sosnowiecki

Region sosnowiecki

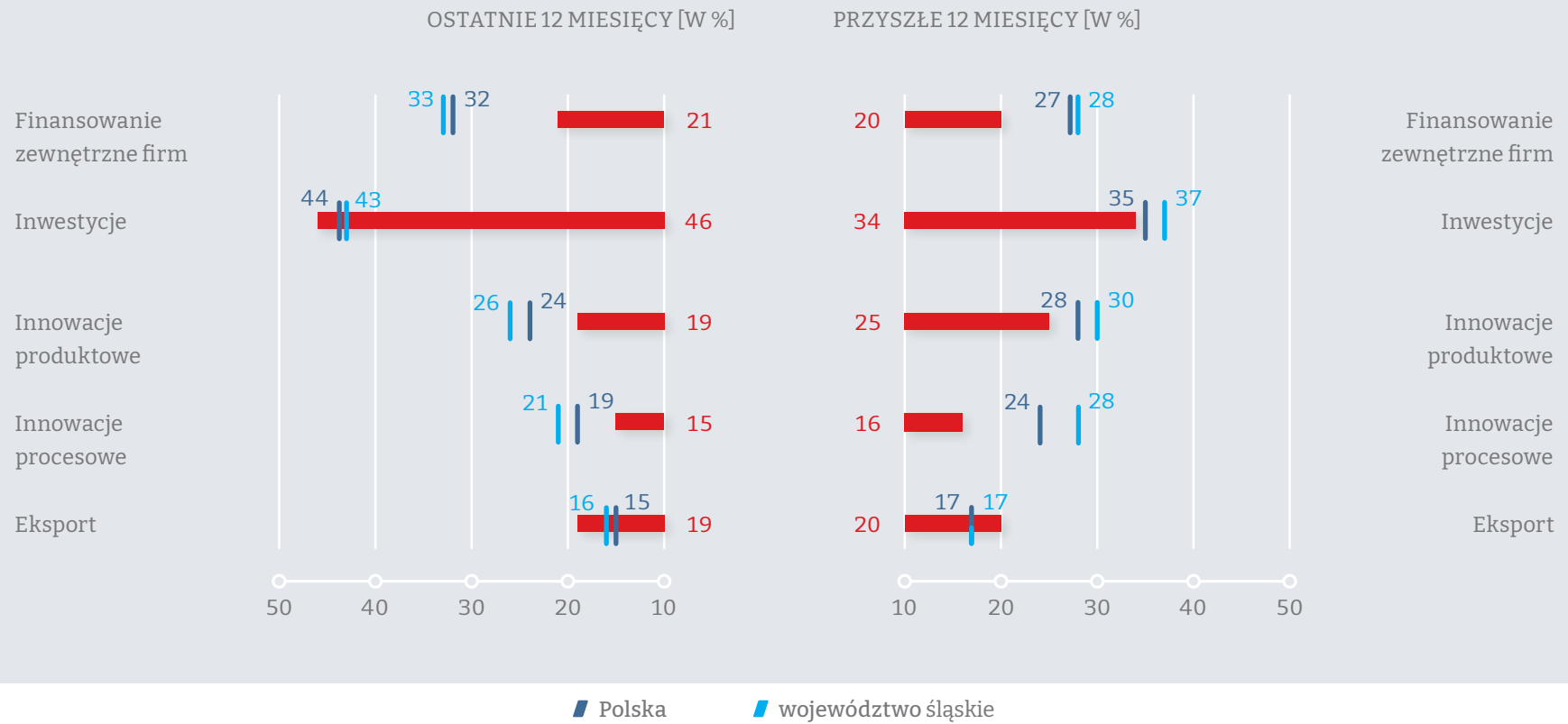
Region tyski

Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

województwo śląskie region tyski

Region tyski

Województwo świętokrzyskie

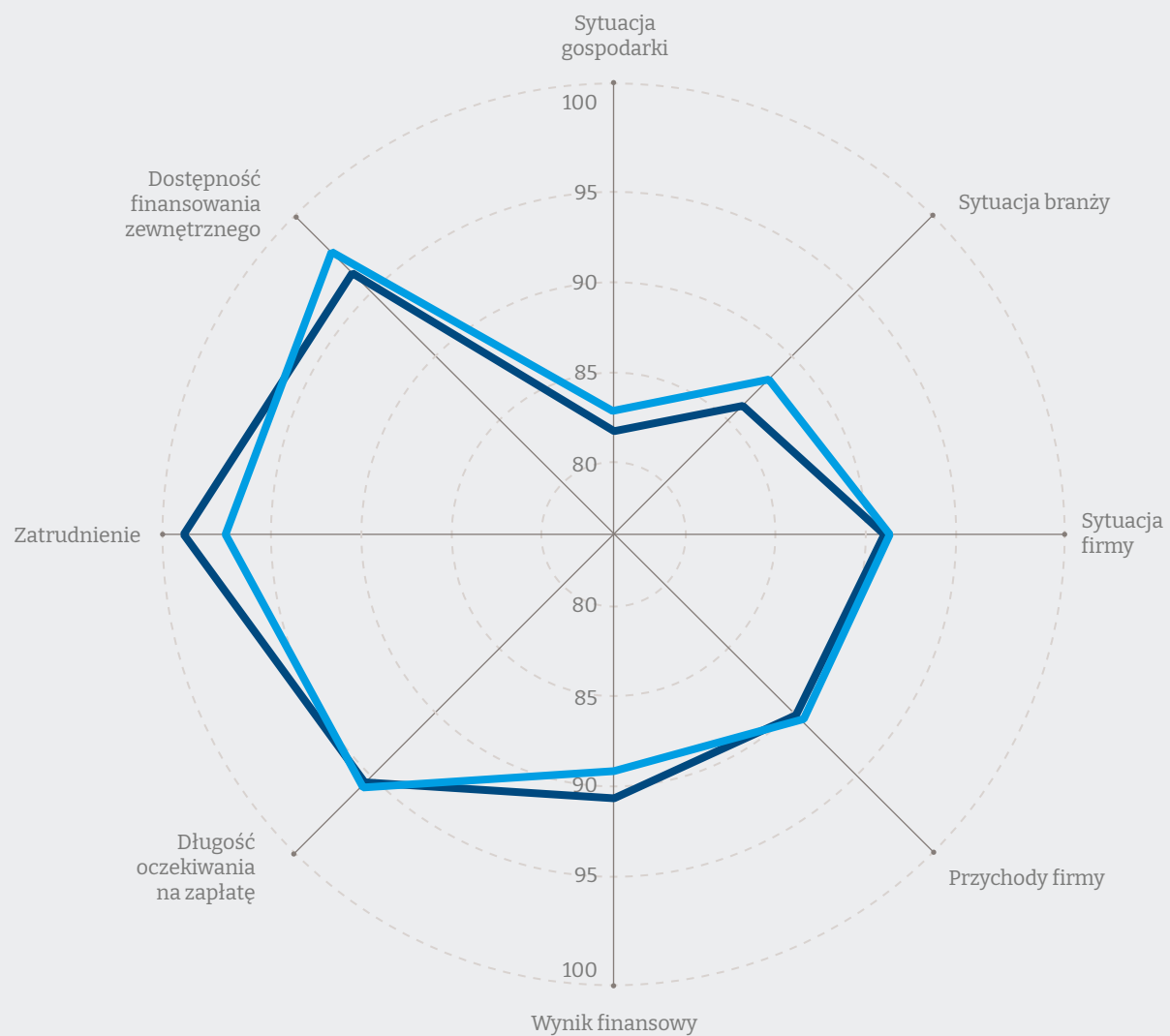

Województwo świętokrzyskie

Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

91,4

91,4

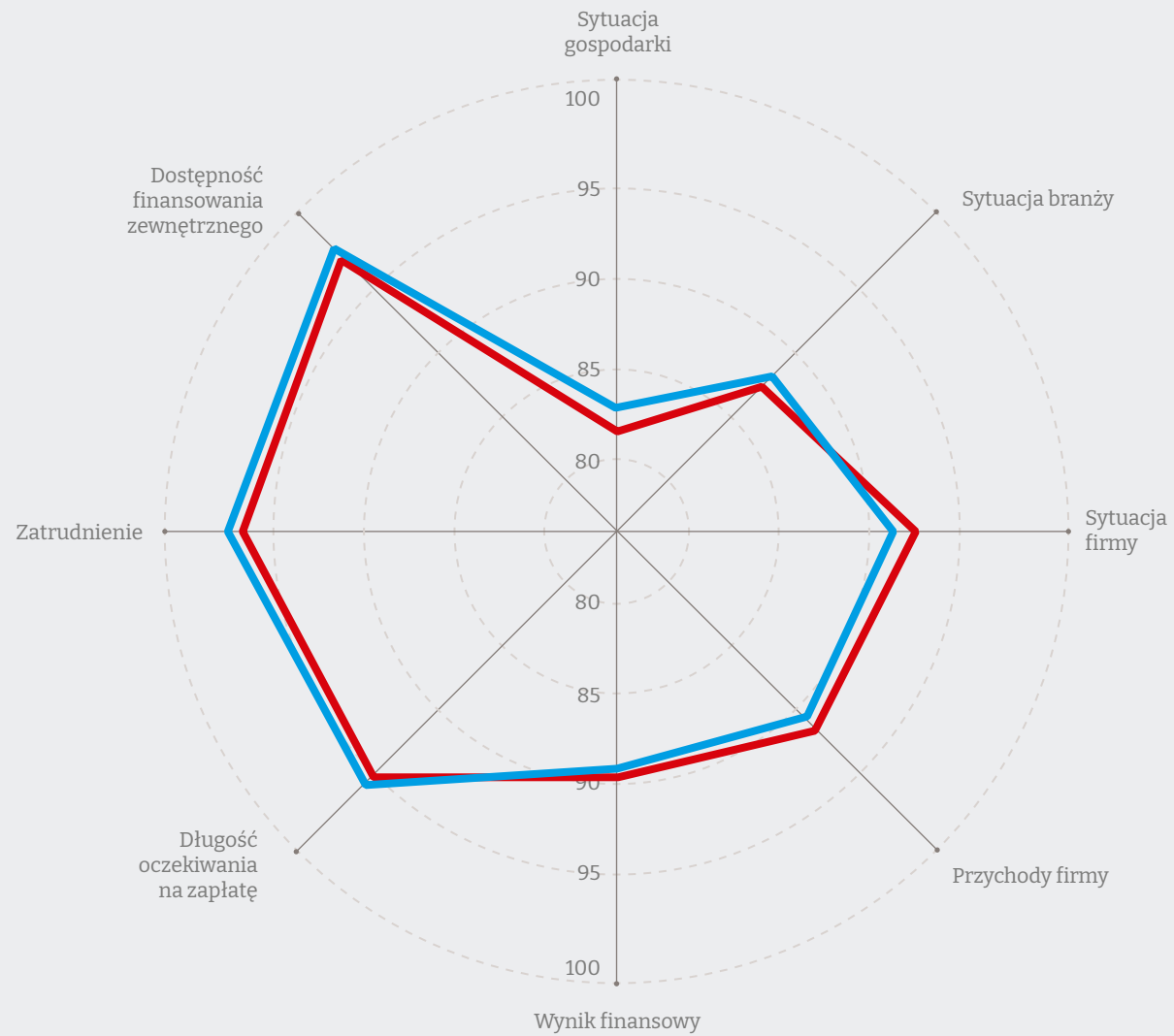
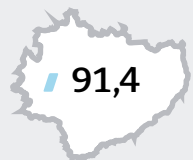
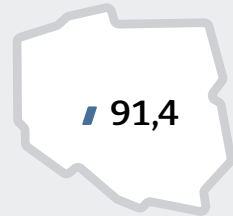

■ Polska

■ województwo świętokrzyskie

Region kielecki

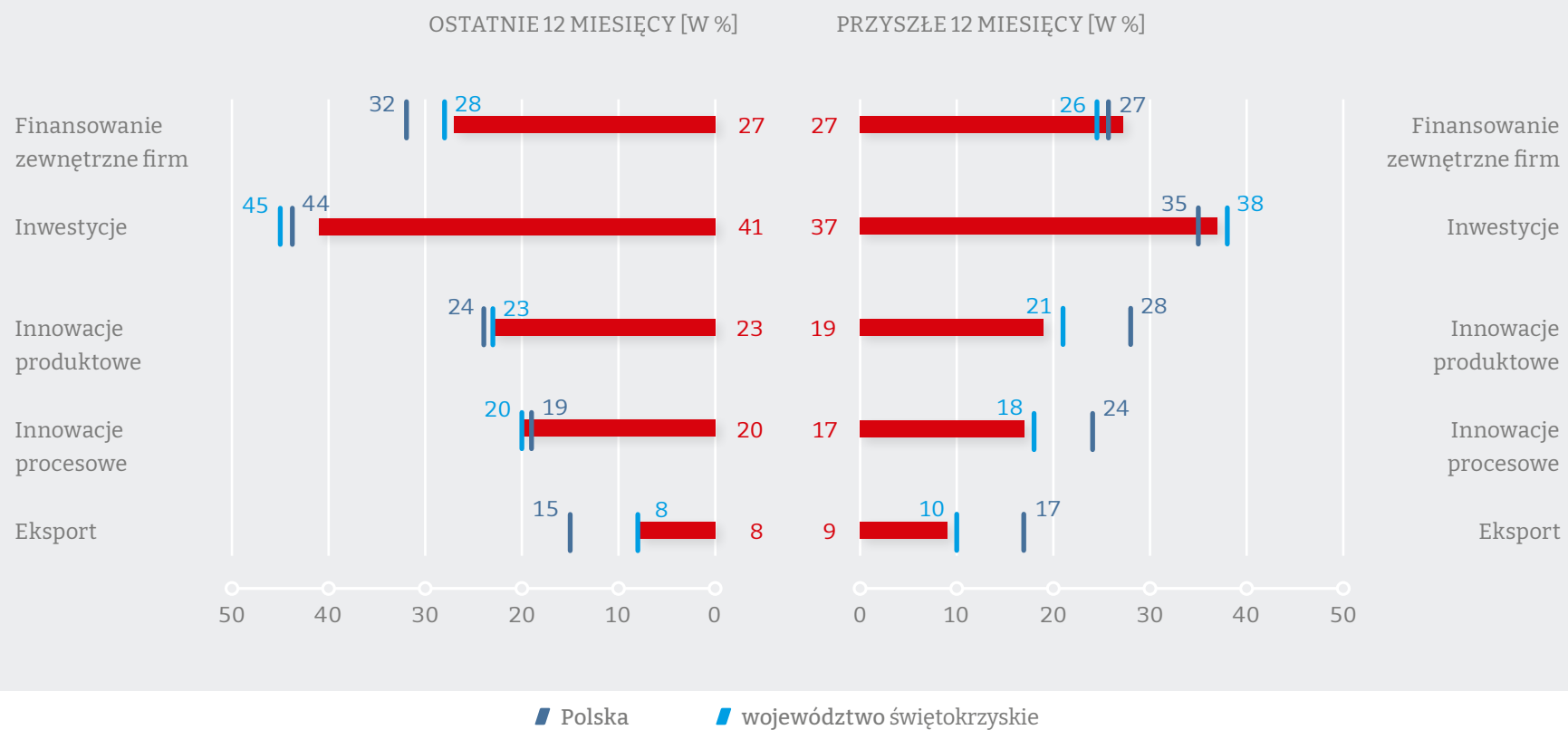
Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

województwo świętokrzyskie

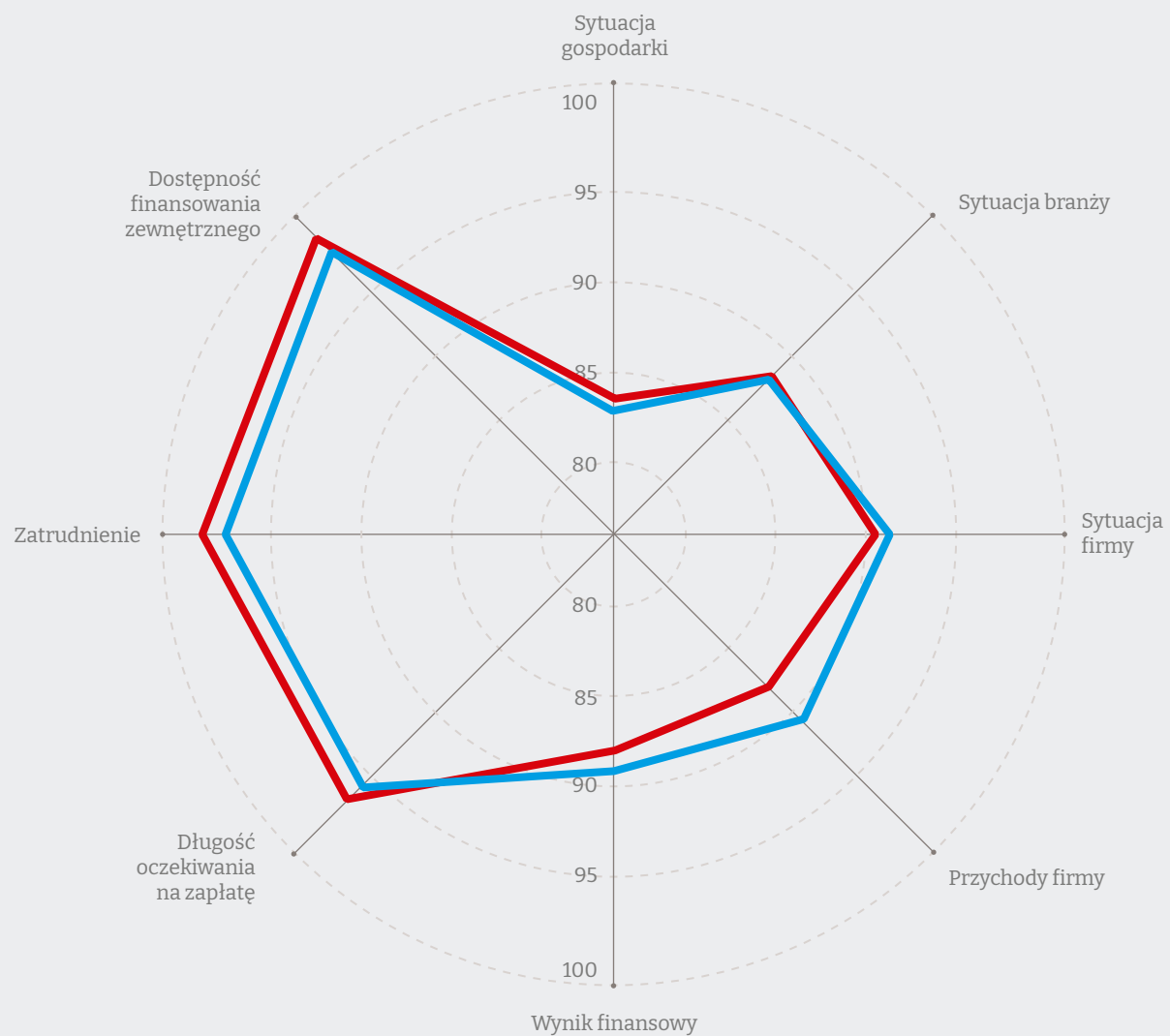
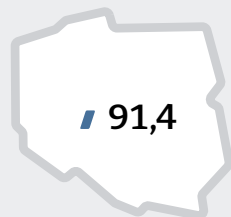
region kielecki

Region kielecki

Region sandomiersko-jędrzejowski

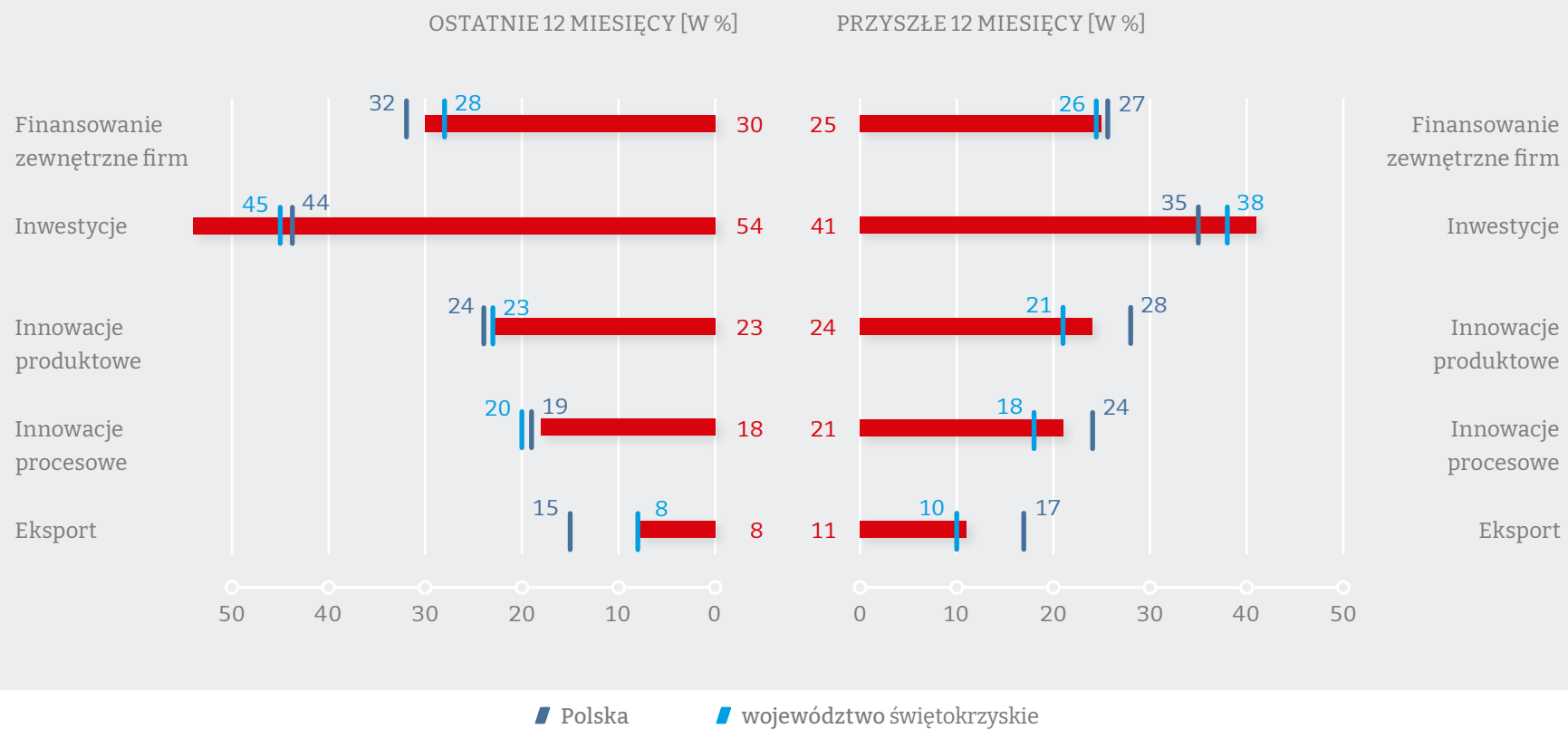
Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

województwo świętokrzyskie

region sandomiersko-jędrzejowski

Region sandomiersko-jędrzejowski

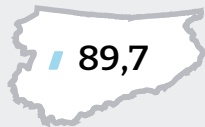
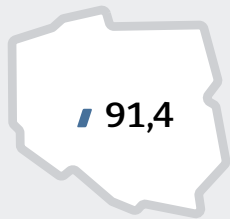

Województwo warmińsko-mazurskie

Województwo warmińsko-mazurskie

Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

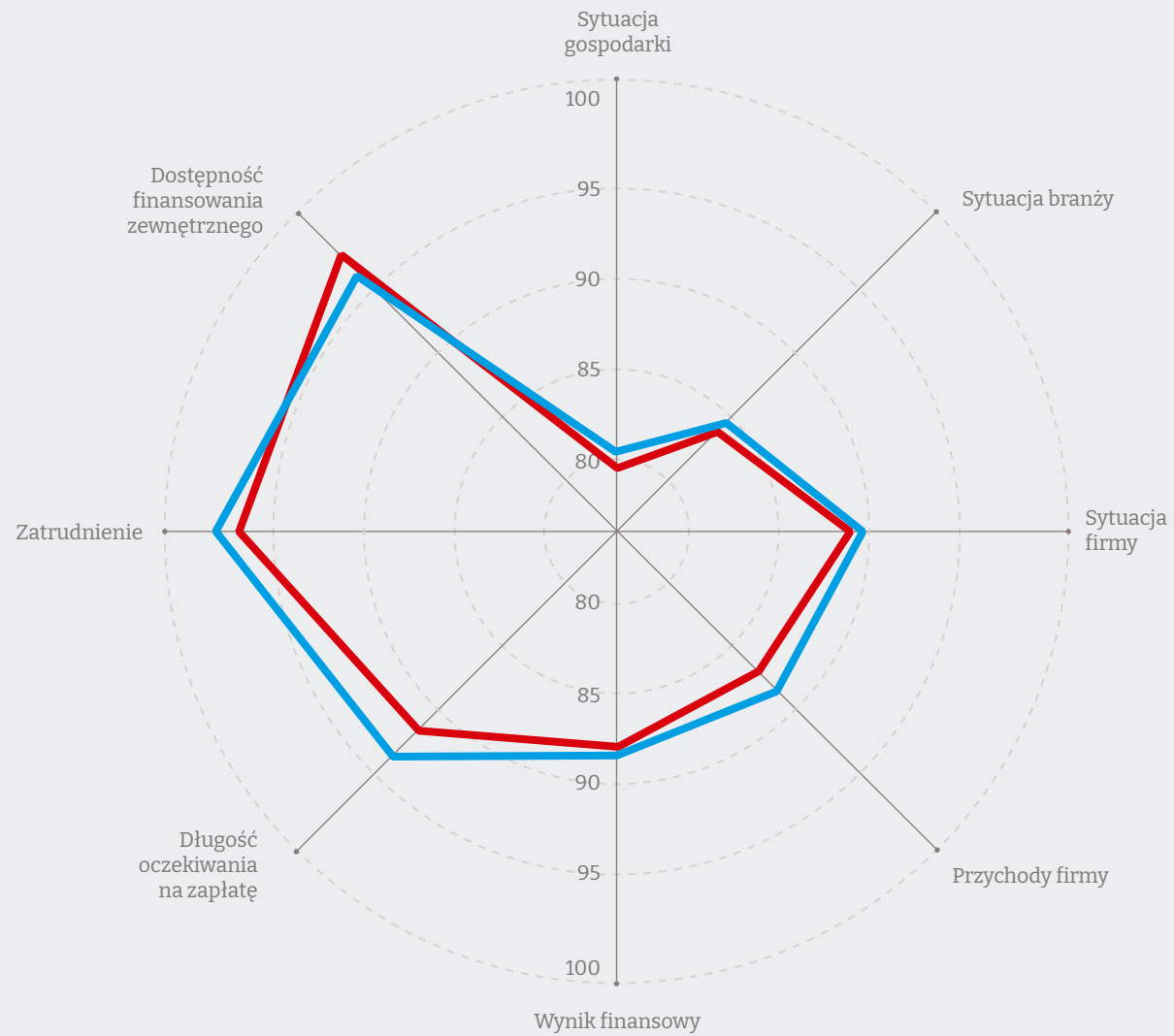
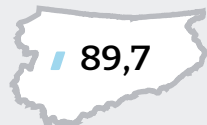
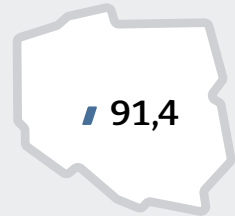

■ Polska

■ województwo warmińsko-mazurskie

Region elbląski

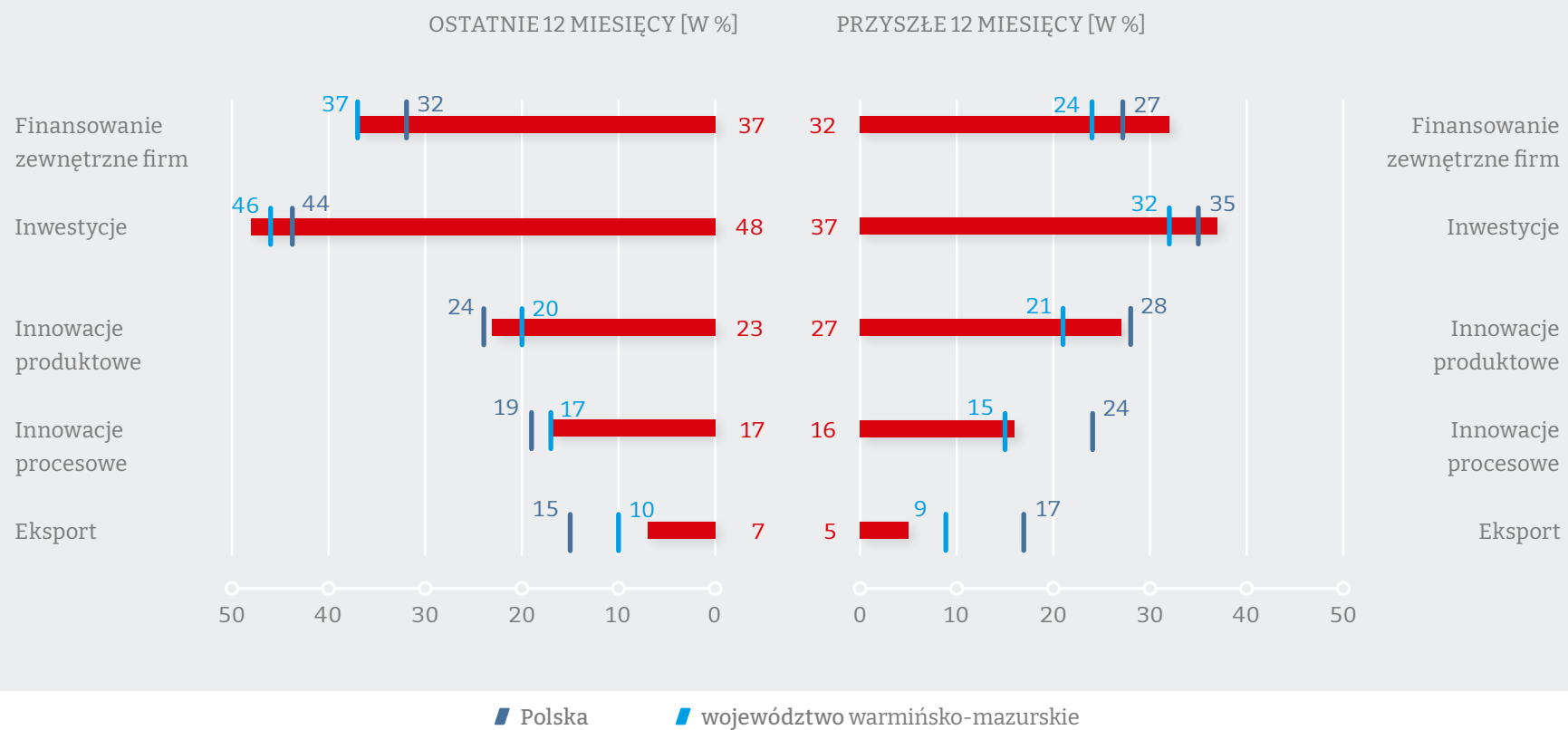
Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

województwo warmińsko-mazurskie

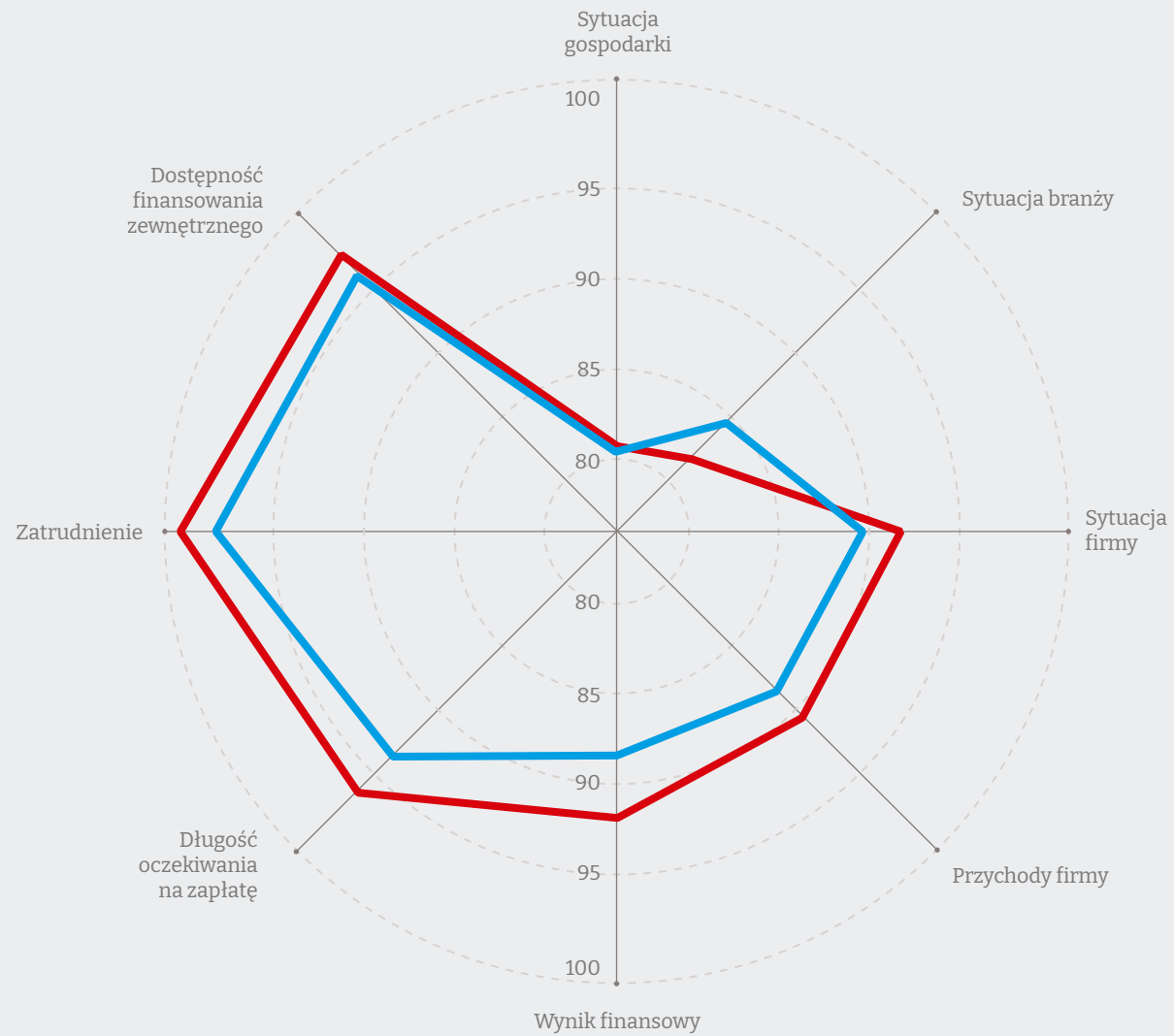
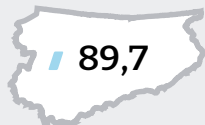
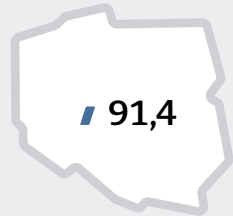
region elbląski

Region elbląski

Region ęcki

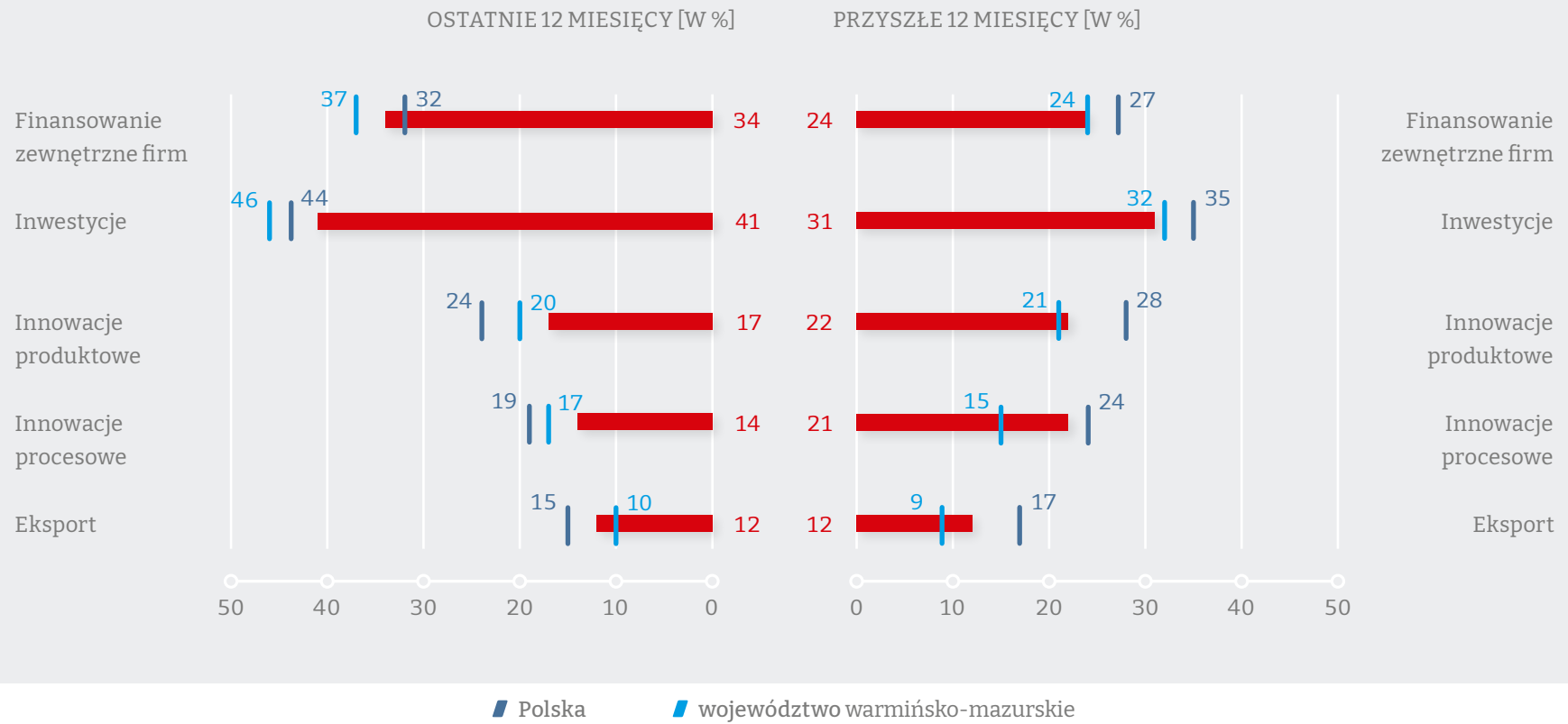
Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

województwo warmińsko-mazurskie

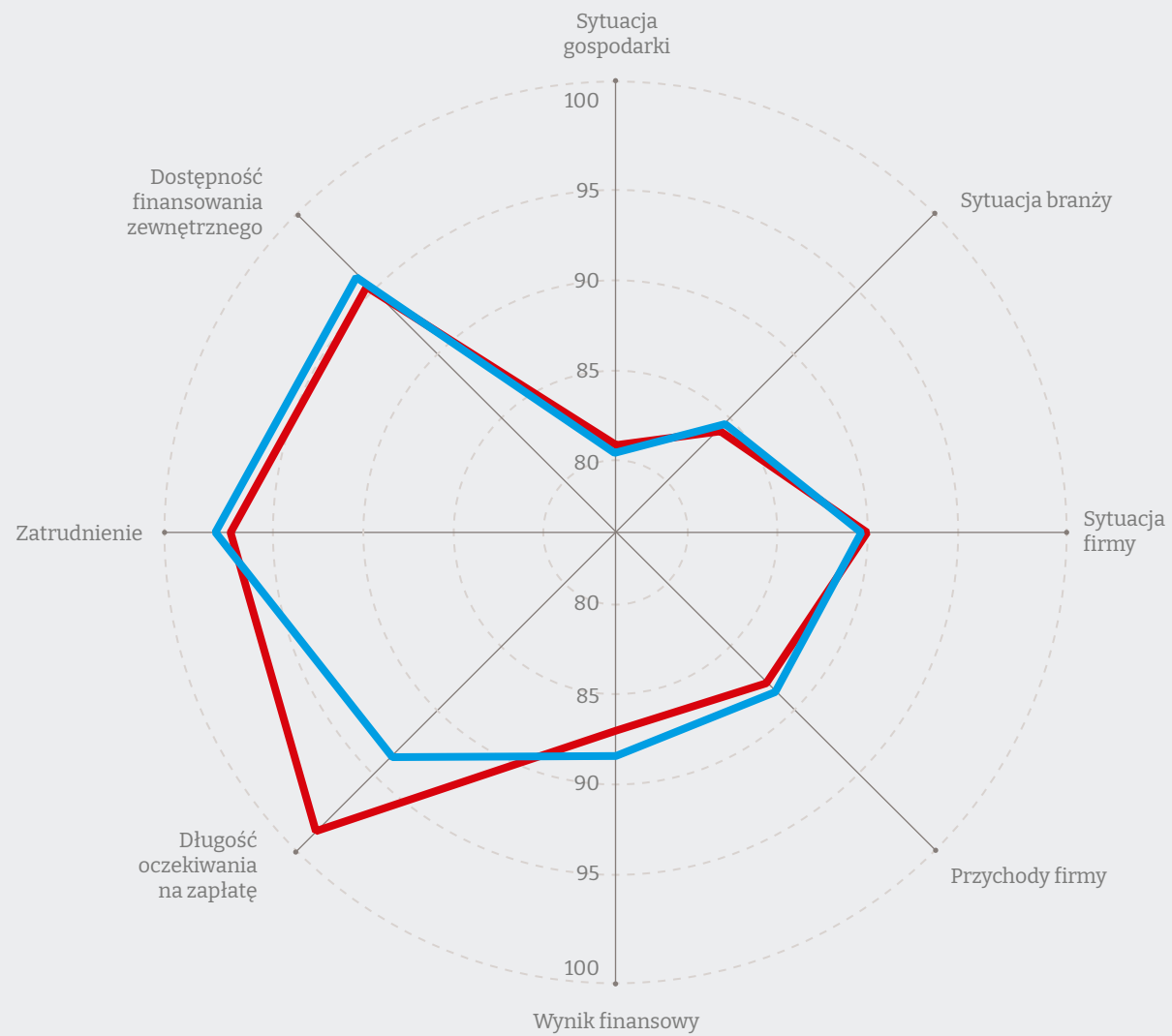
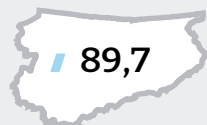
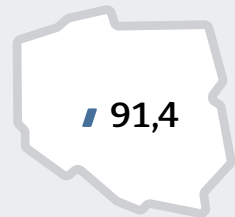
region ęcki

Region ełcki

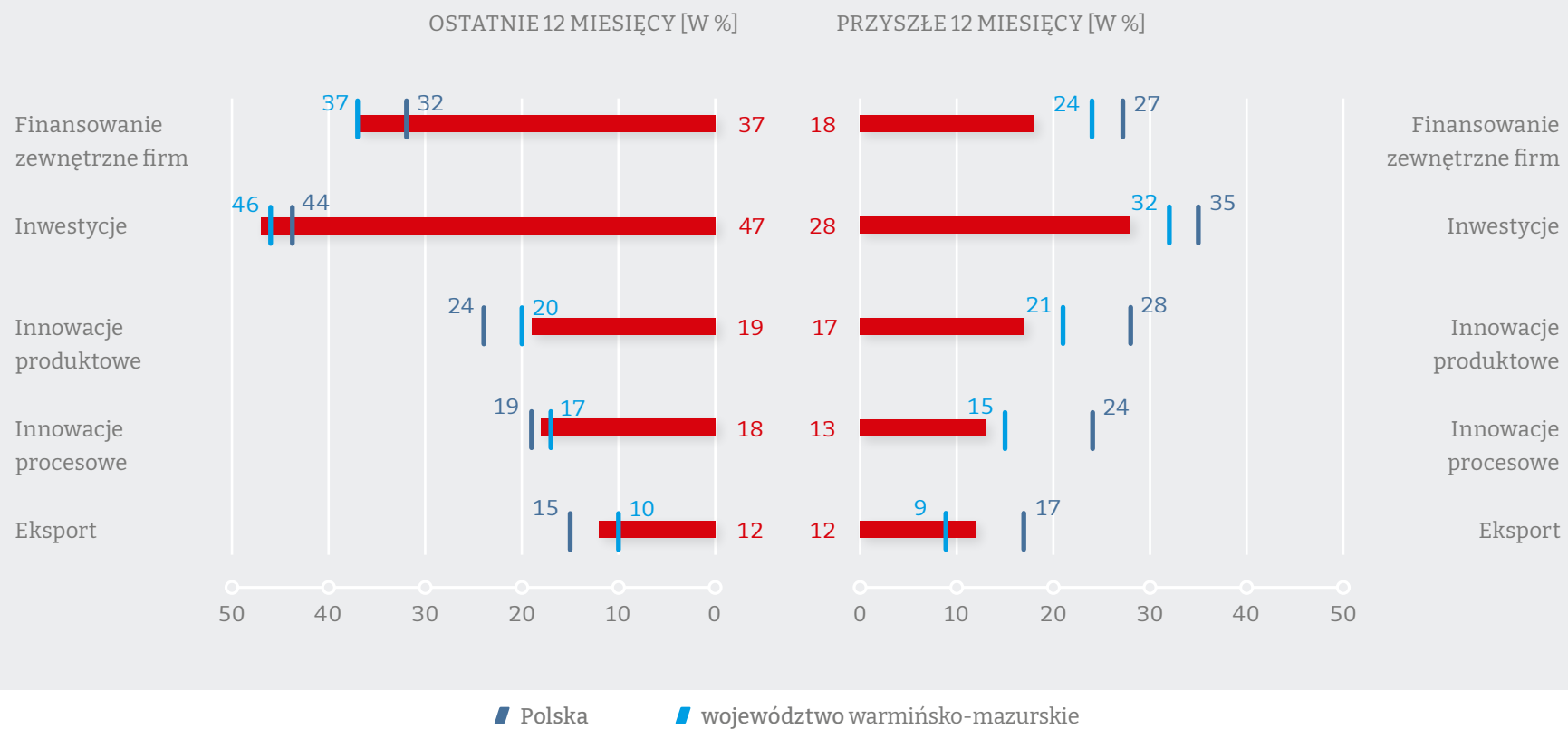
Region olsztyński

Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

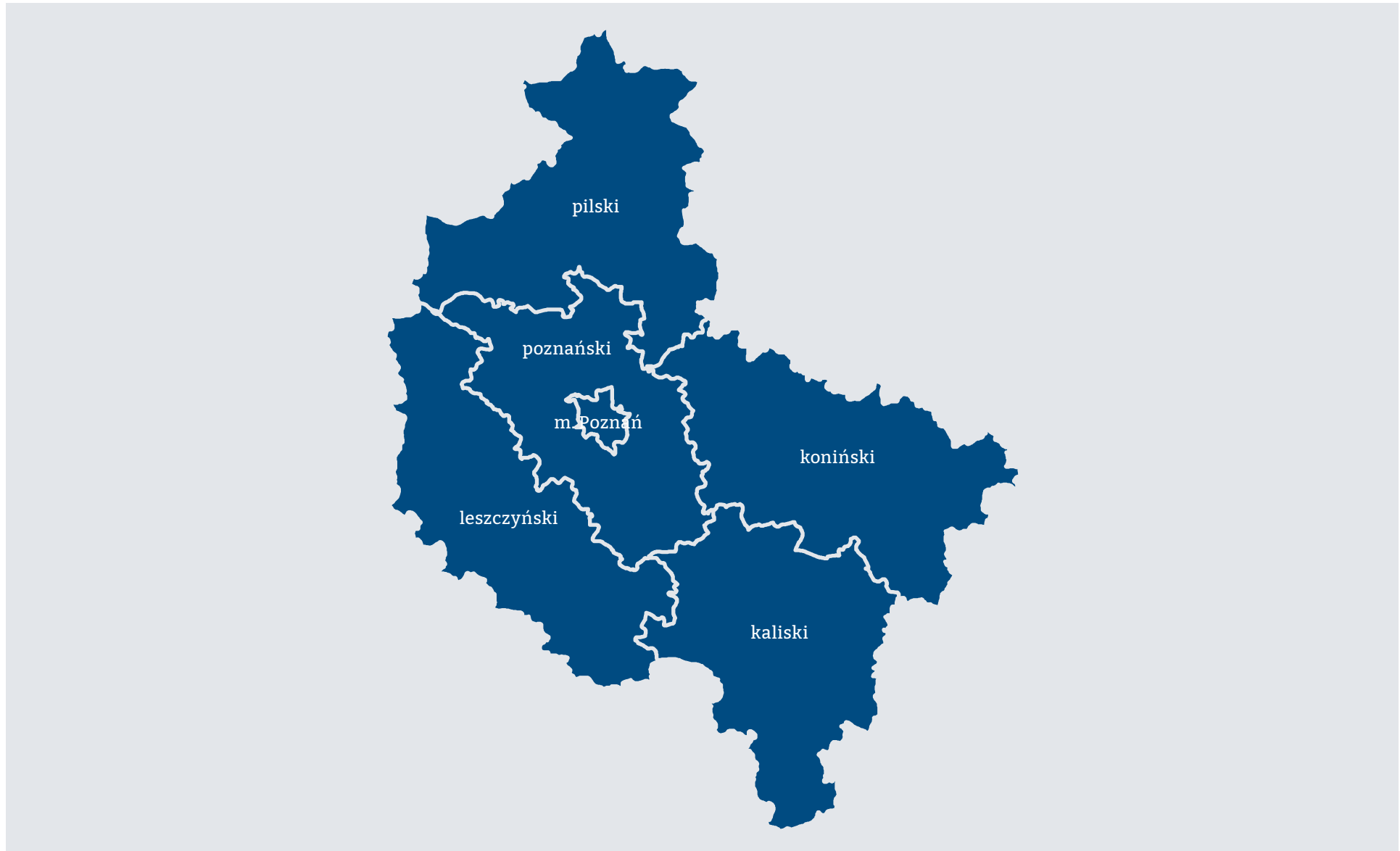

województwo warmińsko-mazurskie region olsztyński

Region olsztyński

Województwo wielkopolskie

Województwo wielkopolskie

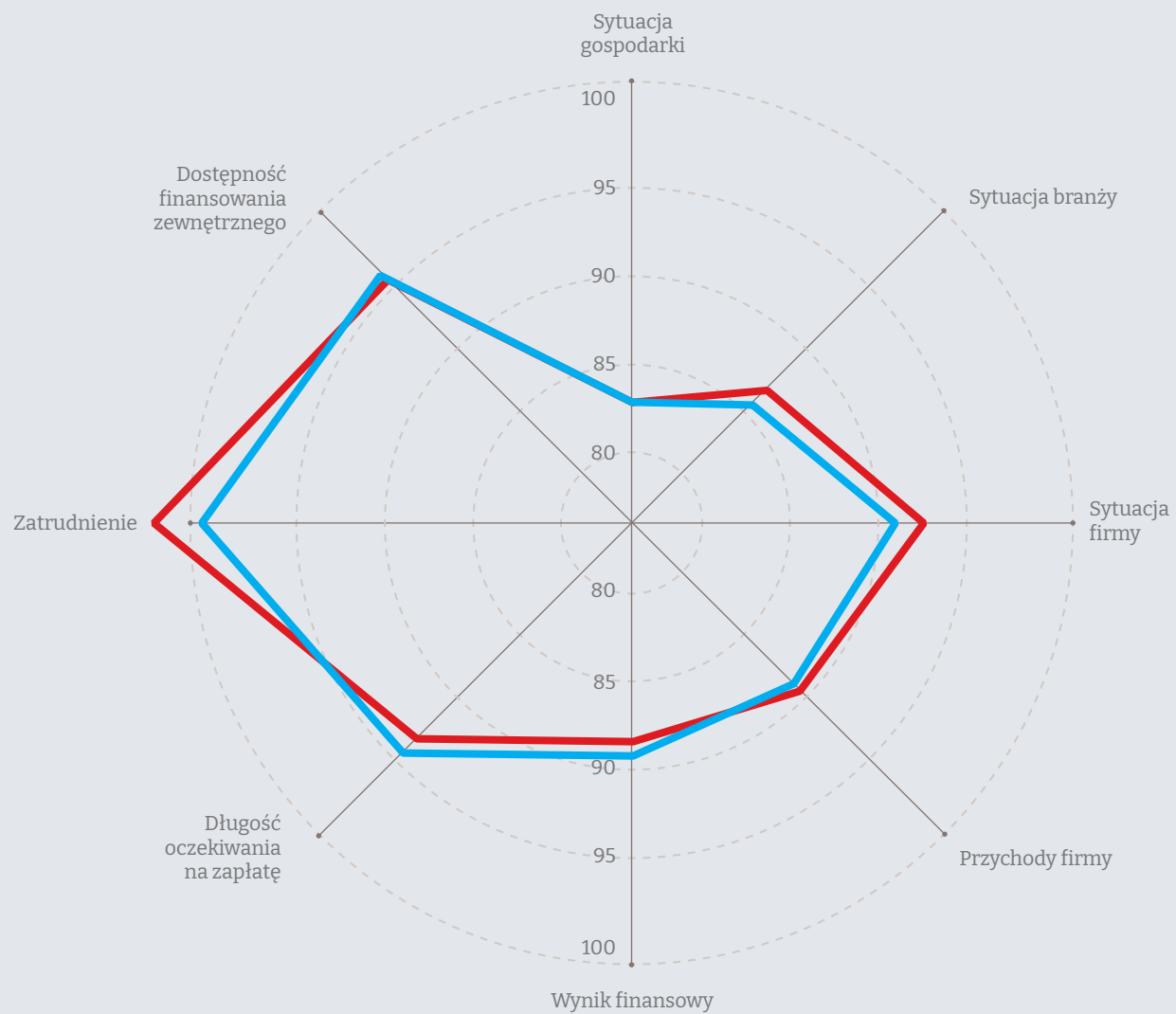
Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

■ Polska ■ województwo wielkopolskie

Region kaliski

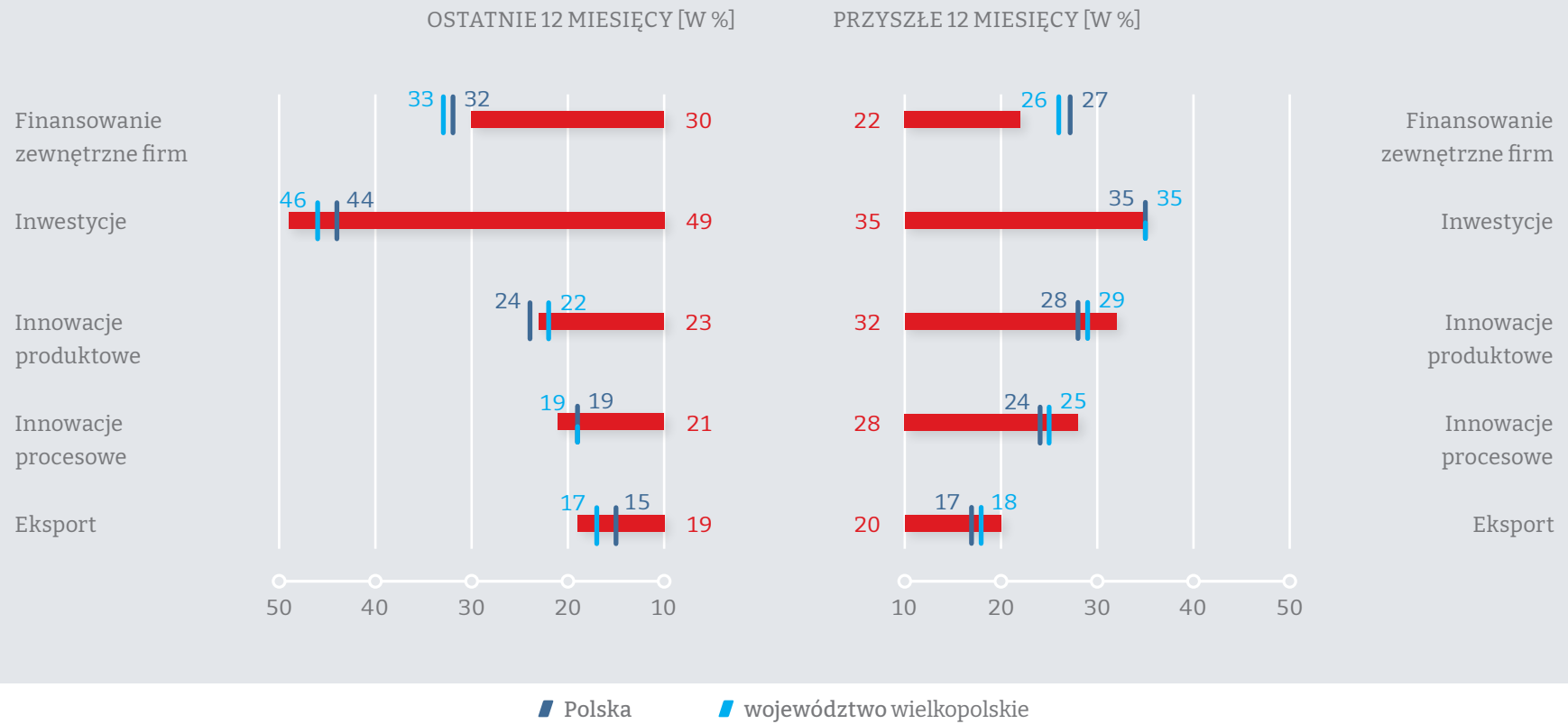
Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

województwo wielkopolskie

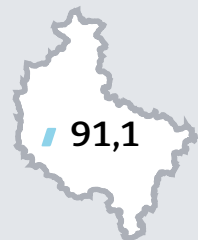
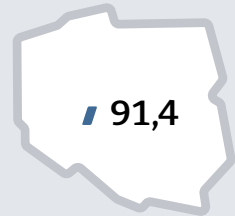
region kaliski

Region kaliski

Region koniński

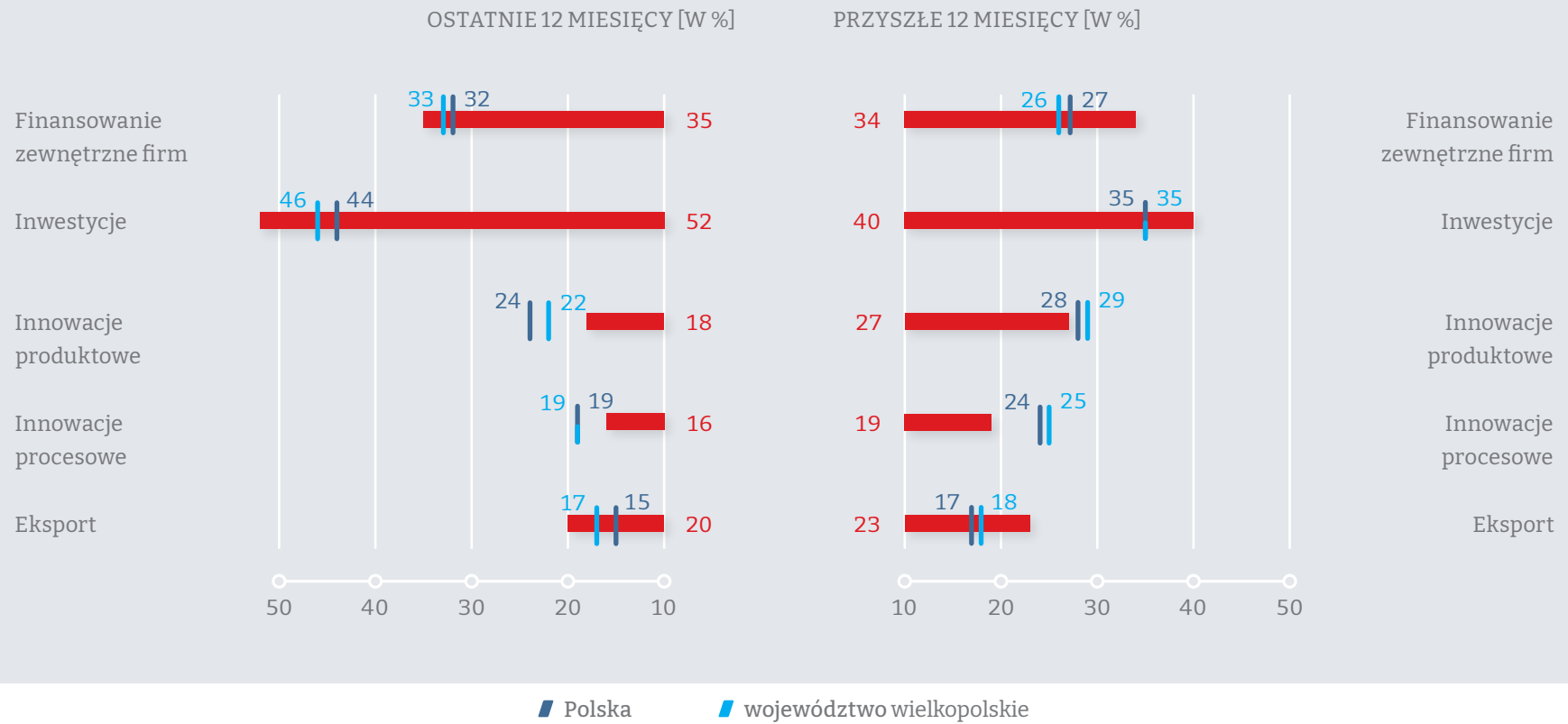
Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

województwo wielkopolskie

region koniński

Region koniński

Region leszczyński

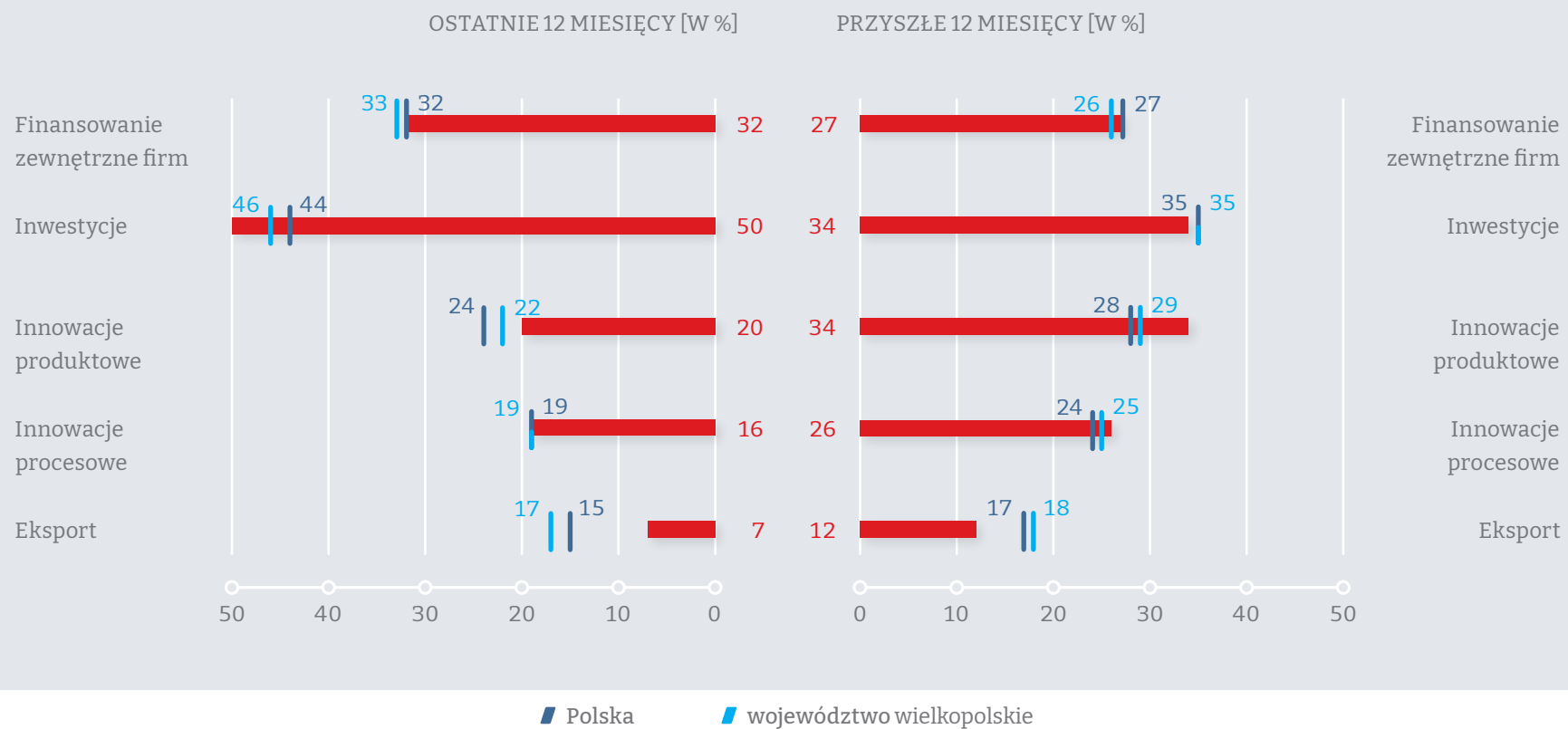
Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

województwo wielkopolskie

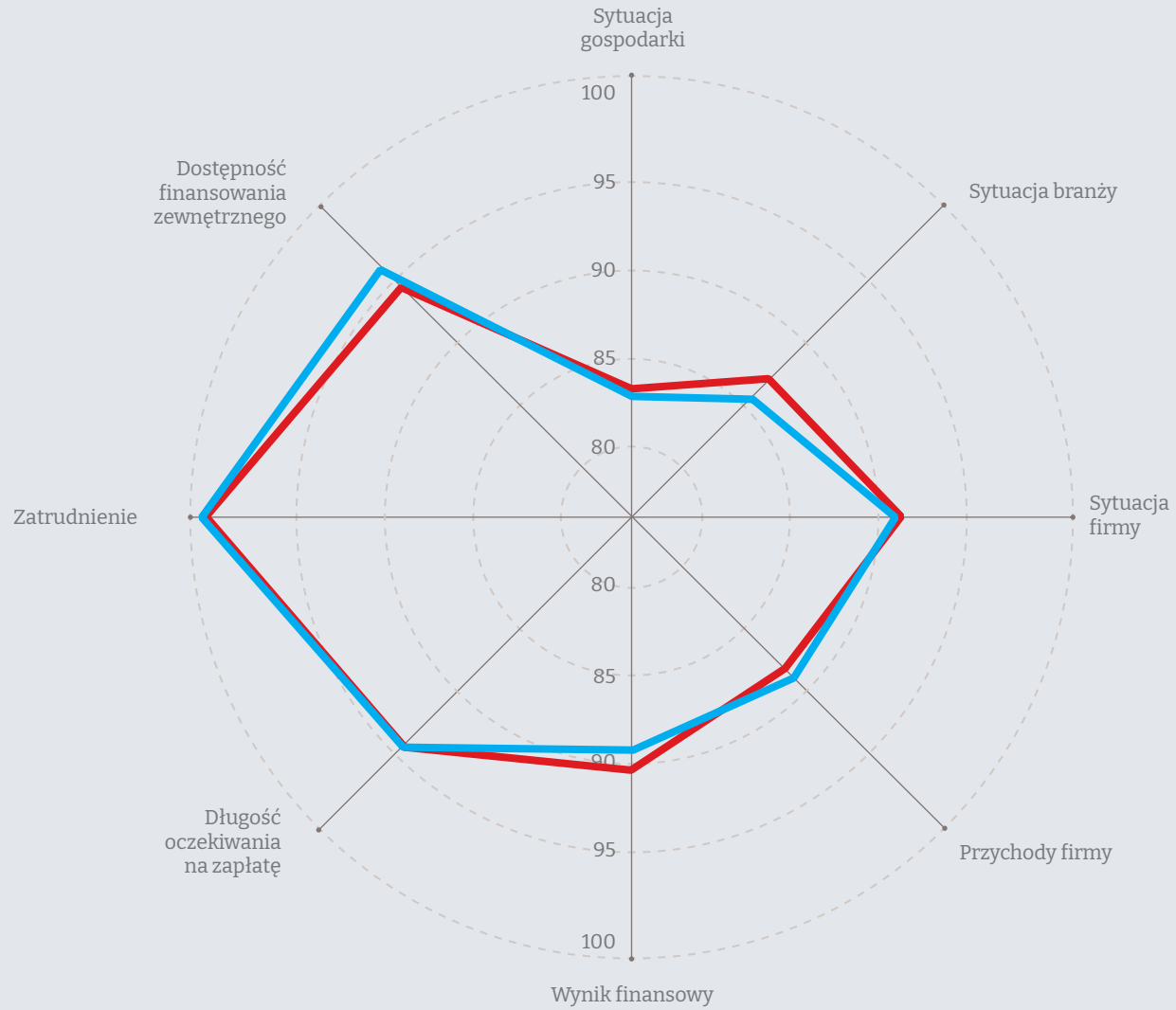
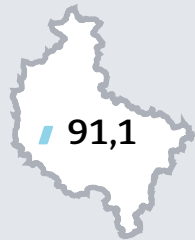
region leszczyński

Region leszczyński

Miasto Poznań

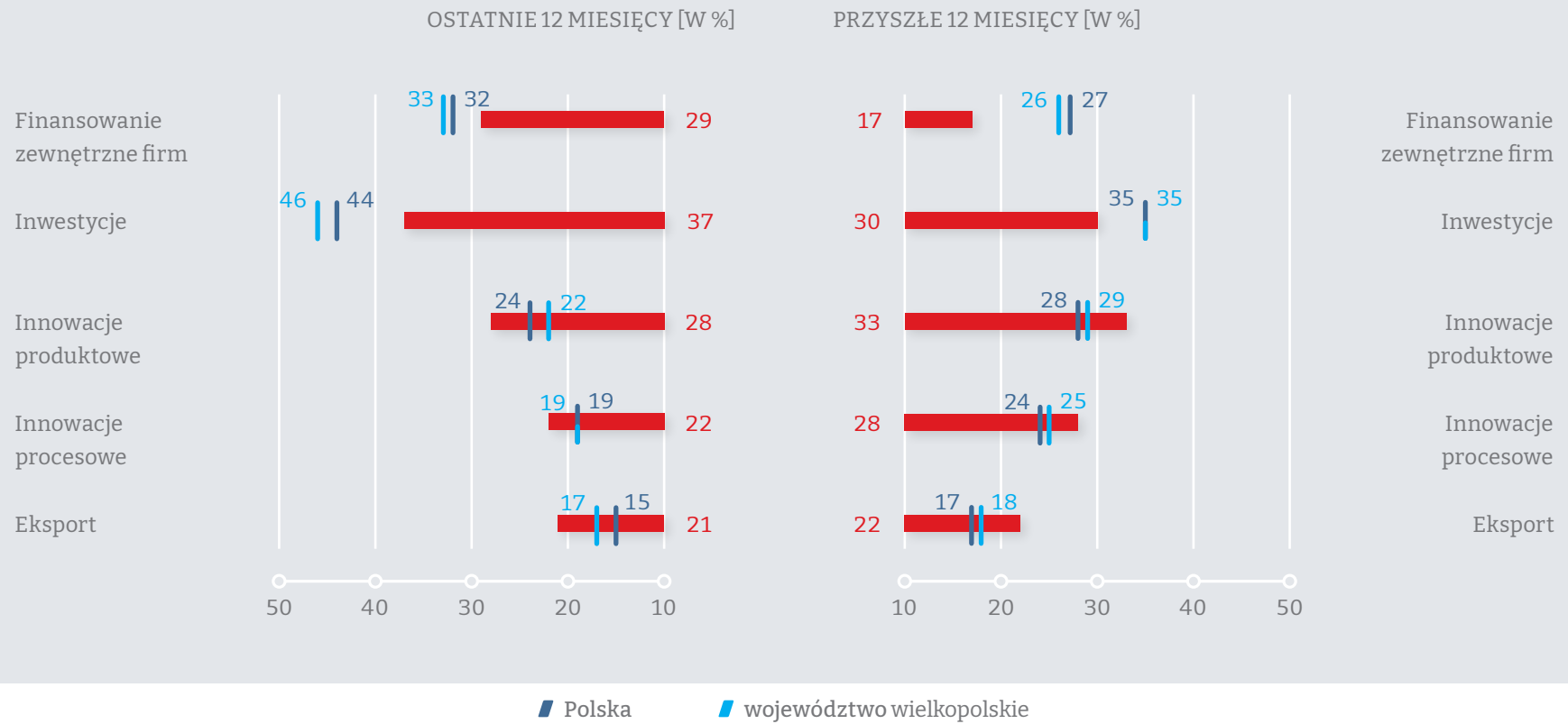
Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

województwo wielkopolskie

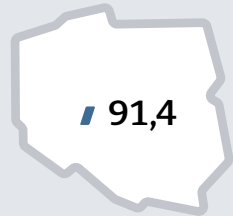
miasto Poznań

Miasto Poznań

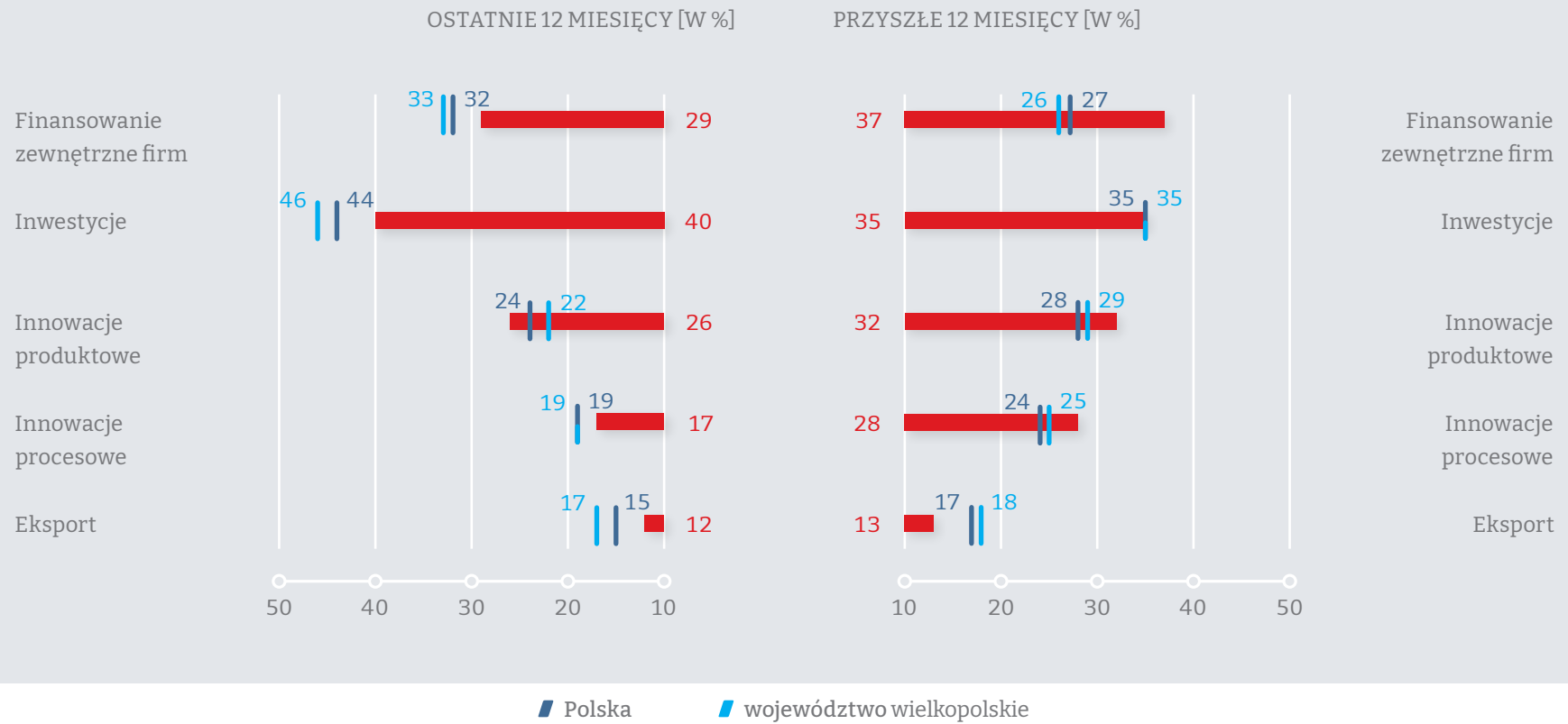
Region pilski

Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

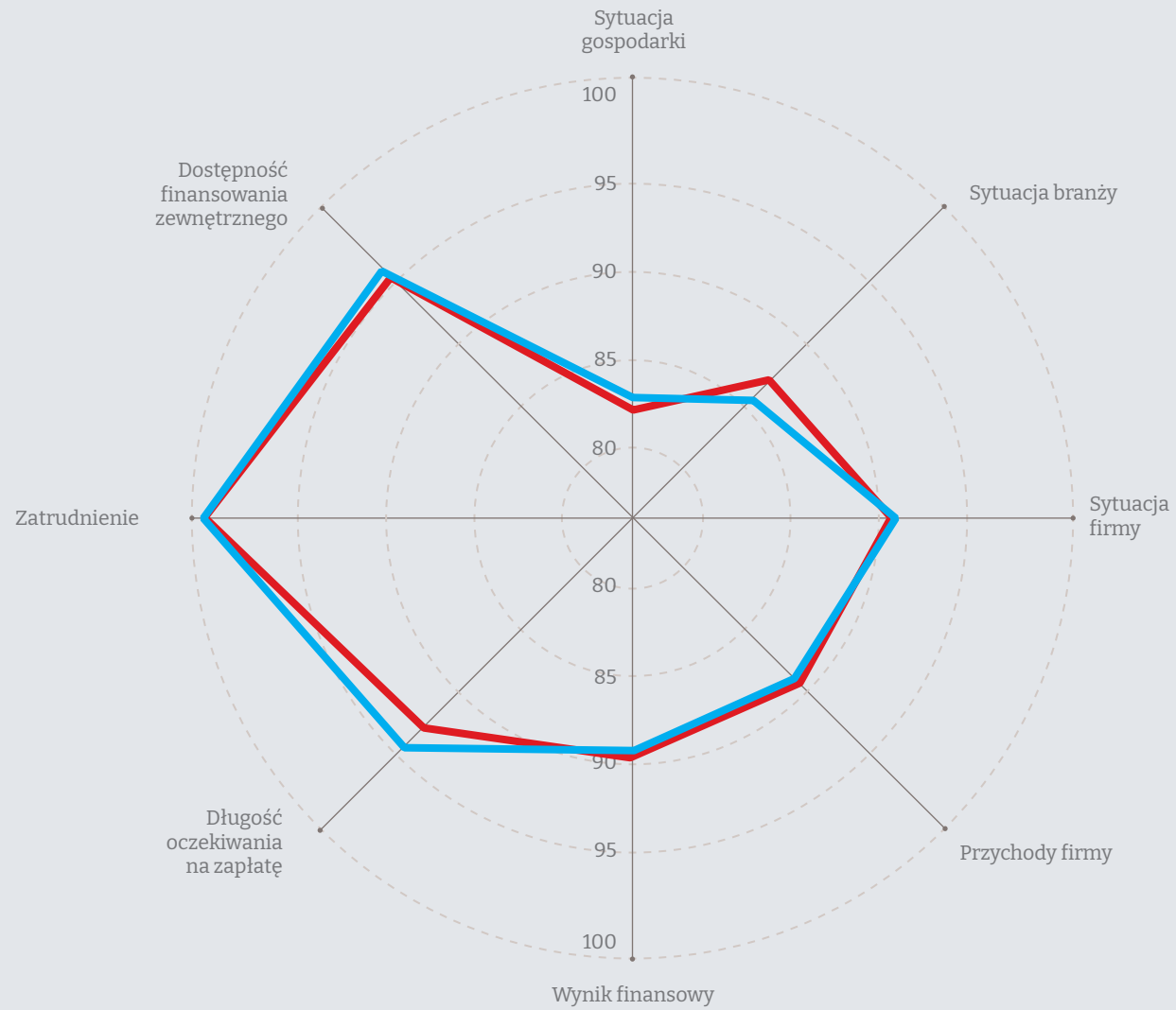
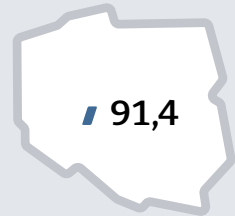
województwo wielkopolskie region pilski

Region pilski

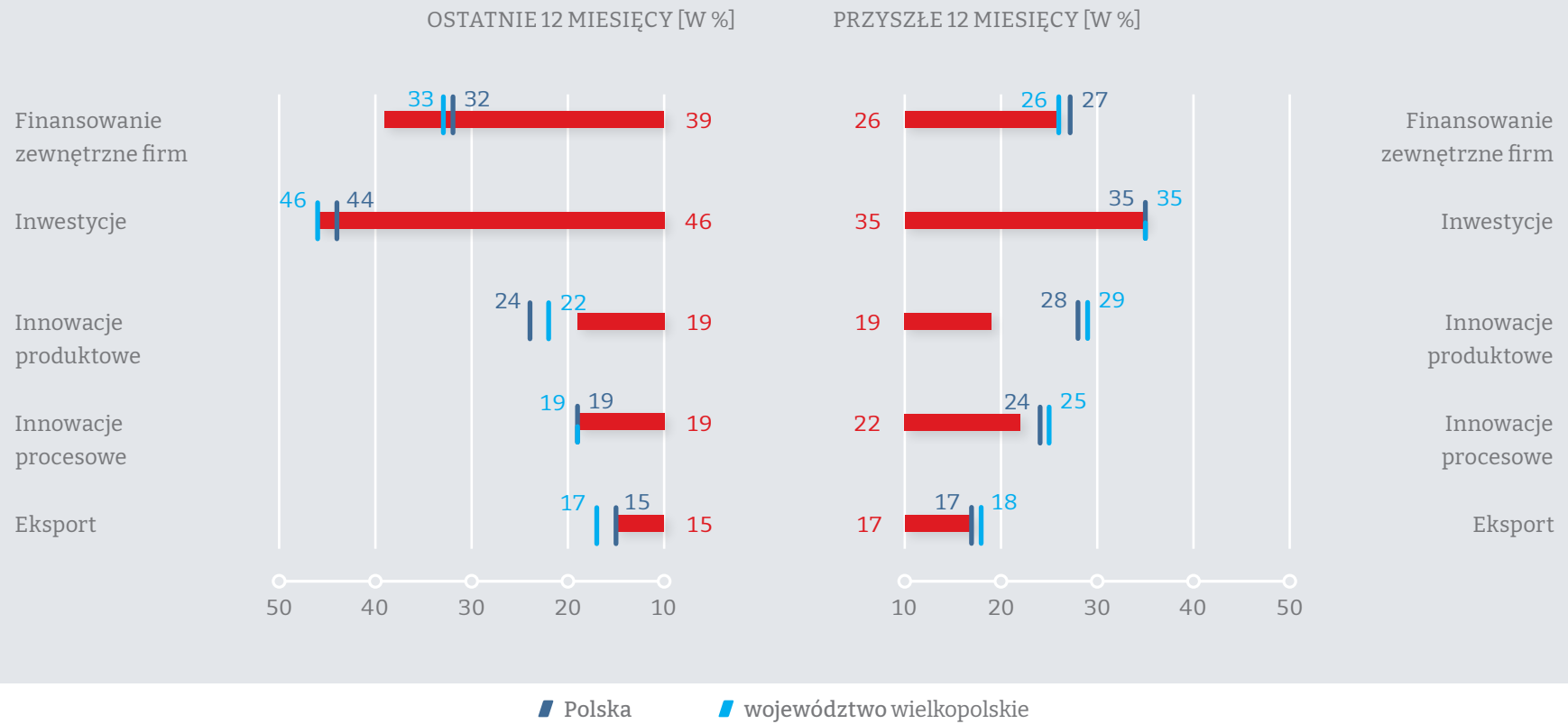
Region poznański

Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

województwo wielkopolskie region poznański

Region poznański

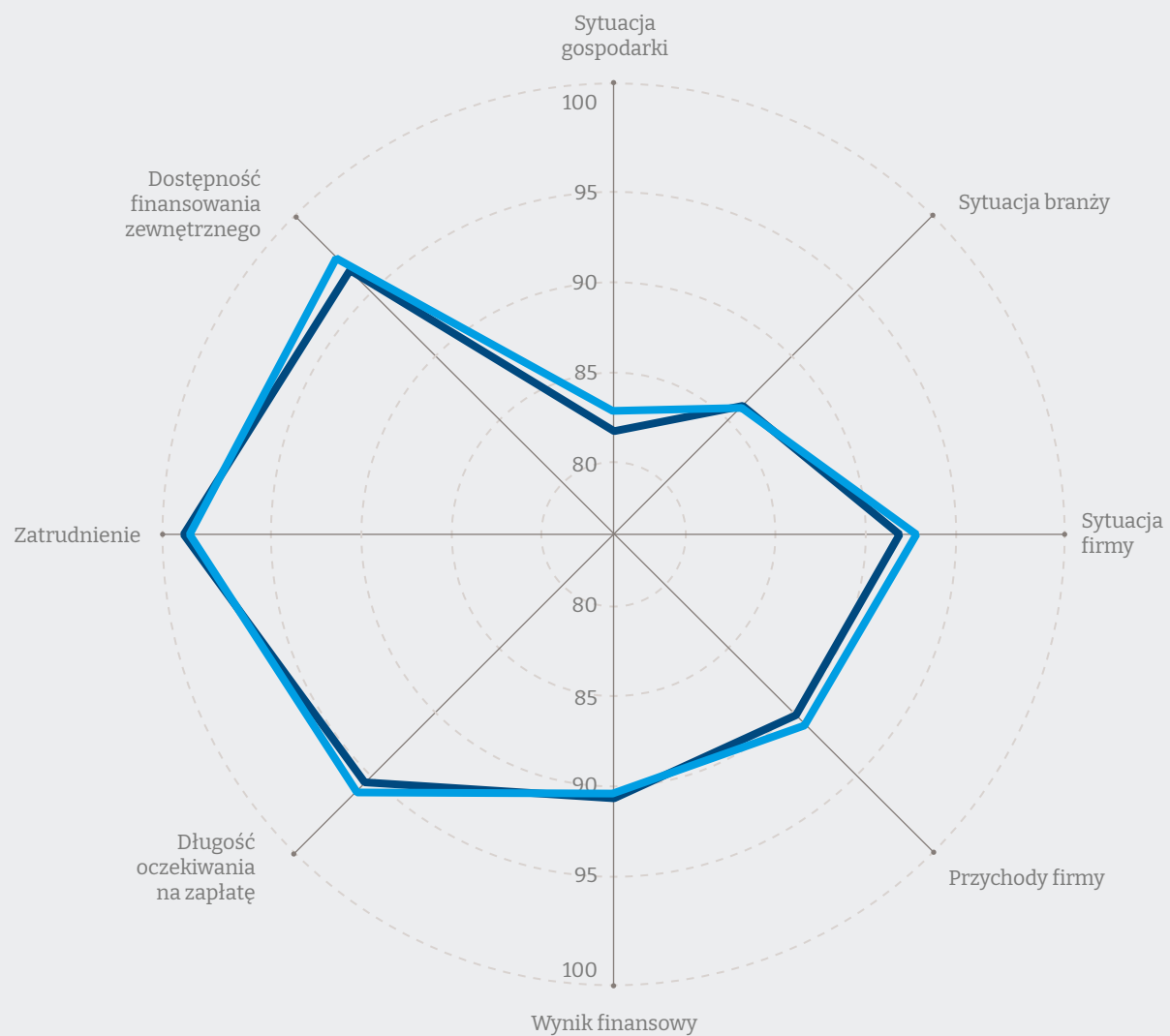
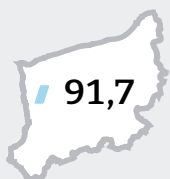
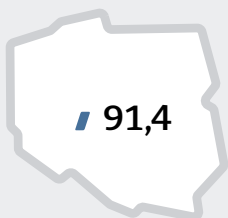

Województwo zachodniopomorskie

Województwo zachodniopomorskie

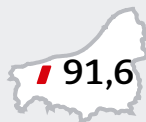
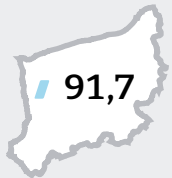
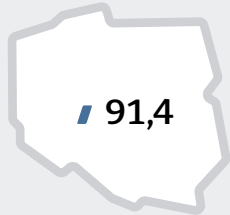
Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

■ Polska ■ województwo zachodniopomorskie

Region koszaliński

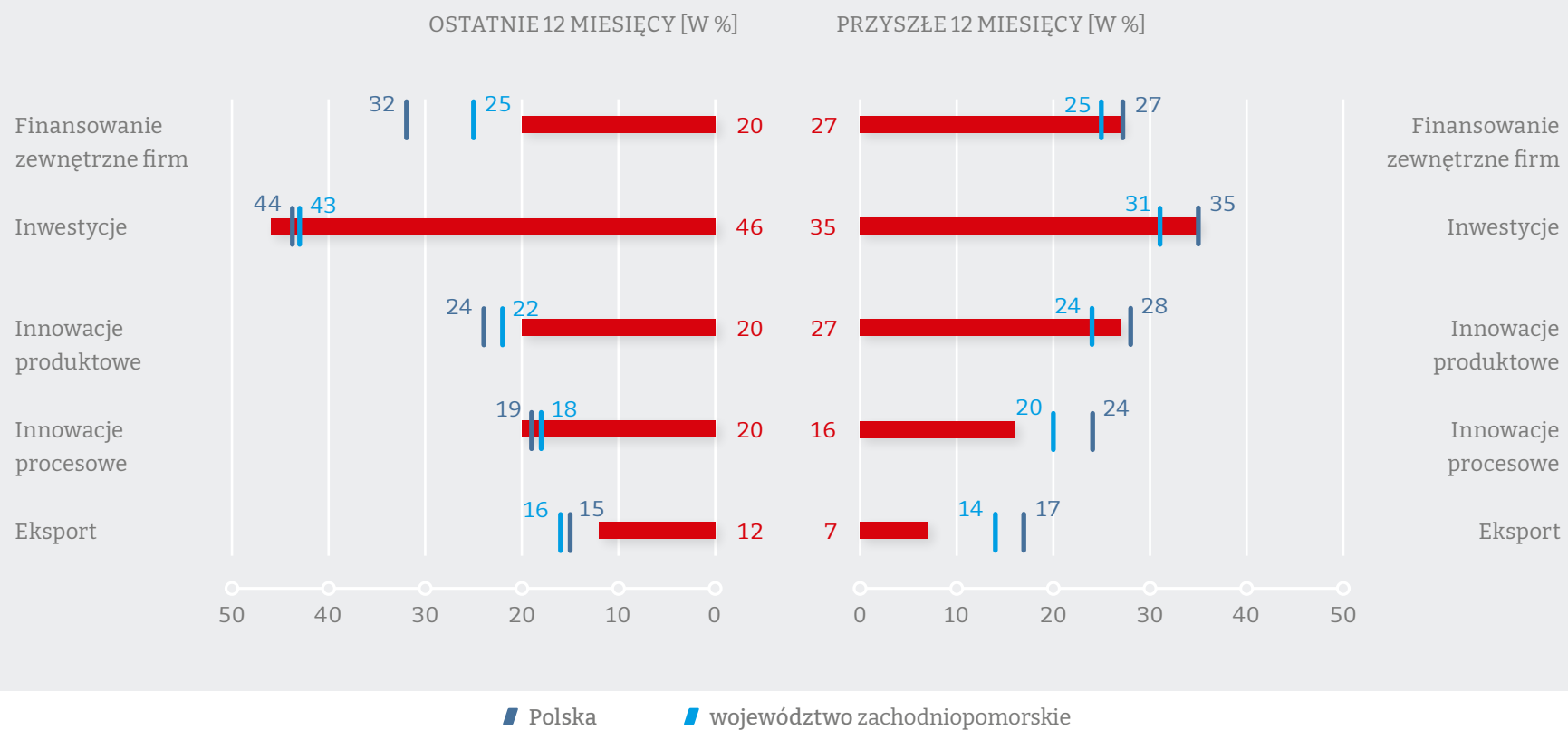
Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

województwo zachodniopomorskie

region koszaliński

Region koszaliński

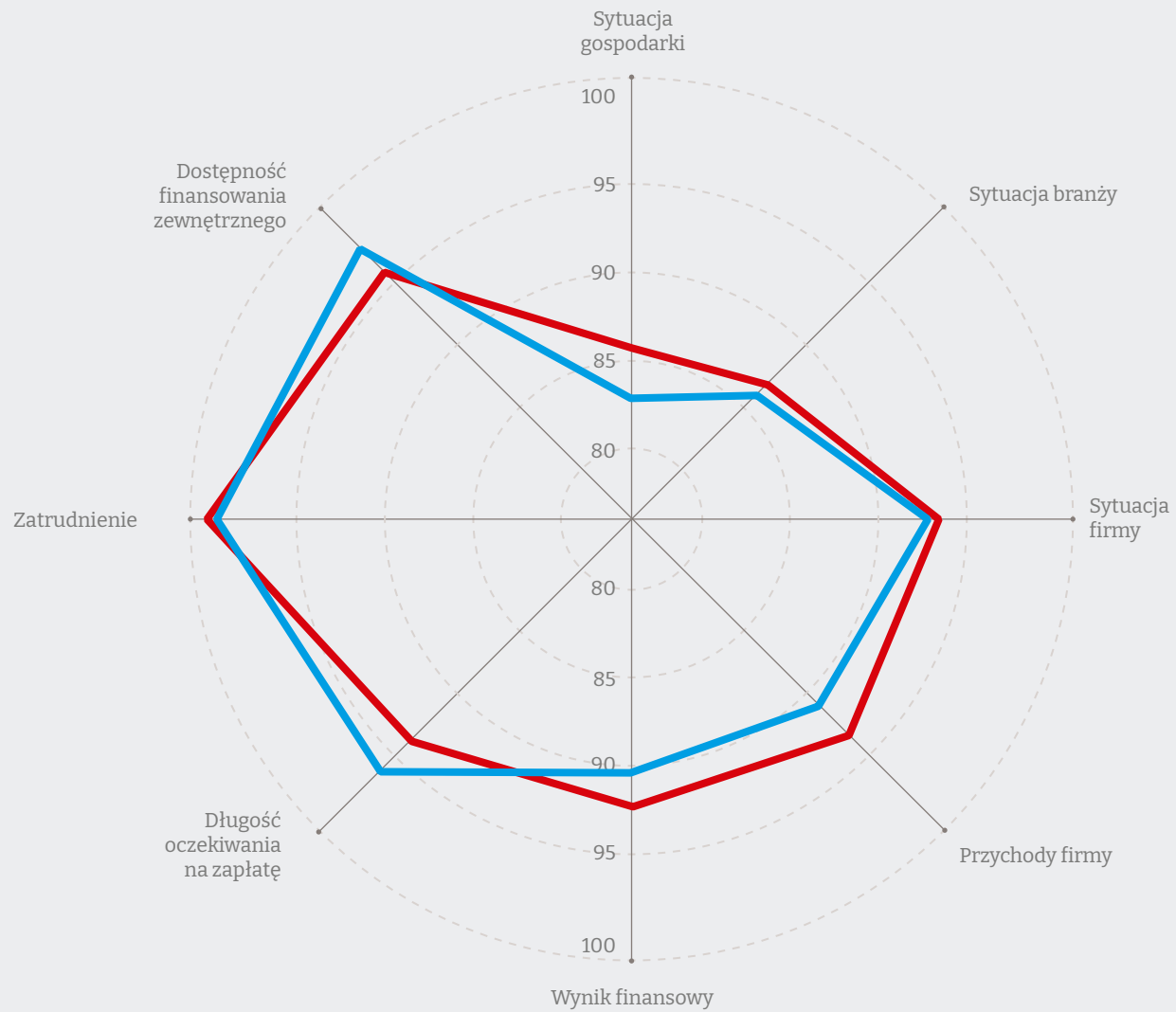
Miasto Szczecin

Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

91,4

91,7

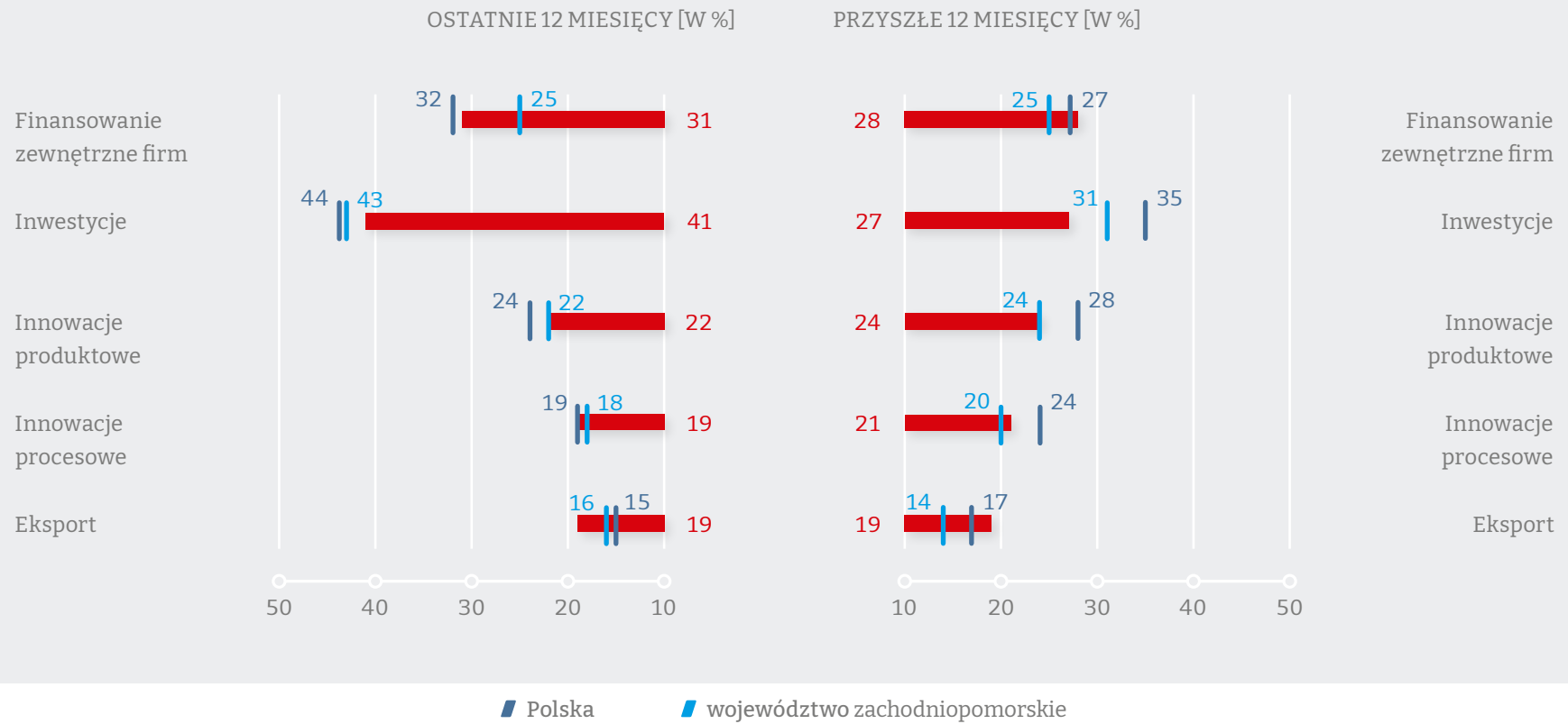
92,9

województwo zachodniopomorskie

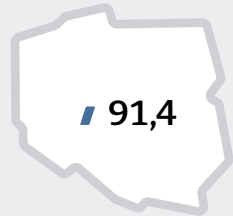
miasto Szczecin

Miasto Szczecin

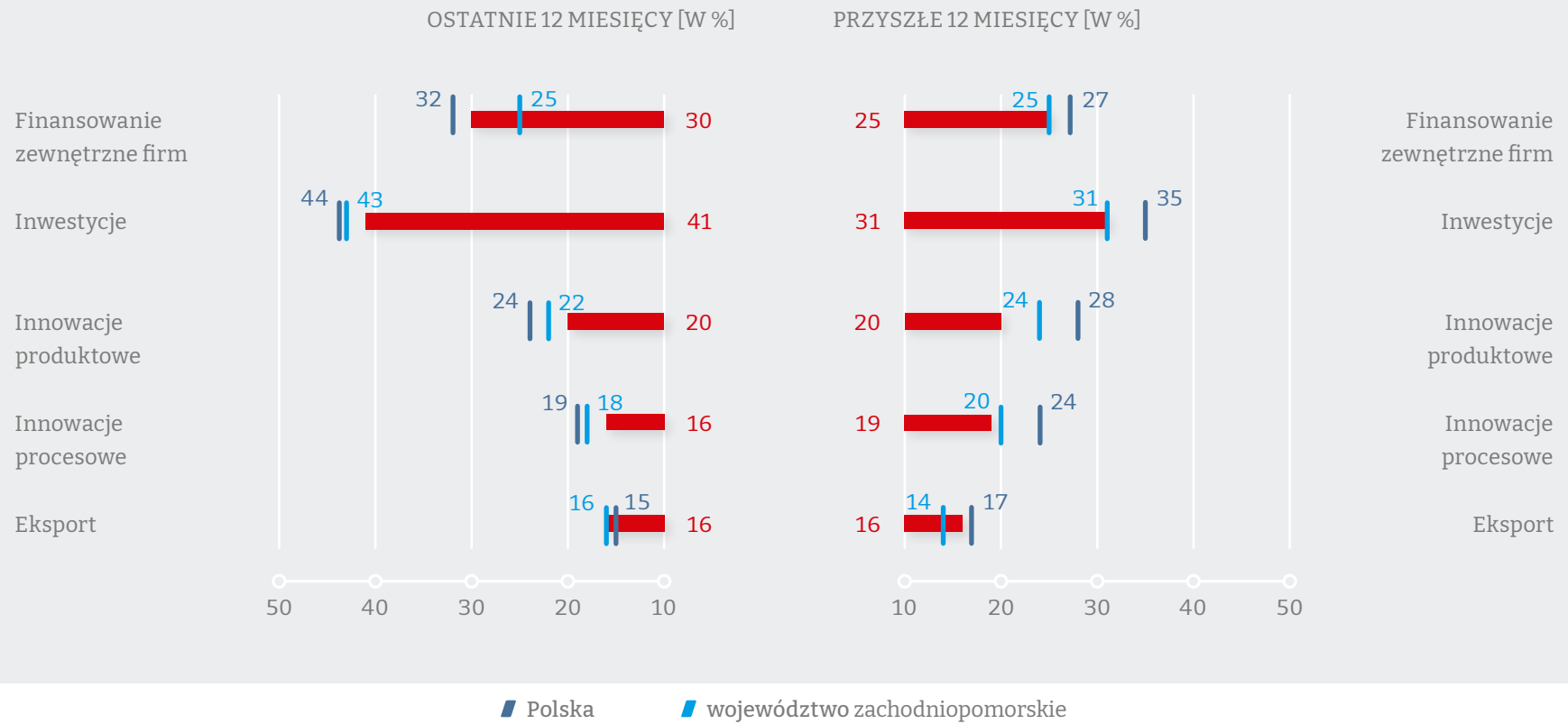
Region szczecinecko-pyrzycki

Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

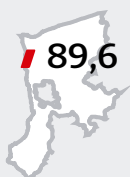
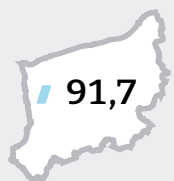
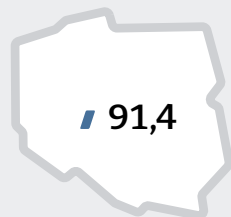
województwo zachodniopomorskie region szczecinecko-pyrzycki

Region szczecinecko-pyrzycki

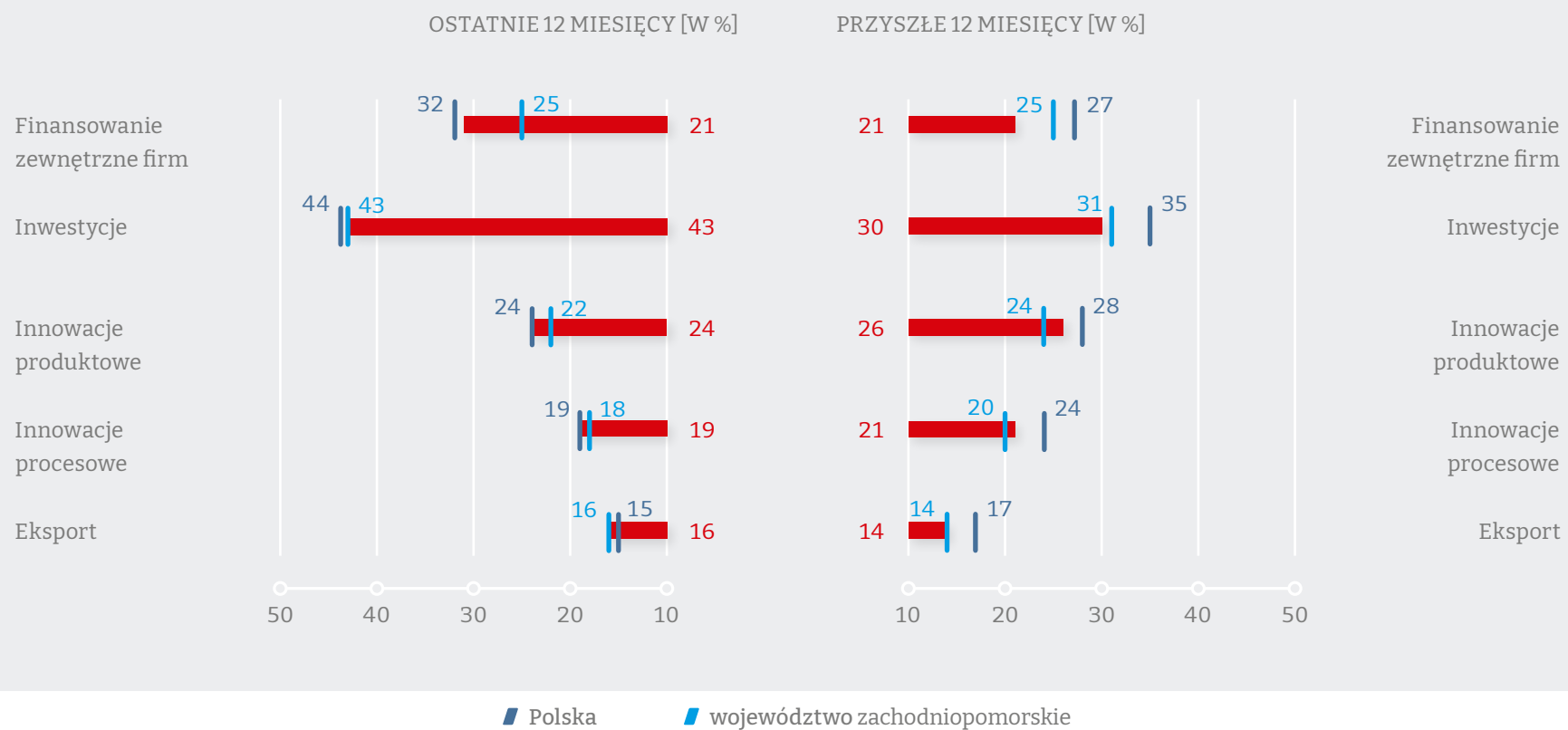
Region szczeciński

Ogólny Wskaźnik
Koniunktury MŚP

województwo zachodniopomorskie region szczeciński

Region szczeciński

Metodologia badania

Badanie opinii właścicieli mikro, małych i średnich przedsiębiorstw zrealizowane zostało w formie wywiadów telefonicznych.

Celem badania było poznanie opinii właścicieli mikro, małych i średnich przedsiębiorstw na temat istotnych obszarów funkcjonowania przedsiębiorstw. Wykonawcą badania, podobnie jak w dziesięciu poprzednich latach, była agencja badawcza **PBS sp. z o.o.**

Narzędziem badawczym był **ustrukturyzowany kwestionariusz wywiadu**. Zawierał on wystandaryzowane pytania dotyczące określonego problemu lub zagadnienia, uporządkowane w odpowiedniej kolejności i pogrupowane w bloki tematyczne. Kwestionariusz przygotowany został przez Bank Pekao SA i składał się z **49 pytań**.

Co roku Respondenci wypowiadają się na temat:

- oceny sytuacji gospodarczej,
- sytuacji finansowej,
- zatrudnienia,
- dostępności zewnętrznego finansowania,
- inwestycji,
- eksportu,
- innowacyjności,
- otoczenia biznesu.

Co roku poruszany jest też **temat dodatkowy**. W tym roku jest to blok pytań dotyczący **wpływu pandemii COVID-19 na sytuację firmy**.

W większości przypadków respondenci byli pytani o **ocenę ostatnich 12 miesięcy** (np. „sytuacja Pani/ Pana firmy jest obecnie dużo lepsza/lepsza/taka sama/gorsza/dużo gorsza niż roku temu”) oraz **ocenę perspektyw rozwoju w ciągu najbliższych 12 miesięcy** (np. „sytuacja Pani/Pana firmy będzie w ciągu najbliższych 12 miesięcy dużo lepsza/lepsza/taka sama/gorsza/dużo gorsza niż obecnie”).

Przedsiębiorstwa biorące udział w badaniu zostały podzielone na:

- **mikrofirmy** – przedsiębiorstwa, w których pracuje maksymalnie 9 osób,
- **małe firmy** – przedsiębiorstwa, w których zatrudnia się od 10 do 49 pracowników,
- **średnie firmy** – przedsiębiorstwa, w których pracuje od 50 do 249 pracowników.

Badanie opinii właścicieli mikro, małych i średnich przedsiębiorstw zrealizowane zostało w formie wywiadów telefonicznych przeprowadzanych ze studia telefonicznego PBS w Sopocie. **Łącznie zrealizowano 7 412 wywiady**, z czego 6 006 wywiadów z właścicielami mikrofirm, 903 wywiadów z właścicielami małych firm i 503 z osobami, które reprezentowały średnie firmy. Badanie zostało przeprowadzone w dniach **od 1 września do 2 października 2020 roku**.

Tabela 1 przedstawia liczbę wywiadów zrealizowanych w poszczególnych tygodniach badania.

Tabela 1 Przebieg realizacji badania

Tydzień	Liczba wywiadów	Nieważony
01.09 – 05.09	768	10,4%
07.09 – 12.09	1779	24,0%
14.09 – 19.09	2328	31,4%
21.09 – 26.09	2242	30,2%
28.09 – 02.10	295	4,0%

W badaniu zastosowano **schemat losowania warstwowego nieproporcjonalnego**¹. Wybrana metodologia badawcza pozwoliła uzyskać reprezentatywne wyniki badania dla przedsiębiorstw, w których pracuje nie więcej niż 249 osób. Schemat ten umożliwił porównywanie wyników na poziomie grup powiatów (podregiony GUS).

Warstwy zdefiniowane zostały przez następujące zmienne warstwuujące:

- zmienna geograficzna: podregion (72 podregionów NUTS 3),
- kategoria wielkości zatrudnienia (0–9, 10–49, 50–249 – firmy mikro, małe i średnie),
- branża (grupy PKD: budownictwo, produkcja, usługi, handel).

¹ W każdej warstwie geograficznej liczba wywiadów podzielona została nieproporcjonalnie pomiędzy warstwy określone przez wielkość zatrudnienia oraz branżę.

Dla każdego z elementów zmiennej geograficznej zrealizowano średnio 96 jednostek na każdy podregion (łącznie n=7 412).

Na poziomie ufności 0,95² maksymalny błąd statystyczny dla wartości procentowych wynosi:

- cały kraj – nie więcej niż $\pm 1,8$ pkt %,
- na poziomie województwa – około ± 5 pkt %,
- w podregionie – około ± 10 pkt %.

Na poziomie ufności 0,95 maksymalny błąd statystyczny dla wartości indeksów wynosi:

- cały kraj – nie więcej niż $\pm 0,5$ pkt,
- na poziomie województwa – około ± 2 pkt,
- w podregionie – około ± 4 pkt.

W każdej warstwie geograficznej liczba wywiadów podzielona została nieproporcjonalnie pomiędzy warstwy określone przez wielkość zatrudnienia oraz branżę. Zastosowanie schematu nieproporcjonalnego miało na celu takie skonstruowanie próby, by oprócz wnioskowania na poziomie zmiennej geograficznej (województwa lub podregionu), możliwe było również porównywanie wyników na poziomie czterech głównych branż działalności:

- produkcja,
- usługi,
- handel,
- budownictwo.

² Oznacza to 95-procentowe prawdopodobieństwo, że wynik pomiaru zawiera się \pm w granicy błędu statystycznego.

Losowanie jednostek odbyło się niezależnie w każdej warstwie, z wykorzystaniem schematu prostego³ z jednakowym prawdopodobieństwem wyboru.

Operat doboru stanowiła komercyjna baza danych, zawierająca informacje geograficzne, administracyjne, teleadresowe, branżę działalności oraz wielkość zatrudnienia.

Za względu na nieproporcjonalny schemat doboru, przed analizą danych struktura próby została dopasowana do struktury populacji. Zastosowano wagę analityczną uwzględniającą:

- podregion GUS,
- grupę zatrudnienia,
- branżę działalności.

W pierwszym etapie ważenia na podstawie danych z rejestru REGON określona została struktura populacji ze względu na wspomniane wyżej zmienne. W kolejnym kroku struktura próby została skorygowana, by odzwierciedlała strukturę populacji. Po zastosowaniu wagi możliwe jest wnioskowanie na poziomie całego kraju.

Tabela 2 przedstawia liczbę wywiadów zrealizowanych w poszczególnych województwach, wśród mikro, małych i średnich firm oraz wśród firm z poszczególnych branż.

Tabela 2 Struktura próby

		Liczba wywiadów	Ważony	Nieważony
Firma	mikro	6006	93,1%	81,0%
	małe	903	5,9%	12,2%
	średnie	503	1,1%	6,8%
	RAZEM	7412	100,0%	100,0%
Branża w której działa firma	Produkcja	849	12,6%	11,5%
	Usługi	4518	48,0%	61,0%
	Handel	1177	24,7%	15,9%
	Budownictwo	868	14,7%	11,7%
	RAZEM	7412	100,0%	100,0%
Województwo	Liczba wywiadów	Ważony	Nieważony	
Dolnośląskie	515	7,8%	6,9%	
Kujawsko-pomorskie	452	4,5%	6,1%	
Lubelskie	395	4,0%	5,3%	
Lubuskie	197	2,6%	2,7%	
Łódzkie	519	7,0%	7,0%	
Małopolskie	583	9,9%	7,9%	

³ Każdy element z operatu losowania ma jednakową szansę znalezienia się w próbie.

Mazowieckie	891	17,2%	12,0%
Opolskie	187	2,1%	2,5%
Podkarpackie	398	4,1%	5,4%
Podlaskie	344	2,4%	4,6%
Pomorskie	535	6,8%	7,2%
Śląskie	838	10,8%	11,3%
Świętokrzyskie	203	2,7%	2,7%
Warmińsko-mazurskie	309	3,0%	4,2%
Wielkopolskie	612	10,3%	8,3%
Zachodniopomorskie	434	4,7%	5,9%
RAZEM	7412	100,0%	100,0%

Na potrzeby raportu stworzono indeks (wskaźnik odpowiedzi). Jest on odniesiony do 100. Oznacza to, że 100 jest jego wartością neutralną. Zastosowano następującą skalę wag dla indywidualnych odpowiedzi na pytania:

- 50 – dużo gorzej,
- 75 – gorzej,
- 100 – ani lepiej, ani gorzej,
- 125 – lepiej,
- 150 – dużo lepiej.

Indeks równy 50 oznacza minimalną (najgorszą możliwą) ocenę. Indeks równy 150 oznacza maksymalną (najwyższą możliwą) ocenę.

Spis map i wykresów

Wykres 1.	Liczba mikro, małych, średnich i dużych firm wg REGON w latach 2009–2019.....	16	Wykres 17.	Ocena sytuacji w branży produkcyjnej, handlowej, usługowej i budowlanej w latach 2010–2020	43
Wykres 2.	Liczba aktywnych mikro, małych, średnich i dużych firm w latach 2009–2018.....	17	Wykres 18.	Ocena sytuacji branżowej w ostatnich i kolejnych 12 miesiącach według regionów	45
Wykres 3.	Procentowy udział aktywnych mikro, małych, średnich i dużych firm w roku 2018	18	Wykres 19.	Ocena sytuacji branżowej według wielkości firmy oraz branży	46
Wykres 4.	Procentowy udział mikro firm w strukturze firm w wybranych krajach Unii Europejskiej	19	Wykres 20.	Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury GUS wg głównych sektorów gospodarki (pkt)	47
Wykres 5.	Liczba aktywnych mikro, małych i średnich firm na 1000 mieszkańców w latach 2009–2018	21	Wykres 21.	Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury GUS w październiku 2020 r. w przetwórstwie przemysłowym wg branży (pkt).....	48
Wykres 6.	Ogólny Wskaźnik Koniunktury Mikro, Małych i Średnich Przedsiębiorstw w latach 2010–2020.....	27	Wykres 22.	Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury GUS w październiku 2020 r. w budownictwie wg wielkości firm (pkt) ...	49
Wykres 7.	Eksport towarów (realnie), % r/r.....	28	Wykres 23.	Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury GUS w październiku 2020 r. w handlu wg rodzaju działalności (pkt)....	50
Wykres 8.	Produkt Krajowy Brutto (PKB), %	29	Wykres 24.	Wskaźnik ogólnego klimatu koniunktury GUS w październiku 2020 r. w wybranych sekcjach usługowych (pkt)..	51
Wykres 9.	Porównanie indeksów wchodzących w skład Ogólnego Wskaźnika Koniunktury MŚP w latach 2019 i 2020	30	Wykres 25.	Ocena sytuacji firmy w latach 2010–2020	53
Wykres 10.	Ogólny Wskaźnik Koniunktury MŚP za ostatnie i przyszłe 12 miesięcy według regionów	32	Wykres 26.	Ocena sytuacji firmy w ostatnich i kolejnych 12 miesiącach według regionów	55
Wykres 11.	Ogólny Wskaźnik Koniunktury MŚP za ostatnie i przyszłe 12 miesięcy według branży, obszaru działania i czasu funkcjonowania	33	Wykres 27.	Ocena sytuacji firmy według wielkości firmy oraz branży	56
Wykres 12.	Ogólny Wskaźnik Koniunktury MŚP za ostatnie i przyszłe 12 miesięcy według przychodów, wielkości firmy oraz zatrudnienia	34	Wykres 28.	Przychody, koszty i zysk brutto aktywnych przedsiębiorstw w roku 2018.....	60
Wykres 13.	Ocena sytuacji gospodarczej w latach 2010–2020	36	Wykres 29.	Przychody MŚP według podstawowego rodzaju działalności w roku 2018 (w mld PLN).....	61
Wykres 14.	Ocena sytuacji gospodarczej w ostatnich i kolejnych 12 miesiącach według regionów.....	38	Wykres 30.	Ocena przychodów firmy w latach 2010–2020.....	62
Wykres 15.	Ocena sytuacji gospodarczej według wielkości firmy oraz branży	39	Wykres 31.	Ocena wyniku finansowego firmy w latach 2010–2020.	63
Wykres 16.	Ocena sytuacji branżowej w latach 2010–2020.....	42	Wykres 32.	Ocena przychodów firmy w ostatnich i kolejnych 12 miesiącach według regionów	66
			Wykres 33.	Ocena wyniku finansowego firmy w ostatnich i kolejnych 12 miesiącach według regionów.....	67

Wykres 34. Ocena przychodów firmy według wielkości firmy oraz branż.....	68	Wykres 51. Ocena zatrudnienia w firmie w latach 2010–2020	94
Wykres 35. Ocena wyniku finansowego firmy według wielkości firmy oraz branż.....	69	Wykres 52. Stopa bezrobocia rejestrowanego, %	95
Wykres 36. Dynamika r/r przychodów ogółem w pierwszym półroczu 2020 roku wg wielkości przedsiębiorstwa (%)	70	Wykres 53. Przeciętne zatrudnienie i pracujący w sektorze przedsiębiorstw, %r/r	96
Wykres 37. Dynamika r/r wyniku netto w pierwszym półroczu 2020 roku wg wielkości przedsiębiorstwa (%).....	71	Wykres 54. Ograniczenia w pracy w tygodniu objętym badaniem ..	97
Wykres 38. Ocena długości oczekiwania na zapłatę za sprzedane towary/usługi w latach 2010–2020	72	Wykres 55. Ocena zatrudnienia w firmie w ostatnich i kolejnych 12 miesiącach według regionów.....	99
Wykres 39. Ocena długości oczekiwania na zapłatę za sprzedane towary/usługi w ostatnich i kolejnych 12 miesiącach według regionów	74	Wykres 56. Ocena zatrudnienia w firmie według wielkości firmy oraz branż.....	100
Wykres 40. Ocena długości oczekiwania na zapłatę za sprzedane towary/usługi według wielkości firmy oraz branż.....	75	Wykres 57. Nakłady inwestycyjne w aktywnych przedsiębiorstwach w roku 2018 (w mld PLN).....	103
Wykres 41. Wskaźnik płynności szybkiej wg wielkości firm (%)	76	Wykres 58. Wartość brutto środków trwałych w aktywnych przedsiębiorstwach w roku 2018.....	105
Wykres 42. Wskaźnik płynności szybkiej wg wybranych sekcji gospodarki (%).....	77	Wykres 59. Nakłady inwestycyjne według podstawowego rodzaju działalności w roku 2018 (w mld PLN).....	106
Wykres 43. Ocena dostępności finansowania zewnętrznego w latach 2010–2020	81	Wykres 60. Odsetek inwestujących firm w latach 2010–2020	107
Wykres 44. Ocena dostępności finansowania zewnętrznego w ostatnich i kolejnych 12 miesiącach według regionów	83	Wykres 61. Odsetek inwestujących firm według wielkości oraz branży	108
Wykres 45. Ocena dostępności finansowania zewnętrznego według wielkości firmy oraz branż	84	Wykres 62. Odsetek inwestujących firm w ostatnich i kolejnych 12 miesiącach według regionów	109
Wykres 46. Kredyty dla przedsiębiorstw, % r/r.....	85	Wykres 63. Wydatki inwestycyjne w ostatnich i kolejnych 12 miesiącach wg wielkości firmy i branży, w PLN	112
Wykres 47. Depozyty przedsiębiorstw, mld PLN	86	Wykres 64. Źródła finansowania inwestycji w ostatnich 12 miesiącach według województw, wielkości firmy i branży, w %.....	113
Wykres 48. Źródła finansowania bieżącej działalności firmy.....	87	Wykres 65. Eksport towarów w PLN (nominalnie), %r/r	116
Wykres 49. Procentowy udział pracujących w mikro, małych, średnich i dużych firmach w roku 2018	90	Wykres 66. Eksport towarów w okresie I–VIII 2020 r., PLN (nominalnie), % r/r.....	117
Wykres 50. Pracujący w aktywnych MŚP według podstawowego rodzaju działalności w roku 2018 (w tys.).....	93	Wykres 67. Odsetek eksportujących firm w latach 2010–2020	118
		Wykres 68. Odsetek eksporterów w ostatnich i kolejnych 12 miesiącach według wielkości firmy i branży.....	120

Wykres 69. Wskaźniki innowacyjności firm wg wybranych obszarów w Polsce i Szwecji w 2019 r. (UE = 100)	124	Wykres 85. Wpływ pandemii koronawirusa na działalność firmy według wielkości firmy i branży	145
Wykres 70. Odsetek firm wdrażających innowacje produktowe w latach 2010–2020	125	Wykres 86. Wpływ pandemii koronawirusa na działalność firmy według wielkości firmy i branży	147
Wykres 71. Odsetek firm wdrażających innowacje produktowe w ostatnich i przyszłych 12 miesiącach według regionów	126	Wykres 87. Odsetek firm korzystających z rządowych programów wsparcia według wielkości firmy i branży	149
Wykres 72. Odsetek firm wdrażających innowacje produktowe w ostatnich i przyszłych 12 miesiącach według wielkości firm i branży	127	Wykres 88. Najpopularniejsze rządowe programy wsparcia według wielkości firmy i branży	151
Wykres 73. Odsetek firm wdrażających innowacje procesowe w latach 2010–2020	128	Wykres 89. Ocena dostępności informacji o rządowych programach wsparcia według wielkości firmy i branży	153
Wykres 74. Odsetek firm wdrażających innowacje procesowe w ostatnich i przyszłych 12 miesiącach według regionów	129	Wykres 90. Polskie MŚP są mniej dotknięte przez COVID-19	160
Wykres 75. Odsetek firm wdrażających innowacje procesowe w ostatnich i przyszłych 12 miesiącach według wielkości firm i branży	130	Wykres 91. Eksporterzy w Polsce widzą większy wpływ COVID-19	161
Wykres 76. Wydatki na innowacje w ostatnich 12 miesiącach według wielkości firmy i branży, w PLN	132	Wykres 92. Firmy w Polsce doświadczyły zarówno szoków popytowych, jak i podażowych	162
Wykres 77. Źródła finansowania innowacji w ostatnich 12 miesiącach według województw, wielkości firmy i branży, w %	133	Wykres 93. Polskie firmy odnotowały większy spadek sprzedaży w kraju niż za granicą	163
Wykres 78. Średnia wartość barier rozwojowych w latach 2012–2020	135	Wykres 94. Przedsiębiorstwa w Polsce napotykają na więcej utrudnień administracyjnych	164
Wykres 79. Bariery rozwoju mikro, małych i średnich firm	136	Wykres 95. Firmy w Polsce są bardziej skłonne do wyboru strategii wycofywania się	165
Wykres 80. Wpływ pandemii koronawirusa na działalność firmy	139	Wykres 96. Podejścia biznesowe w związku z kryzysem COVID-19	166
Wykres 81. Pandemia koronawirusa jako zagrożenie dla działalności firmy	140	Wykres 97. Polskie przedsiębiorstwa są bardziej narażone na ryzyko trwałego zamknięcia działalności	167
Wykres 82. Wpływ pandemii koronawirusa na zaopatrzenie	141	Wykres 98. Działania podjęte przez rząd w celu zaradzenia kryzysowi COVID-19	168
Wykres 83. Wpływ pandemii koronawirusa na sprzedaż	142	Wykres 99. MŚP w Polsce mają łatwiejszy dostęp do informacji i korzystają z programów rządowych	169
Wykres 84. Wpływ pandemii koronawirusa na eksport	143		

Mapa 1.	Liczba aktywnych mikro, małych i średnich firm w roku 2018 według województw.....	20	Mapa 14.	Średnie nakłady inwestycyjne w MŚP w roku 2018, w tys. PLN	104
Mapa 2.	Liczba aktywnych mikro, małych i średnich firm na 1000 mieszkańców	22	Mapa 15.	Wydatki inwestycyjne w ostatnich 12 miesiącach według regionów, w PLN	110
Mapa 3.	Ogólny Wskaźnik Koniunktury Mikro, Małych i Średnich Przedsiębiorstw w roku 2020 według regionów.....	31	Mapa 16.	Wydatki inwestycyjne w kolejnych 12 miesiącach według regionów, w PLN	111
Mapa 4.	Ocena sytuacji gospodarczej według regionów.....	37	Mapa 17.	Odsetek eksportujących firm według regionów.....	119
Mapa 5.	Ocena sytuacji branżowej według regionów.....	44	Mapa 18.	Wydatki na innowacje w ostatnich 12 miesiącach według regionów, w PLN	131
Mapa 6.	Ocena sytuacji firmy według regionów.....	54	Mapa 19.	Wpływ pandemii koronawirusa na działalność firmy według regionów	144
Mapa 7.	Ocena przychodów firmy według regionów	64	Mapa 20.	Strategie walki z pandemią koronawirusa wdrożone w firmie według regionów	146
Mapa 8.	Ocena wyniku finansowego firmy według regionów	65	Mapa 21.	Odsetek firm korzystających z rządowych programów wsparcia według regionów.....	148
Mapa 9.	Ocena długości oczekiwania na zapłatę za sprzedane towary/ usługi według regionów	73	Mapa 22.	Najpopularniejsze rządowe programy wsparcia według regionów	150
Mapa 10.	Ocena dostępności finansowania zewnętrznego według regionów	82	Mapa 23.	Ocena dostępności informacji o rządowych programach wsparcia według regionów.....	152
Mapa 11.	Pracujący w mikro, małych i średnich firm według województw wraz z procentowym udziałem.....	91			
Mapa 12.	Pracujący w MŚP na 1000 mieszkańców.....	92			
Mapa 13.	Ocena zatrudnienia w firmie według regionów	98			